

भाग २ जे

श्री जिनवचनामृतमहोदधिजे

पुरंधर सुविहित गीतार्थज्ञ पूर्वाचार्य वचन तरंग विंध्य
विविध विषयक प्रकरणाख्य ग्रंथेभ्यो यत्किंचित्संग्रहं कृत्वा

श्री मुंबापुरीमध्ये

शा० नीमसिंह माणक नामक श्रावके

व्याप्त्य विगंत

ज्ञानरुच्यर्थे

आ पुस्तक नपावी प्रसिद्ध कथुं ने.

शके १७९९. संवत् १९३४.

पौष शुद्ध ५ भौमवार तारीख ८ गी जानेवारी सने १८७८

“निर्णयमागर” मृदायत्रमां रा० ग० जावजी दादानीये छाप्पुं ने

					
					
१. श्रीसरल देवगु	२. श्रीजनित नाथगु	३. श्रीसतवनि रान	४. श्रीकलिनदग स्वामि	५. श्रीसुमनि नाथ	६. श्रीपरममल देव
					
					
७. श्रीसुपार्वना धरु	८. श्रीरद्रमल स्वामि	९. श्रीसुविधि नाथगु	१०. श्रीशीतलना धरु	११. श्रीमेधास निन	१२. श्रीवासुप न्यगु
					
					
१३. श्रीविमलना धरु	१४. श्रीजनन नाथगु	१५. श्रीधर्मना धरु	१६. श्रीशानिना धरु	१७. श्रीसुधुना धरु	१८. श्रीकरना धरु
					
					
१९. श्रीमल्लीना धरु	२०. श्रीसुनिमुबन स्वामि	२१. श्रीलभिना धरु	२२. श्रीनेभिना धरु	२३. श्रीपार्वना धरु	२४. श्रीवर्धमान स्वामि

પ્રસ્તાવના.

દૃઢ સંજ જેમ મેહેલની દૃઢતાના કારણરૂપ છે, તેમ દરેક શાસનની પ્રૌઢતાના, તે શાસનમાં થયેલા મહાન પંક્તિઓ અને જ્ઞાનવંતે એવા ધુરંધર આચાર્યોના અસાધારણ બુદ્ધિવૈજ્ઞેયે રચાયા. એવા સુવિદિત ગ્રંથો, કારણરૂપ છે; એમટે કાર્ય કરતાં કારણની યજ્ઞા વિશેષે કરવી કે, જેથી કરી કાર્ય નિરંતર નિર્વિઘ્નપણે જગત્તે વિષે પ્રવર્તે. કારણની યજ્ઞા કરી કાર્યનીજ અકૃત્યસ્થિતિ રહે છે એટલુંજ નહીં; પણ તેનો ઉપજોગ કરનારા ઘણાં જનોને આ સંસારને વિષે ઘણાં એક અગત્યનાં બાહ્યાંતરંગ સુખોની સગવડતા પણ તે કારણ કરી આપે છે. ચિરકાલપર્યંત મહાન વૃક્ષ અસ્તિત્વ રાખવાની ઇચ્છા કરનારા રક્ષણે, તે વૃક્ષના મૂળને જલસિંચનાદિક કરવું; કે જેથી કરી તે વૃક્ષ, પોતાના બીજાં બાહ્યના અવયવોને આપો આપ પુષ્ટતા મળતાં નિરંતર પત્ર પુષ્પ ફલાદિકે કરી ઉપકાર કરતું રહે છે.

હાલમાં આ હુપમ કાલને વિષે આપણા જિનશાસનરૂપ ધર્મવૃક્ષનાં દૃઢ મૂળ, અગાધ બુદ્ધિવાલા પંક્તિઓ અને આચાર્યો—એટલે રચેલા પરંપરાએ મોક્ષસુખદાયક એવા સુવિદિત ગ્રંથોજ છે. તેઓને વર્તમાન સમયનાં સારે જ્ઞાનરક્ષણાર્થે સદુપી સહેલો અને ઉત્તમ તથા જેથી શુદ્ધધર્મે પ્રવૃત્તિની પરંપરા ચાલે, તે ઉપાય છે કે, તે ગ્રંથોને શોધાવી ઠપાવીને બાહ્ય પાઠવા, તેઓનો જગત્તે વિષે પ્રસાર કરવો, અલ્પમૂલ્યે જાવિકજ નોને તેનો જાણ આપવો; શ્યાદિક ધર્મવૃક્ષમૂળની પોપણ ક્રિયા તન મન અને ધનથી કરવી, એ આપણા દરેક સાધાર્મિકજાડુંનું સર્વ અગત્યનાં કામોમાંનું પ્રથમ કામ છે.

અથવા એવા સુવિદિત ગ્રંથોનું સંશોધન કરી બીજા અપ્રસિદ્ધગ્રંથો મહા પ્રયાસે અને મહોટા સ્વરૂપે પણ જો તે ગ્રંથો પ્રાપ્ત થતા હોય તો તે પ્રાપ્ત કરી, તથા વલી તે જો સંસ્કૃત જાણમાં હોય તો તેનાં ગુર્જરજાણમાં જાણાંતર કરાવી ઠપાવીને બાહ્ય પાઠવાનું મહા હુર્ષટ અને અતિશય-શ્રદ્ધાવિનિયોગનું કામ, જે માણસ, માત્ર શાસનોન્નતિને માટેજ, પોતાના બીજાં વ્યવહારીક કૃત્ય સૂકીને કરે, તેને જેટલો પોતા થી બને તેટલો તન મન અને ધનથી આશ્રય આપવો. વર્તમાનસમયમાં આપણા જિનશાસનને વિષે પંક્તિઓની ન્યૂનતાને લીધે નવીન ગ્રંથો રચી શાસની ઉન્નતિ કરવી, તેમ તો બનતું નથી; એ દૃઢતા તો બુદ્ધિનિધાન એવા પૂર્વાચાર્યો સંપૂર્ણ પ્રકારે કરી ગયા છે. હવે આપણું કામ માત્ર એટલુંજ છે કે, જગત્તે જીવોનાં ઉપકાર માટે પૂર્વોક્ત પંક્તિઓ સૂરિંટ પ્રમુખ જે ગ્રંથોની રચના કરી ગયા છે, તે ગ્રંથોને કેટલાક

મહાન સમ્યક્દષ્ટિ પુરુષો લસ્વાવીને જ્ઞાનના જંદાર જે કરી ગયાહે, અને તે જ્ઞાન જંદારાઉં કાલપ્રબલતાએ અને અલ્પબુદ્ધિની અજ્ઞાનતાએ કરી આધુનિકકાલનેવિ પે બંધનપણું પામી ગોપ્ય રહ્યા હે; એટલુંજ નહીં પણ તે ગ્રંથોના જંદારોને ઘણો કાલ વ્યતિત થવાને લીધે તથા પ્રમાદનેયોગે પુનઃ તે ગ્રંથોનો ડહાર ન થવાને લીધે તે માંના ઘણા ગ્રંથો તો વિહેદ ગયા હે, અને ચોઢાજ ગ્રંથો જે હાલમાં વિચ્યમાન હે; તે ડંનો કોઈપણ રીતે જગત્નેવિષે પ્રસાર કરી તે ગ્રંથોના કર્તાઈના પરોપકાર કલ્પનો લાજ સર્વે સાધર્મિકજાડંને સુખે લેવા દેવો જોડે. બીજાં બધાં દાનો કરતાં જ્ઞાનદાન એ સર્વોત્કૃષ્ટ હે. આ શિવસુલકારક શાસન હે, અને આ મિષ્યાલિ શાસન હે, એવો વિવેકમય જે અનુજવ તે જ્ઞાનના યોગેજ પાય હે. અને એવો શુદ્ધવિવેક પ્રગટ થયે જવિકજનો, શુદ્ધશાસનનો આશ્રય કરી પરજવનેવિષે કલ્યાણકારક દેવ સંપદા અથવા મોક્ષસંપદા પ્રાપ્ત કરે હે. અર્થાત્ જવિકજનોની પરલોકસુખ સંબંધી સંપૂર્ણ સામગ્રી કહીએ તો તે માત્ર એક ઉત્તમ જ્ઞાનજ હે. એવું જે ઉત્તમ જ્ઞાન, તે પૂર્વાચાર્યોએ ગ્રંથ રૂપે સાહ્યાત્ મૂર્તિમંત સ્થાપન કહુંહે; તેની આધુનિકકાલને અનુસરતા સંસ્કારે પ્રતિષ્ઠા કરી અર્થાત્ તેને શોધાવી ઢપાવીને જવિકજનોના ઉપકાર માટે અને ફરી વિહેદ નજાય તેમાટે જગત્નેવિષે વિસ્તાર કરવો; કે જે થકી હાલના સમયમાં થઈની પંમિતોની અત્યંત ન્યૂનતા પૂરાય. એ વિસ્તાર કરનારને, તેમજ એવા શુજ કામમાં તન મન ધનથી આશ્રય આપનારાડંને અપ્રમેય અને અસ્વંમ યશહે; એવગર વિવાદે સ્વતઃસિદ્ધ હે.

વલી જેમ સૈન્ય, કિલ્લા, અને કોષાદિક એ રાજ્યનાં અંગો હે; તે અંગો જેટલા પ્રમાણમાં સબલ હોય, તેટલા પ્રમાણમાં તે રાજ્યની પ્રબલતા અને દૃઢતા હેલાય હે. પરચક્રીડના મનગં જય પ્રવેશ કરાવવા માટે અને સ્વચક્રીડ, બલવો કરી સ્વતંત્ર થવા માટે અથવા પરરાજ્યમાં જવામાટે યદ્યોગ ન કરે, તેમાટે તેડને આકોશમાં રાખવા એ રાજ્યાંગોની પ્રબલતા તેડના મનમાં ઉતરે એવીરીતે નિરંતર પ્રસિદ્ધપણે બતાવવી, એ અતિશય જરૂરનું કામહે; તેમ જ્ઞાં સુવિહિત ગ્રંથો, એ ધર્મરૂપી રાજ્યનું એક મુખ્યમાં મુખ્ય અંગહે; તે અંગની પ્રબલતાથી અન્ય તીર્થિડના મનમાં જિનધર્મનેવિષે હમેશ ઉત્તમ વિચાર, અને સાધર્મિકજાડંને શુદ્ધદેવ, શુદ્ધગુરુ, અને શુદ્ધધર્મે ઉપર નિરંતર શ્રદ્ધા રહે, અને કુદેવ કુશુરુ તથા કુધર્મના આગ્રહથી તેડ દૂર રહે, એ કારણમાટે તે અંગને મજબુત રાખવું, એ સ્વરોહ મહા આવશ્યકતાનું કામહે. એક દેશમાં સર્વોડમ રત્નોની સ્થાપના હે, તે સંબંધી લ્યાના સર્વે લોકોને માહિતી પણ હે; તથાપિ પ્રમાદ, અજ્ઞાન અને અભાસ પ્રમુલ અવગુણોએકરી તે લોકો તે રત્નોની આવશ્યકતા ઢતાં તે રત્નોને સ્થાપનાંજ રહેવા દેવામાં કોય જાણે શું મોટું પોતાનું મહાપણ સમજતા હોય!! પરંતું

શ્રાવકવ્રતાદિ આચરણ કરી અંતે ઉત્તમ ગતિને પામ્યા. ત્યાર પછી કેટલાકે વસ્તુપાલ તથા તેજપાલ એ બે પ્રખ્યાત શ્રાવકો સર્વ સંપત્તિયુક્ત થયે પછી નાનાપ્રકારે જિનચૈત્યો તથા જ્ઞાનચંદ્રારાદિ કરાવીને સ્વધર્મની પ્રવૃત્તિ કરી. ત્યાર પછી અણહિલપુરપાટણમાં કુમારપાલ રાજા જિનપ્રરૂપિ ધર્મશ્રદ્ધાનવાન થયા. તેણે પછી જે વિચિત્ર સ્વધર્મકૃત્યો કર્યાં, તે સર્વજગ પ્રસિદ્ધ છે. અત્યુત્તમ અર્દેશ્વરાલયો તથા અત્યુત્કૃષ્ટ જ્ઞાનચંદ્રાર કરાવ્યા છે, તે કોઈને અજ્ઞાત નથી. એના રાજ્યના સમયમાં વિદ્યુત્શિરોમણીજૂત શ્રીદેમાચાર્ય થઈ ગયા છે; તેમણે સાઢાત્રણ ક્રોડ શ્લોક સંખ્યાક વિવિધવિષયક ગ્રંથો ગુંથન કર્યા છે. તેમાંના ઘણા ગ્રંથો વર્તમાન કાલમાં વિદ્યમાન છે. એ કુમારપાલ રાજાના પરમ ગુરુ હતા. એ કુમારપાલ રાજાએ પોતાના આજ્ઞા રાજમાં હિંસાનો લેશ પણ રહેવા દીધો ન હતો. તેથી જૈનની કીર્તિ જ્યાં ત્યાં પ્રસરી રહી હતી. અન્ય દર્શનીય ગમે તેટલો દેવ કરતા, તો પછી તેટલું કાંઈ ચાલતું નહીં. સર્વત્ર જિનધર્મનો જય જયકાર થઈ રહ્યો હતો.

એ ઉપરથી જુઓ કે પ્રજાવિકપુંરુપને લીધે ધર્મનું કેટલું દીપન થાય છે! ધર્મનું દીપનું ધર્મનાં કૃત્યોઉપર આધાર રાખે છે. નવીન જિનચૈત્યો કરાવવા; પુરાતન જર્જરીજૂત ઘણાં દેવાલયોના જીર્ણોદ્ધાર કરાવવા; સ્વધર્મીઓને યથાયોગ્ય આશ્રયો દેવા; ઇત્યાદિક અનેક ધર્મકૃત્યો, તે બધાં ધર્મકૃત્યો કરતાં જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરવા જેવું એકે ઉત્તમ નથી. તે કૃત્ય તો આ ગ્રંથો ઠાપીપ્રસિદ્ધ કરવાનું છે. તે ઉદ્યમને મુખ્ય પેદેલા નંબરના મદદ કરનાર પૂર્વોક્ત સંપતિ રાજા પ્રમુખ મહાપુરુષોની પંક્તિમાં ગણવા લાયક હાલમાં શ્રીમુંબઇનગરના રહેવાસી શ્રાવકમંડલના આગેવાન જગત્ પ્રસિદ્ધ, જેની કીર્તિ દરેક દિશાએવિષે પ્રસાર પામેલી છે, અને જે એવા શુભ કૃત્યો નિમિત્તે કોટી ગમે ઇચ્છનો વ્યય કરી કૃત્યકૃત્ય થયેલા છે; એવા શેઠ કેશવજી નામસ્મરણાર્થે આ પુસ્તકનેવિષે અંકિત કરું.

આ પુસ્તકને લેલ સ્વનાવિ, દયાવંત, રૂપણતારહિત, નિર્લોભિ, સદા શાંતમુદ્રા પરમોપકારી, અનેક શાસ્ત્રજ્ઞ, ચતુર, વિવેકી, જે હરહમેશ

પરતાથી આશરો આપતાજ આવ્યાં, અને જે ધૈર્ય

રાખીને આ પુસ્તકને લેવા મુખ્ય મંત્ર રાખે

કરતાં પ્રથમ આ પુસ્તકના વાંચનાર સહિબદોય
જાણી સૂચના કરું.

૥૥૭૭૭૥૥

જાતિના પુજારી રહ્યા છે, કે તેથી તેની જોડે ઇચ્છાદિ
રહી હોય છે: એવા કાકપટ્ટીની

એ વાતનો પ્રત્યક્ષ અનુગ્રહ આ ગ્રંથ ગાપવાના પહેલાં એ ગ્રંથ ગાપવાના કાલને વિ-
 ચારંજ કહ્યો, તે દિવસથી માંદીને આ ત્રીજો જાગ સમાપ્ત થતાં સુધીમાં મધ્યણી કા-
 લે દિવસ સ્પષ્ટ થતો જાય છે. એટલે મહારા આ ગ્રંથો ગાપવાના અતિ હસ્તર, ત્રીજે સ્થ-
 લે વીરકથ પુણ્યહેતુ કલ્પનો આરંજ ચાલુ રહેવાથી તેનો આશ્રય હેતાં હેતાં જે રાજે હાંસ-
 તુલ્ય મોહનિકટ જન્મજનો સદ્બુદ્ધિ વાળા છે; તેમાં જોપણ કોઈ અત્ય ઇચ્છવાન છે, તો
 પણ આ માહરા પ્રારંજિત જીનકલ્પને આજપર્યંત દરેક રીતે જેમ પોતાથી બને તેવી
 રીતે આશ્રય આપતાજ જાય છે; અને પોતાના સજ્જનપણાનો ગુણ પોતાની ઉદારતા
 યુક્ત બતાવતાજ જાય છે. અને જે કાકપદ્મીતુલ્ય અજન્મ દૂર્નૈવ્ય હ્રદ્ય કર્મણીજનો છે,
 તેરંનું ઇચ્છ જો કે હ્રદ્યકલ્પોમાં વ્યય થતાં તે હ્રદ્યો પોતાને કલ્પકલ્પ માનતા જાય છે,
 તથાપિ આ જીનકલ્પને તેરંનાથી આશ્રય મળતો નથી, એ કર્મની વિચિત્રતાજ છે.

आ ग्रंथने शेठ केशवजी नायके आपेली मददविषे.

હરેક દેશ, રાજ્ય, જ્ઞાતિ તથા સંઘનેવિષે સર્વોત્કૃષ્ટ શુભકર્મફલજનોક્તાપુરુષ દીપક ની પઠે પ્રકાશક હોય છે; તેમાં વલી અજ્ઞત વધુત્તમતિમાન, આતપનામકર્માદિસ હાયકસાધનયુક્તશરીરાકૃતિવાન, સ્વનિવાસસ્થાનજનાદિકવત્તરોત્તરસુખપદાદિઆરોહણ કરણોત્સુકપુમાન, તે તે સ્થાનીય મહાદીપક કહેવામાં પણ કાંઈ ઘોષ નથી. કેમ કે, અંધકારે કરી આવરિત પદાર્થોને જેમ દીપશિખા પ્રકાશ કરે છે, તેમ પૂર્વોક્ત જ ક્ષણ પુરુષ સ્વાશ્રિત સ્થાનને અજ્ઞત પ્રત્યાતિરૂપ દીપ્તિમાન કરે છે. જે સંસ્થાનનેજિ પે એક પ્રત્યાત પુરુષ હોય, તેના યોગે તત્સંબંધી ઇતર જનોની પણ જ્યંતું એક થુ છે. એવા પ્રજાવિક પુરુષો ક્ષતિજ હોય છે. કેમ કે, પૂર્વજન્મનેવિ જિનધર્મેનેવિષે મોંનું બંધન કહ્યા વિના એવી વત્કૃષ્ટતાની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ત્યારે અધર્મ ઉપર નિ છે, તે પુરુષ ધન્ય છે.

અર્થાત્ મેજાંબુતી રાશ્વતુ, ને સેરોત્તિ નિપણિતવર્યેકતાનું કામ છે. એક દેશમાં સર્વોત્તમ જોની રાણ છે, તે સંબંધી ત્યાંના સર્વ લોકોને માહિતી પણ છે; તથાપિ પ્રમાદ, અજ્ઞાન આલસ પ્રમુલ્હ અવગુણોએકરી તે લોકો તે રાજાની આવશ્યકતા બતાં તે રાજાને રહેવા દેવામાં કોણ જાણે શું મોટું પોતાનું મહાપણ સમજતા હોય !! પરંતુ

રિણામને
કુ

જાતના પુજારી રહ્યા છે, કે તેથી તેમની બુદ્ધિ
વર્તમાન થકી રહે છે.

આ ગ્રંથ ગાપવાના પહેલાં એ ગ્રંથ ગાપવાના જ્ઞાનેવિ
એ આ ત્રીજો જાગ સમાપ્ત થતાં સુધીમાં મળેલો કા-
મદારા આ ગ્રંથો ગાપવાના અતિ હસ્તર, એ સ
કાલાંતરે તેડની અપ્રમાદી, જ્ઞાની અને વચાગ્રી તેનો આશ્રય લેતાં લેતાં જે રાજાદંત
સ્વાય આવી; તે સમયે તેડ તે રત્નોને સ્વાયમાંથી બહાર
રંવાર પોતાના વહીલોની બુદ્ધિનો ઉપદાસ કરશે કે, આ મહારાજને પણ પોતાની ઉદારતા
આપણા વહીલોએ કાંઈ ગણના કરી નહીં? એ તેડની બુદ્ધિને શું કહેવું? આ ધર્મીજનો છે,
ગ્રંથોને જગત્તેવિષે ન પ્રસિદ્ધ કરવામાં જે લોકો મહાપણ સમજતા હોય તે, જ્ઞાનતા જાય છે,
ના મદાપણને શું કહેવું? કાલાંતરે અમૂલ્ય ગ્રંથોતો કોઈ પરિણામ આનેવચિત્રતાજ છે.
દિવાલાના હાથમાં જશે, તે સમયે તેડની આવશ્યકતાવિષે
સિદ્ધિ થવાનીજ, તેનીસાથે અજ્ઞાનીડની અજ્ઞાનબુદ્ધિની તે
ય કાંઈ જેવી તેવી નહીં થાય-સારાંશ સારી વસ્તુની ગણના
જગત્તેવિષે થવાનીજ, તો તે આપણે પોતેજ કાં ન કરીએ
એ પૂર્વોક્ત કારણો શીવાય બીજાં પણ એ પુસ્તકો ઉપર
રણો જ્ઞાનબુદ્ધિનાં છે, તે ચદ્યપિ અર્થે પ્રસ્તાવનામાં ગૌરવતા
શાંખ્યાં નથી, તથાપિ વિવેકીજનોના મનનેવિષે ગ્રંથો પ્રસિ
દ્ધમેશ થઈ રહેલી છે, એ વાત પ્રસિદ્ધજ છે. કલ્યાદિક હેતુડને
જ્ઞાકર નામનું પુસ્તક ગાપી પ્રસિદ્ધ કરવાનું કામ ચાલું કશું છે
તથા બીજો જાગ પ્રથમ ઉપાડ પ્રસિદ્ધ થયેલો છે; અને આ ત્રી
ની કૃપાથી સમાપ્ત થયો છે, તેથી મારા અંતઃકરણનેવિષે આનંદ

મા કાંઈ
ઉં કુડ
રથી દુષિ
ય મહા
તરજાગ
કા પુરુષ દીપવ
કા એવા
વોષોને
અને મને
મહારા ઉપ
જે
પણ્યનું એક સુ
વે જિનધર્મનેવિષે
રિધર્મ ઉપર નિ
રહે, એ કારણમાટે
કર એક દેશમાં સર્વોપમ

વિજ્ઞાપના.

ધર્મશ્રદાવંત, અત્યંત વિનયવંત લોકો, જમ જ્ઞાનાનિજ તથાપિ પ્રમાદ, અજ્ઞાન
જાડેડની તથા સાધુજનોની સેવામાં તે લોકો તે રત્નોને આવશ્યકતા હતાં તે રત્નોને
શાં મને પરમ હર્ષ થયે. અને એજે જાણે શું મોટું પોતાનું મહાપણ સમજતા હોય!! પરંતુ
નમ્રતાપૂર્વક રહેવા સંતોષે

અવતરણ:- નિર્ગંધતં જીવસ્ત પંચવારાઠં જવવાંસેતિ એટલે સંસારમાં વસતાં થકાં નિર્ઘેયપણું જીવને પાંચવાર આવે તેનું એકશો બીજું દાર કહેહે. મૂલ:- ઠવસમસેણિચઠકં, જાયઽ જીવસ્ત આજવં તૂણં ॥ તા પુણ દોણગજવે, સ્વ વગસેણી પુણો એગા ॥ ૪૪૬ ॥ અર્થ:- ઠપશમશ્રેણીનો ચતુષ્ક એટલે જીવને ઠપશમશ્રેણી ચારવસત, આજવંકે ૦ જવ જે સંસાર તેમાં નાનાજવ આશ્રયી ઠલ્કષ્ટયી ઠપશમશ્રેણી ચારવસત આવે. આ શબ્દ સર્વાદાપણે કરી જાણવો, એનો એ અર્થ જે સંસારમાંહે વસતાંથકાં નૂનંઈતિ નિશ્ચય થકી જીવને ઠપશમશ્રેણી ચારવસત પ્રાપ્તથાય, અને ઠલ્કષ્ટયી એકજ જવમાં બેવાર થાય, અને ક્ષપકશ્રેણી વલી એકજ થાય, હ્દાં એ જાવ જેઠપશાંતમોહ ક્ષીણમોહ યુણતાણે નિર્ઘેયપણુંદોય ત્યાં ચાર ઠપશમશ્રેણી ને એક ક્ષપકશ્રેણી થાય. તેથી પાંચવાર થાય ઈતિ ॥ ૪૪૬ ॥ દાર સમાપ્ત:

અવતરણ:- સાદુવિહારસરૂવંતિ એટલે સાધુના વિહારનું જે સ્વરૂપ તેનું એક શો ને ત્રીજું દાર કહેહે. મૂલ:- ગીયજ્ઞોય વિહારો, બીઠં ગીયજ્ઞમીસિઠં જ ણિઠં ॥ ઈત્તો તશ્ય વિહારો, નાણુંનાઠં જિણવરેહિં ॥ ૪૪૭ ॥ અર્થ:- ગીત શબ્દે જાણોહે જેણે કૃત અકૃત લક્ષણ અર્થ, તેને ગીતાર્થ બહુશ્રુત કહિયે. તેમાં એક ગીતાર્થનો વિહાર તે એકજા ગીતાર્થનોજ વિહાર અને બીજો ગીતાર્થ મિશ્રિત વિહાર તે કેટલાક ગીતાર્થને કેટલાક અગીતાર્થનો વિહાર જાણવો. ઈત્તોકે ૦ એથકી તશ્ય વિચારોકે ૦ ત્રીજો જે વિહાર તે નાણુંનાઠંકે ૦ શ્રીતીર્થકર દેવે અનુજ્ઞાતપણે કીધો નથી.

એ વિહાર ઈચ્છાદિકના જેદ થકી ચાર પ્રકારે હે તે કહેહે મૂલ:- દ્વઠં ચ સુસાપેહે, જુગમેતં તુ ચેત્તઠં ॥ કાલઠં જાવરીએજ્ઞા, ઠવઠત્તોય જાવઠં ॥ ૪૪૮ ॥ અર્થ:- ચત્તુર્યેકરી જૂમિકા સારી રીતે જોવી તે ઈચ્છાથકી વિહાર જાણવો. પઢી તે જોઈ કરીને જુગમાત્ર જૂમિ જાગે જોઈને પગજરતો ચાલે તે ક્ષેત્રથકી વિહાર જાણવો. અ ને ઘડી પહોર પ્રમુખ જ્યાંલગે જઈ આવતું તે કાલથકી વિહાર જાણવો. અને જે ઠપયુક્તપણુ સમસ્ત ઈચ્છાદિકને વિષે સાવધાનપણુ તે જાવથકી વિહાર જાણવો. ઈચ્છાથકી વિહાર ન કરે પણ જાવથકી વિહાર કરતો થકો આરાધક કહેવાય. ઠકંચ વાસસયંપિ વસંતા, સુણિણો આરાહગા જણિય ॥ ઈતિ ગાથા ઈયાર્થ: દાર સમાપ્ત.

અવતરણ:- અપઢિબઠવિહારોતિ એટલે અપ્રતિબઠ તે જે રાગાદિકે રહિત એવો વિહાર તેના સ્વરૂપનું એકશો ચારસુ દાર કહેહે. મૂલ:- અપઢિબઠોય સયા, ગુરૂવએસેણ સવજાવેસુ ॥ માસાઽ વિહારેણં, વિહરેક્કહોચિયં નિયમા ॥ ૪૪૯ ॥ અર્થ:- અપ્રતિબંધવિહાર તે ગુરુના ઠપદેશથકી સદાગુરુની અનુજ્ઞા હેઈને ઈચ્છાદિ

कनो प्रतिबद्ध वर्जिने मासकल्प करे ते सफल जाणवो. पण अन्यथा एवो विचार करे के अमुक स्थानके अमुक नगरे जाऊं, त्यां जला मर्द्दिक आवको ठे ते उपा जिने आपणा करूं जेम ते आवको मने त्यागी ने बीजाना नक्त नथाय. एरीते प्रथम इव्यने प्रतिबद्धे विहार कसोथको कार्य साधक थाय नही. तेमज क्षेत्र आश्री कोइ उपाश्रयमां रहेतांथकां अहीया वायरो सारो आवतो नथी तेथी अहीया रहे तां थकां रति थती नथी. पण अमुक क्षेत्रे जली वस्तिठे माटे त्यां जइये. एम जाणीने विहार करेतो बीजो क्षेत्र प्रतिबद्ध थाय. ए पण फोकट नटकवा जेवुं समजवुं पण चारितार्थे न समजवुं. तथा घणा सालीप्रमुख नीपजवाथी हालमां मार्ग सारा थयाठे अने शरद ऋतुठे तेपण विहार करवाने घणी सारीठे एम विचारी विहार करे तो त्रीजोकाल प्रतिबद्ध थाय. एथी पण अर्थ साधक नथाय. तथा अमुकक्षेत्रे गयाथी मने स्निग्ध मधुरादिक आहारना लाजे करी महारा शरीरने पुष्ट्यादिक सुख थजो आ क्षेत्रमां तो लोकोनो प्रेम सारो नथी अथवा उद्यत विहारे विहार करतां ए उद्यत विहारी ठे एवुं मने लोक कहेरो. अने बीजा अनेरा साधुउने शिथल विहारी कहेरो इत्यादिक जावनायें विहार करता थकां चो शुं जावप्रतिबद्ध पणुं थाय. ए विहारपण निरर्थक ठे ए इव्यादिक चारे प्रतिबद्ध रहि त जे होय तेनो सफल विहार ठे. एरीते यथोचितपणो संघयणादिक ने अनुमाने नियमाके ० निश्चयेथी. मासाइके ० मासकल्पादिक विहारे करी यति विहार करे ॥ ४४९ ॥

हवेपरनो अनिप्राय आशंकी तेनो आ गाथायें करी उत्तर कहे ठे मूलः— मोत्तूण मासकल्पं, अन्नो सुत्तंमि निब्बु विहारो ॥ ताकहमाइ ग्गहणं, कळे ऊणाइ जावेणं ॥ ४५० ॥ अर्थः— ए मास कल्प मूकीने अन्नोके ० अनेरो बीजो जे सूत्रमां कइयो नथी एवो विहार करे ताके ० तो मासाइ एटले इहां आदिशब्दनुं ग्रहण कहेके ० केम आणुं. कळे के ० कार्यकरवो इहां ए जाव जे साधु चारित्रवंतें मुख्यपणो मासकल्पे विहार करवो. अने कारण योगे कदाचित् मासकल्पथी उठे दिवसे पण विहार करवो. तेमज क्यारेक मास थकी उपरांत पण रहेवुं जाव थकी एवुं जाणववाने अर्थे आदिशब्दनुं ग्रहण कखुंठे. ॥ ४५० ॥

वली एज वात प्रणट करतो कहे ठे. मूलः— कालाइ दोस उक्कइ, न दव्वं एस कीरए नियमा ॥ जावेण तहवि कीरइ, संथारग वच्चया ईहिं ॥ ४५१ ॥ अर्थः— कालादि दोष थकी एटले कालदोष ते दुर्निहादिक थकी तथा क्षेत्रदोष ते संयम योग क्षेत्रना अजावे. वली इव्यदोषते नक्तादिक शरीरने योग्य न होय. अने जा

મૂલ:-સત્તી હુગ હીણ બતીસ સંગય તંસય ઢયચાલં ॥ તંજવા જઘગદૂર જઘ આસન્ન જઘંચ ॥ ૧૬૦ ॥ અર્થ:-પ્રથમ મુદુભિચર ગાથાએ કરી બત્રીશ જેદ જે પૂર્વે કહ્યા હતા તેમાંથી સંઙી ને અસંઙી એ બે હોન કરિએ તેવારે ત્રીશ જેદ થાય. તે એક શો ને શોલ વૈક્રિયની સાથે મેલવતાં એકશો ને ઢેતાલીશ જેદ થાયઢે. એમાં વલી કોઈ નવ્ય, કોઈ અનવ્ય, અને કોઈ દૂરનવ્ય તે ગોશાલાદિક જાણવા, અને જે કોઈ તેજ નવે અથવા બીજે ત્રીજે નવે મોઢુ જવાનાઢે તે આસન્નનવ્ય જાણવા. ॥ ૧૬૦ ॥

મૂલ:-સંતારનિવાસીણં, જીવાણ સયં ડમં ઢેતાલં ॥ અપ્યંચ પાલિયઢં, સિ વ મુહકંસ્ત્રીહિ જીવેહિં ॥ ૧૬૧ ॥ અર્થ:-સંતારનિવાસી જીવોના એ એકશો ને ઢે તાલીશ જેદ જાણવા. તે અપ્યંચકે ૦ પોતાના આત્માનીપરે જહમમપિથ્યં ડુક્કં ડ્યાદિક જાણીને એ એકશો ને ઢેતાલીશ પ્રકારના જીવોને જે કોઈ શિવ મુચ્ચની વાંઢના કરનાર જીવોઢે તેણે પોતાની આત્માનીપરે પાલવા. ॥ ૧૬૧ ॥

હવે એ કુલક એજ શાસ્ત્રકારનો કરેલો એવો જણાવવાને અર્થે ગુરુના નામ સહિત પોતાનું નામ જણાવેઢે. તે પ્રયોજન પૂર્વક ગાથા કહેઢે. મૂલ:-સિરિઅમ્મ એવ મુણિવડ, વિણેય સિરિનેમિ ચંદસૂરીહિં ॥ સપરિહિયઢં રડ્યં, કુલયમિણં જીવ સંચાએ ॥ ૧૬૨ ॥ અર્થ:-શ્રીઆન્નદેવ નામે મુનિપતિ જે આચાર્ય તેના વિનેયકે ૦ શિષ્ય શ્રીનેમિચંડસૂરિ તેણે પોતાને તથા પરને અર્થે એ જીવ સંખ્યાના કુલકની રચના કરીઢે, એટલે સત્તર ગાથાએ કરી કુલક વચ્ચાલ્યો. ॥ ૧૬૨ ॥

અવતરણ:-કમ્માઈ અરુતિ એટલે આત્મકર્મનું બશોને પન્નરમું દાર કહેઢે.

મૂલ:-પઢમં નાણાવરણં, બીર્યં પુણ ડંસણસ્સ આવરણં ॥ તડ યંચ વેયણીર્યં, તહા ચઠઢં ચ મોહણિથ્યં ॥ ૧૬૩ ॥ પંચમમાઠં ગોર્યં, ઢંઠં સત્તમગમંતરાયમિહ ॥ વઙ્ગુત મ પયહિચેણં, જણામિ અરુમ પએ નામં ॥ ૧૬૪ ॥ અર્થ:-પહેલું જ્ઞાન જે મલ્યા દિક તેને જે આવરે તે જ્ઞાનાવરણ કહિએ. બીજું દર્શન જે લોચન તેને આવરે તે દર્શનાવરણ કહિએ. ત્રીજું જેણે કરી મુચ્ચ અને ડુઃખ વેવિયે તેને વેદનીય કહિએ, તેમ જ ચોથું જેણે કરી આત્મા મોહ પામે તેને મોહનીય કહિએ. પાંચમું આયુ વાંધ્યું ઠતું અવશ્ય ઇદય આવે તેથી તેને આયુકર્મ કહીએ. ઢંઠું ગૂચ તે નાના મહોટા શબ્દકરીને કહિયે તે ગોત્ર કર્મ જાણતું. સાતમું જે વિઘ્ન કરે તે અંતરાય કર્મ જાણતું. ડહાં જિ નશાસનનેવિષે, હવે જેની ઘણી પ્રકૃતિઢે તેણે કરીને જણામિકે ૦ કહીયું, આત્મા સ્થાનકનેવિષે જે નમર્યંતિકે ૦ નમાઢે તેનામ કર્મ. ડતિ ગાથા ડ્યાર્થ. ॥ ૧૬૩ ॥ ૧૬૪ ॥

અવતરણ:-તેસિવત્તર પયહીણં અઢવન્ન સયતિ એટલે આત્મકર્મની સત્તર પ્રક

તિતું બરોં ને સોજમું ધાર કહેહે. મૂલ:-પંચવિહ નાણ વરણં, નવજેયા દંસણ સ્ત દોવેણાઅઘવીસં મોહે, ચત્તારિય આઠણ દુંતિ ॥ ૧૬૫ ॥ ગોચમ્મિ હુન્નિપંચં તરાય તિગહિયં સયં નામે ॥ ઉત્તર પયહીણેવં, અઘવન્નં સયં હોહ ॥ ૧૬૬ ॥ અર્થ:- મતિજ્ઞાનાદિક પાંચ જ્ઞાનને આવરે તેથી પાંચ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણીય જાણવું. બીજું ચાર પ્રકારના દર્શનને જે આવરે તથા પાંચ પ્રકારની નિદ્રા જેનાથકી ઇદય આ વે તે નવપ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મ જાણવું. ત્રીજું સાતા અને અસાતાના જેદ થકી બે પ્રકારે વેદનીય કર્મ જાણવું. ચોથું સોલ કષાય અને નવ નોકષાય તથા ત્રણ દર્શન મોહનીય મલી અઘવીસ પ્રકારે મોહનીય કર્મ જાણવું. નરકાદિક ગતિના જેદ થકી આયુકર્મ ચારજેદે જાણવું. ઇંચ નીચના જેદ થકી ગોત્ર કર્મ બે જેદે જાણવું. દાનાંતરાયાદિકના જેદ થકી અંતરાકર્મ પાંચપ્રકારે જાણવું. અને નામ કર્મ એકશોને ત્રણ પ્રકારે જાણવું. ॥ ૧૬૫ ॥ ૧૬૬ ॥

હવે ઉત્તર પ્રકૃતિના પ્રત્યેક નામ કહેહે. મૂલ:-મહસુય ઇહીમણ કેવલાણિ જીવસ્સ આવિરિક્કંતિ ॥ જસ્સ પ્પનાવરંતં, નાણાવરણં નવેકમ્મં ॥ ૧૬૭ ॥ અર્થ:- ચારપ્રકારનો બંજનાવગ્રહ અને અર્થાવગ્રહ, તે પાંચઈંદ્રિય અને ઠંડું મન તે અવગ્રહ, ઇયા, અપાય ને ધારણ એ એકેકના ચાર ચાર જેદ કરતાં ઠ ચોક ચોવીશ જેદ થાયહે, તેની સાથે ચાર બંજનાવગ્રહ જેલા કરિયે તો મતિ જ્ઞાનના અઘવીશ જેદ થાયહે. અદ્ધરશ્રુત, અનદ્ધરશ્રુત, સંઙ્ગીશ્રુત, અસંઙ્ગીશ્રુત, સમ્યક્શ્રુત, અસમ્યક્શ્રુત, સાદિશ્રુત, અનાદિશ્રુત, સપર્યવસિતશ્રુત, અપર્યવસિતશ્રુત, ગમિકશ્રુત, અગમિકશ્રુત, અંગપ્રવિષ્ટશ્રુત, અનંગપ્રવિષ્ટશ્રુત, એરીતે ચરુદપ્રકારનાં શ્રુતહે. અથવા પદ્ધવશ્ચ્યાદિક વીશપ્રકારનાં શ્રુત તે આવીરીતેહે. પર્યાયશ્રુત, પર્યાયસમાસશ્રુત, અદ્ધરશ્રુત, અદ્ધરસમાસશ્રુત, પદશ્રુત, પદસમાસશ્રુત, સંઘાતશ્રુત, સંઘાતસમાસશ્રુત, પ્રતિપત્તિશ્રુત, પ્રતિપત્તિસમાસશ્રુત, અનુયોગશ્રુત, અનુયોગસમાસશ્રુત, પ્રાનૃતશ્રુત, પ્રાનૃતસમાસશ્રુત, પ્રાનૃતપ્રાનૃતશ્રુત, પ્રાનૃતપ્રાનૃતસમાસશ્રુત, વસ્તુશ્રુત, વસ્તુસમાસશ્રુત, પૂર્વશ્રુત, પૂર્વસમાસશ્રુત, એરીતે વીશજેદ શ્રુતજ્ઞાનના જાણવા, તથા અનુગામિ, અનનુગામિ, વર્ધમાન, હીયમાન, પ્રતિપાતિ ને અપ્રતિપાતિ એ બે જેદ અવધિજ્ઞાનના જાણવા. તથા ક્કુલમતિ અને વિપુલમતિના જેદ થકી બે પ્રકાર મનપર્યવજ્ઞાનના જાણવા, અને કેવલ જ્ઞાનનો એકજ જેદ છે. અન્ય જ્ઞાનોનેવિષે જેટલું ક્લયોપશમ હોય તેટલું જ્ઞાન થાયહે, અને સર્વથા જ્ઞાનાવરણીયના ક્લયથકીજ જેતું ઇપજવું થાય તે કેવલજ્ઞાન. એ પાંચ જ્ઞાનના જેદ સામાન્યે કહ્યા. હવે ગાથાર્થ કહેહે. જીવસ્સકે

જીવને એ જ્ઞાનને આંવરિયે રંધિયે જેના પ્રજાવચકી તે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહિયે.

મૂલ:-નયણે યરોહિ કેવલ, દંસણ આવરણ યં જવે ચઢહા ॥ નિહાપયલા હિ
ઢહા, નિહાય હુરુત યોણઘી ॥ ૧૬૮ ॥ અર્થ:-નયન શબ્દે ચક્રુ તેનું આવરણ જે
લોચન તેને આવરે તે ચક્રુદર્શનાવરણીય; અને ફતર જે બીજી અન્ય ઇંદ્રિયનું જ્ઞાન
દણે તે અચક્રુદર્શનાવરણીય. અવધિદર્શનને આવરે તે અવધિદર્શનાવરણ કહે
વાય. એમ કેવલદર્શનને આવરે તે કેવલ દર્શનાવરણ. એરીતે દર્શનાવરણીય ચાર
જેવે થાય. હવે પાંચ નિહા કહેહે. ત્યાં પ્રથમ મુલે ચીપટીના વજાઢવા થકી જાગી
ઠહે તે નિહા, બીજી ઘણા ધકા થકી જાગૃત થાય તે નિહાનિહા; ત્રીજી હુરુતા તે
એક નિહા બીજી નિહાનિહા એમ ઇહાંપણ ઢિરુત્ત પ્રચલા તે બેઠા અને ઝનાથકા
નિહા આવે તે પ્રચલા સમજવી; તથા ચોથી ચાલતાં હાલતાં નિહા આવે તે પ્રચ
લા પ્રચલા જાણવી. પાંચમી સ્ત્યાનર્ધિ તે જે દિવસે વાત ચિંતવી હોય તે રાત્રિએ
કરે, રાજાના હસ્તિના દંતુસલ કાઢનાર શિષ્યનીપરે જાણવું. એ નિહામાં વાસુદેવના
બલથકી અર્ધ બલ હોય છે. એ નવ પ્રકાર થયા ॥ ૧૬૮ ॥

મૂલ:-એયમિહ દરિસણા વરણ મેયમા વરઝ દરિસણં જીવે ॥ સાયમસાર્થંચ
હહા, વેયણિયં મુદ્દ હુહનિમિત્તં ॥ ૧૬૯ ॥ અર્થ:-એ નવ પ્રકારનું દર્શનાવરણ તે
જીવનો પૂર્વોક્ત દર્શનગુણ છે તેને આવરે ઢાંકી મૂકે. વલી શાતા અને અશાતાના જે
વે કરી વે પ્રકારે વેદનીય કર્મ તે મુલ તથા હુઃસ્વનું નિમિત્ત કારણ છે. ॥ ૧૬૯ ॥

હવે મોહનીયકર્મ કહેહે. મૂલ:-કોહો માણો માયા, લોજોણંતાણુંબંધિણો ચ
ઠરો ॥ એવમ્પચ્ચક્ષાણા, પચ્ચક્ષાણાય સંજલણા ॥ ૧૭૦ ॥ અર્થ:-ક્રોધ, માન,
માયા અને લોચ એ ચાર જે અનંતા સંસારનું અનુબંધ કરે તે જેને વત્પન્ન થયા ઢતાં
જ્યાંમુધી તે પ્રાણી જીવતું રહે ત્યાંમુધી તેનીસાર્યે રહે, અને નરકગતિના કારણ થાય. સ
મ્યક્ત્વનું રંધન કરે એટલે સમ્યક્ત્વ આવવા ન થાપે. તેમાં અનંતાનુબંધી ક્રોધ તે પ
ર્વતની સ્ફુટ સમાન જાણવો અને અનંતાનુબંધી માન તે પાશ્વાણના આંજલા સ
માન જાણવું. તથા અનંતાનુબંધી માયા તે મહાનિવહ વાંશના મૂલ સમાન જાણ
વી, તથા અનંતાનુબંધી લોચ તે ક્રમિના રંગ સમાન જાણવો. ॥ ૧૭૦ ॥

એવંકે ૦ એરીતે વલી અપ્રત્યાસ્થાનીયાનાવરણ જે અણુવ્રતરૂપ પચ્ચક્ષાણને આ
વરે એના ઝડયથી જીવ કોઈ પચ્ચક્ષાણ કરી શકે નહીં એ ઝપના થકા એકવર્ષ મુ
ધી રહેહે, તિર્યંચની ગતિના કારણ થાય તેમાં અપ્રત્યાસ્થાની ક્રોધ તે પૃથ્વીના
સ્ફુટ સમાન જાણવો, અને અપ્રત્યાસ્થાની માન તે અસ્થિ સમાન જાણવું, વલી

अप्रत्याख्यानी माया ते मेंढाना शिंगडा समान जाणवी. तथा अप्रत्याख्यानी लोच ते कादव समान जाणवो.

हवे जे जीवना सर्व विरतिरूप गुणने आवरे ते प्रत्याख्यानावरण जाणवुं, ए उपन्या ठतां चार मास सुधी रहेडे, ए मनुष्यनी गतिनुं कारण थाय ठे. तेमां प्रत्याख्यानी क्रोध ते वेलुनी रेखा समान जाणवो, अने प्रत्याख्यानी मान ते काष्ठ समान जाणवुं. तथा प्रत्याख्यानी माया ते गोमूत्रिका समान जाणवी. वली प्रत्याख्यानी लोच ते खंजन समान जाणवो.

हवे संज्वलन ते किंचितमात्र दीपे, उपरांत उपशमि जाय. ते उपन्या ठतां घणामां घणो रहे तो पत्तर दिवससुधी रहे ठे. देवनी गतिनुं कारण थाय, यथाख्यात चारित्रनुं रंधन करे. तेमां संज्वलनो क्रोध ते पाणीनी रेखासमान जाणवो. अने संज्वलन मान ते नेत्रनी लाकमी समान जाणवुं; अने संज्वलननी माया ते वृद्धनी अवल्लेहिका समान जाणवी अने संज्वलननो लोच ते हजडना रंग समान जाणवो.

मूलः—सोलस इमे कसाया, एसो नव नोकसायसंदोहो ॥ इडी पुरिस नपुंसक, रूवं वेयत्तयं तमि ॥१४१॥ अर्थः—ए सोल कषाय कहा. हवे वली नव नोकषायनो संदोहके समूह देखाडेडे. इडी शब्दे स्त्री, तेनो जे वेद ते स्त्रीवेद जाणवो. जेना उदयथकी पुरुषप्रत्ये अनिलाष थाय ठे. बीजो पुरुषवेद ते, जेना उदयथकी स्त्रीप्रत्ये अनिलाष थाय ते जाणवो. त्रीजो नपुंसकवेद, जेना उदयथकी पुरुष तथा स्त्री बंने प्रत्ये अनिलाष थाय. कारिस, तृण, ने नगर दाह समान अनुक्रमे एवे स्वरूपे ए त्रयो वेद जाणवा. ॥१४१॥

मूलः—हासरइ अरइ नय सोयं डगंठ तिहास ठक्कमिमं ॥ दरसिए तिगंतु मिह, च मीस संमन जोएण ॥ १४२ ॥ अर्थः—कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्या विना नयन विकार उपजे, हास्य आवे, ते हास्यमोहनीय जाणवी. तेमज कोइक सुखनुं कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्याविना स्वजावे सुखनुं वेदनुं ते बीजुं रतिमोहनीय कर्म जाणवुं. त्रीजुं ए थकी विपरीत ते अरतिमोहनीयकर्म जाणवुं. चोथुं इह लोकादिक सकारण अथवा कारण विना मनमां नय उत्पन्न थाय ते नयमोहनीयकर्म जाणवुं. पांचुं इष्टवियोगादिक जनित अश्रुपात शोक उपजे ते शोकमोहनीयकर्म जाणवुं. ठहुं बीजत्सगंधने योगे प्राणीने छुगुप्ता उपजे ते छुगुप्तामोहनीयकर्म जाणवुं. ए हास्य षट्क जाणवुं. हवे दर्शन त्रिक ते, मिथ्यात्व मिश्र ने सम्यक्त्वरूप अविच्छेद अर्धविच्छेद ने शुद्ध पुंजत्रिक रूप जा

एवा. अनुक्रमे मिथ्यात्व ते श्रीवीतराग प्रणीत तत्त्वने सर्वदे नही, अने मिश्रने प्रजावे श्रीजिनोक्त तत्व उपर राग पण न होय अने द्वेष पण न होय. सम्यक्त्व ते जीवादिक तत्त्वनेविषे रुचिनुं करवुं. एसमकितने योगे मळ्या त्रण थाय. ॥१४३॥

मूलः—इयमोह अछवीसा, नारय तिरि नर सुराउय चउकं ॥ गोयं नीयं उच्चं, च अंतरायंतु पंचविहं ॥ १४३ ॥ अर्थः—एरीते मोहनीयकर्मनी अछावीश उत्तर प्रकृति कही अने नारकी, तिर्यंच, मनुष्य तथा देवताना आयुष्यना जेद संबंधी आ युकर्मनी उत्तरप्रकृति चार कहीळे. उंच अने नीचना जेदथकी गोत्र कर्मनी उत्तर प्रकृति बे प्रकारेज जाणवी. अने अंतराय पांच प्रकारेळे तेज सूत्रकार कहेळे. ॥१४३॥

मूलः—दाउं नलहे लाहो, न होइ पापइ न जोग परि जोगो ॥ निरउविय सत्ता होइ अंतराय प्जनावेण ॥ १४४ ॥ अर्थः—ठति सामग्रीए तथा ठता पात्रने संयो गे दान आपी शके नही ते दानांतराय जाणवुं. ठति वस्तुए आपनार आपतो होय पण जेना उदयथी प्राणीने ते वस्तुनीप्राप्ति न थाय ते लाजांतराय जाणवुं. जोगनी ठति सामग्रीये पण जोगवी शके नही ते जोगांतराय जाणवुं. तेमज न ली गृहणी प्रमुख उपजोगनी सामग्री ठतिए पण उपजोगवीन शके ते उपजोगांतराय जाणवुं. शरीरे गाढो निरोगी पुष्ट ठतो पण अशक्त, टृण मात्र जांजी न श के ते वीर्यांतरायनो प्रजाव जाणवो. ॥१४४॥

हवे नामकर्मनी प्रकृति जेटले प्रकारे थाय ते अनुक्रमे देखावेळे. मूलः—नामे बायालीसा, जेयाणं अहव होइ सत्तरी ॥ अहवा विदु तेणउई, तिग अहिय स यं हवइ अहवा ॥ १४५ ॥ अर्थः—नामकर्मनेविषे बेतालीश उत्तरप्रकृतिना जेद अथवा सडसठ होयळे, अथवा वली ज्याणु पण थायळे, अथवा एकशोने त्रण पण थायळे, तेमां प्रथम बेतालीश प्रकृति कहेळे. ॥ १४५ ॥

मूलः—पढमा बायालीसा, गइ जाइ सररी अंगुंवंगेय ॥ बंधण संघायण संघय णय संगण नामंच ॥ १४६ ॥ अर्थः—प्रथम बेतालीश प्रकृति ते आवीरीते गति, जाति, तनु ते, औदारिकादिक, अंगोपांग, बंधन, संघातन, संघयण, संस्थान, नाम

मूलः—तह वन्न गंध रस फास नाम अयुरु लहुअंच बोधवं ॥ उवघाय परा घाया, णुपुविकत्तास नामंच ॥ १४७ ॥ आयाउज्जोयविहाय गई तसथावराजिहाणं च ॥ बायर सुद्धुमं पळ्ळाता पळ्ळाचंच नायवं ॥ १४८ ॥ पत्तेयं साहारण, थिर मथिर सुजासुजंच नायवं ॥ सूजगदूजगनामं, सूसर तह दूसरंचेव ॥ १४९ ॥ आएळ्ळम णाइळ्ळं, जसकित्तो नाम अजस कित्तीय ॥ निम्माणं तिडयरं, जेयाणवि ठुंतिमेजे

या ॥ १८० ॥ अर्थः—तेमज वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, अगुरुलघु, उपघात, पराघात, आनुपूर्वी, श्वासोश्वासनाम, आतप, उद्योत, विहायोगति, त्रस, थावर, बादर, सूक्ष्म, पर्याप्त, अपर्याप्त, जाणवा. प्रत्येक, साधारण, स्थिर, अस्थिर, शुभ, अशुभ, जाणवुं. सुजग, दुर्जगनाम, सुस्वर, दुस्वर, आवेय, अनावेय, यशःकीर्तिनाम, अयशःकीर्तिनाम, निर्माण अने तीर्थंकरनामकर्म, ए बेतालीश जेदनां नाम कहां ॥ १८० ॥

हवे ए बेतालीश जेदना वली प्रतिजेद थाय ते कहेढेः—मूलः—गइ होइ चउ पयारो, जाईविय पंचहा मुण्येवा ॥ पंचय हुंति सरीरा, अंगोवंगइ तिजेव ॥ १८१ ॥ अर्थः—गम्यते एटले जवुं प्राणी ए जे एनेविषे एटला माटे एने गति कहिये. ते देवादिकना जेदयकी चार प्रकारे ढे. जाति ते एकेंद्रियादिकना जेद यकी पांच प्रकारे जाणवी. शरीर ते औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तेजस ने कर्मण एपांच जाणवां. अंगोपांग ते तेजस तथा कर्मण ए बे शरीरने होतां नथी, माटे औदारिकादिक त्रण शरीरनाज होय ढे तेथी त्रणज जाणवां. ॥ १८१ ॥

मूलः—वस्संघयणा जाणसु, संताणा विय हवंति वजेव ॥ वज्राईण चउकं, अगुरु लद्ध वथाय परघायं ॥ १८२ ॥ अर्थः—संहनन ते वज्ररूपन नाराच, रूपननाराच, नाराच, अर्धनाराच, कीलिका, अने सेवार्त्तरूप ए अस्थि रचना विशेष जाणवां. संस्थान ते समचतुरस्र, त्र्यगोथ, सादि, वामन, कुब्ज अने हुंमक एवे नामे ढ होयढे. वर्णादिक चार ते आवीरीते. वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श. अगुरुलघु ते जेना उदययकी प्राणीनुं शरीर नारी अने हजवुं पण न थाय तेअगुरु लघु. अने उ पघात नाम कर्म तेने कहिए; जेना उदयथी जीव उपघात एटले विनाश पामे ते विनाश पण पोतानाज शरीरे करी थाय. जेम पडजीनप्रमुख निकले, ते जाणवुं. पराघात नाम कर्म ते जेना उदयथी पोतायकी बलवंत जे होय तेने पण इ निरीह्य होय; कोइ सन्मुख जोइ शके नही, कोइ सांमो बोली शके नही. ॥ १८२ ॥

मूलः—अणुपूर्वी चउजेया, उस्सासं आयवंच उक्काये ॥ सुहअसुहा विहगगई, तसाय वीसंच निम्माणं ॥ १८३ ॥ अर्थः—आनुपूर्वीपण गतिनीपरे चार प्रकारे जाणवी. पण एटलुं विशेषढे के जीवे जे गतिनुं आयुष्य बांध्युं होय ते गतिनेविषे दोरिए बांधि वृषणादिकने जेम खेंची लइ जइए तेम खेंचीने लइ जाय ते चार गति आश्री चार अनुपूर्वी जाणवी. जेना उदययकी जीव श्वासोश्वास लेवानी समर्थाइए करी सहित थाय ते उश्वास नाम कर्म जाणवुं. जेना उदययकी पोते अतापवंत थको पण अनेरा जीवोने ताप उपजावे. जेम सूर्यनुं मांढलुं

પૃથ્વી કાચિક જીવ તે પોતે શીતલથકા પરને તાપ ડપજાવે છે, તેની પરે તાપ ડપજાવે તે આતપ નામ કર્મ જાણવું, જેના ડદયથકી જીવના અંગ ડદ્યોતવંત થાય; જેમ દેવતા યતિને ડત્તરવૈક્રિયે જ્યોતિષિ તથા સ્વજ્ઞા પ્રમુલ્લના શરીર દીપે તે ડદ્યોત નામ કર્મ જાણવું. જીજને અજીજ વિદ્યાયો ગતિ-તેમાં જીજ વિદ્યાયો ગતિના ડદય થકી ગજ વૃષજાદિકની પરે નજી ગતિ થાયઢે. અને અજીજ વિદ્યા યોગતિના ડદયથકી સ્વર શૂકરાદિકની પરે માઠી ગતિ થાયઢે.

ત્રસાદિક વીશ તે ત્રસ દશક તથા સ્થાવર દશક. તેમાં ત્રસનામ કર્મના ડદયથકી પ્રાણી ઢે ઇંદિયાદિક નાવ પામે; ઢાદરના ડદયથકી જીવ ઢાદરપણું લઢે. જે પોતપોતાની પર્યાસિ પૂરણ કરે તે પર્યાસિનામ કર્મ, પ્રલ્લેક નાવ પ્રાણી પામે તે પ્રલ્લેકનામકર્મ, જેના ડદયથકી ઢાંત પ્રમુલ્લને સ્થિરપણું થાય તે સ્થિર નામ કર્મ, જેના ડદયથકી નાજીની ડપરના અંગને જીજપણું હોય તે જીજનામકર્મ, જેના ડદયથકી સમસ્ત પ્રાણીને ઇષ્ઠથાય તે સૌજાગ્યનામ કર્મ, જેના ડદયથકી મનોહર સ્વર થાય તે સુસ્વરનામ કર્મ, જેના ડદયથકી તેનું વચન સમસ્ત લોકને ગ્રાહ્ય થાય તે આદેયનામ કર્મ અને જેના ડદયથકી યશઃકીર્તિ કરીસહિત થાય તે યશઃનામ કર્મ. એ ત્રસ દશકો કહ્યો. એ થકી વિપરીત સ્થાવર દશક ઢે. જેના ડદયથકી જીવ પૃથ્વ્યાદિકપણુ પામે તે સ્થાવર નામકર્મ, એમ સર્વ દશેબોલ વિપરીતપણે જાણવા. એટલે સૂક્ષ્મ, અપર્યાસ, સાધારણ, અસ્થિર, અજીજ તે ના નીથકી નીચે પાદાદિક, અવયવ, અજીજ હોય, ઢૌર્જાગ્ય તે ઢુર્જાગ્યના ડદયથકી જીવ ઢુર્જાગ્ય થાય, ઢુસ્વર, અનાદેય, અયશ તે કોઇનું ઘણુજ નહું કલ્યા થકા પણ યશ મલે નહીં. એ સ્થાવર દશક કહ્યો. નિર્માણ તે સૂત્રધારની પરે આપ આ પણા અંગ જે ઠામો ઠામ રહે તે જાણવું. ॥ ૧૮૩ ॥

મૂલઃ-તિઢયરેણં સહિયા, સત્તઢીએ હવંતિ પયઢીઢ ॥ સમ્મામીસેહિવિણા, તેવ જ્ઞા સેસ કમ્માણં ॥ ૧૮૪ ॥ અર્થઃ-એ પૂર્વોક્ત પ્રકૃતિને તીર્થકરનામ કર્મે કરી સહિત કારિએ તેવારે નામકર્મની શઢસત પ્રકૃતિ થાયઢે. તથા શેષ સાત કર્મની જે પંચાવન પ્રકૃતિ ઢે તેમાંથી સમ્યક્લ અને મિશ્ર વિના શેષ કર્મની ત્રેપન પ્રકૃતિ થાયઢે. ॥ ૧૮૪ ॥

મૂલઃ-એવં વીસુત્તરસય, ઢંધેપયઢીણ હોઃ નાયઢં ॥ ઢંધણ સંઘાયાવિય, સરી રગહણેણ ઇહ ગહિયા ॥ ૧૮૫ ॥ અર્થઃ-એમ સઢસત તથા ત્રેપન મેલવ્યાથકી આઠે કર્મની એકશો ને વીશ પ્રકૃતિ ઢંધનેવિષે થાયઢે તે જાણવી. ઇહાં કોઃ કહેશેકે પ્રથમ જેવારે વેતાલીશ પ્રકૃતિ કહી તેવારે તેમાં ઢંધન અને સંઘાતન પ્રકૃતિ કહી; અ

ने हमणां सहस्रतमांहे ते केम गणता नथी? तेने कहेळे के बंधन ने संघातन ते शरीरने ग्रहणे इहां लीधाळे. माटे ए पृथक् ग्रहण कर्हाळे ॥ १८५ ॥

हवे ज्याणु जेद देखाडेळे. मूलः—बंधण जेया पंचव, संघाया विष हवंति पंचे व ॥ पणवस्सा दोगंधा, पंचरसा अठ फासाय ॥ १८६ ॥ अर्थः—बंधनना पांच जेद. त्यां जे औदारिकादिक पुजल बांध्याळे, अने बांधिए ढइए तेने तेजस अने कार्मण साथे जेम लाख संश्लेष इव्य तेनी परे मेलववुं ते औदारिक बंधन. एमज वैक्रिय, आहारक, तेजस अने कार्मणना जेदे करी पांच प्रकारे जाणवुं. तेम संघात ते पण पांच प्रकारे थायळे. त्यां जेम दंताली तृणना समूहने एकठा करेळे तेम जे औदारिकादिक पुजलने एकठा करेळे ते संघात कहिए. ते औदारिकादिक पांच जाणवा; अने वस्साके० वर्ण पांच. कृष्ण, नील, रक्त, पीत, अने श्वेतना जेवे जाणवा. सुरजी अने डुरजी ए बे गंध जाणवी. तिक्त, कटु, कसायल, आम्ल ने मधुर ए पांच रस जाणवा. गुरु, लघु, मृड, खर, शीत, उष्ण, स्निग्ध ने रुक्ष, ए आठ स्पर्श जाणवा.

मूलः—दस सोलस ढवीसा, एया मेलेवि सत्त सठीए ॥ तेणउई होइ तउ, बंधण जेयाउ पन्नरस ॥ १८७ ॥ अर्थः—बंधन पांच अने संघात पांच ए दश थया तथा सोलसके० सोल ते आवीरीते के वर्णादिक वीश प्रकृतिथकी सामान्यपणे प्रथमनी सप्तसठमां वर्ण चतुष्क आवी गयुंळे ते, वीशमांथी वर्ण चतुष्क काहाडी नाखिये तेवारे सोल प्रकृति रहेळे; ते पूर्वोक्त पांच बंधन ने पांच संघात साथे मेलवतां ढवीश थाय. ते वली सप्तसठ साथे मेलवी थकी त्राणुं थाय ठे. ॥ १८८ ॥

हवे एकशोने त्रण जेद देखाडेळे. बंधनना पन्नर जेद ते आवीरीते थाय ठे. मूलः—वेडवाहारो राजियाण संगतेय कम्मजुचाण ॥ नवबंधणाणिइयर, इसहियाणं तिन्नि तेसिंच ॥ १८९ ॥ अर्थः—वैक्रिय, आहारक ने औदारिक एना संगके० पोत पोताना त्रण. ते आवीरीते, वैक्रिय वैक्रिय बंधन, आहारक आहारक बंधन, औदारिक औदारिक बंधन, ए त्रण थया तथा तेजस ने कार्मणे युक्त ते आवीरीते. वैक्रिय तेजस बंधन, वैक्रिय कार्मण बंधन, आहारक तेजस बंधन. आहारक कार्मण बंधन, औदारिक तेजस बंधन, ने औदारिक कार्मण बंधन ए सर्व मली नव बंधन थयां. अने इतर ते तेजस कार्मणरूप, ए बे सहित त्रण थाय, ते आवीरीते, वैक्रिय तेजस कार्मण बंधनरूप, आहारक तेजस कार्मण बंधन, औदारिक तेजस कार्मण बंधन ए बार थया. तिन्नि तेसिंचे० वली तेजस ने कार्मणना त्रण ते आवीरीते; तेजस तेजस बंधन, तेजस कार्मणबंधन, कार्मण कार्मण बंधन ए पन्नर थया.

મૂલ:-સવેદિં વિ ઠટેદિં, તિગચ્છદિય સયંતુ હોઈ નામસ્ત ॥ ૬૪ ॥ અર્થ:-એમ સર્વે એ પત્તર બંધન તે પૂર્વોક્ત પંચક રહિત કરી મેલવિયે તેવારે એકશોને ત્રણ નામ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ આયઠે, એમ ઉત્તર પ્રકૃતિ સર્વે અઘ્નકે ૦ આતેકર્મની મલી એકશોને અઘ્નવન્ન આયઠે. ઇતિ પંચવિંશતિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-બંધ ઉદય ઉદીરણા સત્તાણંકિંપિસરૂવંતિ એટલે કર્મના બંધ ઉદય ઉદીરણા અને સત્તાણું કિંચિત્ સ્વરૂપ કહેવાણું બંધોને સત્તરમું દાર કહેઠે. મૂલ:-સત્તઘ્નગે બંધા, સત્તુદયા અઘ્નસત્તચત્તારિ ॥ સત્તઘ્ન પંચ ડુગં, ઉદીરણા ત્રણ સંખે યં ॥ ૬૫ ॥ અર્થ:-પેદેલો સાત, આઠ, ૭ અને એક એ ચાર સ્થાનક બંધનેવિષે હોય, સત્તા અને ઉદયનેવિષે, આઠ, સાત અને ચાર એ ત્રણ સ્થાનક હોય. તથા સાત, આઠ, ૭, પાંચ અને બે ઉદીરણાનેવિષે હોય. એ સ્થાનકની સંખ્યા કહી. ॥ ૬૫ ॥

મૂલ:- બંધેષ સત્તાણગ, ઠવિદ્ મોહાઠ ઇગવિદ્સાયં ॥ સંતોદાસુ અઘ્ન, સ ત્ત અમોહા ચ્ચ અયાઈ ॥ ૬૬ ॥ અર્થ:-બંધ તે જીવ આઠકર્મનું કરે, અને જે વારે સાત કર્મનું બંધ કરે, તેવારે આયુ વરજીને કરે, જેવારે ૭ કર્મનું બંધ કરે તેવારે મોહનીય તથા આયુ એ બે વરજીને શેષ ઠનું બંધ કરે. જેવારે એકનું બંધ કરે તેવારે એક સાતાવેદનીયનું બંધ કરે. એવં બંધસ્થાનની સંખ્યા કહી. હવે સંતો દાસુકે ૦ સત્તા અને ઉદયનેવિષે કહિએ હૈએ. ત્યાં સત્તાયે અને ઉદયે આઠ કર્મ હોય. અને મોહનીયરહિત સાત હોય. અને ચાર ઘનધાતિકર્મે રહિત હોય તેવારે શેષ ચાર સત્તા અને ઉદયે થાય. ॥ ૬૬ ॥

હવે ઉદીરણાના સ્થાનકનું સ્વરૂપ કહેઠે. મૂલ:-અઘ્નઉદીરણસત્તઘ, અણાઠઠ વિદ્ મવેયણિયચ્છાત્ ॥ ૬૭ ॥ અર્થ:-મિથ્યાત્વ ગુણગણાથી માંનીને પ્રમત્તગુણગણામુધી જીવ નિરંતરપણે આઠકર્મની ઉદીરણા કરે, અને કેવલ જે જવસંબંધી આયુષ્ય અનુજવેઠે તે જેવારે આવલિકાવિશેષ થાય તેવારે આયુષ્યને આવલિકા પ્રવિષ્ટપણાયે કરીને ઉદીરણાનો અજાવ. તેથી સાત કર્મનું ઉદીરક હોય. વલી સમ્યક્ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગુણસ્થાન કે પ્રવર્તમાન થકો સદા આઠ કર્મનું ઉદીરક હોય; જે કારણ માટે આવલિકા વિશેષ આયુષ્યઠતે મિશ્રગુણ ગણાનો અસંજવ ઠે, તે આવીરીતે અંતરમુદૂતે અવશેષ આયુષ્યે મિશ્ર ગુણગણાથી પદ્યો થકો જીવ સમ્યક્ત્વે અથવા મિથ્યાત્વે જાય માટે; તથા અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિ બાદર એ ગુણગણાનેવિષે વેદનીય અને આયુષ્ય વરજી શેષ ૭ કર્મનું ઉદીરક થાય. વેદનીય ને આયુષ્યનેવિષે

અવતરણ:-કમ્મતિર્ફ સાવાહત્તિ એટલે કર્મનો અવાધાકાલ તેણેકરી સહિત કર્મની સ્થિતિનું બર્ણને અઢારમું દાર કહેહે. મૂલ:-મોહે કોઢાકોઢી, સત્તરી વી સં નામગોયાણં ॥ તીસયરાણ ચઠ્ઠાહં, તેત્તીસ યરાઈં આવસસ ॥ ૧૯૪ ॥ અર્થ:-મોહનીયકર્મની સ્થિતિ સિત્તેર કોઢાકોઢી સાગરોપમની તથા નામ અને ગોત્રની વીશ કોઢાકોઢી; અને ઇતરકે ૭ બીજા જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદ નીય અને અંતરાય એ ચાર કર્મની પ્રત્યેકે ત્રીશ કોઢાકોઢી સાગરોપમની સ્થિતિ જાણવી. અને આયુકર્મની તેત્રીશ સાગરોપમસ્થિતિ જાણવી. ॥ ૧૯૪ ॥

મૂલ:-એસા ઠક્કોસ તિર્ફ, ઇયરા વેયણિય બારસમુદુત્તા ॥ અઠઠનામ ગોત્તે સુત્તેસ એ સુમુદુત્તંતો ॥ ૧૯૫ ॥ અર્થ:-એ આઠકર્મની ઠઠ્ઠુપ સ્થિતિ કહી. અને ઇયરાકે ૭ ઇતર તે જઘન્ય સ્થિતિ તો વેદનીય કર્મની બાર મુદૂર્ત્ત, અને નામ તથા ગોત્રકર્મની આઠ આઠ મુદૂર્ત્ત. શેષ જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહની, આયુ ને અંતરાય એ પાંચકર્મની જઘન્યસ્થિતિ એક એક અંતરમુદૂર્ત્તની જાણવી. ॥ ૧૯૫ ॥

મૂલ:-જસસ જઈ કોઢિકોઢીઠ તસસ તેત્તિય સયાણિ વરસાણિ ॥ હોઈ અવાહાકા લો, આઠંમિ પુણો જવતિ જાગો ॥ ૧૯૬ ॥ અર્થ:-જે કર્મની જેટલી કોઢાકોઢી સ્થિતિ તેને તેટલા વર્ષના શૈકઢા અવાધાકાલ હોય, અને આયુકર્મનો અવાધાકાલ જવનો ત્રીજો જાગ હોય. કેમકે આયુષ્યનો વંધ વર્તમાન આયુષ્યાને ત્રીજે જાગે થાય. યજ્ઞકં ॥ સોવક્કમાઠ આપુણ, તેસતિ જાગે હવા નવમજાગે ॥ સત્તાવીસે મેવા, અંત મુદુત્તંતિ મેવાવિ ॥ ૧૯૬ ॥ ઇતિ ગાથા ત્રયાર્થ.

અવતરણ:-વાયાલીસાઠ પુન્નપયઢીઠતિ એટલે બેંતાલીશ પુણ્યપ્રકૃતિનું બર્ણો ને ઓગણીશમું દાર વચાણેહે. મૂલ:-સાયં ઠચ્છાગોયં, નરતિરિ દેવાઠ નામ એયાઠ ॥ મણુઅઢ્ઢગં દેવઢ્ઢગં, પંચિંદિઅ જાઈ તણુપણગં ॥ ૧૯૭ ॥ સાતાવેદનીય, ઠચ્છૈર્ગોત્ર, મ નુષ્યાયુ, તિર્થંચાયુ, અને દેવાયુ, હવે એમાં નામ કર્મની જેટલી પ્રકૃતિ હે તે કહેહે. મનુષ્યગતિ, મનુષ્યાનુરૂપૃર્વી, દેવગતિ, દેવાનુરૂપૃર્વી, પંચેંદિયજાતિ, ઔદારિક વૈક્રિય, આહારક, તેજસ ને કાર્મેણ એ પાંચ શરીર જાણવાં. ॥ ૧૯૭ ॥

મૂલ:-અંગોવંગતિગંપિય, સંધયણં વજ્જારિસહનારાયં ॥ પઢમંચિય સંગાણં, વન્નાઈ ચઠ્ઠક સુપસઢં ॥ ૧૯૮ ॥ અર્થ:-આયના ત્રણ શરીરના અંગોપાંગ, વજ્ર ક્ષયજનારાચ સંધયણ, સમચતુરસ્ત્ર સંસ્થાન, સુપ્રજાસ્ત કે ૭ જલો વર્ણ, ગંધ, રસ ને સ્પર્શ. ॥ ૧૯૮ ॥

મૂલ:-અયુરુલઢુ પરાધાયં, ઠસસાસં આયવંચ ઠક્કોયં ॥ સુપસઢા વિદગ્ગઈ, તસસાઈ દસગંચ નિમ્માણં ॥ ૧૯૯ ॥ અર્થ:-અયુરુલધુ, પરાધાત, આસોશ્વાસ,

આતપ, યદ્યોત, સુપ્રશસ્ત, શુનવિદ્યાયોગતિ, ત્રસદશક, તે આવીરીતે. ત્રસ, બાદર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, સ્થિર, શુન, શુનગ, સુસ્વર, આદેય, ને યશ એ ત્રસદશક અને નિર્માણ.

મૂલ:-તિલ્લયરેણં સદિયા, પુન્નપ્પયઢીઠ હુંતિ બાયાલા ॥ સિવસિરિ કઢકિયાણં, સયાવિ સત્તાણ મેયાઠ ॥ ૩૦૦ ॥ અર્થ:-તીર્થીકરનામ કર્મે સહિત બેતાલીશ પુણ્ય પ્રકૃતિ હોયઢે તે મોહ લક્ષ્મીએ જેને સન્મુખ જોયુંઢે. એવા પ્રાણી તેને એ સદા ધાયઢે.

અવતરણ:-બાસીઈ પાવ પયડિઠનિ એટલે બ્યાસી પાપ પ્રકૃતિનું બશોને વીશમું દાર કહેઢે. મૂલ:-નાણંતરાય દસગં, દંસણ નવમોહ પયડ ઢવીસા ॥ અસ્સાર્યંનિર યાઠ, નીયાગોણ અઢયાલા ॥ ૩૦૧ ॥ અર્થ:-મતિજ્ઞાનાવરણ, શ્રુતજ્ઞાનાવરણ, અવધિજ્ઞાનાવરણ, મનપર્યવજ્ઞાનાવરણ, કેવલજ્ઞાનાવરણ, દાનાંતરાય, લાજાંતરાય, જોગાંતરાય, ડપજોગાંતરાય, વીર્યીંતરાય, તથા ચાર દર્શન ને પાંચ નિહામલી નવપ્રકારે દર્શનાવરણ કર્મ. તથા સમ્યક્ત્વને મિશ્રટાલી શેષ ઢવીશ પ્રકૃતિ, મોહ નીયની અસાતાવેદનીય, નરકાયુ, ને નીચૈર્ગોત્રેકરી સહિત અઢતાલીશ જેવ યથા.

મૂલ:-નરયડુગં તિરિયડુગં, જાડ ચઠકંચ પંચ સંઘયણા ॥ સંગાણા વિય પંચઠ વન્નાડ ચઠક મપસઠં ॥ ૩૦૨ ॥ અર્થ:-નરકગતિ, નરકાનુપૂર્વી, તિર્યંચગતિ, તિર્યંચાનુપૂર્વી, એકંદિયજાતિ, બેડંદિયજાતિ, ત્રેંદિયજાતિ, ચઠરેંદિયજાતિ, ક્ષણ નારાચાદિક પાંચ સંઘયણ, ન્યમોધાદિક પાંચ સંસ્થાન, અપ્રશસ્ત વર્ણાદિક ચાર.

મૂલ:-ઠવઘાય કુવિદ્યગઈ, યાવર દસગેણ હુંતિ ચઠતીસા ॥ સઘાઠ મિલિયાઠ, બાસીઈ પાવપયઢીઠ ॥ ૩૦૩ ॥ ઠપઘાતનામ, અશુનવિદ્યાયોગતિ, યાવર દશક કહે ઢે, યાવર, સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, સાધારણ, અથિર, અશુન, દૌર્જાગ્ય, ડુઃસ્વર, અનાદેય અને અયશ એ દશ મેલવિએ તેવારે નરકહિકાદિથકી માંમી હ્યાં સુધી ચોત્રીશ ધાયઢે. અને અઢતાલીશ પ્રથમની સર્વ મેલવતાં બ્યાસી પાપ પ્રકૃતિ ધાયઢે. ઇતિગાથાત્રયાર્થ:

અવતરણ:-જાવ ઠકંચ પડિજેયં એટલે પ્રતિજેદે કરી સહિત ઠ જાવનું બર્જોને એકવીશમું દાર કહેઢે. મૂલ:-જાવાઠ સ્થોવસમિય, સ્વડ્ય સ્વઠવસમ ઠદય પરિણા મા ॥ ડુનવદ્ધારિગવીસા, તિગજેયા સન્નિવાઠય ॥ ૩૦૪ ॥ અર્થ:-વિશિષ્ટહેતુથકી સ્વજાવથકી અથવા પ્રાણીને તે તે સ્વરૂપે હોય તે જાવ પરિણામનું વિશેષ જાણવું. અથવા એ ઠપશમાદિક પર્યાયે જે હોય તે જાવ જાણવો. હ્યાં ચ શબ્દ અવધારણને અર્થે ઢે, ત્યાં પહેલો જસ્મ ઠન્ન અગ્નિનીપરે જે અવસ્થા પ્રવેશે હોય પણ ઠદયનો અજાવ એવો ઠપશમ તે મોહનીયનોજ ધાય પણ શેષ કર્મને ઠપશમ ન ધાય. તે કારણે મોહનીયને ઠપશમે યયો તે ઠપશમિકજાવ જાણવો. વીજો મોહનીયના દ્વ

દાર કહેહે. મૂલ:- સેજ્ઞાયરો પહૂવા, પદુસંદિછાય હોઈ કાયવો ॥ એગઅણેગેયપહૂપ દુસંદિછોવિ એમેવ ॥ ૬૦૭ ॥ અર્થ:- સજ્ઞા શબ્દે સાધુને આપ્યું જે ડપાશ્રય તેણેકરીને તરે તેને સજ્ઞાતર કહિયે. તે ઘરનો ધણી અથવા ઘરધણીયે બીજા કોઈને પ્રમાણ કરી આપ્યું હોય તેણે ત્યાં સજ્ઞાતર કીધું હોય, તે એકને આપ્યું હોય અથવા ઘણાને આપ્યું હોય તો તેના પ્રહુપણે એક હોય, અથવા અનેક પણ હોય. સંદિષ્ટ પણે એક અનેક હોય. એજ અર્થ વિશેષે કહેહે. ॥ ૬૦૭ ॥

મૂલ:- સાગારિયસંદિછો, એમણેગે ચઠક્કનયણાઉ ॥ એમણેગાવજ્ઞા, એગેસુય ઠાવે એગ ॥ ૬૦૮ ॥ અર્થ:- સાગારિક શબ્દે ડપાશ્રયનો સ્વામિ તથા બીજો તેધ ણીયે સંદિષ્ટ. એ બેદુ એકને અનેક થાય. ઇહાં ચતુર્જનની જજનાહે તે આવી રીતે. ૧ એકપ્રહુ એકપ્રહુસંદિષ્ટ ૨ એક પ્રહુ અનેક પ્રહુયે સંદિષ્ટ ૩ અનેકપ્રહુ એકપ્રહુએ સંદિષ્ટ ૪ અનેકપ્રહુ અનેકપ્રહુસંદિષ્ટ. ઇહાં એક પણ અને અનેક પણ વર્જવોજ ઇહાં અપવાદ કહેહે. જો એગેસુયકે ૦ અનેક સગ્યાતર થાય એટલે સંય સમુદાય મલિ ડપાશ્રય કરાવ્યો હોય, તે ઇહાં અપવાદપદે એગેકે ૦ કોઈ એક તે માંહેલા વહે રાને સઘાતર સ્થાપેહે. અને અનેરાયાકતાને ઘરેનિહા લિયેહે એ જાવના પ્રસિદ્ધે.

હવે સિઘાતરક વેસાહે તે કહેહે મૂલ:- અન્નહાવસેકણં, આવસ્સગચરિમમસુ હિંતુકરે ॥ દોસુવિતરાજવંતી, સજ્ઞાસુ અન્નહા જયણા ॥ ૬૦૯ ॥ અર્થ:- અનેરે ગામે અથવા સાથમાંહે વસેકણંકે ૦ સુઝને આવસ્સગકે ૦ પાઠલી રાત્રનું પઠિક મણું અનેરેસ્થાને કરે તો બે સઘાતર થાય. એટલે એકતો જે સ્થાનકે રાત્રેસૂતા તે અને બીજો જિહાં પાઠલી રાત્રનું પઠિકમણું કર્યું એ બેઠ સઘાતર થાય. આ વિ શબ્દચકી ચોર ધાઠના જયનો પરિગ્રહ થાયહે. અન્નહાકે ૦ અન્યથા પ્રકારે ન જના સઘાતરની જાણવી. સઘાતરની વિકલ્પના તે જે ઘરમાં રહ્યો તે અથવા અનેરો સઘાતર થાય તેહજ જજના આગલી ગાથાયે કહેજો. ॥ ૬૦૯ ॥

મૂલ:- જજ્ઞગંતિ સુવિહિયા, કરંતિ આવસ્સયંતુ અન્નહ ॥ સેજ્ઞાયરોનહોઈ, સુચેવક એવ સોહોઈ ॥ ૬૧૦ ॥ અર્થ:- સુષ્ટુકે ૦ જજુંબે જેનું વિહિતકે ૦ અનુષ્ઠાન તેને સુવિ હિત કહિયે. તે રાત્રીના ચાર પહોર જાગરણ કરે અને જાગીને અન્યસ્થાનકે પ્રજા તનું પઠિકમણુંકરે તો જિહાં જાયો તે સઘાતર ન હોય. અને જિહાં સુતો હોય અથવા પ્રજાતનું પઠિકમણું કરે તે સઘાતર થાય. અને જો ડપાશ્રય ન્હાનો હોય અને સાધુઉં બે ત્રણ સ્થાનકે રહેલા હોય તો તેમાં જે સ્થલે આચાર્યાં વિક વહેરો રહે તેજ સઘાતર હોય પણ બીજા સઘાતર ન હોય. ॥ ૬૧૦ ॥

परदेशो गयेलो उपाश्रयनो स्वामि सखातर थाय किंवा नथाय ते कहेले. मूलः—
दाकण गेहंतु सपुचदारो, वाणिज्जमाईहिउ कारणेहिं ॥ तंचेव अन्नंच वड्ढादेसं
सेज्जाथरो तड सएव होइ ॥ ८१ ॥ अर्थः—दाकण गेहंके साधुने पोतानुं घर देइने पढी
ते गृहस्थ पुत्र कलत्र ने पोतानी साथे जेइ तेज देशमां अथवा अन्य देशांतरे जतो रहे,
तोपण तेज सखातर थाय, परंतु दूरदेश जणी सखातर पणुं नज थाय एम न जाणवुं.

हवे कयोकयो सखातर वर्जवो ते दृष्टांते करी कहेले. मूलः— लिंगवस्स विव
क्कासेतं, परिहरउवज्जंउवावि ॥ छुत्तस्स अज्जुत्तस्स, विरसावणो तड दिंठतो ॥ ८२ ॥
अर्थः—लिंगमात्रने विषे जे रह्योले केवल वेष मात्रनो धरनार पण ते साधुने गुणो करी
रहितले तो तेनो पण सध्यातर वर्जवो. तो लिंगधारीना सध्यातरनो पिम परहरेवो
ज. वाके ० अथवा ज्जंउके ० जागववो जोजन करवो ते साधुजनने अवश्य वर्जवोज.

इहां शिष्य पुढेले के जो ते साधुने गुणो रहितले तो तेनो सखातर शावास्ते
परिहरिये? तेनो उत्तर दृष्टांते करी कहेले. मयेकरीने सहित होय किंवा रहित हो
य परंतु मदिरानुं हाटतो खरं. तेनुं दृष्टांत ते आमलेः—जे माहाराष्ट्र देशने विषे
समस्त मदिराने हाटे ध्वजा बंधायले, मदिरा हो अथवा न हो पण ते ध्वजा देखी
निहावर पोतानी मेलेज ते वर्जले. तेम इहां पण वेषदेखी वर्जवुं ॥ ८३ ॥

सज्जातर पिंमना बार जेइ कहेले. असणाईया चउरो, पाउंठणवड पत्तकंबलयं
सूइबुरकन्नरोहण, नहरणिय सागारिय पिंमो ॥ १ ॥ तृण मगलादिक अपिंमले.
थड्ढकं. तणमगलगरमल्लग, सेज्जासंधार पेढलेवाइ ॥ सज्जायर पिंमोसो, नहोइ से
होय सोवहिउ ॥ २ ॥ ए बेगाणा परकृत ले ते सुगमपणाने जीवे वखाणी नथी.

हवे सध्यातर पिंमने ग्रहणेदूषण देवाडेले. मूलः— तिब्बयर पमिकुछो, अन्नार्थं उग्ग
गोवियन सुप्पे ॥ अविमुत्तिअलाघवया, दूजइ सेज्जाउ वोढेउ ॥ ८४ ॥ अर्थः—
तिब्बयरके ० समस्त तीर्थकरे सध्यातर पिंमने पडिकुछोके ० निषेध्योले. ए सध्यात
रपिंम लेवाथकी जगवंतनी आझानो जंग थायले. माटे अन्नार्थके ० जे यतिहोय
तेणे अज्ञात पिंम लेवो. जिहां कोइ जाणे नही उलखे नही एवो पिंम लेवो, अ
ने सखातर पिंम लेतां तो ते पिंमनो आपनार उलखे जे ए साधु अमारा घरमां
रहेले. वली सज्जातर पिंम लेतां थकां उरुम दोष पण लागे. केमके पिंमनो आप
नार जे सज्जातर ते रागवंत बतो दही डुध प्रमुख संनिग्ध अहार आपे, ते जेतां
अविमुक्ति एटले सूकी न शके. केमके रसगृहि सूकतां डुर्जनले. तेथी तेनो अनाव
नहोय. वली अलागवयाके ० उपधी तथा शरीरनो बहुलपणो थाय सज्जातर पिं

म लेता ठता ते सय्यातर रागी ठतो वस्त्रादिक माग्यांथकां तरतज आपे. तेथी उप धिनी वृद्धियाय. वली ते पिंम लेतां थकां गाममां करवा थकी बुटे. तेथी शरीर जाडुंयाय. वली डुर्लेज सबाते आवीरीते के जे गृहस्थ साधुने उपाश्रय आपे ते एो उपधि आहारादिक पण आपवां जोइये, एवा विचार थकी सबा जे उपाश्रय तेपण कोइ विरलोज आपे. तेथी सबा मलवी पण डुर्लेज थाय वली बुड्हेठके० विनाश थाय. एटले दानना जयथकी सबातरे सबातो विभेद थाय ते उपाश्रय ना अजावथकी नक्त पान शिष्यादिकनो पण विभेद थाय. ॥ ८१३ ॥

एवा ए सबातरना दोष देखामी हवे तीर्थकरना उहेसे एनुं अग्रहण देखाडे ठे. मूलः— पुरषस्त्रिमवक्त्रेहिं, अविकम्भं जिणवरं हिं जेसेणं ॥ शुचं विदेह एहिय, नय सागारियस्स पिंमोउ ॥ ८१४ ॥ अर्थः—पहेला अने बहेला तीर्थकर वर्जी वचमांना बावीश तीर्थकरना वाराना साधु तेणे अविकम्भं एटले अपि एवो शब्द संज्ञावना ये जेवो, श्री जिनवरेंड शुक्तंके० नोगथ्यो जेसेणंके० जेसमात्र एकदेशे ते आवीरोते के, जेने अर्थे आहारादिक कीधा होय ते तो मात्र तेनेज न कल्पे पण शेष यतिने तो कल्पे. एवी रीते महाविदेह वासी साधुउनी पण एज मर्यादाठे, परंतु नयके० सागारी उपाश्रयदाता सबातर तेनो पिंम तो जेवोज नही. ए संज्ञावनाठे. ॥ ८१४ ॥

हवे अपवादे ग्लानादिक कारण उपने थके सबातर पिंम जेवो कल्पे एम जे कारणे कळुंजे ते देखाडेठे. उक्तंच. डुविहे गेलन्नमी, निमंतणे दवडल्लहे असिवे ॥ उमोयरीयपउसे, जयए गहणं अणुत्तायं ॥ १ ॥ अर्थः— एक आगाढ ने बीजा अ नागाढ ए बे प्रकारना ग्लानपणाने विषे, तेमां अनागाढ ग्लाननेअर्थे त्रणवार जि हाने अर्थे जावुं. त्यां ग्लान योग्य जिह्वा न मजे तो सय्यातरनो पिंम जिये. अने अगाढ ग्लानने अर्थे तो तत्काल सय्यातरनो पिंम जेवो. अथवा निमंतणे एटले वली जो घणो आग्रह करीने तेडे तोपण एकवारज जेवो. पढी प्रसंगे निवारवो. एमज डव्यने डुर्लेजपणे आचार्यादिकने योग्य खीरादिक जो अन्य स्थानकथो न मजे तो सबातरने घेर जइ वोहोरी आवे तथा अशिव एटले डुष्ट व्यंतरादिके जो उपडव कळो होय तोपण जेवो. वली अवमौदर्थे एटले डुर्निहने योगे क्यांथे जिह्वा न मजे तोपण सबातर जेवो तथा राजाये प्रदेशेकरी सर्वत्र जिह्वाउं नि वारण कळुं होय तो प्रबलपणे सबातरनी जिह्वा जेवी. वली नयए एटले चोर प्रमुखना जयथकी पण ए जेवानी अनुज्ञाठे. इत्यादिक कारणे सबातरनो पिंम जेवो. ए गाथा ग्रंथकारनी नथी पण अन्य शास्त्रनी वखाणीठे.

હવે ઝગ્ગમાદિક દોષ કેવીરીતે લાગે તે કહેહે. મૂલ:-વાદુલ્લાગહસ્તઞ, પદમા લિયપાણગાઠ કક્કેસુ ॥ સપ્પાયકરણ આઠદિઆ કરે ઝગ્ગમેગચરં ॥ ૮૧૫ ॥ અર્થ:- ગહ્ગના વાદુલપણાચકી પ્રથમાલિકા શિષ્યને સિરામણી અથવા ગ્લાનને અર્થે પણગાઠકે ૦ ઝમ્પાણી પ્રમુખ કાર્યે વલી વલી જાતાં સઘાતર આવજ્યોં હોય, સ સ્નાય કરતાં દેખી અને ઘણે પરિચયે સઘાતરીપણે આવાર્જિત ચિત્તપણાચકી ઝગ્ગ માદિક માંહેલો અન્યતર દોષ કરે ॥ ૮૧૫ ॥ ઇતિગાથા દશકાર્ય દારસમાપ્ત.

અવતરણ:- જતિઅસુતે સમ્મંતિ ઇટલે જેટલા સૂત્રે સમ્યક્ત્વ હોય એવું એકશોને તેરમું દાર કહેહે. મૂલ:- ચઠ્ઠસ દસયઅનિન્ને, નિયમાસમ્મંતુ તેસણે જયણા ॥ મહ્વહિવિચારે, હોઈ દુમિહં ન સેસેસુ ॥ ૮૧૬ ॥ અર્થ:- ચઠ્ઠપૂર્વ અને દશપૂર્વ જે ને વિષે શ્રુત હોય તેને નિશ્ચેષકી સમ્યક્ત્વ હોય, અને શેષ શ્રુત જેને વિષે હોય તેને વિષે સમ્યક્ત્વની જજના જાણવી. ઇટલે સમ્યક્ત્વ હોય કિંવા ન પણ હોય. એવો વિકલ્પહે. અને મતિજ્ઞાન અવધિજ્ઞાન તેના વિપર્યાસે વિપરીત પણે થયે થકે મતિઅજ્ઞાન ને વિનંગજ્ઞાન એ બે ઢતાં મિચ્છાત્વ પણ નિશ્ચે થકી થાય. ॥ ૮૧૬ ॥

અવતરણ:- જહ્નિર્ગંથાવિ ચઠગણ્યન્તિ. ઇટલે જેમ નિર્ગંથપણ ચતુર્ગતિક થાય તેનું એકશો ને ચઠ્ઠમું દાર કહેહે. મૂલ:- ચઠ્ઠસ ઠંહી આદારગાવિ મણ નાણિ વીયરાગાવિ ॥ ઠુંતિ પમાયપરવસા તયેણંતરમેવ ચઠગણ્યા ॥ ૮૧૭ ॥ અર્થ:- ચઠ્ઠપૂર્વધર, અવધિજ્ઞાની, આદારક લઘ્ધિવંત, ઇહાં ચઠ્ઠ પૂર્વધર તે આદાર કલઘ્ધિવંત હોય કિંવા ન પણ હોય. તેથી બેઠુનું જૂઝંજૂડં મહણ કીધુંહે. તથા ત્રીજો મનપર્યવજ્ઞાની, ટપણાંત વીતરાગાદિક, એવા પણ પ્રમાદ વિષય કષાયાદિ કેકરી કણુષિત ચિત્તથકા તદનંતર તત્કાલ ચતુર્ગતિના જોગીથાય. ॥ ૮૧૭ ॥

અવતરણ:- સ્વેત્રાતીત, માર્ગાતીત, કાલાતીત, અને પ્રમાણાતીત એવા ચાર વા નાના એકશો પન્નર, એકશો સોલ, એકશો સતર, અને એકશોને અઢાર, એવા ચાર દાર સાથે વચાણેહે. મૂલ:- જમણુગ્ગ ઇરવિમ્મિ અતાવરકેત્તમિ ગહિય મસણા ઇ ॥ કપ્પઈ ન તમવ જોનું સ્વેતાઈયંતિ સમચ્છી ॥ ૮૧૮ ॥ અર્થ:- જે સૂર્ય ટદય થયાવિના અતાપસ્વેત્રેકે ૦ રાત્રે લીધું જે અશનાદિક ચાર તે માંહેલું કોઈપણ અશ નાદિક સાધુને જોગવડું કલ્પે નહી. અને જો જોગવે તો સ્વેત્રાતીત કહેવાય. એવી સિદ્ધાંતની શુક્તિયે આગમનું નાષિતહે. એ એકશો પન્નરનું દાર થયું. ॥ ૮૧૮ ॥

મૂલ:- અસણાઈયં કપ્પઈ, કોસહ્ગપ્પંતરાઞ આણેઠે ॥ પરં આણિહંતં, મગ્ગાઈયંતીતમકર્ણ ॥ ૮૧૯ ॥ અર્થ:- બે કોશથકી આણેલું અશનાદિક

माहेलुं कोइपण अशनादिक यतिने कल्पनीयते. पण बे कोशथी उपरांतनुं आणेनुं अशनादिक ते मार्गातीत अकल्पनीयते माटे जेवुं नही. ए एकशो शोलसुं दार.

मूलः—पढमप्यहराणीयं, असणाइ जईणकणए नोचुं जावतिजामेवट्टं, तमकणं कालइक्कत्तं ॥ ८१० ॥ अर्थः—पहेला पहोरनुं लावेनुं अशनादिक यतिने जम वुं कल्पे, ते जिहांसुधी त्रीजो पहोर तिहांसुधी जाणवुं. उपरांत चोथा पहोरमां ते अकल्पनीय थाय. पडिलेहण कखा पढी ते कालातिक्रांत पणाने लोथे जमवुं नहीं. ए एकशो सत्तरसुं दार समाप्त थयुं. ॥ ८१० ॥

मूलः—कुकुडिअमयमाणा, कवला बत्तीस सादुआहारो ॥ अहवा नियआहारो, की रइ बत्तीस नाएहिं ॥ ८११ ॥ अर्थः—कूकुडी ते पक्की विशेष, तेना इमाने प्रमाणे बत्तीस कवल प्रमाण साधुनो आहार जाणवो. अथवा निजके पोतानो आहार एटजेजेटजा आहारथो जेनुं पेट नराय, तेनो बत्तीसमो जाग करिये ए पण कवल प्रमाणते.

मूलः—दोइ पमाणाईयं, तदहियकवलाण नोयणे जइणो ॥ एणकवलायऊणे, ऊणो यरिया तवोत्तमि ॥ ८१२ ॥ अर्थः—ते बत्तीस कवल थकी अधिक कवलनुं नोजन कखाथी यतिने प्रमाणातीत थाय. अने बत्तीस थकी एकादिक कवल ठंठो लीथा थकी उणोदरता नामे तप ते साधुनेविषे थाय. ॥ ८१२ ॥ इति गाथा पंचकार्य.

अवतरणः— सुख सखानुं एकशो उंगणीसमुं दार तथा दुःख सखानुं एक शो वीसमुं दार ए बे दार साथे कहेते. मूलः—पवयण असदहाणं, परलाजेहा य कामआसंसा ॥ एहाहाइ पण्णं इय, चत्तारिवि दुःख सेज्जाउं ॥ ८१३ ॥ अर्थः जेनेविषे शयन करिये तेने सखा कहिये. तेमां दुःखनी देवावाली सखा ते दुःख सखा. ते इव्य अने जावना जेद थकी बे प्रकारनीते. तेमां इव्यदुःख सखा ते अमनोहर ख ट्ठादिरूपजाणवी. जावे दुस्थित चित्तपणे करी दुश्मणपणु करे. ते इहां जाव थ की ते चार प्रकारे ते. तेमां प्रथम प्रवचन जिनशासननो असदहवो. बीजी अनेरा के० बीजाने वस्त्रादिकना अलाजनी प्रार्थनानुं करवुं. इहां चकार समुच्च य ने अर्थे ते. त्रीजी तेमज काम मनोहर शब्दादिकनी आशंसा अजिजाषानुं कर वुं. चोथी स्नानादिके करी शरीर प्रमुखनुं मर्दन करवुं. धोवा विठलवानी प्रार्थना करवी. ए रीते चत्तारिविके० ए चारे जावदुःखसखा जाणवी. एने विषे वर्तमान ठतो ते प्राणी कोइरीते पण सुख पामे नहीं. ॥ ८१३ ॥

ए जेम दुःखसखाये दुःख. तेम इहां सुख सखाते पण इव्य जावना जेदे करी पूर्वोक्त रीते कहेवी. मूलः—सुदसेज्जाइ वि चउरो, जइणो धम्माणु राय रत्तस्त ॥

विवरीयायरणउं, सुहृसेक्षा उत्तिजसुंति ॥ ८३४ ॥ अर्थः—जेम पूर्वोक्त दुःखसखा चार कही तेमज जइणो के० यतिने सुखसखा पण चार थाय. ते पूर्वोक्तथी विपरीत जाणवी. इहां यतिने गाढतर धर्मनो अनुराग जे अनिलाष रूप तिहां रक्तके० आसक्तवे चित्त जेनुं, एवाने प्रथम जे प्रवचन असद्वहणा प्रमुख बोल कहा ते थी विपरीत प्रवचननी सद्वहणा जाणवी. तेमज बीजी परलाजनी बांढानुं करवुं. त्रीजी मनोज्ञ शब्दादिकनी आशंसानो अजाव. चोथी कानादिकनुं अप्रार्थवुं. एम विपरीत आचरण करवाथी सुखसखा थाय. एमां वचंतो थको साधु सदा काल सुखी थाय. ए बे द्वार साथे वखाण्या. ॥ ८३४ ॥

अवतरणः—तेरसकिरियावाणोइंति एटले तेर क्रियाना स्थानकनुं एकशोने एकवीसमुं द्वार वखाणोवे. मूलः—अछाणछा हिंसा, कम्मादिछीय मोसदिसेय; अज्झमाणमित्ते, मायालोजेरियावहिया ॥ ८३५ ॥ अर्थः—जे करिये ते क्रिया. कर्मबंधनुं कारण चेष्टारूप तेना स्थानक जे जेइ ते तेर बे. एक अर्थक्रिया, बीजी अनर्थक्रिया, एम क्रिया शब्द सर्वत्र जोडवो. त्रीजी हिंसा, चोथी अकस्मात्, पांच मि दृष्टिविपर्यास, छठी मोसमृषाप्रत्यय, सातमी अदत्तवृत्ति, आठमी अथात्म की, नवमी मानवृत्ति, दशमी भित्त, अग्यारमी माया, बारमी लोच, तेरमी ईर्ष्या पथिकी, ए तेरक्रियानां नाममात्र कहा. ॥ ८३५ ॥

हवे सूत्रकार गाथाये करी वखाणोवे. मूलः—तसथावर जूएहिं, जोदंमंनिसरई उक्केण ॥ आयरस्सवअत्ता, तमज्जदंमं तयंबित्ति ॥ ८३६ ॥ अर्थः—त्रस, थावर रूप जूतके० प्राणी तेहने जो दंम निसरईउके० दंमकरवो. पोताना आत्माना धर्मरूप धनने अपहारे ते दंम कहिये. दंम शब्द हिंसा जे कोइकरे ते उक्केणके० कोइ कार्यने करवे करीने, ते पोताना शरीरने कार्ये अथवा पर जे बांधवादिक ते ने कार्ये जे करे तेने अर्थ दंम एटले अर्थक्रिया श्री तीर्थकर देव कहेवे. ॥ ८३६ ॥

मूलः—जोपुण सरडाईयं, थावरकायं चवणलयाईयं ॥ मारेउठिदिक्कणं, ठडे ईसो अणछाए ॥ ८३७ ॥ अर्थः—जे शरड शब्द काकीडो, आदिशब्दयकी उंदर प्र मुख त्रसकाय, अने स्थावरकाय जे वनस्पति ते वेली. सूर्यादिकने जे मारे एमज त्रस जीवो मारे तथा वन जता ठेदी ठांमीने नाखे. अर्थात् ते ठेदीने नाखी दिये तेने अणछाएके० बीजी अनर्थ क्रिया कहिये. ॥ ८३७ ॥

मूलः—अहिमाइ वइरियस्स वहिंती सेहीसईवहिंसेही ॥ जोदंमं आरजई, हिंसादंमो हवइएसो ॥ ८३८ ॥ अर्थः—सर्प प्रमुख अथवा एवगरीए अमारुं अशु

ક કાંઈકહણુંઢે, એ અમને પૂર્વે મારતો હતો અથવા સાંપ્રતકે ॥ હમણા મારણો, અથવા આવતી કાલે મારણો. એમજાણીતેને દંમપીઢાકરે તો હિંસાદંમક્રિયાલાગે. ॥ ૮૩૮

મૂલ:- અન્નછાણે નિસિરઈ, કંદાર્ઈ અંન માહણે જોઽ ॥ જોવનિયંતો સસ્સં, ઢંદિક્કા સાલિમાઈયં ॥ ૮૩૯ ॥ અર્થ:- એકને મારતાં બીજાને મારે. અનેરા મૃગ, પક્ષી, કાકીમાને અર્થે નિસિરઈ કે ॥ નાલે કંમ શબ્દે બાણ નાલે આદિયકી પઢર પ્રમુલ્લયકી. અનેરા ગમે તે પ્રાણોપ્રત્યે જે કોઈ મારે અથવા જે કોઈ શાલી માંહે અનેરા તૃણ પ્રમુલ્લયે બેદતો થકો તે શાલી પ્રમુલ્લયે બેદે. ॥ ૮૩૯ ॥

મૂલ:- એસઅકમ્હાદંમો, દિઠિવિક્કાસઽ ઇમો હોઈ ॥ જોમિત્ત મમિત્તિય ॥ કાઠંધાણ અહવાવિ ॥ ૮૪૦ ॥ અર્થ:- એ ચોથી અકસ્માત્દંમ ક્રિયા જાણવી. હવે પાંચમી દૃષ્ટિ વિપર્યાસ ક્રિયા એવીરીતે થાય કે જે કોઈ મિત્રને અમિત્ર કાઠંધે કરીને ઘાણ કે ॥ વિનાશ કરે અહવાવિ કે ॥ અથવા. ॥ ૮૪૦ ॥

મૂલ:- ગામાઈયાણ્ણવ, અતેણતેણ તિવાવિ ઘાઈક્કા ॥ દિઠિવિક્કાં તેસે, કિરિયા ઘાણં તુપંચમયં ॥ ૮૪૧ ॥ અર્થ:- ગામમાં રહેનારા કોઈએક પુરુષે કાંઈ એક અપરાધ કર્યો ઠતાં તેનાયોગે જે સંપૂર્ણ ગામને મારે બે, આ વાગદૃષ્ટિ વિપર્યાસ દંમ. અથવા વલી ચોર ન હોય તેને ચોર કહી માર આપે એ પાંચમું દૃષ્ટિ વિપર્યાસ નામે ક્રિયાતું સ્થાન કહિયે. ॥ ૮૪૧ ॥

મૂલ:- અત્તઠનાયમાઈણ વાવિ અઠ્ઠાઈ જો મુસં વયઈ ॥ સો મોસપ્પજ્ઞઈઽદંમો ઢઠો હવઈ એસો ॥ ૮૪૨ ॥ અર્થ:- અત્તઠકે ॥ પોતાને અર્થે અથવા જ્ઞાતિ વઢેરા પ્રમુલ્લયને અર્થે જે કોઈ અસત્ય બોલે તે મૃષા પ્રત્યયિક નામે દંમ ઢઠો થાય. ॥ ૮૪૨ ॥

મૂલ:- એમેવ આયનાયગ, અઠ્ઠ જો ગિણ્ણઈ અદિન્નંતુ ॥ એસોઅદિન્નવિત્તી, અપ્પઢીઽ ઇમો હોઈ ॥ ૮૪૩ ॥ અર્થ:- એ પૂર્વોક્ત મૃષાવાદની પેરેજ જે પોતાનો નાયક ઇટલે સ્વામિ તેના અર્થે જે ગિણ્ણઈ કે ॥ ગ્રહણ કરે તથા સ્વજન પ્રમુલ્લય પાઠ થકી એવો અર્થ થાયઢે કે સ્વજન ને અર્થે જે કોઈ અદત્તાદાન લિયે તે અદત્તાદાનવત્તિકી નામે સાતમી ક્રિયા જાણવી. અને આઠમી અધ્યાત્મકી ક્રિયા આવીરીતે થાય તે આગલિ ગાથાયે દેલાઢે બે. ॥ ૮૪૩ ॥

મૂલ:- નવિ કોઈકિંચિણ્ણઈ, તદ્દ વિ હુ હિયણ્ણ ડુમ્મણો કિંચિ ॥ તસ્સ પ્પઢી સીસઈ, ચરોગાણા ઇમે તસ્સ ॥ ૮૪૪ ॥ અર્થ:- જેને કોઈયે કાંઈપણ ન કહ્યું ઢતાં પણ પોતાના હૃદયમાં ડુમ્મન આમણો ડુમ્મણો થાય તેને આઠમી અધ્યાત્મકી ક્રિયા સીસઈકે ॥ કહિયે. એના ચાર ગાણે તે આગલી ગાથાયે દેલાઢે બે. ॥ ૮૪૪ ॥

मूल:-कोहो माणो माया, लोहो अङ्गठिकिरियए चेसा ॥ जोपुण जाइमयाई, अठ विहेणतु माणेणं ॥ ८३ ॥ अर्थ:- क्रोध, मान, माया, ने लोच ए अथात्मकी क्रियानां कारण ठे. पुणके० वली जात्यादिक आठ प्रकारना मानके० अनिमाने करीने.

मूल:- मत्तो हीलेइ परं, खिंसइ परिजवइ माणवत्तेसा ॥ माई पियनायगाइण जो पुणअपेवि अवराहे ८३ ॥ अर्थ:- मत्तोके० मदोन्मत्तयको परंके० बीजा ने हीलेइके० हीलना करे. परने ठगे, परनी निंदा करे, खिंशाकरे, कदर्थनादिके क री परानव करे ते नवमी मानप्रत्ययकी क्रिया जाणवी. माईके० माता पिता झा ती, नाति स्वजन, सर्गां प्रमुख तेमने थोडे अवराहेके० अपराधे पण जे पुरुष ते मातादिकने छुं करे ? ते आगली गाथाये कहेठे. ॥ ८३ ॥

मूल:- तिबं दंमं कुणई, दहणंकणबंध ताडणाईयं ॥ तम्मिन्नदोसविन्तो, कि रियाताणं जवेदसमं ॥ ८३ ॥ अर्थ:- तीव्र एटले महोटी दंम पीडा करे. दह न एटले नाम देइ चिन्ह करे. बंध एटले दोरहेकरी बांधे. ताडना प्रमुख करे. ते मित्रद्वेष वृत्तिनामे दशमुं क्रिया स्थान जाणवुं. ॥ ८३ ॥

मूल:- एगारसमं माया, अन्नं हियरंमि अन्नवायाए ॥ अन्नं आयरईवा, सकम्म णा गूढसामडो ॥ ८३ ॥ अर्थ:- अग्यारमी माया क्रिया तेपोताना मनमां एक चिंतवणा करीहोयअने मुखयी बीजुं बोले. वली आचरण त्रीजुंज करे. एम सया के० सदाकाल दुष्टचित्तवंत थको आपणे कर्मकरीशक्ति गुप्त राखे परने नजणावे. ८३ ॥

मूल:- मायावत्ती एसा, इत्तोपुण लोहवत्तिया इणमो ॥ सावज्जारंज परिग्गहे सुसत्तो मद्धंतेसु ॥ ८३ ॥ अर्थ:- ए अग्यारमी मायावृत्ति क्रिया जाणवी. इहां थ की आगल हवे वली लोच प्रत्ययकी क्रिया बारमी कहेठे, ते आवीरीते ठे. साव ज्ज जे सपाप आरंज करे तो तेमां घणा जीवोनुं उपमर्दन थाय ते मद्धंतके० परि ग्रह धन धान्य रूप तेने विषे आसक्त थयो थको घणो सपाप आरंज करे. ॥ ८३ ॥

मूल:- तह इड्डी कामेसुं, गिद्धो अप्पाणयं च ररकंतो ॥ अन्नेसिं सत्ताणं वह बंधं मारणे कुणइ ॥ ८४ ॥ अर्थ:- तह के० तेमज स्त्रीना कामुक मनोहर श ब्दादिकने विषे पोतानुं चित्त गृह आसक्तवंत राखतो थको ते कारणने लीधे अन्य प्राणीउने पण वध, बंधन, मरणांत उपसर्ग करे. ॥ ८४ ॥

मूल:- एसेह लोहवत्ती, इरियावहियं अउं पचस्कामि ॥ इहखलु अणगार स्ता, समिई गुत्तीसु गुत्तस्स ॥ ८४ ॥ अर्थ:- एसा के० ए इहांजिनशासनने वि षे लोचवृत्ति नामे बारमी क्रिया जाणवी. तेरमी इरियाविहिनामे क्रिया ते अउं

के० इहां एनी व्युत्पत्ति एवीढे के ईरण के० गमन तेणेकरी जे सहित विशेष जे मार्ग ते इरिया पथ. तिहां थइ जे क्रिया ते इरियापथिकी कहिये. ए शब्दनो अर्थ कह्यो. हवे गाथानो अर्थ कहेढे. इहां खलु इति निश्चे अणगार जे साधु ते इरिया समिति प्रमुख पांच समिति अने मनोगुस्यादिकत्रण गुप्ति तेणेकरी सहितहोय एवा.

मूलः— सययं तु अप्पमत्तस्स जगवउ जाव चकु पम्हमि ॥ निवयइ ता सुद्ध माहू, इरिया वहिआ किरियएस्सा ॥ ८४१ ॥ अर्थः— सततं के० निरंतरपणे अ प्रमत्त साधुने विषे तथा बली उपशांत मोह क्षीणमोह, अने सयोगी लक्षण ए त्रण गुणगणाने विषे वत्तता एवा साधु जगवंत ते शरीर संबंधी बीजी समस्त क्रियातुं ज्यै लगी रुंधन करे. चकु के० नेत्र तेनो पक्कमात्र मेषोन्मेष करे, एक सामायिक सात बंधलक्षण अतिअल्प क्रिया थाय ठे. एवाने प्रगटपणे इरिया पथिकी क्रिया तेरमी होय ॥ ८४१ ॥ इति गाथा अष्टादशकार्थ.

अवतरणः— आगरिसा सामइए चवविहेवि वि एगजवेत्ति जे आकर्षिये ते आकर्ष प्रथम छेदुं, अथवा प्रथम छेदने मूक्युं होय तेजुंज फरीथी जे ग्रहण करुं ते आकर्ष कहिये. ते चारप्रकारना सामायक तेनेविषे एक नवमां केटला आकर्ष थाय? तेजुं एकशोने बावीसमुं द्वार कहे ठे. मूलः—सामाईयं चवद्वा, सुयदं सण वेस सबजेएहिं ॥ ताणइमे आगरिसा, एगजवं पण जणियवा ॥ ८४३ ॥ अर्थः— एक श्रुतसामायक, बीजो, सम्यक्त्वसामायक त्रीजो देशविरति सामायक, चोथो सर्वविरति सामायक, ए चार प्रकारना सामायक ठे. ए चारे सामायकना आकर्ष पूर्वोक्त शब्दार्थ एक नव पामीने एकनव आश्रीने आकर्ष जणियवा के० कहेवा तेज देखावेढे. मूलः—तिएहं सदसपुहत्तं, सयं पुहत्तंच होइ विरईए ॥ एगजवे आग

रिसा, एवइया हंति नायवा ॥ ८४४ ॥ अर्थः—प्रथमना त्रण सामायक तेने सदस पृथक्त्व एटजे बेहजारथी मांमीने नवहजार सुधी एकनवमां आकर्ष थाय. इहां पहेलोज सामायक पडिवजे, अथवा प्रथम लोढोढे ते मूक्यो अने फरी छेवो ते आकर्ष कहिये. अने विरईएके० सर्व विरतिनो आकर्ष तो शतपृथक्त्व एटजे ब सेथी मांमीने नव सें सुधि एक नवमां थाय. ॥ ८४४ ॥

हवे नाना नव आश्री कहेढे. मूलः— तिएहमसंखसहस्सा, सदसपुहुत्तंच होइ विरईए ॥ नाणजव आगरिसा, एवइया हंति नायवा ॥ ८४५ ॥ अर्थः— प्रथम ना त्रण सामायकना आकर्ष असंख्याता सदस जाणवा. केमके ए त्रणे सामायकना आकर्ष एक नवमां सदस पृथक्त्व होय ते गुणाकार कखाथी असंख्या

त सहस्र थाय. इहां ए क्षेत्र पव्योपमने असंख्यातमें जागे जेटला आकाश प्रदेश होय तेटला नव जाणवा. सर्व विरतिना एक जवे शत पृथक्त्व अने उत्कृष्ट आठ जवे साधिक गुणाकार कीधे सहस्र पृथक्त्व होय. एरीते नानाजवने विषे आकर्ष जीवना अध्यवसाय रूप एटलाज होय ते जाणवा. हवे ए चार सामायक नुं स्वरूप कहेवे. तेमां प्रथम सम्यक्त्व सामायक ते सद्वहणारूप, बीछुं श्रुतसामायक ते समस्त सिद्धांतनुं पठनकरवुं तत्व ज्ञान लक्षण जाणवुं. त्रीछुं देशविरति सा मायक ते श्रावकना बारव्रतरूप जाणवुं. चोथुं सर्वविरति सामायक ते सावद्य योग विरमण यतिधर्म रूप जाणवुं इति गाथा त्रयार्थ ॥ ८४५ ॥ ए एक शो बावीसमुं द्वार समाप्त.

अवतरण:- सीजंगाणछारस सहस्सत्ति एटले सीजिंग ना अठार सहस्सनुं ए कशो ने त्रेवीसमुं द्वार कहेवे:- मूल:- सीजंगाण सहस्सा, अछारस एह्व हुंति निअमेणं ॥ जावेणं समणाणं, अखंम चारित्तं छुत्ताणं ॥ ८४६ ॥ अर्थ:- शीज एटले चारित्रना अंश अथवा चारित्रना कारण तेना अठार हजार जेद ते एह्वके ० इहां यतिधर्मे अथवा जिनशासनने विषे नियमके ० निश्चे संघाते जावेणंके ० विद्यु-६ परिणामे थाय. बाह्य वृत्ते बली प्रतिसेवाये करी कांश्क न्यून पण थाय, ए वा अठार सहस्र ते श्रमणने थाय पण श्रावक ने न थाय, केमके सर्व विरतिने विषेज एनो संजव वे. अथवा जे जावथी श्रमण वे तेनेज ए होय. पण इव्य श्रमणने न होय. किंतु जे अखंम चारित्र युक्त संपूर्ण चारित्रे सहितवे तेने होय. ॥ ८४६ ॥

इहां शिष्य चालना करेवे के जे अखंम चारित्रना धरनार तेनेज सर्वविरति कहिये. पण जे किंचित मात्र खंमाय ते तो असर्वविरति केवाय. पडिवज्ज अइक्क मेपंच एवा आगमना वचन थकी ते पांचे महाव्रत पन्निवजे, पण तेमां एक व्रतने अतिक्रमे तो पांचनो अतिक्रम कखो. माटे सर्वविरतिने देशथी खंमना नथाय इति.

हवे गुरु उत्तर कहेवे. हे शिष्य तें जलो प्रश्न पुढ्यो, परंतु जेवारे पडिवजे ते वारे सर्वविरतिपणु पालवा आश्री अन्यथा पण होय केमके संजवलनना उदयथकी अतिचारनो संजव थाय. यइत्तं. सर्वेविय अइयारा, संजलणाणं तु उदयउं हुंति. इति अतिचार ते चारित्रनी देशथी खंमना जाणवी. तेम एक व्रतने अतिक्रमे सर्व व्रतने अतिक्रमाय. तेमां पण विवहावे ते आवीरीते.

ठेयस्स जावदाणं, ताव अइक्कमइ नेव एगं पि ॥ एगं अइक्कमंतो, अइक्कमइ पं च मूलेण ॥ १ ॥ एनो ए जावार्थ वे के वेदनो, ज्यांसुधी दान वेदे तेवारे

सर्वनो अतिक्रम थाय. मूलगुण आश्री एक अतिक्रमे तो पांचेनो अतिक्रम थाय. ए कारणथी दश प्रायश्चित्त सफल थाय. व्यवहार नय मत आश्री चारित्रियाने अति चारनो संजव ठे, अने निशे नयमतो जंगेज. यडुकं. एबइमंविनेयं, अइदं पडंतु बुद्धिमं तेहिं॥ एकंपि सुपरिसुद्धं, शीलंगं सेससप्तावे ॥ एनो अर्थ करे ठे ईहां शीलंगना अ धिकारने विषे अइदंपर्य के० ए रहस्य बुद्धिमंते जाएवुं. जे कारण माटे एक सुपरिसुद्ध शीलंग समस्तने सप्तावे होय, पण आवकनी परे हायावे. तेथी जंगे वर्त्ततो आवक कहिये, तेम ए न समजवुं. जो समस्त जंगे सहित होय तो सर्व विरति कहिये, पण एकादि जंगे वर्त्ततो सर्वविरति न कहेवाय. तेमाटे शीलंगना जांगा आवकने न थाय. मननी स्थिरता राखवाने अर्थे आवक गुणे तो जले गुणो.

मूलः— जोए करणे सत्ता, इंदिय जोमाइ समणधम्माय ॥ शीलंगसहस्साणं, अक्षरसगस्त निष्पत्ती ॥ ८४४ ॥ अर्थः—योगत्रण, करणत्रण, संज्ञाचार, इंदियपांच, जोमाइके० पृथ्वीकायादिकदश, श्रमणधर्मदश, एरीते शीलंगना जे अक्षर ह जार जेद तेनुं निःपत्तीके० निपजवुं थाय. तेज कहेठे. ॥ ८४४ ॥

हवे विशेषे एनी संख्या देखाडेठे. मूलः— करणाइ तिन्निजोगा, मणमाईणी हवन्ति करणाइ ॥ आहारार्हसत्ता, चउ सोयाइंदिया पंच ॥ ८४५ ॥ अर्थः—इहां प्रथम योग पठी सूत्रना बंध सारु बीजा वखाणियेठे. योग त्रण, ते मनोयोगादिक जाएवा. इहां गाथाने धुरे करणाइ एटले करवुं जेनी आदिमांठे एवा त्रण करण तथा आहारादिक चार संज्ञा जाएवी. अने सोयाके० श्रोत्रादिक पांचइंदिउं जाएवी.

मूलः— जोमाई नव जीवा, अजीवकाउय समण धम्मोय ॥ खंताइ दस पया रो, एवं तिई जावणा एसा ॥ ८४६ ॥ अर्थः—जोमाइके० पृथ्वीकायादिक नव जीव अने अजीव साथे दश थाय. श्रमण धर्म ते खंतादिक दश प्रकारे एवंके० एरीते तिइके० यंत्र पटादिक उपर लखवो. जावनाते एसाके० आगल कहेठे. ॥ ८४६ ॥

तेहिज देखाडेठे. मूलः—न करइ मणेण आहार सन्नविष्यजढगोउनिअमेण ॥ सोइं दिअ संवरणो, पुढविजिए खंति संजुत्तो ॥ ८४७ ॥ इअ मदवा इजोगा, पुढवीकाए हवन्ति दसनेआ ॥ आउक्कायाइसुवि, इअ एए पिंमिअं तु सयं ॥ ८४८ ॥ सोइंदिएण एवं, सेसेहि विजइमं तउ पंच ॥ आहारसन्नजोगा, इअ सेसाहिं सहस्सडुगं ॥ ८४९ ॥ एवमणेण वयसाइएसु एवं तुठ सहस्साइ ॥ नकरे सेसेहिं पिअ, एए सवेवि अक्षरा ॥ ८५० ॥ अर्थः—इहां नकरइके० करण लक्षण प्रथमयोग स्विकाखो ठे, ते मनसा ए प्रथम करणठे. आहारसन्न विष्यजढ गोउत्तिके० आहारसंज्ञा विरहित अताज प्रथम

સંજ્ઞાઃ તથા આવશ્યતાએ કરી નિરોધન કહ્યો છે રાગાદિક ગુણ જેનો, એવી શ્રોત્રેંદ્રિયની પ્રવૃત્તિ તેથી પ્રથમેંદ્રિય કહેલી છે. એવીરીતીએ શું ન કરે? તે કહે છે. પૃથ્વી કાય જીવાર્ણ કરે નહીં એવું તાત્પર્ય છે. એણે પ્રથમ જીવસ્થાન ક્રમાયુક્તકે ૦ ક્યાં તિસંપન્ન એણે કરી પ્રથમ શ્રમણ ધર્મજેદ જાણવો. એ પ્રકારે કરી એક શીલાંગ આવિર્જા વિત છે. એટલે મને કરી આહાર સંજ્ઞા રહિત થયો શ્રોત્રેંદ્રિયનો સંવર કરી ક્રમાયુક્ત પૃથ્વીકાય જીવાર્ણ કરે નહીં. એ શીલનું પ્રથમ અંગ આવિર્જાવિત એટલે પ્રગટ છે. હવે શેષ છે તે પણ અતિદેશે કરી દેસાડે છે. ॥ ૮૫૦ ॥

એજ પ્રકારના પૂર્વોક્ત અનિલાષે કરી માર્દવાદિયોગાત્મે ૦ માર્દવ આર્જવાદિ દશ પદ સંયોગે કરી, એટલે જેમ પૂર્વે ક્રમાયુક્ત એક જેદ થયો તેમ માર્દવને સંયોગ બીજો જેદ, તેમજ આર્યવને સંયોગે ત્રીજો જેદ, એરીતે પૃથ્વી કાયનો આશ્રયકરી એટલે પૃથ્વી કાયાર્ણ એવા અનિલાષે કરી, દશ યતિધર્મે કરી, દશ જેદ તે દશ શીલવિકલ્પ થાય છે. તે વલી અપ્પકાયાદિ નવ સ્થાનને વિષે પણ અપિ શબ્દે કરી દશ મા સ્થાનનીપેરે આક્રમણ કરી, તેવારે સર્વ જેદ પ્રાકૃતપણે કરી એકત્ર કહ્યાથી એ કથો સંખ્યા થાય છે ॥ ૮૫૧ ॥ તે માત્ર શ્રોત્રેંદ્રિયને સો જેદ થાય છે. તેમજ વાકીની ચતુરાદિક ઇંદ્રિયના પણ એ પૂર્વોક્ત રીતિયે શો શો જેદ થાય છે. એ એમ સર્વ સંખ્યા એકઠી કરિયે તેવારે પાંચજો થાય છે. કેમકે ઇંદ્રિયોના પાંચ પ્રકાર છે. માટે પાંચજો થાય. તે માત્ર એક આહાર સંજ્ઞા યોગે કરી આ જેદ થયા છે. હવે શેષ નવ સંજ્ઞાદિક ત્રણોના પણ પાંચજો પાંચજો જેદ એ પૂર્વોક્ત રીતે જ થાય. એમ સર્વના મલીને બે હજાર જેદ થાય છે. ॥ ૮૫૨ ॥ એ બે હજાર તે માત્ર મનોયોગને પ્રાપ્ત થયેલા છે. તેમજ વચન અને કાય એના પણ બે બે હજાર જેદ થાય છે. એમ એકંદર સંખ્યા ૮ હજાર થાય છે. એ ૮ હજાર માત્ર ન કરોતિ એ મર્યાદાયે પ્રાપ્ત થયા. તેમજ શેષ ન કરાવે તેના પણ ૮ હજાર. અને અનુમતિ ન આપે એના પણ ૮ હજાર જેદ છે. એ સર્વ મેલવિષે ત્યારે શીલના જેદ એકત્રકહ્યાં બતાં અઠાર હજાર થાય છે ॥ ૮૫૩ ॥ એક યોગે કરી અઠાર હજારજ થાય છે એમ કાંઈ નથી; પણ બે ઇત્યાદિક સંયોગજન્ય જંગ જો આ સ્થળે લીધા હોય તો એના ઘણાજ જેદ થાય છે. એટલે એક બે ઇત્યાદિક સંયોગે કરી સંયોગને વિષે સાતવિકલ્પ થાય છે. એવાજ કરણને વિષે, સંજ્ઞાને વિષે; ઇંદ્રિયોને વિષે, પૃથ્વીકાયાદિ વિગેરેને વિષે એક હજાર તેવીજ જંગ થાય. એ પ્રમાણે ક્રમાદિકને વિષે પણ આ રાશીનો પરસ્પર ગુણાકાર કહ્યો હોય તો ત્રેવીશ અબજ ચોરાશી કરોડ એકાવન લાખ ત્રેસઠ હજાર બેરોને પાંસઠ ૩૩ ૮૪ ૫૧ ૬૩ ૪૬૫

जेद थाय ठे. तो पढी अढार हजारज केम कहा? एवुं कोइ पुढे तेने उत्तर कहे
ठे के जो श्रावक धर्मनी पेते बीजा जंग करी सर्व विरतिनी प्रतिपत्ति थाय तो ते
गणना योग्यठे. एक पण सीलांगना जंगना शेष सद्भाव ठे एटले जेद यता नथी
एवुं नजाणवुं. कारण अन्यथा सर्व विरतीज थनारनही. एना यंत्रनीस्थापना करिये

जेनोकरंति ६०००	जेनोकरावति ६०००	जेनाणभयंति ६०००							
मणसा २०००	धयसा २०००	तणुणा २०००							
निज्जिआ हारसत्ता ६००	निज्जिअभय सत्ता ६००	निज्जिअपरि ग्रह सत्ता ६००	निज्जिअमेहु नसत्ता ६००						
श्रोत्रेद्री १००	चक्षुरिद्री १००	घ्राणेद्री १००	जीह्वादेद्री १००	स्पर्शेद्री १००					
पुढवीका यारंभ १०	आपकाया रंभ १०	तेउकाया रंभ १०	वायुका यारंभ १०	वनस्पति कारंभ १०	वेद्विया रंभ १०	तैद्विया रंभ १०	चौरैद्वि यारंभ १०	पंचेद्वि यारंभ १०	अजीवा रंभ १०
खंतिजुआ तेमुणी वंदे. १	समदवाते मुणीवंदे. २	सज्जअवा तेमुणीवंदे ३	मुत्तिजुआ तेमुणीवंदे ४	तवजुआते मुणीवंदे. ५	सर्माते मुणीवंदे. ६	सच्चजुआ तेमुणीवंदे ७	सोयजुआ तेमुणीवंदे. ८	आकंचणा तेमुणीवंदे. ९	बभजुआते मुणीवंदे १०

य

अवतरण:- नयसत्तगंति एटले सात नयनुं एकशो ने चोवीसमुं द्वार कहेठे.
मूल:- नेगम संगह ववहार उल्लुसू चेव होइ बोधवे ॥ सद्देय समनिरूढे, एवंनूए
यमूलनया ॥ ८५४ ॥ अर्थ:- त्यां प्रथम नय शब्दनो अर्थ आवीरीते ठे के अ
नंत धर्मात्मक वस्तु अवधारण पूर्वक एकादि कोइक नित्यत्वादिक धर्मे कहीने
पोतानी बुद्धि प्रत्ये पमाडे तेने नय अजिप्रायनो विशेष कहिये. इहां जे नय नयां
तरने सापेक्षपणे आपणपाने अजिप्रेत धर्मे स्यादादपूर्वक वस्तु पडिवजे ते पर
मार्थ वृत्ते संपूर्ण वस्तुपामे अने प्रमाण मांहे अंतरनवे.

एमज जे नयने निरपेक्षपणे आपणपाने अजिप्रेत धर्मे अवधारण पूर्वक व
स्तुनुं जाणपणुं वांठे; तेज वस्तुना एकदेश ग्राहकपणा थकी नय कहिये.
परंतु ते मिथ्यादृष्टी अयथावस्थितार्थ वस्तुना ग्राहकपणा थकी जाणवो. एज
कारणे कहावे के सवेनयामिह्वावाइणोइति जे कारणे नयवाद ते मिथ्यावाद ठे,

તે કારણે જિનપ્રવચનના જે જાણ તે મિથ્યાવાદ પરિહારની વાંઘાયે સર્વે સ્યાદા
દ પૂર્વકજ બોલે. અને યદ્યપિ લોક વ્યવહારે સાક્ષાત્ સ્યાદાદ પ્રયુજે તથાપિ ત્યાં
પણ તેનું ગ્રહણ કરવુંજ જોડયે. ઝર્કચ અપ્રયુક્તોપિ સર્વત્ર સ્યાત્કારોર્થાત્પ્રમીયતે॥
વિધૌનિષેધેન્યત્રાપિ, કુશલશ્વેત્પ્રયોજકઃ ॥ ૧ ॥

અનુવાદ વચન અને અતિવેશવચનને વિષે પણ તે નૈગમાદિક સાત નયબે.
તિહાં નેકકેઽ ઘણા પ્રમાણે ઇટલે મહાસામાન્ય અર્વાંતર સામાન્ય વિશેષાદિ વિ
પથિક એ પ્રમાણે કરી વસ્તુનું વિશેષપણું તે મિણીતેકેઽ મિણિયે ઇટલે જાણિયે
તેને નૈગમ કહિયે. અથવા નિશ્ચિતબે જ્યાં ગમ ઇટલે માંહોમાંહે જૂઠીજૂઠી સામા
ન્યાદિક વસ્તુનું ગ્રહણ તે નૈગમ કહિયે. અથવા ગમકેઽ માર્ગે તે જેનેવિષે એક
નથી તેને ગમ જાણવો. ઇટલે ઘણાપ્રકારે કરી વસ્તુનું ગ્રહણકેઽ અંગીકાર કરે. તે
આવીરીતેઃ- સત્ચાલકુળ મહાસામાન્ય, અર્વાંતર સામાન્ય, ઇચ્છ્ય ગુણ કર્મત્વાદિક
અંત્યવિશેષ સકલ અસાધારણ સ્વરૂપ અર્વાંતર વિશેષ રૂપ થકી નિવર્તન ક્ષમ, એ
સર્વે માંહો માંહે વિશંકલિત સ્વરૂપ માને. તેમાટે નૈગમ કહિયે.

હહાં શિષ્ય ચાલના કરેબે કે જો એ સામાન્ય વિશેષનો અંગીકારક કહ્યો, પરંતુ જે
સામાન્ય તે ઇચ્છ્ય અને વિશેષ તે પર્યાયને કહિયે તો એ ઇચ્છ્યાસ્તિક પર્યાયાસ્તિક
નય મતના અવલંબનપણા થકી તેને સમ્યક્દૃષ્ટિ પ્રતિપન્ન જિનમતની પરે
કહિયે તોજ રૂઢું પણ મિથ્યા દૃષ્ટી કેમ કહિયે?

હવે એનો ઝત્તર કહેબે. એ મિથ્યા દૃષ્ટિ તે સામાન્ય વિશેષને માંહોમાંહે જૂઠા જૂ
ઠા માનેબે. જેમગુણ અને ગુણી, અવયવ ને અવયવીક્રિયા નેકારક. જેમ એના જેદતેમ
ત્યાં પણ જેદ માને. તેમાટે કણાદનીપરે એને મિથ્યાદૃષ્ટિજ કહિયે. એ નૈગમ નય કહ્યો.

બીજો સંગૃહનાતિ અગ્રેષ વિશેષને પરિહારે કરી જગત્રયને સામાન્યરૂપ પણો
લિયે તે સંગ્રહ નય કહિયે.

ત્રીજો વ્યવહરિયે તે વ્યવહાર અથવા વિશેષે કરી અવહરિયે નિરા કરિયે ઇટ
લે વ્યવહારે કરી સામાન્ય પણો નિરા કરિયે. તેથી એને વ્યવહાર નય કહિયે. જેમ
ઞ્રમરને વિષે ઠતાપાંચેવર્ણબે, તથાપિલોક વ્યવહારે કરી તેને કાલો વર્ણજ કહિયે. તેમ
એ નય જે બે તે અનૈરાવર્ણ ઠતાં પણ તેને ન માને, માત્ર એકનીજ મુખ્યતા કરે.

ચોથો ક્ષુદ્ર શબ્દે સરજ. તે અતીત અનાગત વક્ત્ર ને પરિહારે વર્તમાન ક્ષણ વ
ર્તિ સૂત્રે નિષ્ક્રિતપણે વસ્તુ દેશ્વાને, તે ક્ષુદ્ર સૂત્ર અથવા ક્ષુદ્રસૂત્ર ઇટલે ક્ષુદ્રશ
બ્દે પૂર્વોક્ત વક્ત્રના પરિત્યાગ થકી સન્મુખ અર્થુ બે જે શ્રુતજ્ઞાન તેણે ક્ષુદ્રસૂત્રે તે

श्रुत ज्ञान ग्रहण एटले अंगीकार करी शेषनुं अग्रहण कछुं ए नय अतीतनो विनष्ट अने अनागतना अनुत्पन्नपणाथकी अलब्धात्म लाजपणा ने लीधे अर्थे क्रि याने विषे असमर्थपणाना सझाव थकी वर्तमानज माने. वली जे पारकी व स्तु ते पण परमार्थ वृत्तिये अढता समान निःप्रयोजनपणाने लीधे जेम परनुं धन काम न आवे तेनीपेरे माने. वली लिंग, वचन, जिन पणे ठतां एकज माने अने निक्षेपाचारे माने. ते कञ्जसूत्रनय जाणवो.

पांचमो शब्दते के० पडिवजिये शब्द वाच्येज जेनो अर्थ ते शब्द जाणवो. ते सांप्रत वस्तुना आश्रवा थकी सांप्रतपणे एतुं नाम ठे. ए नय पण कञ्जसूत्र नी पेरे अतीत अनागतने परिहारे सांप्रत वस्तु माने. अने ए पारकी वस्तु पण न माने तथा चार निक्षेपामांहे एक जाव निक्षेपोज माने. पण नाम, स्थापना, ने इव्य ए त्रण निक्षेपा पटादिकनी पेरे घटादि कार्यना करनार न आय. माटे माने नही. वली ए नय ते लिंग तथा वचनना जेद थकी वस्तुनो पण जेद मा ने. जेम तटी ते जूदो अर्थे कहे अने तट ते जूदो अर्थे बोले. एमज वली एकव चन तथा बहुवचनादिक शब्दे जेद जाणवो. अने जे शक्र पुरंदरादिक शब्द ते पण सुरपतिप्रमुख शब्दने अजिन्न लिंग वचनपणाथकी तेनो अर्थे पण अजिन्न ज कहे. तेथी ए एकार्थे जाणवो. ए पांचमो शब्दनय कह्यो.

बछो सं एटले एकीजावे शब्दनी प्रवृत्तिने विषे जे आरूढथयोळे, प्रवर्त्योळे ते समजि रूढ कहिये. ए नय पर्याय शब्दना जूदा जूदा अर्थे मानेळे ते आवीरीते:-घटनात् घटः स्त्रीना मस्तकने विषे अरोहलक्षण चेष्टा करे तेवारे घट तेमज कुट एटले कौटिल वाच कळे. इहां नीचे पद्मोलो, उपर सांकडो एवा आकारनो धरनार ते कुट. एमज उज अने उंज धातु पूरणार्थे ठे. तेवारे कुके० पृथ्वी तेने विषे रह्यो थकोउंजके० पूरि ये ते कुंज कहिये. जेवारे जूमिकानेविषे रह्यो ठतो पाणी प्रमुख साथे पूरिये ते वारे कुंज कहिये. एम समस्त पर्याय शब्दनी साथे नानाप्रकारे पडिवजे. अने व ली एतुं कहे पण शब्दांतरे जे अजिधेय ते इव्यने पर्यायपणे अन्य शब्द वाच्य वस्तुरूपपणुं न पडिवजे. अने एकपणाने पडिवजे. तेथी सकल लोक प्रसिद्ध व्य वहारनो उद्देश आय. जेम शब्दनय लिंग वचनादिकने जेदे जेद कह्यो तेम एने पण पर्याय शब्दनो जेद अंगीकार कस्यो. ए बछो संमजिरूढनय कह्यो.

सातमो एवं शब्द प्रकारनुं वचन ठे ते जेद्वो व्युत्पत्तिनो प्रकार तडूप पणे नूत के० पद्मोचे ते एवंनूत नय कहिये. एवंनूत शब्द कहिये. ते साधवाने जे नय सम

ધીવાન થાય તેને પણ એવંજૂત કહિયે. એ નય શબ્દને અર્થ સાથે વિશેષિત કરેલે. અર્થના વશથી શબ્દનું નિશ્ચિતપણું થાય. ઘટ શબ્દે તત્ત્વથી તેજ કે જે ચેષ્ટાવંત શબ્દના વશથી તે શબ્દ વાચ્ય નિશ્ચિતપણું થાય. શેષ તે આપણે અજિધેયે શૂન્યપણા થકી ન કહિયે. એમજ પાંચેંદ્રિય, વિવિધ બલાદિક દશવિધ પ્રાણને જે ધારણ કરે તે પ્રાણીનેજ સંસારી જીવ કહિયે. પણ શેષ પ્રાણ ધારણ વ્યુત્પત્તિયે રહિત સૂત્રોક્ત સિદ્ધનેવિષે આત્મા કહિયે. જે કારણે અતીતકે જ્ઞાન દર્શન સુખાદિક પર્યાય પ્રતે જાય. તેથી આત્મા કહિયે. એવી શબ્દની વ્યુત્પત્તિ ત્યાંજ છે. એ સાત મૂલ નય કહ્યા.

હવે એ નયોના જેદોની સંખ્યા કહેલે. મૂલ:-એકેકોય સયવિદો, સત્તનય સયા હવંતિ એવંતુ ॥ બીઝવિય આણસો, પંચેવ સયા નયાણંતુ ॥૮૫૫॥ અર્થ:-નૈગમાદિક જેતું પ્રથમ સ્વરૂપ કહ્યું તે સાત નય મૂલ જાણવા. તેવારપઠી નૈગમનયના શોજેદ એમજ સંગ્રહના પણ શો જેદ એરીતે એકેકા નયના શો શો જેદ કરતાં સાત નયના સાત શો જેદ થાયલે. અને બીજોપણ આણસો એટલે આદેશ શબ્દ મતલે. ત્યાં પંચેવ કે ૫ પાંચજ નયના શો શો જેદ થાયલે. તે આવીરીતે કે સમનિરૂઢ ને એવંજૂત એ બે નય શબ્દપણાથકી શબ્દ નયમાં અવતરે. તેવારે ત્રણ નય મળી એકની વિવક્ષા કરિયે તો પાંચ મૂલ નય થાય; તેના પ્રત્યેકે શો શો જેદ કરતાં પાંચ શો જેદ થાય. અને અપિશબ્દથી ૪ શો તથા ચાર શો અને ૬ શો જેદ પણ થાયલે. તે આવીરીતે. જો સામાન્ય ગ્રાહી નૈગમ નય સંગ્રહ ને વિષે પ્રદેપિયે અને શેષ વિશેષ ગ્રાહી નૈગમ જે છે તે વ્યવહારમાં પ્રદેપિયે તેવારે સાતમાંથી નૈગમનો લોપ કહ્યો તેથી ૪ નયના ૪ શો જેદ થાય. એમજ નૈગમનો લોપ તથા સમનિરૂઢ ને એવંજૂત એ બે નય પૂર્વે શબ્દ નયમાં સમ વતાશ્ચા છે તેથી બાકીના સંગ્રહ, વ્યવહાર, રુદ્ધસૂત્ર ને શબ્દ. એ ચારમૂલ નયના શો શો જેદ કરતાં ચારશો જેદ થાય. તેમજ દ્વ્યાર્થિક ને પર્યાયાર્થિક એ મૂલ બે નયજ છે. તેની અપેક્ષાએ બશો જેદજ થાય. તેમાં નૈગમ, સંગ્રહ ને વ્યવહાર એ ત્રણ નય દ્વ્યાર્થિકમાં અંતરજવેલે. અને શેષ રુદ્ધસૂત્ર, શબ્દ, સમનિરૂઢ ને એવંજૂત એ ચાર નય પર્યાયાર્થિક નયમાં અંતરજવેલે. અથવા સાત નયના અસંખ્યાતા જેદપણ થાયલે. જાવડ્યા વચણ પદા, તાવડ્યાદુંતિ નયવાયા. ડ્યાદિવચનાત્.

વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે, તેમાં એક ધર્મ માને બીજા ધર્મ ન માને; જેમ દીવો એકાંતે અનિત્યજ માને તેને ડુર્નય જાણવો. અને સર્વનય સ્યાદ્વાદ દીવો તે નિત્યા નિત્યજ માને એ પ્રમાણ છે. ઇતિ ગાથા દ્વાર્યા ॥૮૫૫॥ સાત નયનું દાર સમાપ્ત થયું.

अवतरणः— वङ्गगृहण विहाणंति एटले वस्त्र जेवानी विधिजुं एकशो ने पची शमुं ढार कहेढे. मूलः— जन्न तयन्नकीयं, नेयचुर्यं नेयगहिय मन्नेसिं ॥ आद्वड पामिच्चं चिय कप्पए सादुणोवडं ॥ ८५६ ॥ अर्थः— प्रथम वस्त्र त्रण प्रकार नांढे. एकतो एकेंडियना अवयवथी उत्पन्न थयां, जेम खुमो कपाश थकी थयो. ते जाणवो. बीजां विकलेंडियना अवयव थकी थयां एवां कौशेयादिक एटले कमी जे जीवमा तेओथी उत्पन्न थनारां, जेवां के रेशमादिक जाणवां. त्रीजां पंचेंडियना अवयव थकी निष्पन्न थयां जे कंबल लोवनि प्रमुख. वली एक यथाकृति, एटले जेमांहे सीववानुं काम पढे नही. जेतुंमव्युं तेतुंज उपयोगमां आवे, बीजुं अल्प प रिक्कर्म ते जेमां एकज सीवणी थाय. त्रीजुं बहुल परिकर्म ते जेमां सीवणी घणी थाय अने ते घणा कटका करीने सीवेतुं होय. इत्यादिक जेद जाणवा. ॥ ८५६ ॥

तेमां पहेलुं यथाकृत मले तो अल्प परिकर्म न जेतुं. अने अल्प परिकर्म मल तुं होय तो बहुल परिकर्म न जेतुं. एम बेउने अजावे बहुल परिकर्म जेतुं. जेम जेम संयमनो व्याघात न थतो होय तेम तेम जेतुं. ए गह्ववासि जिये त्यां जे न तयन्ना के० ते वस्त्र साधुने अर्थे क्रीत एटले वेचातुं मूल आपी लीधुं न होय. वली यतिने अर्थे वणुं पण न होय. तथा नयगहिय के० जे वस्त्र आपणा पुत्र कलत्र कर्मकरादिक पासेथी ढीनवी लीधेतुं न होय. वली अद्व शब्दे अन्याहत ते स्व ग्राम ने परग्रामना जेदे करी वे प्रकारनुं ठे.

त्यां जे हाटे वस्त्र थाय. पढी मनमां जाणे के थति वस्त्र वोहोरवा आवशे एम जाणी घेरे लावी राखे ते स्वग्राम अन्याहत जाणवुं. अने परग्राम अन्याह त ते बीजा गामथकी लावी आपे ते परग्राम अन्याहत थाय.

प्रामित्य ते जे बीजा पासेथी उड्डीजुं लेइ साधुने आपे. इहां पिंम विशोधिना दोष समस्त. वली विशोधि कोटी अविशोधि कोटी जाणवी. त्यां जे साधुने अर्थेज वस्त्र वणाव्युं होय ते अविशोधि कोटी. अने जे धोवरावतुं प्रमुख साधुने अर्थे करावे ते विशोधिकोटी. इत्यादिक दोष रहित जे वस्त्र होय ते साधुने जेतुं कव्ये.

हवे कल्पनीय वस्त्रमां पण जे वस्त्र जेतां सारु नतरं थाय ते देखाडेढे. मूलः— अंजण खंजण कदम, लिच्चे मूस जस्सिय अग्निविद्वे ॥ तुस्सिय कुट्टिय पक्कवलीढे होइ विवाशु सुह असुहोवा ॥ ८५७ ॥ अर्थः— अंजन ते सुरमो, खं जन ते दीपमल, अने कदम एटले कादव अथवा गामाप्रमुखनी मली ते प्रसि द्ढे. तेणे करी लिप्त एटले खरडायजुं वस्त्र होय, अथवा उंदरे करडेजुं होय,

તથા ઝડેશ કરમેણું હોય, તથા આગમાં વહું હોય, તૂંપેણું હોય અથવા ધોવી
યે કૂટતાં થકા કાંકરી સાથે કૂટાણું હોય, ટિંધ પડયું હોય, વલી પઢાવ કે ૦ પુ
રાણાદિક પર્યાયે કરી ઇટલે જીર્ણપણાએ જે ચુકઠે. એવા વસ્ત્રના ગ્રહણ થકી
વિપાક જે પરિણામ તે નજો અથવા જૂંમો જેવો હોય તે વિધિ વિરોધે દેશાહે ઠે.

પહેલો. જેવારે વસ્ત્રનો આપનાર વસ્ત્ર વહોરાવવા આવે તેવારે તે વસ્ત્ર લ્યાંજ
ઝલેહી જોડ્યું. જો તેને ઠેઠે કાંઈ સુવર્ણાદિક વાંધ્યું હોય તો ગૃહસ્થને કહે કે
આ ગાંઠ ઝલેહી જૂડ. તેવારે તે ગૃહસ્થ પોતેજ જોડેને તે ગાંઠમાં વાંધેલી ચીજ
લડીયે. અને પોતે સાધુ દેશે તો પોતેજ તેને આપે. ચર્યપિ ગૃહસ્થને કહેતાં થકાં
અધિકરણ દોષ થાય તે થોડું સમજવું, પણ જો નજ કહે તો સબલ ઝઢાહાદિક દોષ
પ્રાપ્ત થાય. અને સુવર્ણાદિક ન હોય તો અંજનાદિક જોડે ગુણ દોષ વિચારણા કરે.

મૂલ:-નવજાગ કાળ વઢે, ચરો કોણાય દોન્નિ અંતાય ॥ દોકસા વટ્ટીઝ, મ
ઝેવઠસસ એકંતુ ॥ ૮૫૮ ॥ અર્થ:- નવજાગ વસ્ત્રના કરિયે તેમાં ચાર સૂણા,
અને દોન્નિકે ૦ વે ઠેઠેઢા, તેમજ વે નીચે તથા ઊપરની કિનારીના જાગ. અને એક
મઝે કે ૦ વસ્ત્રનો માંહેલો જાગ. એરીતે નવજાગ કરિયે. ॥ ૮૫૯ ॥

મૂલ:- ચતારિ દેવયાનાગા, ડુવેજાગાય માણુસા ॥ આસુરાય ડુવેજાગા, એગોપુ
ણ જાણ રક્ષસ્તો ॥ ૮૫૯ ॥ અર્થ:- ચારકુણાના ચારજાગ તે દેવતાના જાગ જાણ
વા, વે ઠેઠાના જાગ તે મનુષ્યના જાણવા, વે કીનારીના જાગ તે અસુર દેવોના
જાણવા. અને વચમાંનો એક જાગ તે રાક્ષસનો જાણવો. ॥ ૮૫૯ ॥

હવે એનું ફલ દેશાહેઠે. મૂલ:-દેવેસુ વત્તમો લાજો, માણુસેસુ ચ મધિમો ॥ આ
સુરેસુ ચ ગેલત્તં, મરણં પુણ જાણ રક્ષસ્તે ॥ ૮૬૦ ॥ અર્થ:- ચાર દેવતાના જાગને
વિષે જો કદાચિત્ પૂર્વેક અંજનાદિક લાગ્યાં હોય તો ત્યાં ઉત્તમ લાજ જાણવો.
અને મનુષ્યના જાગમાં જો પૂર્વેક અંજનાદિક લાગ્યાં હોય તો સારૂંપણ નહીં ને
માતું પણ નહીં. મધ્યમ ફલ જાણવું. અને અસુરના જાગમાં અંજનાદિક લાગ્યાં
હોય તો તે વસ્ત્ર વોહોરવા થકી ગ્લાનત્વ રોગની ઉત્પત્તિ થાય. અને રાક્ષસના
જાગમાં અંજનાદિક આવે તો મરણ પ્રાપ્તિ જાણવી. ॥ ઇતિ ગાથા પંચકાર્થ. ॥ ૮૬૦ ॥

અવતરણ:- વવહારા પંચતિ ઇટલે પાંચ વ્યવહારનું એકશો ને ઠવીસમું ઘાર
કહેઠે. મૂલ:-આગમસુય આણા ધારણાય જીયંચ પંચ વવહારા ॥ કેવલ મણોહ
ચવદસ, દસ નવ પુઠાઈ પઢમોઠ ॥ ૮૬૧ ॥ અર્થ:- વવહારિયે જીવાદિક જેણેક
રીને તેને વ્યવહાર કહિયે. અથવા સાધુને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ તે વ્યવહાર. તેનાં

કારણ પણ જે જ્ઞાન વિશેષ તેપણ વ્યવહાર કહિયે. તે વ્યવહાર પાંચ પ્રકારે છે. તે માં પ્રથમ આગમ વ્યવહાર તે આગમ્યતેકે. જાણિયે જેણેકરીને પદાર્થોને તેને આગમ કહિયે. બીજો જે સાંજીયે તે શ્રુતવ્યવહાર જાણવો. ત્રીજો જેણેકરી આ જ્ઞા, આદેશ આપિયે તે આજ્ઞાવ્યવહાર જાણવો. ચોથો ધારિયે તે ધારણાવ્યવહાર જાણવો. પાંચમો જીત શબ્દે આચાર તે જીત વ્યવહાર જાણવો.

તેમાં પ્રથમ જે આગમ વ્યવહાર તે કેવલજ્ઞાની મનઃપર્યવજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની, ચત્ત દર્શક, દશર્શક, અને નવર્શક એનો વ્યવહાર તે એજ ૪ પ્રકારનો છે. તેમાં પ્રથમ હ્રદય કેવલીના ગ્રહણ થકી આલોચના કેવલી પાસેથી લેવી. કેવલીને અજ્ઞાવે મનઃપર્યવજ્ઞાની પાસેથી આલોચના લેવી. એમ પાઠલા પાઠલાને અજ્ઞાવે આગલા આગલા પાસેથી આલોચના લેવી. ત્યાં કેવલી પ્રમુખ જે છે તે આગમ વ્યવહારો સમસ્ત અતિચાર પોતેજ જાણે, તેની પાસે ગયાં ઠતાં તે પોતેજ અતિચાર પ્રગટ કરી આલોચના આપે. કિંવા અન્યથા પ્રકારે એવી આશંકા ચિત્તમાં હોય આણે તે કહેશે.

મૂલ:-કહેહિં સર્વ જો બુદ્ધો, જાણમાણો વિગૂહર્ષ ॥ નતસ્સર્વિતિ પશ્ચિત્તં, ચિત્તિઅસ્મિન્સોદય ॥ ૫૬૧ ॥ અર્થ:-કિંવા અન્યથા પ્રકારે એવી આશંકા ચિત્તમાં હોય જાણીને તે આગમ વ્યવહારો પુરુષ જે આલોચનાનો આપનાર તે આલોચના લેનારને કહે કે તું તારા સર્વ અતિચાર કહે પણ તે જાણમાણો કે પોતાના દોષ સર્વ જાણતો થકો પણ જો માયાયે કરી વિગૂહર્ષ કે ગોપવી રાખે તો તેને પ્રાયશ્ચિત્ત આપે નહીં. અને ચિત્તિકે એવું કહેકે અન્યત્ર સ્થાનકે જ પ્રાયશ્ચિત્તની શુદ્ધિ કરો. ॥ ૫૬૧ ॥

મૂલ:-ન સંજરેઝ જે દોસે, સપ્પાવા નય માયઝ ॥ પચ્ચસ્કી સાહણે તેઝ, માયણોઝન સાહણ ॥ ૫૬૨ ॥ અર્થ:-વલી જેને દોસકે અતિચાર તે નસંજરેઝકે સાંજરે નહીં, ચિત્તમાં આવે નહીં. સપ્પાવાકે સ્વજાવેજ ન સંજારે, પરંતુ નયમાયઝકે માયા એટલે કપટે કરીજ નથી કેતો; એમ નથી. તો તેવાને પચ્ચસ્કીકે કેવલ જ્ઞાન ના ધરનાર તે લાગેલાં દૂષણ સર્વ વર્ણન કરીને સાહાણેકે કહે, અને માયા વંતને કહે નહીં. કેમકે તે એવું જાણે જે એને કહીશ તો પણ પઠી વ્યર્થ થશે. તેમાટે માયાવંતને કહે નહીં. અને સ્વજાવે જેને વિસર્જન થયા હોય પણ નિષ્કપટી હોય તેને કહે. હ્રદય ચત્ત દર્શક પૂર્વધરને થયપિ પરોક્ષ જ્ઞાન છે તોપણ ઉપયોગ દીધાથી જેટલું કેવલી કહે તેટલું પણ કહે. હ્રદય કોઈ એવું કહેશે કે આગમ વ્યવહારો જાણે તો તેને એટલુંજ કહિયે જે મને આલોચના આપો. પઠી આપણાં પ્રાયશ્ચિત્ત તે પોતા

नी मेले आपणने कहीने ते माफक आलोचना पण आपणो, माटे आगम व्यवहारिने लागेला दोष विस्तारीने कहेवानी जरूर नथी. ॥ ८६३ ॥

एने उत्तर कहेवे के, ते रुढुं कहुं परंतु आलोचनाची घणा गुणजे. एथकी सम्यक् आराधना थाय अने आलोचनाहारने उत्साहने अर्थे गुरु एम कहे के, हे वत्स, तूं धन्य जाग्यवंत ठे के, एम मानने हणीने पोताना आत्माना हितने अर्थे पोतेज रहस्य प्रगट करेजे. ए वात महाछर्जनजे एम कहे तेथी ते समस्त प्रकारे निःशब्द अशने जे गुरु प्रायश्चित्त आपे ते हर्षवंत ठतो करे. एम करतो थको अल्प कालमां निर्वाणपद पण पामे. ए प्रथम आगम व्यवहार कह्यो.

हवे बीजो श्रुत व्यवहार कहेजे. मूलः—आचारपकप्याई, सेसं सवं सुयं विणिदिठं॥ वेसंतरद्विषाणं, गूढपयालोचनाआणा ॥ ८६४ ॥ अर्थः— आचारप्रकल्प ते निशीथ सूत्रजे आवे जेने, एवा व्यवहारसूत्र, वृहत्कल्प, दशश्रुतस्कंध, अग्यार अंग, अने नवपूर्वथकी शेष पूर्व पण श्रुतव्यवहारमांहेज ठे. ए सर्व विनिर्दिष्टके० कहावे.

हवे श्रुतव्यवहारी जे थाय ते प्रगटपणे आगलाना अनिप्राय जाणवाने अर्थे तेना मुख थकी त्रणवार दूषण कहेवरावे; पण एकवार न कहेवरावे. केम के श्रुतव्यवहारी जे होय ते एवुं पण न जाणे के आ छुग मनथी आलोचने. किंवा साचा मनथी ए आलोचने, एवो तेनो अनिप्राय जाणी शके नही तेथी ए कज वार न कहेवरावे. पेहेली वारे कहे ठते एम कहेके मने निडा हती माटे सांज लुंनही. तेथी बीजीवार कहेवरावे तेवारे फरी कहेके मे बराबर हैयामां धाखुं नही. माटे फरी त्रीजीवार कहेवरावे ते समये बरोबर कहेतो पठी ए निर्माथजे; अने जो विपरीत कहेतो समजवुं के आ परिणामे करी कुटिलजे. त्यारे तेनो पांच दिवस सहवास कखो ठतां आ मायावीजे के नथी? तेनी खातरी करी, जो मायावी जे एम जणाय तो अथवा जो छुतुं कहेतो प्रथम तेने छुगलुं प्रायश्चित्त आपी पठी आलोचना आपे. हवे त्रोज्ञ आज्ञाव्यवहार कहेजे. वेसंतरके० जे बहु आचार्य अने सूत्र अर्थेना आसे ववा थकी महागीतार्थ होय, पण अंधाबलना क्हीणपणाथकी विहारक्रम करी शकता नथी, अने दूर देशांतरे रह्या जे पण मांहांमांहे मली शकता नथी. अने ते बेमां एक प्रायश्चित्त लेवा वांजे ठे, अने तेवा गीतार्थ शिष्यने अजावे धारणा कुशल अगीतार्थ शिष्यने सिद्धांतनी जाणाय गूढार्थ अतिचार आसेवनाना पद कही बीजा आचार्य पासे मोकले. पठी ते आचार्य तेना अपराध श्रवण करी डव्य, क्षेत्र, काल, जाव तथा संघयण धृति बलादिक विचारी पोते त्यां जाय.

अथवा तथाविध गीतार्थ शिष्य तेनी साथे कहेवरावी मोकळे, अथवा तेना अजावे जे आव्योळे तेनेज फरी अतिचार विशोधि कहीने मोकळे, ए आझाव्यवहार जाणवो.

हवे चोथो धारणाव्यवहार कहेळे. मूलः— गीयठेणं दिन्नं, सुद्धिं अवराहिकण तद् चेव॥दितस्त धारणा तद्, उद्धियपयधरण रूवावा॥८६५॥ अर्थः—कोइक गी तार्थ संविज्ञ आचार्ये कोइएक शिष्यादिकने कोइक अपराधने विषे इव्यादिक चारे जोइने जे विद्युद्धि दीधि होय, पढी ते शिष्य गुरुनी आपेली छुद्धि मनमांहे धारी ने बीजा कोइकने तेवाज अपराधे तेज छुद्धि आपे. एम वेतां थकां धारणा व्यवहार कहेवाय. तद्के ० तेमज उद्धतपद धरणरूप अथवा धारणा ते आवी रीते. कोइएक वेयावच्चनो करनार शिष्य ठे, पण ते समस्त ठेद श्रुत योग्य नथी; ते वारे तेने आचार्य प्रसाद करीने केटला एक प्रायश्चित्तना पदनो उद्धार करीने कहे, पढी ते पदने ते शिष्य धारी राखीने अन्यने तेज पद मांहेली आलोय णा आपे. ते धारणाव्यवहार कहिये. ॥ ८६५ ॥

हवे पांचमोजीत व्यवहार कहेळे. मूलः—दवाइ चिंतिकणं, संघयणाईणि हाणिमास क्क ॥ पायश्चित्तं जीयं. रूढं वा जं जहिं गठे॥८६६॥ अर्थः—जे अपराध उपन्याथी पूर्वे सा धुआो घणुं तप करीने तेनी छुद्धि करता हता तेज अपराध उपन्या ठता सांप्रत एटले हमणाने काले इव्यादिक चारने चिंतवी संघयण धृति तथा बलनी हाणी जाणी जे योग्य तपनुं प्रकार प्रायश्चित्त आपे, तेने समय जाषाये जीत एवो गीतार्थ मद्दंत पुरुषो कहे ठे. अथवा जे प्रायश्चित्त जे आचार्यना गहमां सूत्रयकी अधिक न्यून प्रवर्त्युं होय अने ते बीजा अन्य घणा गीतार्थेने मान्य होय तेने रूढ जीत व्यवहार कहिये. ए पांच व्यवहार मांहेला कोइ पण व्यवहारे सहित गीतार्थ थाय. तेनी पासेथी प्रायश्चित्त लहिये, परंतु अगीतार्थ पासेथी प्रायश्चित्त लेवा थ की दोषनी उत्पत्ति थायठे, उक्तंच, अमीउं नवियाणाइ, सोद्धिं चरणस्त देइकणहि यं ॥ तो अप्पाणं आलोयगंच पाडेइ संसारे ॥ १ ॥ इति षट्गान्धार्यः ॥८६६॥

अवतरणः— अहाजापति एटले पांच प्रकारना यथाजात कहिये. तेजुं एकशो ने सत्तावीसमुं ढार कहेळे. मूलः— पांच अहाजायाई, चोलगपट्टो तद्देव रयहरणं ॥ उस्मिय खोमिय निस्सेक्क, जुअलयं तद्दय मुद्धपत्ती ॥८६७॥ अर्थः—यथाजात पणु जन्म श्रमण पणा आश्रयीने जाणवुं. त्यां जेवारे चारित्रनुं ग्रहण करे तेवारे ए पांच वानां थाय ते कहेळे. पहेलो चोलपट्टो, ते प्रसिद्ध ठे तेमज बीजो रजोहरण, त्रीजो उर्णिक, एटले उनसंबंधी, चोथो दौमीक एटले रुतसंबंधी अने नसीजनो शुगल तेमां एक

नसीज तो उनिमांहे थाय. दांभी उपरत्रण बिटलीजेनीवले ते पहेली नसीज. अने बीजी हाथने त्रीजे जागे आयाम दसीये करी सहित ते रजोहरण कहिये आगल दांभीये दसी न हती. ते उपरे वली बीजी सूत्र नसीज ते एक हाथ जाजेरुं प्रमाण आयामे थाय. ते त्रीजी जाणवी. अने ते उपर एक हाथ अने चार अंगुल प्रमाणे घणी बीटली वले ते बेसवाने काम आवे तेने चोथुं पादप्रोढन रुढीथी कहिये. तेमज पांचमी मुहपति ते मुखने ढांके. जे पोतके० वस्त्र ते मुखपोतिका ए एक वेंत ने चार अंगुल प्रमाणनी जाणवी. ए पांच यथाजातकह्या. ॥ ८६४ ॥

अवतरणः— निसिजागरणविहति एटले रात्री जागरण करवानी विधिनुं एक शोने अन्नवीसमुं द्वार वखापोढे. मूलः—सवेवि पढमजामे, दोन्निवि वसहाणआयमा जामा ॥ तइउं होइ गुरुणां, चउढ सवे गुरुसुयइ ॥ ८६५ ॥ अर्थः—सर्व साधुउं पेहेला पद्दोरने विषे सज्जायादिक करतां जागे, अने पेहेली रातनो बीजो एक पद्दोर अने पाढली रातनो पद्देलो पद्दोर, एवे पद्दोर ते वृषजना जाणवा. त्यां जे वृषजनी परे वृष न एवा साधु गीतार्थ तेमां जे सूत्रना धरनार होय ते शयन करे, अने अर्थना जाणनार ते जागे. पन्नवणादि सूत्रार्थ परावर्त्तन करे. त्यां त्रीजे पद्दोरे वृषज शयन करे, तेवारे गुरुनुं जागवुं थाय. ते वखत गुरु उठी सूत्रार्थ गुणो, चिंतवे. अने चोथा पद्दोरे तो वली सवेविके० सर्वे उठीने वैरात्रिक एटले परोढीयानो काल ग्रहण करी कालिक श्रुत परावर्त्त, तेवारे वली गुरु शयन करे. इहां ए कारणढे के प्रजाते निःशार्थीणत नेत्रयका गुरु नव्यजीवोने उपदेश प्रमुख आपी शके नही, माटे ते गुरु चोथे पद्दोरे शयनकरे. ॥ ८६६ ॥

अवतरणः— अजोअणदायगन्नेसति एटले आलोचणांना देनार जे गुरु तेने जोवावुं एकसो ने उंगणत्रीसमुं द्वार कहेढे. मूलः—सल्लुद्धरणनिमित्तं, गीयस्सप्पेस एणउ उक्कोसो॥ जोयण सयाइ सत्तउ, बारसवासाइं कायवो॥ ८६७ ॥ अर्थः—सल्लुद्धर एनिमित्तके० सत्यउद्धरवासारुआलोचणां लेवाने अर्थे गीतार्थ गुरुनी गवेषणा करवा सारु जोवा निकलवुं. ते उत्कृष्ट क्षेत्र सातशें योजन सीम फरवुं, अने वरस आ श्री बारवर्ष सीम शोध करवी. एम आलोचना लेवाने अर्थे गुरु शोधवा सारु त्र मण करतो कदापि मरण पामे तोपण ते आराधकज कहेवाय. उत्तंच. आलोचणा परिणउं, सम्मं संपढिउं गुरुसगासे ॥ जइ अंतरावि कालं करेऊ आराहउं तहवि ॥ १ ॥ हवे जो समस्त गुण सहित गुरु न पामे तो संविद्ध गीतार्थ मा त्रने पण आलोचण कहेवी. जे कारण पणा माटे कथुंढे के अपवाद पदे गीता

र्थे संविद्ध पाक्षिक सिद्ध पुत्र प्रवचन देवताने अज्ञावे सिद्धने पण आलोचना आपवी. परंतु सशक्य मरणते संसारनुं कारण ठे. उक्तंच. संविग्गोगीयहे, असई पासहमाइ सारूवी ॥ इतिगाथार्थ. ॥ ८६९ ॥

अवतरणः— गुरुपमुद्वाणं कीरइ असुद्धमुद्धेहिजेतियं कालंति एटले गुरुजे आचार्यादिक तेनी अशुद्ध ते आधाकर्मादिक दोषे दूषित अने शुद्ध ते समतालीस दोषे रहित एवा अशनादिके जेटला काल सुधी प्रति जागरणा करीये तेना अर्थनुं एकशो ने त्रीशमुं द्वार कहेढे. मूलः— जावळीवंगुरुणो, सुद्धमसुद्धेहिवाविका यवं ॥ वसहे बारसवासा, अघारस निस्कणो मासा ॥ ८७० ॥ अर्थः— जावजीव सुधी चारे अशनादिक औषध प्रमुख सुजतां जेवां अथवा ते न मजे तो असुज ता अहारादिक पंचक परिहाणे जेइने पण समस्त गह्वने आधारनूत सूत्रार्थना निर्णयना करनार एवा श्रीआचार्यनी प्रति जागरण जाव जीव सुधी श्रावके करवी.

एमज वृषजके० उपाध्यायनी बारवर्ष लगी प्रति जागरणा करवी. केमके एट ला काल पढी बीजो वृषज गह्वजार धारक थाय. तेमज सामान्य साधुनी अढार मास प्रति जागरणा करवी. पढी ते अनशननुं ग्रहण करे. ए रोगादिक कारणे प्रति जागरणा कही. अन्यथा आरोग्य शरीर ठतां न करवी, ॥ ८७० ॥ अर्थः— व्यवस्था व्यवहार जायने विषे सामान्य ग्लाननी क्रियाने अधिकारे कहीढे, तेज कहेढे.

उक्तंच ठम्मासे आयरिउं, कुलंच संवहराइं तिन्नि नवे ॥ संवहरंगणोखलु, जा वळीवं नवे संघो अर्थः— इहां ए जावढे के ठ महीनासुधी आचार्य चिकित्सा करा ववा वांढे. पढी अनशन लइ शके तो जे अने एटलामां साजो न थाय तो ते कुलने आपे. पढी ते कुल तेनी त्रण वर्ष परिचर्याकरे. तेम ठतां पण निरोगी न थाय तो वली संवहर सीम तेनी गण परिचर्या करे. तेथी पण निरोगता न थाय तो ते गण संघने आपे. पढी ते संघ तेनी जाव जीव पर्यंत परिचर्या करे. इतिगाथार्थ.

अवतरणः— उवहिधोयण कालोत्ति एटले उपधि धोवाना काल माननुं एक शो ने एकत्रीसमु द्वार कहेढे मूलः—अप्पचेवि अवासे, सवं उवहिं धुवंति जयणाए असईएउदगस्सउ जहन्नउ पायनिज्जोगो ॥ ८७१ ॥ अर्थः— अप्पचेके० वर्षाकाल आव्याविना जो पाणीनो योग मजेतो सबके० सर्व उपधि जेटलुं उपकरण थाय. ते जयणाये करीने धोवुं अने उदकने अज्ञावे जघन्यथी पात्रानां वस्त्र ते तो जरूर धोवांज.

इहां विशेष देखाढेढे. मूलः— आयरिय गिलालाणं, मइलामइला पुणोवि. धो इज्जा ॥ मादुगुरुण मवन्ना, लोगंमि अजीरणं इयरे ॥ ८७२ ॥ अर्थः— आचार्य,

સિદ્ધાંત અને અર્થના વચ્ચાણનાર અનેક ગુણ સહિત હોય, જેમની પાસે વેશનાદિક સાંજલવા સારું ઘણાં લોક આવે, એનાં ઉપલક્ષ્ય થકી ઉપાધ્યાયાદિક પણ લડ્યે. એવાને જો મલીન વસ્ત્ર હોય તો તેથી લોકમાં અશ્વજાઘા થાય. તેમજ ગ્લાનને મલીન વસ્ત્રના યોગ થકી ટાઢ વાયરાને યોગે શીત ઉપજે, તેથી આદ્યાર પાચક થાય નહીં. ઘણી રોગ વૃદ્ધિ થાય. એ કારણથી વસ્ત્ર મલીન હોય તો અવર્ણવાદ દોષ ટાલવાને અર્થે વસ્ત્ર ધોવાં જોડ્યે. શેષયતિના વસ્ત્ર શેષ કાલે ધોવા થકી પ્રાણીનો વિનાશ તથા બકુશ પણાનો સંજવ થાય. ઇત્યાદિક દૂષણ જાણી ધોવાં નહીં એમ કોઈ કહેશે તો વર્ષાકાલ આધ્યા થકા પણ એ દોષ ઢેજ. એટલે મૂલથી ધોવાંજ નહીં.

તેનો ઉત્તર કહેહે કે ત્યાં જો ન ધોડ્યે તો વર્ષા કાલે મલને યોગે ફૂલળી થાય. તેથી ઘણા દૂષણ લાગે. અને શ્રીજિનેશ્વરનો આજ્ઞા પણ એમજ છે. યદ્યપિ પ્રાણીંતું ઉપમર્દ થાય તોપણ જે સૂત્રના વચન માન્ય કરી સૂત્રોક્તમાર્ગે પ્રવર્તે તો તેવા જયણાયે પ્રવર્તનારને દૂષણ નથી. જાજયમાણસ્તજવે ઇત્યાદિ જગવંત જાપે છે. ઇતિ ગાથા દ્વયાર્થે ॥ ૮૭૩ ॥

અવતરણ:- જોયણજાયતિ એટલે જોજનના જાગતું એકશો ને બત્રીસમું દ્વાર કહેહે. મૂલ:- બત્રીસં ફિર કવલા, આદ્યારો કુઠિપૂરડં જણિડં ॥ પુરિસસ્ત મહિલિયાએ, અષ્ટાવીસં જવે કવલા ॥ ૮૭૩ ॥ અર્થ:- બત્રીશ કવલ તે કિલ શબ્દે એ મધ્યમ નિરતોહે, એટલે કોઈ દરિદ્રી ઘણું જાય અને કોઈ અલ્પ આદ્યારનો ઘણી થોડા કવલ કરે, તેથી હાં એ કૂચનો પૂરનાર પ્રમાણ કહ્યો. તે પુરુષને બત્રીશ કવલ અને મહિલિયાકે ૦ સ્ત્રીને અષ્ટાવીસ કવલ પ્રમાણ થાય. ॥ ૮૭૩ ॥

હવે એના જાગ આવી રીતે થાય કહેહે. મૂલ:- અદમસણસ્ત સર્વજણસ્ત કુઠ્ઠાં દવસ્ત દો જાએ ॥ વાયપચિયારણજા ગામ્પયે કણયં કુઠ્ઠાં ॥ ૮૭૪ ॥ અર્થ:- જ જાગ ઉદરના કરી તેમાંહે અર્ધ એટલે ત્રણ જાગ તો અશન મગ કૂંર પ્રમુચ્ચના તથા સર્વજનસ્તકે ૦ સાલણો અને ઢાંશે કરી સહિતના કુઠ્ઠાકે ૦ કરવા. અને હવ્યકે ૦ પાણીના બે જાગ કરવા, વલી વાયુનો પ્રતિચાર એટલે સંચારવો તેને અર્થે જ છો જાગ તે ઊણો કરવો ॥ ૮૭૪ ॥

હવે એ વાત કાલવિશેષે દેખાડેહે. મૂલ:- સીડં ઊસિણો સાદ્યારણોય કાલો તિ હા મુણેયવો ॥ સાદ્યારણંમિ કાલે, તજાદ્યારે હમા મિત્તા ॥ ૮૭૫ ॥ અર્થ:- શીત ઊષ્ણ અને સાધારણના જેવેકરી કાલ ત્રણ પ્રકારે છે. ત્યાં સાધારણ કાલને વિષે આદ્યારની એ માત્રા કહીહે ॥ ૮૭૫ ॥

મૂલ:-સીંદવસ્સ ઇગો, જતે ચત્તારિ અદ્વ દો પાણો॥ઠસિણે દવસ્સ ડુઢી, તિ ત્તિ વિસેસાઠ જત્તસ્સ ॥ ૮૭૬ ॥ અર્થ:- અતિ શીતકાલનેવિષે દવસ્સકે ૦ પાણી નો એક જાગ, અને જતેકે ૦ જત્તના ચાર જાગ, મધ્યમ શીતકાલનેવિષે પાણીના બેજાગ અને જત્તના ત્રણ જાગ, તેમજ મધ્યમ ઊષ્ણકાલનેવિષે પાણીના બે જાગ અને જત્તના ત્રણ જાગ, અતિ ઊષ્ણકાલનેવિષે પાણીના ત્રણ જાગ અને જત્તના બે જાગ મલીને પાંચ જાગ જત્ત અને પાણી, એણે પૂર્ણકરી ઢઠો જાગ વા યુસંચારને અર્થે મુકવો ॥ ૮૭૬ ॥

હવે અવસ્થિત જાગ કહેહે. મૂલ:-ઇગો દવસ્સ જાગો, અવઠ્ઠિઓ જોયણસ્સ દો જાગા, વડુંતિ વદાયંતિવ દોદો જાગાઠ એકેકે ॥ ૮૭૭ ॥ અર્થ:- એક દ્વ્ય એટલે પાણીનો જાગ, તથા અવસ્થિત નિશ્ચિત જોજનના બે જાગ, અને બોજા બે જાગહે તે વધે, અને હાયંતિકે ૦ ઘટે એટલે પાનકમાં વધે તો જોજનમાં ઘટે અને જોજનમાં વધે તો પાનકમાં ઘટે. ઇતિ ગાથા પંચકાર્થ. ॥ ૮૭૭ ॥

અવતરણ:- વસહિસુંહિતિ એટલે વસ્તિજે ઝપાશ્રય તેની સુહિતું એકશો ને તે ત્રીશમું દાર કહેહે. મૂલ:- પઠીવંસો દો ધારણાઠ ચત્તારિ મૂલવેલીઠ ॥ મૂલગુણે હિ વિચ્છદા, એસા દુ અદ્દાગઢાવસહી. ॥ ૮૭૮ ॥ અર્થ:- પૃષ્ઠીવંસ શબ્દે આત્મસર કહિયે, અને દોધારણા શબ્દે શુણી જેના ઊપર આત્મસર ધરાયહે. તેવી બેશુણી જાણવી. અને વલી ચત્તારિકે ૦ ચારે શુણે મૂલવેલિઠકે ૦ ન્હાની શુણીઓ ચાર હોય. એ સાત વાનાં ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે કર્યાં હોય તો મૂલગુણવિચ્છદિ કહિયે. અને જે ગૃહસ્થ સાધુ આશ્રિ યતિને ઠહેસે કરે તે વસ્તિ નિશ્ચયકી આધાકર્મ કૃત થાય.

હવે ઊત્તર ગુણવિચ્છદિ કહેહે. મૂલ:- વંસગ કહગો કંબળ, ઢાયણ લેવણ હ વારજૂમીય ॥ પરિકસ્મ વિણ્ણમુક્કા, એસામૂલુત્તરગુણેસુ ॥ ૮૭૯ ॥ અર્થ:- ઊત્તરગુણ બે જેદે છે. એક મૂલોત્તરગુણ અને બીજા ઊત્તરોત્તરગુણ. ત્યાં પ્રથમ મૂલુત્તરગુણ તે જે ન્હાની શુણી ઊપર આઢી આપિયે તે વંસગ કહિયે. અને આત્મા વરા આપિયે તે કહગ કહિયે. વલી ઊપર બાંધવાને અર્થે કાંબ આપિયે તે કંબળ, તથા ઢાયણ તે ઊપર આઢાદન કરવાસારુ જે માનાદિક શિણ આપિયે; એ સર્વને ઢાદન કહિયે. અને ઊપર ગારા પ્રમુખ સાથે લેપન એટલે લીપણ કરવું, તથા દાર પઠવાહે ઢાંકવા સારું નાનું મોટું બારણાનું કરવું. પઠી જૂમીકે ૦ ઝંચી નીચી જૂમી જાંગીને આંગણું સમું કરવું. એ સાત મૂલોત્તરગુણની પરિક્રમણાયે રહિત જે ઝપાશ્રય તે મૂલોત્તર ગુણનેવિષે વિચ્છદિ કહિયે. ॥ ૮૭૯ ॥

હવે ઉત્તરોત્તરગુણ વિશ્લેષ કહેહે. મૂલ:-દૂમિય ધૂમિય વાસિય, ઝઙ્ઙોશ્ય બલિ કઢા અવત્તાય ॥ સિત્તા સંસત્તાવિય, વિસોહિ કોઢિંગયા વસહી ॥ ૮૮૦ ॥ અર્થ:- દૂમિય તેને કહિયે જે સકોમલ લેપન કરી કોમલ જીતો કરવી, અને ધવલતું એટલે ઝજ્જલ કરવું. વલી ધૂમિયતે સુંગધપણાને અર્થે અગર ધૂપાદિકે ધૂપ કરવો, તથા વાસિય તે ફૂલ પ્રમુખે કરી વાસિત કરવો અને ઝઙ્ઙોશ્યકે ૦ રત્ન દીવાદિ કે કરી જ્યાં યદ્યોત કઠ્ઠો હોય, બલિકઢાકે ૦ બાકલા લાપસી પ્રમુખ બલિ જ્યાં કરી હોય અવત્તાયકે ૦ ઢાળ માટીયે કરી જૂમિકાયે તથા આંગણે જ્યાં લેપ કઠ્ઠો હોય, સિત્તાકે ૦ કેવલ પાણીયે કરી સિંચીહોય સંસત્તાકે ૦ બુહારિયે કરી પૂં જીને કચરો પ્રમુખ દૂર કઠ્ઠો હોય. એટલાં એ આઠ વાનાં સાધુ ઘડેલીને કઠ્ઠાં હોય તો વિશોધિકોટિગત વસ્તિ કહિયે.

અને પ્રથમ સાત મૂલગુણ અને સાત મૂલોત્તરગુણ એ ચઝડ જ્યાં થતિ આ અર્થ કઠ્ઠા હોય તો તે અવિશોધિ કોટિગત વસ્તિ જાણવી. તેમજ ચઝશાલાદિ કનેવિષે પણ મૂલોત્તર ગુણ વિજાગ જાણવા. પણ તે હંદાં સૂત્રમાં જે કહ્યા નથી તેનું કારણ એકે કે જે બહુલ પળે સાધુ વિહાર કરતાં ગામઢાનેવિષે જાય ત્યાં જેવી સૂત્રમાંહે કહી તેવી થાય. તેથી તેનુંજ ગ્રહણ કીધું. ॥ ૮૮૦ ॥

હંદાં વલી વિશેષ લેવાહે. મૂલ:- મૂલુત્તરગુણસુહં, થી પસુ પંમગ વિવઙ્ઙિ અં વસહિં ॥ સેવિઙ્ઙ સર્વકાલં, વિવઙ્ઙાં હોતિ દોસાટ ॥ ૮૮૧ ॥ અર્થ:- પ્રથમ ક હ્યાં જે મૂલગુણ ને ઉત્તરગુણ તેણેકરીને વિશ્લેષ અને સ્ત્રી, પશુ, પંમગ તેણેકરી વિ વર્જિત એટલે રહિત એવીજે વસ્તિ તેને સેવિઙ્ઙકે ૦ સાધુ સર્વકાલ સેવે, જોગવે, પણ એથી વિપરીત જેમાં મૂલુત્તર ગુણ વિશ્લેષ ન હોય અને સ્ત્રી પશુ પંમગે સહિત હોય એવી વસ્તિનું સેવન કઠ્ઠાથી સાધુને દૂષણ પ્રાપ્ત થાયહે. ઇતિગાથા ચતુષ્ઠ્યાર્થ.

અવતરણ:- સંલેહણા હવાલસ વરિસેતિ એટલે સંલેષણા બાર વર્ષ સુધી કર વી તેનું એકશોને ચોત્રીશમું ઢાર કહેહે. મૂલ:-ચત્તારિ વિચિત્તાઈ, વિગઈ નિજ્જૂહિ યાઈ ચત્તારિ ॥ સંવઙ્ઙરે ય દોઙ્ગિઝ, અંતરિયંચ આયામં ॥ ૮૮૨ ॥ અર્થ:- આગ મોક વિધિયેકરી શરીરાદિકનું અપકર્ષ એટલે કશપણ કરે તેને સંલેષણા કહિ યે. તે જઘન્ય, મધ્યમ, અને ઉત્કૃષ્ટના જેવે કરી ત્રણ પ્રકારે હે. તેમાં જઘન્ય તો એક માસ સીમ, અને મધ્યમ એક વરસ સીમ. ઉત્કૃષ્ટ બાર વર્ષ સીમ જાણવી.

હંદાં પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટની વિવઙ્ઙા કરેહે. ચત્તારિ કે ૦ પ્રથમના ચાર વર્ષ સીમતો વિચિત્ર એટલે ચતુર્થ, અષ્ટમ દશમ, દ્વાદશાદિક વિચિત્ર પ્રકારનાં તપ કરે. અને

પારણે સર્વ કામ ગુણિત આહાર લિયે. તે વાર પઢી બીજા ચાર વર્ષ સીમ. વલી પૂર્વોક્ત વિચિત્ર તપ કરે પરંતુ પારણે વિગડ રહિત નિવી કરે, ઠલ્કણ રસ વર્જે. પઢી વલી બે વર્ષ લગી ચતુર્થ કરે. પારણે આંબિલ કરે. એવી રીતે દશ વર્ષ પુરાં કચ્છા પઢી બે વર્ષમાં જે કરે તે કહેહે. ॥ ૮૮૨ ॥

મૂલ:- નાડવિગિન્નોય તવો, ઠમ્માસે પરિમિયંચ આયામં ॥ અવરેવિય ઠમ્માસે, હોડ વિગિઠં તવો કમ્મં ॥ ૮૮૩ ॥ અર્થ:- હવે અગ્યારમા વર્ષના ઠ માસ સુધી ચ તુર્થ પષ્ટ તપ કરે, અને પારણે આંબિલ કરે. પરંતુ કાંઈક ઝણો આહાર લિયે. વ લી આગલા ઠ માસમાં અષ્ટમ, દશમ અને દ્વાદશાદિક તપ કરે અને પારણે આંબિ લ સંપૂર્ણ કરે. એટલે અગ્યાર વર્ષ પૂરણ થાય. ॥ ૮૮૩ ॥

હવે બારમા વર્ષની કરણી કહે છે. મૂલ:- વાસંકોઢી સહિયં, આયામં કઠ્ઠુ આણુપુઘીએ ॥ ગિરિકંદરંચ ગંતું, પાઠવગમં પવક્કેડ ॥ ૮૮૪ ॥ અર્થ:- વાસંકે બારમા વર્ષ સીમ કોટીસહિત નિરંતર આંબિલ કરે. જે કારણે નિસીયની ચૂર્ણિ માં કહ્યું છે. ડવાલસમંવરિસં નિરંતરહાયમાણં, ડસિણોદણં આયંબિલં કરેડ તં કોમીસહિયં નવતિ જેણં આયંબિલસ્સ કોઢી કોઢીએમિલડત્તિ. એક આચાર્ય વલી એમ કહેહે કે બારમે વર્ષે ચતુર્થ કરીને પારણે આંબિલ કરે, હ્યાં બારમા વર્ષ સંબંધી ઘણા મત છે; પરંતુ યંથગૌરવના જય થકી હ્યાં લખતા નથી. ॥ ૮૮૪ ॥

હવે બારમે વર્ષે આંબિલ કરે તેવારે જોજનનો કવલ ન્યૂન કરતો જ્યાં સીમ છે હેજો એક કવલ થાય ત્યાં સીમ કરીને પઢી તે કવલમાં પણ કવલના કણિયા ડઠા કરતો જાય. તે જ્યાં સીમ એક સીથે એટલે એક કણીયે આવે ત્યાં સીમ જાણવી. એનું ડદાહરણ કહેહે. જેમ દીપકમાં સમકાલે તેલ ને વાટનો ક્ય થાય તેમ હ્યાંપણ શરીર અને આયુષ્યનો ક્ય સમકાલે થાય.

ફરી બારમા વર્ષના જેવારે બેહેલા ચાર મહિના રહે તેવારે એકાંતરે તેલનો કોગલો જરી ઘણો વચ્ચત મુખમાંહે રાખી રાખમાંહે નાચિ દિયે. પઢી ડન્દા પાણી સાથે કોગલો કરે. જો એમ ન કરે તો બેહેહે મોઢું લુણું થાય મિલીજાય અને તેથી નવકાર માત્રનો ડચ્ચાર ન થાય. એરીતે બાર વર્ષ સંલેષણ કરી પઢી ગિરિશદ્ધે પર્વ ત તેની ગુફામાં જડને અથવા પટકાય જીવ રહિત એવા એકાંત સ્થાનકે જડ ત્યાં પાદોપગમને જક્ત પરિઙ્ઘાડ અથવા ગિનીમરણાદિક પઢિવજે. હ્યાં મધ્યમ થકી જે એક વર્ષ કહ્યો તે એકવર્ષના બાર મહિના થાય; ત્યાં પણ બારવર્ષની ક્રિયા તે મહિનાડને અનુક્રમે બાર મહિનામાંજ પૂરણ કરે. ઠ માસે બાર પદ્ જાણવા.

अवतरणः— वसहेण वसहिगहणंति एटले ग्रामादिकने विपे उपाश्रय लेवुं ते वृषन ने आकारे लेवुं तेनुं एकशोने पांत्रीसमुं द्वार कहेहे. मूलः— नयराइएसु धिण्यइ, वसही पुवामुहं उविय वसहं ॥ वामकडीइ निविठं, दीहीकय अग्नि मिक्कपयं ॥ ८८५ ॥ अर्थः—नगरादिकने विपे जे वस्ति एटले उपाश्रय लेवुं ते पूर्वानिमुखे वेठेलो वृषन अने मावे पासे कुहिना जोरे निविष्टके ० रह्योहे. वली दीर्घपणे लंबाइमां जेनो आगलनो एक पग करेलो होय. एवी जूमिनी कल्पना करी उपाश्रय लेवुं.

एवी वस्ति लेवा थकी जे फल थाय ते देखाडेहे. मूलः— सिंगरकोडे कलहो, गणं पुं ण नेव होइ चलणेसु ॥ अहिवाणे पुटरोगो, पुठंमिय फेडणं जाणं ॥ ८८६ ॥ मुह मूलंमिय चारी, सिरियकउहेय पूयसक्कारो ॥ खंधे पिछीयन्नरो, पुटंमिय धायउ वसहो ॥ ८८७ ॥ अर्थः—सिंगडाने स्थानके वसतां थकां साधुने मांहोमांहे क्लेष था य अने ते स्थाने यतिने वसतुं पण न थाय. एमज चरणने विपे तथा अधिष्ठान एटले पश्चिम गुरु प्रदेशने विपे वसतां यतिने पेट रोग थाय. अने पूढडानेविपे व सतां फेडणंके ० उपाश्रयनुं पडवुं थाय एटले उपाश्रय तूटी पमे. एम तुं जाणंके ० जाण ॥ ८८८ ॥ मुहमूलंमिके ० मुखस्थाने वस्ता थकाचारे आहारादिकनो घणो जान था य. सिरिके ० बन्ने सिंगडानी वचाले अने ककुद थूनी ल्यां जो वसे तो पूजा वस्त्रादि कनो सत्कार, अन्युत्थानादिक थाय. तथा कांधे अने पुठने स्थानके वसतां थ कां जर एटले आवता जता यतिओनी वस्ति ए व्यास थाय. अने पेट स्थानके वस तां थकां जेम वृषन धरायो होय एटले खुख खाइने पेट जखुं होय तेम यतिपण आहारादिके तृप्त थको रहे. एरीते कल्पना करीने उपाश्रयमां रहेवुं. इतिगाथात्रयार्थ.

अवतरणः— वसिणस्त फासुयस्त, जलस्त सच्चित्तया कालोत्ति एटले उल्ल अने प्रासुक जल ने सचित्तपणाना कालनुं एकशो ने उत्रीसमुं द्वार कहेहे. मूलः— वसिणोदगं तिदंहु, कलियं फासुयजलंति जइकप्यं ॥ नवरि गिलाणाइ कए, पहरतिगोवरि वि धरियवं ॥ ८८९ ॥ अर्थः— उल्ल एटले ज्यां त्रण उकाला वाव्या होय, तेमां पहेले उकाले थोडाक जीव प्रासुक थाय, पण घणा रही जाय. अने वोजे उकाले घणा प्रासुक थाय अने थोडाज सचित्त रही जाय; तथा त्रीजे उका ले तो सर्व जीव अचित्त थाय. परंतु एवा त्रण उकाला वाव्या बिना यतिने पान अ ग्राह्ये. अने प्रासुक ते जे स्वकाय परकायादिक शस्त्र परिणाम थयो. एवो यतिने कल्पनीय होय, ते त्रण पहोर सुधी राखवुं पण उपरांत कालातिक्रान्त दोषनो सं

जव थाय माटे न राखवुं. कदाचित् अपवादे राखे तो नवरके० एटलुं विशेषे
के ग्लानादिकने अर्थे त्रण पद्दोर उपरांत पण राखवुं. ॥ ८८८ ॥

मूलः— जायइ सचित्तया से, गिम्हंमि पहरपंचग स्तुवरिं ॥ चउपद्दुरुवरिं सि
सिरे, वासासु पुणोति पुद्दुरुवरिं ॥ ८८९ ॥ अर्थः— गिम्हम्मिके० ग्रीष्मकाल उना
जाने विषे अतिरुद्ध पणाने लीधे पांच पद्दोर उपरांत ते पाणी सचित्त थाय. अ
ने सिसिरेके० सीतकालने विषे कालना सस्निग्धपणा थकी चार पद्दोर उपरांत
सचित्त थाय. अने ए कहेला काल पढी राखवुं पडे तो तेमां खार नाखीने राख
वुं के जे थकी ते सचित्त न थाय. इति गाथा द्यार्थ ॥ ८९ ॥

अवतरणः— तेरिडीउ माणवीउ देवीउथ तिरिय मणुयदेवाणं जगुणातय
मत्ताहियाउत्ति एटले तिर्थेच, मनुष्य, अने देवतानी स्त्रीउ ते जेना थकी जेटला
गुणी अधिकडे तेनुं एकशे ने साढत्रीसमुं दार कहेडे. मूलः— तिगुणा तिरूवअ
हिया, तिरियाणं इडिया मुणोयवा ॥ सत्तावीस गुणा पुण, मणुयाणं तदहिया चेव
॥ ८९० ॥ बत्तीसगुणा बत्तीसरूव, अहियाय तदय देवाणं ॥ देवीउ पन्नत्ता, जिपो
हिं जिअरागदोसेहिं ॥ ८९१ ॥ अर्थः— त्रिगुणा एटले त्रणरूपे अधिक तिर्थेच थ
की तिर्थेचनी स्त्री जाणवी. सत्तावीश गुणी सत्तावीशे अधिक मनुष्य थकी मनुष्य
नी स्त्री जाणवी. ॥ ८९० ॥ बत्तीश गुणी बत्तीशे अधिक देवताथकी देवतानी स्त्री
जाणवी, एरीते राग द्वेषना जीतनार श्री जिनवरे कछुंटे. इतिगाथा द्यार्थ. ८९१

अवतरणः— अडेरयाण दसगंति एटले दश आश्चर्यनुं एकशेने आढतरीश
मुं दार कहेडे. मूलः—उवसग गप्पहरणं, इड्डीतिडं अजाविथा परिसा ॥ कएहस्स
अवरकंका, अवयरणं चंदसूराणं ॥ ८९२ ॥ अर्थः— उपसृज्यतेके० धर्म थकी
प्राणीने चलायमान करीये. इएके० एटला माटे उपसर्ग कहिये. देवमनुष्यादिक
ना करेला उपड्व ते ज्यां श्रीतीर्थेकर जगवान विद्धार करे त्यां सवाशो थो
जनमांहे रोग मारी जय प्रमुख उपशमावे. समस्त सुरनर नागेंइने वंद्य एवा श्री
महावीर परमेश्वर. तेना उअस्थ कालने विषे अने केवली कालने विषे. जे प्राकृत
गोवालिजा प्रमुख तेणे पण महोटा मरणांत उपसर्ग कखा. ए प्रथम आश्चर्य जाणवुं.

बीछुं. एज श्री महावीर जगवानने देवानंदाना उदरमांथी व्यासी दिवस व्य
तिक्रमे थके इंडना आदेशथकी हरणीगमेपी; देवे गर्जे हरण करी त्रिसला रा
णीनी कुखे संक्रमाय्यो. ए पण बीछुं आश्चर्य जाणवुं.

त्रीछुं. इड्डी तिडंके० स्त्रीने तिर्थेकरपणुं उपन्युं एटले इहां ए जावडे के ती

र्थ शब्दे द्वादशांगी अथवा चतुर्विध संघ ते त्रिभुवनने अतिशायी निरुपम म हिमांना धणी एवा पुरुष थकील प्रवर्तवुं जोइये. ते आ वर्त्तमान चौवीसीमां कुं नराजानी प्रजावती राणीनी पुत्री श्रीमल्ली एवेनामे कुमरी थई तेणेज उगणीसमो तीर्थकर थइने तीर्थ प्रवर्त्ताव्युं. ए पण त्रीजुं आश्चर्य जाणवुं.

चोथुं. श्रीमहावीर जगवानने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं; तेवारे देवकृत समव सरणे बेसीने पोताना कल्प जणी देशना दीधी. पण ते देशना निष्फल थइ. केम के त्यां कोइये सम्यक्त्वादिकनो अंगीकार कखो नही, तेथी ए अजावित पर्पदा लक्षण चोथुं आश्चर्य जाणवुं.

पांचमु. झौपदीने व्यतिकरे श्रीकृष्णने घातकी खंममां अमरकंका नामनी न गरीनेविषे गमन थयुं, समुद्र उलंधी झौपदीने लइ आब्या. ए पाचमुं आश्चर्य.

ढुं. श्रीमहावीर देव कौसंबी नगरीये समवसखा. त्यां चंडमा अने सूर्य जेनां शाश्वत विमान ज्योतिष चक्रमांढे. ते तेज विमानमां बेसीने वांदवा आब्या. इहां कोइक एवुं कहेढे के उत्तर वैक्रिय विमानमां बेसी वांदवा आब्या; परंतु तेम न जाणवुं. ए मूलगे विमाने बेसीनेज वांदवा आब्याढे. माटे ए ढुंआश्चर्य जाणवुं.

मूलः—हरिवंशकुलपत्नी, चमरुपाउं अक्षतय सिद्धा॥अस्संजयाणपूया, दसविय णं तेण काजेण ॥ ८९३ ॥ अर्थः— सातमुं हरि शब्दे हरिवर्ष क्षेत्र तेनो छुगलिउं तेनो वंश पुत्र पुत्रादिकनी परंपरा लक्षण जे कुल तेनी उप्पत्तीके० उप्पजवो ते हरिवंश कुलोत्पत्ति कहिये. तेनी कथा आमढे. के, आ जंबुद्वीपमांना जरतक्षेत्र नेविषे कौशंबी नगरीनो सुमुख नामे राजा हतो. एकदा प्रस्तावे वसंत ऋतुये ते राजा हाथी उपर आरूढ थइ ते नगरनी नजीकना वनमां रमवाने अर्थे जतो हतो. मार्गे जतां वीरकनामे कुर्विंदनी जार्या अत्यंत स्वरूपवान देखीने मांढो मांढे सराग दृष्टिये जोतां प्रीति जाव उत्पन्न थयो. तेथी राजा त्यां थकी आगल जाय नही. ते वारे सुमतिनामा प्रधान कहेवाजाग्यो के हे स्वामि, समस्त सौजन आब्या ठतां तमे आगल केम चालता नथी? ते सांजली राजा पोताना प्रधाननी लाज आणी आगल वनमां गयो. पण शून्य चित्त थको मनमांढे केवल ते स्त्री तुं चितवन ढे तेथी कहींए पण चेन पामतो नथी. ते जोइने प्रधाने पुढ्युं के हे महा राज, तमे आज आवा शून्य चित्त केम देखाउंढो? एम फरीथी फरी घणो आग्रह करी पुढ्या थकी पोताना मननी सर्व वात राजाये प्रधानने कही. ते सांजली प्रधान बोळ्यो के, तमे कांइ चिंता करशो नही; ढुं तमने ए स्त्री मेलवी आपीश.

पढी घेर आवी प्रधाने आत्रेयिकानामे परिव्राजिकाने बोलावी सर्व वात समजा वी वनमालानी पासे मोकली. तेपण त्यां जइ झुएते तोवनमाला पण विरहविह्वल थकी सुखे निश्वास नाखती कृपोक बेसे, कृपोक उठे, कृपोक पडे एरीते महा विरहणी देखी तेने ते परिव्राजिका केहेवा लागी के हे वत्से, तुं आज एम दुःखितके म देखायडे? ताहरु दुःख मने कहे तो हुं ते दुःखथी तने पार उतारुं. ते सांजली वनमालाये गुह्यनी वात कही. तेवारे परिव्राजिका बोली के हुंतने राजानी साथे का जे मेलवीश, तुं कांइ चिंता करीश नही, पढी ते परिव्राजिकाये हर्षवंत थकी त्यांथी जई सर्व वात प्रधानने कही. प्रधाने जई राजाने सर्व वृत्तांत संजलाव्यो.

तेवार पढी प्रजाते परिव्राजिका वनमालाने राजा पासे तेढी आवी. राजाये हर्ष वंत थइ अंतःपुरमां तेने राखी अने तेनी साथे ते पंच विध विषय सुख जोगववा लाग्यो. हवे वीरककुर्विंद घेर आव्यो ते वारे तेणे स्त्रीने दीठी नही. पढी पढोसी प्रमुखने पूढतो थको नार्याना विरहथी घेलो थयो थको आखा गाममां फरतो फरतो एक दिवसे राजाना प्रासाद नीचे आवी उजो रह्यो. तेवामां राजा अने वनमाला ए बत्ते जणां पण गोखमां आवी बेठां. राजाये वीरककुर्विंदने देखीने मनमां विचारुंजे में अत्यंत लोकविरुद्ध अनार्यकार्यकीधुं. माटे मनेधिकारडे. एम मनमां घणीज पोतानी निंदा करवा लाग्यो. तेवामां अकस्मात् उपरथी वीजली पढी तेथी बेठ जणां झुज ध्याने मरण पामि हरिवर्ष क्षेत्रे युगलिया पणे उपन्यां. त्यां समस्त मनोवांछित कल्पवृक्ष पूरण करेते तेथी सुखे रहेते.

पढी वीरककुर्विंद ते बेहुनुं मरण जाणी अज्ञान तपस्या करी सौधर्म देवलो के किट्ठिषया देवमां उपन्यो. अवधिज्ञाने ते युगलने देखी मनमां चिंतववा लाग्यो के ए युगलिया इहां तो मरजो नही अने ज्यारे मरण पामजो तेवारे पण देव लोके जाजो. माटे एने इहांथी उपाडीने अन्य स्थानके लइ जावूं. एम चिंतवी त्यां थकी अपहरण करी चंपानगरिये ते युगलने लाव्यो. त्यां राजा अपुत्रीठ मरण पाम्यो हतो तेथी ते देव, त्यानां लोकाने कहेवा लाग्योके हुं तमारावास्ते राजाने लाव्योहुं. एने मांस मद्यनो आहार करावजो. एम कही तेने राजपणे स्थापन करी ते देव पोतानी शक्तिये करी तेमनुं आयुष्य तथा वेद मान घटाडीने पोताने स्थानके गयो. पढी ते युगल थकी हरिवंश कुलोत्पत्ति थइ. ए आश्चर्य जाणुं.

आत्मं पातालवासी चमरेंदनो उत्पात एटसे उंच जडुं थयुं. ते आवीरीते. नरतक्षेत्रे विजेलनामा ग्रामने विषे पूरणनामे महा धनाढ्य रहेतो हतो. ते ए

क दिवसे रात्रे चिंतववा लाग्यो के, में पूर्वजन्मे पुण्य कखांते; तेथी हमणां अल्यं त रुद्धिनो धणी महासुखी थयोहुं. हवे गृहवास ठामी तपस्या करुं तो वली न वांतरे विशेष फल पामुं. एहुं चिंतवी प्रजात समये स्वजन संबंधीने पूढी पोता नो पुत्र पाटे स्थायी प्राणायाम नामा तापसी दीक्षा लेइ ते दिवसथकी जावजी व लगी ठठ तपस्या करवानी प्रतिज्ञाकरी. अने पारणुं करवाने दिवसे एक लाक डानो चारपुडो ठामडो राख्यो. ते ठामडामां मध्यान्हसमये फरी निह्ना लेइ ते मांथी पहेला पुडमां पहेली निह्ना पंथीउने आपे, बीजा पुडमां पहेली निह्ना काग प्रमुख पक्किउने आपे, तथा त्रीजा पुडमां पहेली निह्ना जलचर मड्ड प्रमुख जी वोने आपे अने चौथा पुडमां पहेली निह्ना पोते रागद्वेषरहित थको आरोगे. एरीते बार वर्ष पर्यंत तपस्या करी अंते मासनी संलेषणाये काल करी चमरचंचा राजधानीने विषे सुवनपति देवोनो इइ चमरेंड पणो उपन्यो. ते पोताना उपर सोधर्म इइने देखी आमर्ष थकी देवोप्रत्ये बोव्यो के कोण डुरात्मा मारा मस्तकउ पर रद्दीने शोनेठे? ते समये देव बोव्या के, पूर्व जन्मने विषे संपादन करेला पुण्ये क री सर्वना करतां अतिशय ठे समृद्धि अने पराक्रम जेनुं एवो आ सौधर्माधिप ठे. ते सांजली अतिशय क्रोधयुक्त थई बोव्यो के मारा परिवारे मारुं जो पण निवारण कलुं तो पण युद्ध करवाने माटे इड्डा करनारो हुं अपराध करनारा आ इइने शिक्षा करीश. एहुं बोली हाथमां परिघ धारण करी विचार करवा लाग्यो के को इ पण प्रकारे ते इइं मारो पराजव कखो ठतां हुं कोने शरणे जावं? एवो विचार करी सुसुमारनगरने विषे प्रतिमास्थित श्री महावीरनी समीप जई वंदनपूर्वक बो व्यो के हे जगवन्, तमारा प्रसादथी हुं इइने पण जीतीश. ए प्रमाणे प्रार्थना करीलाख योजन प्रमाण विस्तीर्ण शरीर करी परिधायुध फेरवतो गर्जना करी देवोने त्रासउत्पन्न करतो गर्वे करी अंध थइ सौधर्मैइ सन्मुख धायो. पढी पोतानो एक पग सौधर्मा वर्तसक विमाननी वेदिकाने विषे अने बीजो पग सुधर्म सजानी उपर राखी परि घेकरी इइकीलउपर ताडन करी अनेक प्रकारे इइने आक्रोश करवा लाग्यो. सौधर्मैइपण अवधिज्ञाने तेने जाणीने कोपे करी देदीप्यमान एहुं वज्र ठो ड्युं. चमरपण पोतानी पाठल आवनारा वज्रने जोइ असमर्थ थइ विस्तार करेला पोताना शरीरनो उपसंहार करी शरणं शरणं एहुं बोली सुक्का थइ श्रीमहावीर स्वामिना चरणनी वचमां प्रवेश करतो हवो. सौधर्मैइपण अरहत चरणे विषे प्रवेश करतो जाणी त्वराथी आवी ज्यासुधि त्यां वज्र प्राप्त थयुं नथी

દેવતામાં વજ્રનો ઉપસંહાર કરી શ્રીમદ્દાવીર સ્વામિની પાસે ક્રમા માગી ચમ રેંડપ્રત્યે બોલ્યોકે, મેં તારા ઉપર વજ્ર મૂક્યું હતું પણ તું શ્રીમદ્દાવીર સ્વામિને શરણ આપ્યો તેમાટે મેં વજ્રનો ઉપસંહાર કર્યો. શ્રીમદ્દાવીર સ્વામિની કૃપાયે તને હવે જય નથી. એવીરીતે તે ચમરેંડનું આશ્વાસન કરીને પઠી મદ્દાવીરસ્વામિને વંદન કરી આજ્ઞા લેડ પોતાના સ્થાનપ્રત્યે ગયો. પઠી ચરમેંડ પણ નાના પ્રકારે કરી શ્રીમદ્દાવીરસ્વામિની સ્તુતિ કરી અને આજ્ઞા લેડ પોતાની ચમરચંચારાજધાનીપ્રત્યે ગયો. એ આઠમું ચમરોત્પાત નામા આશ્ચર્ય જાણવું.

નવમું. ઝલ્કઠી અવગાહના વાલા નવાણુ દીકરા અને આઠ પૌત્રા તથા એક પોતે શ્રીઆદોશ્વર નગવાન. દરીતે બધા મલી એકશો ને આઠ. તે એક સમયે અનિજિત નદ્દત્રમાં સિદ્ધ થયા. તે એકજ સમયે ઝલ્કઠી અવગાહનાવાલા એકશો આઠ ત્યાં સિદ્ધિ પામ્યા. તે નવમું આશ્ચર્ય જાણવું.

દશમું. અસંયતિ આરંભી પરિગ્રહવંત અબ્રહ્મચારી ગૃહસ્થના વેષે રહેલા, તેનો પૂજા સત્કાર. તે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય. તે આવીરીતે ઢે. શ્રીસુવિધિ નાથના નિર્વાણ પઠી કેટલોક કાલ વ્યતિક્રમ્યાનંતર હુંમાવસર્પણીના દોષને લીધે સાધુડંનો વિદ્વેદ થયો. તેવાર પઠી જે સ્થવિર આવકો હતા; તેમની પાસે જઈ બીજા લોકો ધર્મ પૂઠવા લાગ્યા. તેપણ જેવું જાણતા હતા તેવું તેડને કહેવા લાગ્યા. તેથી લોકપણ તેમને ધનવસ્ત્રાદિક દેવા લાગ્યા. તેથી તેડ ગર્વિત થયા થકા પોતાના મનકલ્પિત નવીન શાસ્ત્ર બનાવી કહેવા લાગ્યા કે, જે કોઈ ધૃત્વી, સલા, મંદિર, સુવર્ણ, રૂપું, લોહ, કપાસ, ગાય, કન્યા, અશ્વ અને ગજ અમને આપે, તે આ લોકે તથા પરલોકે મહા ફલ પામે. અને અમેજ સુપાત્ર ઠડ્યે. એવો ઉપદેશ સાંજલી લોકે તેમને શુરુ કરી માન્યા. એવી અસંયતિની પૂજા ચાલી. પ્રથમ સદાસર્વદા સંયતિની પૂજા થતી હતી. તેથી વિપરીતપણાયે કરીને શ્રીશીતલનાથજિનના તીર્થસુધિ આશ્ચર્ય થયું. દરીતે એ દશ આશ્ચર્ય આ ચોવીસીમાં થયાં વલી અનંતે કાલે થશે. ॥૭૬૩॥

હવે જે તીર્થકરના વસ્ત્રમાં જે આશ્ચર્ય થયું તે કહેઢે:- મૂલ:- સિરિરિ સહસીયલેષું, એકકં મલ્લિનેમિનાદોય ॥ વીરજિણિંદે પંચવ, એમં સવેસુ પાણં ॥૭૬૪॥ અર્થ:- શ્રીકૃષ્ણદેવ અને શ્રીશીતલનાથની વારે એકેક આશ્ચર્ય થયું. તથા શ્રીમલ્લીજિનેશ્વરને વારે એક થયું અને એક શ્રીનેમિનાથને વારે એક થયું. અને શ્રી વીરજિનેંડને વારે પાંચ થયાં. વલી અસંયતિની પૂજા જઠ્ઠણ તો શ્રીઆદિનાથના વસ્ત્રમાં મરીચિ કપિલાદિકની સાંજલીયે ઢે. એમ ઘણુંકરીને બીજા તીર્થકરોના વા

રામાં પણ પ્રવાહે થાય છે. તેનો સ્પષ્ટ રીતે કરી આગલી ગાથામાં खुलासो कहेढे.

વિશેષે નામ પૂર્વક એજ વાત કહેહે. મૂલ:- રિસહે अछद्विअसय, सिद्धि सीय लजिणिमि हरिवंसो नेमि जिणे अवरकंका, गमणं कन्हस्स संपत्तं ॥ ૮૯૫ ॥ ૬
હી તિહં મહી, પૂઝા અસ્સંજયાણ નવમ જિણે ॥ અવસેસા અહેરા, વીરજિણિંદ
સ્સ તિહંમિ ॥ ૮૯૬ ॥ અર્થ. શ્રીકૃષ્ણનદેવના વચ્ચતમાં એકશોને આઠ સિદ્ધ
થયા. શ્રીશીતલજિનના વચ્ચતમાં હરિવંશકુલની ઉત્પત્તિ થઈ. શ્રીનેમિનાથના વચ્ચ
તમાં અપરકંકાનગરિયે શ્રીકૃષ્ણનું ગમન થયું. ॥ ૮૯૫ ॥ અને સ્ત્રીનું તીર્થ મહી
નાથના વચ્ચતમાં થયું. નવમા જિનના વારામાં અસંયતિની પૂજા થઈ; અને અવ
શેષ થાકતાં આશ્ચર્ય શ્રીવીરપરમેશ્વરના વારામાં થયાં. ઇતિ ગાથા પંચકાર્થ ૮૯૬

અવતરણ:- ચરોનાસાઁતિ દટલે ચાર જાણાનું એકશોને ઓગણચાલીસ
મું દાર કહેહે. મૂલ:- पढमाजासासच्चा, बीयाउ मुसा तयज्जिया तासिं ॥ सच्चापु
सा असच्चा, मुसापुणो तह चवड्वित्ति ॥ ૮૯૭ ॥ અર્થ:- ત્યાં પ્રથમ જાણા તે સત્યા
કહિયે. ત્યાં સંતકે ૦ મૂલુત્તરગુણયતિને સર્વ વિશ્વને મુક્તિપદ પ્રાપ્તકપણા થ
કી અથવા સંતવિદ્યમાન જે જીવાદિકપદાર્થ તેના હેતુયે જે બોલવી તે સત્યા જા
ણા જાણવી. બીજી એ થકી જે વિપરીત જાણા તે મૃષા જાણા જાણવી. ત્રીજી એ માં
હેલા સત્યને પણ મહે અને મૃષાને પણ મહે; તે ઝનય સ્વજાવ સત્યામૃષા જાણા જા
ણવી. ચોથી અસત્યાઅમૃષા તે જે પૂર્વોક્ત ત્રણે જાણાને ન મહે તે ચોથી જાણા જાણવી.

હવે સત્યાદિક ચાર જાણાના જેદ કહેણહાર હતો તેમાં પ્રથમ સત્યાના જેદ
કહેહે. મૂલ:- जणवय समय उवणा, नामेरूवे पडुच्चसच्चेय ॥ ववहार जाव
जोगे, दसमे उवम्मसच्चेय ॥ ૮૯૮ ॥ અર્થ:- જે દેશમાં જે વસ્તુનું જેવું નામ રૂઢી
થી કહેવાતું હોય અને તેજ નામ પરદેશમાં જઈને પણ કોઈ કહે તો તેને જ
નપદસત્ય કહિયે. જેમ કોઈદેશમાં પાણીને પિચ્ચ નીર ઇત્યાદિક કહેહે.

બીજું સંમયકે ૦ તે જે સમસ્ત લોકને સમ્મત. તે આવીરીતે કે કુમુદ, કુવલય
ઉત્પલ અને તામરસ ઇત્યાદિકને વિષે સરસ પંકજ શબ્દને સંજવે. પણ ગોવા
લાદિક અરવિંદનેજ પંકજ કહેહે. પરંતુ અન્યશબ્દને સમ્મત નહી. તેની પરે બી
જાને ન કહિયે. એ બીજું સમ્મતસત્ય જાણવું.

ત્રીજું ઉવણાકે ૦ સ્થાપનાસત્ય. તે આવીરીતે કે જેમ એકઢો માંમીને તેના
આગલ એક મીંદું માંમીયે તેવારે દશ થાય, તેમજ બે મીંદાં માંમિયે તેવારે એક
શો થાય, ત્રણ મીંદાં માંમિયે તો દ્વજાર થાય. એ પણ સ્થાપના જાણવી. તેમજ મુ

डा, मासो, तोल प्रमुख स्थापिये जे, आ अमुक पांचशेर किंवा दश शेरले. ते पण स्थापना ठे, अथवा आचार्यनी स्थापना करिये ते सर्व स्थापना सत्य जाणवुं.

चोथुं नामसत्य, ते नाम तथा कुलनी वृद्धि न करतो होय तोपण कोइकुं कुलवर्द्धन एवुं नाम होयले. एमज धननी वृद्धि न करतां ठतां पण धनवर्द्धन नाम होयले. इत्यादिक सर्व नामसत्य जाणवुं.

पांचमुं रूपके० रूपसत्य, ते कपटे करी साधुनो वेष जीधो होय तोपण तेने साधु कहिये. एरीते जवाइया प्रमुख जेनो वेष धारण करे तेवारे ते वेषनुं रूप देखीने तेने ते नाम कहेले ते रूपसत्य जाणवुं.

ठठुं पाडुच्चके० प्रतीत आश्रीने सत्य कहेवायले. जेम पांच अंगुली मांदेली अनामिकाने देखी मध्यमा अंगुलीने तेनी अपेहाये महोटी कहियेठैए. तेमज कनिष्ठिका आश्री अनामिकाने मोटी कहियेठैए. एम जेने जे आश्री कहिये ते प्रतीतसत्य जाणवुं.

सातमुं व्यवहारसत्य. ते पर्वत उपर तृणादिक बजतां देखीने एवुं कहेवामां आवे ले के पर्वत बजेले. तेमज पाणीना वासणमांथी पाणी श्रवतुं देखीने कहेके पाणीनुं वासण श्रवेले. इत्यादिक व्यवहारसत्य कहेवायले.

आठमुं जावसत्य. ते ज्यां पांचे वर्णनो संजव ठतां जे वर्णनी अधिकता होय ते वर्ण कहेवो. जेम त्रमरमां पांचेवर्ण ठतां श्याम कहेवायले. तेमज बलाहिकाने उज्ज्वल कहेवाय ले. ए जाव सत्य जाणवो.

नवमुं योगसत्य. ते जेम दंमना योगयकी दंमनी कहेवाय. ठत्रना योगयकी ठत्री कहेवाय. लिंगना योगयकी लिंगी कहेवाय. तेना अजावे तथा अठते पण एज कहेवाय. ते योगसत्य जाणवुं.

दशमुं उपमासत्य. ते जेम महोदुं तलाव देखीने कहिए के ए समुद्र जेवुं महोदुं तलाव ले. ते उपमासत्य कहेवायले. ए दश प्रकारनी जाषा सत्य कही. ॥ ८९ ॥

हवे मुसत्ति एटजे मृषाजाषाना दश प्रकार कहेले. मूलः—कोहे माणे माया, लोहे पेळे तहेव दोसेय ॥ हास जये अस्काइय, उवघाए निस्सिया दसहा ॥ ९० ॥
अर्थः—मृषाजाषा दश प्रकारे ते आवी रीते ले. एक क्रोधनिःसृत, एमज मानादिक शब्दानी साथे निःसृत शब्द सर्वत्र जोडवो. ते आवीरीते क्रोधेकरी अदासने दास कही बोलावे. क्रोधनिःश्रुत आश्रयो थको जो बीजो कोइ सत्य जाषण करे तोपण ए जुतुंज माने. तेमज बीजुं माने करी पोते अधन थको धनवंत कहे ते मान निःसृत जाणवुं. त्रीजुं बीजाने वंचवाने अर्थे इंजालियानी पेरे कहे ते

માયાનિઃસૃત જાણવું. ચોથું લોનેકરી વાણીયાની પેરે વસ્તુ ક્રય વિક્રય કરતાં અસત્ય બોલે, તે લોનનિઃસૃત. પાંચમું પિઢેકે. અતિ પ્રેમથકી બીજાને કહે કે, હું તાહરો દાસબું, ઇત્યાદિક બોલવું તે પ્રેમનિઃસૃત જાણવું. ઠવું દોસેય કે. દેષેકરી ઇણવંત પુરુષને નિર્ગુણી કહે તે દેષનિઃસૃત. સાતમું બતી વસ્તુને કહેકે, અમે નથી વીઠી તે હાસ્યનિઃસૃત. આઠમું ચોરપ્રમુખને મુશ્વથકી અતિ અસંબંધ વચન બોલે તે નયનિઃસૃત જાણવું. નવમું અસ્કાડયકે. આશ્વાનને વિષે ઇટલે વચ્ચાણને વિષે રસપોષણ, કરવાને અર્થે કાંઈક કલ્પિત વચનો બોલવા થકી આશ્વાધિકાનિઃસૃત થાય. દશમી ડવધાએકે. અચોરને ચોર કહેવો, એમ કહેવા થકી તેને ડવધાત થાય તેથી એ ડવધાતનિઃસૃત જાણવું. એ દશે પ્રકારે મૃષાજાણા જાણવી. ॥ ૬૫૬ ॥

હવે સજ્ઞામુસતિ કહેહે. મૂલઃ- ડપ્પન્ન વિગય મીસગ, જીવ અજીવેય જીવ અજીવે ॥ તહ મીસગા અણંતા, પરિત અડાય અડા. ॥ ૬૦૦ ॥ અર્થઃ- ઇહાં મિશ્ર શબ્દ સર્વત્ર જોડવો. તેવારે અણડપન્યાની સાથે સંસ્થા પૂરણ કરવાને અર્થે મિશ્રપણે કહિયે, તેમાં પ્રથમ ડપ્પન્નમિશ્રા તે આવીરીતે. જેમ નગરાદિકને વિષે અધિક ન્યૂન પુત્રોનો જન્મ થયો બતાં એમ કહેવામાં આવેહે કે, આજ દશદીક રાનો જન્મ થયો. ઇત્યાદિ જાણવી. બીજી. એજરીતે વિગત ઇટલે મૃતક સાથે મિશ્રપણે કહેતાં થકાં વિગતમિશ્રજાણા થાય, જેમ આજે અમુક ગામમાં દશનો વિનાશ થયો, એમજ ત્રીજી જન્મ અને મૃતક બંનેનો પરિમાણ અધિક ન્યૂન કહે તે ત્રીજી મિશ્રતાજાણા જાણવી. ચોથી ઘણી જીવતી અને થોડી મૃતક થયેલી એવી ક્રમી નીરાશી દેસ્વી ઘણા જીવો કહે, અને એવું કહેકે, અહો આ કેવડી મોટી જીવરાશી હે!!! એમ જીવમિશ્ર ચોથી જાણા જાણવી. પાંચમી ઘણી ક્રમી મરણ પામેલી હે અને થોડી જીવતી હે તે દેસ્વી કહેકે, એ અજીવરાશી હે, એમ કહેતાં થકાં અજીવમિશ્ર કહેવાય. ઢઠી જીવ અજીવ ઇટલે તેમજ વલી તેજ રાશી દેસ્વી અધિક ન્યૂન બતે એમ કહેકે, એમાંહે ઇટલી ક્રમી મરણ પામી ને ઇટલી જીવેહે. તે જીવાજીવમિશ્રતા જાણવી. સાતમી તહમીસગા ઇટલે અનંત કાયનો ઢગલો પડ્યો થકો તે તેના પત્રાદિક સાથે મિશ્રબતાં પણ એવું કહેકે, આ અનંત કાયનો ઢગલો પડ્યોહે. તો તે અનંતમિશ્રતા જાણા જાણવી. આઠમી તેમજ પ્રત્યેક વનસ્પતિ ઘણી હોય, અને તે થોડી અનંત કાય સાથે મિશ્ર થયેલી હોય, તેમ બતાં એવું કહેકે, એ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયનો ઢગલો પડ્યોહે. તે

प्रत्येकमिश्र जाणा जाणवी. नवमी अक्षा ते कालविशेष रात्र दिवस प्रमुख जाणवी. त्यां कोइएक बीजा कोइने उतावजणी दिवसठते एवुं कहेके, उठ उठ रात्र पढी. अमुक काम करवानुं ठे, अथवा रात्रि ठतां कहेके, उठ उठ ज लदी दिवसोदय थई चूक्यो. ए अक्षामिश्र नामेनवमी जाणा जाणवी. दशमी ते मज दिवस अथवा रात्री तेनो एक देश ते अक्षामिश्रित जाणा जाणवी. जेम प्रथम पहोर वर्तमान ठते कहेके, मथ्यान्ह थयो. इत्यादिक जाणवी. ॥ ९०० ॥

हवे असच्चा मोसत्ति ए चोथी जाणा बार प्रकारे कहेवे. मूल:-आमंतण आणवणी, जायणि तह पुढणीय पन्नवणी ॥ पञ्चस्काणी नासा, नासा इहाणु लोमाय ॥ ९०१ ॥ अर्थ:- आमंत्रण करिये के, हे देवदत्त इहां आव. इत्यादिक जे आमंत्रण ते त्रण प्रकारे ठे. प्रथम, जे कोइने न मजे; पण केवल व्यवहार मात्र प्रवृत्तिने साटेज ठे. ते साची पण नही; ने छुटी पण नही, ते असत्य अमृषा जाणवी. बीजी आझा आपिये ते आझापनी. त्रीजी जायणीके कोइ एक कोइ पासेथी मागे. चोथी आगजाने पूढीये ते पूढणी. पांचमी जव्यजीवोने उपदेश देतांथकां एम कहेवाय के, जे प्राणी प्राणवध थकी निवृत्ते, ते जवांतरे सुखपामे. एनुं नाम प्रज्ञापनी. ढरी निषेध वचन बोले ते प्रत्याख्यानी जाणा जाणवी. सातमी कोइएक कोइ कार्य करवाने प्रवृत्ते अने कोइ एकने पूढे तेवारे ते कहेके, मारे पण ते मान्य ठे माटे तारी इहा आवे तेम तुं कर. ए इहा अनुलोमजाणा जाणवी. ॥ ९०१ ॥

मूल:-अणजिग्गहियाजासा, नासाय अजिग्गहंमि बोधवा ॥ संसयकरणी जासा, वोयड अवोयडा चेव ॥ ९०२ ॥ अर्थ:- आठमी, घणां कामो करवानां होय अने कोइ पूढे के कयुं काम करुं? तेवारे कहेके तारे गमे ते काम कर. एम ज्यां कांइ कदाग्रह न होय ते अनजिग्रहितजाणा जाणवी. नवमी, जे निशे थकी वचन बोलिये तेज करिए ए जाणा अनजिग्रहिने विषे जाणवी. दशमी, संशयिक एटले कोइये कोइने कसुं के सैंधव लई आव अने सैंधव शब्दे लवण, वस्त्र, पुरुष, अश्व, प्रमुख कहेवायठे. एम विचारी सामाने संशय उत्पन्नथाय. ते संशयकरणीजाणा जाणवी. अग्यारमी, ज्यां बोलवा थकी वर्ण एटले अह्जर अने तेनो अर्थ तेपण प्रगट होय ते व्याकृत जाणवी. बारमी, तेमज जे अप्रगटपणे बोलिये ते अव्याकृत जाणा जाणवी. इति गाथा षट्कार्थ. ॥ ९०२ ॥

अवतरण:- वयण सोलसगंति एटले वचन सोलप्रकारनां तेनुं एकशोने चा लीसमुं धार कहेवे. मूल:-कालतियं वयणतियं, लिंगतिथ्यं तह परोस्क पञ्चस्कं ॥

ઝવણય વણય ચઝકં, અણ્ણં ચેવ સોલસમં ॥ ૧૦૩ ॥ અર્થ:-પ્રથમ કાલત્રિક તે એક વર્તમાને કરેલે તે. બીજો જૂત તે જે પૂર્વે કહ્યું તે. અને ત્રીજો જવિષ્ય તે આગલ કરશે તે. વચન ત્રિક. તે એક વચન, દિવચન, ને બહુવચન. લિંગત્રિક તે પુરુષ, સ્ત્રી, ને નપુંસક લક્ષણ જાણવાં. તેમ પરોઢવચન, પચ્ચક્કં કે ૦ પ્રત્યક્ક વચન, ડપનયઅપનય વચન ચાર પ્રકારે છે તે આવીરીતે:- ડપનયગુણ અને અપનય દોષ. તે જ્યાં બોલિયે. જેમ સ્ત્રી સ્વરૂપવાન છે પરંતુ કુશીલ છે તે ડપનય અપનયવચન જાણવું. તથા કુરૂપવાન સ્ત્રી છે પરંતુ સુશીલ છે તે અપનયોપનય વચન જાણવું. ત્રીજું, સ્વરૂપવાન અને સુશીલ સ્ત્રી તે ડપનયોપનય વચન જાણવું. ચોથું, કુરૂપને કુશીલ સ્ત્રી છે તે અપનયોપનય વચન જાણવું. ૧ પન્નર થયા અને સોલસ અણ્ણંકે ૦ અધ્યાત્મવચન તે મનમાં એક હોય અને બીજાને ફસાવવાને અર્થે બીજું કહે તે સોલસ અધ્યાત્મવચન જાણવું. ઇતિગાથાર્થ. ॥ ૧૦૩ ॥

અવતરણ:- માસાણ પંચજેયતિ એટલે માસના પાંચ જેદોનું એકશોને એક તાલીસમું દાર કહેલે. મૂલ:- માસાય પંચસુતે, નરકતે ચંદિંય રિઠમાસો ॥ આઝ્જોવિય અવરો, નિવહિંત તહય પંચમઠ ॥ ૧૦૪ ॥ અર્થ:- સૂત્ર જે શ્રી અરિ હંત પરમાત્માનું પ્રવચન તેને વિષે માસ પાંચ કહ્યાલે. તેમાં પ્રથમ જે નહત્રની ગણનાયે થાય તેની રીત કહેલે:- ચંડમા ચારકે ૦ સંચરતો જેટલે કાલે અનિજી તાદિકથી વિચરતો ડચરાણાઢા નહત્ર સુધી જાય તેને પ્રથમ નહત્રમાસ કહિયે. બીજો ચંદિંયકે ૦ ચંડશકી થાય તે અંધારા પઢવા ચકી આરંજીને અજવાલી પૂર્ણિમા સુધી ચંડમાસ કહેવાય. ત્રીજો રિંકે ૦ ક્રતુ તે લોક રૂઢિયે સાત અહો રાત્રીયે ક્રતુ કહિયે. તેનો અર્ધમાસ એટલે ત્રીસ અહોરાત્રી પ્રમાણનો તે ક્રતુમાસ જાણવો. ચોથો, આદિત્ય જે સૂર્ય તેહનું અયન એકશોને ત્ર્યાસી દિવસનું હોય. તેનો ઢછો નાગ તે આદિત્યમાસ કહિયે. પાંચમો, અનિર્વાહિત તે તેર ચંડમાસે થાય. બાર ચંડમાસે સંવત્સર જાણવો; પરંતુ જેવારેએક વધે તેવારે તેને અનિર્વાહિત માસ કહિએ.

એનુંજ પ્રમાણ વિશેષ દેવાલે છે. મૂલ:- અહરત્ત સિત્તવીસં, તિસત્ત સત્તઠિ નાગનક્કતો, ॥ ચંદોઅ ડણ્ણીસં, બસઠ્ઠિનાગાય બ્બીસં ॥ ૧૦૫ ॥ અર્થ:- સત્તા વીસ અહોરાત્રી અને એક અહોરાત્રીના શમસઠ નાગ કરિયે તેવા એકવીસ નાગે અધિક એક નહત્ર માસથાય. અને માસના ડગણત્રીસ અહોરાત્રી તેના ડપર એક અહોરાત્રીના બાસઠ નાગ કરિયે, એવા બત્રીસ નાગે અધિક એક ચંડમાસ થાય. મૂલ:- ડઝમાસો તીસદિણો, આઝ્જોવિ તીસ હોઝ અંધંચ ॥ અનિવહિં ડંઝમા

सो, चउवीस सएण ठेएण ॥ ९०६ ॥ अर्थः— क्तुमास ते संपूर्ण त्रीसदिवस प्रमाणनो जाणवो. तथा आदिखमास ते त्रीस दिवस अने उपर एक दिवसना साठिया त्रीस जाग करिये तेदला प्रमाणनो जाणवो. अने अनिर्वर्धित मास ते चउवीसे अधिक एकशत ठेद एटले जाग. तेज देखाढेढे. ॥ ९०६ ॥

मूलः— जागाणिग वीससयं, तीसाएगाहिया दिणाणंच ॥ एए जह निप्पत्तिं, जहंति समयाउ तह नेयं ॥ ९०७ ॥ अर्थः— ते पूर्वोक्त एकशोने चोवीस जाग एक अहोरात्रना करिये तेवा एकशो एकवीस जाग अने एक दिवसे अधिक त्रीस ए टले एकत्रीस दिवस. अर्थात् एकत्रीस दिवस ने एक अहोरात्रीना एकशो चोवीस जागमाहेला एकशोने एकवीस जाग उपर, एटलुं अनिर्वर्धित मासनुं प्रमाण जाणवुं. एरीते ए पांचमासनी जेम निःप्पत्ति एटले प्राप्ति थायढे ते समय के० सिद्धांत थकी जाणवी. इतिगाथा चतुष्टयार्थ. ॥ ९०७ ॥

अवतरणः— वरिसाण पंचनेयत्ति एटले वर्षना पांच जेदनुं एकशोने बेताली सहुं द्वार कहेढे. मूलः— संवहाराउ पंचउ, चंदेचंदेनिवड्डिए चेव ॥ चंदेनिवड्डु ए तह, बिसट्ठिमासेहि जुगमाणं ॥ ९०८ ॥ अर्थः— चंडादिक संवत्सर पांच क ह्याढे. तेमां पूर्वोक्त चंडमासे जे नीपन्यो ते चंड संवत्सर जाणवो. तेनुं प्रमाण त्रणशें चोपन दिवस अने एक दिवसना बासठ जाग करिये तेवा बार जाग उपर जाणवा. तेमज बीजा चंडसंवत्सरनुं पण मान जाणवुं. हवे चंडसंवत्सरथी ए क अधिक मास थाय एटले तेने अनिर्वर्धित संवत्सर. जाणवो. तेनुं प्रमाण त्रणसे त्र्यासी दिवस अने एक दिवसना बासठ जाग करी तेमांना चुमालीश जाग एवो एक अनिर्वर्धितसंवत्सर जाणवो. एकत्रीश अहोरात्र अने एक दिवसना ए कशो चोवीस जाग करिये ते माहेला एकशो एकवीस जाग उपर, ए अनिर्वर्धित मासनुं मान जाणवुं. हवे पूर्वोक्त माने अनिर्वर्धित संवत्सर बे अने चंडसंवत्सर त्रण एवा पांच संवत्सरे एक युगमान थायढे. ते बासठ चंडमास प्रमाणक ठे. सा रांश. एक युगमां त्रण चांड संवत्सर. ते चांडसंवत्सरना प्रत्येक बारमास मलीठ त्रीश चांडमास अने बे अनिर्वर्धित संवत्सर. तेमां एक अनिर्वर्धित संवत्सरना तेर चांडमास. ए प्रमाणे बीजा वरसना पण तेर मली एकंदर ठवीस मास अने पूर्वोक्त चांडमास ठत्रीश मलीने बासठचांडमासे एक युगनुं मान थाय. ॥ ९०८ ॥

अवतरणः— लोगसरूवन्ति एटले लोकना स्वरूपनुं एकशो ने तेतालीशसुं द्वार प्रगट करतो कहेढे. मूलः— माघवर्षस्तलाइ, ईसीपप्रा रउवरिमत्तजंजा ॥

ચવદસરજૂલોગો, તસ્તાહોવિહરે સત્ત ॥ ૧૦૯ ॥ અર્થ:- માધવતિ જે અલોકને પરસેહે. સર્વ અધસ્તન નાગ તેયકી માંમીને સિદ્ધસિલાનો ઉપરલો નાગ ત્યાંસુધી ચવદ રાજ માન લોકહે. તેને અધસ્તન નાગે વિસ્તારપણે જોડ્યે. તેવારે સાતરાજ કાંક ઊઠાહે. પરંતુ સૂત્રકારે અલ્પપણાને લીધે તેની વિવહ્વા કરી નથી ॥ ૧૦૯ ॥

મૂલ:- ડવરિં પાસદાણી, તા નેયા જીવનૂતલે એગા ॥ તયણુપ્પાસચુડી, પં ચમકપ્પમિ જા પંચ ॥ ૧૧૦ ॥ અર્થ:- ત્યાંયકી એટલે તે અધસ્તન પ્રદેશયકી આરં જીને જેમ જેમ અંગુલનો અસંખ્યાતમો નાગ ઁંચા જડ્યે, તેમ તેમ પ્રદેશ પ્રદેશની હાણી જાણવી. તે જ્યાંસુધી સંનૂતલા ધૃત્વી એકરાજનીહે ત્યાંસુધી જાણવી. તય ણુકે ૦ તેવારપઢી વલી અંગુલને અસંખ્યાતમે નાગે વૃદ્ધિ જાણવી. તે જ્યાંસુધી પાં ચમો દેવલોક પાંચરાજનોહે, ત્યાંસુધી જાણવી. ॥ ૧૧૦ ॥

મૂલ:- પુણરવિ પાસદાણી, સિદ્ધિસિલાએકગા રજૂ ॥ ધમ્માએ જોગમજ્ઞે જોયણ અસંખકોમીહિં ॥ ૧૧૧ ॥ અર્થ:- પુનરપિકે ૦ વલી તે પાંચમા બ્રહ્મ દેવલોક યકી પ્રદેશની હાણી યાયહે. પહેલાની પરે અંગુલને અસંખ્યાતમે નાગે પ્રદેશ ઘટે તે જ્યાં સીમ સિદ્ધિસિલા એકરાજની આવે ત્યાં સીમ જાણવી. ધમ્મા કે ૦ રત્નપ્રજ્ઞા પહેલી ધૃત્વી તેહને સમનૂતલે અધોનાગે અસંખ્યાત યોજનની કો ઢી ઁલંધી જાડ્યે ત્યાં લોકનો મધ્યનાગ આવે. ॥ ૧૧૧ ॥

મૂલ:- હિંદ્રા હોમુદમજ્ઞગ, તુહો ડવરિંતુ સંપુરુ ઠિઆણં ॥ અણુસરય મજ્ઞગાણં, જોગ પંચઙ્ગિકાયમઠ ॥ ૧૧૨ ॥ અર્થ:- જોકને અધોનાગે અધોમુખ સરાવલાને આકારે તે ઉપર વલી સંપુટને આકારે એટલે એક સરાવલું તેના ઉપર બીજું ઁ ધું સરાવલું ડડ્યે તે સંપુટ આકાર સ્થિત કે ૦ રહ્યા જે સરાવલા તેને અનુસારે આ કાર યાય. એમ મજ્ઞકને આકારે એ લોક જે પંચાસ્તિકાય મય તે હોયહે. ॥ ૧૧૨ ॥

મૂલ:- તિરિયં સત્તાવન્ના, ડહુંપંચેવ હોંતિ રેહાઠ ॥ પાણુ ચવસુરજૂ, ચવદસરજૂ ય તસનાડી ॥ ૧૧૩ ॥ અર્થ:- તિરઢી સત્તાવન રેખા અને ઁની પાંચ રેખા યાય. એમ કરતાં પ્રવાહે ચાર. આંમૂએ એકરાજ અને ચવદરાજ પ્રમાણ ત્રસનાડી યાયહે.

મૂલ:- તિરિયં ચઠરો દોમું, ડહોમુંઅઠ્ઠ વસયએકેકે ॥ બારસ દોમું સોજસ, દોમું વી સાય ચવસુંપિ ॥ ૧૧૪ ॥ અર્થ:- રુચક સમનૂતલાના નાગ યકી ઁંચો બેહુ પંક્તિયે ઁ ગણત્રીસ રેખા યકી ઉપરે તિરઢા ચાર ચાર આંડૂઆ. તેમાં ચાર ત્રસનાડી મધ્યગત હોય. ત્યાં ત્રસનાડી બાહિરે આંમવા નથી. તેવારપઢી ઉપરની બે પંક્તિનેવિષે ઢ ઢ આં મૂઆ યાય. તેમાં ચાર ત્રસનાડી મધ્યગત જાણવા, અને ત્રસનાડીની બાહિરે એક એક

દાસે બે પદ્મનામાં એક એક. પઢી એક એક પંક્તિમાં વલી આઠ શાંદુઆ, ત્યાં બન્ને પાસે બે બે શાંદુઆ વધ્યા. તેથી પઢી વલી દસયકે ૭ દશ શાંદુઆ થયા. ત્યાં બેદુપાસે ત્રણ ત્રણ વધ્યા, એ એકેક પંક્તિયે વધ્યા. પઢી વલી બાર થયા. બેઝ પંક્તિને વિષે ચાર ચાર શાંદુઆ બેઝ પાસે વધ્યા. પઢી બેઝ પંક્તિને વિષે શોલ શોલ, ત્યાં ઠ ઠ વધ્યા. પઢી ચાર પંક્તિને વિષે વીસ વીસ શાંદુઆ ત્યાં ચારે પંક્તિને વિષે આઠ આઠ બાહેર વધ્યા. એમ કર્ધ્વલોકને વિષે ચત્તદ પંક્તિયે યથા સંજવે વધતા શાંદુઆ કહ્યા. ॥ ૧૧૪ ॥

મૂલ:- પુણરવિ સોલસ દોસું, બારસ દોસું પિ હોડ નાયવા ॥ તિસુ દસ તિસુ અઠ જાચ દોસું દોસુંપિ ચત્તારિ ॥ ૧૧૫ ॥ અર્થ:- વલી ડપરલી બે પંક્તિને વિષે સોલ સોલ. વલી બેઝ પંક્તિને વિષે બાર બાર હોય તે જાણવા. પઢી ત્રણ પંક્તિને વિષે દશ દશ, વલી ત્રણ પંક્તિને વિષે આઠ આઠ તથા ઠઠદોસું કે ૭ બે પંક્તિને વિષે ઠ ઠ. વલી બે પંક્તિને વિષે નાહીમાં રહેલા ચાર ચાર શાંદુઆ જાણવા. દાસે કર્ધ્વ લોકની વાત કહી. ॥ ૧૧૫ ॥

દેવે અધોલોકે સાત નરક ધૃત્વીને વિષે કર્ધ્વ અને અધોનાગે જે શાંદુઆ ઢે તે કહેઢે. મૂલ:- ડયરિય લોય મજ્જ, ચરો ચરોય સવ્વહિં નેયા ॥ તિગ તિગ ડગ ડગ એકેક ગોય જા સત્તમી પુઢવી ॥ ૧૧૬ ॥ અર્થ:- ડયરિટ કે ૭ નીચે રુચકના મધ્યનાગથકી આરંની ચાર ચાર શાંદુઆ સર્વ સાતે ધૃત્વી ત્રસનાહીની માંહે કર્ધ્વ અધોનાગે જાણવા. ત્રસનાહીની બાહેર દિત્તિયાદિક ધૃત્વીને વિષે અનુક્રમે ત્રણ ત્રણ બે બે અને એક એક શાંદુઆ જાણવા. તે જ્યાં સુધી સાતમી ધૃત્વી પ્રાપ્ત થાય, ત્યાંસુધી જાણવા. રત્નપ્રજાએ ત્રસનાહીની બાહેર શાંદુઆનો અજાવ ઢે. ત્યારપઢી બીજી શર્કરાપ્રજાએ ડપરના તલનો આરંજ કરી દક્ષિણ વામ નાગને વિષે પ્રતિ પંક્તિ તીર્થક એવા ત્રણ ત્રણ શાંદુઆ કર્ધ્વ અધોનાગે કરી જાણવા. તે સાતમી ધૃત્વીના અધોનાગસુધી જાણવા.

ત્રીજી વાલુકાપ્રજાના કર્ધ્વનાગનો આરંજ કરી બંને બાજુને વિષે શાંદુઆ ત્રણ ત્રણની આગલ વલી ત્રણ ત્રણ શાંદુઆ જાણવા. તે સાતમી ધૃત્વી પર્યંત. પઢી પંકપ્રજાના કર્ધ્વનાગનો આરંજ કરી બંને બાજુને વિષે પૂર્વ શાંદુઆની આગલ બે બે શાંદુઆ જાણવા. તે સાતમી ધૃત્વી પર્યંત. પઢી ધૂમ પ્રજાના કર્ધ્વનાગનો આરંજ કરી બંને બાજુને વિષે બંબે શાંદુઆ જાણવા તે સાતમી ધૃત્વી પર્યંત. પઢી તમઃપ્રજાનો આરંજ કરી બંને બાજુને વિષે એક એક શાંદુઆ જાણવો તે સા

તમી ધૃત્વી પર્યંત. પઠી સસમ ધૃતીને વિષે પૂર્વે કહેલા શાંદુઆની આગલ દરેક પંક્તિને વિષે એક એક શાંદુઉં થાય છે. એમ ઉપર થકી નીચે આવતાં જે શાંદુઆ થયા તે કહ્યા. એ પ્રમાણે અધોલોકને વિષે ઊર્ધ્વ અને અધોનાગે શાંદુઆ કહ્યા.

હવે નીચે થકી ઉપર જાતાં જેમ વૃદ્ધિ થાય તેમ દેખાડે છે. મૂલ:- અઢવી સા ઢઢીસા, ચઢવીસા, વીસ સોલ દસ ચઢરો ॥ સત્તાસું પુંઢવીસું, તિરિયં શંદુય ગપરિમાણ ॥ ૧૧૪ ॥ અર્થ:- અઢવીસ, ઢવીસ, ચોવીસ, વીસ, સોલ, દસ, ને ચાર એ સાત ધૃતવીને વિષે અનુક્રમે તિરંગે શાંદુઆનો પરિમાણ કહ્યો. ॥ ૧૧૪ ॥

હવે અર્ધ ઊર્ધ્વ એ બન્ને લોકના શાંદુઆનો માન કહે છે. મૂલ:- પંચસયવા રસુત્તર, દેઢા તિસયાઝ ચઢર અક્ષહિયા ॥ અહ રહું અક્ષસયા, સોલહિયા શંદુઆ સત્તે ॥ ૧૧૫ ॥ અર્થ:- પાંચગોને બાર શાંદુઆ દેઢાકે નીચે અધોલોકને વિષે જાણવા. અને ત્રણગોને ચાર શાંદુઆ ઊંચા ઊર્ધ્વ લોકને વિષે જાણવા. એ અર્ધ ને ઊર્ધ્વ બેના મલી આવડો સોલ શાંદુઆ થાય. ॥ ૧૧૫ ॥

હવે ચઢદરાજ જેમ થાય તેમ દેખાડે છે. મૂલ:- સત્તેવય રઙ્ગુઉં, એગા પંચેવ લો ગવિઢારો ॥ અહ્લોય તિરિયમશ્ના, એગા રઙ્ગુ અલોગંતે ॥ ૧૧૬ ॥ અર્થ:- સા તરાજ, એકરાજ અને પાંચરાજ લોકનો વિસ્તાર જાણવો. તેમાં અનુક્રમે અધોલોકે સાતરાજ, તિરંગે લોકે એકરાજ, મધ્યલોકે પાંચરાજ અને તેવારપઠી એકરાજ અલોકના અંતસુધી હોય. ॥ ૧૧૬ ॥

હવે ત્રણપ્રકારનો રાજ દેખાડવાને અર્થે કહે છે. મૂલ:- બક્ષીસં રઙ્ગુઉં, હિઠા રુ યગસ્ત હોંતિ નાયવા ॥ એગોળવીસ મુવારિં, ઇયુવન્ના સવપિંમેણ ॥ ૧૧૭ ॥ અર્થ:- હાં ત્રણ પ્રકારના રઙ્ગુ છે. પેહેલા સુચીરઙ્ગુ, બીજા પ્રતરરઙ્ગુ અને ત્રીજા ધનરઙ્ગુ. તેમાં જે આયામે ચાર શાંદુઆ અને બાદુણે એક શાંદુઉં એમ સુચીને આકારે થાય. તે સુચીરઙ્ગુ જાણવા. હવે સુચીરઙ્ગુને સુચીરઙ્ગુણો કરિયે તેવારે સોલ શાંદુઆ પ્રમાણ પ્રતરરઙ્ગુ થાય. એજ પ્રતરરઙ્ગુને ચારગુણો કરીએ તેવારે સોલશાંદુ આ, તેને ચારે ગુણતાં ચોશવ થાય. તે ધનરઙ્ગુ જાણવો. જે ઉપરા ઉપર ચાર પ્રતર થાય તે ધનરઙ્ગુ જાણવો.

હવે પાંચગો બાર શાંદુઆ માન અધોલોકે શાંદુઆની રાશી છે તેને પ્રતરરઙ્ગુ આણવાને અર્થે સોલેકરી જાગ આપિયે તેવારે બત્રીશ પ્રતરરઙ્ગુ થાય. તે રુચક પ્રદેશ થકી નીચે જાણવા. તેમજ ઊર્ધ્વલોકના ત્રણગોને ચાર શાંદુઆ તેને શોલે જાગ આપિયે તેવારે ઊર્ધ્વલોકે ઊગણીશ પ્રતરરઙ્ગુ થાય. તે રુચક પ્રદેશ થકી ઊંચા જાણવા. અથ ઊર્ધ્વ બે લોકને વિષે સર્વ મલી એકાવન્ન થાય. ॥ ૧૧૭ ॥

हवे त्रण प्रकारना रज्जूनी संख्या देवाडेढे. मू
इगवन्ना॥ सुइरज्जू पणसहस्ता, चत्ता रिसया य
स घनरज्जू थाय, एकावन प्रतररज्जू थाय. पांच द

मूल:- सुइरज्जू चउहिं खंमगेहिं सोलस
एरज्जू होइ विनेउ ॥ ९३१ ॥ अर्थ:- शुचिरज्जू
रज्जू थाय. अने चोसठ खांमुएकरी घनरज्जू य

घनरज्जू कहेवाने अर्थे प्रकार देवाडेढे मूल
ज्जू विहिअ विचरीय ॥ नाहोजुआ ति रज्जू, उ
त्रसनाडीनी दक्षिण पासे वे खंमढे. ब्रह्मलोक

ए वेउ लेई विपरीतपणे नीचेनो नाग उपरकर
मावे पासे संधिज्जूके ० सांधिये पठी ते बंने खंम राजने विस्तारे त्रसनाडी सहित
करिये. तेवारे सर्व त्रणराज विस्तारे थाय; अने उंचपणे तथा नीचपणे एकठा
कखा थका सातराज थाय. ॥ ९३२ ॥

मूल:- हेछाउ वामखंम, दाहिणपासंमि उवसु विचरीय ॥ उवरिमतिरज्जुखंम,
वामे ठाणंमि संधेज्जा ॥ ९३४ ॥ अर्थ:- अधोलोके त्रसनाडी थकी माबी बाजुये जे
खंमढे ते लेइने विपरीतपणे जमणी बाजु जोडीये, अने उपरलो त्रण राजनों जे
खंम ते माबीपासे जोडीये. इहां ए जावनाजे लोक ऊर्ध्व अध मली चउद राज प्र
माणढे. तेमां नीचे विस्तारे देशे उणा सातराज प्रमाणढे. अने तिरठा लोकने म
ध्य एक राज प्रमाण ढे. ब्रह्मलोकने मध्य पांच राज प्रमाणढे, वली उपर लोकांते
एकराज प्रमाणढे. अने बीजे ठेकाणे विस्तारनो नियम नथी. एवा लोकनो घन
करवाने अर्थे प्रथम अर्ध संवर्चें. ते आवीरीते के, सर्व एकराज विस्तीर्ण त्रसना
डीढे, तेनी जमणी बाजु ब्रह्मलोकना मध्यथकी उपरनो अने नीचेनो खंम लेइ
त्रसनाडीनी माबी पासे विपरीतपणे जोडिये. एम करतां ऊर्ध्वलोक त्रणराज वि
स्तारेथाय अने उंचपणे सातराज मातेरा थाय.

हवे अधोलोके त्रसनाडीनी माबी बाजुए जे खंम ढे ते लेइ विपरीतपणे जम
णी बाजुए जोडिये. एम करवाथी अधस्तन लोकनुं अर्ध देशोन चारराज मातेरा
विस्तारे थाय. अने उंचाइमां सातराज जांफेरो थाय, पठी उपरनो अर्ध, बुडिये
लेइ नीचे माबी बाजुए जोडिये. एम करवाथो विस्तारे कांडक सातराज मातेरा
थाय ढे. अने उंचपणे क्यांएक सातराज जांफेरा थाय तथा. क्यांएक सातराज

તમી પૃથ્વી પર્યંત. જ્યાં જાહેરા સાતરાજ છે ત્યાં સાતરાજ ડપરના લેડ જ્યાં ડંઠા પંક્તિને વિષે ત્ય. એમ કરતાં સાતરાજ ઘન થયો. એ વ્યવહારનયના મતે સ્થૂલ હ થયા તે બ્રહ્મા જો લગારેક ક્યાંક ડણાઢે તોપણ સાતરાજ કહિયે. ॥૯૩૪॥

હવે એ ઘનપણે કરેલા લોકની રજી સંખ્યા કહેઢે. મૂલ:- તિન્નિસયા તેયાલા, સજ્જણં હોંતિ સવ્વલોગમ્મિ ॥ ચરંસો હોડ જયં, સત્તણ્ણપણિમાસંસા ॥ ૯૩૫ ॥ અર્થ:- સર્વ ચરડરાજ લોકનો ઘન કરિયે તેવારે ત્રણસે તેતાલીસ રાજ આયઢે. તે આવીરોતે કે, ઘન કસ્યાથી સમસ્ત સમચતુરસ્ર થયો. સંવર્તિત લોકને આયામે વિષ્કંજે બાહુલ્ય સર્વ સાત રાજ આય. તે સાતને સાતવાર ગુણાકાર કરિયે તે આ વીરીતે. સાતને સાતે ગુણતાં ડંગણપચાશ આય તેવા. સાત ડંગણપચાશ આંક ઢા માંનીને એકંદર સરવાલો કરતાં ત્રણસે ને તેતાલીસ પૂર્વોંક રજી આયઢે. એ સર્વ વ્યવહાર નય આશ્રી કહ્યો ઢે. અને નિશ્ચય નયથકી તો બરોંને ડંગણચાલીસ ઘનરજૂ સંજવેઢે. તેજ કહેઢે. ॥ ૯૩૫ ॥

મૂલ:- ડવરિત્થ અહરં ઢપ્પન્ન પયર પચ્ચસકદિઠ્ઠિત્વંમાણં ॥ વગ્ગં કુણહિ પિટ્ટપિટ્ટ, સંજોગે તિજયગણિયપયં ॥ ૯૩૬ ॥ અર્થ:- ડંચપણે નીચેથકી ગણિયે અથવા નીચે થકી ડંચપણા સુધી ઢપ્પન્ન પંક્તિની સંખ્યાઢે અને તિરિયં ચરો ડલ્યાદિ ગા આને વિષે તિરજા સ્વાંમુઆ કહ્યા તે પ્રત્યક્ષે વીઠા એવા સંમનો વર્ગ કરિયે. વલી તજુણો વર્ગ કરિયે. ચાર ચાર ગુણા ડલ્યાદિક સર્વ પંક્તિનો વર્ગ જૂડોજૂડો કરી પઢી એકતા કરિયે તેવારે ત્રણે લોકનો ગણિત પદ (૧૫૩૯૬) ઇટલા સ્વાંમુઆ આય. એને ચોસતને જાગે ઢડ્યે તેવારે બરોંને ડંગણચાલીસ ઘનરજૂ આય. ॥૯૩૬॥

એહિજ અર્થે ગાથાયે કરી ઢેસાઢેઢે. મૂલ:- સહસેગારસહસયા, બસીસહિયા અહંમિ સંમાણં ॥ સમવીહપિટ્ટુજ્ઞેહાણ ઘણરજૂ ચરંસમાણેણં ॥ ૯૩૭ ॥ અર્થ અગ્યાર હજાર બરોં ને બત્રીસ ઇટલા અધિકા સ્વાંમુઆ અધોલોકે ઢે. પણ તે એહેવા ઢે કે સરજું જેમડું લાંબપણું પહોલપણું ને જાઢપણું ઢે. ઘનરજૂ એથકી આય. ચતુરસ્ર માન હોય. ॥૯૩૭ ॥

મૂલ:- ચત્તારિસહસ્તાઈ, ચડસઠિ જુઠ્યાઈ કઢલોગંમિ ॥ પનરહસહસ્સ ડસયં, ઢન્નડય જાવમુનર્ણસિ ॥ ૯૩૮ ॥ અર્થ:- ચાર હજાર ને ચોસત સહિત ઇટલા સ્વાંમુઆ કર્ણલોકને વિષે ઢે. બેઠમલી પન્નર હજાર બરોં ને ઢન્ન આય. ॥૯૩૮॥

મૂલ:- ચડસઠિએ વિહત્તં, ડગુવાલા ઢોસયા હવિજ્ઞેવં ॥ લોએઘણરજૂણં, તિરિયં ચરોંતિ ગાહંતો ॥ ૯૩૯ ॥ અર્થ:- પૂર્વોંક સંખ્યાને ચોસતના આંક સાથે વિ

हत्तंके० वैचिये एटले जाग आपिये तेवारे बजो ने उंगणचालीस थाय एम. लो कनेविषे एटला घनरज्जु थाय. एटले तिरियचयरो ए गाथामां जे खांछुआ कहा ठे. तेहनो वर्ग करिये. तेवारे ए गाथार्थ जाणवो. ॥ ९१९ ॥

रुचकप्रदेश थकी जे देवलोक जेटलो दूरठे ते देखाडेठे. मूलः—उसु खंमगेसु थडु गं, चउसु डुगं दस सुहुंति चत्तारि॥चउसु चउकं गेविळ्ळ पुत्तराई चउकंमि ॥९२०॥
अर्थः—रुचकथकी उंचे मुखे ठ खांछुए दोढराज थाय; त्यां सौधर्म ने ईशान ए बे देवलोकठे. ते थकी उपर चार खांछुए एकराज प्रमाणे खेत्र, तेमां वली सनतकु मार ने माहेंड ए बे देवलोकठे. आगल दश खांछुये अढीराजमां ब्रह्म. लांतक, शुक्र, ने सहस्रार लक्ष्मण चार देवलोक ठे. तेवार पढी वली चारखांछुए आनत, प्राणत, आरण ने अच्युत ए चार देव लोकठे, ते पढी वली नवग्रैव्यक पंचानुत्तर विमान सिद्धा ए सर्व चार खांछुए ठे. ए सातराजमां सौधर्मादिक देवलोक कहा. ॥९२०॥

तिरढो राजमान देखाडतो लोक प्रमाण कहेठे. मूलः—सयंछुपुरिमंताउ, अ परंतो जाव रज्जुमाईउ ॥ एएण रज्जुमाणेण लोगो चउदसरज्जुउ ॥९२१॥ अर्थः—स यंछुमण समुझनी पूर्वदिशिथकी मांझीने अवरान्तके० ज्यां सुधी पश्चिम दिशिनो प्रांत ठे त्यांसुधी एक राजनो मान जाणवो. ए राजने प्रमाणे लोक चउदराज प्रमाणठे. इतिगाथा त्रयोविंशतिकार्थ. ॥ ९२१ ॥

अवतरणः—सन्नाउतिन्निचि एटले त्रण संज्ञानुं एकशोने चुमालीसमुं ढार कहेठे. मूलः—सन्नाउतिन्नि पढमे ठ दीहकालोवएसियानाम ॥ तह हेउवाच दिन्नी, वाउ वएसा तदियराउ ॥९२२॥ अर्थः—संज्ञा त्रण कहिठे. त्यां जे सम्यक्प्रका रे ज्ञानपणु ते संज्ञा कहिये. तेमां पढमाके० पहेली ते इहां दीर्घके० अतीत अ नागत वस्तु विषयिक उपदेश कहेवोठे जेने विषे, ते दीर्घकालोपदेशिका एवे नामे संज्ञा जाणवी. तहके० तेमज वली बीजी हेतुके० कारण निमित्त तेहनो वदन के० कहेवो ते विषयिक उपदेशनी प्ररूपणा करवीठे जेने विषे ते हेतुवादोपदेशि का नामे संज्ञा जाणवी. त्रीजी ज्यां दृष्टी शब्दे सम्यक्त्वादिकनो वाद कहेवो ते विषयिक ज्यां उपदेशठे ते दृष्टिवादोपदेशिकी नामे संज्ञा जाणवी. ते तदियराके० तेथकी इतर जाणवी. एतुं स्वरूप केहनार उतो सूत्रकार गाथा कहेठे. ॥९२२॥

मूलः—एयं करेमि एयं, कयंमए इम महं करिस्तामि ॥ सोदीहकालसन्नि, जो इय तिकालसन्निधरो ॥ ९२३ ॥ अर्थः—आ अमुक काम हुं करंछुं, आ अमुक काम मे कछुं अने ए अमुक हुं करीश. एरीते जे वर्चमान, जूत अने जविष्य एवा त्रण

કાલનેવિષે રેહેનારી વસ્તુવિષયક સંજ્ઞાને ધારણ કરનારો તે દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞાએ કરી સંજ્ઞી. એ સંજ્ઞાના ધરનાર તે ગર્જજ તિર્યંચ અથવા મનુષ્ય, દેવ, નારકી તે મનઃપર્યાસિયુક્ત જાણવા. તેનેજ ત્રિકાલ વિષયિક વિચારાદિકનો સંજવ છે. એમથે ઘણું કરીને સર્વ અર્થ સ્પષ્ટરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે. તેજ કહે છે. જેમ ચક્રુવાલો પુરુષ દીપકના પ્રકાશકરી સ્પષ્ટ અર્થપ્રાપ્તિ પામે છે તેમ આ પણ મનોપલબ્ધિસંપન્ન થઈને મનોરૂપ દ્વ્યને આધારે ઉત્પન્ન થઈલા વિચારે કરી એટલે પૂર્વપરાનુસંધાને કરી યથાસ્થિત સ્પષ્ટ અર્થને પામે છે. અને જેને તેવીરીતીના ત્રિકાલ વિષયિક વિચાર નથી તે અસંજ્ઞી. એવું સહજ સિદ્ધ થાય છે. તે અસંજ્ઞી સમૂર્જિમ, પંચેન્દ્રિય અને વિકલ્પેન્દ્રિયાદિક જાણવા. તે અતિ સ્વલ્પમાંસ્વલ્પ મનોપલબ્ધી સંપન્નત્વે કરી અસ્પષ્ટ અર્થ જાણે છે. તેજ કહે છે. સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય કરતાં સમૂર્જિમ પંચેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ અર્થ જાણે છે, તેના કરતાં ચતુરેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે, તેના કરતાં ત્રેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે, તેના કરતાં બેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે અને તેના કરતાં એકેન્દ્રિય અસ્પષ્ટ જાણે છે. તેને ઘણુકરી મનોદ્વ્યનો અસંજવ છે. માટે કેવલ અવ્યક્તજ કોઈ અત્યંત સૂક્ષ્મ મન જાણવું. જેનાયોગે કરી આદારાદિ સંજ્ઞા અવ્યક્તરૂપ ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૯૩૩ ॥

મૂલ:-જેઠણ સંવિતેઈ, ઇષાણિષ્ઠુ વિસયવહુસુ ॥ વહુંતિનિયત્તિય, સદેહપરિ પાલણાદેઈ ॥ ૯૩૪ ॥ અર્થ:- જે કોઈ વલી ચિંતવીને ઇષાણિષ્ઠ જે કાંઈ ઢાયા આતપ આદારાદિક વિષય વસ્તુ તેનેવિષે પ્રવર્તે અને અનિષ્ઠવસ્તુ થકી નિવર્તે. તે સદેહકે ॥ સદેહ એટલે પોતાના શરીરનું પાલણ પોષણ કરવાને હેતુકે ॥ કારણે ઇષાણિષ્ઠને વિષે પ્રવર્તન નિવર્તન કરે. ॥ ૯૩૪ ॥

મૂલ:-પાણ સંપશ્ચિઅ, કાલંમિ નયાઈ દીર્ઘકાલંમિ ॥ તે હેઠવાયસન્ની, નિચેછા ઢુંતિદુ અસન્ની ॥ ૯૩૫ ॥ અર્થ:- પ્રાયે સાંપ્રતકે ॥ વર્તમાન કાલ વિષયિક જ્ઞાન છે. હંદાં પ્રાયના ગ્રહણથી કોઈક અતીત અનાગતના જાણ પણ હોય. પરંતુ દીર્ઘકાલ વિષયિક જાણે નહીં; તે બેન્દ્રિયાદિક હેતુવાદોપદેશિકી સંજ્ઞાએ સંજ્ઞી હોય અને નિચેછાકે ॥ જેકોઈ ણ્ણ આતપાદિકને વિષે તેનો નાશ થવા સારું ઢાયાદિકની પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રહિત એવા પૃથીવ્યાદિક જીવો છે તે અસંજ્ઞી જાણવા.

હંદાં એ જાવજે બુદ્ધિપૂર્વક પોતાના શરીરનું પાલણ કરવાને અર્થે જે ઇષ્ઠ અનિષ્ઠથી પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ જાણે તે હેતુવાદોપદેશિકીસંજ્ઞાએ સંજ્ઞી. તે બે બેન્દ્રિયાદિકજ જાણવા. તેમજ એ ઇષાણિષ્ઠ પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિનું ચિંતવવું તે મનના વ્યાપાર વિના સંજવતુ નથી. મને કરી પર્યાલોચન તે સંજ્ઞા છે. તે બેન્દ્રિયાદિકને પ

ણ હોય તેને પણ પ્રતિનિયત ઇષ્ટાનિષ્ઠ વિષય પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ એનું દર્શન છે તે કારણ માટે બેઈંદ્રિયાદિક જીવોને હેતુવાદોપદેશિકી સંજ્ઞાએ સંજ્ઞીપણુ પ્રાપ્ત થાય છે. વલી આહારાદિક દશ સંજ્ઞા ઇથિવ્યાદિકને પણ આગલ કહેશે. તે શ્રીપન્નવણા માં કહિહે. પણ તે અત્યંત અવ્યક્તરૂપ મોહોદયથકી હોય છે; અને વલી અશોનન છે, તેની અપેક્ષાએ ત્યાં ઇથિવ્યાદિકને સંજ્ઞીપણું કહેવું નહીં. લોકમાં પણ કોઈક પાસે થોડું એક કાર્ષાપણ એટલે સુવર્ણ માત્રના અસ્તિત્વે કરી તે ધનવંત કહેવાય નહીં.

હવે દૃષ્ટિવાદોપદેશસંજ્ઞાએ સંજ્ઞી અને અસંજ્ઞી તે કહે છે મૂલ:- સમ્મદિત્તી સન્ની સમેનાણે સ્વઝંવસમિણ ॥ અસક્ષિમિહ્વત્તમ્મિ, દિત્તીવાઝવણેણ ॥ ૧૨૬ ॥ અર્થ:- જે જ્ઞાયોપશમિકજ્ઞાનેકરી વર્તમાન સમ્યક્જ્ઞાનપણાથકી સમ્યક્દૃષ્ટિ જાણવો. અને સમ્યક્જ્ઞાનસંજ્ઞારહિતપણા થકી મિથ્યાદૃષ્ટિઅસંજ્ઞી જાણવો. થય પિ મિથ્યાદૃષ્ટિ પણ ઘટાદિક વસ્તુને ઘટાદિકપણેજ જાણે છે અને કેહેવામાંપણ ઘટને ઘટજ કહે છે; તથાપિ તેને નિશ્ચે નય અજ્ઞાની કહિયે. કેમકે તે જગવંત નાખિત યથાવસ્થિત વસ્તુનો અંગીકાર કરતા નથી, હાં શિષ્યપૂરે છે કે જો વિશિષ્ટસંજ્ઞાએ સહિત સમ્યક્દૃષ્ટિને સંજ્ઞી કહિયે તો જ્ઞાયોપશમિક જ્ઞાન સહિત કેમ કહ્યો? જ્ઞાયિકજ્ઞાને તો વિશિષ્ટતર સંજ્ઞા હોય છે તો તે કેમ ન લીધો?

હાં ઉત્તર કહે છે કે જે અતીત અર્થનું સ્મરણ કરવું અને અનાગતની ચિંતન ના કરવી તેને સંજ્ઞા કહિયે. અને શ્રીકેવલીનગવાનતો સદાસર્વદા સર્વનાવ જાણે જ છે. તો તે કેવલીને કાંઈ અતીત અર્થનું સ્મરણ અને અનાગતનું ચિંતન નથી. અને એનેતો સ્મરણ ચિંતન છે. તેમાટે જ્ઞાયોપશમિકજ્ઞાની તેજ સમ્યક્દૃષ્ટિસંજ્ઞી કહ્યો.

વલી શિષ્ય પુછે છે કે પ્રથમ હેતુવાદોપદેશ કરી સંજ્ઞી કહેવાને યોગ્ય છે. કારણ હેતુવાદોપદેશ કરી અવ્યપમનોપલબ્ધિસંપન્ન એવા જે દીંદ્રિયાદિક તેને અવિશ્વરૂપણું છે માટે સંજ્ઞીપણા કરી અંગીકાર છે. પછી દીર્ઘકાલોપદેશ કરી હેતુવાદોપદેશસંજ્ઞાની અપેક્ષા દીર્ઘકાલોપદેશસંજ્ઞાના મનપર્યાસિયુક્તપણાથકી અતિશુદ્ધપણું છે. માટે પછી કહેવો. તો જાવાસ્તે વત્ક્રમ ઉપન્યાસ કરે છે?

તેનો ઉત્તર કહે છે. અહીંયાં સમસ્ત સૂત્રોનેવિષે કોઈ ઉકાળો પણ સંજ્ઞી અથવા અસંજ્ઞી ગ્રહણ કરે છે ત્યાં પ્રાયે સર્વ ઉકાળો દીર્ઘકાલોપદેશ કરી ગ્રહણ કરે છે; પણ હેતુવાદોપદેશ કરી અને દૃષ્ટિવાદોપદેશ કરીને ગ્રહણ કરતા નથી. તેની જાતરી થવા સારું પ્રથમ દીર્ઘકાલોપદેશકરી સંજ્ઞીનું ગ્રહણ કહ્યું. ઉક્તંચ સન્નિતિ અસંનિતિય સર્વે સુચકાલિઝવણેણ; પાર્યસં વવહારો કીરિત્તેણાઈ સકઝ. પછી

તેના અનંતરે અપ્રધાનત્વે કરી હેતુપદેશે કરી અસંજ્ઞીનું ગ્રહણ કર્યું તે પછી સર્વ પ્રધાનત્વથી ઠેવટ દૃષ્ટિવાદોપદેશસંજ્ઞાનું ગ્રહણ છે. ઇતિ ગાથાપંચકાર્ય ॥૯૩૬॥

અવતરણ:- સન્નાત ચવરોત્તિ એટલે ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાનું એકશો ને પિસ્તાલી સમું દાર કહેહે. મૂલ:- આદાર નય પરિગ્ગહ, મેદુણ રૂવાત હોંતિ ચત્તારિ ॥ સત્તાણં સણદાર, આસંસારં સમગ્ગાણં ॥ ૯૩ ૪ ॥ અર્થ:- એક ક્ષાયોપશમિકી અને બીજી ડદયિકીના જેવે કરી બે પ્રકારે સંજ્ઞા જાણવી. તેમાં ક્ષાયોપશમિકી અનંતર કહી આવ્યા. અને બીજી ડદયિકી, સામાન્યપણે ચાર પ્રકારે છે, તે આદારાદિક જાણવી. તેમાં પ્રથમ કૃધા વેદનીયના ડદયચકી તથાવિધ આદારાદિકનું લેવું તે પ્રથમ આદારસંજ્ઞા જાણવી. એ આદારસંજ્ઞા ડપજવાના શ્રીતાણાંગમાં ચાર કારણ કહ્યાંહે. યદ્ધત્તં ચવહિંગણેદિં આદાર સન્ના સમુપ્પક્કહ તં જહા ડમકોઠ યાએ સુદ્ધા વેયણીયસ્સકમ્મસ્સ ડદણં મહ્ણે તદ્દોવડંગેણં. પ્રથમ ડમકે ૦ સ્વાલી કોટે આદારાદિકની કથા સાંજલીને આદાર ડપર ડહા થાય, બીજી કૃધાવેદનીય કર્મને ડદયે થાય, ત્રીજી બલી આદારની વાતો સાંજલવાની મતિ ડપજે, તે મતિના યોગેકરી નિરંતર પણે આદારની ચિંતા થાય, અને ચોથી નય મોહનીયના ડદયચકી દૃષ્ટિ વદન રોમાંચાદિકનો વિકાર તે નય સંજ્ઞા. તેનાં ડપજવાનાં ચાર સ્થાન કહે. હીણસત્તયાએ, નયવેયણીયસ્સકમ્મસ્સ ડદણં, મહ્ણે તવદોવડંગેણં, અર્થ:- એક હીનસત્ત્વે કરી એટલે બલના અજાવે, બીજું નયસૂચક કર્મના ડદયે કરી, ત્રીજું નયની વાત સાંજલવી અને નયંકર દર્શનાદિકથી ડત્તપન્ન થણી બુદ્ધિએ કરી અને ચોથું આ લોકનેવિષે નય લક્ષણજે અર્થે તેના પર્યાલોચને કરી. ચવહિંગણેદિં પરિગ્ગહણા સમુપ્પક્કહ, અવિમુત્તયાએ લોજવેયણી ૦ મહ્ણે તદિત્તો.

લોજના ડદયચકી સંસારનેવિષે આસક્ત પ્રાણી સચિત્ત અચિંતાદિક વસ્તુનું ગ્રહણ કરે ડ્યાદિક લોજસંજ્ઞા જાણવી. આજ્ઞાવાનો અર્થ સુગમ છે. બીજી મૈથુનસંજ્ઞા તે પુરુષવેદના ડદયચકી મૈથુનને અર્થે સ્ત્રીને દેખવાને પ્રસન્નવદન વેપથુ પ્રમુખ સાત્વિક આગુણોનું કરવું. તેનાં ચાર કારણ છે. ચિયંમંસસોણિયાએ ૧ મોહણિક્કસ્સકમ્મસ્સ ડદણં ૨ મહ્ણે ૩ તદિત્તો ૪ અર્થ:- ડપચિત્ત એટલે પુષ્ટપણે થયાંહે એક માંસ અને બીજો શોણિતકે ૦ લોહી તે જેના શરીરને વિષે; તેના યોગે સુરત કથાદિક સાંજલી મૈથુનનું ચિંતન કરે શેષ પૂર્વવત્ જાણવાં. એદવું છે સ્વરૂપ જેનું તે ચાર સંજ્ઞા સમસ્ત એકેંદ્રિયાદિક પ્રાણીને આ સંસારમાં જ્યાં સુધી રહે ત્યાંસુધી થાય. એકેંદ્રિયાદિકને એ પ્રત્યક્ષ વેસાયહે. ડદારણ, જેમ વનસ્પ

તિ પ્રમુખ પ્રત્યક્ષ પ્રાણી આદ્યારને યોગે નવપદ્મવ થાયહે, નહીં તો સુકાઠ જાયહે. તે આદ્યારસંજ્ઞા. વલી વેલી પ્રમુખ હસ્તાદિકને સ્પર્શે પોતાના અવયવ સંકોચેહે તે જયસંજ્ઞા. અને બીજા પલાશાદિક જ્યાં ધન હોય ત્યાં જહ મૂકે તે પરિગ્રહ સંજ્ઞા. વલી કુરુબક, અશોક, અને તિલકાદિકના વૃદ્ધો તે સ્ત્રીના આલિંગને, પગ ના પ્રહારે, કઠાકે અને વિક્ષેપાદિકે ફૂલેહે. એ મૈથુનસંજ્ઞા જાણવી. ॥ ૧૩૪ ॥

અવતરણ.— સન્નાઉદસતિ એટલે દશસંજ્ઞાનું એકશો ને બેતાલીસમું દાર કહેહે. મૂલ:— આદ્યાર જય પરિગ્રહ, મેદુણ તદ્દ કોહમાણ માયાય ॥ લોજોહ લોગ સન્ના, દસજેયા સદ્ જીવાણ ॥ ૧૩૫ ॥ અર્થ:— જેણેકરી જાણિયે ઝલ રિયે કે આ જીવહે તે સંજ્ઞા કહિયે. તે વેદનીય તથા મોહનીય આશ્રિત, જ્ઞાના વરણ દર્શનાવરણ ક્ષાયોપશમ આશ્રિત વિચિત્ર આદ્યારાદિકની પ્રાપ્તિની ક્રિયા તે દશ પ્રકારે હે. તેમાં ચાર તો આદ્યારાદિક પૂર્વજે કહિ આપ્યા તેજ જાણવી. પાંચમી ક્રોધેકરી મુખ નયન હોવનું સ્ફુરવું શ્યાદિક ચેષ્ટાકરે તે ક્રોધસંજ્ઞા જાણવી. ઢઠી માને કરી જે અહંકારનું ઝહકપણું તે માનસંજ્ઞા જાણવી. સાતમી માયાયે કરી છતું બોલવું તે માયાસંજ્ઞા જાણવી. આઠમી લોજેકરી સચિત્તાદિક દુષ્યની પ્રાર્થના કરવી તે લોજસંજ્ઞા જાણવી. નવમી મતિજ્ઞાનના આવરણરૂપ કર્મ તેના ક્ષયોપશમથકી શબ્દાર્થગોચર સામાન્યાવબોધક્રિયા તે ઝંઘસંજ્ઞા જાણવી અને દશ મી એમજ વિજ્ઞેષાવબોધ ક્રિયા તે લોકસંજ્ઞા જાણવી.

એ અગ્નિપ્રાય ઘણાંગની ટીકાનો હે. અને આચારાંગની ટીકામાંહે એમ કહ્યું હે કે જે, અવ્યક્ત ઉપયોગે વેલિની પરે વિસ્તરવું, ઝંઘે ચઢવું, તે ઝંઘસંજ્ઞા જાણવી. એ ને લોકસંજ્ઞા તે જે પોતાની મતિયે યોગ્ય વિકલ્પનારૂપ લૌકિકાચરિત. જેમ અ નપત્યને ગતિ ન હોય. શ્વાન તે યક્ષ. બ્રાહ્મણ તે દેવતા. કાળ તે પિતામહ, મોરને પંચવાદે ગર્જસંજ્ઞે શ્યાદિક. એ દશસંજ્ઞા સર્વ સંસારી જીવોને થાય. બીજા એમ કહે હે. જ્ઞાનોપયોગ તે ઝંઘસંજ્ઞા અને દર્શનોપયોગ તે લોકસંજ્ઞા. આ દ શ સંજ્ઞા જે હે તે આ અમુકજીવ હે એવા જ્ઞાનનું કારણરૂપ હે. એવી આ દશ સં જ્ઞા સર્વ સંસારીજીવોને જાણવી. અને મુખ પ્રતિપત્તિને અર્થે આ દશ સંજ્ઞા સ્પષ્ટ રૂપ જાણવી. પંચેંદ્રિયોને અનધિકૃત્યે કરી વ્યાખ્યાન કરેલીહે અને આ દશ સં જ્ઞા એકેંદ્રિયાદિકને તો અવ્યક્તરૂપ જાણવી. ઇતિ ગાથાર્થ ॥ ૧૩૬ ॥

અવતરણ:— સન્નાઉપન્નરસતિ એટલે પન્નર સંજ્ઞાનું એકશોને સદતાલીશમું દાર કહેહે. મૂલ:— આદ્યારજય પરિગ્રહ, મેદુણસુદ્ધ હૃક્ મોહવિતિગંઢા ॥ તદ્

કોહમાણમાયા, લોહે લોગેય ધમ્મોયે ॥ ૯૩૯ ॥ અર્થ:- એ પત્તર સંજ્ઞામાં દશ સંજ્ઞા તો પૂર્વે કહીએ તેજ જાણવી. અને અગ્યારમી શાતાનું જે અનુજવનું તે સુખ સંજ્ઞા. બારમી અશાતાનું જે વેદનું તે દુઃખસંજ્ઞા, તેરમી મોહસંજ્ઞા તે મિથ્યાદર્શન રૂપ જાણવી. ચત્તરમી વિચિકિત્તાસંજ્ઞા તે ચિત્ત અવિષ્ટુત લક્ષણ જાણવી. પત્તરમી ધર્મસંજ્ઞા તે ક્રમાદિકનું સેવન કરવું. એ સંજ્ઞાઈ પણ સંસારી જીવોને જાણવી, તથા શ્રી આચારાંગને વિષે વલી વિપ્રલાપ વૈમનસ્યરૂપ શોકસંજ્ઞા સોલમી પણ કહિએ. ઇતિગાથાર્થ. ॥ ૯૩૯ ॥

અવતરણ:- સત્તસંછિત્તલક્ષણ જેય વિસુદ્ધ સમ્મત્ત એટલે સહસર લક્ષણ જેવેકરી વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વનું એકશો ને અઢતાલીસમું દાર કહે છે. મૂલ:- ચત્ત સદ્દહણતિલિંગ, દસવિણય તિસુદ્ધિ પંચગયદોસુ ॥ અષ્ટપજાવણ નૂસણ, લક્ષણ પંચવિદ્ધ સંચુત્ત ॥ ૯૪૦ ॥ ઠવિદ્ધ જયણ ગારં, ઠજાવણ જાવિયં ચ ઠઠાણં ॥ ૬૪ સત્તસંછિત્તલક્ષણ, જેયવિશુદ્ધિ સમ્મત્ત ॥ ૯૪૧ ॥ અર્થ:- ચાર સંદહણા, ત્રણ લિંગ, દશ પ્રકારનો વિનય, ત્રણશુદ્ધિ, પાંચદૂષણ, આઠ પ્રજાવક, પાંચનૂષણ અને પાંચ લક્ષણ તેણેકરી સંયુક્ત કરિયે, ॥ ૯૪૦ ॥ વલી ઠ પ્રકારની જયણા, ઠ આગાર, ઠ જાવનાઠ અને ઠ સ્થાનક એ સહસર લક્ષણ જેવે કરી વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ જાણવું.

હવે અનુક્રમે એ સમસ્ત દાર વચ્ચાણનાર ઠતો પ્રથમ ચાર સદ્દહણાનું દાર વચ્ચાણે છે. મૂલ:- પરમજ્ઞ સંથવોવા, સુદિઠ પરમજ્ઞ સેવણાવાવિ ॥ વાવન્ન કુદંસણવ, જ્ઞાણય સમ્મત્ત સદ્દહણા ॥ ૯૪૨ ॥ અર્થ:- પરમકે ઠ તાત્વિક જે જીવાદિક અર્થે જેદને વિષે સંસત્ત કે જાણવું. એટલે ત્યાં અન્યાસ કરે, એ પ્રથમ શ્રદ્ધાન જાણવું. તેમજ બીજું સુદ્ધ કે રુમીરીતે જેણે જીવાદિક પરમાર્થ ઢીઠાએ એવા જે આચાર્યાદિક ગુરુ તેનું સેવવું પર્યુપાસનાનું કરવું, એ બીજું શ્રદ્ધાન જાણવું. ત્રીજું બ્યાપન્ન કે વિનિષ્ઠ થયું છે સમ્યક્ત્વ દર્શન જેનું એવા નન્દવ અને શાક્યાદિક કુદર્શની તેનું વર્જવું. એ ત્રીજું શ્રદ્ધાન જાણવું. ચોથું સમ્યક્ શબ્દે પ્રશંસાને અર્થે અને અવિરોધને અર્થે સમ્યક્ શબ્દે જીવ તેનો જાવ તે સમ્યક્ત્વ જાણવું. અથવા પ્રશસ્ત મોહને અવિરોધિ એવો જીવનો જે સ્વજાવવિશેષ છે એવા સમ્યક્ત્વનું સદ્દહનું અસ્તિપણે પઢિવજવું તે ચોથું શ્રદ્ધાન જાણવું. એ તત્ત્વશુદ્ધિ એ સર્વદે તેને સમ્યક્ત્વ હોય. અન્યથા અંગારમર્દકાચાર્યને પણ બાહ્યાકારે તો હતું પણ એ ચાર શ્રદ્ધાન હતા નહીં; તેથી તે અર્થસાધક ન થયો. ॥ ૯૪૨ ॥

હવે ત્રણ લિંગ વચ્ચાણે છે. મૂલ:- સુસ્સુસધમ્મરાઠ, ગુરુદેવાણંજહાસમાહી ॥

वेयावञ्चेनियमे. सम्मदिष्टिस्तलिंगाङ् ॥ ९४३ ॥ अर्थः— जेथकी जलो बोध उत्पन्न थाय, एवां सफलतानां कारणजत धर्मशास्त्र सांजलवानी वांढा थाय. ते जेम कोइ चा तुर्यादिक गुणोत्तर तरुणनरने, किन्नर गायनना श्रवणनी जेवी प्रीति होय ते तेथकी पण सांजलवानी अधिक प्रीति होय. तरुणो सुहृद्वियटो इत्यादिक गाथोक्तथी अधिक शुश्रूषा करे ते प्रथम लिंग जाणवो. तथा बीजो कर्मादिक दोष थकी जो चारित्र धर्म करी शकतो नथी, तोपण अटवीथकी आवेलो महा दरिद्रि अत्यंत नूरख्यो ए वो जे ब्राह्मण, तेने पेवर जमवा उपर जेवो अनिलाष थाय तेथकी पण अधिक धर्म उपर तेने राग थाय; ते बीजो धर्मराग नामा लिंग जाणवो. हवे त्रीजो लिंग, ते गुरु धर्मोपदेशना देवावाला जे आचार्यादिक अने देव आराध्यतम श्रीअरिहंत देव तेने जेवीरीते समाधिथाय तेवीरीते विश्रामणादिक पूजाप्रमुख करवानो जे नियम; एनो अनिग्रह ग्रहण करे. ए त्रीजो लिंग जाणवो.

इहां सूत्रमांहे “गुरुदेवाणं” एवा पाठथी प्रथम गुरुनुं ग्रहण कथुं ठे. ते गुरुनुं पूज्यपणुं जणाववाने अर्थे ठे. कारण के श्रीअरिहंतदेव पण गुरुना उपदेश थ कीज जणायठे. पण ते विना जणाय नही. माटे गाथामां प्रथम गुरु कहा. ए त्रण सम्यक्तथारीनां लिंगठे. एणोकरी सम्यक्दृष्टि ओलखायठे. ॥ ९४३ ॥

हवे दश प्रकारनो विनय वखापोठे. मूलः—अरिहंतसिद्धचेइय, सुएय धम्ममेयसा दुवग्गोय ॥ आयरियउवप्पाए, सुयपवयणदंसणेवावि ॥ ९४४ ॥ अर्थः— प्रथम अरिहंत ते समवसरण मध्य मध्यासीन चौत्रीस अतिशय पांत्रीस वचनातिशये बिराजमान विहरता जंगवंत तेने अरिहंत कहिये. बीजो आतकर्मनी, एकसो ने अछावन उत्तर प्रकृतिनो कृय करी मोक्ष पाय्वा ते सिद्ध कहिये. त्रीजो चैत्य, जे जिनेइतुल्य जे प्रतिमालक्षण ते चैत्य कहिये. चोथो श्रुत, ते सामायिकादिक अ थवा आचारांगादिक. पांचमो धर्म, ते क्हांति प्रमुख. ढांणे, ते क्हांत्यादिक धर्मनो आधार ते साधुनो वर्ग, समुदाय रूप. सातमो आचार्य. आठमो उपाध्याय. नव मो, प्रतित प्रवचन शब्दे संघ कहिये; दशमो, दर्शन शब्दे सम्यक्त्व कहिये. अने सम्यक्त्ववंत जे पुरुष तेने पण दर्शन शब्दे करी बोलेठे. ॥ ९४४ ॥

ए पूर्वोक्त दशपदोने विषे जे कर्त्तव्य ठे ते कहेठे. मूलः— नत्तीपूआवन्नजण णं नासेणमवसुवायस्स ॥ आसायण परिहारो, दंसणविणउ समासेण ॥ ९४५ ॥ अर्थः—एक बाह्य प्रतिपत्ति, ते आवता देखीने सम्मुख जावुं, तथा आसननुं देवुं, सेवा ते अंजलीबंधनुं करवुं; जाताने पढवाडे जावुं. इत्यादिक नक्ति करवी. बीजुं

પૂજા, તે ગંધ, માલ્ય, વસ્ત્ર, પાત્ર, અન્ન પાનાદિકનું આપવું. ત્રીજું વર્ણકે ૦ શ્લાઘા તેનું જનન દટલે જ્ઞાનાદિક ગુણના ગણનું બોલવું. ચોથું અવર્ણવાદ, તે અશ્લાઘા તેનું નાસણકે ૦ ગમાવવું પરિહરવું. પાંચમું આશાતના, તે મન વચન કાયા સંબંધીની, તેનો પરિહાર દટલે વર્જવું. એ દશે પ્રકારે દર્શન કહેતાં સમ્યક્ત્વનો વિનય તે સમાસણકે ૦ સંક્ષેપે કહ્યો. ॥ ૯૪૫ ॥

હવે ત્રણ શુદ્ધિ કહેહે. મૂલ:- મુત્તૂળજિણંમુત્તૂળ, જિણમયંજિણમયઞ્જિમોત્તું ॥ સંસારકંતવારે, ચિંતકાંતંતં જગં સેસં ॥ ૯૪૬ ॥ અર્થ:- એક શ્રી વીતરાગ તથા બીજા જિનમત સ્થાદારૂપ તીર્થંકર પ્રરુપિત જીવાજીવાદિક તત્ત્વરૂપ પ્રવચન, તથા ત્રીજા તેજ પરમેશ્વરનાં પ્રવચન જેણે અંગીકાર કર્યાં હે એવા મુસાધુ. એ ત્રણને મૂકીને બાકી જગતના સર્વ પદાર્થોને સંસારના કવચ તુલ્ય અસાર સમાન ચિંતવે. એવું જાણ થાય.

પાંચ દૂષણ રહિતપણુ કહેહે. મૂલ:- સંકાકંઠવિગંઠા, પસંસ તદ્ સંથવો કુલિંગીહુ ॥ સમ્મત્તસ્ત ડ્યારા, પરિહરિયવા પયત્તેણ ॥ ૯૪૭ ॥ અર્થ:- પ્રથમ શંકા, તે વીતરાગના વચન ઉપર સંશયનું કરવું. બીજો કાંઠા, તે અન્ય દર્શનનો અજિલાષ કરવો. ત્રીજો વિગંઠા, તે સાધુની નિંદાકરવી. ચોથો અન્ય દર્શનની પ્રસંશા, તે શ્લાઘાનું કરવું. પાંચમો, બૌદ્ધ શાક્યાદિક પરદર્શનીંત સાથે સંસ્તવ પરિચય કરવો. એ સમ્યક્ત્વના પાંચ અતિચાર તે મલિનતાના કારણ જાણી પ્રયત્ને પરદરવા.

હવે આઠ પ્રજાવિક કહેહે. મૂલ:- પાવયણી ધમ્મકહી, વાઈનેમિત્તિંતં તવસ્તીય, વિલા સિદ્ધોયકવી, અઠ્ઠેવપનાવગા નણિયા ॥ ૯૪૮ ॥ અર્થ:- પ્રથમ પ્રવચન જે દાદશાંગીરૂપ તે જેને હે, તેને પ્રાવચનિક કહિયે. તે જીવપ્રધાન જાણવો.

બીજો આગમધર્મ કથી ચાર પ્રકારે કથન કરે, એક આદેષણી, બીજી વિદેષણી, ત્રીજી સંવેગણી, અને ચોથી નિર્વેદની. તેમાં જે સાંજલનારને તત્ત્વપ્રત્યે આદેષ્યતે દટલે આકર્ષિયે તેને આદેષણી કહિયે. તેના ચારજેદ હે. એક, આચાર જોઈ અસ્થાનાદિક, તેના પ્રકાશવા થકી આચારાદેષણી. બીજી, પ્રમાદને લીધે જે દૂષણ લાગ્યાં હોય તેના વિનાશને અર્થે પ્રાયશ્ચિત્ત જેવું તે વ્યવહાર. તેને કહેહે. આદેષે તે વ્યવહારાદેષણી. ત્રીજી, સાંજલનારને સંશય ઉત્પન્ન થયાથી તેનો મધુર વચને કરી સંશય નાશ પમાડવો તેને આદેષે તે પ્રહાસ્યાદેષણી કહિયે. અને ચોથી, સાંજલનારને ગમતી નયને અનુસારે પદાર્થોની પ્રરુપણા કરવી તે દૃષ્ટિવાદાદેષણી. એ આદેષણીના ચાર જેદ કહ્યા.

હવે વિદેષણીના ચાર જેદ કહેહે. વિદ્ધ તે જલામાર્ગ થકી માટે માર્ગે પ્રવ

ત્રીવિયે; અથવા માતા માર્ગ થકી જલામાર્ગે પ્રવર્તીવિયે તે વિદ્યેપણી. તેના ચાર જેદ છે. તેમાં પ્રથમ, સ્વસમય કહેતો પરસમય કહે. બીજી, પરસમય કહેતો સ્વ સમયતાવડતાજવતિ. ત્રીજી, સમવાયકહેતો મિહ્વાવાયકહે. અને ચોથી, મિહ્વા વાયકહેતો સમવાયતાવિત્તા જવતિ કહે.

હવે સંવેગણીના ચાર જેદ કહેશે. જેના સાંજલવાયકી સાંજલનારને સંવેગ ઉત્પન્ન થાય તે સંવેગણી. તેના ચાર જેદછે. એક ફહલોક સંવેગણી, બીજી પરલોક સંવેગણી, ત્રીજી પરશરીર સંવેગણી અને ચોથી આત્મસંવેગણી.

જે સાંજલવાયકી સાંજલનારને સંસારથકી નિર્વેદ ઉપજાવે તે નિર્વેદ. તેના ચાર જેદ છે. પ્રથમ, ફહલોગ હુચ્ચિસુકમ્મા ફહલોગ હુહફલ વિવાગસંજુતાજવંતિ. બીજી, ફહલોગ હુચ્ચિસુકમ્મા પરલોગ હુહફલ વિવાગસંજુતાજવંતિ. ત્રીજી, પરલોગ હુચ્ચિસુકમ્મા ફહલોગ હુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ અને ચોથી, પરલોક હુચ્ચિસુકમ્મા પરલોગ હુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ. જેમ એ ચતુર્જંગી થઈ તેમજ સુલ્લ સંબંધીની ચતુર્જંગી થાય, તે આવીરીતે. પ્રથમ, ફહલોગ સુચ્ચિન્નાકમ્મા ફહલોગ સુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ, બીજી, ફહલોગ સુચ્ચિન્નાકમ્મા પરલોગ સુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ. ત્રીજી, પરલોગ સુચ્ચિન્નાકમ્મા ફહલોગ સુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ અને ચોથી, પરલોગ સુચ્ચિન્નાકમ્મા પરલોગ સુહફલ વિવાગ સંજુતા જવંતિ. હવે એનો અર્થ કરેશે. ફહ લોકને વિષે હુશ્રીર્ણ કહ્યાં જે ચોરી પ્રમુલ્લ કર્મ તે ફહ લોકને વિષેજ હુઃકર્મ રૂપ વૃદ્ધકી ઉત્પન્ન થયાં, માટે આ જવેજ હુઃસ્વનાં આપનાર થાય. તે ચોર પ્રમુલ્લ રાવે થાય. એમજ બીજો, પરલોકે નારકી જીવોને હુઃસ્વ થાય; તે બીજો જંગ.

ત્રીજો, પરલોકનાં કરેલાં કર્મ ફહાં જોગવે, જેમ કોઈ એક જન્મથી માંની વ્યાધિ દારિદ્ર પ્રમુલ્લે પીડિત હોય તેને જાણવો. ચોથે જંગે નરક યોગ્ય આયુષના બાંધનાર કાક ગૃહાદિકની પરે જાવના કરવી.

એમજ સુચ્ચિન્ન તે પ્રથમ તીર્થીકરને દાનના દેનાર, બીજા સુસાધુ, ત્રીજા તીર્થીકર, અને ચોથા દેવના જાવને વિષે રહ્યા તીર્થીકરાદિકની પરે જાવના કરવી. એવી ફીરાશ્રવ મધ્વાશ્રવાદિ લબ્ધે સહિત સજલ જલધરની ધનિયે કરી સમસ્ત લોકને પ્રમોદની કરનાર કથા કરે, તે ધર્મકથા જાણવી. તે ધર્મકથિક બીજો પ્રજાવક જાણવો.

ત્રીજો. વાદી, પ્રતિવાદી, સજા, અને સજાપતિ પ્રમુલ્લ ચાર પ્રકારની પર્વદાને વિષે જે પ્રતિપક્ષીનું વચન ઝઘાપીને પોતાના પક્ષનું વચન સ્થાપન કરે; તેને નિરૂપવાદ લબ્ધે સંપન્ન એવો વાદી ત્રીજો પ્રજાવક જાણવો.

ચોથો. ત્રિકાલ વિષયિક; જાજાલાજ, સુખ, દુઃખ, જીવિતવ્ય મરણનો કેહેવા
વાલો; તે નિમિત્ત પ્રજાવક ચોથો જાણવો.

પાંચમો. વિકૃષ્ટ અષ્ટમાદિકથી માંની વર્ષ પર્યંત તપનો કરનાર; તે તપસ્વી પ્રજાવક.
ઢાંઢો. વિદ્યા પ્રકાસિ પ્રમુખ શાસનવેવતા, તે જેને સહાય હે; તે વિદ્યાવંત પ્રજાવક.
સાતમો. અંજન, પાદલેપ, તિલિક, ગુટિકા, સર્વનૂતાકર્ષણ ઇત્યાદિક સિદ્ધિ હે
જેને; તે સિદ્ધ પ્રજાવક જાણવો.

આઠમો. સંસ્કૃત પ્રાકૃતાદિક હાજી નાપાયે કરી ગદ્ય પદ્યાદિકનો નવો બંધ કરે;
તે કવિ પ્રજાવક જાણવો. આઠ પ્રજાવક શ્રી જિનશાસનની પ્રજાવનાના કરનાર હે.

અથવા એજ આઠ પ્રજાવક પ્રકારાંતરે શાસ્ત્રાંતરથી કહિયે હે. ઉક્તેચ. અહિં સે
સ ઇદિ ધમ્મ કહિ, વાહ આયરિય સ્કવગનેમિત્તિ ॥ વિચારાયગણ સમ્મવય તિહં
પનાવિંતિ ॥ ૧. ॥ અર્થ:- અતિશય પ્રાપ્તપણે થઈએ જેને જંધા ચારણ વિદ્યાચારણની
રુદ્ધિ તથા આશીવિષજલૌષધિ, તે રુદ્ધિ અને અવધિ મન પર્યવજ્ઞાનાદિક, તે અ
તિશેષાર્ધિ ઇત્યાદિક રુદ્ધિયે સહિત, બીજો રાજા જેને માનનિક તે રાજાસમ્મત
અને મહાજનને માનનિક તે ગણસમ્મત જાણવો. શેષ સુગમ. ॥ ૧૪૭ ॥

હવે સમ્યક્ત્વનાં પાંચ નૂપણ કહેહે. મૂલ:- જિણસાસણે કુસલયા, પનાવણા
યયણસેવણાથિરયા ॥ નત્તીયગુણાસમ્મત દીવયા ઉત્તમાપંચ ॥ ૧૪૮ ॥ અર્થ:-
જિનશાસનને વિષે કુશલતા મહાપણપણું, તે અનેક પ્રકારે કરી આગલાને પ્રતિબોધિ
ને શ્રીજિનશાસનને વિષે દૃઢકરે. વીજું, પ્રથમ કહું તે રીતે શ્રીજિનશાસનની પ્રજાવ
ના કરે. ત્રીજું, આયતન તે દ્રવ્ય અને જાવના જેવે કરી બે પ્રકારેહે. તેમાં દ્રવ્યથી
તો જિનજવનાદિક અને જાવથી જ્ઞાનાદિકના ધરનાર સાધુપ્રમુખ તેની સેવના
પર્યુપાસનાનું કરવું. ચોથું, થિરયતે શ્રી અરિહંતના શાસનનેવિષે ચલચિત્ત થય
લાને સ્થિર કરે અને પોતે પણ પરતીર્થિની સમૃદ્ધિ દેશ્વી સ્થિરપણે રહે; પણ ચ
જાયમાન ન થાય. પાંચમું, જતિકે ૦ પ્રવચનનો વિનય વ્યાહતરૂપ પ્રતિપત્તિ, એ સ
મ્યક્તિના પાંચ ગુણ તે પ્રજાસકકે ૦ ઉત્તમ પ્રધાન ગુણ આજરણ લક્ષણ પાંચ પ્ર
કારનાં હે. તેણે કરી સમ્યક્ત્વ દીપેહે, શોજેહે. ॥ ૧૪૯ ॥

હવે સમ્યક્ત્વનાં પાંચ લક્ષણ કહેહે. મૂલ:- ઉવસમ સંવેગોત્તિય, નિવેદં તહ્ય
હોઈ અણુકંપા ॥ અઙ્ગિકિચિયણ, સમ્મતે લક્ષણા પંચ ॥ ૧૫૦ ॥ અર્થ:- જેનેવિ
ષે, રણુયકું સમ્યક્ત્વપણું હ્યે દટલે લખિયે; તે કારણે તેને લક્ષણ કહિયે. તેમાં
પ્રથમ ઓપશમ લક્ષણ હે. તે કોઈયે ઘણોજ અપરાધ કસ્યો હોય તોપણ તેના ઓપ

ર ક્રોધ કરે નહીં તે ડપશમ, તે બે રીતે બે. કોઈકતો કષાયના પરિણામને વિચારી કટુફલ જાણી ડપશમ પામેબે અને કોઈકને તો સહજ સ્વનાવે ડપશમ ધાયબે. બીજો, મનુષ્ય તથા દેવતાના મુખને ડુઃસ્વરૂપ જાણીને મોહમુખનો અનિલાષ ધરે. તે સંવેગ નામા ગુણ. ત્રીજો, નારકી અને તીર્થંચાદિક ડુઃસ્થિત પ્રાણી દેહી સંસાર ઢાંગ વાની ઇચ્છા કરે; તે નિર્વેદ સમ્યગ્દર્શી. ઇટલે ડુઃસ્થાદિકે કરી ગહન એવા સંસાર કા રાગદ્વેષમાં મોટા કર્મદંડપાડો કરી નાના પ્રકારે પીડિત થકાં તેનો પરિહાર કરવા વિષે સમર્થ થઈ સમત્વરહિત પણાના યોગે કરી નિર્વેદ યુક્ત થાય બે; તે નિર્વેદ. કેટલાક ગ્રંથકાર સંવેગ કે ૦ વૈરાગ અને નિર્વેદ કે ૦ મોહાનિલાષ એવો વિપરીતપણે અર્થ કહેબે. ચોથો અનુકંપા, તે ડુઃસ્થિત પ્રાણીને વિષે પદ્ધપાત રહિતપણે કરી તેનાં ડુઃસ્વ નિવારણ કરવાની જે ઇચ્છા તે અનુકંપા. તેમાં પદ્ધપાતે કરી પુત્રાદિકને વિષે અનુકંપા, અથવા આત્મારક્ષણાર્થે વ્યાગ્રાદિકનું નિસેવન કરવું; તેપણ પદ્ધપાત અનુકંપા. તે, દ્વિય અને જાવચીબે પ્રકારની બે. તેમાં, શક્તિ ઢતાં પારકાના ડુઃસ્વના પ્રતિકારને અર્થે જે અનુકંપા તે દ્વિયાનુકંપા. અને ધર્મથી હીણ થયેલાને ડુઃસ્વીજોડને હૃદયમાં દયા આણવી તે જાવાનુકંપા જાણવી. પાંચમો આસ્તિક્યકે ૦ પોતાને સદ્ગતિ બે એવી મતિ જેને બે તે આસ્તિક, તેનો જે ધર્મ તે આસ્તિક્ય. તે અન્યતત્ત્વનું શ્રવણ થયું ઢતાં પણ જિનેશ્વરજાણિત તત્ત્વમાં નિરાકાંઠ પ્રતિપત્તિ જાણવી. આ ડપશમાદિક પાંચ સમ્યક્ત્વ વિષય લક્ષણો જાણવાં. એણે કરી પરોહ સમ્યક્ત્વ ડત્તમ પ્રકારે કરી ડપલક્ષિત થાયબે

હવે યજ્ઞા ૪ પ્રકારની કહેબે, મૂલ:- નો અન્નતિષ્ઠિ અન્નતિષ્ઠિ, દેવેય તદ્ સદેવેવિ ॥ ગદ્દિઃ કુતિષ્ઠિર્દિ, વંદામિ નવા નમંસામિ ॥ ૫૫૧ ॥ અર્થ:- અન્ય તીર્થિ તે પરદર્શની પરિવ્રાજકનિહુ જૌતિકાદિક તથા તેના દેવ જે રુદ્ધ, વિષ્ણુ, અને સૌગતાદિક. તેમ જે સ્વદેવ તે શ્રી અરિહંત દેવની પ્રતિમા, તે કુતીર્થિ ડ જે સૌગતાદિક દિગમ્બર અથવા બીજા કોઈ પણ દર્શન વાલે ગ્રહણ કરી હોય તેને જે એમ કહેકે ઢું વાંડુ નહીં, તથા મસ્તકે કરી પ્રણામ માત્ર પણ કરું નહીં. બીજો, નમસ્કાર તે પ્રણામપૂર્વક ગુણનું બોલવું તે પણ કરું નહીં. ॥ ૫૫૨ ॥

મૂલ:- નેવઅણાલિતો, આલવેમિ નોસંજવેમિ તદ્ તેસિ ॥ દેમિ ન અસણાર્થં પેસેમિ ન ગંધપુષ્પાં ॥ ૫૫૩ ॥ અર્થ:- ત્રીજું, તેમજ અન્ય તીર્થિ ડના બોલાવ્યા વિના બોલવું નહીં. તેમાં જે અલ્પમાત્ર એક વસ્તુ બોલવું તેને આલાપ કહિયે. તથા ચોથો. વારંવાર બોલાવવું તેને સંલાપ કહિયે. તે પણ કરું નહીં. અને પહેલો મિથ્યાત્વી બોલાવે તો તેની સાથે અલ્પ બોલવું પણ ઘણો પરિચય કરવો નહીં. કેમકે

ધણો પરિચય કલાથી મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય. પાંચમો, અન્ય તીર્થિઝને અશનાદિ ક તે અન્ન પાન સ્વાદિમ સ્વાદિમ વસ્ત્ર પાત્રાદિકનું દાન જે આપવું તે અનુકંપાએ આપું પણ અનુકંપા ટાલીને ધર્મેબુદ્ધિએ આપુ નહીં. ઠકંચ. યતઃ સર્વેહિં પિ જિણેહિં, હક્કયજિય રાગદોસ મોહેહિં ॥ સત્તાણુકંપણછા, દાણંન કહિંચ પહિસિંદ ॥ ૧ ॥ ઠછો, તે અન્ય તીર્થિઝના દેવોને તથા અન્ય તીર્થિઝે ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ પૂજાને અર્થે ગંધ પુષ્પ યાત્રા સ્નાત્રાદિક કરું નહીં. એ ઠ યત્નાયે યત્તવંત થકો તે જીવ સમ્યક્ત્વને ઝલંપે નહીં. ॥ ૫૫૩ ॥

હવે ઠ આગાર વસ્ત્રાણેઢે. મૂલઃ— રાયાનિઝગોય ગણાનિઝગો બલાનિઝગોય સુરાનિઝગો ॥ કંતારવિત્તી ગુરુનિગ્ગ હોય ઠઠંમિઆઝ જિણસાસણંમિ ॥ ૫૫૩ ॥ અર્થઃ— પ્રથમ રાજા, દેશનો ધણી તેનો અનિઝગ એટલે બલાત્કાર તેણે કરી કાંઈ અકાર્ય કરવું પડે, બીજો ગણ, તે સ્વજનાદિકનો સમુદાય તેનો અનિયોગ, ત્રીજો, પોતા થકી બલવંત હોય તેનો અનિયોગ, ચોથો દેવ, કોઈક શરીર અધિષ્ઠી કાંઈક દૂષણ લગાડે તે સુરાનિઝગ કહિયે, પાંચમો, કાંતાર શબ્દે અરણ્ય અટવી, તેમાં નિર્વાહ કરવાને અર્થે અથવા કાંતાર શબ્દે બાધા જાણવી. તે બાધા ડપન્યા થકી પ્રાણનો વર્તન એટલે નિર્વાહ કરવો તે કાંતારવૃત્તિ જાણવી. ઠછો ગુરુ, તે માતા પિતા પ્રમુખ વહેરા જાણવા. યદુકં. માતા પિતા કલાચાર્યા એતેણાં જ્ઞાતયસ્સથા ॥ વૃદ્ધા ધર્મોપદેશારો ગુરુવર્ગઃ સતાંમતઃ ॥ ૧ ॥ તેના નિગ્રહ આગ્રહ થકી કાંઈ અકાર્ય કરવું પડે. એ ઠ ટિંમી જિનશાસનને વિષે અપવાદે કહિંઢે. ॥ ૫૫૩ ॥

હવે ઠ જાવના કહેઢે મૂલઃ— મૂલં દારં પડ્છણં, આહારો નાયણંનિહી ॥ હુઠ કસ્તાવિ ધમ્મસ્સ, સમ્મત્તં પરિકિત્તિયં ॥ ૫૫૪ ॥ અર્થઃ— પ્રથમ, જેમ મૂલરહિત વૃદ્ધ હોય તે પ્રચંદ વાયુયે કેપાલ્યું થકું પૃથ્વીને વિષે પહી જાય; તેમ ધર્મરૂપ વૃદ્ધ જે ઢે તે જો સમ્યક્ત્વરૂપ મૂલ થઈથી રહિત હોય તો કુતીર્થીકરૂપ વાયુ યે કરી પ્રેચુંથકું સ્થિર રહે નહીં; એવી જાવના જાવવી. બીજી, જેમ નગરને પોલ પ્રમુખ દાર થાય તેમ ધર્મ રૂપ નગરને સમ્યક્ત્વ તે દાર સમાનઢે. એ સમ્યક્ત્વરૂપ દાર વિના ધર્મરૂપ નગરમાં પ્રવેશ થાય નહીં. ત્રીજી પડ્છણં એટલે ધર્મરૂપ પ્રાસાદને પ્રતિષ્ઠાન તે પિત્રિકા સમાન સમ્યક્ત્વ ઢે. જેમ ઘર બાંધતાં નીચે સબલ પિત્રિકા હોય ને ડપર ઘર બાંધ્યું હોય તો તે ઘર નિશ્ચલ થાય; તેમ ધર્મરૂપ ઘર તે સમ્યક્ત્વરૂપ પિત્રિકાયે કરી નિશ્ચલ થાય, એમ જાવના જાવવી. ચોથી આહારો, એટલે આધારની પેરે આધાર. જેમ સમસ્ત જગતને પૃથ્વી આધાર નૂતઢે; તેમ ધર્મ

રૂપ જગતને સમ્યક્ત્વરૂપ પૃથ્વીનો આધારહે, એમ જાવવું. પાંચમી, જાજનનીપરે જાજન, જેમ જાજન જે ઠામડો તેમાં ફીરાદિક વસ્તુ રહી શકેહે; તેમ સમ્યક્ત્વ રૂપ જાજનમાં ધર્મરૂપ વસ્તુ રહી શકેહે. બીજી જેમ નિહીકેઞ નિધાનજે ખંડાર તે થકી મણિ મોક્તિક કનકાદિક સર્વ પામિયે; તેમ સમ્યક્ત્વરૂપ નિધાનથકી જ્ઞાનાદિક રત્નત્રય સ્વર્ગપવર્ગાદિક સુખ સામગ્રી પામિયે, બારવ્રતરૂપ શ્રાવકનો ધર્મ, તેહનું સમ્યક્ત્વ તે શ્રીતીર્થકરે એવું કહ્યુંહે. હવે એ જાવિયે સમ્યક્ત્વ મૂલસમાન, દાર સમાન શ્યાદિક તેથી એ જાવના કહિયે. ॥ ૧૫૪ ॥

હવે ઠ સ્થાનક કહેહે. મૂલ:-અઙ્ગિ અનિઙ્ગો કુણઈ, કયંચ વેએઙ્ગ અઙ્ગિનિવાણાં ॥ અઙ્ગિઅમોક્કો વાઠ, ઠસમ્મત્તસ્સઙ્ગણાઈ ॥ ૧૫૫ ॥ અર્થ:- ચેતના લક્ષણ તે જીવહે. એવું કહેવા થકી નાસ્તિકના મતનું નિરાકરણ કહ્યું. તે પ્રથમ સ્થાનક. વળી તે જીવ નિત્ય ઉત્પત્તિ વિનાશ રહિત હે; તે બીજું સ્થાનક કુણઈકેઞ તે જીવ મિથ્યાત્વ અવિરતિ કષાય યોગેકરી જ્ઞાનાવરણીયાદિક કર્મનો કર્તાહે; તે ત્રીજું સ્થાનક. તે જીવ પોતાના કયંકેઞ કરેલાં જુનાજુન કર્મને વેદેહે, અનુજ વેદે; તે ચોથું સ્થાનક. તે જીવને નિરવાણ તે સર્વ રાગ દોષ મદ્ મોહ જન્મ જરા રોગાદિક ડુઃખ ક્ષયરૂપ જે અવસ્થા વિશેષ મોહ લક્ષણ પણ હે; એ પાંચમું સ્થાનક જાણવું. તે જીવને મોહ પામવાનો ઉપાય સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ સાધન, તે પણ હે; તે ઠહું સ્થાનક. એ ઠ સમ્યક્ત્વનાં સ્થાનક જાણવાં. એરીતે ચાર સદ્ગુણાદિક બાર દારે કરી સહસર જેદે વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ વરવાણું. શ્લોકાર્થ

અવતરણ:- એગવિહાઙ્ગ દસંવિહંસમ્મં એટલે એકવિધ આદેદેઙ્ગે દશપ્રકારના સમ્યક્ત્વનું એકશોને ળંગણપચાસમું દાર કહેહે. મૂલ:- એગવિહ ડુવિહ તિવિહં, ચણ્ણ પંચવિહં દસવિહં ધમ્મં ॥ દવાઙ્ગ કારગાઙ્ગ, ઊવસમજેએહિ વાસમ્મં ॥ ૧૫૬ ॥ અર્થ:- એકવિધ તે તત્વાર્થશ્રદ્ધાન લક્ષણ સમ્યક્ત્વ સામાન્યે જાણવું. દિવિધ તે દ્વિવ્ય અને જાવના જેદેકરી જાણવું. તેમાં જે વિશોધિને વિશેષે કરી મિથ્યાત્વના પુજલ નિર્મલકરે તે દ્વિવ્યથી જાણવું. અને શ્રી જિનોક્ત તત્વ સદેહે તેને વિષે રુચિ કરે તે જાવથી જાણવું, તથા આદિશબ્દથકી પ્રકારાંતર જાણવો, તે નિશ્ચય અને વ્યવહારના જેદ થકી પણ બે પ્રકારે સમ્યક્ત્વ થાયહે. તેમાં દેશ કાલ અને સંઘ યંણને અનુમાને યથાશક્તિ સાધુના અનુદાનરૂપ તે નિશ્ચયિક જાણવો. અને જે જિ નશાસનને વિષે પ્રીતિનું કરવું એવોજે આત્માનો જુજ પરિણામ; તે વ્યવહાર સમ્યક્ત્વ કહિયે. તેથકી પણ પરંપરાયે મોહ પામિયે. ઇત્તંચ; જં મોણં તં સમ્મં, જં સ

મ્મં તમિહ્ દોઃ મોણંતુ ॥ નિહ્યઈ ફ્રસત્, સમ્મં સમ્મત્ત હેવત્તિ ॥ ૧ ॥ એ વ્યવહાર નય તે પણ પ્રમાણહે. એના બલયકી તીર્થ પ્રવર્તે; અન્યથા તીર્થનો વિષેદ થાય. યદ્ધત્; જડ જિણમયં પવક્કહ, તામાવવહાર નિહ્વણુયહ ॥ વવહારનયહેત્, તિહ્વહેત્તજય અવસ્સમિતિ ॥ ૧ ॥ તથા પુજ્જલિક અને અપૌજ્જલિકના જેવે કરી પણ વે પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ હે. તેમાં શુદ્ધપુંજના વેદવા થકી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વનું વેદવું તે અપૌજ્જલિક સમ્યક્ત્વ જાણવું. અથવા નિસર્ગ અને અધિગમના જેવે કરી વે પ્રકારેહે. તે બેદુ આગલ વચ્ચાણશે. અને ત્રિવિધ તે કારગાફે ૦ કારક, રોચક, અને વીપક અથવા ઉપશમિક, ક્ષાયિક, અને ક્ષાયોપશમિકના જેવ થકી પણ ત્રણ પ્રકારે જાણવો. અને ચઢદા શ્લ્યાદિક પદોનો અર્થ સુગમહે માટે લખ્યો નથી. સમ્મંકે ૦ આગમમાં જે પ્રકાર કહ્યોહે તેને મૂકીને અવિપરીત પણે પણ સ્વમતિ કલ્પિતજેવેકરી જાણવું નહીં. ॥ ૫૫૬ ॥

એજ ગાથા હવે વિશેષે લેખાડેહે. મૂલ:- એગવિહં સમ્મરુઈ; નિસગ્ગજિગમેહિંતં જવે હુવિહં ॥ તિવિહં તં સ્વરૂપઈ, અહ્વા વિદ્ધુ કારગાફયં ॥ ૫૫૭ ॥ અર્થ:- સમ્યક્ જ્ઞાન સંશયવિપર્યયજ્ઞાનને અજાવે તેતુંજ તત્ત્વનિશ્ચય પૂર્વક શ્રીવીતરાગનું કહેલું તત્ત્વરૂપ સર્વદે; તે એકવિધ સમ્યક્ત્વ કહિયે. ગુરુના ઉપદેશવિના જેમ નારકી પ્રમુલ્લને સમ્યક્ત્વ હે; તેમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય તે નિસર્ગ જાણવું. અને ગુરુના ઉપદેશ થકી અથવા પ્રતિમાદિકના દર્શન થકી જે થાય તે અધિગમ સમ્યક્ત્વ જાણવું. અને તિવિહંકે ૦ ત્રણ પ્રકારનું જે ક્ષાયકાદિક અથવા કારકાદિક તેનું સ્વરૂપ ગાથાયે કહેહે. ॥ ૫૫૭ ॥

મૂલ:- સમ્મત્તમીસમિહ્વત્ત કમ્મસ્કયત્તં જણંતિ તં સ્વરૂપં ॥ મિહ્વત્તસ્સઽવસમા સ્વા ઽવસમં વવસ્સંતિ ॥ ૫૫૮ ॥ અર્થ:- અનંતાનુબંધી ચાર કષાયનો ક્ષયકરી પઠી મિથ્યાત્વ, મિશ્ર, અને સમ્યક્ત્વ પુંજ લક્ષણ ત્રણ પ્રકારનાં દર્શન મોહનીયકર્મ નો સર્વથા ક્ષય થયાથી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ તીર્થકરાદિક કહેહે. તેમજ મિથ્યાત્વ મોહનીય કર્મ ઉદય આવ્યો તે વિપાકોદય વેદિ સ્વપાવ્યો; અને જે ઉદય નથી આવ્યો, હજી સત્તામાંહે તેને ઉપશમાવ્યો. મિથ્યાત્વ મિશ્ર આશ્રયી વિષ્કંજોદય. શુદ્ધ પુંજ આશ્રયી અપનીત મિથ્યાત્વ સ્વજાવ તે બીજું ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કરિયે. એરીતે વવસ્સંતિકે ૦ ગીતાર્થ કહેહે. ॥ ૫૫૮ ॥

હવે ઉપશમિક સમ્યક્ત્વ કહેહે. મૂલ:- મિહ્વત્તસ્સઽવસમા, ઽવસમં તં જણંતિ સમયજૂ ॥ તં ઽવસમસેઢીદ, આશ્મસમ્મત્તલાજેવા ॥ ૫૫૯ ॥ અર્થ:- મિથ્યાત્વ

મોહનીયકર્મનું, વિપાકે તથા પ્રદેશે જ્યાં ઉપશમ થયું છે તેને ઉપશમિક સમ્યક્ત્વ સમયચૂકે. સિદ્ધાંતના જાણ પુરુષ કહે છે. તે ઉપશમશ્રેણી પઢિવજે તેવારે સત્તક ને ઉપશમે યાય છે. અથવા આશ્મકે. પ્રથમ જીવ જેવારે સમ્યક્ત્વ લાજેવાકે. પામે, તે પામવાનો પ્રકાર લખિયેઢેયે.

અનાદિ મિષ્યાદૃષ્ટિ, કોણક જીવ એક આયુકર્મ વર્જિને શેષ સાતકર્મની પ્રકૃતિ થયાપ્રવૃત્તિ કરણેકરી સ્વપાવે, તે જ્યાં સુધી જેવારે પલ્યોપમને અસંખ્યાતમે જાગે કાળી સાગરોપમ એક કોઢાકોઢી પ્રમાણ કર્મસ્થિતિ યાય; તેવારે અપૂર્વકરણે કરી ઘન રાગ દેષ પરિણામ રૂપ વજ્રનીપરે જેદન કરવાને અતિહર્ષન, એવી કર્મચંચી જેદે. પઢી અનિવૃત્તિકરણે પ્રવેશ કરે. ત્યાં સમય સમય અતિવિશુદ્ધ પરિણામે કરી કર્મ સ્વપાવતો ઉદય આવ્યું છે જે મિષ્યાત્વ; તેને વેદે, અને અનુદીર્ણ જે છે તે ઉપશમ લક્ષણ અંતર મુદૂર્ત્ત કાલમાન અંતર કરણ કરે તે આવીરીતે.

અંતર કરણ સ્થિતિચકી તે કર્મ દલિક બેઢેને પહેલી અને બીજી સ્થિતિને વિષે પ્રદેપે, તે ત્યાંસુધી; જ્યાંસુધી સમય સમય અંતર કરણના દલિક અંતર મુદૂર્ત્તકાલે સમસ્ત કૃપાવી અનિવૃત્તિકરણને વિષે વાસિત અને ઉદીરણને મિષ્યાત્વ અનુજવ થકી સ્વપાવ્યો, અને અનુદીરણ તે વિશુદ્ધ પરિણામના વિશેષચકી વિષ્કંન તોદય કલ્પર દેશ સમાન મિષ્યાત્વ વિવર પામી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ લહે. એમ-હાં થોડુંજ લખ્યું છે. વિશેષ વિસ્તાર, વૃત્તિચકી જાણવો. ॥ ૧૫૫ ॥

હવે કારકાદિક ત્રણ સમ્યક્ત્વ કહે છે. મૂલ:- વિહિયાણુછાણપુણ, કારગમિ હરોયગંતુ સદ્દહણ ॥ મિહ્વદિદીવીવડ, જં તત્તેદીવગંતંતુ ॥ ૧૬૦ ॥ અર્થ:-જેવી રીતે આગમમાંદે અનુષ્ઠાન કહ્યું છે; તેવીરીતેજ શક્તિને અણગોપવતો થકો જે અનુષ્ઠાન કરે તો, તે કારક સમ્યક્ત્વ સાધુને યાય. અને બીજું જે સર્વદહણરૂપ તે રોચક સમ્યક્ત્વ શ્રેણીકાદિકનીપરે જાણવું. તથા મિહ્વદિદીકે. પોતે મિષ્યાદૃષ્ટિ વંત અનવ્ય અથવા હર્ષવ્ય ઠતો પણ અંગારમર્દકાદિકાચાર્યનીપરે ધર્મોપદેશે કરી બીજાને જિનોક્ત તત્ત્વ સ્વીપાવે, તેથી તે સમ્યક્ત્વ પમાડ્યાનું કારણ યાય, તેથી કારણે કાર્યનો ઉપચાર કરિયે. આયુર્ધૃત એવા ન્યાયચકી મિષ્યાદૃષ્ટિવંત ઠતાં પણ તેને દીપક સમ્યક્ત્વ કહિયે. ॥ ૧૬૦ ॥

હવે ચાર પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ કહે છે. મૂલ:- સ્વચ્ચાઈસાસાયણ, સહિયં તં ચઝવિ હંતુ. વિન્નેયાંતં સમ્મત્ત શંસે, મિહ્વત્પત્તિરૂવંતુ ॥ ૧૬૧ ॥ અર્થ:- ચાર પ્રકારના સમ્યક્ત્વમાં તો પૂર્વોક્ત ક્ષાધિકાદિક ત્રણ સમ્યક્ત્વ જાણવાં. તેને ચોથો સાસવાદ

ને સહિત કરિયે તેવારે ચાર યાય; પરંતુ તે સમ્યક્ત્વ જેવારે અંતરકરણે ડપશ્મિક સમ્યક્ત્વયકી પહેહે; અને હજી મિથ્યાત્વ પામ્યો નથી, ત્યાંસુધીમાં જઘન્યથી તો એક સમય અને ડટ્કણો હ આવલિ પ્રમાણ સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ કહિયે. પછી તે જીવ મિથ્યાત્વે જાય. તેમાટે જ્યાંસુધી મિથ્યાત્વ પામ્યો નથી, ત્યાંસુધી જઘન્ય મિથ્યાત્વની આપત્તિકે પામવું તદ્દુપ એ યાયહે. ॥ ૬૬૧ ॥

હવે પાંચવિધ સમ્યક્ત્વ કહેહે. મૂલ:- વેયયસંમતં પુણ, એયંચિય પંચહા વિણિ દિઠં ॥ સમ્મત્તચરમપોગલ, વેયણકાલે તયં હોઠ્ઠ ॥ ૬૬૨ ॥ અર્થ:- પૂર્વોક્ત ચાર સમ્યક્ત્વ, તેમાં વેદક સમ્યક્ત્વનું ડમેરણ કસાથકી પાંચ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ યાયહે; તે વેદક સમ્યક્ત્વ. તે સમ્યક્ત્વનું પુંજ તેનું ચરમકે પહેલું પુજ્જલ વેદે, તેવારે યાય. તે આવીરીતે હે; જે ક્ષપકશ્રેણી પઢિવજ્યાને અનંતાનુબંધીની ચોકહી તથા મિથ્યાત્વ ને મિશ્ર પુંજ સ્વપાવીને સમ્યક્ત્વના પુંજના પુજ્જલ ડદીરી ડદીરીને અતુ જવે તે નિર્ક્કારાવતો હહેલે જે સમ્યક્ત્વના પુજ્જલ વેદે, તેવારે વેદક સમ્યક્ત્વ કહિયે.

હાં કોઠ્ઠ કેહેશે કે ક્ષાયોપશમે અને વેદકે પણ સમ્યક્ત્વના પુજ્જલ વેદે તો એમાં છું વિશેપહે? તેનો ડત્તર આમહે કે, ક્ષાયોપશમે સમસ્ત કાલ સમ્યક્ત્વ પુજ્જલ વેદે અને વેદક સમ્યક્ત્વતો ચરમકે પહેલા સમ્યક્ત્વ પુજ્જલ વેદે; પણ પરમાર્થે તો ક્ષાયોપશમિકેજ હે. ચરમ પુજ્જલનો ગ્રાસ હે, ને શોષ પુજ્જલનો ક્યહે. ચરમગ્રાસ વર્તિને તો મિથ્યાત્વજાવનું અપગમ એવા ડપશ્મનો સડજાવહે. ॥ ૬૬૩ ॥

હવે દશ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ કહેહે:- મૂલ:- એયંચિય પંચવિદ્, નિસ્સગ્ગા જિગમ જેયડં દસહા ॥ અહવા નિસગ્ગરુઠ્ઠ, ઇચ્છાઇજમાગમેજણિયં ॥ ૬૬૪ ॥ અર્થ:- એજ પૂર્વોક્ત પાંચ જેદ જે કહ્યા, તેને એકેકના એક નિસર્ગ, અને બીજો અજિગમ એવા વે વે જેદે કરતાં દશ પ્રકાર યાયહે. અથવા નિસર્ગે રુચિ, ડપદેશ રુચિ, ઇત્યાદિક દશ પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ જે આગમ પત્તવણા પ્રમુખનેવિષે કણુંહે તેજ દેસાહેહે.

મૂલ:- નિસગ્ગુડવણસરુઠ્ઠ, આણારુઠ્ઠ સુત્ત બીય રુઠ્ઠમેવા ॥ અજિગમ વિહારરુઠ્ઠ, કિરિયા સંલેવ ધમ્મરુઠ્ઠ ॥ ૬૬૫ ॥ અર્થ:- હાં રુચિ શબ્દ સર્વત્ર જોડવો. તેમાં પ્રથમ નિસર્ગ, તે સ્વજાવે રુચિ ઇટલે ડ્રીજિનોક તત્ત્વનેવિષે જે અજિલાષ તે નિસર્ગ રુચિ જાણવી. બીજી, ગુરુપ્રમુખનો જે ડપદેશ, તેનાથી જેને રુચિ હોય તે ડપદેશ રુચિ જાણવી. ત્રીજી, આજ્ઞા તે સર્વજ્ઞના વચન ડપર રુચિ તે આજ્ઞારુચિ. ચોથી સૂત્ર તે આચારાંગાદિક અંગ પ્રવિષ્ટ અને અંગબાહ્ય તે આવશ્યક દશવૈકાલિકાદિક તેના ડપર રુચિ તે સૂત્રરુચિ. પાંચમી, બીજની પરે જે હોય તે બીજ, ઇટલે એકવચન તે

अनेक अर्थनो उपजावणहार थाय ते बीजरुचि. ठही अजिगम-विशिष्ट परिज्ञान, त्यां जे रुचि ते अजिगमरुचि. सातमी, समस्त षादशांगीने नयेकरी विचारी; तेथ की उपनी जे रुचि ते विस्ताररुचि. आठमी, संयमनुं जे अनुष्ठान, त्यां जे रुचि ते क्रियारुचि. नवमी, संक्षेपनेविषे रुचि, पण विस्तारार्थ न जाणे ते संक्षेपरुचि जाणवी. दशमी, श्रुतधर्म उपरुचि ते धर्मरुची. ए दश रुचि, संक्षेपथी शब्दार्थ मात्रेकही.

हवे ए दश रुचिने विस्तारेकरी सूत्रकार कहेले. मूलः—जो जिणदिष्टे नावे, चउ वि हे सदहाइ सयमेव ॥ एमेवनन्नहृत्तिय, निस्तगुरुइत्ति नायवो ॥ ९६५ ॥ अर्थः—जे कोइ जिनेश्वरना दीतेला नाव जे जीवादिक पदार्थ तेने इव्य, क्षेत्र, काल अ ने नावना जेदथकी चारप्रकारे अथवा नाम, स्थापना, इव्य, अने नाव ए चार प्रकारे ते कोइना उपदेशविना सयमेवके पोतानी मेलेज जातिस्मरणेकरी अथवा पोतानी बुद्धियेकरी श्रोतगवंते दीता जे नाव; ते तेमज ठे, पण अन्यथा नथी. एवी रीते सईहे. ते प्रथम निस्तर्गरुचि जाणवी. ॥ ९६५ ॥

मूलः—एए चेवउ नावे, उवइठे जो परेण सदहइ ॥ उठमठेण जिणेणव, उवएसरु इत्ति नायवो ॥ ९६६ ॥ अर्थः—एज पूर्वोक्त चउद जीवादिक पदार्थ तेने उठ स्थ अथवा केवलीजगवानना कहेला उपदेश थकी सईहे, ते बीजी उपदेशरु चि जाणवी. इहां सूत्रमां प्रथम उठस्थ कहुं. तेनुं कारण के केवलीपण प्रथम उठस्थ होय, पठी केवली थाय. तेथी प्रथम उठस्थ कहुं. अथवा उपदेशना आ पनार उठस्थ घणा होय, तेथी प्रथम तेनो उपदेश सांजलीने सईहे. ॥ ९६६ ॥

मूलः—रागो दोसो मोहो, अन्नाणं जस्स अवगयं होइ ॥ आणाएरोयंतो, सो खलु आणारुइनाम ॥ ९६७ ॥ अर्थः—राग, द्वेष, मोह, शेष मोहनीयनी प्रकृति अज्ञा न मिथ्यात्वरूप ते जेने देशथकी अपगतके गया होय पण सर्वथा गया न हो य; एवो जे होय ते श्रीजिनेश्वरनी आज्ञाये कुग्रहना अनावथकी जिनोक्त वचन सत्यकरी माने. ते त्रीजी आज्ञारुचि जाणवी. ॥ ९६७ ॥

मूलः—जो सुत्तमहिज्जंतो सुएणमोगाहईउ सम्मत्तां अंगेण बाहिरेणथ, सो सुत्तरुइ त्ति नायवो ॥ ९६८ ॥ अर्थः—जे प्राणी आचारांगादिक अंगप्रविष्टश्रुत अने अवश्यकादिक अंगबाह्यश्रुतने जाणता थका ते श्रुतेकरी सम्यक्त्व पामे. ते चोथी सूत्ररुचि जाणवी.

मूलः—एणएणोगाई, पयाइ जो पसरईउ सम्मत्ते ॥ उदइव तिल्लबिंदू, सो बीयरु इत्ति नायवो ॥ ९६९ ॥ अर्थः—जे जीवादिक एक पद जाणीने तेज जाणोला पदेकरी अनेकपद जेने सम्यक्त्वने विषे पसरें. जेम उदकने विषे तेलनुं बिंड पस

રે તેનીપરે પ્રસારને પામે, તે પાંચમી બીજરુચિ સમ્યક્ત્વનેવિષે જાણવી. ॥૯૬૯॥

મૂલ:- સો હોઈ અનિગમરુઈ સુઅનાણં જસસ અહુઝં દિઠં ॥ એકારસ અંગાઈ ॥
પયત્તગા દિઠિ વાઝય ॥ ૯૭૦ ॥ અર્થ:- જેણે શ્રુતજ્ઞાનને અર્થે થકી દૃષ્ટકે જાણુંબે, એટલે અગ્યાર અંગરૂપ તથા પયત્તા ઉતરાચ્ચયનાદિક દૃષ્ટિવાદ. इहां प्रकरण ते सूत्रथकी जुदां कहां ते प्रधानपणु जणाववाने अर्थे कहां: वली च शब्दथ की उववाइ प्रमुख उपांग, तेनो पण अर्थ जाण्योबे. ते ठही अनिगमरुचि थाय.

મૂલ:- દવાણ સવજાવા, સવપમાણેહિં જસસ ઉવલઢા ॥ સવાહિ નયવિહીહિં,
વિહારરુઈ મુણેયવો ॥ ૯૭૧ ॥ અર્થ:- इव्य जे धर्मास्तिकायादिक ठ, तेना समस्त प र्यायादिक जे नाव, तेनो प्रत्यक्हादिक समस्त प्रमाणे करीने जेने उपलब्ध के ज्ञाणपणुं थयुंબे, तथा सर्वनयोनुं विधिये करीने जाणपणुं थयुंબे, ते विस्ताररुचि जाणवी.

મૂલ:-નાણે દંસણચરણે, તવવિણે સવસમિડયુત્તીસુ ॥ જો કિરિયાનાવરુઈ, સો
સલુ કિરિયારુઈનામ ॥ ૯૭૨ ॥ અર્થ:- જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રનેવિષે. અને તપ, તે
બાર જેદનું, વિનય તે આચાર્યાદિક સંબંધી, સમિતિ તે ઈર્ષ્યાદિક પાંચ, યુષ્ઠિ તે
મનોયુષ્ઠ્યાદિક ત્રણ, તેને વિષે જે કિરિયા, ત્યાં જેની નાવથી રુચિબે; તે સલુ
કે જ નિશ્ચયે ક્રિયારુચિ નામ જાણવું. गाथामां चारित्र थकी तप प्रमुख जुदा था एया. ते विशेषे ए मोहांगबे एहुं जणाववाने अर्थे आण्योबे. ॥ ९७२ ॥

મૂલ:- અણનિગ્ગહિયકુદિઠી, સંસેવરુઈતિ હોઈ નાયવો ॥ અવિસારહંપવય
ણે, અણનિગ્ગહિંય સેસેસુ ॥ ૯૭૩ ॥ અર્થ:- જેણે કુદૃષ્ટિ કે જોગતાદિકની
દૃષ્ટિ તે અનનિગ્ગહીત એટલે અંગીકાર કરી નથી, તથાપિ શ્રીવીતરાગના પ્રવચનને
વિષે અવિશારદ એટલે અજાણબે, કિંતુ માહ્યો નથી. તેમજ શેષ કપિલાદિક પ્રણીત
જે પ્રવચન, તેનેવિષે પણ અનનિગ્ગહીત બે. શેષ એ બોલથકી સર્વ દર્શનાંતરનું જ્ઞાન
નિષેધ્યું. अनिके अनिमुखपणे उपादेयपणे जे ग्रहणके ज्ञान, तेज्यां नथी, तेने
अननिगृहीत कहिये. एम कुदृष्टिरूप समस्त दर्शनांतरना अंगीकारने जे चिला
ती पुत्रनी पेरे निषेध्या ए संक्षेपरुचि जाणवी. ॥ ९७३ ॥

મૂલ:-જો અઙ્કિકાય ધમ્મં સુઅધમ્મં સલુ ચરિત્તધમ્મં ચ ॥ સદહઈ જિણાનિહિયં,
સોધમ્મરુઈતિ નાયવો ॥ ૯૭૪ ॥ અર્થ:-જે જીવ અસ્તિકાયાદિકનો ધર્મ જે ગતિ ઓ
પણંનાદિક, અને શ્રુતધર્મ જે અંગપ્રવિણાદિક આગમનું સ્વરૂપ, તેમજ ચારિત્રધર્મ જે
સામાયિકાદિક જે જિણકે શ્રીતીર્થંકરદેવનો અનિહિત કે કહેલો તેને સર્વદે,
સત્યકરી માને, તે દશમી ધર્મરુચિ જાણવી. ए दशबोल जे कहा ते शिष्यना परि

ज्ञानने अर्थे जेदेकरी देखाड्या. अन्यथा निसर्गरुचि, उपदेशरुचि, अने अधिगम रुचिने विषे ए सर्वबोलनो समावेश थायळे ॥ ९४४ ॥

हवे पूर्वोक्त ह्यायिकादिक त्रण सम्यक्त्व, ते इहां प्रसंगशकी नरकादिक जी वाने विषे कहेळे. मूल:-आइपुढवीसु तीसं, स्वयउवसमवेथगं च सम्मत्तं ॥ वेमाणिय देवाणं पणिंदितिरियाण एमेव ॥ ९४५ ॥ सेसाण नारयाणं, तिरयडीणंच तिविह देवाणं ॥ नहिदु खइयं सम्मं, अन्नेसिं चैव जीवाणं ॥ ९४६ ॥ अर्थ:- आदिके पदेली रत्नप्रजादिक त्रण पृथ्वीमां ह्यायिक, उपशमिक, अने वेदक ए त्रण सम्यक्त्व थाय. जे शुद्धसम्यक्त्व पुंजना पुजलने वेदे ते वेदक सम्यक्त्व जाणवो. अने तेनेज ह्यायोपशमिक कहिये, अने उपशमिक ह्यायिके उपशमिकत्वने विषे पुजल वेदवानो सर्वथा अजावळे. तेमाटे वली त्रण पृथ्वीने विषे ह्यायिक, उपशमिक अने ह्यायोपशमिक ए त्रणज संजवे. एनो संजव जेरीते होय तेरीते कहेळे.

जे नारकी अनादि मिथ्यादृष्टि प्रथम सम्यक्त्व पामे तेने अंतकरण काले अंतरमुहूर्तसुधी उपशमिक सम्यक्त्व होय. पढी सम्यक्त्वना शुद्धपुंज संबंधी पुजल वेदतो बतो ह्यायोपशमिक सम्यक्त्व पामे. अथवा मनुष्य तिर्थेच ह्यायोपशमिक सम्यक्दृष्टि नारकीमां उपजे तेने पारिजाविक ह्यायोपशमिकना लाजशकी विराधित सम्यक्दृष्टि, ठी नरक पृथ्वीये ग्रहण करेला सम्यक्त्वे जाय. ए सिद्धांतिकनो मतळे.

अने कर्मग्रंथिकनो तो आवीरीते मत ठे के, वैमानिक देव थकी अनेरा मनुष्य तिर्थेच तेज ह्यायोपशमिक सम्यक्त्वे उपजे. परंतु ग्रहण करेला सम्यक्त्वे न उपजे. वली कोइक मनुष्य, नरक योग्य आयुष्य बांधी पढी रूपकश्रेणी मांमे, ते बद्धायुष्कपणा माटे पुरी करे नही; मात्र दर्शन ससक खपावी ह्यायिक सम्यक्त्व पामे; ते हवे मनुष्यना आयुष्य त्रूटशशी मरण पामीने नरकमां उपजे. तेवारे प्रथमनी त्रण नरक पृथ्वीये ह्यायिक सम्यक्त्व लाजे, ते ताडविक मनुष्यनेज होय. मनुष्यना जंवमां तेनो प्रारंज होय. जेम नारकीने तेम वैमानिक देवताने अने असंख्यात वर्षना आयुष्य वाला तिर्थेचने पूर्वोक्त त्रण सम्यक्त्व जाणवां.

त्यां वैमानिक देवाने उपशमिक अने ह्यायिक ते नारकीनीपरे ह्यायोपशमिक अने उपशमिक सम्यक्त्व पढी थाय. अथवा तिर्थेच मनुष्य ह्यायोपशमिक सम्यक्दृष्टि थकां जो वैमानिकमां उपजे तो तेने पारजविक होय. मनुष्य बे प्रका कारनां, एक संख्यातावर्षनां आयुष्यवालां अने बीजां असंख्यातावर्षनां आयुष्यवा

જા, તેમાં સંસ્થાતાવર્ષને આયુષ્યે મનુષ્યને ડપશમિક નામા પ્રથમ સમ્યક્ત્વને લાને હોય. અથવા ડપશમ શ્રેણીયે હોય. પઠી ક્ષયોપશમિક તાદ્ગવિક હોય.

ક્ષયોપશમિક સમ્યક્દષ્ટિ દેવતા મનુષ્યમાં ડપજે; તેવારે પારજવિક ક્ષયોપશમ હોય. ક્ષપકશ્રેણીયે તાદ્ગવિક ક્ષાયિક હોય. અને દેવતા તથા નારકી ક્ષાયિકસમ્યક્દષ્ટિ મનુષ્યમાં ડપજે, તેવારે પારજવિક ક્ષાયિક હોય, અને અસંસ્થાતા વર્ષ આયુષ્ક મનુષ્યને ડપશમિક ક્ષાયિક, તે દેવ તથા નારકીની પેરે જાણવું. અને ક્ષયોપશમિક તેવાર પઠી હોય. તે તાદ્ગવિક જાણવો. અને તિર્થેચ તથા મનુષ્ય ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ સહિત વૈમાનિકમાં જાય પણ અન્ય સ્થાનકે ન જાય. અને જેણે મિષ્યાદષ્ટિ થકી આયુષ્ય બાંધ્યું; પઠી ક્ષયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામ્યો તે ઇમાંજ ડપજે, તેવારે અવશ્ય મરણ સમયે મિષ્યાત્વે જડને ડપજે. પારજાવિક ક્ષયોપશમિક ઇમાં ન ડપજે. અને ક્ષયોપશમે સહિત દેવતામાં ડપજે. ઇ કા મૈર્ગથિકનું મત કહ્યું.

સિદ્ધાંતિક મતે ક્ષયોપશમ સહિત પૂર્વેકઆયુષ્ક થકાજ ક્ષયોપશમિક લીધે ઇમાં ડપજે; તેવારે પારજવિક પણ લાને. અસંસ્થાતાવર્ષાયુષ્ક તિર્થેચને ત્રણે સમ્યક્ત્વ હોય. અસંસ્થાતા વર્ષાયુષ્ક મનુષ્યનીપેરે જાણવો. તેસાણકે શેષ ત્રણ પૃથ્વી વિના બાકીના નારકીનો અસંસ્થાતાવર્ષાયુષ્ક સંજ્ઞી પંચેંડિય તિર્થેચને તેની સ્ત્રીને, તથા તિવિદ્ધકે ત્રણ પ્રકારના દેવ જે જવનપતિ વ્યંતર તથા જ્યોતષી તેને નશ્તિકે નહોય, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને તાદ્ગવિક નહોય. કેમકે સંસ્થેય વર્ષાયુષ્ક મનુષ્યનેજ તેનો પ્રારંજ હોય; અને પારજવિકપણે નહોય. ક્ષાયિક સમ્યક્દષ્ટિ ઇમાં ન ડપજે. પણ ડપશમિક ક્ષયોપશમિક ડપજે. અન્ય જીવોને સમ્યક્ત્વ નહોય.

ઈકેંડિયાદિક ચાર તથા અસંજ્ઞી પંચેંડી ઇમને તાદ્ગવિક અને પારજવિક ઇ બે માંહેલો કોઈ ન હોય; અને સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ વલી બાદર પૃથ્વી, આપ, વનસ્પતિ, વેંડિ, તેંડિ, ચરરેંડિ, અસંજ્ઞીપંચેંડિ, સંજ્ઞીપંચેંડિ ઇટલાને અપર્યાપ્તાવસ્થાયે પારજવિક હોય. પર્યાપ્તિ સંજ્ઞીપંચેંડિને તાદ્ગવિક પણ લાને. સૂક્ષ્મઈકેંડિય અને બાદર તેજ, વાયુમાંહે સમ્યક્ત્વનો લેશ જેને ઢે; તેને ડપજવાનો અજાવડે. તેમાટે ઇમાં સાસ્વાદન ન થાય. ઇ કર્મયંથિકનું મત જાણવું. અને સિદ્ધાંતિક મતેતો ઈકેંડિય સર્વમાંહે સમ્યક્ત્વ કહે નહી. જે કારણે શ્રીપત્તવણા ડપાંગમાં કહ્યું. પુઢ વિકાઈયાણંપુઢાગોયમા પુઢવિકાઈયા નો સમદિહ્નો સમ્મામિઢા વિઢિમિઢા વિઢિ વિઈવં જાવવણસ્સકાઈયા ઇતિઈકવિંશતિ ગાથાર્થ. ॥ ઇ૭૫ ॥ ઇ૭૬ ॥

अवतरणः— कुल कोडीणं संखा जीवाणंति एटले जीवोनी कुलकोटीनी संख्या तेनुं एकशोने पचासमुं द्वार कहेहे. मूलः— बारस सत्तय तिनिय, सत्तय कुलकोडिसय सहस्साइ ॥ नेया पुढवि दगा गिणि, वाऊणं चेव परिसंखा ॥ ९७४ ॥ कुलकोमिसयसहस्सा, सत्त छय नवय अठवीसंच ॥ बेइंदिय तेइंदिय, चउरिंदिय हरियकायाणं ॥ ९७५ ॥ अर्थः— बारलाख कुलकोटी पृथ्वीकायमांहे जाणवी. सातलाख कुलकोटी अपकायमांहे जाणवी. एरीते सतसहस्रलाख सर्वत्र जोडीये. तेवारे त्रणलाख तेउकायमांहे. सातलाख वायुकायमांहे, कुलकोडीना सतसहस्रलाख ते अनुक्रमे सातलाख बेइंदियमांहे, आठलाख तेइंदियमांहे, नवलाख चउरेंडिमांहे अने अठवीस लाख सर्व वनस्पतिकायमांहे जाणवी. ॥ ९७४ ॥ ९७५ ॥

मूलः— अक्षतेरस बारस, दस दस नवचेव सय सहस्साइ ॥ जलचर पक्षि चउप्पय, उर जुय सप्पाण परिसंखा ॥ ९७६ ॥ अर्थः— साढाबारलाख कुल कोडी जलचरमां, बारलाख कोडी खेचर पक्षीने विषे जाणवी, दशलाख चतुष्पद एटले हस्ति, तथा घोडा प्रमुखमांहे जाणवी, दशलाख उरपरिसर्प ते परड कालंदर प्रमुखमां जाणवी तथा नवलाख जुजपरिसर्प गोह नोलियादिक मांहे जाणवी. एरीते कुलकोडी लाख ए बे बोल सर्वत्र केहेवा. ॥ ९७६ ॥

मूलः— ठवीसा पणवीसा, सुर नेरइयाण सयसहस्साइ ॥ बारसयसयसहस्सा, कुलकोडीणं मणुस्साणं ॥ ९७७ ॥ अर्थः— ठवीसलाख देवतामां, पचीसलाख नारकीमां अने बारलाख कुलकोडी मनुष्यमां जाणवी. ॥ ९७७ ॥

हवे ए सर्वमली जेटला कुलकोडीना लाख थाय ते कहेहे. मूलः— एगाकोडा कोडी, सत्ताणउई नवेसयसहस्सा ॥ पन्नासं च सहस्सा, कुलकोडीणं मुण्येयवा ॥ ९७८ ॥ अर्थः— एककोडाकोडी सत्ताणुं सतसहस्र पचासहजार. सर्व मली एटली कुलकोडी थाय. एकक्रोडने साढीसत्ताणुंलाख कुलकोडीनी संख्या थाय. इतिगाथा पंचकार्य. ॥ ९७८ ॥

अवतरणः— हवे जोणिलखाचुलसीइति एटले घोरासी लाख योनीनुं एकशो एकावनमुं द्वार कहेहे. मूलः— पुढविदग अगणि मारुअ, एकेके सत्तजोणि लखा उ. ॥ वणपत्तेय अणंते, दस चउदस जोणिलखाउ ॥ ९७९ ॥ अर्थः— पृथ्वी, आप, तेज, वायु ए चारमांहे एकेकने सात सात लाख योनिठे. अने प्रत्येक वनस्पतिमांहे दशलाख योनिठे. अनंत एटले साधारण वनस्पतिमांहे चउदलाख योनिठे. मूलः— विगलिंदिएसु दोदो, चउरो चउरोय नारय सुरेसु ॥ तिरिएसु हुंति चउरो,

चउदसलखाव मणुएसुं ॥ ९८३ ॥ अर्थः— विकर्लेइय जे वेडियादिक तेमांहे प्र
त्येके वे वे लाख योनिहे. अने चारलाख नारकोने, तथा चारलाख देवोने, तथा
शेष तिर्थचमांहे चारलाख योनी जाणवी. वली मनुष्यनेविषे चउदलाख योनी जा
णवी. योनी शब्दनो ए अर्थहे के, यु मिश्रणे यु धातु मिश्रणे अर्थ; तेथी एवो
अर्थ थायढेके, जीव जवांतरे संक्रमे तेवारे तेजस कर्मण शरीरवंत थको औदारि
क शरीर योग्य पुज्जनी साथे मिश्र थाय. ते योनी कहिये. ॥ ९८३ ॥

इहां कोई कहेजे के अनंताजीवोने उत्पत्तिस्थानक पण अनंता जोइये. अथ
वा जीवोने सामान्य आधारभूत जे असंख्यात प्रवेशात्मक लोकहे; तो असंख्याता
उत्पत्ति स्थानक थाय, एमपण न कहेबुं. केमके केवलीनगवान केवलदृष्टे करी
घणा स्थानक पण वर्णादिक धर्मे सरखा जाणी तेने एक योनी कहेहे. ते कारण
माटे अनंताजीवोनी पण चउरासी लाखज योनी जाणवी. तेज गाथाये करी कहेहे.

मूलः— समवेत्ताइ समेया, बहुवोविय जोणि लख जेयाउ ॥ सामन्ना धिप्यंति
हु, एकग जोणीय गहणेण ॥ ९८४ ॥ अर्थः— समके० सरखे वणें प्रमुखेकरी
एटले वणें, गंध, रस स्पर्शादिकना समपणाथकी समेयाके० सहित एवा बहुवोवि
के० घणाजे योनीना लाख तेना जेदथकी सामान्यपणे धिप्यंतिके० घणा सरखे
वर्णादिके पण एक योनीनुं ग्रहण करी लइये, योनी ते उत्पत्तिस्थानक समजबुं.
जेम वृश्चिकादिकने गोवर; तेम ए जाणबुं. अने एक योनीनेविषे घणां कुल होय. ए
वा विशेषपणाने लीधे योनी अने कुल ए वे जूदां जाणवां. इति गाथात्रयार्थ. ९८४

अवतरणः— तिकांलाई वित्तव विवरणंति एटले त्रैकालि इत्यादिक वृत्तिना अर्थनो
विवरोकरवो एबुं एकशोने बावनमुं दार कहेहे. मूलः—स्वधरा वृत्तं. त्रैकाव्यं इव्य
पट्कंनवपदसहितं जीवपट्कायलेइया, पंचान्ये चास्तिकाया व्रतसमितिगतिज्ञानचा
रित्रजेदाः ॥ इत्येते मोक्षमूलं त्रिचुवनमहितैः प्रोक्तमर्हज्जिरीशैः, प्रत्येति श्रद्धधाति
ष्टशति चमतिमान् यः सवै शुद्धदृष्टिः ॥ ९८५ ॥ अर्थः—त्रणकाल ते अतीतादिक,
इव्यपट्क ते धर्मास्तिकायादिक, नवपदते जीवादिक नवतत्व करी सहित, एकेंडिया
दिक पांच अनिंइय जेला करवा थकी जीव पट्क थाय, एमज पृथ्व्यादिक काय
ठ, लेइया ते रुष्मादिक ठ, पांच अनेरा धर्मास्तिकायादिक अस्तिकाय जाणवा. वली
व्रतते प्राणातिपात विरमणादिक पांच, समिति ते इर्यादिक पांच, गतिते नारकादि
क चार, अने तेनी साथे सिद्धमोक्ष जेलिये तेवारे पांच थाय, ज्ञान ते मत्थादिक
पांच, चारित्र ते सामायिकादिक पांच, ए प्रत्येके पांच पांच जेद इति. एणे सहित

કરી, પૂર્વોક્ત ત્રણકાલાદિક પદાર્થ મોહનું મૂલ તે ત્રિચુવન કે ૦ ત્રણલોકને મ હિત કે ૦ પૂજનિક એવા શ્રીઅરિહંત તીર્થંકર તે કેવાઢે? સ્વનાવિક કર્મદ્ય સુરક ત એવા અતિશયે આઠપ્રાતિદ્યૈ વિરાજમાન, એવા ઈશૈ: કે ૦ આશ્ચર્યવંતે કહ્યુંઢે. તે કારણે એને પ્રત્યેતિ કે ૦ સ્વરૂપથી જાણે, જાણીને પઢી શ્રદ્ધાતિકે ૦ સર્વદે. પો તાના આત્માને રુચાવે. તેનું સ્પૃશ્ણતિકે ૦ સમ્યક્પ્રકારે સેવન કરે, તે જીવ સ્ફુટકે ૦ પ્રગટપણે શુદ્ધદૃષ્ટિ મિથ્યાત્વમૂલથી રહિત પળાથકી શુદ્ધ સમ્યક્ત્વવંત જાણવો.

હવે એજ સૂત્રકાર વચાણે ઢે. મૂલ:- એયસ્ત વિવરણ મિણં, તિકાલ મર્થ્ય વ દ્વમાણેહિં ॥ હોં જવિસ્ત જુણેહિં, દવ્વજ્ઞકં પુણે એયં ॥ ૧૮૬ ॥ અર્થ:- એ વૃત્તિનું વિવરણકે ૦ વ્યાખ્યાન કરવું; તે આવી રીતે, ત્રણકાલ, તેમાં અતીત જે થઈ ગયો, વર્તેતે વર્તમાન, હોંકે ૦ થાય, અને ત્રીજો જવિષ્ય તે થાશે, તેણેકરી યુક્ત એકાલ ત્રિક અને ડ્યયનું ષટ્ક. વલી તેજ હવે આગલી ગાથાએ કહેઢે. ॥ ૧૮૬ ॥

મૂલ:- ધમ્મઙ્ગિકાયદવ્વં, દવ્વમહ મ્મઙ્ગિકાયનામંચ ॥ આગાસ કાલ પોગ્ગલ, જીવાદવ્વસ્તરૂવંચ ॥ ૧૮૭ ॥ અર્થ:- જીવ અને પુજ્ઞ જે પોતાની ગતિક્રિયા પરિણીત ઢે, તેને તેજ સ્વનાવ ધરે, તેથી ધર્મકહિયે. અને અસ્તિ શબ્દે પ્રદેશ, તેનો કા ય જે સંઘાત, તે ધર્માસ્તિકાય ડ્યય કહિયે; તેમજ એ જીવ તથા અજીવને વિપરી ત જે સ્થિતિ ક્રિયાપરિણીત ડ્યય ઢે, તેને સ્થિતિ આપનાર જે ડ્યય તે અધર્માસ્તિ કાય કહિયે. ત્રીજું, સમસ્ત લોકાલોક વ્યાપી અનંત પ્રદેશાત્મક અસૂર્ત્ત્વવિશે પ આકાશ ડ્યય જાણવું. ચોથું, સમસ્ત વસ્તુના સમૂહનું કલન કે ૦ માન જેથ કી થાયઢે, તે કાલડ્યય જાણવું. અથવા કલિયે સમય આવલિકા મુહૂર્તાદિક પ્રકારે કરી સર્વ સચેતન અને અચેતન વસ્તુ જેણેકરીને જાણિયે તે કાલ કહિયે. પાંચમું જે પૂરાય અને ગલિ જાય તે પુજ્ઞ જાણવું. ઢાળે, જે જીવ્યા, જીવેઢે અને જીવશે; તે જીવ જાણવો. તેજ અસ્તિકાય તે જીવાસ્તિકાય જાણવો. ॥ ૧૮૭ ॥

હહાં એ જાવઢે કે, જો ધર્માસ્તિકાય ડ્યય ન હોય તો; જીવ પુજ્ઞને ગતિપણ નહોય, અને જો અધર્માસ્તિકાય ડ્યય ન હોય તો જીવ પુજ્ઞને સ્થિતિપણ ન હોય તથા જો આકાશાસ્તિકાય ડ્યય ન હોય તો, જીવાદિપદાર્થોને આધાર પણ ન હોય. વલી જો કાલડ્યય ન હોય તો બકુલ, અશોક ચંપકાદિકને ફૂલ ફલ પણ ન હોય; તથા જો પુજ્ઞડ્યય ન હોય તો ઘટપટાદિકની વ્યવસ્થાપણ ન હોય, અને જો જીવ ડ્યય ન હોય તો પ્રાણી પ્રાણિમાત્રપ્રત્યે ચૈતન્યપણું ન હોય. એ ડ્યયનું સરૂપ કહ્યું. હવે નવપદનું સરૂપ કહેઢે. મૂલ:- જીવાજીવા પુજ્ઞં પાવાસવ સંવરોય નિજ્ઞાર

एषा ॥ बंधो मुक्तो इमांश्च नवपथांश्च ज्ञिणमर्थमि ॥ ९८८ ॥ अर्थः— जे सुखइः खने जाणो ते जीव; बीजुं तेथकी विपरीत ते धर्मास्तिकायादिक अजीव जाणवो. त्रीजुं शुचप्रकृतिरूप कर्मते पुण्य, चोथुं तेथकी विपरीत कर्म ते पाप जाणवुं. पांचमुं जेणेकरी शुजाशुचन कर्मरूप जल, ते जीवरूप सरोवरमां प्राप्त थाय; ते आश्रव जाणवो. ठुठुं गुह्यादिके करी ते पूर्वोक्त आश्रवनुं जे रुंधन करवुं ते संवर कहिये; सातमुं विपाके अथवा तप प्रमुखेकरी, देशयकी जे कर्मोने खपाविये, ते निर्झरा जाणवुं. आठमुं कर्मोने जीवनीसाथे एकमेकरिये ते बंध जाणवुं. नवमुं समस्त कर्मोनी ह्यकरीने ज्या जीव पोताना स्वरूपमां स्थित थाय, ते मोह कहिये. एरीते ए नवपद श्रीजिनशासनने विषे कहांढे.

इहां आश्रव, बंध, पुण्य अने पाप ए चार ते मुख्य संसारनां कारणढे, तेने हेय पणो जाणवां. अने संवर, तथा निर्झरा एवेते मुख्य मोहनां कारणढे अने मोह ते मुख्यपणो साध्यढे, तेमाटे ए त्रण उपादेय जाणवां.

एम शिष्यने हेय उपादेय जणाववाने अर्थे नवपदार्थ कहा. अन्यथा संक्षेप अपेक्षायेतो जीवाजीवने विषे पुण्यपापादिकनो अंतर नाव संजवे. द्वित्व संख्याये श्री स्थानांगने विषे कह्युंढे. “उक्तंच जंहुं वणं लोए, तं सर्वं मुष्ण्डोयारं” तजहाजीवाचेव अजीवाचेवचि एना विस्तारे उचरोत्तर जेद करे तो अनंता थाय.

हवे जीव अजीवने विषे पुण्य पापनुं शी रीते अंतरजवे? ते कहेढे. पुण्यपाप रूप कर्मना जे बंधढे ते पुजल परिणामढे. अने पुजल अजीवढे ने आश्रव मिथ्या दर्शनरूप ते जीवनुं परिणामढे. वली संवरपण आश्रव निरोध लक्षण देश अने सर्वना जेदेकरी आत्मानुं परिणाम ढे. निर्झरा ते कर्मनो परिसाट एटले जे जीव पोतानी शक्तियेकरी कर्म दूर करे ते जाणवुं. तथा मोहपण समस्त कर्मरहित, तेपण आत्मानेज जाणवुं. वली अन्यत्र स्थानके पुण्य अने पाप ए बे बंधने विषे अंतर जवेढे तेवारे सात पदार्थ थायढे. ॥ ९८८ ॥

हवे जीव षट्क कहेढे. मूलः— जीव षट्कं इग बिति चउ पंचिंदिय अणिंदियसरू वं ढकाया पुढविजला निल वाउ वणस्तइ तसेहिं ॥ ९८९ ॥ अर्थः— एकेंडियादिक पांच ढाओ अनेंडियजे समस्त कर्मैकरी रहित, वली शरीर अने इंडियादिक जेने नथी एवो सिद्धरूप जाणवो; ए जीव षट्क कहा. अने ढकाय ते पृथ्वीकाय आदि देइने त्रसकाय पर्यंत थायढे ते जाणवी. ॥ ९८९ ॥

हवे जेइया ढ कहेढे. मूलः— ढलेसाउकन्हा, नीला काकय तेयपरहसिया ॥

कालविहीणं दवं, ठकं इह अङ्घिकायाउ॥६७॥ अर्थः—जेणेकरी जीवने अने कर्मने मांहोमांहे आश्लेषाय तेने लेइया कहिये; जेम स्फटिकने कृष्णादिक इव्य साथें जोडिये तो तेवोज वर्ण देखाय, तेम जीवने पण जाणवुं. अन्य वली कृष्णादिक इव्यने योगातर्गत इव्य कहेते. एक वली समस्त कर्मनी प्रकृतिनुं निरुपद्रूप कहेते. वली कोइकतोकार्मण शरीरनी परें जुदा आतर्कर्मथको कार्मण वर्गणा थकी नी पन्था. कृष्णादिक इव्य, तेने लेइया शब्द कहेते. इहां तत्व केवली जाणे. इहां जीवने कृष्ण परिणामे कृष्णलेइया जाणवी. एम बीजी नीलादिक लेइयाउ पण जाणवी.

कालविहीणंके० एक कालइव्येकरी रहित जे इव्यनो षट्क ते इहां अस्तिका य जाणवो. एटले ठ इव्यने एक कालइव्य रहित करिये, तेवारे पंचास्तिकाय थाय; अने एक कालइव्यने अस्तिकाय न कहिये. केमके प्रदेशनो समूह कालनेविपे नथी, जे कारणे कालनो अतीत समयते विनिष्ट, अने अनागत समय ते अनुत्पन्नपणे करीने प्रज्ञापक समय एक होय, एम कहेसोतो शिष्य कहेते के; आवली, मुहूर्त दिवसादिकनी प्ररूपणा ते मिथ्या थाइ अने आवलिका कहेसो तो असंख्याते समये एक आवलिका थायते; तेवारे घणा प्रदेशनी उत्पत्ति थाइ तेनो उच्चर आमळेके, यद्यपि एवात सत्यते, तथापि आवलिकादिक जे ते, ते व्यवहार नय आश्री कहेते पण निश्चे नय नथाय. ॥ ६७॥

हवे व्रत कहेते. मूलः— पाणिवह सुसावाए, अदत्त मेहुण परिगद्देहिं इमं ॥ पंचवयाइं जणिया पंचसमिईउ साहेमि ॥ ६८॥ अर्थः— एक प्राणातिपात बीजुं मृषावाद, त्रीजुं अदत्तादान, चोथुं मैथुन; पांचमुं परिग्रह. ए पांचेने विरमण रूपे जे वां, ए पांच महाव्रत इहां श्री जिनशासनने विपे कहाये. हवे पांच समिति कहुं.

मूलः— इरिया नासा एसण, गहण परिछवण नामिया ताउ ॥ पंच गईउ नारय, तिरिय नर सुर सिद्धिनामाउ॥६९॥ अर्थः— ईर्यानाषादिक पांच समिति जाणवी. ताउ के० तेनुं स्वरूप व्रत तथा समितिनुं स्वरूप ते पेहेलां पांसठ, ठासठ तथा शडसठमा धारमां सविस्तरपणे वखाणुं तेथी इहां नाममात्रकयुं, अने पांच, जे नारकादिक त्यांगम्यते एटले पोताना कर्मरूपदोरडे खेचीने, प्राणीने जे स्थले पमाडिये; ते गति जाणवी. ते एक नारकी संबंधीनी, बीजी तिर्यंच संबंधीनी, त्रीजी मनुष्य संबंधीनी, चोथी देवता संबंधीनी, अने पांचमी ज्यां सर्वकर्मनो ह्य थाय ते सिद्धनी गति जाणवी.

ज्ञान पांच कहेते. मूलः— नाणाइं पंच मइ सुय उवही मण केवलेहिं जणियाइं सामाइय ठेय परिहारे सुहुम अदखाय चरणाइं ॥ ७०॥ अर्थः— ज्ञान पांच

તેં એક મતિ, બીજું શ્રુત ત્રીજું અવધિ, ચોથું મનપર્યવ અને પાંચમું કેવલજ્ઞાન તેણે કરી નણિયાકે. કહ્યાહે ચારિત્રના જેદ તે આવી રીતેહે. પ્રથમ સામાયકે. સમપણુ, રાગ દ્વેષના અજાવથકી જે સમતા તે સમનાવે આયકે. જાહુંહે જ્યાં, તે સમાય તેને વિષે અથવા તેણેકરી જે નિપન્યું તે સામાયિક કહિયે. અથવા સમ જે જ્ઞાનાદિક, તેનો જ્યાં આયકે. લાજ હે. તે સામાયિક કહિયે. યદ્યપિ એ સમસ્ત ચારિત્ર તે સામાયિકજ કહિયે, તથાપિ હેદાદિક વિશેષણે વિશેષિયે; તેવારે નાના પણુ નજે, તે સ્વર ને યાવત્કથિકના જેદે કરી બે પ્રકારે થાય.

તેમાં સ્વર તે જે થોડા કાલસુધી હોય. તે જરત ઈરવતાદિક દશ સ્ત્રોમાં, પ્રથમ અને હેલા તીર્થકરના તીર્થમાં જ્યાંસુધી શિષ્યને મહાવ્રતનું આરોપણ કહ્યું ન હોય ત્યાંસુધી હોય. અને યાવત્કથિક તે યાવત્કાલ સુધીહોય. તે જરત ઈરવ તના મધ્યમ બાવીશ જિનેશ્વરના સાધુને જાણવી, કારણ, તેને ઉપસ્થાપના ન થાય.

હાં કોઈ પૂછેજે, સ્વર સામાયકનો પણ ઉચ્ચારતો યાવત્કાલસુધી ઉચ્ચરેહે, પ હી ઉપસ્થાપનાને વચ્ચે તે હંમેહે. તેવારે કેમ પ્રતિજ્ઞાજંગ ન થાય? ઉત્તરકહેહે. પ્રથમ કહ્યુંહે જે સમસ્ત ચારિત્ર, અવશેષ સામાયિક કહિયે. એમ જે કોઈ ચારિત્ર આગલ આગલ હે તે વિશુદ્ધરૂપહે. તેમાટે પાઠલ પાઠલનું તે જંગ ન પામે.

તેમ જે પૂર્વપર્યાયનો હેદ કરે, અને ઉપસ્થાપના મહાવ્રતનેવિષે કરે, તે હેદોપ સ્થાપનીય ચારિત્ર બે જેદેહે. એક સાતિચાર ને બીજું નિરતિચાર, તેમાં સાતિચાર તે જે અપરાધ ઉપન્યાથી મૂલયુ ચારિત્ર ગમાવીને નવિન વ્રત ઉચ્ચાર કરાવિયે. અને નિરતિચારતે જે, સ્વર સામાયકવંત શિષ્યને વ્રતનેવિષે આરોપણ કરિયે, અથવા તીર્થીતરે સંક્રમે. જેમ શ્રી પાર્શ્વનાથના તીર્થથકી શ્રીમહાવીરના તીર્થને વિષે આવે તેવારે ચતુર્યામ ધર્મથકી પંચયામ રૂપ ધર્મ પઢિવજે. તેવારે થાય.

ત્રીજું પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર બે પ્રકારેહે. એક નિર્વિશમાન અને બીજું નિર્વિષ્ટ કાયિક. ત્યાં જે એ ચારિત્રનો સેવનાર તે નિર્વિશમાન. અને જેણે તે ચારિત્ર વિશેષે કરી સેવ્યું તે નિર્વિષ્ટકાયિક જાણવો.

ચોથું સૂક્ષ્મ લોનાંશવિશેષરૂપ સંપરાય કે. કષાય હે જેનેવિષે, તે સૂક્ષ્મસંપ રાય ચારિત્ર. તે વિશુદ્ધમાન અને સંક્લિષ્ટમાનના જેદે કરી બે પ્રકારેહે. અને પાંચ મું યથારહ્યાત ચારિત્ર, તે સર્વોચ્ચમહે એ પાંચ ચારિત્ર કહ્યાં હિતિ ગાથાનવકાર્થ: એ દહે વૃત્તનું વચાણ કહ્યું. ॥ ૧૧૩ ॥

અવતરણ:— સદૃપહિમાવત્તિ એટલે શ્રાવકની પ્રતિમાનું એકશોને ત્રેપનમ્

દાર કહેહે. મૂલ:- દંસણ વય સામાણ્ય, પોસહ પમિમા અબંન સજ્જિતે ॥ આરંનપેસ ઓદિઠ વજ્જાણ સમણનૂણ્ય ॥ ૯૯૪ ॥ અર્થ:- એકદંસણપ્રતિમા, બીજી વ્રતપ્રતિમા, ત્રીજી સામાયક પ્રતિમા, ચોથી પૌષ્ઠ પ્રતિમા, તે અષ્ટમ્યાદિક પર્વે દિ વસે અનુષ્ઠાનવિશેષ જાણવી. પાંચમી પમિમા કે ૦ કાઠસગ્ગતું કરવું. એ પાંચનેવિ પે પ્રતિમા અજિગ્રહ જાણવો. ઢઠી અબ્રહ્મસેવા તે નિયમેકરી કરવી. સાતમીસચિત્ત વર્જન પ્રતિમા, આઠમી કપિપ્રમુખ આરંન વર્જન પ્રતિમા. નવમી પ્રેહ્ય તે અનેરા જૂ ત્યાદિક પાસેથી આરંન કરાવવાનું વર્જન કરવું, તે પ્રતિમા જાણવી. દશમી ઓદિષ્ટ એટલે શ્રાવક ઓદેસીને જે અશનાદિક કરવું. તેનું વર્જન કરવાથી પ્રતિમા થાય. અને અગ્યારમી પ્રતિમામાં તો શ્રમણનૂત એટલે સાધુવત્ સાધુનીપરેરહે, તે પ્રતિમા જાણવો. હ્યાં સૂત્રમાંહે દંસણ ઇત્યાદિક સર્વપદો આગલ પ્રતિમા શબ્દ જોડિયે.

યદ્યપિ શ્રીદશશ્રુત સ્કંધમાં એ પ્રતિમાઠનો કાલમાન સાક્ષાત્કારે દેશ્વાતો નથી. તથાપિ ડપાસકદશાંગમાંહે આણંદ શ્રાવકને અધિકારે સાઢાપાંચવર્ષ ક હ્યાહે. તેથી તેજ કાલમાન અનુષ્ઠાન વિશેષે સહિત દેશ્વાહે. ॥ ૯૯૪ ॥

મૂલ:- જસ્સંઘા જો પઢિમા, તસ્સંઘા તીએ ઢુંતિ માસાવિ ॥ કીરંતિસુવિકજ્ઞા ઓતામુ પુવુત્તકિરિયાઠ ॥ ૯૯૫ ॥ અર્થ:- જે સંઘ્યાયે જે પ્રતિમા છે, તેજ સંઘ્યા યે તેનેવિષે માસ પણ તેટલાજ હોય. જેમ પ્રથમ પ્રતિમા એક માસની, બીજીબેમાસ ની, ત્રીજી ત્રણમાસની. એમ યાવત્ અગ્યારમી અગ્યાર માસની જાણવી. એમ એ સર્વ અગ્યારે પ્રતિમાનું કાલમાન એકતું કરિયે તો ઢાસઠ માસ થાય. તેમ પૂર્વોક્ત માન જાણવું. કીરંતી સુવિકજ્ઞાઠકે ૦ પ્રતિમાનેવિષે કરવી, તેનેવિષે તે પૂર્વોક્ત ક્રિ યા. જેમ દર્શન પ્રતિમાનેવિષે દર્શન પાલવું. તથા બીજી વ્રત પ્રતિમાઠે તો ત્યાં પે હેલી પ્રતિમાનો વીધિ જે દર્શનઠે; તે દર્શન પણ પાલવું. અને વ્રત પણ પાલવાં. એરીતેપે હેલી પહેલી પ્રતિમાની ક્રિયા તે પણ આગલી આગલી પ્રતિમાનેવિષે કરતા જવું.

એજ પ્રતિમાનું વિશેષ અનુષ્ઠાન દેશ્વાહે છે. મૂલ:- પસમાણ્ણવિસિઠં, કુગ્ગ હસંકાણ્ણપરિહીણં ॥ સમ્મવડંસણ મણહં, દંસણ પમિમા હવણ્ પઢમા. ॥ ૯૯૬ ॥ અર્થ:- પ્રસમ શબ્દે ડપશમ અને આદિશબ્દયકી સંવેદ, નિવેદ, અનુકંપા આસ્તિ ક્ય લક્ષણ એ પાંચ સમ્યક્તના ગુણ, તેણેકરી વિશિષ્ટકે ૦ સહિત થાય. તેમજ કુગ્રહ જે માઠા એવા સમ્યક્ત્વને વિષે જે કદાગ્રહ તથા શંકાદિક પાંચ અતિચાર, તડૂપ સત્ત્વથી પરિહીણકે ૦ રહિત થાય. એવુંજે સમ્યક્ દર્શન. તે પાપરહિત જાતિ યો ગાદિક અપવાદે રહિત પાણે, તે દર્શન પ્રતિમા પહેલી થાય. ॥ ૯૯૬ ॥

હવે અનુક્રમે બીજી પ્રમુખ કહેહે. મૂલ:- બીયા ણુવ્યધારી, સામાઈ કહોઈ હોઈ તડ્યાઈ ॥ હોઈ ચઢહો ચઢહિસિ, અઠમિમાઈસુ. દિવસેસુ ॥ ૧૧૬ ॥ અર્થ:- બીજી પ્રતિમાને વિષે અણુવ્રત તે સ્થૂળ, પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક પાંચ, તથા એ નાં ડપલહણથકી ત્રણ ગુણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત. તે પણ વધ બંધાદિક અતિચારે કરી રહિત, અપવાદે વર્જિત, સમ્યક્પ્રકારે પેહેલી પ્રતિમામાં પ્રદ્ધ કરેલાં સમ્યક્ત્વ સહિત ધારણ કરે; તે બીજી પ્રતિમા જાણવી.

સામાયિક જે સાવચયોગ વર્જન અને નિરવચયોગ સેવનરૂપ પૌપધવિના દર્શન તથા વ્રત સહિત હતો સદાસર્વદા ઝનયકાલ સામાયિકનો કરનાર તે, ત્રીજી પ્રતિમાનેવિષે થાય. હોઈચઢહો કે ૦ ચોથી પ્રતિમા થાય. ચતુર્દશ અષ્ટમી પ્રમુખ તિથિના દિવસોનેવિષે પોસહ કરે. તેના પ્રકાર આગલી ગાથાએ કહેહે. ॥ ૧૧૭ ॥

મૂલ:- પોસહ ચઢહિદં પિય પમિપુત્રં સમ્મ સોઝ અણુપાણે ॥ બંધાઈ અડ્યારે, પયત ડ વઙ્ગઈ ઇમાસુ ॥ ૧૧૮ ॥ અર્થ:- પોસહ ચાર પ્રકારનાં છે. એક આદ્યારવર્જનરૂપ પોસહ, બીજું શરીરસત્કારવર્જનરૂપ પોસહ, ત્રીજું અબ્રહ્મસેવાવર્જનરૂપ, અને ચોથું સાવચ વ્યાપારપરિવર્જનરૂપ. એ ચાર પોસહ તે પરિપૂર્ણ સમ્યક્પ્રકારે પાણે. તુ શબ્દ અવધારો છે. એટલે એરીતે પાલણ કરે છે. તે વધ બંધાદિક સાથ અતિચાર અને પાંચ સમ્યક્ત્વના અતિચાર; તે પ્રયત્ન એટલે યદ્યમેકરી આ ચારને વિષે વર્જે. ॥ ૧૧૯ ॥

મૂલ:- સમ્મમણુવ્ય ગુણવય તિસ્કાવયવંધિરોય નાણીયં ॥ અઠમિ ચઢહસીસુંપ હિમંતો એ ગરાઈયં ॥ ૧૨૦ ॥ અર્થ:- એક સમ્યક્ત્વ, બીજા અણુવ્રત, ગુણવ્રત, ને શિક્ષાવ્રત વંત થકો તથા ડપનાડપસર્ગે પણ સ્થિર શબ્દે, અવિચલ સત્ત્વ વંતહોય. વલી જ્ઞાની હોય પ્રતિમાના કલ્પાનો જાણ હોય તે અષ્ટમિ ચતુર્દશિને વિષે પ્રતિમા કા ડસગે રહે, એકરાત્રી દિવસે પોસહ લેઈને રાત્રે શૂન્ય ગૃહે ચતુઃપથાદિકે પ્રતિમા રહે.

મૂલ:- અસિણાણ વિયહજોઈ, મઝલિયમો દિવસબંજયારોયં ॥ રત્તિં પરિમાણક મો, પમિમાવઙ્ગેસુ દિવસેસુ ॥ ૧૨૧ ॥ અર્થ:- અસ્થાન એટલે જ્ઞાનનું પરિવર્જન કરનારો, અને વિકટજોડી એટલે દિવસે પ્રકાશયુક્ત સ્થૂળને વિષે જોજન કરે છે તે. એમાં પૂર્વે રાત્રી જોજન વિષે નિયમ કહેલો ન હતો, તે સારુ આ રીતે કહ્યું. મઝલિયહો તિ એટલે અબઙ્ગ પરિધાન કહ્યું એવો અર્થ. તેમજ દિવસનેવિષે બ્રહ્મચારી એવો જેનો સ્વભાવ તે દિવસ બ્રહ્મચારી. તે રાત્રીને વિષે રતિ કરે છે. પરિમાણ કે ૦ સ્ત્રીડના અને તેડના જોગનું જેણે એક કિંવા બે વચ્ચે એવું પ્રમાણ કરેલું છે, તે પરિમાણક ત જાણવું. હવે તેનો કાલ કહેહે. પઠિમા વઙ્ગેસુદિવસેસુ કે ૦ કાઢસગ્ગ રહિત અ

ने पर्वादिक रहित एवा दिवसोने विषे रति करे. ते चोथी पोसह पडिमा कही.

मूलः— जायइ पडिमाइविच, तिलोयपुळे जिणे जियकसाए ॥ नियदोसपञ्च
णीयं, अन्नं वापंच जामासा ॥ १ ॥ अर्थः— हवे पांचमी काउसगग प्रतिमा कहेहे.
ए प्रतिमाने विषे स्थित थको काउस्सगमां, त्रणञ्चवनना पूज्य वली जितकषाय
एवा जिनेश्वरनुं चिंतन करे. अथवा निजदोष एटले जे पोताना काम क्रोधादि
क दोष ठे तेना प्रत्यनिक एटले प्रतिपद्हीनूत, एवा जे कृमाप्रमुख तेने थ्यावे, ए
म पांच मास सुधी करे तेवारे. ते पांचमि प्रतिमा थाय. ॥ १ ॥

मूलः— सिंगार कद्विचूसुकरिसं इड्डीकहंच वज्जितो ॥ वज्जइ अबंजमेगं, त
उयं बछाइ ठम्मासे ॥ २ ॥ अर्थः— बछी ब्रह्मचर्यप्रतिमा कहेहे. शृंगारनी कथा
अने विचूषानो तथा स्नान, विलेपन धूप प्रमुखनुं उत्कर्ष एटले अधिकपणुं
वर्जे. तथा स्त्रीनी कथा ते आवीरीते के, स्त्री एकली होय, तेनी साथे सराग वातो क
रवी; तेपण वर्जवुं, एक अब्रह्ममैशुन ते वर्जे. प्रथम तो दिवस वर्जिने, रात्रे
स्त्री सेवननुं प्रमाण कथुं हतुं; तेपण इहां पांचमी, पढी बछी प्रतिमाने विषे ठम
हीना सुधी त्याग कथुं. तथा कामकथा चित्तविकारनी करनार, तेनो पण इहां प्र
तिपेध कखो. एम जाणवुं. ए ठ मासनी बछी प्रतिमा कही. ॥ २ ॥

सातमी प्रतिमा कहेहे. मूलः— सत्तमिसत्तवमासे, नवि आहारइ सचित्त माहा
रं ॥ जंजं हेछिजाणं, तंतो चरिमाणसद्वपि ॥ ३ ॥ अर्थः— सातमी प्रतिमा, सातमा
ससुधी सचित्त आहारने आहारेनहीं एटले सचित्त वस्तुनुं जोजन करे नहीं. अ
ने जंजंहेछिजाणंके० जे जे पाढली पूर्वोक्त प्रतिमानुं अनुष्ठान, तेते आगले आ
गले सर्व जाणवुं. एटले आगली प्रतिमानी क्रिया पण करतो रहे. ॥ ३ ॥

आठमी नवमी प्रतिमा कहेहे. मूलः— आरंज सयं करणं, अछमिया अछ
मास वज्जइ ॥ नवमा नवमासे पुण, पेसारंजेवि वज्जइ ॥ ४ ॥ अर्थः— आठमी प्रति
माये आठमास सुधी पोते आरंजनुं करवुं वर्जे. इहां शिष्यपूढेहे के, आरंजने करण
करावणे सरखो दोषढे. माटे करावणनो दोष तेने थाय. तेने उत्तर कहेहे के; ए वात
सत्यढे, तथापि करवा करतां कराववामां अल्प दोषढे; माटे थोडीपण आरंजनी
निवृत्ति ते जलीज जाणवी. जेम महोटी व्याधि थइ बत्तां तेमां किंचित् मात्र पण उ
पशमे तेवारे सुख थाय ठे; तेम इहां पण जाणवुं. तथा नवमी प्रतिमाये पहेलो
घरनो कारजार बधो पुत्रादिकोने स्वाधिन करी, नवमहीना सुधी प्रेथ दासादिकनो
करेलो आरंज पण वर्जे. दासादिक पामीने पण आरंज करावे नहिं, इतिजाव. ॥ ४ ॥

મૂલ:- દસમા દસમાસે પુણ, ઠદિષ્ઠકયં તુ જત્તજનવિચુંજં ॥ સો હોશ્યબુરુ મું
મો, સિદ્ધિલિં વા ધારણ કોઈ ॥ ૫ ॥ અર્થ:- દશમી પ્રતિમાયે ઠદિષ્ઠકત એટલે
તેના ઠદેશી જે જત્તાદિક કહ્યા હોય તેપણ જમે નહીં. તો શ્રેષ્ઠ આરંજનું વર્જન ક
રવું તેમાં શું કેવું? વલી તે પુરુષ કેવો હોય તે દશમ પ્રતિમા પ્રતિપન્ન જે હોય તે
કોઈ તો બુરેકરી મુંદ કરાવે અથવા કોઈ તો લગારેક ચોટલી ધારણ કરેલે. ॥ ૫ ॥

મૂલ:- જં નિદિય મન્નજાયં; પુઙ્ગત સુયાણ નવરિ સોતઙ્ગ ॥ જઈ જાણઈ તો
સોહઈ અહ નવિ તો બેઈ નવિયાણે ॥ ૬ ॥ અર્થ:- વલી જે હિરણ્યાદિકને નિ
દિતકે ૦ જૂમિકાદિકમાં રાખ્યું હોય. એવો જે અર્થજાત એટલે ઇચ્છનો સમૂહ, તે
ના વિષે તેના સુયાણ કે ૦ સુત જે ઢોકરા પ્રમુખ પૂઠે, તો તેને તે દશમી પ્રતિમા
નો ધરનાર જો જાણેકે અમુક જગાયે ઇચ્છેલે. તો કહે. કેમકે જો જાણતો થકો
પણ કહે નહીં તો, સુતાદિકની વૃત્તિભેદાદિક દોષ થાય. પણ જો ન જાણતો હો
યતો કહેકે હું જાણતો નથી. એ પ્રતિમા દશમાસસુધોની જાણવી. ॥ ૬ ॥

હવે અગ્યારમી પ્રતિમા કહેલે. મૂલ:- ચુરમુંમોલોણય, રયદરણ પઢિગ્ગદંચ
ગિણિહતા ॥ સમણો દૂઠ વિદરઈ, માસે ઈક્કારમુક્કોસં ॥ ૭ ॥ અર્થ:- કુરે એટલે અ
સ્ત્રેકરી મુંમિત તે કુરમુંમિત અથવા હસ્તેકરીને અને લોચેકરી મુંદ અંશે રજોદ
રણ તથા પાત્રો તેના ઉપલક્ષણ થકી સમસ્ત સાધુના ઉપકરણ લેઈને શ્રમણજૂ
ત એટલે યતિનીપરે સમસ્ત અનુષ્ઠાન કરતો, સમિતિ ગુર્યાદિક પાલતો, નિહાને
અર્થે ગૃહ કુલાદિકને વિષે જઈને એવું કહેકે પ્રતિમા પ્રતિપન્ન શ્રાવકને નિહા આપો.
એવું કહે ત્યાં ફરતાને કોઈપૂઠે કે તું કોણલે? ત્યારે તે કહેકે, હું શ્રમણોપાસક પ્ર
તિમા પ્રતિપન્ન હું. ઈરીતે ગ્રામ નગરાદિકને વિષે, અગ્યારમી પ્રતિમા પ્રતિપન્ન તે
અગ્યારમાસ ઉત્કૃષ્ટ વિચરે વિહારક્રમ માસકલ્પે કરે. એ સર્વ પ્રતિમાડનું ઉત્કૃષ્ટ
કાલમાન કહ્યું; અને જથ્થાંતો પ્રત્યેક પ્રતિમા અંતરમુદૂર્ત કાલમાન જાણવી.
તે મરણો અથવા પ્રવર્જિતને થાય. અન્યથા નથાય. ॥ ૭ ॥

મૂલ:- મમકારે વોહિન્ને, વચ્છઈ સન્નાઈપલ્લિદંડું જે ॥ તઙ્ગવિ સાદુવ જંદા, ગિન્હે
ફાસુંતુ આદાર ॥ ૮ ॥ અર્થ:- હજીસુધી મમકારનો વિભેદ થયો નથી, સ્વજનાદિક
ઉપર મમત્વજાવલે. તેથી તે કદાપિ સ્વહાતિકે ૦ પોતાનાં સ્વજનાદિક દેખવા સારુ વ
ચ્છકે ૦ જાયતો અને જે શબ્દ લે તે પાદપૂરણને સારુંલે. તઙ્ગવિકે ૦ ત્યાંપણ સ્વજનાદિક
ને આગ્રહે ગ્રહચિંતા કરે નહીં; તેમજ સ્વજનના સ્નેહેકરી અને પશીય આદાર આગ્રહ
પૂર્વક જો આપે તોપણ તે લિયે નહીં. પણ કેવલી તથા યતિનીપરે શુદ્ધ આદાર લિયે. ૮

इहां आवश्यकनी चूर्णिमां आगली सात प्रतिमामांहे विशेषता कहिबे; ते आ वीरीतेबे. राईनत्त परिन्नाएत्ति पंचमी, सच्चिदाहारपरिन्नाएत्ति ठी, दिया बंजयारि राउपरिमाणकडेत्ति सत्तमी, दियाराउविबंजयारी असिणाणएवो सिन्नी केस मंस नह रोमणहेत्ति अठमी, सारंज परिन्नाएत्ति नवमी, पसारंज परिन्नाएत्ति दसमी, उ दिठनत्त समण जूएत्ति एकादशमी, ॥ ८ ॥ इतिगाथापंचदशकार्य.

अवतरण:- धन्नाणं मबीयत्तत्ति एटले धान्यना अबीजपणानुं एकशो ने चो पनमुं दार कहेबे. मूल:-जव जवजव गोडूम सालि वीहिधन्नाण कोठ्याईसु ॥ खि विकणं पिहियाणं, लिताणं मुहियाणंच ॥ ९ ॥ अर्थ:-एक यव, बीजा यवयव, ते ए यवनोज विशेष जे गोधूम, त्रीजो साली कलमसाली प्रमुख, चोशुं ब्रिहि ते सामान्य चोखा, एटला जातना धान्यने कोठाप्रमुखमांहे नाखीने, ढांकणाथी ढां की णाण प्रमुखथो लेपनकरी, उपरांत माटी साथे मुडि सूक्या होय तो तेनी. ॥ ९ ॥

मूल:-उक्कोसेण्ठिइहोइतित्रिवरसाणि तयणुएसिं॥वि-सिक्कइजोणी,तत्तोजायइ अबीयत्तं ॥ १० ॥ अर्थ:-उत्कृष्ट स्थिति त्रणवर्षनी आय. तेवार पढी अंकुर उपज वानुं कारण वि-सिक्कइके० विध्वंसथाय, विणसीजाय, पढी तेमां अबीजपणुं थइजाय.

मूल:-तिल मुग्ग मसूर कलाय मास चवलज कुलढ तुबरीणं ॥ तह कसिणचण यवन्नाण कोठ्याईसुखिविकणं ॥ ११ ॥ अर्थ:-तिल, मग, पंचवलक प्रसिद्धे, मसूर ते वाटलाकारे धान्यविशेष, अने कोइक चनकिका कहेबे, कलायते त्रिपुटनामा धान्यनो विशेष कलायरो, अथवा चवला ते प्रसिद्धे. कुलढते, चोलाने आका रे ते चिपढ लीसा थायबे. तुंबरी ते तुअर, कसिण, चणयके० सिखरे रहित वाट ला चणा जाणवा. वाल प्रसिद्धे. एटली जातिनां धान्यने कोठी प्रमुखमां नाखी.

मूल:-कुलिचाणं पिहियाणं लंढियाणंच मुहियाणंच ॥ उक्किष्ठविई वरिसाण, पं चगंतो अबीयत्तं ॥ १२ ॥ अर्थ:-ए पूर्वोक्त कोठीने पिहितके० ढांकणासाथे ढां कीने पढी ढांकणुं तथा कोठीनुं बारणो बेउने गोबरादिक साथे लीपीने लांढन के० लीटी प्रमुखनुं चिन्ह कखुं होय, एवीरीते जे मुड्याबे. एवा धान्यनी उत्कृष्ट स्थिति पांचवर्षसुधी जाणवी. तेवारपढी तेमां अबीज पणुं आय. ॥ १२ ॥

मूल:-अयसी लट्ठा कंगू कोमूसगसण बरट्ट सिद्धा ॥ कोइव रालगमूलग बी याणंकोठ्याईसु ॥ १३ ॥ अर्थ:-अलसी, जेनुं तेल थायबे. लट्ठाते कसुंबो, कं शूते-पोलाचोखा, कोमूसग ते कोदरा विशेष. सण ते ठोतरासहित धान्यनो विशेष बरटी ते सपाद लट्ठादिकनेविषे प्रसिद्धे. सिद्धार्थ ते सरिसव, कोइव ते प्रसिद्धे

रालकतेकांगूनो विशेष, मूलक ते शाकनो विशेष, तेना बीजने कोठादिकने विषे.

मूलः— निस्क्रित्ताणं एया; पुक्कोसविईयसत्तवरसाई ॥ होइ जहन्नेणपुणो. अंतमु
हुत्तं समग्गाणं ॥ १४ ॥ अर्थः— निस्क्रित्ताणं० नाखीने पढी पूर्वोक्त विधि करी होय
तो एनी उत्कृष्टस्थिति सातवर्षनी जाणवी ए सर्वनी उत्कृष्ट स्थिति कही, अने ज
घन्यथी तो ए सर्व पूर्वोक्त धान्यनो अंतरमुहूर्त्त अबीजपणानो काल व्यवहारे फासु
थाय; परंतु निश्चेथी तो केवली जाणो. तेमाटे साधु एतुं संघटादिक परिहरे. जेम तृषा
संयतिने श्री वर्द्धमान जगवंते पाणीनी अनुज्ञा कही नथी. इति गाथा षट्कार्थ ॥ १४ ॥

अवतरणः—खेत्ताणंअचित्तंति एटले खेत्र उलंघवाथी जे अचित्तपणुंहोय ते
नो एकशोने पचावनमुं दार कहेवे. मूलः—जोयणसयंतु गंता; अणहारेणंतु जंम
संकंता ॥ वायागणि धूमेहिय, विद्धहोइलोणाई ॥ १५ ॥ अर्थः—एकशोयोजन
गये थके लवणादिक अचित्त थाय; ते अचित्त थवानां कारण देखाडेवे. अणहारे
णं०पोताना देशथी उत्पन्न अएला,साधारण सामर्थे करी, तेनो अर्थ ए के, एकखेत्र
थकी, अने थली जे टाढ तावडादिकना संबंधे, दररोजनी दररोज तेनी योनी वि
नाश पामति जाय; ते ज्यांसुधी एकशो योजन जाय त्यालगे सर्वथा ते अचित्त थ
इ जायवे. ए निसीथनी चूर्णिना पाठथकी केइयपरंति. गाठयसयंतु इत्यादिक तेथी
शोकोशमाने अचित्त थायवे. तेमज जंमके० एक वासण तेमांथी बीजा वासणमां
संक्रातिके० घालवुं. एम एक वखारमांथी बीजी वखारमां नाखतां किंवा वायु
अग्नि तडको तावडो धूमप्रमुखे करी, एकशो योजनथकी नजीक अथवा पोताना
ज स्थानके पळ्योथको पण अचित्त थायवे, एम लुणप्रमुख पृथ्वीकाय आदेवेइ
ने वनस्पतिपर्यंत समस्त पदार्थोने जाणवो. इहां शास्त्रांतरे एटलुं विशेष कहुंवे.
सय जोयण जल मग्गे; थल मग्गे सच्चिजोयणाणुवरिं ॥ हरवे पिप्पल मिरिया, स
मय अचित्ताणि नणियाई ॥ १५ ॥

हवे अचित्तथका पण आचरण अनाचरणनो विजाग कहेवे. मूलः—हरिया
ल मणोसिलपिप्पली खज्जूरमुदिया अनया ॥ आइन्नमणाइन्ना, तेविद्ध ए मेव
नायवा ॥ १६ ॥ अर्थः—हरियादिकने पण पूर्वोक्त कारणे अचित्तपणुं जाणवुं. शो यो
जनथी आब्या एक आचीर्ण, बीजा अनाचीर्णवे. तेमां पीपली अने अनयाके० हरवे,
ए आचीर्णपणाथकी जेवा. तथा खज्जूर अने मुदियाके० डाह ए अनाचीर्ण जाणवां.
तेमाटे ते अचित्तथका पण न जेवा; एम अन्यके० बीजा पण जाणवा. ॥ १६ ॥

हवे प्रासुकपणानां एज कारण देखाडेवे. मूलः—आरुहणे उरुहणे, निसिइ

અગોણાઈનં ચ ગાયદહ ॥ જોમાદારહે, ઠં ઠવક્રમેણં તુ પરિણામો ॥ ૧૭ ॥ અર્થ:-
લવણાદિકને ગાનાં ઠંટપ્રમુખ ઠપરે આરુદ્ધોકે ॥ ચઢાવતાં, તેમજ ઠરુદ્ધોકે ॥
તેના ઠપરથી ઠતારતાં; તેઠપર વલી બેસતાં તે ગોણકે ॥ વૃષજ પ્રમુખની ગાત્રોપ્મતા
ઠટલે શરીરની ઠષ્ણતા ઠટલે બાફે કરીને કિંવા જે સ્થાનકે પહચા હતા, તે પૃથ્વી
સંબંધી આદારના વિદ્વેદયકી ઠપક્રમજે; ઘણાકાલનું પોતાનું આયુષ્ય તે હેદી, થોડા
કાલમાં પૂરણ કરે; તેણેકરી પરિણામે સ્વકાય શસ્ત્રાદિકે કરી અચિત્ત થાય. તે આ
વીરીતે. જેમ સ્વાં પાણી તે મીઠાપાણીનો ગુણ નાશ કરનાર છે તે સ્વકાય શસ્ત્ર.
અને અગ્નિ, વૃદ્ધનો નાશ કરનાર છે તે પરકાય શસ્ત્ર, અને જેમ મોદોલાણું પાણી
ચુદ્ધ પાણીનો નાશ કરે છે; તે ઠનય શસ્ત્ર. એ શસ્ત્ર તે સચેત્તપણાને અવિચિતાપણાં
ના કારણ થાય છે. ॥ ૧૭ ॥

અવતરણ:-ધન્નાઈ ચઠવીસંતિ ઠટલે ચોવીસ ધાન્યના જેદોનો એકશો ને ઠપ્પન્ન
મું દાર કહે છે. મૂલ:-ધન્નાઈ ચઠવીસં, જવ ગોદુમ સાલિ વીદિ સઠીય ॥ કોદવ
અણુઆ કંગૂ રાલય તિલ મુગ માસાય ॥ ૧૮ ॥ અયસી હરિમંચ તિચગ્ન
નિપ્પાવ સિલિંદ રાયમાસાય ॥ શ્કૂ મસૂર તૂવરી, કુલજ તદ્ધ ધન્ય કલાય ॥
॥ ૧૯ ॥ અર્થ:-જવ, ગોદુમ, સાલિ, વીદી, સાઠ દાદાદે નીપજે તે સારી, કોદવ,
જુઆર, કાંગુણી, રાલ, તિલ, મગ, અહદ, અલસી, ચણા, ત્રિપુટ, નિપ્પાવ, વાલ,
મઠ, શ્કૂ, મસૂર, તુઅર, કુલજ, કરહી અને કલાયરો. ॥ ૧૮ ॥ ૧૯ ॥

અવતરણ:-મરણં સતરસ જેયંતિ ઠટલે સત્તર પ્રકારનાં મરણનો એકશોને સ
ત્તાવનમું દાર કહે છે. મૂલ:-આવીડ ઠંદિ અંતિઅ, બલાયમરણં વસદ્ધમરણં ચ
અંતોસહ્નં તદ્ધવ; બાલં તદ્ધ પંદિયં મીસં ॥ ૨૦ ॥ ઠવમઠ્ઠમરણ કેવલિ, વહાણ
સગિહ્વિધિમરણં ચ ॥ મરણં જત્તપરિન્ના, ઇંગિણિ પાઠવગમણં ચ ॥ ૨૧ ॥ અર્થ:-
આવિચિ, અવધિ, આત્યંતિક, બલાય, વસાર્ત, અંતઃશય, તદ્ધવ, બાલ, પંદિત, મિ
અ, ઠદ્ધસ્થ, કેવલી, વેદાયસ, ગૃહપ્પ, જકપરિક્કા, ઇંગિની અને પાદોપગમન. એ
આવીચિ પ્રમુખ શબ્દ આગલ મરણ શબ્દ પ્રલેકે જોડવો; તેવારે આવીચિમરણાદિ
ક અનુક્રમે જે નામ કહ્યાં તે જાણવાં. ॥ ૨૦ ॥ ૨૧ ॥

હવે એનું વચાણ કરે છે. મૂલ:-અણુસમય નિરંતર માવિસન્નિયંતં જણંતિ પંચ
વિદ્ધં ॥ દ્વે સિત્તે કાલે, જવેય જાવેય સંસારે ॥ ૨૨ ॥ અર્થ:-અનુ સમય સમય
પ્રલે નિરંતરપણે મરે. હ્યાં શબ્દાર્થ આમ છે કે:-આકે ॥ સમસ્ત પ્રકારે કરી વીચિ
કે ॥ કલ્લોલ તેનીપરે, સમયસમયને વિષે જે આયુષ્યને અનુજવિયે ઠડ્યે, તેને અનુલો

मरणे अने अनेरा आयुर्दलिकना वदयथकी; पहेला पहेला आयुष्यना दलिक, तेनुं चवन लक्षण अवस्था विशेष ज्यांढे; तेने आवीचि एवेनामे मरण. ते समयके० सिद्धांतना जाण पुरुषो पांच प्रकारे कहेढे. त्यां इव्यादि नव मरण ते आवीरीते. तेमां नारकादिक संबंधि, आयुष्यना दलिक एकठा कीथाढे; ते समय समय विचें टलेढे ते इव्य आवीचि मरण जाणवुं. एमज नारकादिकनी गतिनी अपेक्षाये क्षेत्र आवीचि मरण जाणवुं. तेम आयुष्य, दिवस, पळोपमादि नर नारकादिकने विपे जे ढे; ते समय समयप्रत्ये घटेढे. ए काल आवीचि मरण जाणवुं. तथा नारकादिक नव चार प्रकारे ढे, ते नव आवीचि मरण जाणवुं. तेम नारकादिकनां आयुष्य पण चार प्रकारे ढे. ते जावावीचि मरण जाणवुं. ए पांच प्रकार संसारने विपे संजवे. ॥३१॥

अवधिमरण कहेढे. मूल:- एमेव उहिमरणं, जाणिमउं ताणि चेव मरइ पुणो ॥ एमेव आइअंतिअ, मरणं नविमरइ ताण पुणो ॥ ३३ ॥ अर्थ:- जेम आवीचिमरण इव्यादिक पांच जेदे कहुं. एमेवके० तेनीपरेज, उहिके० अवधिमरण जाणवुं. तेनुं स्वरूप कहेढे; अवधिके० मर्यादा, जे कोइ आयुष्यना दलिक नोगवी मरण पाय्यो हतो; तेज वली दलिक नोगवीने जेवारे मरण पामडो, ते वारे तेने ते इव्यावधिमरण जाणवुं. एम क्षेत्रादिकनी जावना करवी. हवे त्रींजुं आइअंतिअके० आत्यंतिक मरण. तेपण एरीतेज इव्यादिक पांच प्रकारेढे. परंतु एटलुं विशेषमरण, जे नारकादिकना आयुष्य संबंधी जे दलिक ते मरवा पळी वली ते नोगवे नहीं तेने ते आत्यंतिक इव्य मरण कहिये. तेम क्षेत्रादिक पण जाणवा.

हवे चोथुं बलवन्मरण कहेढे. मूल:- संयमजोगविसन्ना, मरंति जे तं बलायमरणं तु ॥ इंदियविसयवसगया, मरंति जे तं वसटं तु ॥ ३४ ॥ अर्थ:- संयमना जे योग, व्यापार तेथकी खिन्न थयो; परंतु कुलनी लाजथकी मूकी शके नहीं, अने मन मां जाणोके, कोइरीते पण कष्टी बूटिये तो सारुं. एम संयमानुष्ठान थकी चलतो मरण पामे. ते बलवन्मरण जाणवुं. ए मरण जगव्रती जे होय तेने थायढे. बीजा संयमयोगवाला ने नथाय, पांचमुं वसार्च मरणते इंदिय जे चहु प्रमुख तेना विषय जे रूपादिक तेना वसे गयो थको, जे मरे ते वशार्चमरण जाणवुं. ए मरण जेम दीपशिखा देखी पतंगिउ मरण पामेढे. तेनीपरे जाणवुं. ॥ ३४ ॥

सशब्दमरण कहेढे. मूल:- गारवपंकनिबुद्धा, अश्रयारं जे परस्स नकंहिति ॥ दंसण नाण चरित्ते, ससज्जमरणं हवइ तेसिं ॥ ३५ ॥ अर्थ:- ऋदि, रस, ने सा तागारव ए त्रणेने कलुपपणानां कारणथकी पंक एटले काढव कहिये, तेनेविपे

જે નિમગ્ન એટલે બૂઢ્યાબતાં, પોતાના દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના, અપરાધરૂપ અતિચાર તે, આચાર્યાદિક આગલ કહે નહીં. ત્યાં વાંદણાદિકઆપતાં તેના કહેલા અનુષ્ઠાનને કરતો તેમાં સાતારહે નહીં; એવો થકો જે મરણ પામે તેને સશબ્દ મરણ કહિયે.

મૂલ:- મુતું અકસ્મ જૂમિય, નરતિરિણસુરગણેસુ નેરણ ॥ સેસાણં જીવાણં, તપ્તવમરણં તું કેસિંચિ ॥ ૧૬ ॥ અર્થ:- અકર્મજૂમિના ઉપન્યા મનુષ્ય, તથા તિર્થંચ અને ચતુર્વિધ દેવગણ, તથા નારકી. એટલા મૂકી શેષ જીવોને તપ્તવમરણ. સાતમું કોઈકને જાણવું. એ ગાથાનો જાવાર્થે હ્યાં ટીકામાં સમ્યક્રીતે પામતા ન થો અને ઊતારાચ્યનની ચૂર્ણિમાં પણ ન વચ્ચાણો માટે ગીતાર્થ વિચારજો. ॥ ૧૬ ॥

મૂલ:- મોતૂણ ઊદ્ધિમરણં, આવીશ્યં તિથ્યં તિથ્યં ઇચેવ ॥ સેસા મરણા સવે, તપ્તવમરણેણ નાયવા ॥ ૧૭ ॥ અર્થ:- અવધિ, આવીચિ અને આત્યંતિક એ ત્રણ મરણ મૂકીને શેષ સમસ્ત જે મરણહે; તે તપ્તવમરણ જાણવાં. ॥ ૧૭ ॥

હવે બાલ મરણાદિક ત્રણ કહેહે. મૂલ:- અવિરયમરણં બાલં, મરણં વિરયાણ પંક્તિયં બિંતિ ॥ જાણાહિ બાલં પંક્તિય, મરણં પુણ વેસવિરયાણં ॥ ૧૮ ॥ અર્થ:- હિંસાદિક થકી જે વિરમ્યા નથી; તે અવિરતિ, તેને બાલની પરે મરણ જાણવું, એમજ વલી સર્વ સાવધની નિવૃત્તિ જેણે અંગીકાર કરીહે, તે વિરતિ, તેનું મરણ તે પંક્તિની પરે જાણવું માટે; તે પંક્તિમરણ કહિયે. એરીતે બિંતિકે ૦ તીર્થંકર કહેહે. વલી બાલ પંક્તિમરણ, તે જેદેશ થકી વિરતિહે; એવાનું જે મરણ તે મિશ્રમરણ જાણવું. ॥ ૧૮ ॥

હવે બ્રહ્મસ્થ અને કેવલી મરણ કહેહે. મૂલ:- મણપક્કવોદિનાણી, સુઅમહ નાણી મરંતિ જે સમણા ॥ બ્રહ્મમણ મરણમેયં, કેવલિમરણં તુ કેવલિણો ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:- અતિવિચ્છેદપણા થકી, પ્રથમ મનપર્યવજ્ઞાન, તેમજ અવધિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન ને મતિજ્ઞાનના ધરનાર; એવા જે શ્રમણ તપને વિષે જે શ્રમ કરેહે; તે શ્રમણ કહિયે. અને બ્રહ્મકે ૦ જ્ઞાનાવરણાદિક જે કર્મ, તેને વિષે જે રહે તે બ્રહ્મસ્થ જાણવો; તેનું જે મરણ તે બારમું બ્રહ્મસ્થ મરણ જાણવું. તેરમું કેવલી મરણ તે સમસ્ત કર્મ પુજ્જલનો પરિસાટન કરીકેવલજ્ઞાન પામી જે મરણ કરે, તે કેવલિ મરણ જાણવું. ॥ ૧૯ ॥

મૂલ:- ગિદ્ધાઽ જક્કણં ગિદ્ધિ, પિઠ્ઠિવ્વંધણાઽ વેહાસં ॥ એ દોન્નિવિ મરણા, કારણજાએ અણુજ્ઞાયા ॥ ૨૦ ॥ અર્થ:- ગૃહ એ પ્રસિદ્ધહે, તે ગૃહ જેને આદિહે, એટલે સમલી, શિયાલ પ્રમુખ, તેને જે, આપણાદેહાદિકનું જન્મણ એટલે તે સમલી શિયાલ પ્રમુખને અનિવારણાદિકે કરી, તેણે જન્મણ કરવા યોગ્ય જે હાથો ઊંટ પ્રમુખના કલેવરમાં પ્રવેશ કરી; જે જન્મણ તે ગૃહાદિજન્મણ. હવે ગૃહાદિકોનો સ્પર્શ

જેને ટેકાણે હે, તે ગૃહસ્પર્શ, અથવા ગૃહનો નક્કુ ઇટલે છૂટ અને ડદરાદિક તથા કોણીએ લગાડી તેમને સ્વરાવહુઃ કર્ધ્વ ઇટલે યંચે વૃદ્ધની શાસ્ત્રાદિકને વિષે જે બંધન તે ડહંધન હે; આદિ જેને એવો તરુ, ગિરિશિખર તથા નૃગુપાતાદિક જે પોતેજ પોતાનાજ મરણને માટે કરેલું હે, તે ડહંધનાદિક. વેદાયસ મરણ. આકાશને વિષે જે ઝંપાપાત કરી મરણ પામીએ, તે વેદાયસ. ડહંધને જે પૂર્વે કહ્યું; તે જો આકાશને વિષે થયું હોયતો, વેદાયસ જાણવું.

હ્યાં કોઈ ચાલના કરે હે કે, ગૃહસ્પર્શ જે પૂર્વે કહ્યું; તેને પણ આત્મપાતરુ પત્તહે. માટે વેદાયસને ટેકાણેજ તેનો અંતર્જાવ હે તેનો ડત્તર. તે સ્વરુંહે પરંતુ કેવલ આ વેદાયસ મરણનું અલ્પ ધૈર્યવાલા પુરુષે, નિશ્ચય કરવાવિષે અશક્યત્વ હે, તે કહેવા સારું, ગૃહસ્પર્શ અને વેદાયસ; એ બે જુદાંજુદાં કહ્યાં. વલી શંકા કરેહે. જાવિય જિણવયણાણં મમત્તરદિયાણ નહિદુ વિસેસો ॥ અપ્યાણંમિ પરંમિય તો વલ્લે પીઠ મુસુડવિ ॥ ૧ ॥ એવો આગમહે. અને આ બે કહેલાં મરણ અત્યંત આત્મપીઠા કરનારાંહે; પઠી આગમને વિરોધ કેમ નથી? એજ માટે નક્ક પ રિજ્ઞાનાદિકને વિષે પીઠા પરિહાર સારુ ચત્તારિ વિચિત્તાઈં વિગઈંનિક્કૂ હેયાઈંચત્તારિ ॥ ઇત્યાદિ સંલેષણાવિધિ, અને પાનકાદિ વિધિ ત્યાં ત્યાં કહેલીહે. અને બંને ટેકાણે દર્શી નહું મલિનપણું પ્રાપ્ત થયો. એવી શંકા ઢતાં, તેનો ડત્તર. એ કહેલા ગૃહસ્પર્શ વેદાયસ નામા મરણ, દર્શન મલિન પરિહારાદિક કારણ થયું ઢતાં, અથવા કારણ પ્રકાર ઢતાં ડદાયી રાજાચે જેમ પૂઠયું તેમ ગીતાર્થે આચાર્યે જિન શાસનની મલિનતા પરિહરવા સારુ કીધું. એમાટે પૂર્વે કહ્લા મરણને શંકારૂપ ડોપ નથી. ॥૩૦॥

હવે નક્ક પરિજ્ઞાતાદિક ત્રણ મરણ કહેહે. મૂલ:-નત્તપરિજ્ઞા ઇંગિણિ, પાયવગમણં ચ તિન્નિ મરણાઈં ॥ કન્નિસ મલ્લિમહેસ ધિસંયયણેણ ડિસિન્ના ॥૩૧॥ અર્થ:-નક્કકે ૦ જોજન પરિજ્ઞાહે જ્યાં, તે નક્ક પરિજ્ઞા, બે પ્રકારેહે; એક જ્ઞપરિજ્ઞા બીજી પ્રત્યાસ્થાનપરિજ્ઞા. તેમાં જ્ઞપરિજ્ઞા તે. જ્યાં એડું જાણેકે, એ અશનાદિક, જીવે ધણા વસ્તવ ધણા અરોગ્યાહે. ડક્કંચ હિમવંત મલય મંદિર, દીવોદહિ ધરણિ સરિસ રાસીં ॥ અહિયયરો આહારો, બુદ્ધિણાહારિંડુક્કા ॥૧॥ ઇત્યાદિક જાણીને આહારનો પચ્ચલાણ કરે; એમજ પ્રથમ જ્ઞપરિજ્ઞાચે સ્વરૂપ જાણું અને પઠી તેને પચ્ચલાણ પરિજ્ઞાચે ચતુર્વિધ આહારનો પચ્ચલાણ કહ્યો, એ બે જેદ કહ્યા; પઠી જે મરણ કરે તેને નક્ક પરિજ્ઞા નામે પન્નરમું મરણ કહિયે. સોલમું ઇંગિતેકે ૦ પ્રતિનિયત દેશને વિષે ચતુર્વિધ આહારનો ત્યાગકરી, અનેરાની કરેલી પરિક્રમણાને વર્જતો થકો

जे गिरी गुंफादिकने विषे, उर्ध्वर्तनादिक पोतेज करतो रहे, ते सोलसुं इंगिनी मरण करे. सत्तरसुं पादपके० वृद्ध तेनीपरे, उपगमनके० रहेवुं एटले जेवारे, अनशननो उच्चार करी, शयन करे, तेवारे जेरीते ठेवेवुं वृद्ध जेम पडवुं, तेमसुं तेम पडी रहेवे, तेम ए पण वंची निचि जूमिकाये जे हाथ पगादिक ज्यां जेरीते प्रथमथी राख्यां ते त्यां तेजरीते पड्यां रहे; परंतु हाथ पगादिकने चलावे नहिं; एम जे मरण करे, ते पादोपगमन नामा सत्तरसुं मरण जाणवुं. ए त्रणे कनिष्ठ, मध्यम अने उत्कृष्ट अनुक्रमे थायवे. यद्यपि धृति संघमने विषे, चित्तनुं स्थिरतापणुं संहनन वज्र कृष्णनाराचादिक, तेणेकरी त्रणे मरणने धीरपुरुष पमिवजे वे, एनुं फलपण वैमानिक तथा मुक्ति लक्षण त्रणेने सरसुं थायवे. उक्तंच. यतः—सद्वाविय अङ्गाठ, सवेविअपढम संघयणवज्जा ॥ सवेवि वेसविरया, पञ्चस्काणे ए उ मरंति ॥ १ ॥ आ ठेकाणे प्रत्याख्यान शब्दे नक्त परिज्ञा कहिजे, ए विशेष धृतिमंत पुरुषने थाय; अने इंगिनी मरण ते वली विशिष्टतर धृति संघयणवंतने थाय परंतु साधिवने न थाय. एम पादोपगमन ते वली विशिष्टतम, धृतिवंत वज्र, कृष्णनाराच संघयणवालांने थाय. उक्तंच. पढमंमि अयसंघयणे, वटंते सेल कुट्टसामाणे ॥ तेसिंपि अवोहेउ चउदस पुढीण वोहेए ॥ १ ॥ तीर्थकर पादोपगमन सेवे तेथी ए उत्तमवे. अने बीजा विशिष्ट साधु सेवे; यद्धक्तं. सवेसवचाए, सवन्नू सवकम्मजूमिउ ॥ सवयुरु सवमहियासवेमेरुंमि अजिसित्ता ॥ १ ॥ सद्वाहिंल-दीहिं, सवेवि परिसहेपराजित्ता सवेविह् अतिज्वरा पाठवगयाउसिदिगया ॥ २ ॥ अवसेसा अणगारा, तीयपञ्चपन्नणागयासवे ॥ केईपाठवगया, पञ्चस्काणिंणिणी केई ॥ ३ ॥ तेमाटे नक्तपरिज्ञा कनिष्ठ वे तेथी ए जघन्य जाणवो. अने इंगिनी मध्यम जाणवो. तथा पादोपगमन ते ज्येष्ठ सर्वोत्तम जाणवो. इतिगाथा दशकार्थ.

अवतरणः—पलिउवमंति एटले पल्योपमनां स्वरूपनुं एकशोने अत्रावनसुं दार कहेवे. मूलः—पलिउवमं च तिविहं, उद्धार-दं च खेत्तपलियंच॥एकेकं पुण डविहं बायरसुद्धुमं च नायवं ॥ ३१ ॥ अर्थः—पल्य एटले जेमां धान्य नाखिये, तेनी जेने उपमा वे, तेने पल्योपम कहिये; ते उद्धार, अ-दा अने खेत्रना जेद थकी, तिविहं के० त्रण प्रकारेवे. वली ए उद्दारादिक, एकेक ते बादर अने सूक्ष्मा जेदेकरी वे वे प्रकारेवे. एटले बादर उद्धार, पल्योपम, अने सूक्ष्म उद्धार, पल्योपम, तेम ज अ-दा अने क्षेत्र ए वे पण बादर अने सूक्ष्म केहेवा. ॥ ३१ ॥

पल्योपमनुं स्वरूप कहेवे. मूलः—जं जोयण विठिन्नं, तं तिउणं परिरेण सवि

सेसं ॥ तावद्दयं उविष्टं, पल्लं पलिउवमं नामा ॥ ३३ ॥ अर्थः—जे एक योजन विस्तारे वाटले आकारे कहेवाय, ते सविशेष त्रण योजन अने एक योजननो ठो नाग कांडक न्यून, एटले परिरणके० परीधिए थाय; अने तेटलोज उविष्टके० उंच पणो पण थाय. एवो पल्य एटले पालो तेनी जेने उपमाडे तेने पल्योपम जाणवुं,

एवुं पल्योपम कखा पढी तेनुं कर्तव्य देखाडे. मूलः—एगाहिअ बेहिय ते हियाण उक्कोस सत्तरत्ताणं ॥ सम्मठं संनिचित्रं, जरियं बालग्न कोडीहिं ॥ ३४ ॥ अर्थः—एक दिवसनो, बे दिवसनो, त्रण दिवसनो, उत्कृष्टे सात दिवस संबंधी करणाके० लोम, तेनी साथे ते पूर्वोक्त पल्य संपूर्ण जखो, पढी ते संनिचित महा विचित पणो एवो कखो के, ते पल्य, जेम वायरे उडेनही, अग्रिए बलेनही, पा णीये जीजे नही, एवी रीते वालाग्रनी कोटीये जखो. ॥ ३४ ॥

मूलः—तत्तो समए समए, एकेके अवहियंमि जो कालो ॥ संखेज्जा खलु सम था, बायरउद्धार पल्लमि ॥ ३५ ॥ अर्थः—तत्तोके० तेवार पढी. समय समयनेवि पे तेमांथी एकेक वालाग्र अपहरिये. ते खाली करतां जेटलो काल थाय; तेटला समय निर्भेथी बादर, उद्धार पल्योपमने विषे थाय, अर्थात् संख्याता समय थाय.

मूलः—एकेकमउलोमं, कट्टुमसंखेज्जा खंममिस्सं ॥ समढेयाणं तपए, सियाण पल्लं जरैज्जाहिं ॥ ३६ ॥ अर्थः—ते करणानो रोम, ते एकेक रोमना वली असंख्याता न्हाना न्हाना खंम करिये, ते ज्यां सुधी अदृश्यते एटले, जे मनुष्यमांहे निर्मल जोचन वालो, उद्ग्रस्थ अतिसूक्ष्म, पुजलड्य पोतानां चक्रुये देखीशके, तेनो असंख्यातमो नाग मात्र जाणवो, जे न देखी शकाय; एवा सूक्ष्म खंम करे. अने खेत्र थी तो सूक्ष्म पनकनुं शरीर जेटलां खेत्रनेविषे रहीशके. तेथकी असंख्यातगुण खेत्रनुं अवगाहनार जे ड्य तेने प्रमाणे खंमकरे. वडेरा वली एम वखाणेडे के बादर, पर्याप्त, पृथ्वीकायिक जीवना शरीर सरखा डेदके० खंमडे; जेनां वली अनंत परमाणुं जे नीपन्या डे; एवा वालाग्रे ते पल्य जरिये. ॥ ३६ ॥

मूलः—तत्तो समए, समए एकेके अवहियंमि जो कालो ॥ संखेज्जा वास कोमी, सु डुमे उद्धारपल्लमि ॥ ३७ ॥ अर्थः—तत्तोके० त्थारपढी समये समये एकेका वालाग्रने अपहरता जे काल थाय, ते काल कहेडे. असंख्याता वर्षनी कोडी सूक्ष्म उद्धार पल्योपमनेविषे थायडे. ॥ ३७ ॥

मूलः—वाससए वाससए, एकेके बायरे अवहि यम्मि ॥ बायर अद्वापलि यं, संखेज्जा वास कोडिउ ॥ ३८ ॥ अर्थः—ते पल्यमांथी शो शो वर्ष गयां ठतां ए

કેક બાદર સ્વંમ કાદાડીયે; તો બાદર અઘા પલ્યોપમમાં સંસ્થાતા વરસની કોઢિ થાય.

મૂલ:-વાસસા એ વાસસા એ, એકેકે અવહિયમ્મિ સુદુમંમિ ॥ સુદુમં અઘાપણિયં હવંતિ વાસા અસંસ્થેજ્ઞા ॥ ૩૯ ॥ અર્થ:-શો શો વર્ષે એકેક સૂક્ષ્મ સ્વંમ કાદાડીયે, તો સૂક્ષ્મ અઘા પલ્યોપમ અસંસ્થાતા વર્ષનો થાય. ॥ ૩૯ ॥

મૂલ:-બાયર સુદુમાયાસે, સેત્તપણાણુ સમય મવહારે ॥ બાયર સુદુમં સેત્તં ઉત્તપ્પણીઠં અસંસ્થિજ્ઞા ॥ ૪૦ ॥ અર્થ:-તે પલ્યના જે આકાશપ્રદેશ તે વાલા પ્રે કરી સ્પષ્ટ ઠે; તે આકાશ પ્રદેશને અનુસમય સમય પ્રત્યે કાદાડતાં, જેટલે કાલે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાલે બાદર સેત્ર પલ્યોપમ જાણવું. અને તેજ પલ્યના વાલાપ્રે કરી સ્પષ્ટ તથા અસ્પષ્ટ જેટલા આકાશ પ્રદેશ ઠે, તે પ્રતિસમય સમય કાદાડતાં જેટલો કાલ થાય, તે સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમ થાય. અસંસ્થાતિ ઉત્તપ્પણી પ્રમાણે તેના કાલનું માન જાણવું. ॥ ૪૦ ॥ ઇતિ ગાથા નવકાર્યે. ॥

અવત્તરણ:-આયરતિ એટલે સાગરોપમના પ્રમાણનું એકશો ને ઊગણસાત્તમું દાર કહેઠે. મૂલ:-ઠદાર પલ્લગાણં, કોડાકોડી હવિજ્ઞા દસગુણિયા ॥ તં સાગરોવમસ્સઠ, એકસ્સ જવે પરીમાણં ॥ ૪૧ ॥ અર્થ:-દશકોડાકોડી ઠદારપલ્યોપમે, એક સાગરોપમ થાય. જેને સમુદ્રની ઓપમા ઠે તેને સાગરોપમ કહિયે, અને તેવા એક સાગરોપમનું પ્રમાણ જાણવું. ॥ ૪૧ ॥

મૂલ:-જાવડંઠદારો, અઢાઈ થાણ સાગરાણ જવે ॥ તાવ ઇયા સ્વલુ જોએ, હવંતિ ઈવા સમુદાય ॥ ૪૨ ॥ અર્થ:-અઢી ઠદાર સાગરોપમમાં જેટલા સમય થાય; તાવ ઇયા કે જે તેટલાજ માને. સ્વલુ ઇતિ નિશ્ચે લોકને વિષે દીપ અને સમુદ્ર થાય.

મૂલ:-તદ અઘા પલ્લાણં, કોડાકોડી હવિજ્ઞા દસગુણિયા ॥ તં સાગરોવમસ્સઠ પરિમાણં હવડ એગસ્સ ॥ ૪૩ ॥ અર્થ:-તેમજ દશકોડાકોડી અઘા પલ્યોપમે એક અઘા સાગરોપમનું પરિમાણ થાયઠે. ॥ ૪૩ ॥

મૂલ:-સુદુમેણઠ અઘ સાગરસ્સ માણેણ સવ્વજીવાણં ॥ કમ્મઠિઈં કાયઠિઈં જવઠિઈં હોઈ નાયથા ॥ ૪૪ ॥ અર્થ:-સૂક્ષ્મ અઘા સાગરોપમના સમય તેને માને કરી સર્વે જીવોની કર્મસ્થિતિ, કાયસ્થિતિ અને જવસ્થિતિ હોય એમ જાણવું. ॥ ૪૪ ॥

મૂલ:-હરસેત્તપલ્લગાણં, કોડાકોડી હવિજ્ઞા દસ ગુણિયા ॥ તં સાગરોવમસ્સઠ, એકસ્સ જવે પરીમાણં ॥ ૪૫ ॥ અર્થ:-દશ કોડાકોડી ક્ષેત્ર પલ્યોપમે એક ક્ષેત્ર સાગરોપમનું પ્રમાણ થાયઠે. ॥ ૪૫ ॥

મૂલ:-એણ સેત્ત સાગર, ઠવમાણેણં હવિજ્ઞા નાયથં ॥ પુઢવિદ્ધગ અગણિ મા

રુઝ, હરિયત સાણં ચ પરિમાણં ॥ ૪૬ ॥ અર્થ:- એ ક્ષેત્ર સાગરોપમની ડપમાને પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ, વનસ્પતિ અને ત્રસજીવોનું પરિમાણ જાણવું. એ વાત દૃષ્ટિવાદમાં બહુજપણે કહી છે. તેમાંથી લગારેક દેવાહી છે. ઇતિ ગાથા પટ્કાર્થ.

અવતરણ:- અવસપ્પિણિતિ એટલે અવસર્પિણીનું એકશોને સાતમું દાર કહેહે. મૂલ:- દસકોઢા કોઢીઠ, અઢા અચરાણ હુંતિ પુન્નાઠ ॥ અવસપ્પિણીએ તાણ જાયા ઢચેવ કાલસ્ત ॥ ૪૭ ॥ અર્થ:- અઢાસાગરોપમની દશ કોઢાકોઢી પૂર્ણ થાય, તેવારે અવસર્પિણી થાય. અવસર્પિણી એટલે આરાની ઘટતી દશા તેની અપેક્ષાએ આયુષ્ય, શરીર, કલ્પવૃક્ષાદિક શુન્ન જાવોની હાણી થાય, એમ સર્વની ઘટતિ દશા થાય; માટે અવસર્પિણી કહિયે. તેનેવિષે કાલના જાગ ઢ હોયહે; તેનાં નામ કહેહે.

મૂલ:- સુતમ સુતમાય સુતમા, તર્ણ્યાપુણ સુતમ હુતમા હોઈ ॥ સુતમ સુત મા ચઢહી, દૂસમ અઈ દૂસમા ઢહી ॥ ૪૮ ॥ અર્થ:- એક સુપમસુપમા, બીજો સુ પમા, ત્રીજો સુપમહુપમા, ચોથો હુપમસુપમા, પાંચમો દૂપમા અને ઢઠો હુપમહુપ મા એ અવસર્પિણીના ઢ આરાનાં નામ અનુક્રમે કહ્યાં. ॥ ૪૮ ॥

હવે એ ઢ આરાનું કાલમાન કહેહે. મૂલ:- સુતમસુતમાઈ કાલો, ચત્તારિ હવંતિ કોઢિ કોઢીઠ ॥ તિન્નિ સુતમાઈ કાલો, ઢોન્નિજવે સુતમ હુતમા ॥ ૪૯ ॥ પ્રથમ સુપમસુપમાનેવિષે, ચાર કોઢાકોઢી સાગરોપમ, બીજા સુપમાનેવિષે ત્ર એ કોઢાકોઢી સાગરોપમ, અને ત્રીજા સુપમહુપમાનેવિષે બે કોઢાકોઢી સાગરોપમ.

મૂલ:- એક્કા કોઢાકોઢી, બાયાલીસાણ જા સહસ્તેહિ ॥ વાસાણ હોઈ જણા હુતમસુતમાણ સો કાલો ॥ ૫૦ ॥ અર્થ:- એક કોઢાકોઢી બેતાલીસ હજાર વર્ષે જણું ચોથા હુપમસુપમાનું એટલું કાલ માન જાણવું. ॥ ૫૦ ॥

મૂલ:- અહ દૂસમાઈ કાલો, વાસ સહસ્તાઈ એક્કવીસં તુ ॥ તાવહંત ચેવજવે કાલો અઈ દૂસમાણિ ॥ ૫૧ ॥ અર્થ:- અચકે ૦ હવે પાંચમા હુપમ આરાનો કાલ, એકવીશ હજાર વર્ષ અને તાવહંત કે ૦ તેટલુંજ એકવીશ હજાર વર્ષનું કા લેમાન ઢઠા અતિહુપમાનું પણ જાણવું. ॥ ૫૧ ॥ ઇતિગાથા પંચકાર્થ.

અવતરણ:- ઇત્તપ્પિણિતિ એટલે ઇત્તસર્પિણીનું એકશોને એકશતમું દાર કહેહે. મૂલ:- અવસપ્પિણીઈ જાણી, હવંતિ ઇત્ત પ્પિણીએ વિ-ઢણે ॥ પહિલોમા પરિવાહી, નવરિ વિજાણેસું નાંયઢા ॥ ૫૨ ॥ અર્થ:- જેરીતે અવસર્પિણીના ઢ જાગ કહ્યા, તેરીતે ઇત્તસર્પિણીના પણ ઢજ જાગ જાણવા. માત્ર એટલું અધિકહે; જે પહિલોમ કે ૦ ડપરાંઠી, પરિવાહી અનુક્રમે વિજાગે આરાને વિષે કરવી. તે જેમ અવસર્પિણિ

યે પ્રથમ સુષમસુષમા અને ઘટતા કાલને યોગે, ઠઠો આરો હુષમહુષમા થાય. તેમ વત્સર્પિણીમાં વધતા કાલને યોગે, પેહેલો હુષમહુષમા આરો થાય. અને ઢેહે ઢે, સુષમસુષમા ઠઠો આરો થાય. ॥ ૫૧ ॥ **ઈતિગાથાર્થ.**

અવતરણ:—દેવે લેએ કાલે જાવે પુગ્ગલતિ એટલે ચાર પ્રકારના પુગ્ગલ પરાવર્તનું એકશોને બાસવમું દાર કહેહે. મૂલ:—વત્સર્પિણી અણંતા, પુગ્ગલ પરિચદ્ધો સુણેય થો ॥ તેણંતાતીઅદા આણગયદા અણંતગુણા ॥ ૫૨ ॥ **અર્થ:**—અનંતિ વત્સર્પિણી અને આ સ્થળે વપલદ્ધણથી અનંતિ અવસર્પિણી પણ લેવી. એટલે અનંતિ વત્સર્પિણી અને, અનંતિ અવસર્પિણીયે, એક પુગ્ગલ પરાવર્ત જાણવો. તેવા અનંતા પુગ્ગલ પરાવર્તે તે, અતીત અદાકે અતીતકાલને વિષે થાય. અને તેથી અનંતગુણા વલી અનાગતાદા કે અનાગત કાલને વિષે થાય. ॥ ૫૩ ॥

ત્યાં શિષ્ય આશંકા કરેહે કે; શ્રીજગવતિમાં એમ કહ્યું કે “એણગયદાણંતી અદાઠં સમયાદિયતિ,” તો અતીતકાલથી, અનાગત અદાસમય અધિક કદ્યા. અતીત; અનાગત એ બન્ને કાલ, અનાદિને અનંતપણા થકી સમાનહે. અને જગવંતનો પ્રશ્ન પણ તેમાંહે; તે અવિનિષ્ઠ સમય અતીતકાલમાં, પ્રવેશ કરેનહીં; કિંતુ અનાગત અદામાંહેજ પ્રવેષીયે; તેમાંટે અતીતકાલ થકી સમયાધિક અનાગતાદા થાયહે. અને હાં તો અતીતાદાથી અનાગતાદા અનંતગુણા કદ્યા તો શીરીતે વિરોધતા નથી? અર્થાત્ વિરોધતાજ થાયહે.

વત્તર કહેહે કે; જેમ અનાગતાદા અંતરહિતહે, અને જેમ અતીતાદાની આ વિ નથી, એટલે તે બન્નેને અંતના અજાવ થકી સરસાપણું થયું; હવે વર્તમાન સમયે, અતીતાદા, અને અનાગતાદા સરસા થાયહે. ત્યારપછી સમયને અતિક્રમે અનાગતાદા વળી થાય, એમ બે ત્રણ સમય પ્રમુખલુનો અતિક્રમ કરતાં સમપણું થાય નહીં, તેમાંટે અતીતાદા થકી અનાગતાદા અનંતગુણી કહી. જે કારણે અનંતકાલ ગયે હતે પણ અનાગતાદાનો ક્યૂં ન થાય; અને વર્તમાને એક સમયરૂપ વર્તમાનાદા પણ હેજ, તે સૂક્ષ્મપણાથી, આંહિ જૂદો કહ્યો નથી.

મૂલ:— પુગ્ગલ પરિચદ્ધોહ, દવાહ ચવદ્ધિદોમુણેયથો ॥ યૂલેયરજેણહિં, જદ્ હોહ તદ્દા નિસામેદા ॥ ૫૪ ॥ **અર્થ:**— એ પુગ્ગલ પરાવર્તે તે હાં, હવ્યદેત્ર, કાલ અને જાવના જેદથી ચાર પ્રકારે જાણવો. તે વલી એકો યૂલેયરકે સૂલ અને સૂક્ષ્મા જેદથી જેરીતે થાય, તેરીતે કદુંબું તે સાંજલો. ॥ ૫૪ ॥

પ્રથમ બાદર, હવ્ય, પુગ્ગલ પરાવર્ત કહેહે. મૂલ:— ઝરાલવિચ્છાતેય કમ્મ જા

साणपाणमणगेहिं ॥ फासेवि सबपोगल, मुक्ताअहवायरपरट्टो ॥ ५५ ॥ अर्थः—
एक औदारिक, बीजी वैक्रिय, त्रीजी तेजस, चौथी कार्मण, पांचमी नाषा, ढही
आनपान (श्वासोश्वास) सातमी मन. ए औदारिकादिक साते वर्गणायेकरी चौद
राज संबंधी समस्त पुजल, ते जेटले काले एकजीव स्वनावे नोगवी नोगवीने मूके;
तेटले काले एक बादर पुजल परावर्त आयले. ॥ ५५ ॥

मूलः— अहव इमो दवाई, उंराल विठवि तेयकम्मेहिं ॥ नीसेस दव्वगहणंमि
बायरी होइ परियट्टो ॥ ५६ ॥ अर्थः— अथवा इमोके० ए इव्यादिक एटले इव्य
शब्द जे पुजल परावर्तने आदेले, ते इव्यादिक कहिये. त्यां उंरालके० औदारिक, वै
क्रिय, तेजस अने कार्मण ए चार वर्गणायेकरी, एक जीवते नीसेसके० समस्त
चौदराज लोक संबंधी; इव्य ग्रहणेने विषे एटले पुजल नोगववानेविषे, पण बादर
इव्य, पुजलपरावर्तन मतांतरे कह्योले. ॥ ५६ ॥

इव्यथी सूक्ष्म पुजल परावर्त कहेले. मूलः— दवे सुंदुम परट्टो, जादेएणेण
तदसररीरेण ॥ फासेवि सबपोगल, अणुकम्मेणं नणु गणिळा ॥ ५७ ॥ अर्थः— इ
व्यनेविषे सूक्ष्म पुजल परावर्तन आवीरीते आयले के, जेवारे एक औदारिकादिक
शरीरपणे करी, समस्त लोकाकाश जावीपुजलने स्पर्श नोगवे; ते पढी अनुक्रमे
बीजो वैक्रिय, ते पढी त्रीजो, इत्यादिक गणिये तेवारे सूक्ष्म इव्य पुजल परावर्त आय.

हवे क्षेत्रथी बादर पुजल परावर्त कहेले. मूलः— लोगागासपएसा जेयमरं
तेण एडजीवेण ॥ पुछा कमुकमेणं, खेत्तपरट्टो हवइ थूलो ॥ ५८ ॥ अर्थः— लोक च
उदराज प्रमाणले; तेमां जे आकाश प्रदेशले, ते सर्व एक जीवे मरती वखते, अ
थवा शरीर ग्रहण करती वखते, एडके० आ लोकमांहे फरस्या; पण ते क्रमोत्
क्रमे आगल पाबल फरस्या; तेवारे बादर क्षेत्र पुजल परावर्त आय. ॥ ५८ ॥

हवे सूक्ष्म क्षेत्र पुजल परावर्त कहेले. मूलः— जीवा जइया एगे, खेत्तपएसंमि अ
हिणएमरइ ॥ पुणरवि तस्साणंतर, बीयपएसंमि जइ मरइ ॥ ५९ ॥ एवंतरतम जोए
ण सबखिचंमिजइमउहोइ ॥ सुद्धमो खेत्तपरट्टो, अणुकमेणं नणु गणिळा ॥ ६० ॥
अर्थः— जीव जेवारे कोइ एकज अधिगतके० विवक्षितप्रदेशनेविषे, मरण पामे;
प्राण त्याग करे, वली गत्यंतरे आयुष्यनी परिसमाप्ते; ते प्रदेशशक्ती अनंतर एटले
आंतराविना तेज प्रदेशनी पासेना बीजा आकाश प्रदेशे जइने मरण पामे. ॥ ५९ ॥
एम तरतम योग त्रीजा प्रमुख प्रदेशने संयोगे, निश्चेथो ज्यांसुधी सर्वाकाश प्रदेश एके
क केडावेहेनो प्रदेश छेतां बेला आकाश प्रदेशे मरण पामे. एरीते क्रमेकरी, सर्व लोका

काशना प्रवेशे निश्चेष्टी अनुक्रमे मरण पामी बूटे, तेवारे सूक्ष्म क्षेत्रपुञ्जपरावर्त्त थाय.

हवे बादर काल पुञ्ज परावर्त्त कहेवे. मूलः—उत्सर्पिणी इति मया, जावइया ते इति नियमरूपेण ॥ पुष्पाकमुक्कमेणं, कालपरद्वो जवे थूलो ॥ ६१ ॥ अर्थः—इहां अवसर्पिणी नां उपलक्षणयकी, उत्सर्पिणी पण लेवी; एटले उत्सर्पिणी तथा अवसर्पिणी ए बेउना जेटला समय थाय, तेटला सर्व समय एक जीव निययके० पोताने मरणे करी, आगल पाठल करतां पुष्पाके० फरसे, तेवारे बादर काल पुञ्ज परावर्त्तथाय.

हवे सूक्ष्म काल पुञ्ज परावर्त्त कहेवे. मूलः—सुदुमो पुणउत्सर्पिणि पढमे समयमि जइ मउहोइ ॥ पुणरवि तस्साणंतर, बीए समयमि जइ मरइ ॥ ६२ ॥ एवंतरतम जोएण सवसमएसु चैव एसु ॥ जइ कुणइ पाणवायं, अणुक्कमेणं नपुणणि ज्जा ॥ ६३ ॥ अर्थः—सूक्ष्मकाल पुञ्ज परावर्त्तवली आवीरीते थाय, के अवसर्पिणीने उत्सर्पिणीना समय माहेला पहेला समयनेविषे जे एक जीव मरण पाम्थो होय, तेज जीव, पुणरविके० वली जेवारे ते समययकी अनंतर बीजा समयनेविषे मरण पामे. तेमज त्रीजा समयनेविषे, एम तरतमयोगे करी, सर्व समयनेविषे, जे जीव प्राण त्यागकरे; इहां पण समयनुं अनुक्रम गणिये; तेवारे सूक्ष्म काल पुञ्ज परावर्त्त थाय.

हवे जावथी बादर अने सूक्ष्म ए बन्ने पुञ्ज परावर्त्त कहेनार बतो, प्रथम अ तुजाग बंधस्थाननुं, परिमाण कहेवे. मूलः—एगसमयमि जोए, सुदुमगणिजिया उंजे उपविसंति ॥ ते हुंति संखलोय, पएसतुह्वा असंखिया ॥ ६४ ॥ तत्तो असंखयुषि या, अगणिक्कायाउतेसिकायविउं ॥ तत्तो संजम अणुजाग बंधवाणाणसंखाणि ॥ ६५ ॥ अर्थः—एक समयनेविषे लोक शब्द; जगत्रयमां, पृथ्वी कायिकादिक जीवो; अ ने बादर तेजकाय जीव पण, सुदुम गणिजियाउं; इहां प्रथमा विनक्ति ते सप्तमीने अर्थे वे, तेथी सूक्ष्म अग्नि कायिक जीवोनेविषे, जेटला पविसंतिके० उपजे, तेने हवे असंख्येयपणुं कहेवे. तेहुंतिके० ते असंख्येय लोकाकाश प्रवेश राशी प्रमाण थाय. इहां जे कोइ पृथ्व्यादिक यकी अथवा बादर तेजकाय यकी, सूक्ष्म तेजकायपणो, उपजे ते जेउं. परंतु प्रथम उपन्या जे तेजकाय तेज, वली तेवा पर्यायपणे उपजे, ते पूर्वप्रविष्टपणा यकी लेवा नही. सर्वस्तोक इहां एक समयोत्पन्न सूक्ष्म, अग्निकाय जीवो, तत्तोति एटले ते एक समयने विषे उपना जे सूक्ष्म अग्निकाय जीवो तेथकी वली असंख्यात गुणे अधिक सूक्ष्म, अग्निकाय जीवो, पूर्वोत्पन्न जाणवा. केमके एक समये असंख्याता उपजे, तेथीवली अंतर मुहूर्त्तना समय जोइये तो एक समययकी अंतर मुहूर्त्तोत्पन्न अग्नि कायिया जीवो.

घणा थाय. ते जीवोयकीवली ते अग्रिकायजीवोनीकाय स्थितिघणी थाय. कारणके सूक्ष्म अग्रिकायिठजीव एक उपन्यो, ते पण अंतर मुद्दूच जीवतो रहेहे; अने तेज कायस्थिति, ते जीव असंख्याति, उत्सर्पिणि अवसर्पिणिसुधी रहेहे; तेथकी वली संयम स्थानकना अनुजाग बंधस्थानक; ते प्रत्येके असंख्येयगुणे अधिक जाणवा. केमके कायस्थितिनेविषे, असंख्याता स्थितिबंधना, सद्भावयकी अने एके कायस्थितिबंधनेविषे, असंख्येय अनुजागबंधनां स्थानक पामिये. अने संयमस्थान तेपण अनुजागबंधस्थान जेटलांजळे. तेमाटे इहां तेनुं ग्रहण कीधुं.

हवे अनुजागबंध स्थान ते शुं कहिये? तेनोशब्दार्थकहेहे, एनेविषे जीव रहे; तेंमा टे स्थान कहिये; अनुजाग बंधनुं स्थान ते अनुजागबंधस्थान कहिये. इहां ए जाव जे एक पण कषायने अथ्यवसाये लीधा जे कर्मना पुजल ते विवक्षित एक समय नेविषे, बांध्यो जे रसनो समुदाय तेने, अनुजागबंधस्थान कहिये. ते हवे अनुजागबंधस्थान; ते असंख्येय लोकाकाश प्रदेशप्रमाण. अने अनुजागबंधस्थान ना नीपजावनारा कषायना, उदयरूप जे अथ्यवसायना विशेष, तेपण अनुजागबंधनां स्थानक कहिये. केमके कारणनेविषे कार्यनो उपचार करिये. ते अनुजागबंधना, अथ्यवसाय पण असंख्येय लोकाकाशप्रदेशप्रमाण होयजे. ॥६४॥ ६५॥

हवे जे जेवनी पुजलपरावर्त जावची देखाडेहे. मूलः— ताणिमंतरेणजया, पु णाणिकमुक्कमेण सत्ताणि ॥ जावम्मिबाय रोसो, सुद्धुमोय कमेण बोधवो ॥ ६६ ॥ अर्थः— ताणिके ते सर्वे अथ्यवसाय स्थानक आगल पाठल फरसी पूरा करे, तेवारे बादरजाव पुजल परावर्त थाय. अने जेवारे, सर्व जघन्य कषायोदयरूप अथ्यवसाये वर्तमान ठतो मरण पामे, तेवार पढी तेज जीव थोडो, अथप का ल अथवा अनंतो काल गये ठते वली प्रथमना सर्व जघन्य, कषायोदयरूप अ थ्यवसायस्थानकषकी, अनंतर बीजे अथ्यवसायने स्थानके, वर्तमान ठतो जे मरण पामे; तो ते गणतीमां लेवो. पण शेष उत्क्रम जावी, अनंता मरण वच मां थाय; ते गणतीमां लेवा नहीं. वली एज रीते कालांतरे बीजा थकी, बीजे अ थ्यवसाये वर्तमान ठतो मरण पामे; तो ते गणतीमां लेवो. परंतु वचमांनां मरण गणिये नही. एम अनुक्रमे सर्व अनुजाग बंध, अथ्यवसायनां स्थानक, ते जेटले का ले मरणे करी, स्पष्ट होय; तेटला कालविशेषे जाव सूक्ष्म पुजल परावर्त थायजे. इहां प्रथम बादरनी परूपणा ते सुखावबोधने अर्थे करीजे इतिगाथा दादशकार्य.

अवतरणः— पन्नरसकम्मनूमीठत्ति एटले पन्नरकर्म नूमिनुं, एकशोने त्रेसवसुं

द्वार कहेढे. मूलः—जरहाइ विवेहाइ, परवयाइ च पंच पत्तेय ॥ नल्लंति कम्मजूमि, उधम्मजोगाउ पन्नरस ॥ ६४ ॥ अर्थः—कर्म जे कर्षण प्रमुख, अथवा मोहनुं अ नुष्ठानरूप जे कर्म; तेनी जूमिका तेने कर्मजूमि कहिये. ते जूमि पन्नरडे. जरत महाविदेह ने, ऐरवत. ए प्रत्येके, पांच पांचना सज्जाव थकी एने कर्मजूमि धर्मेने योगे, पन्नर कर्मजूमि कहिये. ॥ ६४ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरणः—अकम्मजूमिठची एटले अकर्म जूमिनी एकशोने चोसतमुं. द्वार कहेढे. हेमवयंहरिवासं, देवकुरु तहय उत्तरकुरुवि॥रम्मयमेरन्नवयं, इयठजूमिठपंच गुणा॥ ६५ ॥ एयाअकम्मजूमिठ, तीससय जुअल धम्मजणठाणां॥दसविहकप्पमहड म, समुह जोगा पसिहाउ ॥ ६६ ॥ अर्थः—एक. हेमवंत, बीजो हरिवर्ष, त्रीजो देवकुरु, तेमज. चोथो उत्तरकुरु, पांचमो रम्यक अने ठाणे ऐरवत ए एकेक जूमिका ने पांच गुणो करिये; तेवारे अकर्मजूमिना, त्रीस क्षेत्र थायते. ते सयके सदा युगलधर्मि एटले युगलिया जन तेहनुं स्थानक दश प्रकारना कल्पद्रूम तेथकी उठयो जे जोग तेणेकरी प्रसिद्ध ठे. परंतु त्यां कोइ कर्म नथी; माटे ए अकर्मजूमि कहिये. ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ इतिगाथाद्वयार्थ

अवतरणः—अचमयति एटले आठमदनुं एकशोने पाशतमुं द्वार कहेढे. मूलः—जाइ कुल रूव बल सुय, तवजानिस्तरियअचमयमत्तो॥एआइं चिय बंधइ, असुहा इं बहुंच संसारे ॥ ६७ ॥ अर्थः—तेमां एक जाती ते माता संबंधिनी, तथा ब्राह्मणादिक नी. बीजुं कुल ते पिता संबंधी; उग्रादिक त्रीजुं रूप, ते शरीरनुं सुंदरपणुं. चोथुं बल ते शरीरनी सामर्थ्यइ, पांचमुं श्रुत ते अनेकशास्त्रनुं जाणपणुं. ठणुं तप ते अनशनादिकनी सामर्थ्यइ. सातमो लाज ते इज्जित वस्तुनी प्राप्ति. अने आठमुं ऐश्वर्य ते प्रभुतापणुं. ए आठ मदे करी मत्त थयो ठतो, जे जीव मातासंबंधीनो मद करे; ते जवांतरे हीन जाती थाय. बली विकट जवाटवीमांहे परित्रमण पण करे; एरीते शेष मद पण जाणवा. ॥ ६७ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरणः—इन्निसया तेयाला, जेयापाणाइ वायस्सचि, एटले बड्ढेने तेताली श. जेद प्राणातिपातना तेनुं, एकशो ने ठासतमुं द्वार कहेढे. मूलः—नूजल जल णा निलवण, बितिचउपंचिदिण्हिं नवजीवा ॥ मण वयण कायं गुणिआ, हवंति ते सत्तवीसत्तिः ॥ ६८ ॥ एक्कासी ईसाकरण कारणाणुमइताडिया होइ ॥ सच्चियति कालगुणिआ, दोन्निसया हुंति तेयाला ॥ ६९ ॥ अर्थः—पृथ्वी, अप, तेज, वायु; वनस्पति, बेंडि, तेंडि, चउरेंडि ने, पंचेंडि ए नव जीव कायने मन, वचन, अने

काया ए त्रणनी साये, गुणाकार करिये; त्वारे नवेत्रिक सत्तावीस थाय. ॥ ४१ ॥
तेने वली करण, करावण अने अनुमतिये करी, त्रिगुणा करिये. तेवारे एव्याली
थाय. सञ्चियेके तेवली अतीत, अनागत ने वर्चमान ए त्रणकाल साये, गुण
ता वर्जने तेतालीस थाय. ॥ ४२ ॥ इतिगाथा द्वयार्थ.

अवतरणः—परिमाणं अक्षोत्तर सयंति एटले एकशोने आत परिमाणनुं एकशो ने
सहस्रमुं द्वार कहेले. मूलः—संकल्पाद् तिणं, मणमाद्दिउतदेव करणोहि ॥ को
द्वाइ चउक्केणं, परिणामेक्षोत्तरसयंच ॥ ४३ ॥ अर्थः—संकल्पशब्दे संरंज कहिये; आदि
शब्द थकी समारंज, अने आरंज पण लेवो. एम संरंज, समारंज ने आरंज एत्रणने
मन, वचन अने काय साये गुणिये, तेवारे नव थाय. तेने करण करावण ने
अनुमति ए त्रणसाये गुणतां सत्तावीस जेद थाय. तेने क्रोधादिक चार कषाय
साये गुणतां, एकशो ने आत परिणाम थायले. इहां ए जावले के प्रगटपणे थयो
जे क्रोधनो परिणाम, तेथी आत्मा पोतानी कायाये करी, संरंज करे. तेमज मा
नने परिणामे पोते करे, तेमज मायाने परिणामे पोतेकरे तेमज लोचने परिणामे
पोते करे, ए रीते पोतेज करे तेना चार जंग थया; तेवाज कराववाना चार जं
ग थाय. तेम वली अनुमोदनाए चार जंग थाय; ए त्रणे मली बार जंग थया,
ते कायाथकी जाणवा. तेमज वचन थकी बार थाय; तथा मनथकी पण बार
थाय; ते सर्व मली संरंजना ब्रवीश जंग थाय. तेम ब्रवीश समारंजे थाय; तथा
ब्रवीश आरंजे थाय, सर्व मली एकशो ने आत परिणामथाय. ॥ ४३ ॥

हवे संकल्पादिकनुं स्वरूप कहेले. मूलः—संकल्पोसंरंजो, परितावकरोजवे समा
रंजो आरंजो उद्ववउ, सुवनयाणंचसवेसिं ॥ ४४ ॥ अर्थः—जे संकल्प ते संरंज,
अने परितापनो करनार ते समारंज; तथा ज्यां प्राणीउने उपड्व थाय ते आ
रंज जाणवो. ए त्रण जेद, शुद्ध, नय, नैगम, संग्रह, अने व्यवहारने मान्यले.
ते शुद्ध, रूप, नय ए त्रण ले. केमके कर्मकरी, मलीन जे जीव, तेनो शोधन
करे, तेमाटे शुद्ध नय. ते अनुयायि ह्यनो अंगीकार करे; ते कारणे जवांतरे की
धांजे जे कर्म, तेनुं फल जोग माने अने धर्म देशनादिक प्रवृत्तियोगथकी तत्व वृत्ते
शुद्ध थाय. तेमाटे ए त्रणनय शुद्ध ले.

अने आगला चार नय ते अशुद्धले; केमके ते मात्र पर्याय अंगीकार करेले.
अने पर्यायनो मांहोमांहे अत्यंत जेद, एमढतां कृतनाश दोष थाय. ते आवीरीते.
मनुष्ये कीधुं जे कर्म ते देवता जोगवे, अने मनुष्यावस्थाथकी देवावस्था जूडीले;

એમ કહ્યાથકી મનુષ્યપણે જે કર્મ કહ્યું તેનો અજાવ થયો. કેમકે મનુષ્યપણે તે કર્મનો ઉપજોગ નથયો અને તેનું ફલ જોગવવામાં, દેવતાને અણકહ્યાનો આગમ થાય, એ અઠ્ઠ તાગમ અને કૃતનાશાદિક દોષના સન્નાવથકી, ધર્મ, શ્રવણ, અનુષ્ઠાનાદિકને વિષે કોઈ પ્રવર્તે નહીં; એટલા માટે, મિથ્યાત્વશુદ્ધિનો અજાવ થાય. તે અજાવથકી તે શુદ્ધનય કહેવાય નહીં. અથવા શુદ્ધનયાણં હ્રદાં પ્રાકૃતપણાથકી, પૂર્વ આકારનો લોપ થયો; તેવારે સર્વ અશુદ્ધ નયોને, એ સંરંજાદિક ત્રણ સમ્મત છે. પણ શુદ્ધનયને સમ્મત નથી. તેમાં પ્રથમના ત્રણ નય, વ્યવહારના અંગીકાર થકી અશુદ્ધ અને આગલા ચારનય તે શુદ્ધ. નિશ્ચયપણાના છે, માટે તે આશ્રવાથકી આંહી એ તાત્પર્ય છે કે:-સંરંજાદિ ત્રણે, નૈગમાદિક ત્રણે નયને માન્ય. અને ક્રજુસૂત્રાદિક, હિંસાદિક વિચાર કરતાં, બાહ્ય વસ્તુહિંસા અમાન્ય. તેનો મત એમ છે જે આત્માજ હિંસાથવસાયને પરિણત; તેજ હિંસા પણ મનુષ્યાદિક પર્યાયનો, જે વિનાશ તે, હિંસા નથી. યત: “આયા ચેવર્ત્તહિંસા” એવાં વચનથી તે કારણે સંરંજતે તો હિંસા પણ, સમારંજ ને આરંજ તેને ક્રજુસૂત્રાદિક નયો તે, હિંસામાને નહીં. ॥૭૪॥ ઇતિગાથા ૬યાર્થ.

અવતરણ:- બંજં અઘ્ઠદસ જેયંતિ એટલે બ્રહ્મચર્યના, અઘાર જેદોનું એકશો, અઠ્ઠ શઠમું ઘાર કહે છે. મૂળ:-દિવા કામરજસુહા, તિવિહં તિવિદેણ નવવિદ્યા વિરઈ ॥ ઠરાલિઝવિ તદ્વા, તં બંજં અઘ્ઠદસજેયં ॥૭૫॥ અર્થ:-દિવાકે ૦ સ્વર્ગને વિષે થયો, તે દિવ્ય. એટલે વૈક્રિયશરીરસંબંધી કામિયે, તેથી કામવિષય તેને વિષે, રતિજે અનિષ્વંગ તે કામરતિ. તેહિજ સુખ, તે મને કરી વૈક્રિયસંબંધી અબ્રહ્મ કરું નહીં; બીજું કરાવું નહીં, ત્રીજું અનુમોહ નહીં. એમ વચને કરી પણ ત્રણ જેદ. તેમજ કાયાના પણ ત્રણ જેદ. ઈરીતે નવ પ્રકારની વિરતિ તથા, વલી ઠરાલિયકે ૦ ઔદારિક શરીરસંબંધી પણ નવપ્રકાર થાય; મલી અઘાર જેદ થયા. ઇતિગાથાર્થ.

અવતરણ:-કામાણ ચઠવીસતિ; એટલે ચોવીસ પ્રકારના કામનું એકશોને ઠં ગણોતેરમું ઘાર કહે છે. મૂળ:-કામો ચઠવીસવિદ્ધો, સંપત્તો સ્વલુ તદ્વા અસંપત્તો ॥ સંપત્તો ચઠદસદ્વા, દસદ્વા પુણ હોઈ સંપત્તો ॥૭૬॥ અર્થ:-કામ ચોવીસ પ્રકારનો છે, તેમાં પ્રથમ સંપ્રાપ્તને અસંપ્રાપ્તના જેદથકી, બે પ્રકાર છે. તેમાં સંપ્રાપ્ત તે, કામીજીવોને માંહોમાંહે, સંગમથી થાય. અને અસંપ્રાપ્ત તે અનિલાપરૂપ જાણવો. તેમાં સંપ્રાપ્ત કામ ચઠદપ્રકારે, અને અસંપ્રાપ્ત કામ દશ પ્રકારે છે. ॥૭૬॥

હવે અલ્પ વક્તવ્યતા થકી પ્રથમ દશપ્રકારે અસંપ્રાપ્ત કહે છે. મૂળ:-તઢ અસંપત્તઢા, ચિંતાતદ્દસઢસંજરણમેવા ॥ વિક્તવયસઢ્ઢાનાસો, પમાયઢંમ્માયતપ્પાવે ॥૭૭॥

अर्थः—तबके० त्यां असंप्राप्तमांहे प्रथम जेद ते अर्थ जे अणदीवेली स्त्रीप्रमुख उ पर गुणने सांजरवे करी अजिलाष मात्र थाय. बीजो जेद चिंताढे. ते स्त्रीना रू पादिक गुण कहेवा, एवा अनुरागेकरी चिंतवे ते चिंता जाणवी. त्रीजो जेद अ द्वा ते तेना संगमनो अजिलाष, चोथो संजरण ते जेनी साथे प्रीतिजाव थाय. तेतुं रूप आलेखी जूवे; तेम तेम मनने प्रमोद उपजे, ते संस्मरण जाणवुं. पांचमो जेद विक्रवय, ते तेना विरहशी उत्पन्न थयला दुःखेकरी आहारादिक उपर निरपे रूपणुं थाय. षठो लज्जनासो, एटले गुरु माता पितादिकना समक्षे पण तेना गु एतुं वर्णन करे. सातमो प्रमाद, ते तेनेज अर्थे सर्वकार्यनेविषे प्रवर्तवुं. आठमो उन्माद, ते शून्यचित्तपणे करी बोलवुं. नवमो तप्राव, एटले जे थांबलो प्रमुखवे स्त्रीने जाणोके ए तेज स्त्रीढे; एवा जावशी तेने आलिंगन आपे. ॥ ४४ ॥

मूलः—मरणं च दोऽदसमे, संपत्तं पित्र्य समासत वोढं॥दिष्टीए संपात, दिष्टीसेवा यसंजासो ॥ ४५ ॥ अर्थः—दशमो मरण एटले सर्वथा प्राणत्यागलक्षण कहिये. ते इहां न कहेवुं. केमके तेना केहेवा थकी श्रृंगाररसना जंगनो प्रसंग थायढे. तेथी इहां मरणतो नही पण मरणतुल्य अवस्था ते निश्चेष्टपणेकरी कांइ जाणो नहीं, एवो थइ-रदेढे. ए दशमो जेद जाणवो. हवे संप्राप्तपणे तेना समाके० संक्षेपे करी चउदजेद कहुंवुं. तेमां प्रथम, दिष्टके० लोचन तेनो संपात ते आवीरीते जे, स्त्रीना नयन वदन कुचादिक देखी सराग दृष्टिये तेनी सन्मुख जोवुं, ते दृष्टिसंपात, बीजो दृष्टिसेवा, ते स्त्रीना हाव जाव तेणेकरी प्रधानपणे स्त्रीनी दृष्टिसाथे पोतानी दृष्टिवुं मेलववुं. त्रीजो संजासो, ते उचितकालनेविषे स्त्रीनीसाथे कंदर्पनी वातो करवी.

मूलः—तद्वसिष्ठ ललितव गूढिष्ठ दंत नहनिवाय चुंबणं चेवा॥आलिंगण मादा णं, करसेवणा णंगकीढाय ॥ ४६ ॥ अर्थः—चोथो हसिय ते वक्रोक्ति पूर्वक हा स्यनुं करवुं. पांचमो ललित एटले पासा प्रमुखे करी रमत करवी. षष्ठो उपगूढ, एटले आकरां आलिंगन आपर्वा. सातमो दंतपात एटले अधरनेविषे दांतना घात करवा. आठमो नहनिवाय एटले स्तनने विषे नखघात करवा. नवमो चुंबन ते मुखसाथे मुखनुं मेलववुं. दशमो आलिंगन ते लगारेक स्पर्श करवो. अग्यारमो आदान एटले स्तनादिकनुं ग्रहण करवुं. बारमो कर शब्दे सुरतना आरंजनो यंत्र चोराशी जेद जे वात्सायनशास्त्रमां प्रसिद्धे ते करवा. तेरमो आसेवन, क्रियानो आरंज करवो. चउदमो अनंग ते त्रीहा प्रमुख संजोग टालीने अनेरे अंगे अर्थेनी क्रियानुं करवुं. ॥ ४६ ॥ इतिगाथा चतुष्टयाथी.

अवतरणः— दसपाणि एटले दश प्राणनुं एकशोने सीतेरमुं द्वार कहेहे. मूलः—इंदिय बल कसासा, पाण चउठक सत्तअण्वे ॥ इगविगल सप्पि सप्पि, नवदसपाणाय बोधवा ॥ ८० ॥ अर्थः—इंदिय ते स्पर्शन, रसन, घ्राण, चहु, अने श्रोत्र लक्षण पांच जाणवी. मनोबल, वचनबल ने कायबल ए त्रण बल जाणवां ए आव थाया. नवमो श्वासोश्वास, दशमुं आयुष्य, ए दशमांहे अनुक्रमे एकेंडिने चार, बेइंदियने ठ, तेंडियने सात, चउरेंडियने आव, असत्ती पंचेंडियने नव, अ ने संझीपंचेंडियने मनोबले सहित दश प्राण थाय, एनो नावार्थ सुगमठे. एरी ते दश प्राण जाणवा. ॥ ८० ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरणः—दस कप्प डुमत्ति एटले दशप्रकारना कल्पवृक्षनुं एकशो ने एकोत्तर मुं द्वार कहेहे. मूलः— मत्तंगयायजिंगा, तुमियंगा दीव जोइ चित्तंगा ॥ चित्तर सामयियंगा, गेहागारा अणियणाय ॥ ८१ ॥ अर्थः— एक मत्तांगद बीजो नृगांग त्रीजो त्रुटितांग चोथो दीपांग, पांचमो ज्योतिरंग, ठछो चित्रांग सातमो चित्ररस, आवमो मण्यंग, नवमो गृहाकार अने दशमो अणियणा. एनां ए सामान्यपणे नाम कहीने हवे विस्तारे सूत्रकार गाथाये करी वखाणोठे. ॥ ८१ ॥

मूलः— मत्तंगएसु मळ्ळं, सुहपेळ्ळं जायणाय जिंसेसु ॥ तुमियंगेसुय संगय, तु मियाइ बहुणयाराइ ॥ ८२ ॥ अर्थः—मत्त शब्दे मद तेनुं अंग के कारण, जे मदिरा, तेने जे आपे तेने मत्तंगद कहिये. तेनेविषे जे मद थाय ते केवो थाय? जेने सुहपेळ्ळं के सुखे पीजीये एटले पान करिये. इहां ए जाव जे मत्तांगद नामा कल्पवृक्षने विषे जे फल थाय, ते विशिष्ट, बल, वीर्य, अने कांतिना हेतु थाय. विस्वसा परिणामे सुगंध, अनेक प्रकारनी मनोहर मदिराये करी संपूर्ण एवां फल फूटी फूटी तेमांथी मदिरा जरे. बीजो नृतके जरवुं तेनां अंगजे-वासण, तेने जे आपेठे ते नृतांग कहिये. केमके जरवानुं काम वासण विना थाय नही. ते वासण नां संपादक जे वृक्ष ते नृतांग जाणवां. जेम इहां मणी कनक रजत प्रमुखनां अनेक प्रकारे जाजन देखायठे तेम विस्वसा परिणामे अनेक प्रकारना आल, कचोला, कलसीया करवा प्रमुख जाजन तेपो करी शोचेठे. जेम अन्य वृक्षो फलेकरीशो जेठे तेम ए वृक्ष, जाजने करी शोचेठे. त्रीजु त्रुटित शब्दे वाजित्र, ते तूर्य प्रमुख, तेना अंग प्रतिकार तेने विषे संगत मांढोमांढे जेने. जेनो शब्द संबंधपणे होय. एम वीणा पण्ह कंसाल कायली प्रमुख फल तेषीकरी विराजमान ते त्रुटितांग कहिये. मूलः— दीवसिहा जोइस नामगाथ एकवेंति उक्काय ॥ चित्तंगे सुयमल्लं, चित्तर

साजायणछाए ॥ ७३ ॥ अर्थः—इहां दीप, ज्योति ने चित्र ए त्रणेने आगल अंग शब्द जोडिये; तेवारे दीपांग ज्योत्संग ने चित्रांग एवा शब्द आय. तेमां दीपांग चोखुंते, ते कहेते. दीप शब्दे प्रकाशनो करनार पदार्थ जाणवो. जेम इहां दीवी सुवर्णमय घणा तेलथी अने शबलवाटे करी दीपती देखायते. तेम विस्त्रसा परिणामे करी प्रबल अजवालुं करतां रहे ते वृद्ध दीपांग नामे जाणवां, एक आचार्य वली दीपकनी शिखानीपरे रह्यां थकां दीपतां देखायते तेने दीपशिख वृद्ध एम पण कहेते. पांचमो ज्योति शब्दे अग्नि तेतो सुषमसुषमाने विषे थाय नहीं. तेमाटे जे उष्णने प्रकाशक वस्तु सूर्यना मांमलानी परे पोताना तेजे करी प्रकाश करे ते ज्योत्संग नामे कल्पवृद्ध जाणवुं. ढगो चित्र शब्दे, विवक्षा प्रधानपणाथकी मा व्य तेनां जे अंग एने विषे माला ते अनेक प्रकारना सरस सुरनि कुसुमे करी निस्पन्न एवी थाय. तेथी ए चित्रांग नामा कल्पवृद्ध जाणवुं. सातमो चित्ररस शब्दे नानाप्रकारना रस जे मधुरादिक, ते अति विशिष्ट दाल. शालि, घृत, पकान, तीमण अने विविध प्रकारना घोल प्रमुख अपरिमित स्वादिष्टगुणोकरी सहित, जे इंद्रियो तेने कारणो थाय. एटले इंद्रियोने बल अने पुष्टिनी वृद्धिना करनार महा मनोहर जे स्वाद्य जोज्य पदार्थ तेपोकरी जरेला जे फलनां मध्यजागो तेवा फले करी विराजमान थकांज सर्वदा रहेते, तेजुं नाम चित्ररस कल्पवृद्ध कहिये. ॥ ७३ ॥

मूलः—मणिपङ्गेसुयनूत्तण वराइनवणरुक्तेसु ॥ तद् अणिययोसुधणियं, वड्ढाई बद्धुप्पयाराइ ॥ ७४ ॥ अर्थः—आठमो मणीशब्दे रत्न जाणवुं तेपोकरी प्रधान जे आचरण, तेनां अनेक प्रकारनां अंग जे कारण ते ते जेनेविषे, तेने मण्यंग कहिये. एने विषे वरके० प्रधाननूषण एवां अनेक प्रकारनां कटक केयूर कुंमल चूडा रत्न मुड्डिका प्रमुख आचरणना विशेष विस्त्रसा परिणामने पामी थाय. तेमाटे एने मण्यंग वृद्ध कहिये. नवमो गेह शब्दे घर कहिये, तेनी पेरे ते आकार जेनो, तेने कहिये गृहाकार, एवे नामे जे छुवनवृद्ध त्यां विस्त्रसाने परिणामे करी ने उं चा आवास तेना उपरे सुखे चढवाने अर्थे पावडीउं, विचित्र चित्रसाला युक्त ते मां अनेक प्रकारे गोखला जालि गजा बलि, तोरण मंमप, पडसी तावरा ने फरसबंधी ए सहित तल तेपोकरी शोजायमानते, तेने गृहाकार कहिये, अने जवन वृद्धपण कहिये. तद्दे० तेमज दशमो अणिययोसु कहेतां अणीयण कल्पवृद्ध तेनेविषे धणीयं के० अत्यर्थे वस्त्र धवलां प्रमुख अनेक प्रकारनां थाय. इहां ए जावजे एनेविषे विस्त्रसा परिणामे अतिसूक्ष्म सुकुमाल देवदूष्य समान

મહામનોહર અત્યંત નિર્મલ કાંતિનાં ધરનાર એવાં વસ્ત્ર ધાય. એનેવિષે નિવાસ કરનાર જે યુગલિયા તે નમ્ર ક્યારે પણ ન ધાય. તેથી બીજું એ વૃદ્ધનું અનંગક એવું પણ એનું નામહે. ॥ ૫૪ ॥ ઇતિ ગાથાર્થે એ દશ કલ્પવૃદ્ધનું દાર વચાણું.

અવતરણ:-નરત્તિ એટલે સાત નરકનાં નામ અને ગોત્રનું એકશોને બહુતેરમું દાર કહેહે. મૂલ:-ધર્મા વંસા સેલા, અંજણરિદ્ધા મધાયમાધવર્ષ ॥ નરયપુઢવીણ માનાઈ, હુંતિ રયણાઈ ગોત્તાઈ ॥ ૫૫ ॥ અર્થ:-ધર્મા, વંશા, શૈલા, અંજના, રિદ્ધા, મધા અને માધવતી એ સાત નરક પૃથ્વીનાં નામહે. તે ક્રમેકરી કહ્યાં. ત્યાંજે અર્થ રહિત અનિધાન તે નામ કહિયે. અને રત્નપ્રજાદિક એ એનાં ગોત્ર કહિયે. કેમકે જે અર્થ સહિત હોય તેને ગોત્ર કહેહે. તેજ આગલી ગાથાએ દેખાહે. ॥ ૫૫ ॥

મૂલ:-રયણપ્પદ સક્કરપદ, વાલુઅપદ પંકપદનિહાણાઠ ॥ ધૂમપદતમપદાઠ તદ્દ મહાતમપદાપુઢવી ॥ ૫૬ ॥ અર્થ:-પ્રથમ ધર્માનામે પૃથ્વી તેનું રત્નપ્રજા એવે નામે ગોત્રહે. ત્યાં રત્ન જે કર્કેતનાદિક તેની પ્રજા તે બહુલ પણે જ્યાંહે તેથી રત્નપ્રજા કહિયે. એમ ડોપના પણ નામાર્થે જાણવા. બીજી શર્કરાપ્રજા, ત્રીજી વાલુકાપ્રજા; ચોથી પંકપ્રજા એ નામે ગોત્ર જાણવાં. પ્રજાનું બહુલપણુ સર્વત્ર કહેવું. પાંચમી ધૂમપ્રજા, ષષ્ઠી તમપ્રજા, તેમજ સાતમી મહાતમપ્રજા પૃથ્વી જાણવી. હ્યાં તમના મ અંધકારનું હે. ॥ ૫૬ ॥ ઇતિ ગાથા દ્યાર્થે.

અવતરણ:-નેરડ્યાણઆવાસત્તિ એટલે નારકીના આવાસની સંખ્યાનું એકશોને તત્તેરમું દાર કહેહે. મૂલ:-તીસાયપણ્ણવીસા પન્નરસ વસ ચેવ તિન્નિય હ વંતિ ॥ પંચૂણસયસહસ્સં, પંચેવઅણુત્તરા નરયા ॥ ૫૭ ॥ અર્થ:-ત્રીસલાખ નરકાવાસા ધર્માનેવિષે, પચીસલાખ વંસાનેવિષે, પન્નર લાખ શોલાનેવિષે, દશ લાખ અંજનાનેવિષે, ત્રણલાખ રિદ્ધાનેવિષે, પાંચેકણા એક લાખ એટલે નવાણું હજાર નવડોને પંચાણું અધિક મધાનેવિષે, અને સર્વોત્કૃષ્ટ માધવતીનેવિષે, પાંચ જ નરકાવાસા જાણવા. હ્યાં આયુષ્ય અને વેદના તે સર્વોત્કૃષ્ટ હે તેના સજ્ઞાવય કી ઉત્કૃષ્ટ શબ્દ કહ્યો. ॥ ૫૭ ॥ ઇતિગાથાર્થે.

અવતરણ:-વેયણત્તિ એટલે સાતે નરકને વિષે વેદના સંબંધીનું એકશોને ચૂ મોત્તરમું દાર કહેહે. મૂલ:-સત્તસુ સ્વિત્તસદ્દાવો, અણોન્નદિરયા ય જા ષ્ઠી ॥તિસુ આશ્મા સુવિયણા, પરમાહમ્મિ અસુસ્વયાય ॥ ૫૮ ॥ અર્થ:-સાતે, નરક પૃથ્વીને વિષે, ક્ષેત્રસ્વનાવ એટલે ક્ષેત્રચકી ઉત્પન્ન થયેલી જે વેદના તે ધાય. બીજી અન્ધો અન્ય માંહોમાંહે ડીરીશી લીધેલી વેદના તે બે પ્રકારે ધાય હે. તેમાં એકતો પ્રહર

યોકરી નારકી માંહોમાંહે વઢવાડ કરે તે, પ્રહરણની કરેલી વેદના પાંચમી નરક
પૃથ્વીસુધી થાયઃ અને બીજી શરીરની કરેલી વેદના; ઠઠી નરકપૃથ્વીસુધી હોય.
અને આદિમકે ૦ ધુરલી ત્રણ પૃથ્વીનેવિષે પરમાધામિક દેવોની કરેલી વેદના
પણ થાયઢે. ઇતિગાથાર્થ ॥ ૫૬ ॥

અવતરણઃ—આગતિ એટલે નારકીના આયુષ્યનું એકશોને પંચોતેરમું દાર કહેઢે.
મૂલઃ—સાગરમેગંતિચ્ચસત્ત્વ દસય સત્તરસ તદ્ય બાવીસા ॥ તેત્તીસં જાવ વિઈ, સત્ત
સુ પુઢવીસુ વકોસા ॥ ૫૭ ॥ અર્થઃ—પ્રથમ નરકપૃથ્વી રત્નપ્રજા ઢે. ત્યાં એક સાગરો
પંચાયુ બીજીયે ત્રણ સાગરોપમ, ત્રીજીયે સાત સાગરોપમ, ચોથીયે દશસાગરોપમ
પાંચમીયે સત્તર સાગરોપમ, તેમજ ઠઠીયે બાવીસ સાગરોપમ, અને સાતમીયે તેત્રી
શ સાગરોપમાયુ જાણવું. એ સ્થિતિ સાત નરક પૃથ્વીને વિષે ઉત્કૃષ્ટિ કહી. ॥ ૫૭ ॥

મૂલઃ—જા પઢમાએ જેઞ્ઞ, સાબીઆ એક ણઠિઆ નણિઆ ॥ તરતમજોગોણો, દસ
વાસ સહસ્ત રચણા ॥ ૫૮ ॥ અર્થઃ—જે પ્રથમ નરકે ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ એકસાગરો
પમઢે; તે બીજી નરકે કનિષ્ઠ એટલે જઘન્ય જાણવી. એમ આગલી નારકીઓનેવિ
પણ પાઢલીએ ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ તે આગલીયે જઘન્ય જાણવી. એ તરતમ યોગ્ય જા
ણવો. અને પઢેલી રત્નપ્રજાપૃથ્વીએ જઘન્ય સ્થિતિ દશહજાર વર્ષની જાણવી.

અવતરણઃ—તણુમાણંતિ એટલેશરીરના માનનું એકશોને ઢોતેરમું દાર કહેઢે. મૂલઃ—
પઢમાએ પુઢવીએ, નેરડ્યાણં તુ હોઈ ઉચ્ચિત્તં ॥ સત્તધણુ તિન્નિરયણી, ઢચ્ચેવય અંગુલા પુ
ણા ॥ ૫૯ ॥ અર્થઃ—પઢેલી નરક પૃથ્વીયે નારકીઓનું ઉચ્ચપણુ એટલે દેહમાન,
સાત ધનુષ્યને ત્રણ રચણીકે ૦ હાથ, તથા ૭ અંગુલ ઉપર એટલું દેહમાન થાયઢે.
એને અતિદેશે બીજી નરકપૃથ્વીએ પત્તર ધનુષ્ય, બે હાથ ને બાર અંગુલ, ત્રીજીએ,
એકત્રીશ ધનુષ્ય ને એક હાથ, ચોથીએ સાઢીબાશેત ધનુષ્ય, પાંચમીએ સવાસો ધનુ
ષ્ય, ઠઠીએ અઢીસે ધનુષ્ય. ॥ ૫૯ ॥

મૂલઃ—સત્તમપુઢવીએ પુણ, પંચેવ ધણુસ્તયાઈ તણુમાણં ॥ મધિમપુઢવીસુ પુણો,
અણેગહા મધિમં નેયં ॥ ૬૦ ॥ અર્થઃ—સાતમી નરક પૃથ્વીએ વલી પાંચસે ધનુષ્ય
દેહમાનઢે અને મધ્યમપૃથ્વીએ તો વલી જે પઢેલી પઢેલી પૃથ્વીએ દેહમાનઢે, તેથી
આગલી આગલી પૃથ્વીએ બમણું બમણું કરતાં ઉત્કૃષ્ટ શરીર માન થાય. એમ મ
ધ્યમ અનેક પ્રકારેઢે. તે પ્રથમ ગાથાએ દેસાહયું. ॥ ૬૦ ॥

હવે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર કહેઢે. મૂલઃ—જા જમ્મિ હોઈ જવ ધારણિક્ક અવગાહણા
ઈ નરણ્સુ ॥ સા ડુણા બોધવા, ઉત્તરવેઢિ વકોસા ॥ ૬૧ ॥ અર્થઃ—જે નરક પૃ

ध्वीए जे नवधारणिय अवगाहना आय, तेने बमणी करीए तेवारे ते ते नरकने विषे उत्तरवैक्रिय तेहली जाणवी. ॥ ९३ ॥

मूलः—नवधारणिकरूवा, उत्तरवेउद्वियायनरएसु ॥ उंगाहणाजहन्ना, अंगुलअ संखजागोय ॥ ९४ ॥ अर्थः—नवधारणीयरूप थकी, उत्तरवैक्रिय नरक नरकने विषे जघन्य अवगाहना अंगुलनो असंख्यातमो जाग ते उत्पत्ति समयनेविषेज होय.

अवतरणः—उपपत्तिनासविरहोत्ति एटले उत्पत्ति नाश अने विरह कालनुं एक शो ने सीतोतेरमुं द्वार कहेहे. मूलः—चउवीसयंसुदुत्ता, सत्त अहोरत्त तह य पन्नरस॥ मासोय दोय चउरो, ढम्मासा विरहकालोउ ॥ ९५ ॥ अर्थः—प्रथम नरक पृथ्वीए चोवीस सुदूत विरहकाल जाणवो. एटले एक नारकी उपन्या पढी बीजोः उपजे तेनी बचमां विरह पडे, तो एटलो पडे. एम. बीजी नरके सात अहोरात्री, त्रीजी ए पन्नर दिवस, चोथीए एक, मास, पांचमीए बे मास, ढहीए चारमास अने सा तमीए ढमासनो विरह काल जाणवो. ॥ ९५ ॥

मूलः—उकोसो रयणासु, सवासु जहन्नउं जवे समउं ॥ एमेवयउवट्टण, संखां पुण सुरसवरातुल्ला ॥ ९६ ॥ अर्थः—ए उत्कृष्टथी रत्नप्रनादिकने विषे विरहकाल कह्यो, अने सवासुके० सर्व पृथ्वीने विषे जघन्यथी एक समय विरह काल थाय. एमेवके० एप्रकारे उद्वर्त्तना विरह तेपण एक नारकी उद्वर्त्ता पढी विरहपडे तो, एटलो ज जाणवो. अने ए उत्पत्ति तथा उद्वर्त्तनानी जे संख्या ते देवोनी परे जाण वी. ते इगडति संखमसंखा, एगसमये हुंतिदुचवंति इत्यादिक जाणवुं. ॥ ९६ ॥

अवतरणः—जेसाउत्ति एटले नारकीनेविषे जेइयानुं एकशोने अछोत्तरमुं द्वार कहेहे. मूलः—काककाक तहकाकनील नीलायनील कन्हाय ॥ काएहाय तहा एवं, सत्तसु पुढवीसु जेसाउ ॥ ९७ ॥ अर्थः—पहेली पृथ्वीए कापोत जेइया, अने बीजीए पण कापोत जेइया, त्रीजीए उपरले नरकावासे कापोत जेइया, अने नीचले नरकावासे नील जेइया जाणवी. चोथीए नील जेइया, पांचमीए उपरना नरकावासे नील अने नीचेना नरकावासे कृष्ण जेइया, ढहीये तथा सातमीए कृष्ण जेइया ठे. परंतु ढही थकी सातमीए अत्यंत कृष्ण जेइया जाणवी. एरीते सात पृथ्वीने विषे जेइया जाणवी.

अवतरणः—अविहित्ति एटले नारकीने विषे अवधिज्ञाननुं एकशो ने उंगणए सीमुं द्वार कहेहे. मूलः—चत्तारि गाउ आइ, अटुछाईति गाउअं जेव ॥ अटुइ ज्ञा दोणिवि, दिवडुमेगंव नरएसुं ॥ ९८ ॥ अर्थः—पहेली पृथ्वीये चार गाउ अवधि ज्ञान आय, एम बीजीए साढात्रण गाउ, त्रीजीए त्रण गाउ, चोथीए अढीगाउ,

પાંચમીએ બેગાઝ, ઠઠીએ દોઢગાઝ, અને સાતમીએ એકગાઝ. એ સાત પૃથ્વીએ અવધિજ્ઞાન જાણવું. એમ બાર ગાથાએ કરી સાત દાર કહ્યાં. ॥ ૧૯૭ ॥

અવતરણ:-પરમાહમિતિ પરમાધામિકના સ્વરૂપનું એકશોને એંસીમું દાર કહે છે. મૂલ:-અંબે અંબરીસીચેવ સામેયા સબજ્ઞેશ્યં ॥ રુદાંવ રુદકાજ્ઞેય, મહાકાજ્ઞેતિ આવરે ॥ ૧૯૮ ॥ અસિપત્તે ધણૂં કુંજી, બાહુવેયરણીશ્ય ॥ સ્વરસ્તરે મહાધોસે, પન્નરસ પરમાહમિત્યા ॥ ૧૯૯ ॥ અર્થ:-અંબ આદેદેશને પન્નર પરમાધામિકનાં નામહે; તે ક્રિયાને અનુસારે જાણવાં. તે આવીરીતે. પહેલો અંબ તે નારકીઝને હણે, નીચા પાઢે, ંચા આકાશે ઝલાલે. એ અંબ કહિયે. બીજો જે નારકીને હણીને કાતરણી સંમાસી પ્રમુખની સાથે કઢકા કરી, જઠીમાં પકવવા યોગ્ય કરે તે, અંબરીસ; હ્રાં અંબરીસ તે જઠી કહિયે; તેના સંયોગ થકી એનું નામ પણ અંબરીસ છે. ત્રીજો, જે રાહૂ પ્રમુખને પ્રહારેકરી સાતન પાતનાદિક કરે, અને તે વર્ણે શ્યામ છે. તેમાટે એનું નામ પણ શ્યામ છે. ચોથો જે આંતરમું કાઢે; હૈયા અને કજ્ઞેજાનું વિદારણ કરે અને વર્ણે સબલ કાબરો થાય તે સબલ નામે જાણવું. પાંચમું જે શક્તિ કુંત અને તોમર તેણેકરી નારકીઝને પરાવે તે રૌડપણાના યોગે તેનું નામ પણ રૌડ જાણવું. ઠઠો જે નારકીઝના અંગોપાંગ જાંગી નાસે; તે વલો અત્યંત રૌડપણાથકી, એનું નામ ડપરૌડ જાણવું. સાતમું, જે કઢાઈ માં તાવડી પ્રમુખમાં નારકીઝને પકાવે, તેમજ એનો વર્ણ પણ કાલો હોય, તે થી એનું નામ કાલ કહિયે. આઠમું અપરકે બીજા નારકીના ન્હાના સ્વં ઢકરી સ્વરાવેશ ને વર્ણે પણ મહાકાલા હોય તેમાટે એનું નામ પણ મહાકાલ જાણવું. નવમો અસિ શબ્દે સ્વડ્ તેના આકારે પત્ર, તેને વનકે વિકુર્વિ, પઠી તેને વિષે રહ્યાજે નારકી, તેને તે અસિપત્રને પાતેકરી તિલતિલ જેટલા સ્વંમકરે, તેમાટે એનું નામ પણ અસિપત્ર છે. દશમું, જે ધનુષ્ય સાથે મૂકી અર્ધચંડાદિક બાણેકરી નારકીના કાન નાક પ્રમુખનું ઢેદન કરે; તેથી એનું નામ પણ ધનુષ્ય છે. હ્રાં શ્રો જગવતિમાંહે મહાકાલ પઠી અસિપત્ર પઠી કુંજ કહ્યો છે. તેમાં જે સ્વડ્કેકરી તેઝને ઢેદે તે અસિ, અને જે કુંજાદિકમાં પકવે તે કુંજ, બારમા જે કદંબ ફૂલ ને આકારે અને વજ્રના આકારનાં જાજનો તેમાં વૈક્રિય તત્ત્વેલુને વિષે ચણાની પરે નારકીને શેકે; માટે એનું નામ પણ વાલુક છે. તેરમું, જે વિરૂપકે માટું છે તરણ જેઝું, તે ત્રાંબુ જેઝું તપાચું હોય તે થકો પણ મહાકલકલતિ રક્ત લોહિયે જ રેલી નદી વિકુર્વિ તેમાં નારકીઝને જે કદચેના કરે, તેથી એનું નામ પણ વેતરણ

ढे. चउदमुं जे वज्रकंटके व्याप्त शात्मली वृद्ध, त्यां नारकीउने आरोपी पुराणावस्त्र नी परे महाखर स्वरे आरडताने खेंचे, तेथी एनुं नाम पण खरस्वर. पन्नरमुं जे जयथ कीबीहीतानासता आरडतानारकीउनेपद्युनीपरेवाढामां घाले तेनुं नाम महाघोषढे.

एरीते ए पन्नर जातना परमाधामिक, ते पूर्व जन्मनेविषे जे महाकूर कर्मना करनार, पापनेविषे रक्तढतां पंचाग्नि साधनरूप मिथ्यात्व कष्ट तप करी, रौद्र असुर संबंधिनी गतिनेविषे उत्पन्न थायढे, तेथी एनो एवोज स्वजाव होयढे के ते धुरनी त्रण नरकपृथ्वीनेविषे उत्पन्न थयेला नारकीउने त्यां आवीने अनेक प्रकारनी वेद ना उदीरेढे, अने जेम इहां मेष महिष कूकडादिकने फूजावता जोइ देखनार ने हर्ष थाय; तेम तेउपण त्यां नारकीउने कदर्थना थती देखी हर्षित थया थका चेलोत्क्षेप अट्टहासादिक करे. घणुंछुं? पण जे ते परमाधामिकोने नारकी उने संताप करतां प्रीति उत्पन्न थायढे; तेवी प्रीति ते मनोहर नाटकना जोवाथ की तथा अंगना संगमादिकथी पण न थाय. इतिगाथा द्यार्थ. ॥एण॥१००॥

अवतरणः— नरउवट्टाणलडि संजवोचि एटले नरकथकी उदर्याने जेजे लब्धी नो संजव होय तेनुं एकशो ने एक्क्यासीमुं दार कहेढे. मूलः—तिसुतिड चउडीए, केव लं पंचमीए सामन्नं ॥ ढडीए विरइविरइ, सत्तमपुढवीइस्सम्मत्तं ॥१०१॥ अर्थः—प्रथम नी त्रण नरक पृथ्वीना आब्या नारकीउ, तीर्थंकरपणुं पामे, पण चोथी नरक ना आब्या, तीर्थंकर न थाय. परंतु केवल ज्ञान पामे, अने पांचमीना आब्या नारकीउ ते श्रमणपणुं एटले सर्व विरतिपणुं पामे, पण केवल ज्ञान न पामे. ढडीना आब्या नारकी देशविरति अथवा अविरति आवक थाय, पण सर्व विरतिपणुं पा मे नही. सातमीना आब्या सम्यक्त्वपणुं पामे परंतु आवकादिक जाव पामे नही.

वली इहां विशेष देखाढेढे. मूलः—पढमाउ चक्कवट्टी, बीथाए रामकेसवा दुंति॥ तच्चाउ अरिहंता, तहंतकिरया चउडीउ ॥१०२॥ अर्थः—पढेली पृथ्वीना आब्या चक्रवर्ची थाय. बीजीना आब्या राम एटले बलजइ अने केशव एटले वासुदे व तथा प्रतिवासुदेव थाय. त्रीजीना आब्या अरिहंत थाय. तेम अंतक्रिया एटले मुक्तिगामि; ते चोथी पृथ्वीना आब्या थायढे. ॥१०३॥

मूलः—उवट्टिया उ संता, नेरइया तमतमाउ पुढवीउ ॥ न लहंति माणुंसत्तं, तिर स्कजोणिं च उवणमंति ॥१०४॥ अर्थः—तमतमा पृथ्वीथकी उध्दर्यां ढतां एवा जे नारकी ते मनुष्यपणुं न पामे, पण तीर्थंचयोनी पामे. ॥१०५॥

मूलः—ढडीउ पुढवीउ, उवट्टा इह अणंतरजवंमि ॥ नज्झा मणुस्स जम्मो, संजम

જાનેણઝ વિહીણા ॥૧૦૪॥ અર્થ:-ઢઢી નરકપૃથ્વીયકી ડઢત્તર્યા ડકા જે હોય તેની ડહાં અનંતર જવનેવિષે મનુષ્યજન્મ સંબંધિ જઙ્ઙાકે૦ જજના કરવી. ંટલે કોડક મનુષ્યપણું પામે અને કોડક ન પણ પામે. કદાચિત્ મનુષ્ય થાય તોપણ સંયમ પામે નહી. ॥ ૧૦૪ ॥ ડતિગાથા ચતુષ્ટયાર્થ.

અવતરણ:-તેસુ જેસિં ડવવાડતિ ંટલે નારકીનેવિષે જે જીવોનું ડપજનું થાય તેનું ંકશોને બ્યાસીમું ઢાર કહેહે. મૂલ:-અસન્ની સ્વલુ પઢમીં ઢોચંચ સિરીસિ વાત ડ્યપસ્કી ॥ સીહા જંતિ ચઢઢિં, ડરગા પુંણ પંચમી પુઢવી ॥૧૦૫॥ અર્થ:-અ સંઙ્ઙી મરણ પામી પહેલી પૃથ્વીં જાય. ગર્જજ સરીસૃપ ગોહ નોલિયાદિક બીજી પૃથ્વીં જાય. પંચી ત્રીજીં જાય. સિંહ તથા તેના ડપલકુણથકી સર્વ ચતુષ્પદ ચોથી પૃથ્વીસુધી જાય. ડરગ સર્પપ્રમુલ્લ તે વલી પાંચમી પૃથ્વીસુધી જાય. ॥૧૦૫॥

મૂલ:-ઢઢિંચ ડઢિયાડ, મઢ્ઢા મણુયાય સત્તમિં પુઢવિં ॥ ંસો પરમુવવાડ, બોધ વો નરયપુઢવીસુ ॥ ૧૦૬ ॥ અર્થ:-ઢઢી પૃથ્વીસુધી સ્ત્રીનું જાવું ઢે. મઢ્ઢ અને મનુષ્ય જે કોડ અત્યંત કૂર અધ્યવસાયના ઢરનાર હોય તે સાતમી નરક પૃથ્વી સુધી જાયઢે. ં સાત નરકપૃથ્વીનું પરમકે૦ ડત્કુષ્ટ ડપપાતકે૦ ડપજનું જાણવું.

મૂલ:-વાલેસુય ઢાઢેસુ, પસ્કીસુય જલયરેસુ ડવવન્ના ॥ સંસ્વિઙ્ઙા ડવિંડ્યા, પુ ંવોવિ નરયાડયા હોંતિ ॥૧૦૭॥ અર્થ:-બ્યાલ તે સર્પાદિક તેનેવિષે, તથા ઢાઢી તે સિંહાદિકને વિષે, અને પસ્કીસુકે૦ સ્લેચરને વિષે, અને જલચર તે મઢ્ઢાદિકને વિષે જે નરકથકી આવીને ડપન્યા હોય, તેપણ જે સંસ્થાતા વર્ણયુષ્યની સ્થિતિ વાજા હાંપ તે કૂર અધ્યવસાયના વશથકી પંચેંડિયના વધપણાને યોગે વલી નરકનું આયુષ્ય બાંધી નરકમાંજ ડપજે. ॥૧૦૭॥ ડતિગાથા ત્રયાર્થ.

અવતરણ:-સંસ્વાડપ્પજંઙ્ઙંતાણંતિ ંટલે ંક સમયને વિષે કેટલા નારકી ડપજે તે નું ંકશો ને ત્રાશીમું ઢાર, તેમજ ડવઢ્ઢમાણાંતિ ંટલે ંક સમયનેવિષે ડર્ઢર્તમાન તે નરકથકી ંક સમયનેવિષે નિકલતાની સંસ્થાનું ંકશો ને ચોરાસીમું ઢાર ં વે ઢાર નાશ અને વિરહ કાલની ગાથામાં કહ્યાંઢે, તેથી ડહાં કહ્યાં નથી.

અવતરણ:-ંગિંદિયવિગલ સન્નિ જીવાણ કાયઢ્ઢિયતિ ંટલે ંકેંડિય, વિક લેંડિય, અને સંઙ્ઙી જીવ, તે પોતાનીજ કાયનેવિષે જેટલો કાલ રહે તેને કાયસ્થિતિ કહિયે. જેમ, પૃથ્વીકાય જીવ મરણપામિને વલી પૃથ્વીકાયમાંજ ડપજે. ં કાયસ્થિતિનું ંકશો ને પચાસીમું ઢાર કહેહે. મૂલ:-અસંસ્વો સપ્પિણિ સપ્પિણીડ ંગિંદિયાણય ચઢ્ઢંહાંતાચે વક અણંતા વણસ્સંઈં ડોધવા ॥ ૧૦૮ ॥ અર્થ:-ડહાં કાય

स्थिति ते संव्यवहारक जीव आश्री जाणवी. असंव्यवहारिकजीवोने तो अनादि एकज कायस्थिति होय तेथी मरुदेवादिकनी साथे व्यभिचार जाणवो नही. तथाच क्कमाश्रम एः॥तहकायविर्काला दठवि सेसे पडुच्च किर जीवो॥नाणाइ वणस्सइणो, जे संववहार बाहिरिया ॥ १ ॥ अर्थः—जे असंव्यवहारिक जीवोने अनादि कायस्थिति, ते पण कोइक जीवने अनादि अपर्यवसान थाय. ते आवीरीते. जे जीव असंव्यवहारिक राशिथी निकलीने संव्यवहाराशिमां न आवे; अने कोइकने अनादि पर्यवसान, ते आवी रीते के, जे असंव्यवहारराशिथी निकलीने संव्यवहारराशिमां आवे ते जाणवा.

इहां शिष्यपूढे के कहोने केवी रीते असंव्यवहारराशि मूकी संव्यवहारराशि मां पण आवे? तेने गुरु कहेढे के आवे. केमके, विशेषणवतीमां कथुंढे. यडुक्तं सिध्दंति जेत्तियाकिरइह संवववहार जीवरासीठ ॥ इत्तियणाइवणस्सइ, रासीठ त चि आतम्मि ॥१॥ इहां ए जावढे के, जे जीव असंव्यवहारराशिमूकीने संव्यवहार राशिमां आवी सीजे; परंतु तोपण संव्यवहारराशिमांहे तेटलाज. जेने पृथ्व्यादिक नो व्यवहार प्राप्त थयो ते व्यवहारिक. अने जेथोने एवो व्यवहार न होय ते जीव असंव्यवहारिक जाणवा. अने जे व्यवहारराशिमां एकवार आवी वली निगोद मां जाय ते व्यवहारराशिमां पडया तेथी तेने संव्यवहारिकज कहिये.

हवे सूत्रार्थ कहेढे. असंख्याता लोकाकाश, प्रदेश, अपहार, प्रमाण क्षेत्रे असंख्याति उत्सर्पिणीने अवसर्पिणी प्रमाण एकेंडिय पृथ्वी, अप, तेज वायु रूप चारेने कायस्थिति थाय. ताचेवक के० तेज उत्सर्पिणी अवसर्पिणी ते अनंति वनस्पतिनी पण कायस्थिति जाणवी. इहां चेव ए पद पूर्णार्थेढे. ॥१०॥

मूलः—वास सहस्सा संखा, विगलाणविर्इउ होइ बोधवा ॥ सचछनवाव जवे, पणिंदितिरिमणुय उक्कोला ॥ १०ए ॥ अर्थः—संख्याता सहस्रवर्ष विकर्जे डियनी कायस्थिति थाये. तथा सात आठ जव ते पंचेंडिय तिर्थेच अने मनुष्यने कायस्थिति थाय. ए उत्कृष्टी कायस्थिति कही. ॥१०ए॥ इतिगाथाद्वयार्थ.

अवतरणः—एगिंदियविगलसन्नी ए जवच्छियति एटजे एकेंडियादिक जीवोनी जवस्थितिजुं एकशोने ठयाशीमुं ढार कहेढे. मूलः—बावीसई सहस्सा, सचे व सहस्स तिन्नि होरत्ता ॥ वाए तिन्नि सहस्सा, दसवाससहस्सिया रुक्का ॥११॥ अर्थः—बावीससहस्र वर्ष पृथ्वी कायिकजीवनी जवस्थिति जाणवी. अने अपका थिक जीवनी सातहजार वर्ष, अग्निकायनीत्रण अहोरात्री, वायुकायजीवने त्रण हजार वर्ष, अने वनस्पतिकायने दशहजारवर्ष जवस्थिति जाणवी. ॥११॥

मूलः— संवहाराई बारस, राईदिय होंति अउणपन्नासं ॥ उम्मास तिन्निपलिया,
पुढवाईणं वि उक्कोसा ॥१११॥ अर्थः—बारवर्ष बैदियने, राईदियके० रात्रदिवस
ते उगणपचाश दिवस तेंदियने जाणवा. चउरेंदियने उ महीना, अने पंचेंदिय तिर्थेच
तथा मनुष्यने त्रण पत्थोपम ए पृथ्वी आदेदेइ सर्व जीवोनी उत्कृष्टि आयुस्थि
ति कही; परंतु ए निरूपड्य स्थानके जे रह्याबे प्रवाहे तेने जाणवी. ॥१११॥

पृथिविकायने विपे श्लक्ष्णादिकने जूदो जूदो विशेष देखाडेबे. मूलः—सएहाय
सु६ वालुय, मणोसिला सक्कराय खरपुढवी ॥ एकं बारस चउदस, सोलस अछार
बावीसा ॥ ११२ ॥ अर्थः—श्लक्ष्ण नाम पृथ्वी जे सपाट मारवाम प्रमुखनी
तेने एक हजार वर्ष अनुक्रमे उ बोलने उबोल लगाडवा. सु६ शब्दे सूधी सुंवा
ली अने कोमल माटी तेने बारहजारवर्ष. वालूका शब्दे वेज्ज तेनेचौद हजार
वर्ष, मणसिलने सोलहजारवर्ष, अने शर्करा शब्दे नानी कांकरी तेनेविषे अठार
हजारवर्ष. खर पृथ्वी मोटी जे शिला पटादिक तेनी बावीशहजार वर्ष स्थिति
जाणवी. ॥११२॥ इतिगाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—एएसिंतणु माणंति एटले एना शरीरना माननुं एकशोने सत्याशीमुं
धार कहेबे. मूलः— जोयण सहस्स महियं, उदिय एगिंदिए तरुणोसु ॥ मउज्जुं
अले सहस्सं, उरलेसुय गप्पजाईसु ॥११३॥ अर्थः—हजारयोजन जाफेरुं सामान्यपणे
एकेंदियनेविषे अने विशेष चिंताए तरुणोसुके० प्रत्येक वनस्पतिनेविषे जाणवुं.
पण ते समुद्रमांगो तीर्थादि गत वेली कमल अधिकरीने जाणवुं. केमके अनेरे
स्थानके एटला उदारिकशरीरनो असंजवळे माटे.

तेमज मउज्जुं युगल जे गर्भज समूर्द्धिम लहण तेनेविषे पण हजारयोजननुं
थाय. उरगपरिसर्पनेविषे एक हजारयोजन शरीरमानबे. पण ते गर्भजने होय.
इहां शरीरमान उत्सेधांगुले कहुंजे. अने समुद्र पद्मइहादिकमांहेला पाणीनुं
मान ते प्रमाणांगुले थाय तेवारे प्रमाणांगुलने उरुपणे, उत्सेधांगुलनी अपेक्षा
ए अत्यंत दीर्घपणुं होय. एवी आशंका निवारवाने अर्थे सूत्रकार कहेबे. ॥११३॥

मूलः—उत्सेहंगुल गुणिअं, जलासयंजमिह जोयण सहस्सं ॥ तनुप्यन्नं नलि
णं, विस्सेयं जणिय माणंति ॥ ११४ ॥ अर्थः—उत्सेधांगुलेकरी गणितपणे कखां
जे हजारयोजन प्रमाण जलाश्रय, तेनेविषे उपन्युं जे नलिन कमल, ते ज
णितमान हजारयोजन जाफेरुं जाणवुं. एटले हजार योजन जलाश्रय उते
कमल बाहेर रहे तेतलुं जाफेरुं कहुं. ॥११४॥

मूलः—जंपुण जलहि दहेसुं, पमायण जोयण सहस्तमाणेसुं॥उष्णज्जइवर पठ
मं, तं जाण सुचुविया रंति ॥११५॥ जे कारणे समुद्र इहादिकनेविषे प्रमाणांगुले
करी हजारयोजन प्रमाण पाणीमांहे उपजे जे वरप्रधान कमल, तेम श्रीदेविनो
निवास कमल. ते तुं जाण, नूके० पृथ्वीनो विकार पण, वनस्पतिकाय न थाय.
अनेरां पाणीनां जे आश्रय, जेनेविषे उपइव नथी, एवा कोइकस्थानकनेविषे कहा
जे वेलि लता प्रमुख ते यथोक्त मान हजारयोजन ऊठेरा तेथेकरी सहित जाणवा.

मूलः—वणणंतसररीराणं, एगनिल सररीरं पमाणेणं ॥ अनजोदग पुढवीणं, अ
संखशुणिया नवे बुढी ॥ ११६ ॥ अर्थः—सूक्ष्म वनस्पतिनां अनंतां शरीर ए
कतां करिए; तेवारे एक वायुकायतुं शरीर थाय. एम अनल शब्दे, तेजकायिक,
दग ते अपकायिक पृथ्वीकायिकनी असंख्यात गुणि वृद्धि थाय. ते आवीरीतेः—
असंख्यातां वायुकायनां शरीर एकतां करिए; तेवारे एक तेजसकायिक थाय. अ
संख्याता तेजसकायिक प्रमाणे एक अपकायिकतुं शरीर थाय. असंख्याता अपका
यिके एक पृथ्वीकायिकतुं शरीर थाय. ॥११६॥

हवे बेंडियादिकतुं देहमान कहेहे. मूलः—विगल्लिंशियाण बारस, जोयणा
णि तिन्निचउरको साय ॥ सेसाणोगादणउ, अंगुल जागो असंखिज्जो ॥ ११७ ॥
अर्थः—विकलेंडियमां, बेंडियने बार योजननी अवगाहना; अने तेंडियने त्रण को
शनी अवगाहना, चउरेंडियने चार कोशनी अवगाहना, अने शेषाण एटले शेष
शब्दे पृथ्वी, अप, तेज, वायु साधारण वनस्पति, समूर्द्धिम मनुष्य, समस्त अपर्या
प्ता. तेने उत्कृष्टे आंगुलनो असंख्यातमो जाग अवगाहना देहमान जाणवुं. ॥११७॥

हवे पंचेंडियतुं देह मान कहेहे. मूलः—गप्प चउप्पय ठग्गाउ आइ छुयगेसु
गाउय पुहुतं ॥ परकीसुधणुपुहुतं, मणुएसुय गाउआ तिन्नि ॥ ११८ ॥ अर्थः—ग
प्पेज पंचेंडिय चतुःपद गाय, बलद, घोडा, हाथीतुं शरीर ठ गाउ मान थायहे,
अने छजगपरिसर्य जे गोह नोलियादिक तेने बे गाउथी मांमी नव गाउसुधी
एटले गाउ पृथक्त्व शरीर मान थाय. तेम परवी जे खेचर तेने धनुष्य पृथक्त्व
शरीर थाय. अने मनुष्यने विषे त्रण गाउतुं देह मान थाय. इति गाथा सप्तकाथी॥

अवतरणः—इंदिय सरूव विसयति एटले इंदियतुं सरूप अने इंदियनो विष
य तेतुं एकशे ने अठयासीसुं दार कहेहे. मूलः—कायंब पुप्फगोलय, मसूर अ
इमुत्तयस्स कुसमंव ॥ सोयं चस्कूषाणं, खुरप्प परिसंतिअं रसणं ॥ ११९ ॥ अर्थः—

ઇંદ્ર એવો ધાતુ ऐश्वर्यને વિષે. તે કારણે ऐश्वર્યના યોગ્યથી ઇંદ્ર આત્મા અને સકલ દ્રવ્ય. તેની ઉપલબ્ધિરૂપ પરમ ऐश्वર્યનું ચિન્હ અવિનાશી તે ઇંદ્ર કહિયે. તેના બે પ્રકાર છે. એક દ્રવ્યેંદ્રિ. બીજી જાવેંદ્રિ. તેમાં દ્રવ્યેંદ્રિય તે નિવૃત્તિ અને ઉપકરણના જેદથી વલી બે પ્રકારે છે. તેમાં, નિવૃત્તિ તે જે વિશિષ્ટ સંસ્થાનનું વિશેષ તે જાણવું. તેપણ વલી બે પ્રકારે છે. એક બાહ્યસંસ્થાન તે બીજો અન્યંતર સંસ્થાન. તેમાં, બાહ્ય તે કાન પાપની પ્રમુખ, તે અશ્વ ગજ ને મનુષ્યના વિચિત્રતાપણાથી ઉપદેશી ન શકિયે. અને અન્યંતર નિવૃત્તિ તે, સમસ્ત જીવને સમાન તે આશ્રયી. સૂત્રમાંહે સંસ્થાન વિશેષ કહિયે. કેવલ સ્પર્શનેંદ્રિયની નિવૃત્તિ તે પ્રવાહે બાહ્ય અન્યંતરનું વિશેષ નથી. તત્વાર્થની મૂળ ટીકાને વિષે તેમજ કહ્યું છે.

ઉપકરણ તે જે સ્વરૂપસ્થાનીય બાહ્ય નિવૃત્તિની જે ધાર સમાન નિર્મલતર પુજા સમૂહે નીપતી, અને અન્યંતરનિવૃત્તિ તે ધારની શક્તિ વિશેષ જાણવી. એ ઉપકરણરૂપ દ્રવ્યેંદ્રિય અંતરંગ નિવૃત્તિથી કોઈકરીતે અર્થાંતર શક્તિને શક્તિમંતે કોઈક એકરીતે જેદ છે. એમ કોઈકરીતે જેદથી પછી બીજી જે અંતર નિવૃત્તિ દ્વાદિક ઉપકરણને વિચારનો સંજવે લેવા છે.

અંતર નિવૃત્તિ બીજી કદંબ પુષ્પાદિકની આકૃતિ અતિ કઠોરતર મેહને ગાજવાદિકે શક્તિને ઉપધાતે જાણવું. તેપ્રત્યે પ્રાણીંડ સમર્થ હોય. શબ્દાદિકને જાવેંદ્રિય તે પછી બે જેદ છે. એક લબ્ધિ, બીજો ઉપયોગ, તેમાં લબ્ધિ તે જે શ્રોત્રેંદ્રિયાદિકનું વિશેષ, સર્વ આત્માના પ્રદેશને તદાવરણ કર્મના ક્લેષોપશમથી થાય અને ઉપયોગ, તે પોત પોતાના વિષયને વિષે લબ્ધિરૂપ ઇંદ્રિયને અનુસારે આત્માનો વ્યાપાર, તે શ્રોતાદિકના જેદથી પાંચ પ્રકારે છે. તે આવીરીતે—કાર્યબ શબ્દે કદંબ નામે વૃક્ષ તેનાં ફૂલને આકારે માંસનો ગોલક રૂપ શ્રોત્રેંદ્રિય જાણવી. અને મસૂર તે ધાન્યનું વિશેષ, તેના આકારે ચક્રુંદ્રિય જાણવી. અને અસ્મુત્તય શબ્દે અતિમુક્તક વૃક્ષનાં કુસુમ સમાન નાસિકાંદ્રિય જાણવી. એમ શ્રોત ચક્રુ ને નાસિકા એ ત્રણ અનુક્રમે કહ્યા. તથા બુરપલાને સંસ્થાને રસનેંદ્રિય જાણવી. ॥ ૧ ૧ ૧ ॥

મૂલ:—આનાગારં ફાસિં, દિયંતુ બાહ્યં યસદ્વાં ॥ અંગુલ અસંસ્થાનાં, એવેવ પુદ્ગલં યવરં ॥ ૧ ૧ ॥ અર્થ:—જે કારણે શરીરના અસંસ્થાના જેદ છે તે કારણે આનાગારંકે અનેક પ્રકારના આકારે સ્પર્શેંદ્રિય હોય પણ એક સંસ્થાને ન હોય અને વાહુપણે તો સર્વેંદ્રિય અંગુલને અસંસ્થાતમે જાગે હોય. તથા પુદ્ગલકે જાહ

પણે પણ એમેવકે ॥ એટલુંજ જાણવું. નવરંકે ॥ રસનેંદિયને સ્પર્શનેંદિયનો વિશેષ તે સૂત્રકર્તા પોતેજ આગલી ગાથાએ દેખાડેલે. ॥ ૧૨૦ ॥

મૂલ:-અંગુલ પુદુત્તરસણં, ફરસંતુ સરીરવિઘ્નનણિયં ॥ બારસહિં જોઅણેહિ સોયં પરિગિણ્હણ સદં ॥ ૧૨૧ ॥ અર્થ:-અંગુલ ઇથક્ત્વ રસનેંદિય કહી ઢે અને સ્પર્શનેંદિય શરીરને વિસ્તારે કહીઢે, હવે એ ઈંદિયનો વિષય કહેઢે, બારસહિકે ॥ બારયોજનનો આવેલો શબ્દ મેઘની ગર્જના પ્રમુખનો તે શ્રોત્રેંદિય પરિગિણ્હણકે ॥ સાંજે, પણ એથી અધિક સાંજલવાનું શ્રોત્રેંદિયમાં બલ નથી. ॥ ૧૨૧ ॥

મૂલ:-રૂવં ગિણ્હે ચક્ક, જોયણલક્કાઝ સાયરેગાઝ ॥ ગંધં રસંચ ફાસં, જોયણનવ ગાઝસેસાણ ॥ ૧૨૨ ॥ અર્થ:-સાતિરેક લાસ્યયોજન એટલે લાસ્યયોજન જાજેરામાં રહેલું રૂપ તે કટ કૂટણાદિકને અજાણે ચક્કુઈંદિય જોઈ શકેઢે, એ અજાણુર ઇચ્છ્યાશ્રીને કહિયે. અને જાણુર ઇચ્છ્યા પ્રમાણાંગુલે નીપત્યા તે એકવીશલક્ષ્યયોજન ત્યાંચકી દૂર જે ક્ષેપાઆંક તે સર્વે દેખેઢે. યત્તંચ. ઇગ્વીસં સ્વલુ લક્ષ્યા ચઝતીસંચેવ ત હ સદ્સસાઈ ॥ પંચ સયા જણિયા સત્ત તીસાણ અશિરચ્ચા ॥ ૧૨૩ ॥ નયણ વિસયમાણં પુસ્કરદીવદ્વાસિમણુઆણં ॥ પુણેણય અવરેણય પિહંપિહં દોડનાયવં ॥ જેમ પુસ્કર વરદીપનેવિષે માનુષોત્તર પર્વતને નજીક રહેલાઢે જે મનુષ્ય, તે કર્કે સંક્રાંતે સૂર્ય તું માંમલો દેખેઢે. અને ગંધકે ॥ ગ્રાણેંદિય, રસનેંદિય અને સ્પર્શેંદિય એ ત્રણેંદિયો તે સાતિરેક એટલે નવયોજન જાજેરાના આઘ્યા ગંધાદિક લઈ શકેઢે ॥ ૧૨૨ ॥

હવે ઈંદિયનો જઘન્ય વિષય કહેઢે. મૂલ:-અંગુલ અસંસ્વજાગા, મુણંતિ વિસયં જહ સુઝંમોતું ॥ ચક્કં તં પુણ જાણે, અંગુલસંસ્થેક્કજાગોઝ ॥ ૧૨૩ ॥ અર્થ:-ચક્કુરિંદિય મુ કોને બાકીની ચાર શ્રોતાદિ ઈંદિયો જઘન્યતો અંગુલના અસંસ્થાતમાં જાગથકી પોતપોતાના વિષય જે શબ્દાદિક તેને જાણે, અને ચક્કુ ઈંદિય તે અંગુલના સંસ્થા તમા જાગથકી. જાણે ઇહાં ઇથક્ત્વ પ્રમાણ તે ચાર ઈંદિયને આત્માંગુલે કરી જાણવો, અને સ્પર્શનેંદિયને ઝત્તેધાંગુલે જાણવું. અને વિષય પરિણામ સર્વ ઈંદિયનો આત્માંગુલે જાણવું. ॥ ૧૨૩ ॥

અવતરણ:-લેસાઝત્તિ એટલે લેડયા સંબંધી એકશોનેનેવ્યાસીમો દાર કહેઢે. મૂલ:-પુઢવીઆઝવણસ્સઈ, બાયરપરિતેસુ લેસ ચત્તારિ ॥ ગમ્મયતિરિયનરેસુ, ઢલ્લેસા તિન્નિ સેસાણં ॥ ૧૨૪ ॥ અર્થ:-ઈહાં બાદરશબ્દ પ્રત્યેકે જોડિયે. પ્રત્યેક વનસ્પતિનું સ્વરૂપ જણાવવાને અર્થે અને વ્યજિચાર ન આવવા સારું વલો પડ્યાંતિ એવું વિશેષણ તેણ સામર્થ્યચકી જાણવું. અન્યથા પ્રકારે તેજોલેડયાનો અજાણે; તેકારણે

બાદર પર્યાપ્ત પૃથ્વીકાય. અપકાય. વળી પ્રત્યેક વનસ્પતિમાંહે ધુરલી ચાર ભેદ્યા થાય તથા ગર્જન તિર્થંચ અને નરકે મનુષ્યનેવિષે ઢ એ ભેદ્યાઈ જાણવી, અને શેષ તેકકાય, વાકકાય, સૂક્ષ્મ, પૃથ્વી, સાધારણ વનસ્પતિ, અપર્યાપ્તા બાદર પૃથ્વી, અપ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ, વેઈંદિય, તેઈંદિય, ચર્ગઈંદિય, સમૂર્ઢિમ પંચેઈંદિય, જે મનુષ્ય તથા તિર્થંચ તેને ધુરલી ત્રણ ભેદ્યા થાય ઇતિ ગાયાર્થ. ॥ ૧૨૪ ॥

અવતરણ:-આણંજઙગઈતિ ઇટલે એ પૂર્વોક્ત જીવોની જ્યાં ગતિથાય તેનું એ કશો ને નેતુમું દાર કહેહે. મૂલ:-એઈંદિઅજીવાણં, જંતિ નરતિ રિઢેસુજી અલવક્કેસુ ॥ અમણ તિરિયાવિણં, નરયંમિવિ જંતિ તે પઢમે ॥ ૧૨૫ ॥ અર્થ:-એઈંદિયજીવો તે યુગલિયા વર્જીને બાકીના મનુષ્ય તથા તિર્થંચમાંહે જાય પણ યુગલિયામાં નજાય. અને અમણકે મનરહિત એવાં જે સમૂર્ઢિમ તિર્થંચ, તે પણ એમજ જાણવાં પણ માત્ર તે તે અસંઙી પ્રથમ નરકપૃથ્વીસુધી જાય હે. ॥ ૧૨૫ ॥

મૂલ:-તહ સંમુઢિમ તિરિયા, જવણાહિવ વંતરેસુ ગઢંતિ ॥ જં તેસિં ડવવાઈ, પલિયા સંવિઙ્ગઆકસુ ॥ ૧૨૬ ॥ અર્થ:-તેમજ સંમૂર્ઢિમ તિર્થંચ તે જવણાહિવકે જવનપતિ અને અંતરનેવિષે જાય, કેમકે તેનું ડપપાતકે ડપજવાને સ્થાનકે પલ્યોપમના અસંખ્યાતમા નાગ જેટલું આયુ થડું જોઈયે, તે તેનેવિષે થાય. પણ જ્યોતિષમાંન જાય.

મૂલ:-પંચેઈંદિઅતિરિયાણં, ડવવાઈ ક્કોસઈ સહસ્તારે ॥ નરણસુ સમગ્ગેસુવિ, વિય જાઅ જીઅલતિરિનરેસુ ॥ ૧૨૭ ॥ અર્થ:-પંચેઈંદિય તિર્થંચનું ડપપાતકે ડપજડું તે ડલ્કુટ આતમા સહસ્તાર દેવલોક સુધીથાય. તેથી આગલે યોગ્યતાના અજાવ થકી ડપજડું થાય નહીં. તથા નરણસુકે સાતે નારકીનેવિષે પણ જાય; અને વિકર્જેઈંદિય તથા યુગલિયા વર્જીને બાકીના બીજા તિર્થંચ તથા મનુષ્ય તેમાંહે પણ ડપજે.

મૂલ:-નરતિરિઅસંલજીવી, જોઈસવક્કેસુ જંતિ દેવેસુ ॥ નિયઆઅયસમહીણાઈંદિસુ ઇસાણઅંતેસુ ॥ ૧૨૮ ॥ અર્થ:-મનુષ્ય તથા તિર્થંચ જે અસંખ્યાતા વર્ષનાં આયુષ્ય વાલાં હોયતે ઇહાં વિશિષ્ટ સ્થેચર જે તિર્થંચ પંચેઈંદિય તે અંતર ડીપના તિર્થંચને મનુષ્ય યુગલિયા જાણવા. તે જ્યોતિષિ વર્જીને શેષ દેવોમાં ડપજે; ઇટલે જે દેવલોક માં એના આયુષ્ય જેટલુંજ આયુષ્ય હોય, અથવા તેથી ન્યૂન આયુષ્ય હોય; એવા દેવલોકમાં ડપજે પણ અધિક આયુષ્ય વાલા દેવલોકમાં ડપજે નહીં. તે ઇશાન દેવલોક સુધી ડપજે પણ આગલ ન ડપજે. ॥ ૧૨૮ ॥

મૂલ:-ડવવાઈ તાવસાણં, ડક્કોસેણં તુ જાવ જોઈસિઆ ॥ જાવંતિ બંજલોગો, ચરગ પરિવાય ડવવાઈ ॥ ૧૨૯ ॥ અર્થ:-તાપસોડે ડપપાતકે ડપજડું તે ડ

उत्कृष्टे ज्योतषी सुधी थाय. पण आगल न थाय. अने चरक ते धाडीनी जिहाना लेनारा, अने त्रिदंदि अथवा चरक अने कबोटीआ ते परिव्राजका अने कपिल मुनिना संतानिया जे चरकने परिव्राजकडे तेओनुं उत्कर्षथी उपजतुं यावत् पांच मा ब्रह्मदेवलोके सुधी थाय. ॥ १३९ ॥

मूलः—जिणवय उक्किठ तवे, किरियाहिं अजव्व नव्व जीवाणं ॥ गेविल्लेणुक्कोसोगई जहन्ना नव तिवइसु ॥ १३९ ॥ अर्थः—श्रीवीतरागना वचनने अनुसारे साधुगुणे करी सहित समस्त समाचारी अनुष्ठाने युक्त, पण सम्यक्त्वथी रहित मिथ्यादृष्टि इव्यलिंग ना धरनार, अजव्व अने जव्व जीव तेने केवल क्रियाना प्रमाण थकी उत्कृष्टे ग्रैवेय कनेविषे उपजतुं थाय, अने जघन्यथी छुवनपतिनेविषे उपजतुं थायडे. ॥ १३९ ॥

मूलः—उवमव्व संजयाणं, उववाउक्कोसउं य सव्वठे ॥ उववाय तावयाणं, उक्को सेणं चुउं जाव ॥ १४० ॥ अर्थः—उद्वस्थ यतिनो उत्पात उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धि नेविषे थाय. श्रावकनुं उत्कृष्टथी अच्युत नामा बारमा देवलोकनेविषे उपजतुं थाय.

मूलः—उववाउ लंतगंमी, चउदस पुव्विस्स होइउ जहन्ना ॥ उक्कोसो सव्वठे, सिद्धिगमो वा अकम्मस्स ॥ १४१ ॥ अर्थः—चौदपूर्वधरनो उपपात जघन्यथी ठ ठा लांतक देवलोकें थाय; अने उत्कृष्टथी सर्वार्थसिद्धिमां थाय. अथवा अकर्मक जे कर्मकरी रहित थाय तेने मोहनी गति प्राप्त थाय. ॥ १४१ ॥

मूलः—अवराहिअ सामन्नस्स साट्ठणो सावयस्सविजहन्नो ॥ सोहम्मो उववाउं, व यजंगे वणय राईसु ॥ १४२ ॥ अर्थः—चारित्र ग्रहणना दिवसथी मांझीने जेने लगा रमात्र पण चारित्रनी विराधना थई न होय, एवा अविराधित भ्रमणने, अने तेमज श्रावक पण जे दिवसथी देशविरतिपणुं पाम्यो ठे; ते दिवसथी पोताना ग्रहण करे ला व्रतने शुद्ध पाव्युं होय ते श्रावकने पण जघन्यथी सौधर्मदेवलोकें उपपात थाय; तथा पोतपोताना व्रतजंग थएला साधु तथा श्रावकने जघन्यथी छुवनप ति अथवा व्यंतरमां उपपात थाय; अने उत्कृष्टे ज्योतषिमां उपजतुं थाय. ॥ १४२ ॥

मूलः—सेसाण तावसाईण, जहस्सेवंतरे सुउववाउ ॥ जणित्तिणेहि सो पुण नियकिरिय ठियाण विस्सेउ ॥ १४३ ॥ अर्थः—शेष जे तापसादिक ठे तेओनो जघन्ये व्यंतरनेविषे उपपात थाय. एम श्रीतीर्थिकरदेवे जणित्ठके कहुंठे. ते वली नि जके पोतपोतानी क्रिया जे मोहनुं अनुष्ठान, तेनेविषे जे निरत होय तेने थाय. परंतु हीणाचारीने न थाय; एम जाणतुं ॥ १४३ ॥ इति गाथादशकार्थ.

अवतरणः—एएसिंजुत्तो आगइत्ति एट्ठे ए जीवोनी ज्याथकी आगति एट्ठे आव

તું ધ્યાય તેતું એકશો ને એકાણુમું દાર કહેહે. મૂલ:-નેરડ્ય જીવલ વજ્જા ॥ એગિંદિ
સુ ઇંતિ અવરગડ્ જીવા॥વિગલત્તેણં પુણ તે, હવંતિ અનિરય અમર જીવલા॥૧૩૫॥
અર્થ:- નારકી અને જીગલિયા વર્જી અનેરી ગતિના જીવો એકેંદિયનેવિષે આવે.
વજી તે સર્વે વિકલેંદિયપણે ડપજે, પરંતુ નારકી, દેવતા અને યુગલિયા વર્જીને
બાકીના સર્વ જીવો ડપજે પણ એ ત્રણનો ત્યાં ડત્પાત ન થાય. ॥ ૧૩૫ ॥

મૂલ:-હુંતિ દુઅમણ તિરિહ્તા, નર તિરિયા જીઅલ ધમ્મિએ મોતું॥ગપ્પ ચડપ્પય નાવં,
પાવંતિ અજીઅલ ચંડગડ્થા ॥૧૩૬॥ અર્થ:-હુંતિકે ૦ હોય. અસંઙ્ગીમનુષ્ય ને તિર્થ
ચ. ને મનુષ્ય તથા તિર્થચ યુગલિયા મૂકીને ગર્ખજ ચતુ:પદ, એને ગ્રહણે બીજા પ
ણ તિર્થચ પંચેંદિયપણું યુગલિયા મૂકી ચારેગતિના જીવ પામે. ॥૧૩૬॥

હવે મનુષ્ય સંબંધી કહેહે. મૂલ:-નેરડ્યા અમરાવિઅ, તેરહ્તા માણવા ય જાયંતિ॥
મણુયત્તેણંવલિતુ જીઅલધમ્મિયનરતિરિહે ॥૧૩૭॥ અર્થ:-નારકી, દેવતા, ગર્ખજ
તિર્થચ અને મનુષ્ય, ચારે એ મનુષ્યપણે ડપજે. પણ યુગલધર્મિ વર્જીને બાકીના ડ
પજે. અને યુગલ ધર્મિ મનુષ્ય તથા તિર્થચ દેવગતિમાં ડપજે॥૧૩૭॥ઈતિગાથાત્રયાર્થ.

અવતરણ:-કપ્પત્તિ મરણ વિરહોત્તિ એટલે ડપજતાને અને મરતાને એક સામયિ
કાવિક વિરહકાલતું એકશો ને બાણુમું દાર અને જાયત મરંત સંસ્વાડતિ એટલે
ડપજતા ને મરતાની સંસ્વાતું એકશો ને ત્રાણુમું દાર; એ બે દાર સાથે કહેહે. મૂલ:-
નિન્ન મુદ્ધુત્તે વિગલેંદિયાણ સંમ્મુહિમાણ ય તદેવ ॥ બારસ મુદ્ધુત ગપ્પે, સવેસુ
જહન્નંસમડ ॥ ૧૩૮ ॥ અર્થ:-નિન્નકે ૦ કાંડેએક માટેરો અંતર મુદ્ધૂત કાલ
તે વિકલેંદિયને નિરંતર ડપજતાને વિરહ પહે, તો એટલો વિરહ પહે. સંમૂર્ધિમને
પણ તેમજ જાણવું. તથા બાર મૂદ્ધૂત ગર્ખજ પંચેંદિય તિર્થચને ડપજતાં વિરહ
પહે અને બીજા સર્વજીવોને જો ડપજતાં અથવા મરતાં વિરહ પહે તો જઘન્યથી
એક સમયનો વિરહ પહે. ॥ ૧૩૮ ॥

મૂલ:- ડવ્વટ્ટણાવિ એવં, સંસ્વા સમણેણ સુરવરતુલ્લા ॥ નર તિરિય સંસ્વ સવે, સુ જં
તિ સુર નારયા ગપ્પે ॥૧૩૯॥ અર્થ:-ડવ્વર્ત્તનાની પણ ડત્પત્તિનીપરે સંસ્વા જાણવી
એક સામયિકી પ્રમુલ. દેવતાની પરે જાણવી મનુષ્ય તથા તિર્થચ સંસ્વાતા આડણાવા
જા સર્વનેવિષે ડપજે. દેવતા નારકી ગર્ખજનેવિષે દેવતા એકેંદિમાં પણ આવે ડપજે.

મૂલ:-બારસ મુદ્ધુત ગપ્પે, મુદ્ધુત સમ્મુહિમેસુચડવીસં॥ઢક્કોસ વિરહકાલો, ઢોસુ
વિઅજહણં સમડ ॥૧૪૦॥ અર્થ:-બારમુદ્ધૂત ગર્ખજને ડપપાત વિરહ જાણવો.
અને ચોવીશમુદ્ધૂત સમુર્ધિમનવિષે ડપપાત વિરહ જાણવો. એ ડત્કઠે વિરહકાલ

कह्यो. अने जघन्यथी तो गर्नज समूर्द्धिमनेविषे एक समय उपपात विरह आय.

मूल:-एमेवय उबट्टण, संखासमएण सुंवरुत्तुल्ला ॥ मणुएसुंउववक्के, संखाउ यमोत्तुसेसाउ ॥ १४१ ॥ अर्थ:-उदरत्तना पण एमेवके० एमज. जेम उपपात कह्यो तेनीपरेज जाणवी. एक समय आदिनी संख्याते देवताने दुख्य देवतानी परे मनुष्य नेविषे सर्व उपजे. असंख्यातायुष्क मनुष्य तथा तिर्यचना उपलक्षणथकी सात मी पृथ्वीना नारकी, तेजकाय अने वायुकाय, मूकी शेष उपजे. इतिगाथा, चतुष्टयार्थ.

अवतरण:-नवण, वश्वाण मंतर, जोयसिय, विमाण, वासि, देवाण, उड्ढि, एटले चतुर्विध देव निकायनी स्थितिनुं एकशो ने चोराणुमुं द्वार कहेढे. मूल:-नवणवश्वाणमंतर, जोडसियविमाणवासिणोदेवा ॥ दसअछपंचढवीस, संखज्जत्ता कमेणइमे ॥ १४२ ॥ अर्थ:-नवनपति, व्यंतर, ज्योतषि अने वैमानवासि देव तेणे पूर्वजवने विषे कीधोढे पुण्यनो समूह, तेना योगथीपाय्याढे विशिष्ट जोगसुख, तेणे करी जे दिव्यंतके० शोचे, तेने देव कह्यो. एना अनुक्रमे जेद कहेढे. दशजुवनपतिना, एम आठ व्यंतरना, पांच ज्योतषिना, ढवीश वैमानवासीनाजेद, एसंख्याये संयुक्त होय.

हवे दशप्रकारे जुवनपतिढे तेनां नाम कहेढे. मूल:-असुरा नागा विज्जू, सुवसु अग्गीय वाउथणियाय ॥ उदही दीवदिसाविय, दसजेयानवणवासीणं ॥ १४३ ॥ अर्थ:-ए जुवनपतिने कुमारनीपरे क्रीडा प्रियढे, तेथी ए सर्व असुरादिक शब्दनी आगल कुमार शब्द जोडिये. तेवारे एक असुरकुमार, बीजो नागकुमार, त्रीजो विद्युत्कुमार, चोथो सुवर्णकुमार, पांचमो अग्निकुमार, ढाठो वायुकुमार, सातमो स्तनितकुमार, आठमो उदधिकुमार, नवमो क्षीपकुमार अने दशमो दिशिकुमार ए दशजेद जुवनवासीना कहा. ॥ १४३ ॥

हवे व्यंतरना जेद देवाढेढे. मूल:-पिसाय नूथा जरुता, यरखुता किंनरा यकिं पुरिस्ता ॥ महोरगागंधवा, अछविहावाणमंतरिआ ॥ १४४ ॥ अणपन्नियपणपत्ति, इसिवायजूइयवाइएचेव ॥ कंदीय महाकंदी, कोहंमेचेव पयगेय ॥ १४५ ॥ अर्थ:-एक पिशाच, बीजा नूत, त्रीजा यक्ष, चोथा राक्षस, पांचमा किन्नर, ढाठ किंपुरिस, सातमा महोरग, अने आठमा गंधर्व, ए आठ प्रकारना वाणमंतर देव ढे. त्यां एम ने मनुष्यपणाथकी विगतके० गयोढे अंतर, तेमाटे व्यंतर कह्यो. अने वनना आंतरानेविषे थथा ते वाणमंतर जाणवा, मकार अलाक्षणीक ढे, वली ए आठ जेद व्यंतरना अणपत्ती इत्यादिक नाम प्रगटढे. ॥ १४४ ॥ ॥ १४५ ॥

मूल:- इयपढम जोयणसए, रयणाएअछवंतरा अवरे ॥ तेसुइहसोलसेंदा, रु

યગચ્છદોદાદિણુત્તરં ॥ ૧૪૬ ॥ અર્થ:-એ પિશાચાદિકથી છુદા થાત વ્યંતર નિકાય, ફયકે ૦ ફહાં રત્નપ્રજનાના પ્રથમના શો યોજનમાં હોયઠે, તેનેવિષે શોલ ફ ડ ઠે, તે મેરુને નીચલી ગોસ્તનાકાર રુચકઠે તેને નીચલે દક્ષિણ ઉત્તરને વિજાગે જાણવા. ॥ ૧૪૬ ॥

હવે જ્યોતષિનું સ્વરૂપ કહેઠે મૂલ:-ચંદા સૂરા ય ગદા, નસ્કતાતારયાયપંચશ્મે ॥ એમલજોડિસિયા, ઘંટાધારાધિરા અવરે ॥ ૧૪૭ અર્થ:-ચંડમા, સૂર્ય, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એ પાંચ જ્યોતષિ જાણવા. તેમાં એક જે મનુષ્યદેત્રમાંઠે, તે ચલજ્યોતષિ જાણવા. બીજા જે મનુષ્યદેત્રથી બાહેરઠે, તે બાધિયાઘાટ, જેમ એકસ્થાનકે રહેઠે તેનીપરે એકસ્થાનકે રહેઠે, તે માટે તે સ્થિરજ્યોતષિ જાણવા. ॥ ૧૪૭ ॥

હવે વૈમાનવાલી દેવો, ચાર ગાથાયેકરી કહેઠે. મૂલ:-સોહમ્મીસાણસણં, કુમાર માર્દિંદ બંનલોયતદા ॥ લંતયસુક્કસદસ્સાર, આણયપાણયાકપ્પા ॥ ૧૪૮ ॥ તદ્ આરણજુઆવિદ્ધુ, ફિદિહ્ગેવિષ્ણુ વરવિમાણાફ ॥ પઠમંસુદરસણંતસ્સ, બીફ્યંસુંપ્પબંદંતિ ॥ ૧૪૯ ॥ તફ્યંમણોરમંતદ્, વિસાલનામંચસવ્વઠંનદં ॥ સોમણસંસોમાણસ, મદ્ પીફકરંચ આફ્વં ॥ ૧૫૦ વિજયંચવજયંતં, જયંતઅપરાજિયંચસવ્વઠં ॥ એચમણુત્તર પણં, એસિચઙ્ગિદ્ધસુરાણં ॥ ૧૫૧ ॥ અર્થ:-સૌધર્મે, ફશાન, સનત્કુમાર, માર્દેંદ, બ્રહ્મ, જાંતક, શુક્ર, સદ્સાર, આનંત, પ્રાણત, આરણ અને અચ્યુત એ બારને વિષે કલ્પ એવી સંજ્ઞાઠે, ફહાં જે દેવતા ઓજે તેને ફંડ, સામાનિક અને ત્રાય ત્રિંસક ફ્યાદિક સમસ્ત ઉક્કુરાફનોકલ્પઠે; તેથી ફહાં ઉત્પન્ન થયા જે દેવ, તેને કલ્પો પપન્ન કહિયે. અને હવે ફિદિહ્કે ૦ ઐવેયકના, વર પ્રધાન વિમાણકહુંબું. તેલોકના મા પુરુષનેવિષે ટ્રીવાકે ૦ કેઠને સ્થાનકેઠે, માટે તે ઐવેયક કહિયે. તેમાં પ્રથમ સુ વર્ણન, બીજો સુપ્રજ ટ્રીજો મનોરમ તેમજ ચોથો વિશાલ, પાંચમો સર્વતોજડ ઢછો સોમનસ, સાતમો સોમાણસ, આઠમો પ્રીતિકર અને નવમો આદિત્ય. હવે પાંચ અનુત્તર વિમાન કહેઠે:-એકવિજય, બીજું વિજયંત, ટ્રીજું જયંત, ચોથું અપરાજિત અને પાંચમું સર્વાર્થસિદ્ધ. એ અનુત્તર એટલે સમસ્તમાંદે ઉત્કૃષ્ટ પાંચ વિમાન જાણવાં એસિકે ૦ એ ચતુર્વિંધ દેવનિકાયનાં નામ કહ્યાં. ॥ ૧૪૮ ॥ ૧૪૯ ॥ ૧૫૦ ॥ ૧૫૧ ॥

હવે સ્થિતિ કહેઠે. મૂલ:-ચમર બલિસાર મદિયં, સેસાંણ સુરાણ આઙ અં વોઠં ॥ દાદિણ દિવદ્ધ પલિયં, દોવેસુણુત્તરિજ્ઞાણં ॥ ૧૫૨ ॥ અર્થ:-ચમરેંડ દક્ષિણદિશિનો અને બલિંડ ઉત્તરદિશિનો ફંડ. તેને અનુક્રમે ચમરેંડને એક સાગરોપમ અને બલિંડને પત્થોપમને અસંખ્યાતમે જાગે અધિક એક સાગરોપમસ્થિતિ જા

ણવી. હવે શેષ નવનિકાયના દેવોનું આયુ કહેહે. દાદિણકે ૦ દક્ષિણ દિશિવાલાને દિ વડૂકે ૦ દોઢ પલ્યોપમ આયુ અને ઉત્તર દિશિવાલાને દેશોન બે પલ્યોપમ આયુજાણવું.

નવનપતિનું આયુષ્ય કહિને હવે નવનપતિની દેવિ તથા વ્યંતરની દેવિની સ્થિતિ કહેહે. મૂલ:- અદુઠ અઢ પંચમ, પલિઠવમ અસુરજીઅલ દેવીણાં ॥ તેસવણ દેવયાણય, દેસૂણઢ પલિય મુક્કોસં ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થ:-દક્ષિણદિશિની દેવિને સાઢા ત્રણ પલ્યોપમ અને ઉત્તરદિશિવાલી દેવિને સાઢાચાર પલ્યોપમ, એ અનુક્રમે અસુર યુગલ, તે ચમરેંડ બલિંડની દેવિનું આયુ કહ્યું. અને શેષ નાગકુમારાદિક ઇંડની ઉત્તરદિશિની દેવિનું દેશોન પલ્યોપમ આયુ છે. તથા દક્ષિણ દિશિની દેવિનું અનેઉત્તર દક્ષિણવર્તિ વ્યંતરેંડની દેવિઠની અર્ધ પલ્યોપમ ઉત્કૃષ્ટિ સ્થિતિ થાય. ॥ ૧૫૩ ॥

હવે જીવનપતિ અને વ્યંતરની દેવિઠના આયુષ્યની જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ કહેહે. મૂલ:-દસનવણ વણયરાણ, વાસ સહસ્તા ઠિઈ જહસેણ ॥ પલિઠવમ ઠક્કોસં, વંતરિયાણં વિયાણિક્કા ॥ ૧૫૪ ॥ અર્થ:-જીવનપતિ તથા વ્યંતરની દેવિને દશહજાર વર્ષ જઘન્યસ્થિતિ છે અને વ્યંતર દેવોનું ઉત્કૃષ્ટી એક પલ્યોપમ આયુષ્ય જાણવું.

હવે જ્યોતિષિની આયુસ્થિતિ કહેહે. મૂલ:-પલિઅસ્તવરિસલક્કં, સસીણપલિયં રવીણસસહસ્સં ॥ ગહ્ણણક્ષત્તારાણં. પલ્લિયમઢંચચઠનાગો ॥ ૧૫૫ ॥ અર્થ:-એકપલ્યો પમ ને એકજાણ વર્ષ અધિક ચંડમાનું આયુષ્ય જાણવું. અને એક પલ્યોપમ એક હજાર વર્ષે અધિક સૂર્યનું આયુષ્ય જાણવું. હવે ગ્રહાદિકનું અનુક્રમે આયુષ્ય કહેહે. તેમાં ગ્રહ જે મંગલાદિક છે.તેનું એક પલ્યોપમનું આયુષ્ય જાણવું. અશ્વન્યાદિક નક્ષત્રો નું અર્ધ પલ્યોપમ આયુષ્ય જાણવું. તારાનું એક પલ્યોપમનું ચતુર્થીશ આયુષ્ય જાણવું.

મૂલ:-તદેવીણવિત્તિઠિઠ, અઢંઅહિઅંતમંતદેવહુગં ॥ પાઠંજહસુમઠ્ઠુ, તારીણ તારીણમઠ્ઠે ॥ ૧૫૬ ॥ અર્થ:-ચંડમાની દેવિનું અર્ધપલ્યોપમ ને પચાસહજારવર્ષ, સૂર્યની દેવિનું અર્ધોપલ્યોપમ ને પાંચગ્રે વર્ષ ઉપર, ગ્રહની દેવિનું અર્ધોપલ્યોપમ. એ દેવો ની સ્થિતિથી એમની દેવિના આયુની સ્થિતિ અર્ધ થયે. હવે અહિયંકે ૦ અધિકો અંત્યની દેવિ ઢિકનો તે આવી રીતે કે, નક્ષત્રની દેવિનું અને તારાની દેવિનું, અનુક્રમે પલ્યોપમનો ચોથોજાગ અને આઠમોજાગ કાંડક વિશેષાધિક જાણવો. અને જઘન્ય આયુષ્ય તે પાઢકે ૦ પલ્યોપમનો ચોથોજાગ જાણવું. અને તારા તથા તારાની દેવિનું જઘન્યથી પલ્યોપમનો આઠમોજાગ સ્થિતિ જાણવી. યદુક્તં. ચઠજીઅજે ચ ઠનાગો જહન્નમઢજાગ પંચમએ ઇતિ વચનાત્. ॥ ૧૫૬ ॥

હવે સર્વ વિમાનવાસિની આયુસ્થિતિ કહેહે. મૂલ:-દોસાહિતત્તસાહિઅ,

દસચત્વદસસત્તરેવઅચરાઈ ॥ સોહમ્માજાસુક્રો, તદુવરિએકેકમારોવે ॥ ૧૫૭ ॥ અર્થ:-સૌધર્મદેવલોકે બે સાગરોપમ, ઈશાને સાધિક બે સાગરોપમ, સનત્કુમારે સા તસાગરોપમ, મહેંદે સાધિક સાતસાગરોપમ, હ્યાં સાધિક અથવા ન્યૂન આવે તે સર્વત્ર પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ અવિશેષ જાણવો. પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકે દશસાગરોપમ, ઢઠે ચત્વદ, સાતમે સત્તર, એટલે સૌધર્મદેવલોકથી માંમીને સાતમા શુક્રદેવલોકસુધી આયુસ્થિતિ કહી. તેયકી ઘપરાંતના દેવલોકે એકેક સાગરોપમ વધારીયે. તે આવી રીતે જે, આતમે અઢાર, નવમે ઓગણીશ, દશમે વીશ, અગ્યારમે એકવીશ ને બારમે બાવીશ, પ્રથમઐવેયકે ત્રેવીશ, દ્વિતીયઐવેયકે ચોવીશ, તૃતીયઐવેયકે પચીશ, ચતુર્થ ઐવેયકે ઢવિશ, પંચમ ઐવેયકે સત્તાવીશ, પઠ્ઠઐવેયકે અઠ્ઠાવીશ, સપ્તમિયે ઓગણત્રીશ, અષ્ટમીયે ત્રીશ, અને નવમીયે એકત્રીશ સાગરોપમ આયુસ્થિતિ જાણવી. તેવારપઢી વિજયાદિક ચાર અનુત્તર વિમાનનેવિષે બત્રીશ સાગરોપમ આયુસ્થિતિ ઠત્કહ જાણવી. ॥ ૧૫૭ ॥

મૂલ:-તિત્તીસયરુક્તોસા, વિજયાસુષુઠ્ઠિજહ્ન ઇગતીસં ॥ અજહસુમણુકો સો, સઘઠેઅચર તેતીસં ॥ ૧૫૮ ॥ અર્થ:-તેત્રીશ સાગરોપમ સર્વાર્થસિદ્ધિની ઠત્કહિ સ્થિતિ કહી ઢે. હવે જઘન્ય અજઘન્યઠત્કહિ સ્થિતિ સર્વત્ર દેખાડેઢે. વિજય, વિજયંત, જયંત ને અપરાજિત એ ચારવિમાને જઘન્ય એકત્રીશ સાગરોપમ અને સર્વાર્થસિદ્ધિવિમાને તેત્રીશ સાગરોપમ તે અજઘન્યઠત્કહિ સ્થિતિ જાણવી. ॥ ૧૫૮ ॥

મૂલ:-પલિઅંઅદિઅંસોહમ્મી, સાણેસુંતઠહકણવિઈ ॥ ઠવરિહ્નંમિજહ્સા, કમે એજાવેકતીસયરા ॥ ૧૫૯ ॥ અર્થ:-સૌધર્મે જઘન્યસ્થિતિ એક પલ્યોપમ, ઈશાને પલ્યોપમ જાજેરી, તઠકે ૦ તેવાર પઢી અધકે ૦ નીચેના દેવલોકે જે ઠત્કહિ સ્થિતિ ઢે. તે આગલે દેવલોકે જઘન્યસ્થિતિ જાણવી. એમ ક્રમકે ૦ અનુક્રમે ત્રીજે દેવલોકે બે સાગરોપમ સાધિક જઘન્ય સ્થિતિ, ચોથે સાતસાગરોપમ, પાંચમે સાધિક સાત સાગરોપમ, એમ યાવત્ વિજયાદિક ચારનેવિષે એકત્રીશ સાગરોપમ જઘન્ય સ્થિતિ જાણવી. અને સર્વાર્થે તો જઘન્ય સ્થિતિ નથી. ॥ ૧૫૯ ॥

હવે દેવિની સ્થિતિ કહેઢે. મૂલ:-સપરિગ્ગહેયરાણં, સોહમ્મી સાણપલિઅસાહી અં ॥ ઠક્રોસસત્તપસ્સા, નવપણ પન્નાયદેવીણં ॥ ૧૬૦ ॥ અર્થ:-દેવિ બે પ્રકાર ની ઢે. એક તો પરિગૃહિત, તે એકજ ઘણીની સ્ત્રી જાણવી. અને બીજી, અપરિગૃહિત તે વેશ્યાનીપરે કોડના પણ ઠપનોગમાં આવે. હવે, સૌધર્મે દેવલોકે પરિગૃહિત દેવિનું આયુષ્ય ઠત્કહિ એક પલ્યોપમ, અને ઈશાનદેવલોકે પરિગૃહિતનું સાધિક પલ્યોપમ. એ

જથ્થાન્યસ્થિતિ કહી: અને ઉત્કૃષ્ટથી તો સૌધર્મ દેવલોકે પરિગૃહિત દેવિની સાત પલ્લો પમ અને અપરિગૃહિત દેવિની પચાશ પલ્લોપમ આયુસ્થિતિ છે અને ઈશાનદેવલોકે પરિગૃહિતદેવિનું ઉત્કૃષ્ટ નવ પલ્લોપમ, તથા અપરિગૃહિત દેવિનું ઉત્કૃષ્ટ પચાવન પલ્લોપમ આયુ છે. એ દેવિની સ્થિતિ કહી. સ્તિ ॥૧૬૦॥ ગાથાનવકાર્થ.

અવતરણ:-નવણતિ એટલે જીવન ગૃહસંબંધિ એકશો ને પંચાણુનું દાર કહે છે: મૂલ:- સત્તેવય કોમીઓ, હવતિ બાવત્તરી સયસહસ્તા ॥ એસોનવણ સમા સો, નવણ વર્ષણં વિયાણિક્કા ॥ ૧૬૧ ॥ અર્થ:-સાતકોડીને બહોતેર લાખ એટલો જીવનનો સમાસકે સંકેષ તે જીવનપતિનો જાણવો. ॥ ૧૬૧ ॥

હવે જૂદાજૂદા દેવાહે છે. મૂલ:-ચચસઘીઅ સુરાણં, નાગકુમારાણ હોઈ ઘુલસી ઈ ॥ બાવત્તરિકણાણં, વાઠ કુમારાણ ઠમ્મર્ઠ ॥ ૧૬૨ ॥ દીવ દિસા ડદહીણં, વિઘ કુમારિંદ યણિય અગ્ગીણં ॥ ઢણ્ણપિ જુઅલિઆણં, બાવત્તરિમો સય સહસ્તા ॥ ૧૬૩ ॥ અર્થ:-ચોશજાણ અસુરકુમારને વિષે, તેમાં ચોત્રીશલાખ ચમરેંડનાં દક્ષિણદિશિય, અને ત્રીશ લાખ બલિંડના ઉત્તરદિશાયે. સર્વ મલી ચોશજાણ વિમાન છે. એજ રીતે ચચચજાણ વિદુણા તાવડ્યા ચેવ ઉત્તરદિશાએ એટલે દક્ષિણદિશાથી ઉત્તરદિશાના વિમાન દર એકેકા કુમારના તે ચાર ચારલાખ ઓઢા છે. એ યથોક્ત માને દેવાહે છે. ચોરાશીલાખ નાગકુમારમાં, બહોતેરજાણ સુવર્ણ કુમારમાં, ઠણુલાખ વાયુકુમારમાં ॥ ૧૬૩ ॥ દીપકુમાર, દિશાકુમાર, ડદધિકુમાર વિદ્યુતકુમાર, સ્તનિતકુમાર, અને અગ્નિકુમાર, એ ઢ યુગલને વિષે દક્ષિણ અને ઉત્તરના વિનાગથકી પ્રત્યેકે બહોતેર લાખ વિમાન થાય. ॥ ૧૬૩ ॥

હવે વ્યંતરનાં વિમાન અને જ્યોતિષિનાં વિમાનની સંખ્યા કહે છે. મૂલ:-ઈહ સંતિ વણયરાણં, રમ્માજોમનયરા અસંખિયા ॥ તત્તો સંખિયયુણા, જોઈ સિયાણં વિમાણાઠ ॥ ૧૬૪ ॥ અર્થ:-હ્યાં સંતિકે છે. વનચર જે વ્યંતર તેના રમ્યકે મહામનોહર જૂમિને વિષે છે તેથી જોમ કહિયે. એવા અસંખ્યાતાં નગર વ્યંતર દેવોનાં છે અને તેથી પણ અસંખ્યાતયુષો અધિક જ્યોતિષિનાં વિમાન છે. ॥ ૧૬૪ ॥

હવે વિમાનવાસી દેવોના વિમાનોની સંખ્યા કહે છે. મૂલ:-બચીસઘાવીસા, બારસ અમ્મ ચચ વિમાણ જણ્ણાઈ ॥ આરેણ બંજલોયા, વિમાણ સંખા જવેણસા ॥ ૧૬૫ ॥ અર્થ:-ચત્રીશલાખ વિમાન સૌધર્મે, એમજ અઘાવીશલાખ ઈશાને, બાર લાખ સનત્કુમારે, આઠલાખ માહેંડે, ચારલાખ બ્રહ્મદેવલોકે. એ બ્રહ્મ દેવલોક સુધી વિમાનના લાખની સંખ્યા થાય છે. ॥ ૧૬૫ ॥

मूलः—पंचास चतुर्बन्धेव, सहस्रता जंतु सुक सहसारे ॥ सय चउरो अणय
प्पा, एणसु तिसारणञ्जुयउ ॥ १६६ ॥ अर्थः—पचाशहजार जांतके, चालीशहजार
र कुके, ठ हजार सहसारे, चारशें आनत तथा प्राणत ए बेनेविषे, त्रणशें आ
रण ने अच्युत ए बेनेविषे ॥ १६६ ॥

मूलः—इकार सुत्तरं हि तिमि सु, सनुत्तरं च मविमए ॥ सयमेगं उवरिमए, पंचेव
अणुत्तर विमाणा ॥ १६७ ॥ अर्थः—एकशो ने अग्यार विमान नीचला त्रण ग्रैवेयक
नेविषे, अने एकशो ने सात विमान मध्यना त्रण ग्रैवेयकनेविषे, अने एकशो
उपरना त्रण ग्रैवेयकनेविषे, तथा पांच विमानज, पांच अनुत्तर संबंधी जाणवां.

ए सर्व विमानोने एकां कक्षाथी जेटलां थाय ते कहेले. मूलः—चुलसीय स
य सहस्रा ॥ सत्ताण उईनेव सहस्राई; तेवीसं चविमाणा, विमाण संखानवेए
सा ॥ १६८ ॥ अर्थः—चोराशीलाख सत्ताणहजार ने त्रैवीश. ए समस्त विमान वा
सी देवोनां विमानो, संख्याये थायले. ॥ १६८ ॥ इतिगाथाष्टकायं.

अवतरणः—वेदमार्णति एटले वेदमानजुं एकशो ने बल्लुमुं ढार कहेले. मूलः—
नवण वण जोइतोहमी, साणे सत्तदुंति रयणित ॥ एकेक हाणि सेसं, उडुगेय
डुण चउकेया ॥ १६९ ॥ अर्थः—नवनपति, व्यंतर, ज्योतिषि, सौधर्म अने ईशान, एटलाने
सात रयणीशब्द हाथजुं शरीर मान होय. तेवारपढी एकेक हाथनी हाणी करी
ए. ते आवीरीते. सनत्कुमार अने माहेंदे ठ हाथ, ब्रह्म अने जांतके पांच हाथ;
तेपढीना वली बे देवलोकनेविषे चार हाथ, आनतादिक चारनेविषे त्रण हाथ.

मूलः—गेविक्केसुं दोसिय, एगारयणी अणुत्तर सुनवे ॥ नवधारणिबिएसा, उ
क्रोतादुंति नायवा ॥ १७० ॥ अर्थः—नव ग्रैवेयकनेविषे बे हाथ, अने पंचानुत्तर
विमाननेविषे एक हाथजुं शरीर जाणहुं. ए नवधारणीय अवगाहना उत्कृष्टे जाणवी.

हवे सर्व देवोना उत्तरवैक्रिय अवगाहना कहेले. मूलः—सवेसुक्रोसा, जोय
णाण वेउविया सय सहस्रा ॥ गेविषणुत्तरसुं, उत्तर वेउवियानडि ॥ १७१ ॥
अर्थः—सर्वदेवोनेविषे उत्तरवैक्रिय जहूयाजन होय. अने ग्रैवेयक तथा अनुत्तर
विमाने उत्तरवैक्रिय न थाय. केमके जे उत्तरवैक्रिय ते तो गमनागमनने अर्थे
अने परिवारने अर्थे करवी पढे; तेजुं प्रयोजन ए देवोने नथी; तेथी तेने उत्तरवै
क्रियनो अजाव कहोले. ॥ १७१ ॥

हवे जघन्यथी कहेले. मूलः—अंशुल असंखजागो, जहसु नवधारणि अपारंजे
संखेसा अवगाहण, उत्तरवेउविया सावि ॥ १७२ ॥ अर्थः—जघन्यथकी नव

ધારણીય શરીર પ્રારંભ કાલે અંગુલનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય, અને અંગુલનો સંખ્યાતમો જાગ શરીરની અવગાહના તે ઉત્તર વૈક્રિયની યાપ. ઇતિગાથા ચતુષ્ઠ્યાર્થ

અવતરણ:- લેસાઁતિ ઇટલે લેશ્યાનું એકશોને સત્તાણુમું દાર કહેહે. મૂલ:- કિણ્દા નીલા કાક, તેજલેસાય નવણ વંતરિયા ॥ જોડસ સોદ મ્મીસાણ, તેજ લેસા મુણેયવા ॥ ૧૪૩ ॥ અર્થ:-કુલ, નીલ, કાપોત અને તેજો; એ ચાર લેશ્યા વાલા નવનપતિ તથા વર્ષંતરદેવો હોય તથા જ્યોતિષિ, સૌધર્મ ને ઈશાન એ તેજો લેશ્યાવંત જાણવા. ॥ ૧૪૩ ॥

મૂલ:-કપ્પેસણં કુમારે, માહિંદે ચેવ બંજલોણ્ય ॥ એણુપમ્હલેસા ॥ તેણપરં સુક લેસાઁ ॥ ૧૪૪ ॥ અર્થ:-સનત્કુમાર, માહેંડ ને બ્રહ્મ; એ ત્રણ દેવલોકનેવિષે પદ્મલેશ્યા હોય, અને તેથી આગલે બીજા બધા દેવલોકે શુક્લલેશ્યા હોય. ઇ તિ ગાથા દ્યાર્થ. ॥ ૧૪૪ ॥

અવતરણ:-ઁહિનાણંતિ ઇટલે અવધિ જ્ઞાનના માનનું એકશો ને અન્નાણુમું દાર કહેહે. મૂલ:-સક્કીસાણપદ્મં, દોલ્લંચસણંકુમાર માહિંદા ॥ તલ્લંવ બંજ લંત ગ, સુક્કસદ્સાર ચઠ્ઠિં ॥ ૧૪૫ ॥ અર્થ:-સૌધર્મ અને ઈશાનના દેવતા, નીચે પ્રથમનરકપૃથ્વીસુધી દેલે. અને સનત્કુમાર તથા માહેંડના દેવો, બીજી પૃથ્વી સુધી દેલે. અને બ્રહ્મ તથા જ્ઞાંતક દેવલોકના દેવો, ત્રીજીનરકપૃથ્વીસુધી દેલે, અને શુક્ર તથા સદ્સારના દેવતા, ચોથી નરક પૃથ્વી સુધી દેલે. ॥ ૧૪૫ ॥

મૂલ:-આણ્ય પાણ્ય કપ્પો, દેવા પાસંતિ પંચમિં પુઢવિં ॥ તંચેવ આરણ જુ ય, ઁહીણાણેણ પાસંતિ ॥ ૧૪૬ ॥ અર્થ:-આનત અને પ્રાણત દેવલોકના દેવ પાંચમી નરકપૃથ્વીસુધી દેલે. વળી તંચેવકે ૦ તેજ પાંચમી પૃથ્વીસુધી આરણ્ય ને અચ્યુત વિમાનવાસી, દેવો અવધિજ્ઞાને કરી દેલે. ॥ ૧૪૬ ॥

મૂલ:-ઁઠ્ઠિંહિંદિમ મણ્ણિમ, ગેવિજ્ઞા સત્તમિં ચઁવિરિહ્ણા ॥ સંનિન્ન જોગ ના લિં, પાસંતિ મણુત્તરાદેવા ॥ ૧૪૭ ॥ અર્થ:-ઁઠ્ઠી નરકપૃથ્વીસુધી હેંઠિમિત્રક અને મથ્યમિત્રક, એ બે ત્રિક ઇટલે ઁઠ્ઠી ઐવેયકસુધીના દેવતા દેલે, અને સાતમી નરક પૃથ્વીસુધી ઉપરલી ત્રણ ઐવેયકના વાસી દેવો દેલે. તથા અનુત્તરવિમાનવાસી જે દેવો હે, તે સનિન્નકે ૦ કાંઈક માટેરી પોતાના વિમાનની ઢજાથી ઉપરાંત ન દેલે. તેમાટે ઢજાથી ઉપરાંતે કણી બાકી સમસ્ત ચઁદરાજલોકની નાલીસુધી દેલે.

મૂલ:-એ એ સિમસંસ્થિયા, તિરિયં દીવાય સાગરા ચેવ ॥ બહુયરં ઁવરિમગ્ગા, ઁઢુંચ સકપ્પધૂનાઈ ॥ ૧૪૮ ॥ અર્થ:-એસંકે ૦ એ દેવોને અસંખ્યાતા દીપ અ

ને સમુદ્સુધી તિર્થો અવધિજ્ઞાન હોય. બહુજતરકે ૦ અત્યંત અધિક, તે જેમ જેમ ઊપરના દેવો તેમ તેમ તે બહુજતર ઇટલે ઘણું દેશે; અને ઝંચો પોતાના વિમાનની ઢાળા સુધીજ દેશે. ॥૧૪૮॥

મૂલ:-સંસ્થા જોયણા સ્વલુ, દેવાણં અદ્વિસાગરેકયો ॥ તેણ પરમ સંસ્થાજ્ઞા જહસુ યંપસુવીસંતુ ॥ ૧૪૯ ॥ અર્થ:- જે દેવોનું અદ્વિસાગરોપમ માટેનું આયુ હોય તે દેવોને સંસ્થાતા યોજનસુધી અવધિ આય, અને તેથી અધિક જેનું આયુ હોય, તેને અસંસ્થાતા યોજનનું અવધિજ્ઞાન આય. જયન્યતો પચીશ યોજન અવધિકેત્ર આય. ॥ ૧૪૯ ॥

મૂલ:-નવણવડ વણયરાણં, ઠડું બહુડ અહોય સેસાણં ॥ જોઈસ નેરફયાણં, તિરિયં ઝરાણિઝિત્તો ॥ ૧૫૦ ॥ અર્થ:-નવનપતિ અને વ્યંતરને ઝંચુ અવધિ ઘણું હોય, અને શેષ દિશિયે અવધિનો વિષય અલ્પ હોય. અને શેષ જે વૈમાનિક દેવોને, તેને નીચું અવધિ ઘણું હોય, અને જ્યોતષિ ને નારકીઓને તિર્થો ઘણો હોય, અને શેષ દિશાઓનેવિષે થોડો હોય. વલી ઔદારિક તિર્થેચ અને મનુષ્યને અવધિ તે નાનાકે ૦ અનેક પ્રકારે હોય. કોઈકતો નીચું ઘણું દેશે, કોઈક ઝંચું ઘણું દેશે, કોઈક તિર્થો ઘણું દેશે, ક્યાંકિક જાણવું. ॥૧૫૦॥ ઇતિગાથા ૬૮૬૧.

અવતરણ:- ઝપ્તિયે વિરહોત્તિ ઇટલે ઝપ્તિના વિરહનું એકશો ને નવાણું દ્વાર કહેશે. મૂલ:-નવણ વણ જોઈ સોદમ્મી, સાણે ચઠવીસડ મુદુત્તાઠ ॥ ઝકો સ વિરહકાલો, સવેસુ જહજ્ઞત સમઠ ॥ ૧૫૧ ॥ અર્થ:-નવનપતિ, વ્યંતર જ્યોતષિ સૌધર્મ અને ફજાનના અંતસુધીના દેવોને ઝક્રુષ્ટે ચોવીશ મુહૂર્તનો ઝપ્તિ વિરહ આયશે. અને જયન્યતો એસમસ દેવોને એક સમય વિરહ કાલ હોય. ॥૧૫૧॥

હવે સનત્કુમારાદિકને ઝક્રુષ્ટ વિરહકાલ કહેશે. મૂલ:-નવદિણ વીસમુદુત્તા, વારસ દસ ચેવ દિણ મુદુત્તાઠ ॥ વાવીસા અદ્વિચિય, પળયાલ અસીડ દિવસ સયં ॥ ૧૫૨ ॥ અર્થ:-નવદિવસ ને વીસમુહૂર્ત, સનત્કુમારે, વારદિવસ ને દશમુહૂર્ત, માહેંડે. સાડીવાવીશ દિવસ વ્રહ્મદેવલોકે; પિસ્તાલીશ દિવસ, જાંતકદેવલોકે, એંશી દિવસ શુક્રદેવલોકે, એકશો દિવસ સહસ્ત્રાર દેવલોકે વિરહ કાલ જાણવો.

મૂલ:-સંસ્થા માસા આણય, પાણસુ તદ્ આરણ અચુણ વાસા ॥ સંસ્થે વાવિષ્ણેયાં, ગેવિષેસું અઝંબોજં ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થ:-આંત્ર પ્રાણાતનેવિષે સંસ્થાતા માસ ઇટલે અગ્યારમાસ ને ઓગણત્રીશ દિવસ સુધી સંસ્થાતા માસ કહિયે. વલી આરણ અને અચ્યુતનેવિષે સંસ્થાતા વર્ષનો ઝપ્તિ વિરહકાલ નિશ્ચેયકી જાણ

वो. ज्यांसुधी शो वर्ष पुरां न थाय. व्यांसुधी संख्यातां वर्ष कहेवायळे. ॥ १८३ ॥
हवे ग्रैवेयकने विषे विरहकाल कहुंहुं.

मूल:-हिमिमास सयाइ, मविम सहसाइ उवरिमेल्का ॥ संखिळाविस्सेया
जाहा संखेणतिमुं ॥ १८४ ॥ अर्थ:-हेमिमासिकने विषे वर्षनां शइकमां सं
ख्यातां जाणवां, मध्यमासिकनेविषे संख्यातां हजारवर्ष जाणवां, उपरली त्रिकने
विषे संख्यातां लाप वर्ष जाणवां. एम यथा संख्यपणे त्रणेनेविषे जाणवां. ॥ १८४ ॥

मूल:-पलिया असंख जागो, उक्कोसो होइ विरह कालोयो ॥ विजयाइ सुनिहि
हो, सवेसुजहणउ समउ ॥ १८५ ॥ अर्थ:-पद्योपमनो असंख्यातमो जाग उत्कृष्ट
विरहकाल ते विजयादिक चार विमाननेविषे होय. अने सर्वार्थसिद्धि नामा पां
चमा विमाननेविषे पद्योपमनो संख्यातमो जाग कह्योळे. एमज ए सर्व देवोने
जघन्य तो एक समय जगवंते कह्योळे. ॥ १८५ ॥ इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥

अवतरण:-उवट्टणाए विरहोत्ति एटले उवर्त्तनानेविषे विरहकालतुं बशोसुं वार
कहेळे. मूल:-उववाय विरहकालो, ए सोजह वस्सिउय देवेसु ॥ उवट्टणावि एवं, सवे
सिं होइ विस्सेया ॥ १८६ ॥ अर्थ:-उपपात विरहकाल ए देवोनेविषे जेम पूर्वोक्त व
र्णव्यो, तेमज उवर्त्तना पण एवीज रीते सर्व देवोनेथाय एम जाणवुं. इति गाथार्थ.

अवतरण:-इमाण संखति एटले ए देवता एकसमयमां केटला उपजे अने
केटला चवे तेनी संख्यातुं बजोने एकसुं वार कहेळे. मूल:-एकोवि दोवि तिसिउव
संखमसंखाय एग समएणं ॥ उववर्च तेवइया ॥ उवट्टंतावि एमेव ॥ १८७ ॥ अर्थ:-
एक अथवा वे अथवा त्रण एमज संख्याता असंख्याता पण एक समयनेविषे उ
पजे. अने उवट्टंताके चवता पण एज रीते जाणवा. ॥ १८७ ॥ इतिगाथार्थ ॥

अवतरण:-जन्मि ए याणं गइत्ति एटले ज्यां ए देवो चविने जाय ते गतिउं
बजोने बीजुं वार कहेळे. मूल:-पुढवी आउ वणस्सइ, गप्पे पळंत संख जीवीसु
सग्गुआणवासो, सेसा पडिसेद्धिआ ठाणा ॥ १८८ ॥ अर्थ:-पृथ्वी, अप, वनस्प
ति, अने गर्भज, पर्याप्ता, मनुष्य तथा तिर्यंच जे कोइ संख्याता आयुष्य वाला होय
तेनेविषे स्वर्गस्थकी चविने देवो आवे, ए देवोने आववानां स्थानक ले. शेष थाक
ता स्थानक प्रतिषेध्याळे; माटे तेमां न उपजे. ॥ १८८ ॥

एज वात विज्ञेये देखाळे. मूल:-बायर पयनेसुं, सुराण नूदग वणेसु
उप्पत्ति ॥ ईसाणं ताणं चिअ, तड विनउउट्ट गाणं ॥ १८९ ॥ अर्थ:-बादर प
र्याप्ता पृथ्वी अप वनस्पतिमांहे चुवनपति आदे देइ ईशानदेवलोकसुधीना. देवो

ની ઉત્પત્તિ થાય. વલી ઠઠ્ઠગકે० સનત્કુમાર આદેદેઈ સંહસારદેવલોકસુધી ના દેવતાની, પંચેંડિય તિર્થેચ તથા મનુષ્યમાં ઉત્પત્તિ ઢે. પણ પૂર્વોક્ત ઘણિવ્યાદિ કર્માં ઉત્પત્તિ ન થાય. ॥ ૧૭૯ ॥

મૂલ:-આણય પનિર્દિહિતો, જાણુંતરવાસિણો ચ વેક્ષણં ॥ મણુએસિં ચિય જા યદિ, નિયમા સંલેલજીવીસુ ॥ ૧૮૦ ॥ અર્થ:-આનત દેવલોક આદેદેઈને અનુ તરવિમાનવાસી પર્યંતના દેવો ચવીને સંલ્યાતા આયુષ્યવાલા મનુષ્યોનેવિષેજ નિ યમેકે० નિશ્ચેયકી ડપજે. ॥ ૧૮૦ ॥ ઇતિ ગાથા ત્રયાર્થ.

અવતરણ:-જતો આર્ગફે સંતિ ઇટલે જ્યાંના આલ્યા, દેવતા થાય તે આ ગતિ કહિયે તેનું બર્ણને ત્રીજું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-પરિણામ વિસુદ્ધિ, દેવાડ કમ્મબંધ જોગા ॥ પંચંદિયાઠગઢે, નરતિરિયા સેસ પઢિસેહો ॥ ૧૮૧ ॥ અર્થ:-પરિણામ તે મનનો વ્યાપાર જાણવો, તે વિશુદ્ધપણે થાય, અને અવિશુદ્ધપણે થાય. ત્યાં જે વિશુદ્ધ પરિણામ તે દેવગતિનું કારણ ઢે. તેમાટે સૂત્રમાં પરિણામ વિસુદ્ધિ એવો કહ્યો. વલી જો કદાચિત્ અતિવિશુદ્ધમનનો પરિણામ હોય. તો તે પરિણામ મોઢ્ઢને પમાડનારો થાયઢે. તેમાટે વલી પરિણામની વિશુદ્ધિનું વિશે પણ, દેવાડકે० દેવતાના આયુષ્યને યોગ્ય જે કર્મબંધ તેને યોગ્ય જે વિશુદ્ધિ, તેણેકરી પંચેંડિયમનુષ્ય ને તિર્થેચ તેજ દેવતામાં જાય; પણ શેષ ઢંમકના જીવો ન જાય. તેને જવાનો અજાઢ ઢે. ॥ ૧૮૧ ॥

મૂલ:-આઈસાણાકપ્પા, ડવવાડ હોઈ દેવ દેવીણાંતત્તોપરંતુ નિયમા, દેવીણંનહિ ડ વવાડા ॥ ૧૮૨ ॥ અર્થ:-નવનપતિ આદેદેઈને ઈશાનદેવલોકસુધી દેવ દેવિની ઉત્પત્તિ થાય. પણ તેથી આગલ નિશ્ચેયકી દેવિનું ડપજવું ન થાય. અને દેવિનું ગમનાગ મન સહસાર દેવલોક સુધી ઢે. તે ઢો કપ્પકાય સેવી. ડલ્યાલિક જાણવું. ઇતિ ॥ ૧૮૨ ॥

અવતરણ:-વિરહો સિદ્ધિગઈતિ ઇટલે સિદ્ધગતિનેવિષે ડપજતાંને વિરહનું બ ર્ણને ડોથું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-એકસમડ જહસુ, ડકોસેણં તુજાવઢમ્માસા ॥ વિરહો સિદ્ધિર્ગઈ, ડઢ્ઠણ વજિયા નિયમા ॥ ૧૮૩ ॥ અર્થ:-સમયે સમયે સિ દ્ધગતિમાં જીવો જાયઢે, પરંતુ જો વિરહપઢે તો જઘન્યથી એક સમયનો વિરહ પઢે, અને ડલ્લપથી તો ઢ મહીનાસુધી પણ કોઈ સિદ્ધગતિ જાય નહી. એ સિદ્ધગતિ નો વિરહ કહ્યો. અને સિદ્ધગતિમાં નિશ્ચેયકી સિદ્ધોને ડર્વર્તના ન હોય. ઇતિગાથાર્થ.

અવતરણ:-જીવાણ આહાર ગહણ ડસાસતિ ઇટલે જીવોને આહાર ગ્રહણ અને શ્વાસોશ્વાસનાં પ્રકાર કહેવાનું બર્ણ ને પાંચમું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-સંરિરેણો

આહારો, તથા ફાસેણ લોમ આહારો ॥ પરકેવાહારોપુણ, કાવલિંડ હોડનાયદો ॥ ૧૯૪ ॥ અર્થ:-કેવલ તેજસ કાર્મણ શરીરે, વિગ્રહે અથવા અવિગ્રહે ઉત્પત્તિ દેશનેવિષે ગયોથકો પ્રાણી પ્રથમસમય તો ઔદારિકાદિક શરીર યોગ્ય પુજલ આહારે. બીજે સમયે ઔદારિકાદિક મિશ્ર આહારે. જ્યાંલગે શરીર નિસ્પત્તિ, ત્યાંલગે આહારે, અથવા ઝંજ શબ્દે પોતાના જન્મસ્થાનકને યોગ્ય શુક્રમિશ્રશોણિતના પુજલનું સંચાત, તેનો જે આહાર તે ઝંજા આહાર જાણવો. તથાફે ૦ ત્વચાને સ્પર્શે થીતલ પવનાદિકની પ્રાપ્તિ જેમ તૃષા ઉપશમ પામે, તે લોમઆહાર કહિયે. પ્રદ્રુપ શબ્દે મુખમાંહે નાખવું. તે કાવલિક આહાર હોફે ૦ હોય. નાયદોફે ૦ જાણવો.

મૂલ:-ઝંજાહારાજીવા, સહેવિ, અપક્કતા મુણેયદા ॥ પક્કત ગાયલોમે, પરકેવો હોડ ન ડ્યદા ॥ ૧૯૫ ॥ અર્થ:-જે ગતિમાં જીવ જાય ત્યાં ગયાઢતા તેજ સમયનેવિષે ઝંજા આહારી સર્વ જીવ અપર્યાસાવસ્થા જાણવા. અને જેવારે પર્યાસા થાય તેવારે સર્વજીવ સર્વ કાલ વાયુ પ્રમુખના સ્પર્શેને કરી નિરંતર લોમ આહારી હોયઢે અને પ્રદ્રુપાહારે તો ન જના કરવી. કેમકે જેવારે કોલિંડ ગ્રહણ કરે તેવારે જ કાવલિક કહેવાય ઢે. ઇ રીતે જજના જાણવી. ઇટલે કાવલિક કોડ વચતહોય પણ, ને ન પણ હોય. ॥ ૧૯૫ ॥

મૂલ:-રોમાહારા ઇર્ગિંદિયાય નેરડ્ય મુરગણાચેવ ॥ સેસાણ આહારો, રોમે પરકેવઢ ચેવ ॥ ૧૯૬ ॥ અર્થ:-તે કારણે ઇર્ગેડિય લોમાહારી હોય; તેમજ નારકી અને ચતુર્વિંધ દેવનિકાય પણ લોમાહારી હોય અને શેષ સમસ્ત જીવોને લોમાહાર તથા પ્રદ્રુપાહાર પણ થાય. ॥ ૧૯૬ ॥

મૂલ:-ઝંજાહારામણ નિક્કણોય સહેવિ મુરગણા હુંતિ ॥ સેસાહવંતિ જીવા લોમાહારા મુણેયદા ॥ ૧૯૭ ॥ અર્થ:-અમલ દેવતાને અપર્યાસાવસ્થામુધી ઝંજા હાર હોય, અને પર્યાસા થયા ઢતાં મનમાં ચિંતવન કરે તેવો આહાર પામે. દેવો ના સમૂહ દવા થાય, અને શેષ જીવો લોમાહારી થાય અમ જાણવું. ॥ ૧૯૭ ॥

મૂલ:-અપક્કતાણ મુરણ, યાનોગનિ વૃત્તિઝંજ આહારો ॥ પદ્ધત્તાણ મણ નક્કણેણ આનોગનિમ્માઢ ॥ ૧૯૮ ॥ અર્થ:-જ્યાંમુધી અપર્યાસાસ્થિતિ દેવતા હોય ત્યાંમુધી અનાનોગે નિર્વર્તિત ઇટલે અનાનોગે નીપન્યો આહાર થાય, અને પર્યાસા થયા પ ઢી તો મનને વાંઢિત આહારને ગ્રહણે આનોગે નિપન્યો આહાર હોયઢે. ॥ ૧૯૮ ॥

હવે કશ્વાસની વાત કહેઢે, મૂલ:-જસ્તજયસાગરાઈ, વિડ્તસ્તથ તેનિઈદિપલે હિં ॥ કસાસોદેવાણ, વાસ સદસ્સોહિ આહારો ॥ ૧૯૯ ॥ અર્થ:-જે દેવતાને જેટલા સાગરોપમ આશુસ્થિતિ હોય; તે દેવતાને તેટલાં પલવાહિયાં ગયેઢતે શ્વાસોશ્વાસનું

ગ્રહણ. અને તેટલાજ હજાર વર્ષ ગયા ઢતાં તે દેવોને આહાર લેવાનો અનિલાપ થાય.

મૂલ:-દસવાસ સહસ્તાઈ, જહન્નમાઈ ધરતિજેદેવા ॥ તેસિંચઝાહારો, સત્તહિ થોવેદિ કસાસો ॥ ૧૦૦ ॥ અર્થ:-દશહજાર વર્ષ પ્રમાણ જગ્યાયુને જે દેવો ધારણ કરેઢે, તેહને ચતુર્થે આહારનું ગ્રહણ જાણવું. અને તે સાત સ્તોક કાલ પ્રમાણે શ્વાસોશ્વાસ લિયેઢે. ॥૧૦૦॥

મૂલ:-દસવાસ સહસ્તાઈ, સમયાહિય જાવ સાગરં કણં ॥ દિવસમુદુત પદુત્તા, આહારુસાસ સેસાણં ॥૧૦૧॥ અર્થ:-દશહજાર વર્ષ તે સમયાદિકે અધિક કરતાં જ્યાંસુધી સાગરોપમથી ડતું આયુષ હોય, તેવા દેવોને દિવસ ઘથક્લે આહાર હોય. અને મુદૂર્ત્ત ઘથક્લે શ્વાસોશ્વાસ લિયે. ધરીતે રૂપ સમસ્તને જાણવું. ઇતિ ગાથાષ્ટકાર્થી.

અવતરણ:-તિન્નિસયાતેવઘા પાસંમીણંતિ ઇટલે ત્રણશે ને ત્રેશઠ પાસંમીનું બરો ને ઢડું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-અસિઅસયં કિરિયાણં, અકિરિય વાઈણ હોઈચુલસીઈ ॥ અન્નાણિય સત્તઠી, વેણઈયાણંચ બ્બીસં ॥ ૧૦૨ ॥ અર્થ:-પ્રથમ કર્ત્તાવિના ક્રિયા જે પુણ્યબંધાદિ જહ્નણે તે સંજવે નહી. તેમાટે ઇવું જાણીને જે ક્રિયા, આત્મસમ વાયની કહેઢે, ઇવું જેનું શીલઢે તે ક્રિયાવાદિ આત્માનું અસ્તિત્વપણું માનેઢે. ઇવા ક્રિયાવાદિ તે ઇકશો ને ઇંસી થાયઢે. ॥૧૦૨॥

અમલ બીજા વસ્તુતિને અનંતરે જે વસ્તુના વિનાશનો સંજવ; તે કારણે કોઈપણ પદાર્થયકી ક્રિયા સંજવે નહી. આત્માદિકને નાસ્તિપણાના કરનાર તે અમ કહેઢે કે ક્ષણિકાઃ સર્વેસંસ્કારાઃ અસ્થિરાણંકુતઃ ક્રિયા ॥ ઇત્યાદિકના બોલનાર તે અક્રિયાવાદિ. તે ચુલસિકે ૦ ચોરાશી જેઢે થાયઢે.

ત્રીજા જે અન્નાણિયકે ૦ કુત્સિત માતું. જે જ્ઞાન તેને અજ્ઞાન કહિયે. તેને ગ્રહણ કરી જે પ્રવર્તે તે અજ્ઞાની કહેવાય. ઇવા અજ્ઞાની તે ચિંતવ્યાવિના બંધની વિ ફલતાના કરનાર ઢે, તે ઇવું કહેઢે કે, જ્ઞાન તે જનું નથી. કેમકે, જ્ઞાન ઢતે માંહોમાં હે વિવાદના યોગયકી ચિત્ત કલુપિત થાયઢે, તેણેકરી ઢીર્ઘ સંસારની પ્રવૃત્તિ થાય, તે આવીરીતે જે, કોઈક પુરુષે અન્યથા પ્રકારે પ્રરૂપણા કીધી ઢતાં કોઈક વિ વહિત જ્ઞાની જ્ઞાનજાવે ગર્વાધ્માત ચિત્તયકો તેના ડપર ચિત્તનો કલુપ જાવ ધારણ કરી વાદ કરવા મંમી જાય, તે વાદ કરતાં કરતાં તો ચિત્તનો કલુષતા જાવ વૃદ્ધિ પામેઢે. તેયકી અહંકારની વૃદ્ધિ થાય, તેયકી અશુનકર્મનો બંધ પડે ઢે, તેના યોગે ઢીર્ઘ સંસાર થાયઢે; અને જો જ્ઞાન ન જાણિયે અને અજ્ઞાનનેજ આ અર્થીએ તેવારે તે અજ્ઞાનના યોગયકી અહંકારનો સંજવ થાય નહી. તેથી અન્યથ

પર ચિત્તનાં માતાં પરિણામ થાય નહીં. તેથી કર્મબંધ પણ ન થાય. અને જે કર્મ, ચિંતવીને કરિએ તેના દારુણ વિપાક તે અવશ્ય વેદવામાં પણ આવે, અને જે મનના વ્યાપારવિના કેવલ કાય અને વચને કરી કર્મપ્રવૃત્તિ માત્ર કરિએ, ત્યાં મનનું તીવ્ર અથ્થવસાય ન હોય, તેથી તે અવશ્ય વેદવામાં પણ ન આવે. અને તેનો દારુણ વિપાક પણ ન હોય. કેવલ બોદયુક્ત નીતનેવિષે જેવી છુત્તી ધુલ લાગે, તેવો તેને કર્મનો સમાગમ પણ થાય. તે પણ રૂઢા અથ્થવસાયરૂપ પવને કરી પ્રેક્ષોથ કો તે કર્મરૂપ રજ પણ જતી રહે છે. તેમાટે મોહમાર્ગે પ્રવૃત્તક મુનિશ્વરને અજ્ઞાનનો અંગીકાર કરવોજ નહોતો; પરંતુ જ્ઞાનનો અંગીકાર કરવો નહોતો. અને જો જ્ઞાનનું નિશ્ચય કરી શકિયે તો જ્ઞાન જાણું છે, પરંતુ તે નિશ્ચે કરાયજ નહીં. કેમકે, સર્વે દર્શનીઓ જૂદાજૂદા જ્ઞાનને અંગીકાર કરે છે, તો તેમાં કયું જ્ઞાન અને કયું અજ્ઞાન? એવું કેમ કહેવાય! એવા કારણોને લીધે અજ્ઞાનપણે રહેવું તેજ જાણું છે. એવું માને છે તે અજ્ઞાનવાદિ જાણવા. તે સત્સત્ત્વિકે સદસત્ત્વે. ॥ ૨૦૩ ॥

હવે ચોથા વિણયકે વિનયવાદિ તે કેવલ વિનયે કરીજ ચાલે તે બત્રીશ છે. હવે જેમ ઉદેસ તેમ નિર્દેસ એવા ન્યાયશ્રી પ્રથમ ક્રિયાવાદિની એકશો ને એંશી ની સંખ્યા પૂરણ કરવાને અર્થે જંગ આણવાનો ઉપાય આગલી ગાથાએ કરી કહે છે.

મૂલ:- જીવાંશ્વર નવપયાણં, અદોષવિક્લંતિસય પરયસદ્ધા ॥ તેસંપિઅહોનિજ્ઞા, નિજ્ઞા સદ્ધા ઠવિર્જતિ ॥ ૨૦૩ ॥ કાલસ્ત દ્વાવિ નિર્ઘર્ષ, ઈસર અપ્પત્તિ પંચ વિપયાં ॥ નિજ્ઞા નિજ્ઞાણમહો, અણુક્લમેણે ઠવિર્જતિ ॥ ૨૦૪ ॥ અર્થ:-જીવાદિક નવપદાર્થ અનુક્રમે પાટલા ઉપર માંમિયે. વલી તેની નીચે પ્રત્યેકે સ્વતઃ ને પરતઃ શબ્દ માંમિયે, તેની નીચે વલી નિત્ય અને અનિત્ય શબ્દ સ્થાપિયે, વલી તે નિત્ય ને અનિત્ય શબ્દો ને નીચે અનુક્રમે કાલ સ્વનાવ નિયત ઈશ્વર અને આત્મારૂપ પાંચ પદ સ્થાપિયે.

હવે તે જેદોના જેમ અજિલાષ છે તેમ કહે છે. મૂલ:-જીવોંશ્વર અભિસત્, નીચો કાલાઠ ઈય પદમ જંગો ॥ બીઠય અભિજીવો, સત્તય નિજ્ઞોય કાલોઠ ॥ ૨૦૫ ॥ એવંપરઠવિદુદોન્નિ જંગયા પુલ્લુગ હુઆ ચઠરો ॥ લક્ષા કાલેણેવં, સ દ્વાવ પમુદ્ધાવિ પાવંતિ ॥ ૨૦૬ ॥ પંચાદિવિચોકેદિં, પત્તા જીવેણવાસઈ જંગા ॥ એવમજીવાઈદિવિ, ઈય કિરિયા વાઈ અસિય સયં ॥ ૨૦૭ ॥ અર્થ:-શ્વર અસ્તિજીવઃ સ્તતોનિત્યકાલતઃ એ પદેલા જાંગાનો એ અર્થ છે, ઈયકે આ જગત્રયમાં અસ્તિકે છે. જીવાત્મ સ્વતઃ પોતાને રૂપે છે. પણ ઠપાધિ અપેદ્યાયે દ્વસ્વદીર્ઘની પરે ન જાણવું. નિત્યકે શાશ્વત છે પણ દુષ્ટિક નથી. જે કારણે પૂર્વોત્તરકાલનેવિ

पे अवस्थायीछे पण कालवादिने मते तो कालवादि ते कहिये के जे आ समस्त जगत्रयते कालनो करेलो छे एवुं कहेछे, केमके कालविना आबा चंपक अशोकादिक फूलनो उज्जम न थाय. वली फलबंध, हिमपात, नक्षत्र, गर्जाधान, वर्षादिक ते पण कालविना होय नही. तेमज बाल, कुमार, यौवन, पलीनो आगम एवा अवस्थाना विशेष जे आयछे तेपण नियमित कालने विजागेज आयछे. पण ए सधजुं अवस्थाएज थाय. वली हामली प्रमुखघणी सामग्री ठती होय तोपण प्रथम समयनेविषेज मग प्रमुख सीजता देखाता नथी. किंतु काले करीज सीजेछे. तेथी जे कृतक ते सर्व काल कछेज जाणवुं, यदाहुः न कालव्यतिरेकेण, गर्जबाल गुणादिकं ॥ यत्किंचिज्ज्ञाय ते लोके, तद सौकारणं किंज ॥ १ ॥ किंच कालादृतेनैव, मुञ्ज पंक्ति परीकृते ॥ स्थाल्यादि संनिधानेपि, ततः कालादसौमता ॥ २ ॥

बीजो जंग आवीरीतेछे:-अस्तिजीवः स्वतो अनित्यः कालतः एरीते बीजा पण जंगछे ते कहेछे. एवपरउक्ति अस्तिजीवः परतोनित्यतः कालतः समस्त पदार्थने परपदार्थने स्वरूपे जाणपणुं जेम दीर्घनी अपेक्षाए ह्रस्वपणुं अने ह्रस्वनी अपेक्षाए दीर्घपणुं; तेम आत्माने स्तंज कुंजादिक देखी तेथकी अनेरो वस्तु विशेष त्या आत्मानी बुद्धि प्रवर्त्ते. ते कारणे आत्मानुं स्वरूप ते पर थकी अवधारिए. ए स्वतः वे जंग, तेम परतः वे जंग लाथ्या, तेवारे काल पदे चार जंग लाथ्या; एम स्वजाव प्रमुखे पण चार चार जेद पामिए, तेवारे वीश जंग प्रत्येके जीवे लाथ्या. एम अजीवादिके वीश वीश करता नवपदे एकशो ने एंसी थाय. तेनो उच्चार आवीरीते करीये

एक अस्तिजीवः स्ततोनित्यः स्वजावतः बीजुं, अस्तिजीवः स्ततो अनित्य स्वजावतः त्रीजुं, अस्तिजीवः परतोनित्यस्वजावतः चोथुं, अस्तिजीवः परतो अनित्यः स्वजावतः ॥ एनो अर्थ आमछे:-ते स्वजाववादी कहेछेके जे जे जाव संसारमां थाय छे ते स्वजाव थकी आयछे, जेम माटी थकी घट थाय छे, तंतुथकी पट थायछे; पण माटी थकी पट थतुं नथी अने तंतुथकी घट थतो नथी. एवुं निश्चेपूर्वक जे होवुंछे ते स्वजावविना होतुं नथी. वली बीजा तो सर्व कार्य रद्यां पण जे मग प्रमुखते समस्त ठती सामग्रीए पण करमू एटछे कांगडु मग सीजे नही एटछे चडे नही. तेनो तेज स्वजावछे तो एम जाणिये जे समस्त वस्तु स्वजाव कृतज होयछे. एम अस्तिजीव स्ततोनित्योनित्यतितः

हवे नियतवादि एम कहेछे के, नियति तत्वांतरे जेना वशथकी समस्त स्वजाव नियतरूपपणे प्रगट थाय. ते आवीरीते, जे जेवारे जे थकी थाय ते तेवारे ते

થકી નિયતરૂપપણે થયો દેખાયઢે. અન્યથા પ્રકારે કાર્યકારણજાવની નિયત વ્યવસ્થા પ્રતિ નિયતરૂપ વ્યવસ્થાના પ્રેરકને અજાવથકી ન થાય તો એવી નિયત કાર્યે નિયતથકી કોણ નિવર્તીવી શકે ?

ઈશ્વરવાદી કહેઢે. અસ્તિજીવઃસ્વતો નિત્યઃ ઈશ્વરતઃ ઇત્યાદિ ચાર જંગ ઈશ્વરવાદી આવીરીતે કહેઢે. સમસ્ત જગદ્વચ ઈશ્વરકૃતઢે. અને ઈશ્વરને સર્વ કોઈ માને. ઈશ્વર સ્વ તઃસિદ્ધ, જ્ઞાન વૈરાગ્ય, ધર્મ, એશ્વર્યવાન્, વલી પ્રાણીઢેને સ્વર્ગ અને અપવર્ગનો પ્રેરક ઢે.

હવે આત્મવાદી કહેઢે. અસ્તિજીવઃસ્વતો નિત્યઃ આત્મનઃ ઇત્યાદિ ચાર જંગ આત્મવા દી વિશ્વ પરિણતરૂપ એક આત્માજ માને. તે એવું કહેઢે કે એકજ આત્મા જૂત જૂતનેવિષે રહ્યો ઢતો તેજ એક પ્રકારે પણ દેખાયઢે, અને અનેક પ્રકારે પણ દેખાયઢે. જેમ પાણીમાં ચંદ્રમા દેખાય તેની પરે જાણવું. ચક્રુત્. એકએવ હિ જૂતાત્મા જૂતેજૂતે વ્યવસ્થિતઃ ॥ એકથા બહુથા ચેવ દૃશ્યતે જલચંદ્રવત્ ॥૧॥ ધરીતે ક્રિયાવા દીના એકશો ને ઇંસી જેદ દેખાઢથા એ ક્રિયાવાદીના યંત્રની સ્થાપના.

જીવઃ	અજીવઃ	પુણ્યઃ	પાપઃ	આશ્રવઃ	સંવરઃ	નિર્જરાઃ	બંધઃ	મોક્ષઃ
સ્વતઃ	પરતઃ	સ્વતઃ	પરતઃ	સ્વતઃ	પરતઃ	સ્વતઃ	પરતઃ	સ્વતઃ
નિત્યઃ	અનિત્યઃ	નિત્યઃ	અનિત્યઃ	નિત્યઃ	અનિત્યઃ	નિત્યઃ	અનિત્યઃ	નિત્યઃ
કાલતઃ	સ્વજાવતઃ	નિયતિતઃ	ઈશ્વરતઃ	આત્મનઃ	એવા	પાંચ	પદ	જાણવા

હવે અક્રિયાવાદીના ચોરાશી જંગ આણવાનો ડપાય કહેઢે. મૂલઃ—ઈહ જીવાઈ પયાઈ, પુત્રં પાવંવિણા ડવિઙ્કંતિ ॥ તેસિમહો જાયમ્મિ, ડવિઙ્કાએસ પરસદ્ધુગં ॥૨૦૭॥ તસ્સવિ અહો લિહિઙ્કા, કાલજ હિઙ્ગાય પયઙ્ગસમેયં ॥ નિઙ્ગ સહાવ ઈસર, અપ્પન્તિ ડમં પયચઙ્કં ॥ ૨૦૮ ॥ પઢમે જંગે જીવો, નહિ સઢ કાલઢ તયણુ બી એ ॥ પરઢવિ નહિ જીવો, કાલાઙ્ગ જંગગા ઢોલ્લિ ॥ ૨૧૦ ॥ એવં જઙ્ગાઈ હિવિ પએહિ જંગ ઙ્ગં ઙ્ગં પત્તં ॥ મિલીયા વિતે ઢવાલસ, સંપન્ના જીવત્તત્તેણ ॥૨૧૧॥ એવમજીવાઈ હિવિ, પન્ના જાયા તઢય ઢુલસીઈ ॥ જેયા અકિરિય વાઈ એ ઢુંતિ મે સવ્વ સંઘાએ ॥ ૨૧૨ ॥ અર્થઃ—ઈહકે ૦ ઇહાં એ અક્રિયાવાદીના જેદ આણવાના પ્રક્રમનેવિષે પુણ્ય અને પાપ વિના બાકીના જીવાદિક સાત પદાર્થ સ્થાપન ક

रीए, तेने नीचे वली स्वतः ने परतः ए बे शब्द स्थापीए, अने आत्मांना अज्ञावथकी नि
त्य अने अनित्य शब्द मांमीए नही. वली स्वपर शब्दने नीचे कालतः यदृहातः एवां जे बे
पद ते सहित नियत, स्वभाव, ईश्वर आत्मा लक्षण चार पद लखिये, इहां जे य
दृहावादी ते अक्रियावादी सर्व जाणवा. हवे विकल्पनो अनिलांष देखाडेते.

पढमेके० पहेला जंगनेविषे नास्तिजीवः स्वतःकालतः बीजो नास्तिजीवः पर
तःकालतः ए बे जंग, कालेकरी लाध्या. एम यदृहादिक पांच बोल ते प्रत्येके बेवे
विकल्प पामे, त्यारे सर्वमली बार जेद थाय ठे. एनो अर्थ पहेलानीपर जाणवो. प
रंतु एटलुं विशेष जे यदृहावादीने मते ते एम प्ररूपणा करेते के, इहां पदार्थने
संताननी अपेक्षाए प्रतिनियत कार्यकारणभाव न होय. किंतु यदृहाएज थाय.
तेवा प्रमाणना अज्ञावथकी जाणवुं. ते आवीरीते जे, कीडाना विशेषथकी कीडो
थाय. एम ठाणाथकी पण कीडो थाय, तेमज अग्निथकी अग्नि थाय, तेम अरणी
थकी पण अग्नि उपजे, धूम्रथकी धूम्र थाय. अग्नि ते नीला इंधणने संयोगे प
ण थायठे. तेमाटे निश्चित कार्य कारण नाव ते क्यांए न होय. यदृहाथकीज क्यां
एक कांइएक थाय. एमज अंगीकार करवुं. पण एम नही जे दाहियारठे ते वस्तुनो
संभाव अनेरी रीते देखी अनेरी रीते पोतानो आत्मा संक्लेश करे तेकरे नही. एम यदृ
हावादीना मते तो सर्व यदृहातुं करेलुंज थायठे. एटले जेम जीवपदे बार जंग
लाध्या, तेम बीजा अजीवादिक ठ पदनेविषे पण प्रत्येके बार बार जंग करता,
बार सतां चोराशी जंग थाय ठे. ए अक्रियावादीनी सर्व संख्या जाणवी॥१११॥

हवे अज्ञानीकना सदसत जंग आणवानो उपाय देखाडवाने अर्थे बे गाथा क
हेते. मूलः—संतमसंत संता, संतमवत्तवत्तसय अवत्तवत्त॥असय अवत्तवत्तसय, सयवत्तवत्त
सत्तपथा ॥ ११३ ॥ जीवाइ नवपयाणं, अहोकमेणं इमाइ उविकणं ॥ जह कीरइ
अहिलावो, तह सादिक्काइ निसामेह ॥ ११४ ॥ अर्थः—पहेली सत्त्वं, बीजी असत्त्वं,
त्रीजी सदसत्त्वं, चौथी अवक्तव्यं, पांचमी सदवक्तव्यं, ढही असद वक्तव्यं, सात
मी सदसद्वक्तव्यं, ए साते पदे सातजंग थया. एनो आम अर्थेठेः—सत्त्व ते पोतानेरूपे
विद्यमान, असत्त्व ते पररूपे अविद्यमान, सदसत्त्व ते पोतानेरूपे अने पररूपे पण वि
द्यमानपण तथा अविद्यमानपण, त्यां यद्यपि ए समस्त वस्तुस्वरूपेकरी सदाए स
दसत ठे. तोपण क्यांएक कांइएक किवारेक प्रगटपणे प्रमाणना जाण कहेते; ते
थी ए त्रीजो विकल्प जाणवो. हवे तेज सत्त्व ने असत्त्व ते समकाल एक शब्दे बो
लिए एवोतेनो केहेवावालो शब्द कोई नथी. तेमाटे अवक्तव्य. अने जेवारे एकजाग

सत, बीजो जाग अवक्तव्य. समकाले ए बेदु बोलिये तेवारे सदवक्तव्य थाय अने जे वारे एक जाग असत् अने बीजो जाग अवक्तव्य एवी समकाले विवक्षा करिये तेवारे असदवक्तव्य ठो जंगथाय. तथा जेवारे एक जाग सत्, बीजो जाग असत्, अपर वली अवक्तव्य. तेवारे सदसदवक्तव्यत्वं जंग थाए. ए सातविकल्प थकी बी जा विकल्प संचवे नही, बीजा सर्व विकल्पनो ए सातमांज अंतर्जाव जाणवो.

एनी कांश्क जावना, एक घटपदार्थ आश्री देखाडिये उदयें. मुख, ग्रीवा, कपाल, कुंङ्कि बुध्नादिक ते पोताने पर्याए विद्यमान जावे करी विशेषित जे कुंज तेने कुं न कहिए, एटले सत्घट ए प्रथम जंग जाणवुं. तेम पटादिगत शरीरने ढांकवादि परपर्याएकरी असत्त्वपणे विवक्षित कुंज थाय नही. समस्त घटादिक पदार्थ परपर्याए करी जेवारे असत्त्वपणे विवक्षिए तेवारे सत्घट ते असत् घट थाय. ए बीजो जंग. वली ते घट स्वपर्याए, परपर्याए सद्जावे, असद्जावेकरी विशेषे समकाल क हेवाने इष्ट एवुं, त्रीजुं जंग अनिष्ट अवक्तव्य: पोताने पर्याए अने परपर्याए सत्त्व असत्त्व पणे करी, एके असंशयोत्पन्न वचने करी तेने समकाले कही न शकिये, ते अवक्तव्य. ए अवक्तव्य नामें चोथुं जंग. एम एकदेशे पोताने पर्याए करी सत्त्वपणे विवक्षिए, अने परवजय पर्याएकरी सत्त्व असत्त्वपणे समकाल असांकेतिक एक शब्दे कहेवासारु विवक्षा करीए, तेवारे ते कुंजसत् अवक्तव्य कहीए. ए पांचमुं जंग. एकदेशे घटपणाथकी सत् अन्यदेशे कहि न शकिये, तेवारे सत् अवक्तव्य. ए ठुं जंग. एक देशे परपर्याए असत्त्वपणे विवक्षीये. अन्यस्थानके स्वपर्याये परपर्याय अने एम वजय पर्याये सत्त्वपणे विवक्षिए. अन्य वली एकदेशे परपर्याए असत्त्वपणे विवक्षीये, एवो कुंज सदसदवक्तव्य घट अघट अवक्तव्य थाय. ए सातमुं जंग. एरीते सातजैद घटना कह्या, तेम पटादिकनी जावना पण करवी, ए सातपद पट्टकादि उपर स्थापन करी ते उपर जीवादिक नवपद स्थापिये. ॥११३॥११४॥

हवे अनिलाप कहेठे. मूलः—संतोजीवो कोजाण ईहवाकिंच तेण नाएण ॥ सेसपएहि विजंगा, इय जाया सत्त जीवस्स ॥ ११५ ॥ एवमजीवा ईणवि, पत्तेयं सत्त मिलिय तेसठी ॥ तह अन्ने विदुजंगा, चत्तारि इमे व इह दुंति ॥ ११६ ॥ अर्थः—सन्जीवः कोवेत्ति किंवा तेनज्ञानेन ए प्रथम जंग जाणवुं. एनो अर्थ कहेठे. कोई कने विशिष्ट ज्ञान नथी, जे अत्येडिय आत्माने जाण्यो. तोपण थुं ने न जाण्यो तो पण थुं? तथाहि जे नित्यं सर्वगत अमूर्त्तिक ज्ञानादिक गुणोपेत होय, तो पण थुं?

અથવા એવા ગુણોયકી રહિત આત્મા કે તોપણ શું? અથવા તેના જાણવાયકી કયા પુરુષાર્થની સિદ્ધિ થવાની કે? તેથી અજ્ઞાનપણામાં રહેલું જ જનું કે. અસન્નજીવઃ કોવેત્તિ કિંવા તેનજ્ઞાતેન ઇત્યાદિક શોષ ટ પદકે, તેણેકરી સાત જંગ જીવ પદાર્થના થાય, ઈરીતે બીજા અજીવાદિક આતપદનેવિષે પણ સાતસાત જંગ કરતાંત્રેસતજંગ થાય.

તેમ વલી અજ્ઞાનની પ્રરૂપણાવિષેઅનેરા પણ ચારજંગ થાય. તેઆવી રીતે. મૂલઃ—સંતી જાતુપ્પત્તી કોજાણઈ કિંચ તીંજનાયાઈ; એવમસંતી જાતુપ્પત્તી સદસંતિયા ચેવ ॥૧૧ ॥ તદ્ અથતથાવિદુ, જાતુપ્પત્તીંમેહિમિતિઈં ॥ જંગાણ સત્તસઠી, જાયા અન્ના ણિયાણઈમા ॥૧૧ ॥ અર્થઃ—સતીનાવોત્પત્તિઃ કોજાનાતિ કિંવા નયાજ્ઞાતયા. ? અસતીનાવોત્પત્તિઃ કોવેત્તિ કિંવા નયા જ્ઞાતયા ૨ સદસતીનાવોત્પત્તિઃ કોવેત્તિ કિંવા નયા જ્ઞાતયાન ૩ તદ્કે ૦ તેમજ ચોથા જંગને વિષે અવક્તવ્યા જાવોત્પત્તિઃ કિંવા નયા જ્ઞાતયા ૪

૧ ચાર જંગનો તાત્પર્યાર્થ કહેહે. ઇહાં જાવ પદાર્થની સંતી કહેતાં બતાં વિચ માન ઉત્પત્તિકે ૦ ઇપજવાનો પ્રકાર તે કોણજાણે? અને તેના જાણવાથી પણ શું? શોષવિકલ્પ તે અઠતિ જાવ પદાર્થની ઉત્પત્તિ ૨ એમ ઠતી અઠતી જાવની ઉત્પત્તિ ૩. ચોથે જંગે અવક્તવ્ય જે કહેવાય નહી, આગલો અર્થ પ્રથમનો સમસ્ત પદ આગલ કહિયે, પરંતુ ત્રણ વિકલ્પ તેજ પદને અવયવની અપેક્ષાઈ હોય, ૧ કારણપણમાટે ઇહાં સંજવે નહી. ઇટલે પૂર્વોક્ત ત્રેસતમાં આ ચાર જંગ પ્રકેષિઈ ત્યારે અજ્ઞાનીના જંગ સદસત થાયકેઃ ॥ ૧૧૭ ॥ ૧૧૮ ॥

હવે વિનયવાદીના બત્રીશ જેદ કે ગાથાયે કરી કહેહે. મૂલઃ—સુર નિવઙ્ગ જઙ્ગ ન્નાઈ, ધવિરા વમ માઈ પિયસુ ઇસિં ॥ મણવયણ કાય ઘાણઈ ચઝવિહો કી રઈ વિણઠા ॥૧૧ ૧૥ ॥ અઠવિ ચઝક ગુણિયા, બત્તીસ હવંતિ વેણઈય જેયા ॥ સઘેહિં પિં મિઈદિ, તિન્નિ સયા હંતિ તેવજ્ઞ ॥ ૧૧૭ ॥ અર્થઃ— ૧ સુર શબ્દે દેવતા ૨ નિવઙ્ગ શબ્દે રાજા ૩ યતિ તે સાધુ ૪ જ્ઞાતિ તે સ્વજન ૫ સ્થવિર તે વઢેરા ૬ અવમકે ૦ અનુકંપનીય કાપહી પ્રમુલ્લ ૭ માતા ૮ પિતા ૯ વે પ્રસિદ્ધકે. ૧ આતનું એક મન, બીજું વચન, ત્રીજું કાયા, અને ઘોથું દાન ૧ ચારે પ્રકારે કરી વિનય કરવો. ૧ આતને ચારે ગુણતાં વિનયવાદીના બત્રીશ જેદ થાયકે. તે વિનયવાદી એવું બોલેકે કે સર્ગ અને અપવર્ગનો જે માર્ગ કે તે કેવલ વિનયથીજ થાયકે. અને જે વિનય કે તે નમ્રવૃત્તિ કરવી, તેમજ અનુત્સેકપણુ જાણવું. ઈરીતે પૂર્વોક્ત દેવાદિક આતને વિષે કરતો થકો જીવ સર્ગ અને અપવર્ગનો સંજાગી થાય. ૧ સર્વને પિંમિકે ૦ એકઠા કરાથી ત્રણજો ને ત્રેસત પાસંમી થાયકે. ઇતિ એકોનવિંશતિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-અષ્ટપમાયતિ એટલે આઠ પ્રમાદનું બંને સાતમું દ્વાર કહેહે. મૂલ:-પમાયય મુણિંદેહિં, નણિઠ અઠ્ઠનેયઠ ॥ અન્નાણં સંસઠ્ઠેવ, મિજ્ઞાનાણં ત દેવય ॥ ૧૨૧ ॥ અર્થ:-મુનિજે સાધુ, તેના ૬૬ જે શ્રીતીર્થકર દેવ તેણે પ્રમાદ આઠનેદે નણિઠકે કહ્યોહે. તેમાં પહેલો અજ્ઞાન શબ્દ મૂઢપણું, બીજો આ વાત એમજ છે કેવા અન્યથા પ્રકારે? એવો જે સંદેહ તે સંશય કહિયે. ત્રીજું મિષ્ટા તે ડપરાંતુ જ્ઞાન, તેના ડપર પ્રતિપતિ હોય. તહેવયકે તેમજ. ॥ ૧૨૧ ॥

મૂલ:-રાગો દોસો મહંસો, ધમ્મમિથ અણાયરો ॥ જોગાણં હુણ્ણીહાણં, અઠ્ઠ હા વજ્જિઅવઠ ॥ ૧૨૨ ॥ અર્થ:-ચોથું રાગ તે અજિષ્વંગ લક્ષણ જાણવું, પાંચમું દેષ તે અપ્રીતિરૂપ, ઠટું સ્મૃતિનૃશ તે વિસ્મરણ શીલપણું, સાતમું ધર્મને વિષે અના ડરપણું, એટલે આલસનું કરવું, આઠમું યોગ તે મનોયોગાદિકને હુણ્ણપણે ધરવા. એ આઠ પ્રકારના પ્રમાદનું વર્જન કરવું. ॥ ૧૨૨ ॥ ઇતિગાથા દ્વયાર્થ.

અવતરણ:-નરહાદિવતિ એટલે નરતદ્વેષના અધિપતિ જે ચક્રવર્તી તેના ના મોનું બંને આઠમું દ્વાર કહેહે. મૂલ:-નરહો સગરો મધવં સણંકુમારોય રાય સહૂલો ॥ સંતી કુંથૂઅરો, હવ્વ સુનૂમોય, કોરવો ॥ ૧૨૩ ॥ નવમોય મહાપઠમો હરિસેણો ચેવ રાયસહૂલો ॥ જય નામોય નરવર્ધ, બારસમો બંનદત્તોય ॥ ૧૨૪ ॥ અર્થ:-એક નરત, બીજો સગર, ત્રીજો મધવા, ચોથો સનત્કુમાર. તે રાજાઓમાંહે શાર્દૂલ સમાન, પાંચમો શ્રીશાંતિ, ઠટો શ્રીકુંથુ, સાતમો શ્રીઅર, આઠમો સુનૂમ કૌરવ ગોત્રમાં ઇત્પન્ન થયો, નવમો મહાપદ્મ, દશમો હરિષેણ. રાજાઓમાં શાર્દૂલ એટલે સિંહસમાન, અગ્યારમો જય એવે નામે મનુષ્યનો પતિ, બારમો બ્રહ્મદત્ત. એ બાર ચક્રવર્તિનાં નામ જાણવાં. ઇતિ ॥ ૧૨૩ ॥ ૧૨૪ ॥ ગાથા દ્વયાર્થ.

અવતરણ:-હલહરતિ એટલે બલદેવોનું બંને નવમું દ્વાર કહેહે. મૂલ:-અ યલ્લેવિજણદે, સુણ્ણેયસુદંસણે ॥ આણંદે નંદણેપઠમે, રામેઅવિઅપહ્મિમે ॥ ૧૨૫ ॥ અર્થ:-એક અચલ, બીજો વિજય, ત્રીજો નદ, ચોથો સુપ્રજ, પાંચમો સુદર્શન, ઠટો આનંદ, સાતમો નંદન, આઠમો પદ્મ, નવમો રામ વલી બેહેલો અ પશ્ચિમ શબ્દ માંગલિક્ય વાચી છે. ॥ ૧૨૫ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-હરિણોતિ એટલે વાસુદેવોનું બંને દશમું દ્વાર કહેહે. મૂલ:-તિ વિહૂય હુવિહૂય સર્યંજૂ પુરિસોત્તમે પુરિસ સીહે, તદ્દ પુરિસ પુંદરીય, દત્તે નારાયણેકિ ઘહે ॥ ૧૨૬ ॥ અર્થ:-એક ત્રિષ્ટુ, બીજો દિષ્ટુ, ત્રીજો સ્વર્યંજૂ, ચોથો પુરિસોત્તમ

પાંચમો પુરુષસિંહ, તેમજ બંને પુરુષપુંઝરીક, સાતમો દત્ત, આઠમો નારાયણ, નવમો કમ્ભ, એ નવ વાસુદેવોનાં નામ કહ્યા. ॥૩૩૬॥ इति गाथा द्वयार्थ.

અવતરણ:-પઢિવાસુદેવેત્તિ એટલે પ્રતિવાસુદેવોનું બર્ણે ને અગ્યારમું દાર કહેહે. મૂળ:-આસગીવે તારય, મેરય મદુકેટકે નિમુંજેય ॥ બલિપહરાએ તહ રાવણેય ન વમે જરાસિંધુ ॥ ૩૩૭ ॥ અર્થ:-પૂર્વે જે ત્રિપ્રસ્થાદિક નવ વાસુદેવ કહ્યા, તેના એ ય યાક્રમે અશ્વગ્રીવાદિક પ્રતિશત્રુ, તે સર્વ ચક્રયોદ્ધી પોતાનાજ ચક્રથી મરણ પામે. તેથી તે પ્રતિવાસુદેવ એટલે પોતાનુંજ ચક્ર વાસુદેવને હણવા સારુ નાણે, અને પુણ્યોદયથકી તે ચક્ર આવી વાસુદેવને પ્રણામ કરી તેના હાથમાં બેસે, પછી તેજ ચક્ર તે વાસુદેવ, પ્રતિવાસુદેવ ઉપર નાણે, તેથી તે મરણપામે. તે પ્રતિવાસુદેવના નામ કહેહે. એક અશ્વગ્રીવા, બીજો તારક, ત્રીજો મેરક, ચોથો મધુકૈટજ, પાંચમો નિમુંજ, બંને બલી, સાતમો પ્રલ્હાદ, આઠમો રાવણ, નવમો જરાસિંધુ इतिगाथार्थ. ॥

અવતરણ:-ચણાઈ ચણદસત્તિ એટલે ચક્રવર્તિના ચૌદ રત્નના નામોનું બર્ણે ને બારમું દાર કહેહે. મૂળ:-સેણાવડ ગાહાવડ, પુરોહિ ગય તુરય વડઈ ડહી ॥ ચક્ર બનં ચર્મ્મં, મણિકાગિણિસ્વગં વંમોય ॥ ૩૩૮ ॥ અર્થ:-સેનાપત્યાદિક જે પોત પોતાની જાતીમાં ઉત્તમ હોય તેને રત્ન કહિયે. એમાં સાતતો એકંદિયબે. તે જેવારે જે ચક્રવર્તી હોય, તેવારે તે ચક્રવર્તિના આત્માંશુલે થાય. અને સાત પંચેંદિય તે તે જ કાલના જે પુરુષ તેને યચિત પ્રમાણે હોય.

તેમાં પ્રથમ સેનાપતિ તે સમસ્ત સેનામાંહે મુખ્ય હોય. જ્યાં ચક્રવર્તી ન જાય તે સ્વં સેનાપતિ સાધ્ય કરે. ચક્રવર્તિના સ્વપ્રમુખ હથીયાર જાણે. અશ્વરત્ન ઉપર ચહે ઇલાદિક કામ એ સેનાપતિનાં જાણવાં. બીજો ગાથાપતિ તે કૌટંબિક સમસ્ત સેનામાંહે જે ધાન ઘૂત પ્રમુખ વસ્તુ તે એના સ્વાધીનમાં રહેહે, તે ચક્રવર્તિ ના હુકુમથી સર્વને આપે. એ કોઠારીને સ્થાનકે જાણવો. ત્રીજો પુરોહિત તે શાંતિ કર્મે જે ચક્રવર્તિને કરવું તે કરે, તેથી સમસ્ત વિગ્ન ઉપશમ પામે. ચોથું ગજરત્ન તે જેવારે તમિશ્રા શુભાસ્વં પ્રપાતશુભા માંહે પેસવાનું કામ પહે તેવારે ગજરત્નને કુંજસ્થળે મળીરત્ન બાંધે. બીજું પણ જેવારે ઇશ્વામાં આવે તેવારે તેના ઉપર ચહે. પાંચમો અશ્વરત્ન તે જેવારે શુભાને બારણે જાય તેવારે કમાડ સ્વહકાવે ને તાબડતોબ બાર યોજનસુધી પાઢણે પગે પાઢો ફરે. અનેરો અશ્વ હોયતો બલતી શુભાની બાફ થકી બલી જસમ થાય, જેમ કૃત્તિમ અશ્વરત્નેકરી કોણી રાજા ત્રણસ્વં સાધીને શુભાને બારણે જસમ થયો તેની પરે જાણવું. બંને વાર્ધિકરત્ન તે સૂત્રધારના કર્મનો કર

नार उन्मग्न जलातिमग्नजलानाम नदी ते गुफामां जतां आढी आवे, त्यां पूज बांधे. तेम बीजा पण गृह नगरादिक करवाने अर्थे ते प्रवर्त्ते. सातमुं खीरत्न ते चक्रवर्त्तिना शरीर साथे संजोगना काममां आवे पण बीजी स्त्री तेजुं पराक्रम स हन करी शके नही. बीजी चोशतहजार अंतेयर तथा सवांलाख पिंम विलासणी तेनी साथे वैक्रिय शरीरे संजोग करे. ए सात पंचेंद्रिय रत्न जाणवां.

हवे एकेंद्रिय कहेळे. आतमुं चक्र ते एक वाम प्रमाण होयळे. ते वामजुं स्वरूप आमळे के ज्यां पुरुष बंने बाहुप्रसारे तेने प्रमाणे. एवुं लोक प्रसिद्धे. अने हजार यद्दे अधिष्ठित सर्व शत्रु निवारक सर्व वांछित कारक एवुं चक्ररत्न जाणवुं. न वमुं उत्र रत्न पण एक वाम प्रमाण जाणवुं. दशमुं चर्मरत्न ते बे हाथ प्रमाण. ए नवमुं उत्ररत्नने अधोजागे चर्मरत्न ए बन्नेने चक्रवर्त्तिना हाथनो स्पर्शथाय तो बारयोजन सुधी विस्तार पामळे, अने तेमां चर्मरत्न उपर पहेळे पदोरे साली वा वे ते पाढळे पदोरे जमे; ए चर्मरत्ननो महिमाळे. अग्यारमुं मणीरत्न ते चार अंगुल लांबु अने बे अंगुल पदोलुं. वैमूर्य रत्नमय उपर त्रणहांस होय, अने नीचे उ हां स होय. ते उत्र अने चर्मरत्नना मध्य उत्रने तुंवे मूक्यो उतो बार योजन सुधी कटकमांहे उद्योत करे. अने गुफामां प्रवेश करतां गजरत्ननी जमणी बाछुना कुंजस्थ ले बांध्योथको उद्योत करे, हावीने मस्तके बांध्यो थको तिर्थेच अने मनुष्यना करे ला सर्व उपद्रव हरण करे ले. अने सर्व रोगनो नाश करे. अने काने बांध्यो थको संग्राममां जय करावे सदा अवस्थित यौवन होय. बारमुं कांगणीरत्न आवसी वार्षिक प्रमाण समचउरत्न विपापहारी, ज्यां चंद्रसूर्यनी प्रजा प्रसार न करे त्यां गुफामांहे ए प्रकाश करेळे. वली चक्रवर्त्ति आंगण पचाश मांमला लखे ते ज्यांसुधी चक्रवर्त्ती त्यांसुधी रहे. तेरमुं खड्गरत्न बत्रीश अंगुल प्रमाण जाणवुं. चवदमुं दंमरत्न ते एक वाम प्रमाण. ते महायत्ने वापसो होयतो हजार योजन कंमो जाय. जूमिकाळुं विदारण करे. ए चउद रत्न कहां. ते एकेक हजार यद्दे अधिष्ठित जाणवां ॥४३॥

मूल- चक्रं खगं च धणू, मणिय माला तहा गया संखो; एए सत्तच रयणा सवेसिं वासुदेवाणं ॥४३॥ अर्थ:-एक चक्र अने बीछुं खड्ग प्रसिद्धे, त्रीछुं मणी ते प्रसिद्धे, चोछुं सारंग धनुष्य, पांचमी माला ते आजरण विशेष, उछी गदा की मोदकीनामे, सातमो पांचजन्यनामे संख, तेनी ध्वनि बारयोजनमां आय, ए सात रत्न सर्व वासुदेवोने होयळे. ॥ ४३॥

मूल:-चक्रं बलं दंमं, तिन्निवि एयाई वाममिच्छाई ॥ चर्मं दुहं दुहं, बेत्तीसं अं

ગુલાઈ અસી ॥ ૧૩૦ ॥ ચરંગુલો મણીપુણ, તસ્સંદં ચેવ હોઈ વિહિન્નો ॥ ચરંગુલ
પમાણા, સુવન્નવરકાગિણી નેયા ॥ ૧૩૧ ॥ એ બે ગાથા પ્રમાણનીઢે તે પ્રમાણ
પૂર્વે કહી આવ્યા માટે ઇહાં વચ્ચાણતા નથી. અને વાસુદેવના રત્નસંબંધી મહા
ત્મ શાસ્ત્રાંતરથી જોઈ લેજો. ॥ ૧૩૦ ॥ ૧૩૧ ॥ ઇતિગાથા ચતુષ્ટયાર્થ.

અવતરણ:-નવનિહીઠિતિ એટલે નવનિધાનનું બશેને તેરમું દાર કહેહે. મૂલ:-
નેસપ્પે પંમુયે, પિંગલે સઘરયણમહાપઝમે ॥ કાલેય મહાકાલે, માણવગ મહા
નિહીસંચે ॥ ૧૩૨ ॥ અર્થ:-એક નૈસર્ણિ, બીજું પાંદૂક, ત્રીજું પિંગલક, ચોથું સર્વેર
જ, પાંચમું મહાપદ્ય, ઠંડું કાલ, સાતમું મહાકાલ, આઠમું માણવકનામે મહાનિધા
નને નવમું સંચ એ નવનાં સામાન્ય પણે નામ કહ્યાં. ॥ ૧૩૨ ॥

હવે જે નિધાનમાં જે થાય છે તે કહેહે. મૂલ:-નેસપ્પમિ નિવેસા, ગામાગર ન
ગર પટ્ટણાણં ॥ ડોણમુહમંમવાણં, સ્વંધારાણં ગિહાણં ॥ ૧૩૩ ॥ અર્થ:-નૈ
સર્ણિનામા નિધાનનેવિષે નિવેસાકે. સ્થાપવાનો પ્રકાર પણ તે કેનું તોકે ગ્રામ
આકરાદિકનું તેમાં ગ્રામતે જેને ફરતિ ઘાડીઓ થાય તે જાણવું અને આકરતે
જ્યાં જૂણ પ્રમુખ નીપજે તે જાણવું. તથા નગરતે જ્યાં રાજ્યધાની થાય તે જાણવું.
પાટણતે જ્યાં જલને સ્થલના માર્ગે હોય તે જાણવું. ડોણમુખ મંમવ તે જ્યાં જલમા
ગેજ હોય અને અહીં ગબ્યૂતમાં કોઈ ગ્રામ ન થાય તે જાણવું. સ્કંધવાર શબ્દે કટક
જાણવું જેમ તે ચક્રબ્યૂહ ગરુડબ્યૂહાદિકની રચનાયે ઠતરે અને ગિહકે. ઘરની માં
મણી જેણે કરી રાજાદિકના ઘર માંમીયે, એ સર્વ પ્રકાર નૈસર્ણિ નિધાનમાંહે હોયહે.

મૂલ:-ગણિયસ્સય ગીયાણં, માણુમ્માણસ્સ જં પમાણં ॥ ધન્નસ્સય વીયાણં, ઠ
પ્પત્તી પંમુયે જણિયા ॥ ૧૩૪ ॥ અર્થ:-ગણિત તે ઢીનાર એટલે સોનામોર, ના
લિયર, સોપારી પ્રમુખ તેની ગણિત એટલે સંરચ્યાનું કરવું અથવા ગણિત તે સંક
લિત વ્યક્તિતાદિક પ્રકારે જેમ યુણાકાર જાગાકારના જેડ જે અંકવિદ્યા; તે સર્વ
જાણવું. તેમજ ગીત જે સ્વર કરણાદિક ગાવાના પ્રકાર અને માનજે સેઈપ્રમુખ જે
નાથકી ધાન્યનું માપ કરિયે. ઇન્માન તુલાકર્ષ પ્રમુખ જે ધરિમ તેના પ્રકાર પ્રમા
ણના વિશેષ. વલી ધાન્ય ચોવીસ પ્રકારનાં બીજ સમસ્ત તેના ઠપજવાના પ્રકાર
તે પાંદુકનામા નિધાનનેવિષે જણિતકે. ॥ ૧૩૪ ॥

મૂલ:-સઘા આહરણ વિહી, પુરિસાણં જાય જાય મહિજાણં; આસાણય હ
ઢીણય, પિંગલગનિહિમ્મિ સા જણિયા ॥ ૧૩૫ ॥ અર્થ:-પુરુષ અને સ્ત્રી સંબંધી

समस्त आचरण, तेम अश्व जे घोडा तथा हाथी ने योग्यआचरणनो विधि ते सर्व पिंगलकनामा निधानने विषे कह्योले. ॥ ३३५ ॥

मूलः—रयणाइ सवरयणे, चउदस पवराइ चक्रवट्टीणं ॥ उप्पळ्ळंती एणेंदि याइ पंचेंदियाइंच ॥ ३३६ ॥ अर्थः—सर्व रत्ननाम निधाननेविषे चक्रवर्तिना महा प्रधान चउद रत्न आय. एमां सात एकेंडिय ने सात पंचेंडियनी उत्पत्ति वर्णवीले. अनेरा कहेले के एने प्रजावे महादीक्षितंत आय. ॥ ३३६ ॥

मूलः—वशाणय उप्पत्ती, निष्पत्ती चेव सव्व जत्तीणं ॥ रंगाणय धाऊण य, सवा एसा महापउमे ॥ ३३७ ॥ अर्थः—जेटलां वस्त्रले ते सर्वनी उत्पत्ति, तेम ज वली वस्त्रगत जे जत्तिके० विशेष तेनी निष्पत्ति एटले नीपजवाना प्रकार, तथा रंग जे मजीठ क्रमिराग कसुंबो प्रमुख, तेनी उत्पत्ति. तथा धातु जे लोखंड त्रांबु प्र मुख सात धातु अथवा धोकणय एवा पाठ थकी वस्त्रादिक धोवानी जे रीति ते आम के खुमो वस्त्र आवीरीते धोवुं. अने रेसमी वस्त्र एम धोवुं, उनजुं वस्त्र आम धोवुं; इत्यादिकसर्व महापद्मनिधाननेविषे जाणवां. ॥ ३३७ ॥

मूलः—काले कालन्नाणं, नवपुराणं च तिसुवि वंसेसु ॥ सिप्पसयं कम्माणिय, तिन्नि पयाए हियकराइ ॥ ३३८ ॥ अर्थः—कालनामा निधाननेविषे समस्त काल ज्ञान ज्योतिषसंबंधि जे ज्ञान कह्युं ते. अने नव्यके० जे अश्वो; पुराणके० जे थयुं. एना उपलक्षणथकी वर्तमानकालसंबंधी तीर्थकरना वंश, चक्रवर्तिना वं श, बलदेव वासुदेवना वंश, ए त्रयो वंश तेनेविषे जे वक्तव्यता अने तिसुविवंसेसु ए पाठथकी अनुक्रमे थयो, अश्व अने वर्तमानकालना वर्षनी वातनुं कथन. अ ने कयांक नव पुराणं च तिसुकालेसु एवो पाठले; तैथी अश्व, थयुं अने वर्तमान का लनुं शुंजाशुज ज्ञाननुं कहेवुं. तेमज सिप्पसयं एटले घट, लोखंड, चित्र, वस्त्र, नापित शिला ए पांचना प्रत्येके वीश वीश जेद ले. तेवारे एकशो प्रकारनुं शिदप, अने कर्म ते कर्षण तथा वाणिज्यादिक, ते जघन्य मध्यमं अने उत्कृष्टना जेदथकी जे प्रजालो कना हितने अर्थे करवुं; ते सर्व कालनामा निधाननेविषे जाणवुं. ॥ ३३८ ॥

मूलः—लोहस्सय उप्पत्ती, होइ महाकाल आगराणंच ॥ रुप्पस्स सुवन्नस्सय, म णि मोत्ति सिलप्पवालाणं ॥ ३३९ ॥ अर्थः—लोह अनेक प्रकारनुं ले; तेनी उत्पत्ति. वली रुपुं ने सोनुं प्रसिद्धे. मणी ते चंडकांतादिक अने मुक्ता तेमोती. शिला स्फटि क प्रवाला ते विद्रुम तेना आकर ते सर्व महाकालनामा निधाननेविषे जाणवा.

मूलः—जोहाणय उप्पत्ती, आवरणाणंच पहरणाणंच ॥ सवाय जुइ नीई, मा

ણવગે દંમનીર્થિય ॥ ૩૪૦ ॥ અર્થ:-યોદ્ધા જે શૂરવીર પુરુષો છે તેની ઉત્પત્તિ અ
ને આવરણ, સન્નાહ એટલે છેલ્લે પ્રમુખ, પ્રહરણ તરવાર, કટારી, જાલા, ફરશી
ઇત્યાદિક હથિયારના વિશેષ. વલી સમસ્ત જે યુદ્ધની સામગ્રી તેની નીતિ તથા દં
મનીતિ તે સામ, દામ જેદને દંમ ધરીતે ચાર પ્રકારની જે રાજનીતિ કહી છે. તે
સર્વ માણવકનામા નિધાનનેવિષે જાણવી. ॥ ૩૪૦ ॥

મૂલ:-નદ્વિદિ નામય વિદ્વી, કવસ્ત ચવિદ્વસ્ત નિષ્પત્તી ॥ સંસ્થે મહાનિદિ
મ્મિત્ત, તુમ્મિયં ગાણંચ સથેસિં ॥ ૩૪૧ ॥ અર્થ:-નાટક જે જરતાદિક સંબંધી
તેનો વિધિ, અને નાટકવિધિ તેને કહિયે જે અગ્નિનય બંધાદિકનો પ્રકાર,
અને જેમાં ધર્મ, અર્થ, કામને મોહનું વર્ણન કરેલું હોય; એવી ચાર પ્રકારની કા
વ્ય, અથવા સંસ્કૃત પ્રાકૃત અપભ્રંશ સંકીર્ણ લક્ષણ. તેવી જાણ એ નિબંધ અથવા
ગદ્ય, પદ્ય, ગેય, ચૌર્ણ્ય, તેમાં ગદ્ય તે ઘૂટો સમરાજિર ઇત્યાદિક અને પદ્ય તે અનેક અનુષ્ટ
બાદિક જાતિએ કરી પદ રચના. તથા ગેય તે ગીતગોવિંદાદિક ગીત, અને ચૌર્ણ્ય તે પ
દને ચૂરણ કરિયે સ્વંમિયે જ્યાં, તે જર્જુ પાર્વતિ ઇત્યાદિક. એવી ચાર પ્રકારનાં કાવ્ય
તેની નિષ્પત્તિ કરવાના પ્રકાર તે સંલનામા મહાનિધાનમાં છે. તથા તેમાં વલી ત્રુ
ટિતાંગકે ત્રુટિત વાદિત્ર, તેનાં અંગ જેટલા પ્રકારનાં છે, તેની ઉત્પત્તિ વચ્ચાણ એ
ટલાં વાનાં લખ્યમાન થાય. એક આચાર્ય એમ કહેહે કે, જે જે નિધાનમાંહે જે
જે વસ્તુ કહિહે, તે તે વસ્તુ સાદ્દાત્ તેજ નિધાનમાંહેજ ઓપજેહે. ॥ ૩૪૧ ॥

હવે એ નવે નિધાનનું સ્વરૂપ સમસ્ત સાધારણપણે કહેહે. મૂલ:-ચક્કઠ પદ્
છાણા, અહુસ્તે હાય નવય વિસ્કંજે ॥ બારસ દીદા મંજૂસ સંઘિયા જાણવી પ
મુદે ॥ ૩૪૨ ॥ અર્થ:-ચક્ર શબ્દે પદ્મું તે આત પદ્મે તેનું પ્રતિષ્ઠાનકે રહેલું છે.
અને અહુસ્તેહાય કે આયોજનનું ઇસ્તેથ એટલે ઓંચપણું છે જેનું, તથા નવ યો
જન વિસ્કંજ એટલે વિસ્તારે જેનો. વલી બાર યોજન વીર્યકે લાંબપણે છે. મંજૂષ
ને સંસ્થાને એટલે આકારે, તે જાનહવી જે ગંગા તેને મુખે સવા સર્વદા રહેહે. તે જે
વારે ચક્રવર્તી ઓપજે તે જરતસ્વં સાધી પાઠો ફરે તેવારે ચક્રવર્તીની સાથે થઈ
ચક્રવર્તીની નગરીએ આવીને પાતાલમાં રહે. ॥ ૩૪૨ ॥

વલી તે કહેવો હોય તે કહેહે. મૂલ:-વેરુલીયમણિકવાદા, કણય મયા વિ
વિહરયણપદિપુન્ના ॥ સસિસૂરચક્ર લક્ષણ, અણુ સમવચણોવવત્તીયા ॥ ૩૪૩ ॥
અર્થ:-વૈમૂર્યરત્નમય વરપ્રધાન કમાડહે જેનાં, કનકમય એટલે સૂવર્ણકરી નિષ્પન્ન
નીતિ છે તથા વિવિધ પ્રકારનાં રત્ન તેણેકરી પરિપૂર્ણ એટલે સંહિત ચંદ્રમા અને સૂ

र्यनी परे चक्रने आकारे लक्षण एतत्ते चिन्हते जेने, वली अनुसमके० समी. वदनके० बारणांनी उपपत्तिके० घटनाते ज्या, अथवा अणुवम वङ्गो एवा पात थकी ज्यां उपमाये रहित वचननी घटना ते; एतत्ते जेतुं स्वरूप वर्णन करवासारु वचननी रचना पण थाय नहीं, अर्थात् स्वरूप वर्णनी शकिये नहीं इतिजाव. अथवा अनुसमय समयप्रत्ये पुञ्जलतुं जातुं. अने उपपत्तिके० आवडुंते एतावता समय समयनेविषे जेवा पुञ्जल जायते तेवा वली आवेते. परंतु तेमां कांइ घटना नथी.

अने श्रीगणेशगंगा अणुसमयुगबाहुवयणति एहवो पाठते. ते अणुसमयके० अविषम, जुगके० जुसर तेने आकारे वाटलापणे करीने बाहके० बारसाख मुख नेविषे ज्यां. ते अनुसमय जाणवो. ॥ ३४३ ॥

मूलः—पलिउवमर्द्धिया, निहिसिरि नामाय तच्च ते देवा ॥ जेसिं ते आवासा, अक्षेया आदि वज्झाया ॥ ३४४ ॥ अर्थः—पव्योपमआयुनी स्थिति ए अने जे निधानतुं जेतुं नाम तेवेज नामे ते निधाननेविषे त्यां देवता वासकरेते. तेदेवअन्य कार्ये रहित थका जेमनुं अधिपतिपणं मूल्ये पण लाजे नहीं, एतावता ज्यां ठकुराइ अमोलिकते.

मूलः—ए ते नव निहियो, पनूयघण रयण संचय समिदा ॥ जेवस मुवग हंती, सवेसिं चक्रवट्टीणं ॥ ३४५ ॥ अर्थः—एएके० ए पूर्वेंजे नवे निधानोतुं स्वरूप व खाणुं ते नवे निधान प्रजुतके० घणुं एतुं जे धन; अनेरत्ननो संचय तेनी समृद्धि एकरी सहितते, ते सर्वचक्रवर्त्तिउने नवे निधान प्राप्त थायते ॥ ३४५ ॥ इतिगाथा चतुर्दशकार्ये ॥

अवतरणः—जीव संखाउति एतत्ते जीवनी संख्यानुं बर्णने चउदमुं द्वार कहे ते मूलः—नमिउं नेमिणाइ जीवसंखं जणामि समयाउ ॥ चेयण जुत्ताएगे, ज वच्च सिद्धा डुहाजीवा ॥ ३४६ ॥ अर्थः—श्रीनेमिनाथप्रत्ये नमस्कार करीने एक आदेदेइने जीवनी जे संख्या ते श्रीसिद्धांतथकी जणामिके० कटुंते. तेमां चेतना ए युक्त जीव ए प्रथम प्रकार जाणवो. संसारमां रहेते जवस्थ अने जे निर्वाण पद पान्या तेसिद्ध. एरी ते वे प्रकारना जीवो जाणवा. ॥ ३४६ ॥

मूलः—तसथावराय डुविहा, तिविहा श्रीपुंनपुंसग बिजेया ॥ नारय तिरिय नरामर, गइ जेयाउ चउप्रेया ॥ ३४७ ॥ अर्थः—अथवा त्रसने आवरना जेदेकरी वे प्रकारे जाणवा. स्त्री पुरुष ने नपुंसकना जेदे करी त्रण प्रकारे जाणवा. नार कादिक गतिना जेदे करी चार प्रकारे जाणवा. ॥ ३४७ ॥

मूलः—अहवातिवेय अविगय, सरूवउवा हवति चत्तारी ॥ एग बिति चउपणिं दिय रूवा पंचपयारा ते ॥ ३४८ ॥ एएक्षियतथणिंदिय जुत्ता अहवा ठनु

જલગિ નિલા ॥ વળ તસ સદિયા ઢળિય, તે સત્ત અકાય સંવલિયા ॥ ૧૪૯ ॥
અથવા ત્રણ વેદ ને ચોથું અવેદ તે સિદ્ધના જીવો મલી ચાર પ્રકાર થાય. એકેંદિયા
દિકના જેવે કરી પાંચ પ્રકાર થાય છે; ॥૧૪૮॥ એજ પાંચ પ્રકારમાં અનેંદિય જે
સિદ્ધના જીવોએ તે જેલિયે તેવારે ઢ પ્રકાર થાયછે. અથવા ઇશ્વ્યાદિક પાંચ ત્રસ
જીવો સહિત કરતાં ઢ જેદ થાયછે. વલી એ ઢ કાયને સાથે સાતમા અકાયિક
સિદ્ધના જીવો મેલવ્યાથી સાત જેદ થાયછે. ॥ ૧૪૯ ॥

મૂલ:-અંમય રસય જરાઘઘ, સંસેયય પોયયા સમુહિમયા ॥ ઘણિય તહોવવા
ફ્ય, જેણં અઠ્ઠા જીવા ॥૧૫૦॥ અર્થ:-અંમજ એટલે જે ફંમયકી ઇપજે એવા
પંચી પ્રમુખ, બીજા, રસયકી ઇપજે તે રસજ, સૂક્ષ્મજીવ તત્કાદિકના ઇપન્યા જાણ
વા. ત્રીજા, જરાયુજ જે જરામાં ઇપન્યા મનુષ્યાદિક જાણવા, ચોથા, સંસ્વેદ શબ્દ
પરસેવો તેયકી જે ઇપન્યા તે સંસ્વેદજ ચૂકા ઢપ્પઈ પ્રમુખ જાણવા, પાંચમા, પોતજા તે
હાથી પ્રમુખ જાણવા; ઢગ, સંમૂર્ઠિમ મઢિકા પ્રમુખ; સાતમા ઇજેદ જે જૂમિકા
‘ફોડીને ઇપજે તે ઇજેદજ તે તીઢપ્રમુખ જાણવા; તેમ આઠમા ઇત્પાતે ઇપજે
તે ઇત્પાતજ તે દેવ નારકી જાણવા. એરીતે આઠ પ્રકારે જીવો જાણવા. ॥૧૫૦॥

મૂલ:-પુઢવાઈ પંચ વિ તિચઝ, પણિંદિ છુતાય નવવિદા હુંતિ ॥ નારય નપુંસ
તિરિ નર, તિવેય સુરથી પુમેવંચ ॥ ૧૫૧ ॥ અર્થ:-પૃથ્વીદિક પાંચ અને બેંદિયા
દિક ચાર તેણે શુક્ત નવ પ્રકારે જીવો થાયછે. અથવા નારકી તે એક નપુંસક વે
વેજ થાય છે. અને તિર્યંચ તથા મનુષ્યના પુરુષ સ્ત્રી ને નપુંસક એવા ત્રણ ત્રણ વેદ
છે. એ સાત થયા. તથા દેવતા સ્ત્રી ને પુરુષ બે પ્રકારેછે એમણ નવ જેદજ થાયછે.

મૂલ:-પુઢવાઈ અઠ અસન્નિ, સન્નિ દસ તે સસિદ્ધ ઇગદસઠ ॥ પુઢવાઈ થાતસંતા.
અપજ્ઞ પંજ્ઞત્ત બારસદા ॥૧૫૨॥ અર્થ:-પૃથ્વીદિક પાંચ અને વિકલેંદિયાદિક ત્ર
ણ એ આઠ થયા, નવમા અસન્ની, દશમા સન્ની એ દશપ્રકાર થયા; તેમજ એની સાથે
સિદ્ધ જેલા કરિએ તેવારે અગ્યાર જેદ થાયછે. તથા વલી ઇશ્વ્યાથી માંમીને ત્રસ પ
ર્યેત ઢ પ્રકારના પર્યાસા તથા ઢ પ્રકારના અપર્યાસા કરિએ તેવારે બારજેદ થાયછે.

મૂલ:-બારસ વિ યતણુછુતા, તેરસ મુદ્ધમિયરગિંદિ બે ફંદી ॥ તિય ચઝ અસ
ન્નિ સન્ની, અપજ્ઞત્ત પજ્ઞત્ત ચઝદસદા ॥ ૧૫૩ ॥ અર્થ:-પૂર્વોક્ત બાર જેદ તે અ
તલુ જે સિદ્ધ તેણે સહિત કરતાં તેર જેદ થાયછે. એક સૂક્ષ્મ ને બીજા બાદર એ
બે જેદ એકેંદિયા તથા બેંદિ, તૈંદિ, ચરરેંદિ, અસન્ની, ને સન્ની એ સાત પર્યાસા
ને સાત અપર્યાસા મલી ચઝદ જેદ થાય. ॥ ૧૫૩ ॥

મૂલ:-ચતુદસ વિ અમલ કલિયા, પનરસ તેહ અંગાઈ જે અષ્ટ ॥ તે અપજન્ન પક્ષત જેદત્ત સોલસ હવંતિ ॥ ૩૫૪ ॥ અર્થ:-પૂર્વે ચતુદ પ્રકાર ક હ્યા તે અમલકે ૦ મલરહિત જે સિદ્ધનાં જીવો હે તે સહિત કરતાં પંદર પ્રકાર થાયહે, તેમજ અંમજાદિક જે આઠ પ્રકાર પ્રથમ કહ્યા હતા તેના પર્યાસાને અપર્યાસાના જેવે કરી શોલ પ્રકાર થાયહે. ॥ ૩૫૪ ॥

મૂલ:-સોલસવિ ચકાયજુતા, સતરસ નપુમાઈ નવ અપક્ષતા ॥ પક્ષતા અષ્ટારસ, અકમ્મ જુથ તે ડગુણવીસં ॥ ૩૫૫ ॥ અર્થ:-પૂર્વોક્ત શોલ ને અકાય એટલે કાયરહિત સિદ્ધ જીવોયુક્ત કરતાં સત્તર જેદ થાયહે. અને નપુમાઈકે ૦ પૂર્વ નારકી નપુંસકાદિક નવ જેદ કહ્યા હતા તે નવને પર્યાસા ને અપર્યાસાના જેવે કરતાં અઠાર જેદ થયા; અનેજ અકર્મક સિદ્ધ સહિત કરતાં ઓગણીશ જેદ થયા.

મૂલ:-પુઢવાઈ દસ અપક્ષા, પક્ષતા હુંતિ વીસ સંખાએ ॥ અસરીર જુથદિ તે હિ વીસઈ હોઈ એગહિયા ॥ ૩૫૬ ॥ અર્થ:-પૂર્વેજે પૃથ્વીાદિક દશ જેદ કહ્યા તેનેજ પર્યાસા અપર્યાસા કરતાં વીશ સંખ્યાએ થાયહે. તેને અસરીર જે શરીરરહિત સિદ્ધના જીવો હે તેના સહિત કરતાં એકવીશ જેદ થાયહે. ॥ ૩૫૬ ॥

મૂલ:-સુદુમિઅરજૂલાનિલ, વાઠવણાણંત દસ સપત્તેઆ ॥ બિતિચ અસન્નિ સન્ની, અપક્ષ પક્ષત બત્તીસં ॥ ૩૫૭ ॥ પૃથ્વીાદિક પાંચ તે સૂક્ષ્મ તથા બાદરના જેવે કરી દશ થાયહે, એમાં અણંતકાય આવી અને અગ્યારમો પ્રત્યેક વનસ્પતિ તથા બેંડિયાદિક ત્રણ અને અસંજી તથા સંજી મલી શોલ જેદ ને પર્યાસા તથા અપર્યાસાના જેવે કરી બત્તીશ થાયહે. ॥ ૩૫૭ ॥

મૂલ:-તદ નરય જવણ વણ જોઈ કપ્પગેવિક્કણત્તરુ પ્પસા ॥ સત્તદસ ઠપણ બારસ, નવપણ ઠપ્પન્ન વેઠવા ॥ ૩૫૮ ॥ અર્થ:-નારકી રત્નપ્રજાદિકના સાત જેદ, જવનપતિ અસુરાદિકના દશ જેદ, વ્યંતર ચક્ષુાદિક આઠ, અથવા અણપત્તી આદિક આઠ એ બે માંથી એક અષ્ટક ગણીએ. જ્યોતિષ ચંડાદિક પાંચ, કલ્પ તે સૌથ માંદિક બાર. ઐવેયક દેહિમાદિક નવ. અને અનુત્તર તે વિજયાદિક પાંચ વિમાન. એ ઠપન્ન જેદ વૈક્રિયના થયા. ॥ ૩૫૮ ॥

મૂલ:-હુંતિ અઢવન્ન સંખા, તેનર તેરિહ સંગયા સવે ॥ અપક્ષ પક્ષતે હિં, સોલસઠત્તર સયં તેહિં ॥ ૩૫૯ ॥ અર્થ:-તે પૂર્વોક્ત વૈક્રિયના ઠપન્ન જેદની સંખ્યા માં નરકે ૦ મનુષ્ય અને તિર્યંચ મેલવીએ તેવારે સર્વ અઘાવનની સંખ્યા થાયહે. એ નેજ પર્યાસા અપર્યાસા કરતાં એકશો ને શોલ જેદ થાય. ॥ ૩૫૯ ॥

મૂલ:—સત્તી હુગ હીણ બચીત સંગયં તંસયં ઢયત્તાલં ॥ તંજઘા જઘગદૂર જઘ
આસન્ન જઘંચ ॥ ૨૬૦ ॥ અર્થ:—પ્રથમ સુદુભિચર ગાથાએ કરી બત્રીશ જેદ જે પૂર્વે
કહ્યા હતા તેમાંથી સંઢી ને અસંઢી એ બે હોન કરિએ તેવારે ત્રીશ જેદ આય. તે એક
શો ને શોલ વૈક્રિયની સાથે મેલવતાં એકશો ને બેતાલીશ જેદ આયબે. એમાં વલી
કોઈ જઘ્ય, કોઈ અજઘ્ય, અને કોઈ દૂરજઘ્ય તે ગોશાલાદિક જાણવા, અને જે કોઈ
તેજ જઘે અથવા બીજે ત્રીજે જઘે મોહ જવાનાબે તે આસન્નજઘ્ય જાણવા. ॥ ૨૬૦ ॥

મૂલ:—સંસારનિવાસીણં, જીવાણ સયં ઇમં ઢેણ્ણાલં ॥ અપ્પંચ પાલિયઘં, સિ
વ સુહકંઘીહિ જીવેહિં ॥ ૨૬૧ ॥ અર્થ:—સંસારનિવાસી જીવોના એ એકશો ને બે
તાલીશ જેદ જાણવા. તે અપ્પંચકે પોતાના આત્માનીપરે જહમમપિથ્યં ડુક્કં
ઇત્યાદિક જાણીને એ એકશો ને બેતાલીશ પ્રકારના જીવોને જે કોઈ શિવ સુલ્લની
વાંઢના કરનાર જીવોબે તેણે પોતાની આત્માનીપરે પાલવા. ॥ ૨૬૧ ॥

હવે એ કુલક એજ શાસ્ત્રકારનો કરેલો એવો જણાવવાને અર્થે ગુરુના નામ
સહિત પોતાનું નામ જણાવેબે. તે પ્રયોજન પૂર્વક ગાથા કહેબે. મૂલ:—સિરિઅમ્મ
એવ મુણિવઙ્, વિણેય સિરિનેમિ ચંદસૂરીહિં ॥ સપરિહિયઢં રઙ્, કુલયમિણં જીવ
સંઘાએ ॥ ૨૬૨ ॥ અર્થ:—શ્રીઆન્નદેવ નામે મુનિપતિ જે આચાર્ય તેના વિનેયકે
શિષ્ય શ્રીનેમિચંડસૂરિ તેણે પોતાને તથા પરને અર્થે એ જીવ સંઘ્યાના કુલકની
રચના કરીબે, એટલે સત્તર ગાથાએ કરી કુલક વઘાણ્યો. ॥ ૨૬૨ ॥

અવતરણ:—કમ્માઈ અઘ્ઘતિ એટલે આત્કર્મનું બશોને પત્તરમું દાર કહેબે.
મૂલ:—પઢમં નાણાવરણં, બીયં પુણ દંસણસ્સ આવરણં ॥ તઙ્ યંચ વેયણીયં, તઢા
ચઠઢં ચ મોહણિયં ॥ ૨૬૩ ॥ પંચમમાઠં ગોયં, ઢઠં સત્તમગમંતરાયમિહ ॥ વઢુત
મ પયહિત્તેણં, જણામિ અઘ્ઘમ પએ નામં ॥ ૨૬૪ ॥ અર્થ:—પહેલું જ્ઞાન જે મલ્યા
દિક તેને જે આવરે તે જ્ઞાનાવરણ કહિએ. બીજું દર્શન જે લોચન તેને આવરે તે
દર્શનાવરણ કહિએ. ત્રીજું જેણે કરી સુલ્લ અને ડુઃલ્લ વેદિયે તેને વેદનીય કહિએ, તેમ
જ ચોથું જેણે કરી આત્મા મોહ પામે તેને મોહનીય કહિએ. પાંચમું આયુ બાંધ્યું ઢટું
અવશ્ય ડવડ્ય આવે તેથી તેને આયુકર્મ કહીએ. ઢટું ગૂચ તે નાના મહોટા શબ્દકરીને
કહિયે તે ગોત્ર કર્મ જાણવું, સાતમું જે વિઘ્ન કરે તે અંતરાય કર્મ જાણવું. ઇહાં જિ
નજ્ઞાસનનેવિપે, હવે જેની ઘણી પ્રકૃતિબે તેણે કરીને જણામિકે કહીયું, આત્મા
સ્થાનકનેવિપે જે નમયંતિકે નમાઢે તેનામ કર્મ. ઇતિ ગાથા ઢયાર્થે. ॥ ૨૬૩ ॥ ૨૬૪ ॥

અવતરણ:—તેસિવત્તર પયઢીણં અઢવત્ત સયતિ એટલે આત્કર્મની ડત્તર પ્રક

તિનું બર્જો ને સોજનું ધાર કહેહે. મૂલ:-પંચવિહં નાણ વરણં, નવજેયા દંસણ સ્સ દોવેણાઅઘાવીસં મોહે, ચત્તારિય આઝણ દુંતિ ॥ ૨૬૫ ॥ ગોયમ્મિ હુન્નિપંચં તરાય તિગહિયં સયં નામે ॥ યત્તર પયઢીણેવં, અઘાવન્નં સયં હોઠ ॥ ૨૬૬ ॥ અર્થ:- મતિજ્ઞાનાદિક. પાંચ જ્ઞાનને આવરે તેથી પાંચ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણીય જાણવું. બીજું ચાર પ્રકારના દર્શનને જે આવરે તથા પાંચ પ્રકારની નિજા જેનાયકી વદય આ વે તે નવપ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મ જાણવું. ત્રીજું સાતા અને અસાતાના જેદ થકી બે પ્રકારે વેદનીય કર્મ જાણવું. ચોથું સોલ કષાય અને નવ નોકષાય તથા ત્રણ દર્શન મોહનીય મલી અઘાવીસ પ્રકારે મોહનીય કર્મ જાણવું. નરકાદિક ગતિના જેદ થકી આયુકર્મ ચારજેદે જાણવું. ઇંચ નીચના જેદ થકી ગોત્ર કર્મ બે જેદે જાણવું. દાનાંતરાયાદિકના જેદ થકી અંતરાકર્મ પાંચપ્રકારે જાણવું. અને નામ કર્મ એકશોને ત્રણ પ્રકારે જાણવું. ॥ ૨૬૫ ॥ ૨૬૬ ॥

હવે યત્તર પ્રકૃતિના પ્રત્યેક નામ કહેહે. મૂલ:-મહ્સુય ઁહમિણ કેવલાણિ જીવસ્સ આવિરિજ્ઞંતિ ॥ જસ્સ પ્પનાવઁતં, નાણાવરણં નવેકમ્મં ॥ ૨૬૭ ॥ અર્થ:- ચારપ્રકારનો બંજનાવગ્રહ અને અર્થાવગ્રહ, તે પાંચઈંદ્રિય અને ઠઠું મન તે અવગ્રહ, ઇયા, અપાય ને ધારણ એ એકેકના ચાર ચાર જેદ કરતાં ૭ ચોક ચોવીશ જેદ ધાયહે, તેની સાથે ચાર બંજનાવગ્રહ જેલા કરિયે તો મતિ જ્ઞાનના અઘાવીશ જેદ ધાયહે. અહરશ્રુત, અનહરશ્રુત, સંજ્ઞીશ્રુત, અસંજ્ઞીશ્રુત, સમ્યક્શ્રુત, અસમ્યક્શ્રુત, સાદિશ્રુત, અનાદિશ્રુત, સપર્યવસિતશ્રુત, અપર્યવસિતશ્રુત, ગમિકશ્રુત, અગમિકશ્રુત, અંગપ્રવિષ્ટશ્રુત, અનંગપ્રવિષ્ટશ્રુત, એરીતે ચરદપ્રકારનાં શ્રુતહે. અથવા પક્કવડિયા દિક વીશપ્રકારનાં શ્રુત તે આવીરીતેહે. પર્યાયશ્રુત, પર્યાયસમાસશ્રુત, અહરશ્રુત, અહરસમાસશ્રુત, પદશ્રુત, પદસમાસશ્રુત, સંઘાતશ્રુત, સંઘાતસમાસશ્રુત, પ્રતિપ ત્તિશ્રુત, પ્રતિપત્તિસમાસશ્રુત, અનુયોગશ્રુત, અનુયોગસમાસશ્રુત, પ્રાનૃતશ્રુત, પ્રાનૃત તસમાસશ્રુત, પ્રાનૃતપ્રાનૃતશ્રુત, પ્રાનૃતપ્રાનૃતસમાસશ્રુત, વસ્તુશ્રુત, વસ્તુસમાસશ્રુત, પૂર્વશ્રુત, પૂર્વસમાસશ્રુત, એરીતે વીશજેદ શ્રુતજ્ઞાનના જાણવા, તથા અનુગામિ, અનનુગામિ, વર્ધમાન, હીયમાન, પ્રતિપાતિ ને અપ્રતિપાતિ એ ૭ જેદ અવધિજ્ઞાનના જાણવા. તથા ઋજુમતિ અને વિપુલમતિના જેદ થકી બે પ્રકાર મનપર્યવજ્ઞાનના જાણવા, અને કેવલ જ્ઞાનનો એકજ જેદ હે. અન્ય જ્ઞાનનેવિષે જેટલું ક્ષયોપશમ હોય તેટલું જ્ઞાન ધાયહે, અને સર્વથા જ્ઞાનાવરણીયના ક્યથકીજ જેનું ઇપજવું ધાય તે કેવલજ્ઞાન. એ પાંચ જ્ઞાનના જેદ સામાન્યે કહ્યા. હવે ગાથાર્થ કહેહે. જીવસ્સકે

મૂલ:—સત્તી હ્રા હીણ બતીસ સંગયં તંસયં ઘ્યત્તાલં ॥ તંજઘા જઘગદૂર જઘ
આસન્ન જઘંચ ॥ ૨૬૦ ॥ **અર્થ:**—પ્રથમ સુદુઃસ્મિયર ગાથાએ કરી બત્રીશ જેદ જે પૂર્વે
કહ્યા હતા તેમાંથી સંઢી ને અસંઢી એ બે હોન કરિએ તેવારે ત્રીશ જેદ થાય. તે એક
શો ને શોલ વૈક્રિયની સાથે મેલવતાં એકશો ને હેતાલીશ જેદ થાયઢે. એમાં વલી
કોઢ જઘ્ય, કોઢ અજઘ્ય, અને કોઢ દૂરજઘ્ય તે ગોશાલાદિક જાણવા, અને જે કોઢ
તેજ જઘે અથવા બીજે ત્રીજે જઘે મોઢ જવાનાઢે તે આસન્નજઘ્ય જાણવા. ॥ ૨૬૦ ॥

મૂલ:—સંસારનિવાસીણં, જીવાણ સયં ઇમં ઢણ્ણલં ॥ અપ્પંચ પાલિયઢં, સિ
વ સુહકંઘીહિ જીવેહિં ॥ ૨૬૧ ॥ **અર્થ:**—સંસારનિવાસી જીવોના એ એકશો ને હે
તાલીશ જેદ જાણવા. તે અપ્પંચકે પોતાના આત્માનીપરે જહમમપિઘ્યં ઢુસ્કં
હ્યાદિક જાણીને એ એકશો ને હેતાલીશ પ્રકારના જીવોને જે કોઢ શિવ સુઘની
વાંઢના કરનાર જીવોઢે તેણે પોતાની આત્માનીપરે પાલવા. ॥ ૨૬૧ ॥

હવે એ કુલક એજ શાસ્ત્રકારનો કરેલો એવો જણાવવાને અર્થે ગુરુના નામ
સહિત પોતાનું નામ જણાવેઢે. તે પ્રયોજન પૂર્વક ગાથા કહેઢે. **મૂલ:**—સિરિઅસ્મ
એવ સુણિવઢ, વિણેય સિરિનેમિ ચંદસૂરીહિં ॥ સપરિહિયઢં રઢ્યં, કુલયમિણં જીવ
સંઘાએ ॥ ૨૬૨ ॥ **અર્થ:**—શ્રીઆત્તવેવ નામે મુનિપતિ જે આચાર્ય તેના વિનેયકે
શિષ્ય શ્રીનેમિચંદસૂરિ તેણે પોતાને તથા પરને અર્થે એ જીવ સંઘ્યાના કુલકની
રચના કરીઢે, એટલે સત્તર ગાથાએ કરી કુલક વઘાણ્યો. ॥ ૨૬૨ ॥

અવતરણ:—કમ્માઢં અઘતિ એટલે આત્કર્મણું બશોને પત્તરમું ઢાર કહેઢે.
મૂલ:—પઢમં નાણાવરણં, બીર્યં પુણં ઢંસણસ્ત આવરણં ॥ તઢં યંચ વેયણીયં, તઢા
ચઢઢં ચ મોઢણિઘ્યં ॥ ૨૬૩ ॥ પંચમમાઢં ગોર્યં, ઢઠં સત્તમગમંતરાયમિહ ॥ વઢુત
મ પયઢિત્તેણં, જણામિ અઢમ પએ નામં ॥ ૨૬૪ ॥ **અર્થ:**—પહેલું જ્ઞાન જે મત્યા
દિક તેને જે આવરે તે જ્ઞાનાવરણ કહિએ. બીજું ઢર્શન જે જોચન તેને આવરે તે
ઢર્શનાવરણ કહિએ. ત્રીજું જેણે કરી સુઘ અને ઢુઃઘ વેઢિયે તેને વેઢનીય કહિએ, તેમ
જ ચોથું જેણે કરી આત્મા મોઢ પામે તેને મોઢનીય કહિએ. પાંચમું આયુ બાંધ્યું ઢતું
અવઢય ઢઢય આવે તેથી તેને આયુકર્મ કહીએ. ઢઢું ગૂય તે નાના મહોટા શઢ્દેકરીને
કહિયે તે ગોત્ર કર્મ જાણવું, સાતમું જે વિઘ્ન કરે તે અંતરાય કર્મ જાણવું. ઢહાં જિ
નશાસનનેવિષે, હવે જેની ઘણી પ્રકૃતિઢે તેણે કરીને જણામિકે કહીઢું, આત્મા
સ્થાનકનેવિષે જે નમર્યંતિકે નમાઢે તેનામ કર્મ. ઢતિ ગાથા ઢ્યાર્થે. ॥ ૨૬૩ ॥ ૨૬૪ ॥

અવતરણ:—તેસિવત્તર પયઢીણં અઢવત્ત સયતિ એટલે આત્કર્મની ડત્તર પ્રકૃ

तिहुं बरों ने सोलसुं द्वार कहेहे. मूलः—पंचविह नाण वरणं, नवजेया दंसण स्स दोवेण॥अष्टावीसं मोहे, चत्तारिय आउए दुंति ॥ १६५ ॥ गोयम्मि दुन्नपंचं तराय तिगहियं सयं नामे ॥ उत्तर पयडीणोवं, अष्टावन्नं सयं होइ ॥ १६६ ॥ अर्थः—मतिज्ञानादिक पांच ज्ञानने आवरे तेथी पांच प्रकारे ज्ञानावरणीय जाणवुं. बीजुं चार प्रकारना दर्शनने जे आवरे तथा पांच प्रकारनी निष्ठा जेनाथकी उदय आ वे ते नवप्रकारे दर्शनावरणीय कर्म जाणवुं. त्रीजुं साता अने असाताना जेद थकी वे प्रकारे वेदनीय कर्म जाणवुं. चोथुं सोल कषाय अने नव नोकषाय तथा त्रण दर्शन मोहनीय मली अष्टावीस प्रकारे मोहनीय कर्म जाणवुं. नरकादिक गतिना जेद थकी आधुकर्म चारजेदे जाणवुं. उंच नीचना जेद थकी गोत्र कर्म वे जेदे जाणवुं. दानांतरायादिकना जेद थकी अंतराकर्म पांचप्रकारे जाणवुं. अने नाम कर्म एकशोने त्रण प्रकारे जाणवुं. ॥ १६५ ॥ १६६ ॥

हवे उत्तर प्रकृतिना प्रत्येक नाम कहेहे. मूलः—महसुय उद्दीमण केवलाणि जीवस्स आविरिज्झंति ॥ जस्स प्यजावउत्तं, नाणावरणं जवेकम्मं ॥ १६७ ॥ अर्थः—चारप्रकारनो व्यंजनावग्रह अने अर्थावग्रह, ते पांचईदिय अने ठहुं मन ते अवग्रह, इया, अपाय ने धारण ए एकेकना चार चार जेद करतां ठ चोक चोवीश जेद थायहे, तेनी साथे चार व्यंजनावग्रह जेला करिये तो मति ज्ञानना अष्टावीश जेद थायहे. अक्षरश्रुत, अनक्षरश्रुत, संज्ञीश्रुत, असंज्ञीश्रुत, सम्यक्श्रुत, असम्यक्श्रुत, सादिश्रुत, अनादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अगमिकश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत, अर्नंगप्रविष्टश्रुत, एरीते चउदप्रकारनां श्रुतहे. अथवा पक्कवइत्यादिक वीशप्रकारनां श्रुत ते आवीरीतेहे. पर्यायश्रुत, पर्यायसमासश्रुत, अक्षरश्रुत, अक्षरसमासश्रुत, पदश्रुत, पदसमासश्रुत, संघातश्रुत, संघातसमासश्रुत, प्रतिपत्तिश्रुत, प्रतिपत्तिसमासश्रुत, अनुयोगश्रुत, अनुयोगसमासश्रुत, प्राज्ञतश्रुत, प्राज्ञतसमासश्रुत, प्राज्ञतप्राज्ञतश्रुत, प्राज्ञतप्राज्ञतसमासश्रुत, वस्तुश्रुत, वस्तुसमासश्रुत, पूर्वश्रुत, पूर्वसमासश्रुत, एरीते वीशजेद श्रुतज्ञानना जाणवा, तथा अनुगामि, अननुगामि, वर्द्धमान, हीयमान, प्रतिपात्ति ने अप्रतिपात्ति ए ठ जेद अवधिज्ञानना जाणवा. तथा क्खुमति अने विपुलमतिना जेद थकी वे प्रकार मनपर्यवज्ञानना जाणवा, अने केवल ज्ञाननो एकज जेदहे. अन्य ज्ञानोनेविषे जेटहुं क्योपशम होय तेटहुं ज्ञान थायहे, अने सर्वथा ज्ञानावरणीयना क्यथकीज जेतुं उपजवुं थाय ते केवलज्ञान. ए पांच ज्ञानना जेद सामान्ये कहा. हवे गार्थार्थ कहेहे. जीवस्सके०

જીવને એ જ્ઞાનને આવરિયે રંધિયે જેના પ્રજાવચ્ચકી તે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કહિયે.

મૂલ:-નયણે યરોહિ કેવલ, દંતણ આવરણ યં નવે ચઝહા ॥ નિદાપયલા હિ
ઠહા, નિદાપ ડુરુત ચીણહી ॥ ૧૬૮ ॥ અર્થ:-નયન શબ્દે ચક્રુ તેનું આવરણ જે
લોચન તેને આવરે તે ચક્રુદર્શનાવરણીય; અને ઇતર જે બીજી અન્ય ઈંદ્રિયનું જ્ઞાન
હણે તે અચક્રુદર્શનાવરણીય. અવધિદર્શનને આવરે તે અવધિદર્શનાવરણ કહે
વાય. એમ કેવલદર્શનને આવરે તે કેવલ દર્શનાવરણ. એરીતે દર્શનાવરણીય ચાર
જેવે થાય. હવે પાંચ નિદા કહેહે. ત્યાં પ્રથમ સુખે ચીપટીના વજાહવા થકી જાગી
ઝટે તે નિદા, બીજી ઘણા ધકા થકી જાગૃત થાય તે નિદાનિદા; ત્રીજી ડુરુક્તા તે
એક નિદા બીજી નિદાનિદા એમ ઇહાંપણ ઢિરુક્ત પ્રચલા તે બેઠા અને ઝજાથકા
નિદા આવે તે પ્રચલા સમજવી; તથા ચોથી ચાલતાં હાલતાં નિદા આવે તે પ્રચ
લા પ્રચલા જાણવી. પાંચમી સ્થાનાર્દિ તે જે દિવસે વાત ચિંતવી હોય તે રાત્રિએ
કરે, રાજાના હસ્તિના દંતુસલ કાઢનાર શિષ્યનીપરે જાણવું. એ નિદામાં વાસુદેવના
બલથકી અર્ધ બલ હોય છે. એ નવ પ્રકાર થયા ॥ ૧૬૮ ॥

મૂલ:-એયમિહ દરિસણા વરણ મેયમા વરહ દરિસણં જીવે ॥ સાયમસાર્યંચ
હહા, વેયણિયં સુદ્ધ હુહનિમિત્તં ॥ ૧૬૯ ॥ અર્થ:-એ નવ પ્રકારનું દર્શનાવરણ તે
જીવનો પૂર્વોક્ત દર્શનગુણ છે તેને આવરે ઢાંકી મૂકે. વલી શાતા અને અશાતાના જે
વે કરી બે પ્રકારે વેદનીય કર્મ તે સુખ તથા ડુઃખનું નિમિત્ત કારણ છે. ॥ ૧૬૯ ॥

હવે મોહનીયકર્મ કહેહે. મૂલ:-કોહો માણો માયા, લોજોણંતાણુબંધિણો ચ
વરો ॥ એવમપ્પચ્ચક્ષાણા, પચ્ચક્ષાણાય સંજલણા ॥ ૧૭૦ ॥ અર્થ:-ક્રોધ, માન,
માયા અને લોજ એ ચાર જે અનંતા સંસારનું અનુબંધ કરે તે જેને ઇત્પન્ન થયા ઠતાં
જ્યાંસુધી તે પ્રાણી જીવતું રહે ત્યાંસુધી તેનીસાથે રહે, અને નરકગતિના કારણ થાય. સ
મ્યક્ત્વનું રંધન કરે એટલે સમ્યક્ત્વ આવવા ન આપે. તેમાં અનંતાનુબંધી ક્રોધ તે પ
ર્વતની સ્ફુટ સમાન જાણવો અને અનંતાનુબંધી માન તે પાશ્વાણના આંજલા સ
માન જાણવું. તથા અનંતાનુબંધી માયા તે મહાનિવહ વાંશના મૂલ સમાન જાણ
વી, તથા અનંતાનુબંધી લોજ તે ક્રમિના રંગ સમાન જાણવો. ॥ ૧૭૦ ॥

એવંકે ૦ એરીતે વલી અપ્રત્યાભ્યાનીયાનાવરણ જે અણુવતરૂપ પચ્ચક્ષાણને આ
વરે એના ઇદ્યથી જીવ કોઈ પચ્ચક્ષાણ કરી શકે નહીં એ ઇપના થકા એકવર્ષ સુ
ધી રહેહે, તિર્યંચની ગતિના કારણ થાય તેમાં અપ્રત્યાભ્યાની ક્રોધ તે પૃથ્વીના
સ્ફુટ સમાન જાણવો, અને અપ્રત્યાભ્યાની માન તે અસ્થિ સમાન જાણવું, વલી

अप्रत्याख्यानी माया ते मेंढाना शिंगडा समान जाणवी. तथा अप्रत्याख्यानी लोच ते कादव समान जाणवो.

हवे जे जीवना सर्व विरतिरूप गुणने आवरे ते प्रत्याख्यानावरण जाणवुं, ए उपन्या ठतां चार मास सुधी रहें, ए मनुष्यनी गतिनुं कारण थाय ठे. तेमां प्रत्याख्यानी क्रोध ते वेलुनी रेखा समान जाणवो, अने प्रत्याख्यानी मान ते काष्ठ समान जाणवुं. तथा प्रत्याख्यानी माया ते गोमूत्रिका समान जाणवी. वली प्रत्याख्यानी लोच ते खंजन समान जाणवो.

हवे संज्वलन ते किंचितमात्र दीपे, उपरांत उपशमि जाय. ते उपन्या ठतां घणामां घणो रहें तो पन्नर दिवससुधी रहें. देवनी गतिनुं कारण थाय, यथाख्यात चारित्र्यरुंधन करे. तेमां संज्वलनो क्रोध ते पाणीनी रेखासमान जाणवो. अने संज्वलन मान ते नेत्रनी लाकमी समान जाणवुं; अने संज्वलननी माया ते वृद्धनी अवज्जेहिका समान जाणवी अने संज्वलननो लोच ते हलडना रंग समान जाणवो.

मूलः—सोलस इमे कसाया, एसो नव नोकसायसंदोहो ॥ इही पुरिस नपुंस ग, रुवं देयत्तयं तंमि ॥१४१॥ अर्थः—ए सोल कषाय कइया. हवे वली नव नोकषायनो संदोहके समूह देखाडें. इही शब्दे स्त्री, तेनो जे वेद ते स्त्रीवेद जाणवो. जेना उदयथकी पुरुषप्रत्ये अनिलाष थाय ठे. बीजो पुरुषवेद ते, जेना उदयथकी स्त्रीप्रत्ये अनिलाष थाय ते जाणवो. त्रीजो नपुंसकवेद, जेना उदयथकी पुरुष तथा स्त्री बंने प्रत्ये अनिलाष थाय. कारिस, तृण, ने नगर दाह समान अनुक्रमे एवे स्वरूपे ए त्रयो वेद जाणवा. ॥१४१॥

मूलः—हासरइ अरइ जय सोयं डुगंठ तिहास ठक्कमिमं ॥ दरसिण तिगंतु मिह्णत्त मीस संमत्त जोएण ॥ १४२ ॥ अर्थः—कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्या विना नयन विकार उपजे, हास्य आवे, ते हास्यमोहनीय जाणवी. तेमज कोइक सुखनुं कारण उपन्ये अथवा कारण उपन्याविना स्वजावे सुखनुं वेदनुं ते बीजुं रतिमोहनीय कर्म जाणवुं. त्रीजुं ए थकी विपरीत ते अरतिमोहनीयकर्म जाणवुं. चोथुं इह लोकादिक सकारण अथवा कारण विना मनमां जय उत्पन्न थाय ते नयमोहनीयकर्म जाणवुं. पांचमुं इष्टवियोगादिक जनित अश्रुपात शोक उपजे ते शोकमोहनीयकर्म जाणवुं. ठठुं बीजत्सगंधने योगे प्राणीने छुगुप्सा उपजे ते छुगुप्सामोहनीयकर्म जाणवुं. ए हास्य षट्क जाणवुं. हवे दर्शन त्रिक ते, मिथ्यात्व मिश्र ने सम्यक्त्वरूप अविद्यु- अर्धविद्यु- ने शुद्ध पुंजत्रिक रूप जा

ણવા. અનુક્રમે મિથ્યાત્વ તે શ્રીવીતરાગ પ્રણીત તત્ત્વને સર્વદે નહી, અને મિથ્યને પ્રજાવે શ્રી જિનોત તત્ત્વ ઉપર રાગ પણ ન હોય અને દેષ પણ ન હોય. સમ્યક્ત્વ તે જીવાદિક તત્ત્વને વિપે રુચિનું કરવું. એ સમકિતને યોગે મલ્યા ત્રણ થાય. ॥૧૪૧॥

મૂલ:-શ્યમોદ અઠવીસા, નારય તિરિ નર સુરાચય ચઠકં ॥ ગોયં નીયં ઠંચં, ચ અંતરાયંતુ પંચવિદં ॥ ૧૪૨ ॥ અર્થ:-પ્રીતે મોહનીયકર્મની અઠાવીશ ઉત્તર પ્રકૃતિ કહી અને નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય તથા દેવતાના આયુષ્યના જેવ સંબંધી આયુર્કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિ ચાર કહીહે. ઠંચ અને નીચના જેવથકી ગોત્ર કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ બે પ્રકારેજ જાણવી. અને અંતરાય પાંચ પ્રકારેહે તેજ સૂત્રકાર કહેહે. ॥૧૪૩॥

મૂલ:-દાવં નજહે જાહો, ન હોઈ પાપઈ ન જોગ પરિ જોગો ॥ નિરઝવિય સચા હોઈ અંતરાય પ્પનાવેણ ॥ ૧૪૪ ॥ અર્થ:-ઠતિ સામગ્રીએ તથા ઠતા પાત્રને સંયોગે દાન આપી શકે નહી તે દાનાંતરાય જાણવું. ઠતિ વસ્તુએ આપનાર આપતો હોય પણ જેના ઉદયથી પ્રાણીને તે વસ્તુની પ્રાપ્તિ ન થાય તે જાનાંતરાય જાણવું. જોગની ઠતિ સામગ્રીયે પણ જોગવી શકે નહી તે જોગાંતરાય જાણવું. તેમજ જલી ગૃહણી પ્રમુખ ઉપજોગની સામગ્રી ઠતિએ પણ ઉપજોગવી ન શકે તે ઉપજોગાંતરાય જાણવું. શરીરે ગાઠો નિરોગી પુષ્ટ ઠતો પણ અશક્ત, તૃણ માત્ર જાંજી ન શકે તે વીર્યાંતરાયનો પ્રજાવ જાણવો. ॥૧૪૫॥

હવે નામકર્મની પ્રકૃતિ જેટલે પ્રકારે થાય તે અનુક્રમે દેખાડેહે. મૂલ:-નામે બાયાલીસા, જેયાણં અહવા હોઈ સત્તરી ॥ અહવા વિદુ તેણઈ, તિગ અહિય સયં હવઈ અહવા ॥ ૧૪૬ ॥ અર્થ:-નામકર્મને વિપે બેતાલીશ ઉત્તરપ્રકૃતિના જેવ અથવા સદસર હોયહે, અથવા વલી ત્ર્યાણુ પણ થાયહે, અથવા એકશોને ત્રણ પણ થાયહે, તેમાં પ્રથમ બેતાલીશ પ્રકૃતિ કહેહે. ॥ ૧૪૭ ॥

મૂલ:-પદમા બાયાલીસા, ગઈ જાઈ સરીર અંશુંવંગેય ॥ બંધણ સંઘાયણ સંઘયણ સંગણ નામંચ ॥ ૧૪૮ ॥ અર્થ:-પ્રથમ બેતાલીશ પ્રકૃતિ તે આવીરીતે ગતિ, જાતિ, તત્ત્વ તે, ઔદારિકાદિક, અંગોપાંગ, બંધન, સંઘાતન, સંઘયણ, સંસ્થાન, નામ

મૂલ:-તદ્ વન્ન ગંધ રસ ફાસ નામ અયુરુ જડુઅંચ બોધવં ॥ ઉવઘાય પરા ઘાયા, છુપુવિકસાસ નામંચ ॥ ૧૪૯ ॥ આયાબુક્કોય વિહાય ગઈ તસથાવરાજિહાણં ચ ॥ બાયર સુદુમં પક્કાત્તા પક્કાતંચ નાયવં ॥ ૧૫૦ ॥ પત્તેયં સાહારણ, ધિર મથિર સુજાંસુજંચ નાયવં ॥ સૂજગદૂજગનામં, સૂસર તદ્ દૂસરંચેવ ॥ ૧૫૧ ॥ આણ્કમ ણાઈક્કં, જસંકિત્તો નામ અજસ કિત્તીય ॥ નિમ્માણં તિહયરં, જેયાણવિ હુંતિમેજે

या ॥ १८० ॥ अर्थः—तेमज वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, अगुरुलघु, उपघात, पराघात, आनुपूर्वी, श्वासोश्वासनाम, आतप, उद्योत, विहायोगति, त्रस, थावर, बादर, सूक्ष्म, पर्याप्त, अपर्याप्त, जाणवा. प्रत्येक, साधारण, स्थिर, अस्थिर, शुभ, अशुभ, जाणवुं. सुजग, दुर्जगनाम, सुस्वर, दुस्वर, आदेय, अनादेय, यशःकीर्तिनाम, अयशःकीर्तिनाम, निर्माण अने तीर्थंकरनामकर्म, ए बेतालीश जेदना नाम कहा ॥ १८० ॥

हवे ए बेतालीश जेदना वली प्रतिजेद थाय ते कहेबे—मूलः—गइ होइ चउ पयारो, जाईविय पंचहा सुणेयवा ॥ पंचय हुंति सरीरा, अंगोवंगाइ तिजेव ॥ १८१ ॥ अर्थः—गम्यते एटजे जनुं प्राणी ए जे एनेविषे एटला माटे एने गति कहिये. ते देवादिकना जेदयकी चार प्रकारे ठे. जाति ते एकेंडियादिकना जेद यकी पांच प्रकारे जाणवी. शरीर ते औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तेजस ने कर्मण एपांच जाणवां. अंगोपांग ते तेजस तथा कर्मण ए बे शरीरने होतां नथी, माटे औदारिकादिक त्रण शरीरनाज होय ठे तेथी त्रणज जाणवां. ॥ १८१ ॥

मूलः—ठस्संघयणा जाणसु, संगणा विय हवंति ठजेव ॥ वज्राईण चउकं, अगुरु लहु वधाय परधाय ॥ १८२ ॥ अर्थः—संहनन ते वज्रकृषन नाराच, कृषननाराच, नाराच, अर्धनाराच, कीलिका, अने सेवार्त्तरूप ए अस्थि रचना विशेष जाणवां. संस्थान ते समचतुरस्र, त्र्यग्रोध, सादि, वामन, कुब्ज अने हुंमक एवे नामे ठ होयठे. वर्णादिक चार ते आवीरीते. वर्ण, गंध, रस ते स्पर्श. अगुरुलघु ते जेना उदययकी प्राणीतुं शरीर जारी अने हलवुं पण न थाय तेअगुरु लघु. अने उ पघात नाम कर्म तेने कहिए; जेना उदययकी जीव उपघात एटजे विनाश पामे ते विनाश पण पोतानाज शरीरे करी थाय. जेम पडजीनप्रमुख निकले, ते जाणवुं. पराघात नाम कर्म ते जेना उदययकी पोतायकी बलवंत जे होय तेने पण ड निरीदय होय; कोइ सन्मुख जोइ शके नही, कोइ सांमो बोली शके नही. ॥ १८२ ॥

मूलः—अणुपूर्वी चउजेया, उस्सासं आयवंच उक्कोय ॥ सुहअसुहा विहगगई, तसाय वीसंच निम्माणं ॥ १८३ ॥ अर्थः—आनुपूर्वीपण गतिनीपरे चार प्रकारे जाणवी. पण एटजुं विशेषठे के जीवे जे गतिनुं आयुष्य बांध्युं होय ते गतिनेविषे दोरिए बांधि वृषजादिकने जेम खेंची लइ जइए तेम खेंचीने लइ जाय ते चार गति आश्री चार अणुपूर्वी जाणवी. जेना उदययकी जीव श्वासोश्वास लेवानी समर्थाइए करी सहित थाय ते उश्वास नाम कर्म जाणवुं. जेना उदययकी पोते अतापवंत थको पण अनेरा जीवोने ताप उपजावे. जेम सूर्यनुं मांमनुं

पृथ्वी कायिक जीव ते पोते शीतलथका परने ताप उपजावे ठे, तेनी परे ताप उपजावे ते आतप नाम कर्म जाणवुं, जेना उदयथकी जीवना अंग उद्योतवंत थाय; जेम देवता यतिने उत्तरवैक्रिये ज्योतिषि तथा खजूआ प्रमुखना शरीर दीपे ते उद्योत नाम कर्म जाणवुं. शुजने अशुज विहायो गति-तेमां शुज विहायो गतिना उदय थकी गज वृषणादिकनी परे जली गति थायठे. अने अशुज विहा योगतिना उदयथकी खर शूकरादिकनी परे माठी गति थायठे.

त्रसादिक वीश ते त्रस दशक तथा स्थावर दशक. तेमां त्रसनाम कर्मना उदयथकी प्राणी बे इंडियादिक जाव पामे; बादरना उदयथकी जीव बादरपणुं ल हे. जे पोतपोतानी पर्याप्ति पूरण करे ते पर्याप्तिनाम कर्म, प्रत्येक जाव प्राणी पामे ते प्रत्येकनामकर्म, जेना उदयथकी दांत प्रमुखने स्थिरपणुं थाय ते स्थिर नाम कर्म, जेना उदयथकी नाजीनी उपरना अंगने शुजपणुं होय ते शुजनामकर्म, जेना उदयथकी समस्त प्राणीने इष्टथाय ते सौभाग्यनाम कर्म, जेना उदयथकी मनोहर स्वर थाय ते सुस्वरनाम कर्म, जेना उदयथकी तेजुं वचन समस्त लोकने ग्राह्य थाय ते आदेयनाम कर्म अने जेना उदयथकी यशःकीर्त्तिए करीसहित थाय ते यशःनाम कर्म. ए त्रस दशको कह्यो. ए थकी विपरीत स्थावर दशक ठे. जेना उदयथकी जीव पृथ्व्यादिकपणु पामे ते स्थावर नामकर्म, एम सर्व दशेबोल विपरीतपणे जाणवा. एटजे सूक्ष्म, अपर्याप्ति, साधारण, अस्थिर, अशुज ते ना नीथकी नीचे पादादिक, अवयव, अशुज होय, दौर्जाग्य ते दुर्जाग्यना उदयथकी जीव दुर्जाग्य थाय, दुस्वर, अनादेय, अयश ते कोइतुं धणुज जलुं कखा थका पण यश मजे नही. ए थावर दशक कह्यो. निर्माण ते सूत्रधारनी परे आप आ पणा अंग जे ठामो ठाम रहे ते जाणवुं. ॥ १८३ ॥

मूलः—तिष्ठयरेण सहिया, सत्तछीए हवंति पयडीउ ॥ सम्मामीसेहिविणा, तेव ज्ञा सेस कम्माणं ॥ १८४ ॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त प्रकृतिने तीर्थकरनाम कर्म करी सहित करिए तेवारे नामकर्मनी शडसठ प्रकृति थायठे. तथा शेष सात कर्मनी जे पंचावन प्रकृति ठे तेमांशी सम्यक्त्व अने मिश्र विना शेष कर्मनी त्रेपन प्रकृति थायठे. ॥ १८४ ॥

मूलः—एवं वीसुत्तरसय, बंधेपयडीण होइ नायवं ॥ बंधण संघायाविय, सरी रगहणेण इह गहिया ॥ १८५ ॥ अर्थः—एम सहसठ तथा त्रेपन मेलव्याथकी आठे कर्मनी एकशे ने वीश प्रकृति बंधनेविषे थायठे ते जाणवी. इहां कोइ कहेशेके प्रथम जेवारे बेतालीश प्रकृति कही तेवारे तेमां बंधन अने संघातन प्रकृति कही; अ

ने हमणां सदसतमांहे ते केम गणता नथी? तेने कहेहे के बंधन ने संघातन ते शरीरने ग्रहणे इहां लीधाढे. माटे ए पृथक् ग्रहण कर्थाढे ॥ १८५ ॥

हवे त्र्याणु नेद देखाढेढे. मूलः—बंधण जेया पंचव, संघाया विय हवंति पंचे व ॥ पणवस्मा दोगंधा, पंचरसा अरु फासाय ॥ १८६ ॥ अर्थः—बंधनना पांच नेद. त्यां जे औदारिकादिक पुजल बांध्याढे, अने बांधिए ढइए तेने तेजस अने कार्मण साथे जेम लाख संश्लेष इव्य तेनी परे मेलववुं ते औदारिक बंधन. एमज वैक्रिय, आहारक, तेजस अने कार्मणना नेदे करी पांच प्रकारे जाणवुं. तेम संघात ते पण पांच प्रकारे थायढे. त्यां जेम दंताली तृणना समूहने एकठा करेढे तेम जे औदारिकादिक पुजलने एकठा करेढे ते संघात कहिए. ते औदारिकादिक पांच जाणवा; अने वस्त्राके० वर्ण पांच. कृष्ण, नील, रक्त, पीत, अने श्वेतना नेदे जाणवा. सुरजी अने डुरजी ए बे गंध जाणवी. तिक्त, कटु, कसायल, आम्ल ने मधुर ए पांच रस जाणवा. गुरु, लघु, मृड, खर, शीत, उष्ण, स्निग्ध ने रुद्ध, ए आव स्पर्श जाणवा.

मूलः—दस सोलस ढवीसा, एया मेलेवि सत्त सठीए ॥ तेणउर्फ होइ तठ, बंध ए जेयाउ पन्नरस ॥ १८७ ॥ अर्थः—बंधन पांच अने संघात पांच ए दश थया तथा सोलसके० सोल ते आवीरीते के वर्णादिक वीश प्रकृतिथकी सामान्यपणे प्रथमनी समसतमां वर्ण चतुष्क आवी गयुंढे ते, वीशमांथी वर्ण चतुष्क काहा डी नाखिये तेवारे सोल प्रकृति रहेढे; ते पूर्वोक्त पांच बंधन ने पांच संघात साथे मेलवतां ढवीश थाय. ते वली समसत साथे मेलवी थकी त्रांणुं थाय ढे. ॥ १८७ ॥

हवे एकशोने त्रण नेद देखाढेढे. बंधनना पन्नर नेद ते आवीरीते थाय ढे. मूलः—वेउवाहारो रालियाण संगतेय कम्मजुत्ताण ॥ नवबंधणाणिइयर, इसहिया णं तिन्नि तेसिंच ॥ १८८ ॥ अर्थः—वैक्रिय, आहारक ने औदारिक एना संगके० पोत पोताना त्रण. ते आवीरीते, वैक्रिय वैक्रिय बंधन, आहारक आहारक बंधन, औदारिक औदारिक बंधन, ए त्रण थया तथा तेजस ने कार्मणे युक्त ते आवीरीते. वैक्रिय तेजस बंधन, वैक्रिय कार्मण बंधन, आहारक तेजस बंधन. आहारक कार्मण बंधन, औदारिक तेजस बंधन, ने औदारिक कार्मण बंधन ए सर्व मली नव बंधन थयां. अने इतर ते तेजस कार्मणरूप, ए बे सहित त्रण थाय, ते आवीरीते, वैक्रिय तेजस कार्मण बंधनरूप, आहारक तेजस कार्मण बंधन, औदारिक तेजस कार्मण बंधन ए बार थया. तिन्नि तेसिंचे० वली तेजस ने कार्मणना त्रण ते आवीरी ते; तेजस तेजस बंधन, तेजस कार्मणबंधन, कार्मण कार्मण बंधन ए पन्नर थया.

मूलः—सवेहिं वि बवेहिं, तिगअदिय सयंतु दोइ नामस्त ॥ इय उत्तरपयडीणं, कम्मज्ज अछवन्नसयं ॥ १८९ ॥ अर्थः—एम सर्व ए पन्नर बंधन ते पूर्वोक्त पंचक रहित करी मेलविये तेवारे एकशोने त्रण नाम कर्मनी उत्तर प्रकृति थायठे, एम उत्तर प्रकृति सर्व अछगके ० आठेकर्मनी मली एकशोने अछावन्न थायठे. इति पंचविंशति गाथाथी.

अवतरणः—बंध उदय उदीरणा सत्ताणंकिंपिसरुवति एटजे कर्मना बंध उदय उदीरणा अने सत्ताणुं किंचित् स्वरूप कहेवानुं बशोने सत्तरमुं द्वार कहेठे. मूलः—सत्तच्छेग बंधा, सत्तुदया अत्तसत्तचत्तारि ॥ सत्तच्छ पंच डुगं, उदीरणा गाण संखे यं ॥ १९० ॥ अर्थः—पेहेलो सात, आठ, उ अने एक ए चार स्थानक बंधनेविषे होय, सत्ता अने उदयनेविषे, आठ, सात अने चार ए त्रण स्थानक होय. तथा सात, आठ, उ, पांच अने बे उदीरणानेविषे होय. ए स्थानकनी संख्या कही. ॥ १९० ॥

मूलः—बंधेठ सत्ताणवग, बव्हिह मोहाउ इगविहंसायं ॥ संतोदएसु अछउ, सत्त अमोहा चउ अघाई ॥ १९१ ॥ अर्थः—बंध ते जीव आठकर्मनुं करे, अने जे वारे सात कर्मनुं बंध करे, तेवारे आयु वरजीने करे, जेवारे उ कर्मनुं बंध करे तेवारे मोहनीय तथा आयु ए बे वरजीने शेष ठनुं बंध करे. जेवारे एकनुं बंध करे तेवारे एक सातावेदनीयनुं बंध करे. एवं बंधस्थाननी संख्या कही. हवे संतो दएसुके ० सत्ता अने उदयनेविषे कहिए ठैए. त्यां सत्ताये अने उदये आठ कर्म होय. अने मोहनीयरहित सात होय. अने चार धनघातिकर्म रहित होय तेवारे शेष चार सत्ता अने उदये थाय. ॥ १९१ ॥

हवे उदीरणाना स्थानकनुं स्वरूप कहेठे. मूलः—अछउदीरइसत्तउ, अणाउठ विह भवेयणियआक ॥ पण अवियण मोहाउग अकसाइ नाम गोत्तडुगं ॥ १९२ ॥ अर्थः—मिथ्यात्व गुणगणायी मांभीने प्रमत्तगुणगणायुधी जीव निरंतरपणे आठकर्मनी उदीरणा करे, अने केवल जे नवसंबंधी आयुष्य अनुजवेठे ते जेवारे आवलिकाविशेष थाय तेवारे आयुष्यने आवलिका प्रविष्टपणाये करीने उदीरणानो अनाव. तेथी सात कर्मनुं उदीरक होय. वजी सम्यक् मिथ्यादृष्टि गुणस्थान के प्रवर्तमान थको सदा आठ कर्मनुं उदीरक होय; जे कारण माटे आवलिका विशेष आयुष्यठते मिश्रगुण गणानो असंजव ठे, ते आवीरीते अंतरसुहूर्त अवशेष आ गुण्ये मिश्र गुणगणायकी पद्धति थको जीव सम्यक्त्वे अथवा मिथ्यात्वे जाय माटे; तथा अप्रमत्त अपूर्वकरण अने अनिवृत्ति बादर ए गुणगणानेविषे वेदनीय अने आयुष्य वरजी शेष उ कर्मनुं उदीरक थाय. वेदनीय ने आयुष्यनेविषे

अति विशुद्ध अथ्यवसायपणे करी उदीरणायोग्य अथ्यवसाय स्थानकनो अज्ञाव ठे, पण सूक्ष्म संपरायगुणताणे ज्यांजगे मोहनीय आवलिकाविशेष नथाय त्यां जगे आवलिकाविशेषे मोहनीयने उदीरणाना अज्ञावथकी ठ कर्मनुं उदीरक थाय.

अने उपशांत मोहे वेदनीय, मोहनीय तथा आयु वर्जो पांचनुं उदीरक, त्यां वेदनीयने आयुषानुं कारण प्रथम कहुं; अने मोहनीयना उदयना अज्ञावथकी उदरे नही, तथा अकपाइ ह्रीणमोह बारमे गुणताणे ज्यांसुधी ज्ञानावरण दर्शनावरण अंतराय आवलिका प्रविष्ट न होय, त्यांजगी पांचनुं उदीरक; अने ते जेवारे त्रणे आवलिका प्रविष्ट थाय तेवारे तेनी उदीरणाना अज्ञावथकी नाम अने गोत्र लक्षण वे कर्मनुंज उदीरणहार होय. त्यां कारण ए ठे के घातीयां चारकर्ममूलथी ह्रीण थयां, तेहनी उदीरणा रही नथी; अने वेदनीयने आयुषानी पण उदीरणा न थाय; त्यां कारण पूर्वोक्तज जाणवुं. अने अयोगीगुणताणे योगना अज्ञावथकी उदीरणा न करे. अजोगि अणुदीरगोनयवं इति वचनात्. ॥ १९१ ॥

हवे सामान्यपणे बंधादिकनेविषे प्रकृतिनी संख्या कहेवे. मूलः—बंधेवि सुत्तरसयं, सयबावीसंतु होइ उदयंमि॥ उदीरणाए एवं, अडयाज सयंतु संतंमि॥ १९३॥ अर्थः—नवा कर्मनुं ग्रहण ते बंध, तेने सामान्यपणे एकशोने वीश प्रकृतिनो बंध ठे. विपाकेकरी कर्मना पुजलनुं वेदनुंजे ज्यां, तेने उदय कहिए. त्यां एकशोवीश कर्म प्रकृति उदयावलिकाये थाय. अणपाम्या कर्मने उदयावलिकानेविषे आणवो ते उदीरणा. त्यांपण एमज एकशो ने बावीश कर्मप्रकृतिनी उदीरणा थाय. सत्ता तेने कहिए जे उत्तानो जाव ते सत्ता कर्मनी स्थिति पोतेज जाणवी. ते एकशो ने अछावन, तेमां पंदर बंधनठे तेमांथी दशबंधन जुदां काढीए, शेष पांच बंधन राखिए तेवारे एक शो ने अमृतालीश प्रकृति सत्ताए जाणवी. एनो यंत्रदेखाहेवे. इतिगाथा चतुष्टयार्थ ॥

ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ९	वेदनी १	मोहनी १६	आयु ४	नाम ६४	गोत्र १	अंतराय ५	बंधनेविषे ११०
ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ९	वेदनी १	मोहनी १८	आयु ४	नाम ६४	गोत्र १	अंतराय ५	उदय अने उदीरणाए १११
ज्ञाना वर्ण ५	दर्शना वर्ण ९	वेदनी १	मोहनी १८	आयु ४	नाम ९३	गोत्र १	अंतराय ५	सत्तानेविषे १४८

अवतरणः—कम्मविई साबादत्ति एटले कर्मनो अबाधाकाल तेणेकरी सहित कर्मनी स्थितितुं बरौने अढारमुं ढार कहेढे. मूलः—मोहे कोडाकोडी, सत्तरी वी सं नामगोयाणं ॥ तीसयराण चउएहं, तेत्तीस यराइं आउस्त ॥ १९४ ॥ अर्थः—मोहनीयकर्मनी स्थिति सिचेर कोडाकोडी सागरोपमनी तथा नाम अने गोत्रनी वीश कोडाकोडी; अने इतरके० बीजा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, वेद नीय अने अंतराय ए चार कर्मनी प्रत्येके त्रीश कोडाकोडी सागरोपमनी स्थिति जाणवी. अने आयुर्कर्मनी तेत्तीश सागरोपमस्थिति जाणवी. ॥ १९४ ॥

मूलः—एसा उक्कोस विई, इयरा वेयणिय बारसमुदुत्ता ॥ अउछनाम गोत्ते सुत्तेस ए सुमुदुत्तं ॥ १९५ ॥ अर्थः—ए आठकर्मनी उत्कृष्ट स्थिति कही. अने इयराके० इतर ते जघन्य स्थिति तो वेदनीय कर्मनी बार मुहूर्त्त, अने नाम तथा गोत्रकर्मनी आठ आठ मुहूर्त्त. शेष ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनी, आयु ने अंतराय ए पांचकर्मनी जघन्यस्थिति एक एक अंतरमुहूर्त्तनी जाणवी. ॥ १९५ ॥

मूलः—जस्स जइ कोडिकोडीय तस्स तेत्तिय सयाणि वरसाणि ॥ होइ अबाधाका लो, आउंमि पुणो नवति जागो ॥ १९६ ॥ अर्थः—जे कर्मनी जेटली कोडाकोडी स्थिति तेने तेदला वर्षना शैकडा अबाधाकाल होय, अने आयुर्कर्मनो अबाधाकाल नवनो त्रीजो जाग होय. केमके आयुष्यनो बंध वर्तमान आयुष्याने त्रीजे जागे थाय. यडुक्तं ॥ सोवक्कमाउ आपुण, सेसति जागे ह्वा नवमजागे ॥ सत्तावीसे मेवा, अंत मुदुत्तं मेवावि ॥ १९६ ॥ इति गाथा त्रयार्थ.

अवतरणः—बायालीसाउ पुत्तपयडीउति एटले बेंतालीश पुंण्यप्रकृतितुं बशो ने ओगणीशमुं ढार वखापोढे. मूलः—सायं उच्चागोयं, नरतिरि देवाउ नाम एयाउ ॥ मणुअडुगं देवडुगं, पंचिंदिय जाइ तणुपणगं ॥ १९७ ॥ सातावेदनीय, उच्चैर्गोत्र, मनुष्यायु, तिर्यंचायु, अने देवायु, हवे एमां नाम कर्मनी जेटली प्रकृति ढे ते कहेढे. मनुष्यगति, मनुष्यानुरुपूर्वी, देवगति, देवानुपूर्वी, पंचेंदियजाति, औदारिक वैक्रिय, आहारक, तेजस ने कामेण ए पांच शरीर जाणवां. ॥ १९७ ॥

मूलः—अंगोवंगतिंगणिय, संघयणं वज्जरिसहनारायं ॥ पढमंचिय संगणं, वन्नाइ चउक्क सुपसहं ॥ १९८ ॥ अर्थः—आयना त्रण शरीरना अंगोपांग, वज्र क्षयननाराच संघयण, समचतुरस्र संस्थान, सुप्रशस्त के०जलो वर्ण, गंध, रस ने स्पर्श. ॥ १९८ ॥

मूलः—अयुरुलहु पराघायं, उस्सासं आयवंच उक्कोयं ॥ सुपसहा विहगई, तस्साइ दसगंच निम्माणं ॥ १९९ ॥ अर्थः—अयुरुलघु, पराघात, आसोश्वास,

आतप, उद्योत, सुप्रशस्त, शुजविहायोगति, त्रसदशक, ते आवीरीते. त्रस, बादर, पर्याप्त, प्रत्येक, स्थिर, शुज, शुजग, सुस्वर, आवेय, ने यश ए त्रसदशक अने निर्माण.

मूलः—तिष्ठयरेणं सहिया, पुन्रप्यडीठ हुंति बायाला ॥ सिवसिरि कडक्कियाणं, सयावि सत्ताण मेयाउ ॥ ३०० ॥ अर्थः—तीर्थीकरनाम कर्म सहित बेतालीश पुण्य प्रकृति होयडे ते मोक्ष लक्ष्मीए जेने सन्मुख जोयुंढे. एवा प्राणी तेने ए सदा थायडे.

अवतरणः—बासीई पाव पयडिउत्ति एटले व्यासी पाप प्रकृतिनुं बशोने वीशमुं द्वार कहेडे. मूलः—नाणंतराय दसगं, दंसण नवमोह पयइ ठवीसा ॥ अस्सार्यनिर याउ, नीयागोएण अडयाला ॥ ३०१ ॥ अर्थः—मतिज्ञानावरण, श्रुतज्ञानावरण, अवधिज्ञानावरण, मनपर्यवज्ञानावरण, केवलज्ञानावरण, दानांतराय, लाजांतराय, जोगांतराय, उपजोगांतराय, वीर्यंतराय, तथा चार दर्शन ने पांच निष्कामली नवप्रकारे दर्शनावरण कर्म. तथा सम्यक्त्वने मिश्रटाली शेष ठवीश प्रकृति, मोह नीयनी असातावेदनीय, नरकायु, ने नीचैर्गोत्रेकरी सहित अडतालीश जेद थया.

मूलः—नरयडुगं तिरियडुगं, जाइ चउक्कं च पंच संघयणा ॥ संगणा विय पंचउ वन्नाइ चउक्क मपसडं ॥ ३०२ ॥ अर्थः—नरकगति, नरकानुपूर्वी, तीर्थचगति, तीर्थचानुपूर्वी, एकेंद्रियजाति, बेइंद्रियजाति, त्रेंद्रियजाति, चउरेंद्रियजाति, रूपन नाराचादिक पांच संघयण, व्यग्रोधादिक पांच संस्थान, अप्रशस्त वर्णादिक चार.

मूलः—उवघाय कुविहयगई, थावर दसगेण हुंति चउतीसा ॥ सत्ताउ मिलियाउ, बासीई पावपयमीउ ॥ ३०३ ॥ उपघातनाम, अशुजविहायोगति, थावर दशक कहे डे, थावर, सूक्ष्म, अपर्याप्त, साधारण, अधिर, अशुज, दौर्जाग्य, दुःस्वर, अनादेश अने अयश ए दश मेलविए तेवारे नरकद्विकादिषकी मांमी इहां सुधी चोत्रीश थायडे. अने अडतालीश प्रथमनी सर्व मेलवतां व्यासी पाप प्रकृति थायडे. इतिगाथात्रयार्थः

अवतरणः—जाव ठक्कं च पडिजेयं एटले प्रतिजेदे करी सहित ठ जावनुं बर्जोने एकवीशमुं द्वार कहेडे. मूलः—जावाठ ज्ञोवसमिय, खइय खउवसम उदय परिणा मा ॥ डुनवछारिगवीसा, तिगजेया सन्निवाउय ॥ ३०४ ॥ अर्थः—विशिष्टहेतुयकी स्वजावथकी अथवा प्राणीने ते ते स्वरूपे होय ते जाव परिणामनुं विशेष जाणवुं. अथवा ए उपशमादिक पर्याये जे होय ते जाव जाणवो. इहां च शब्द अवधारणने अर्थे डे, त्यां पहेलो जन्म ठन्न अग्निनीपरे जे अवस्था प्रदेगे होय पण उदयनो अजाव एवो उपशम ते मोहनीयनोज थाय पण शेष कर्मने उपशम न थाय. ते कारणे मोहनीयने उपशमे थयो ते उपशमिकजाव जाणवो. बीजो मोहनीयना ह

યથાકી થયો તે હાથિક જાવ. ત્રીજો કેટલાક કર્મનો ક્ષય અને કેટલાકનો ઉપશમ તેણે કરી થયો તે હાથોપશમિકજાવ. ચોથો આઠ કર્મને પોતાના ઉદયનેવિષે પદ્ધાંત્યોએ તેનો પોતાના સ્વરૂપે કરી અનુજવવો તે ઉદય; તેણેકરી નિપન્યો તે ઉદયિકજાવ જાણવો. પાંચમો પરિણમવું તે કોઈક રીતે પ્રથમની અવસ્થાને સૂકી આગલી અવસ્થાનેવિષે જાણવું તે પરિણામ તેને વિષે જે નિપન્યો તે પરિણામિક જાવ જાણવો. ઠાઠો સમ્યક્પ્રકારે કરી નિપતન કે ૦ એકઠો મલવો જ્યાંહે તે સન્નિપાત, ઘણા જાવ એકઠા મલ્યાઠતાં એ ઠાઠોજાવ નિષ્પન્ન થાયઠે. એમાં પાંચ જાવના અનુક્રમે બે, નવ, અઢાર, એકવીશ ને ત્રણ એ જેદ જાણવા; અને એ સર્વ જાવ એકઠા મલવાયકી ઠાઠો સન્નિપાતજાવ કેહેવાયઠે. ॥ ૩૦૪ ॥

ઉપશમિકના બે જેદ અને હાથિકના નવ જેદ કહેઠે. મૂલ:-સમ્મચરણાણિ પઢમે, દંસણનાણા઼ ઢાણ લાજાય ॥ઉવજોગ જોગ વીરિય, સમ્મચરિત્તાણિ ય વિર્ણે ॥૩૦૫॥ અર્થ:-દર્શન સત્તકના ઉપશમયકી સમ્યક્ત્વ થાય અને ચારિત્ર મોહનીયને ઉપશમે ચારિત્ર થાયઠે. એ બે જેદ પઢમેકે ૦પહેલો ઉપશમિકજાવનેવિષે થાયઠે. તથા દંસણ નાણ એ સૂત્ર તે સૂચકમાત્ર તેથી દર્શનનાણ શબ્દે કેવલ દર્શન ને કેવલ જ્ઞાન હેવું તથા દાનાદિક પાંચ પ્રકારની લબ્ધી તે પંચવિધ અંતરાયના ક્ષયથકી થાયઠે. એમ હાથિકસમ્યક્ત્વ પણ સત્તકના ક્ષયથી થાયઠે, એમ હાથિકચારિત્ર તે પણ ચારિત્રમોહનીયના ક્ષયથકી થાયઠે. એ નવ બોલ બીજે હાથિક જાવે થાયઠે.

હવે હાથોપશમિકના અઢાર જેદ કહેઠે. મૂલ:-ચઠનાણા નાણતિગં, દંસણતિગં પંચદાણ લઙ્ઘીઠ ॥ સમ્મતં ચારિત્તં, ચ સંજમા સંજમો તણે ॥૩૦૬॥ અર્થ:-મલ્યાદિ ચાર જ્ઞાન તથા મલ્યાદિક ત્રણ અજ્ઞાન, દર્શનત્રિક તે ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન ને અવધિદર્શન લક્ષણ જાણવું. તથા દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ ને વીર્ય એ પાંચ લબ્ધી; इहां એ વિશેષઠે કે હાથિકજાવનેવિષે કોઈકહેરો કે દાનાદિક પાંચ લબ્ધિ પૂર્વેહાથિક જાવે કહી, તો इहां વલી હાથોપશમિક જાવે કેહેતા થકા વિરોધ ઠ પજેઠે. ત્યાં એ ઉત્તર જે; દાનાદિક લબ્ધી બે પ્રકારે ઠે; અંતરાય કર્મના ક્ષય થવાથી હાથિકલબ્ધી કેવલીને થાય. તથા હાથોપશમ લબ્ધિ જે કહી તે ઉદયસ્થને થાયઠે. એ પન્નર થયા અને સોલમું સમ્યક્ત્વ પણ સત્તકને હાથોપશમે થાયઠે. અને સત્તરમું હાથોપશમે ધુરલા ચારિત્ર સામાયિકાદિકચાર થાયઠે; તેમજ અઢારમું સંયમાસંયમ રૂપ દેશવિરતિચારિત્ર તે અપ્રત્યાભ્યાનાવરણ કષાય મોહનીયને હાથોપશમે થાય. એ અઢારજેદ ત્રીજા હાથોપશમિક જાવના થયા. ॥૩૦૬॥

હવે ઉદયિક જાવના એકવીશ જેદ કહેહે. મૂલ:-ચઘડ્ ચઠક્સાયા, લિંગતિ
અં લેસલક્ક મન્નાણં ॥ મિહ્તમ સિદ્ધતં, અસંજમો તદ્ ચઠ્ઠમિ ॥૩૦૭॥ અર્થ:-
ગતિપ્રમુલ્લ સર્વ ચોથે ઉદયિક જાવે થાયહે. ત્યાં ગતિચાર તે નામકર્મના ઉદયથકી
જીવને હોય. અને ચાર કપાય તે કપાયમોહનીયના ઉદયથી થાય, લિંગ ત્રણ પણ
મોહનીયના ઉદયથી સંજવે, અને લેશ્યા ઠ તે જે કહેશે કે યોગપરિણામ તે લેશ્યા
તેને મતે તો યોગ ત્રણનું ઉપજાવનાર જે કર્મ તેના ઉદયથી લેશ્યા સમજવી. અને
જે કહેશે કે કર્મ નિષ્પંદ લેશ્યાહે તેને અનિપ્રાયે તો આત્મકર્મના ઉદયથકી લે
શ્યા સમજવી. જેમ સંસારીને અસિદ્ધપણુ તે આત્મકર્મના ઉદયથકી હોયહે. એક
વલી કપાયનો નિષ્પંદ તે લેશ્યાહે એમ કહે છે; તેના અનિપ્રાયે તો કપાય મોહની
યના ઉદયથકી થાયહે. એ સત્તર થયા અને અઢારમું અજ્ઞાન, અગોણીશમું મિધ્યાત્વ
વીશમું અસિદ્ધપણુ અને એકવીશમું અવિરતિ અસંયમપણું. તેમાં અજ્ઞાન તે વિપ
રીત બોધરૂપ જે મતિ અજ્ઞાનાદિક ત્રણ તે જ્ઞાનાવરણ મિધ્યાત્વ મોહનીયના
ઉદયથકી થાય. અને પ્રથમ જે અજ્ઞાનત્રિક ક્ષાયોપશમિક જાવે કહ્યો હતો તે
વસ્તુના અવબોધ માત્રની અપેક્ષાએ સમસ્ત વસ્તુનું જાણપણું વિપરીત જાવે તથા
અવિપરીત જાવે તે જ્ઞાનાવરણી કર્મને ક્ષાયોપશમેજ થાય. અને જેને સમસ્તપણે
વિપર્યસ્ત લક્ષણ અજ્ઞાનપણુ હોય તે જ્ઞાનાવરણ. અને તે મિધ્યાત્વ મોહનીય
કર્મનાજ ઉદયથી સંજવે. એટલા માટે અજ્ઞાનનેવિષે ક્ષાયોપશમિક અને ઉદયિક
એ બંને જાવ સંજવે છે. તેમાં વિરોધ ન જાણવો. મિધ્યાત્વ મોહનીયના ઉદયથ
કી અસિદ્ધત્વપણું, અને આત્મકર્મના ઉદય થકી અસંયમ, અવિરતિપણુ, તે અપ્ર
ત્યાખ્યાનાવરણ કપાયના ઉદયથકી થાય; એટલા બોલના ઉપલક્ષણથી નિહા
પાંચ અશાતાવેદનીય હાસ્ય રતિ અરતિ પ્રમુલ્લ અનેરા પણ પોતપોતાના કર્મને ઉ
દયિક જાવે ચોથા જાવનેવિષે સંજવતા જાણવા. ॥ ૩૦૭ ॥

હવે પારિણામિક જાવના ત્રણ જેદ કહેહે. મૂલ:-પંચમગંભિય જાવે, જીવો
જવ્વત્ત જવ્વયા ચેવ ॥ પંચાહ્વિ જાવાણં, જેયા એમેવં તેવ્વન્ના ॥૩૦૮॥ અર્થ:-પાંચમા
જાવનેવિષે જીવત્વપણુ અનાદિ પારિણામિક જાવેહે. એમજ બીજું અનવ્યત્વપણુ
અને ત્રીજું અનવ્યત્વપણું પણ અનાદિ પારિણામિક જાવે છે. એનાં ઉપલક્ષણથી ધૃત
ગોલ સાલિપ્રમુલ્લ ને તેમજ મદિરાદિકને નવ પુરાણાદિક અવસ્થાનાવિશેષ, તેમજ
વર્ષધર, પર્વત, જવન, વિમાન, કુટ, રત્નપ્રજાદિકના પુજાનું વિષટકું. નવા પુજાનું
જાગકું ઇત્યાદિક સર્વ તથા વલી ગંધર્વ નગર, હસિતહસતા સરસો દેશાય, ઠક્કા

પાત કપિકે ૦ વાનર, ગાજ, ધૂંહરિ, ઢિગ્દાહ, વીજલી ચંદમાને સૂર્યને ફરતું ૫૧૯
 દેશાય. ગ્રહણે ઇંદુધનુષ્પ થાય. તે સર્વ સાદિ પારિણામિકનાવે છે અને લોકઅલોકન
 સ્થિતિ ધર્માસ્તિકાયાદિક એ સર્વઅનાદિ પારિણામિકનાવે જાણવા. એરીતે પંચઅહા-
 કે ૦ પાંચે જાવના બે, નવ, અઢાર, એકવીશ ને ત્રણ મલ્યાથી ત્રેપન જેદ હોયહે.

હવે ઢાંછો સાંનિપાતિક જાવ તે પ્રથમ પાંચ જાવ કહ્યા તેને જેવારે બેને ૧૦
 ને, ત્રણને સંયોગે, ચારને સંયોગે ઇત્યાદિક આગમોક્ત પ્રકારે કરી પાંચ
 જે જાવ તે મલ્યા ઢાંતાં ઢવીશ જેદ થાયહે. તે આવીરીતે:-દ્વિકસંયોગે દશજંગ, ત્રિ-
 કસંયોગે દશ, ચતુઃસંયોગે પાંચ અને પંચસંયોગે એક મલી ઢવીશજંગ થાય. તેમાં
 દ્વિકસંયોગે દશ થાય તેનીરીત કહેહે. એક ઉદયિક ને ઉપશમિક, બીજો ઉદ-
 યિક ને હ્રાયિક. ત્રીજો ઉદયિક ને હ્રાયોપશમિક, ચોથો ઉદયિક ને પારિણામિક,
 પાંચમો ઉપશમિક ને હ્રાયિક, ઢાંછો ઉપશમિક ને હ્રાયોપશમિક, સાતમો ઉપશ-
 મિક ને પારિણામિક, આઠમો હ્રાયિક ને હ્રાયોપશમિક, નવમો હ્રાયિક ને પારિ-
 ણામિક, દશમો હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. હવે ત્રિકસંયોગે દશ જંગ કહે
 હે. એક ઉદયિક, ઉપશમિક ને હ્રાયિક, બીજો ઉદયિક, ઉપશમિક ને હ્રાયોપશ-
 મિક, ત્રીજો ઉદયિક, ઉપશમિક ને પારિણામિક, ચોથો ઉદયિક, હ્રાયિક ને હ્રા-
 યોપશમિક, પાંચમો ઉદયિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, ઢાંછો ઉદયિક, હ્રાયોપશમિ-
 ક ને પારિણામિક, સાતમો ઉપશમિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, આઠમો ઉદયિ-
 ક, હ્રાયિક ને પારિણામિક, નવમો ઉપશમિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક.
 દશમો હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. હવે ચતુઃસંયોગે પાંચ જંગ કહે
 હે. એક ઉદયિક, ઉપશમિક, હ્રાયિક ને હ્રાયોપશમિક. બીજો ઉદયિક, ઉપ-
 શમિક, હ્રાયિક ને પારિણામિક. ત્રીજો ઉદયિક, ઉપશમિક, હ્રાયોપશમિક ને
 પારિણામિક. ચોથો ઉદયિક, હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિક ને પારિણામિક. પાંચમો ઉ-
 પશમિક, હ્રાયિક, હ્રાયોપશમિકને પારિણામિક. એ સર્વે મલી પચીશ જંગ થયા.
 ઢવીશમો પંચકસંયોગે એક જંગ થાય તે સુપ્રસિદ્ધહે; એ ઢવીશ તો જંગની રચના
 માત્રે દેખાડયા, પરંતુ જે સંજવી જાંગા એમાં પરમાર્થિક ઢ છે તે આવીરીતે:-એક દ્વિ-
 ક સંયોગે, બે ત્રીક સંયોગે, બે ચતુષ્ક સંયોગે, એક પંચસંયોગે. એના પ્રકારાંતરે
 પન્નર જંગ થાયહે તે સુત્રનો કરનાર દેખાડેહે. ॥૩૦૬॥

મૂલ:-ઉદયય સ્વાવસમિચ્છ, પરિણામેદિ ચતરો ગઈ ચઠકે ॥ સ્વઈચ્છુએહિં ચ
 ચરો, તદજાવે ઓવસમજીએહિં ॥ ૩૦૭ ॥ એકેકો ઓવસમસિદ્ધિ, સિદ્ધકેવલ સુએવમ

વિરુદ્ધા ॥ પન્નરસ સન્નિવાદ્ય, જોયાવીસંચસંજવિણો ॥ ૩૧૦ ॥ અર્થ:-ઉદયિક
 ક્ષાયોપશમિક ને પારિણામિક એ ત્રણે જાગે નિપન્યો જે સાંનિપાતિક તે ગતિના
 નેદયકો ચિંતવતો ચાર પ્રકારે થાય. તે આવીરીતે:-તેમાં ઉદયિકાદિક ત્રણ નેદ
 તે પ્રથમ તો નરકગતિ સાથે દેખાહેઠે. નારકીની ગતિનેવિષે યોજના કરવી તે આ
 મ, ઉદયિક નારકીપણું. ક્ષાયોપશમિક ઈંદ્રિયાદિકજાણવું. અને પારિણામિક તે
 જીવત્વાદિક. એમ શેષ ત્રણ ગતિનેવિષે પણ યોજના કરવી. હવે સ્વદ્ય જુદાંદિં એ
 ટલે એજ ઉદયિકાદિક ક્ષાયિકે સહિત સાંનિપાતક નેદ જે થાયઠે તેપણ ગતિના
 નેદયકો ચાર પ્રકારે બોલિયે.તે આવીરીતે:-ઉદયિકીતો નારકગતિ ઠે.તથા ક્ષાયિક
 સમ્યક્ત્વઠે,અને ક્ષાયોપશમિકે ઈંદ્રિયાદિકઠે,તથા પારિણામિક જાવે જીવત્વાદિક
 ઠે,એમ વલી શેષ ત્રણ ગતિનેવિષે જાવના કરવી. પ્રકારાંતરે વલી ચતુષ્કસંયોગે
 ચાર નેદ કહેઠે. તદનાવ ઇતિ ; એક ક્ષાયિકને અજાવે ઉપશમજાવયુક્ત ઉદયિક
 નો સાંનિપાતક ચતુષ્કસંયોગે એમ અનિલાષઠે. ઉદયિક, ઉપશમિક, ક્ષાયોપશમિક
 પારિણામિક એ પણ પહેલાની પરે ગતિના નેદયકો ચાર પ્રકારે જાવવું, નવરં
 એટલું વિશેષ જે ઉપશમિક તે સમ્યક્ત્વ જાણવું. હવે જે એક સંખ્યાયે સાંનિપાતિક
 નેદ ઉપજે. ઉપશમશ્રેણી સિદ્ધકેવલીનેવિષે અવિરુદ્ધ હોય. તે દેખાહેઠે. એક ઉ
 દયિક, બીજો ઉપશમિક, ત્રીજો ક્ષાયિક, ચોથો ક્ષાયોપશમિક, પાંચમો પારિણા
 મિક. એને સંયોગે નિપન્યો એક નેદ જે કોઈ ક્ષાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિવતો ઉપશમશ્રેણી
 પઢિવજે તેને ઉદયિક મનુષ્યપણું, અને ઉપશમિક ચારિત્ર, તથા ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ
 વલી ક્ષાયોપશમિક ઈંદ્રિયાદિક જાણવા; અને પારિણામિકજાવે જીવત્વપણુ જાણવું.
 અને સિદ્ધનેવિષે દ્વિકસંયોગલક્ષણ એક નેદ સાંનિપાતિક હોય તે આવીરીતે:-
 ક્ષાયિક ને પારિણામિક તેમાં ક્ષાયિકજાવે સમ્યક્ત્વ અને કેવલ જ્ઞાનાદિકજાણવા,
 તથા પારિણામિક જાવે જીવત્વાદિકજાણવું,તથા કેવલીને એક ત્રિકસંયોગલક્ષણ સાં
 નિપાતિક નેદ હોય તે આવીરીતે:-ઉદયિક ક્ષાયિક ને પારિણામિક,ત્યાં ઉદયિકે મનુ
 ષ્યત્વાદિક જાણવું, અને ક્ષાયિકે કેવલજ્ઞાનાદિક જાણવું, પારિણામિકે જીવત્વ ન
 વ્યત્વપણુંઠે. એમ ગતિ પ્રમુખનેવિષે ઠ સંયોગની ચિંતાને પ્રકારે અવિરોધ માંહોમાંહે વિ
 રોધને અજાવે પન્નર સાંનિપાતિક નેદ ઠગ્ઠજાવના વિકલ્પ થાય અને બાકીના વી
 શ જંગ તે અસંજવી સંયોગ માત્રે હોય, પરંતુ જીવનેવિષે તે ક્યારે પણ પામિયે નહીં.

હવે એજ ઠ જંગ, જે જે જીવનેવિષે સંજવે તે સૂત્રકાર કહેઠે. મૂલ:- ડગજો
 ગો સિદ્ધાણં, કેવલિ સંસારિયાણ તિગજોગા ॥ ચતુજોગજુથં ચત્તસુવિ, ગઈસુમણુઆ

પણ જોગો ॥ ૩૧૧ ॥ અર્થ:-દ્વિકસંયોગે દશ જંગ થાયહે, તેમાં દ્વાયિક પારિણામિક એ બે જાવે નિપન્યો જે નવમો દ્વિકસંયોગ તે સિદ્ધનેવિષે સંજવે હે. શેષ નવ સંયોગ પ્રરૂપણા માત્રેજ હે. અનેરા જીવોને ઉદયિકી તે ગતિ જાણવી, અને દ્વાયોપશમિક ઇંદ્રિય જાણવા, તથા પારિણામિક જાવે જીવિતવ્ય જાણવું, એવા ત્રણ જાવ જઘન્યથી પણ થાય. કેવલિકે ૦ કેવલીને અને સંસારી જીવોને ત્રિકયોગ, ત્યાં દશ ત્રિકયોગમાંહે કેવલીને ઉદયિક દ્વાયિક ને પારિણામિક એવા ત્રણ જાવે નિપન્યો, પાંચમો જંગ સંજવેહે. અને ઉપશમિક તે મોહનીય આશ્રિતપણાયે કરી નેહે માટે મોહનીયનો જેને દ્વય થયોહે; એવા કેવલીને તે સંજવે નહીં. એમ દ્વાયોપશમિક પણ ઇંદ્રિયાદિ આશ્રિતપણાયે કરીને અનંદિયને થાય નહીં. સંસારી ચતુર્ગતિક જીવોને ઉદયિક, દ્વાયોપશમિક ને પારિણામિક એ ત્રણ જાવથી નિપન્યો ઢોજાવ ત્રિકસંયોગી જાંગો જાને, શેષ આઠ તે પ્રરૂપણા માત્ર ક્યાંયપણ સંજવે નહીં.

હવે ચતુષ્કસંયોગે નિપન્યા જે પાંચ જંગ તેમાંના બે જંગ ચાર ગતિનેવિષે સંજવે તે આવીરીતે.-ઉપશમિક, સમ્યક્દૃષ્ટિને ઉદયિક, ઉપશમિક દ્વાયોપશમિક ને પારિણામિક એ ચાર જાવે નિપન્યો ત્રીજો જાંગો હોય, અને દ્વાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિને ઉદયિક દ્વાયિક દ્વાયોપશમિક ને પારિણામિક એવો ચોથો જંગ સંજવેહે, તે ચારે ગતિનેવિષે પામિએ અને મણુઆણકે ૦ મનુષ્યને પૂર્વોક્ત પંચકયોગે નિપન્યો જંગો સંજવેહે, પણ તે જે દ્વાયિક સમ્યક્દૃષ્ટિ ઢતો ઉપશમશ્રેણી પઢિવજે, તેનેજ હોય. પરંતુ અનેરાને સંજવે નહીં. એટલે એ જીવ આશ્રી સર્વ જાવ કહ્યા. ॥ ૩૧૧ ॥

હવે કયાકર્મે કરી કયોજાવ સંજવે? તે કહેહે. મૂલ:-મોહસ્તેવોવસમો, સ્વા ઉવસમો ચ એહુગાર્ણ ॥ ઉદયસ્કયપરિણામા, અષ્ટએહુવિદુંતિ ક્રમ્માણં ॥ ૩૧૨ ॥ અર્થ:- આત્મકર્મમાંહે વિપાકે અને પ્રદેશે મોહનીયને ઉપશમ થાય; પરંતુ શેષ કર્મને નથાય. इहां सर्व उपशमनी विवक्षा करिए परंतु देशथकी उपशम लेवुं नहीं. તે સર્વ કર્મને સંજવે અને ઉદયાવલિકાયે પ્રવિષ્ટ અંશને દ્વયે અનુદયાવલિકાયે પ્રવિષ્ટ તેહને ઉપશમે, વિપાકોદયને રંધવાથકી નિપન્યો તે દ્વાયોપશમિક. તે ચણેકે ૦ ચાર જ્ઞાનાવરણાદિક વાતિકર્મને થાય, પરંતુ શેષકર્મને દ્વાયોપશમિક નથાય. વલી એ ચારમાં પણ કેવલજ્ઞાનાવરણ કેવલદર્શનાવરણ તેણેકરી રહિતને જ તે બેહુને વિપાકોદયને રંધવાથકી દ્વાયોપશમનો અસંજવ હે.

હવે ઉદય સ્કય પરિણામા એટલે ઉદયિક, દ્વાયિકને પારિણામિક એ ત્રણ જાવ તે આત્મકર્મને સંજવે. ત્યાં ઉદયતે વિપાકે અનુજવવું, એ સમસ્ત કર્મોનો સર્વજીવોને સંસાર

માં દેશાયઢે; ક્ય તે અત્યંત ઝહેદ, તે મોહનીયને સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણગાણના ચરમ સમયે અને શેષ ત્રણ ઘાતિયાકર્મોનો ક્ય, તે ક્ષીણ કષાય બારમા ગુણ ગાણના ચરમસમયનેવિષે હોય, અને અઘાતિકર્મનો ક્ય ચઠદમા અયોગી કેવલી ગુંથગાણના ચરમસમયનેવિષે સંજવે.

તેમ પરિણમવું તે પરિણામ, જીવના પ્રદેશ સાર્થે એકતું થવું, અથવા તેવા તેવા ઇચ્છ, ક્ષેત્ર, કાલના અધ્યવસાયની અપેક્ષાએ તેમ તેમ સંક્રમણાદિક રૂપપણે જે પરિણમવું તે પરિણામ. ઇહાં એ તાત્પર્યઢે કે મોહનીયને, ઉપશમિક, ક્ષાધિક, ક્ષા યોપશમિક, ઉદધિક ને પારિણામિક. એ પાંચ જાવ સંજવે. અને જ્ઞાનાવરણ, દર્શ નાવરણ, અંતરાય, ને આયુ એનેવિષે ક્ષાધિક ઉદધિક ને પરણામિક એ ત્રણ જાવ સંજવેઢે. ॥ ૩૧૨ ॥

હવે ગુણગાણનેવિષે પાંચ જાવ કહેઢે. મૂલ:-સમ્માઈ ચઠસુ તિગ ચઠ, જાવા ચઠ પણવસામગુવસંતે ॥ ચઠ્ઠીણાપુઢેતિત્તિ સેસ ગુણગણગેગજિએ ॥ ૩૧૩ ॥ અર્થ:-અવિરતિસમ્યક્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત ને અપ્રમત્ત લક્ષણ, ચાર ગુણગાણ નેવિષે ત્રણ અથવા ચાર જાવ જાને ત્યાં ક્ષાયોપશમસમ્યક્દૃષ્ટિને એ ચારે ગુણગાણે ત્રણ જાવ જાને, તે યથા સંજવપણે દેશાઢીએ ઢૈએ.

ઉદધિક જાવેગતિ. ક્ષાયોપશમિક જાવે, ઇંદિય ને સમ્યક્ત્વાદિક જાણવા. પારિણામિક જાવે જીવત્વઢે, અને ક્ષાધિકસમ્યક્દૃષ્ટિને તથા ઉપશમિકસમ્યક્દૃષ્ટિને ચાર જાવ જાને, તેમાં ત્રણ તો પૂર્વોક્તજ. અને ચોથું ઉપશમિકને ઉપશમિક સમ્યક્ત્વ લક્ષણ જાવ હોય, એમજ ક્ષાધિકને ક્ષાધિકસમ્યક્લક્ષણ ચોથો જાવ હોય. વલી ચઠપણકે ૭ ચાર અથવા પાંચ જાવ ઉપશમિકને ઉપશાંતનેવિષે હોય, ત્યાં અનિવૃત્તિ બાદર અને સૂક્ષ્મસંપરાય એ બેક ગુણગાણે જે જીવ વર્તે તે ઉપશમિક કહિએ અને ઉપશાંતમોહ ગુણગાણે વર્તે તે જીવ ઉપશાંત હોય. ત્યાં અનિવૃત્તિ બાદર અને સૂક્ષ્મસંપરાય એ બે ગુણગાણે ચાર અથવા પાંચ જાવ હોય તેમાં ત્રણ જે પ્રથમ કહ્યા તેજ જાણવા. અને ચોથું ઉપશમિક સમ્યક્ત્વ તથા અન્યને ક્ષાધિક સમ્યક્ત્વરૂપ હોય, અને પાંચમું, નવમે દશમે અને અગ્યારમે એ ત્રણ ગુણગાણે દર્શનસત્તક નો ક્યથી ક્ષપકને ક્ષાયક ચારિત્રરૂપ હોય અને ઉપશમશ્રેણી પઢિવજતાને ઉપશમિક ચારિત્રના સજ્જાવથકી જાણવા તથા ચઠ્ઠીણકે ૭ ચારજાવ ક્ષીણમોહ ગુણ ગાણનેવિષે અને અપૂર્વકરણ ગુણગાણે હોય, ત્યાં ત્રણ પહેલાનીપરે જાણવા, અને ચોથું ક્ષીણમોહે ક્ષાધિક સમ્યક્ત્વ ચારિત્રરૂપ અને અપૂર્વકરણે ક્ષાધિક સમ્યક્ત્વરૂપ

અથવા ઔપશમિક સમ્યક્ત્વરૂપ હોય. અને તિન્નિસેસ એટલે ત્રણ જાવ તે શેષ ગુણ ત્રણા જે મિષ્યાદૃષ્ટિ, સાસ્વાદન, મિશ્રદૃષ્ટિ, સયોગી અને અયોગી લક્ષણનેવિષે હોય, ત્યાં મિષ્યાદૃષ્ટિ આદેહેડને ત્રણ ગુણગણાનેવિષે ઔદયિક, ક્ષાયોપશમિક પારિણામિક એ ત્રણ જાવ હોય અને સયોગી તથા અયોગીનેવિષે ઔદયિક, ક્ષાયિક ને પારિણામિક એ ત્રણ જાવ હોય. એ ત્રણ પ્રમુખ જાવ જે કહ્યા તે એકજીવની અપેક્ષા એ જાણવા, પણ નાના પ્રકારના જીવ આશ્રીકહીએ તેવારે સંજવી સર્વ જાવ હોય.

અવતરણ:- જીવચર દસતિ એટલે જીવના ચરદ સ્થાનકનું વર્ણને બાવીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-ઇહ સુદુમ બાયરેગિંદિ બિંતિ ચર અસન્નિ સન્નિપંચિંદિ ॥ પક્ષાપક્ષા, કમ્મેણ ચરદસ જિયગણા ॥ ૩૧૪ ॥ અર્થ:- એ જિનશાસનનેવિષે એકેંદિય તે સૂક્ષ્મ ને બાદરના જેદયકી બે પ્રકારે કહીહે. ત્રીજું બેંદિય, ચોથું તેંદિય, પાંચમું ચરેંદિય, ઠંઠું જેને મન નહીં તે અસંજીપંચેંદિય અને સાતમું જે મન સહિતહે તે સંજીપંચેંદિય. એ બે જેદ પંચેંદિયના જાણવા. એ સાત પર્યાયા ને સાત અપર્યાયા મલી અનુક્રમે ચરદ જીવનાં સ્થાનક હોયહે. ॥૩૧૪॥ ઇતિગાથાર્થી ॥

અવતરણ:- અજીવ ચરદસગંતિ એટલે અજીવના ચરદ જેદોનું વર્ણને ત્રેવીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-ધમ્માધમ્માગાસા, તિયતિય જેયા તદેવ અદ્દાયા ॥ સંધા દેસ પાસા, પરમાણુ અજીવ ચરદસહા ॥ ૩૧૫ ॥ અર્થ:- ધર્માસ્તિકાયાદિકનું સ્વરૂપ ત્રૈકાલ્ય વ્રતના વચ્ચાણમાંહે ઇચ્છ્ય પટ્ટકને અધિકારે કહ્યું છે. ઇહાં જેદ કહિયેહેયે. એક ધર્માસ્તિકાયા, બીજો અધર્માસ્તિકાયા, ત્રીજો આકાશ એ ત્રણેના સ્કંધ, દેશ ને પ્રદેશ એવા ત્રણ જેદ કરતાં નવ જેદ થાય છે. દશમો અદ્ધાકેળકાલ જે સમય, આવલી મુહૂર્ત્ત એ ત્યાદિક સમસ્ત વસ્તુની કલનાનો કરનાર જાણવું, અને સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ તથા પરમાણુ એ પુજ્જલના ચાર જેદ મલી અજીવના ચરદ જેદ થયા. ॥૩૧૫॥ ઇતિ ગાથાર્થી:

અવતરણ:- ગુણગણ ચરદસગંતિ એટલે ચરદ ગુણગણાનું વર્ણને ચોવીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-મિહે સાસણમિસ્તે, અવિરયદેસે પમત્ત અપમત્તે ॥ નિયદિ અનિયદિ સુદુમ ઊવસમ સ્વીણસજોગિ અજોગિગુણા ॥ ૩૧૬ ॥ અર્થ:- ઇહાં સંસારમાં વસતા જીવને અનાદિ મોહજલ્લણ, મિષ્યાત્વ સદા સર્વદા ઢેજ, પરંતુ જેવારે વ્યક્ત મિષ્યાત્વ જે કુદેવ ઊપર દેવની બુદ્ધિ. કુશુર ઊપર ગુરુની બુદ્ધિ, અધર્મ ઊપર ધર્મની સંજ્ઞા; એ પ્રગટ મિષ્યાત્વનો જે ઔદય થાય તે ગુણસ્થાનકપણે જાણવો, એ મિષ્યાત્વગુણસ્થાનક કહ્યું.

બીજું સાસ્વાદન તે આવીરોતે કે, જીવને પોતે અનાદિ મિષ્યાત્વ મોહનીયહે; પ

रंतु जेवारे तेनो उपशम थाय, तेवारे जीव उपशम, सम्यक्त्व, प्रथम पामे, अने वली. इहां जे अनंतानुबंधिया कषाय उपशमाव्या हता; तेना उदयथी उपशमिक सम्यक्त्वथकी पढताने हजी जीव मिथ्यात्वे गयो नथी, एतुं ठ आवली सुधी सास्वादन नामे बीजुं गुणस्थानक होय.

त्रीजुं मिश्रगुणस्थानक, ते आवीरीते के, मिश्रमोहनीय कर्मना उदयथकी सम्यक्त्व अने मिथ्यात्व उपर सरखी बुद्धिहोय, जेम घोडी अने गर्दजना संयोगथकी वेसरनी जाती उत्पन्न थाय. अथवा जेम गोल अने दहीना संयोगथकी बे रस होयठे. तेम श्री वीतरागना धर्मनेविषे, अने अन्यदर्शनीना धर्मनेविषे पण श्रद्धा होय; ए अंतरमुहूर्त्त काल सुधी रहेठे, एने विषे वर्तमान ठतो जीव परजवनुं आयुष्य पण बांधे अने मरण पण पामे नहीं. पण सम्यक्त्वे अथवा मिथ्यात्वे आवी पोताना पूर्वबद्धायुष्यने अनुसारे परजवे जाय. ए त्रीजुं मिश्रगुणगणुं कह्युं.

चोथुं अविरतिगुणस्थानक ते आवीरीते ठे:—श्रीवीतरागना जाषिततत्त्वनेविषे रुचि थाय, ए उपशमादिक गुणोसहित अपार्ध पुजल परावर्त संसार ठते जव्य जीव पामे; देव गुरु अने संघनी नक्ति अने उन्नति जेम थाय तेम करे, तंत्रीश सागरोपमसाधिक एनी स्थिति ठे. अने अप्रत्याख्याना नामे जे कषाय तेना उदयथकी थोमीपण विरति करी शके नहीं अने सम्यक्त्व पण होय, तेथी ए चोथुं अविरतिसम्यक्दृष्टिगुणस्थानक कहिये.

पांचमुं देशविरतिगुणस्थानक ठे, ते आवीरीते के, ए गुणगणानेविषे प्रत्याख्या नावरण कषायना उदयथकी जीव सर्वविरतिपणुं करी शके नहीं, अने देशथकी विरति होय, इहां श्रावक संबंधी ठ कर्म, प्रतिमा व्रत एनेविषे तत्पर थाय, आर्त्त ने रोड ध्यान घणुं होय, अने धर्म ध्यान थोडुं होय. देशेकणी पूर्वकोमी ए गुणगणानी स्थिति जाणवी. ए देशविरति नामे पांचमुंगुणस्थानक जाणवुं.

बछा प्रमत्तगुणस्थानकुं लक्षण आमठे के, इहां संज्वलन कषायना उदयथकी प्रमाद संजवेठे, एनेविषे रह्योथको जे यति ते प्रमत्तयति कहेवाय ठे, अने वली नोकषायना उदयथकी आर्त्तध्यान घणुं होय, अने धर्मध्यान थोडुं संजवे ठे. प्रमादना बहुलपणाये करी मिथ्यात्वे मोहितथको श्रीजिनोक्तआगम पूर्ण वेदे नहीं, एनी अंतरमुहूर्त्तनी स्थिति ठे. ए प्रमत्त यतिनुं ठहुं गुणगणुं जाणवुं.

सातमुं अप्रमत्तगुणस्थानक देखाडेठे. इहां संज्वलन कषायना मंद उदयथको करीने प्रमादहीन होय, तेथी ए गुणगणो वर्तमान ठतो बने श्रेणीनो आरंज

અથવા ડપશમિક સમ્યક્ત્વરૂપ હોય. અને તિન્નિસેસ ઇટલે ત્રણ નાવ તે શેષ ગુણ ત્રણ જો મિથ્યાદૃષ્ટિ, સાસ્વાદન, મિશ્રદૃષ્ટિ, સયોગી અને અયોગી જરૂરણનેવિષે હોય, ત્યાં મિથ્યાદૃષ્ટિ આદેદેશને ત્રણ ગુણતાણાનેવિષે ડદયિક, ક્ષાયોપશમિક પારિણામિક ઇ ત્રણ નાવ હોય અને સયોગી તથા અયોગીનેવિષે ડદયિક, ક્ષાયિક ને પારિણામિક ઇ ત્રણ નાવ હોય. ઇ ત્રણ પ્રમુખ નાવ જે કહ્યા તે ઇકજીવની અપેક્ષા ઇ જાણવા, પણ નાના પ્રકારના જીવ આશ્રી કહી ઇ તેવારે સંનવી સર્વ નાવ હોય.

અવતરણ:- જીવચર દસત્તિ ઇટલે જીવના ચરદ સ્થાનકનું બર્ણે ને બાવીશમું દાર કહેઢે. મૂલ:-શ્હ સુદુમ બાયરેગિંદિ બિ તિ ચરર અસન્નિ સન્નિપંચિંદિ ॥ પ ક્ષત્તાપક્ષત્તા, કમ્મેણ ચરદસ જિયઠાણા ॥ ૩૧૪ ॥ અર્થ:- એ જિનશાસનનેવિ પે એકેંદિય તે સૂક્ષ્મ ને બાદરના જેદથકી બે પ્રકારે કહીઢે. ત્રીઝું બેંદિય, ચોથું તેં દિય, પાંચમું ચરરેંદિય, ઢઠું જેને મન નહી તે અસંક્ષીપંચેંદિય અને સાતમું જે મન સહિતઢે તે સંક્ષીપંચેંદિય. એ બે જેદ પંચેંદિયના જાણવા. એ સાત પર્યાસા ને સાત અપર્યાસા મલી અનુક્રમે ચરદ જીવનાં સ્થાનક દ્યોયઢે. ॥૩૧૪॥ ઇતિગાથાર્યી ॥

અવતરણ:-અજીવ ચૃદસગંતિ ઇટલે અજીવના ચૃદ જેદોનું બર્જો ને ત્રેવીશ મું ધાર કહેહે. મૂલ:-ધમ્માધમ્માગાસા, તિયતિય જેયા તહેવ અધ્યાયા||સ્વંધા વેસ પણા, પરમાણુઅજીવ ચૃદસહા||૩૧૫||અર્થ:-ધર્માસ્તિકાયાદિકનું સ્વરૂપ ત્રૈકાલ્ય વ્રતના વસ્થાણમાહે હવ્ય ષટ્કને અધિકારે કહ્યું છે. હ્યાં જેદ કહિયેઠેયે. એક ધર્માસ્તિકાય, વીજો અધર્માસ્તિકાય, ત્રીજો આકાશ એ ત્રણેના સ્કંધ, દેશ ને પ્રદેશ એવા ત્રણ ત્રણ જેદ કરતાં નવ જેદ થાય છે. દશમો અધ્યાયે ૭ કાલ જે સમય, આવલી મુહૂર્ત્ત હ ત્યાદિક સમસ્ત વસ્તુની કલનાનો કરનાર જાણવું, અને સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ તથા પરમાણુ એ પુજલના ચાર જેદ મલી અજીવના ચૃદ જેદ થયા-||૩૧૫||ઈતિ ગાથાર્થ:

અવતરણ:-ગુણગણ ચઝદસગોતિ એટલે ચઝદ ગુણગણાનું બર્ણે ને ચોવીશમું
 ઘાર કહેહે. મૂલ:-મિથે સાસણમિસ્તે, અવિરયદેસે પમત્ત અપમત્ત॥નિયદિ અનિય
 દિ સુદુમ ઉવસમ સ્વીણસજોગિ અજોગિગુણા ॥ ૩૧૬ ॥ અર્થ:-હ્રાં સંસારમાં વસ
 તા જીવને અનાદિ મોહજહણ, મિથ્યાત્વ સદા સર્વદા ઢેજ, પરંતુ જેવારે વ્યક્ત
 મિથ્યાત્વ જે કુદેવ ઉપર દેવની બુદ્ધિ. કુગુરુ ઉપર ગુરુની બુદ્ધિ, અધર્મ ઉપર ધર્મ
 ની સંજ્ઞા; એ પ્રગટ મિથ્યાત્વનો જે હૃદય થાય તે ગુણસ્થાનકપણે જાણવો, એ
 મિથ્યાત્વગુણસ્થાનક કહ્યું.

वीजुं सास्वादन ते आवीरोते के, जीवने पोते अनादि मिथ्यात्व मोहनीयते; प

રતું, જેવારે તેનો ઉપશમ થાય, તેવારે જીવ ઉપશમ, સમ્યક્ત્વ, પ્રથમ પામે, અને વલી રૂંદાં જે અનેતાનું બંધિયા કષાય ઉપશમાવ્યા હતા; તેના ઉદયથી ઉપશમિક સમ્યક્ત્વથી પડતાને હજી જીવ મિથ્યાત્વે ગયો નથી, એવું જ આવલી સુધી સંસ્વાદન નામે બીજું ગુણસ્થાનક હોય.

ત્રીજું મિશ્રગુણસ્થાનક, તે આવીરીતે કે, મિશ્રમોહનીય કર્મના ઉદયથી સમ્યક્ત્વ અને મિથ્યાત્વ ઉપર સરસી બુદ્ધિ હોય, જેમ ઘોડી અને ગર્દજના સંયોગથી બેસ રની જાતી ઉત્પન્ન થાય. અથવા જેમ ગોલ અને દહીના સંયોગથી બે રસ હોય છે. તેમ શ્રી વીતરાગના ધર્મને વિષે અને અન્યદર્શનીના ધર્મને વિષે પણ શ્રદ્ધા હોય; એ અંતરમુહૂર્તે કાંલ સુધી રહે છે, એને વિષે વર્તમાન હતો જીવ પરજવનું આયુષ્ય પણ બાંધે અને મરણ પણ પામે નહીં. પણ સમ્યક્ત્વે અથવા મિથ્યાત્વે આવી પોતાના પૂર્વબદ્ધાયુષ્યને અનુસારે પરજવે જાય. એ ત્રીજું મિશ્રગુણગણું કહ્યું.

ચોથું અવિરતિગુણસ્થાનક તે આવીરીતે છે:—શ્રીવીતરાગના નાષિતતત્ત્વને વિષે રુચિ થાય, એ ઉપશમાદિક ગુણો સહિત અપાર્થ પુરુષ પરાવર્તે સંસાર હતે નવ્ય જીવ પામે; દેવ શુરુ અને સંયત્ની જાતિ અને ઉન્નતિ જેમ થાય તેમ કરે, તે ત્રીશ સાગરોપમસાધિક એની સ્થિતિ છે. અને અપ્રત્યાભ્યાન નામે જે કષાય તેના ઉદયથી થોડી પણ વિરતિ કરી શકે નહીં અને સમ્યક્ત્વ પણ હોય, તેથી એ ચોથું અવિરતિસમ્યક્દૃષ્ટિગુણસ્થાનક કહિયે.

પાંચમું દેશવિરતિગુણસ્થાનક છે, તે આવીરીતે કે, એ ગુણગણાને વિષે પ્રત્યાભ્યાનાવરણ કષાયના ઉદયથી જીવ સર્વવિરતિપણું કરી શકે નહીં, અને દેશથી વિરતિ હોય, રૂંદાં શ્રાવક સંબંધી જ કર્મ, પ્રતિમા વ્રત એને વિષે તત્પર થાય, આર્ત ને રોડ ધ્યાન ઘણું હોય, અને ધર્મ ધ્યાન થોડું હોય. દેશેકળી પૂર્વકોમી એ ગુણગણાની સ્થિતિ જાણવી. એ દેશવિરતિ નામે પાંચમું ગુણસ્થાનક જાણવું.

ઠઠા પ્રમત્તગુણસ્થાનનું લક્ષણ આમ છે કે, રૂંદાં સંજ્વલન કષાયના ઉદયથી પ્રમાદ સંજવે છે, એને વિશે રહ્યોયકો જે યતિ તે પ્રમત્તયતિ કહેવાય છે, અને વલી નોકષાયના ઉદયથી આર્તધ્યાન ઘણું હોય, અને ધર્મધ્યાન થોડું સંજવે છે. પ્રમાદના બહુલપણાયે કરી મિથ્યાત્વે મોહિતયકો શ્રીજિનોક્તઅગમ પૂર્ણ વેદ નહીં, એની અંતરમુહૂર્તની સ્થિતિ છે. એ પ્રમત્ત યતિનું ઠઠું ગુણગણું જાણવું.

સાતમું અપ્રમત્તગુણસ્થાનક દેસાડે છે. રૂંદાં સંજ્વલન કષાયના મંદ ઉદયથી પ્રમાદની પ્રમાદહીન હોય, તેથી એ ગુણગણો વર્તમાન હતો બંને શ્રેણીનો આરંભ

करे. एने अप्रमत्त यति कहिये. इहां कालमान बड़ा प्रमत्तादिक गुणगुणानी लेइने बारमासुधी साते गुणस्थानकनेविषे अंतरमुहूर्त होय, इहां आवश्यकना अज्ञावथकी पण ए सदा शुद्धात्मा जाणवुं.

आठमुं निवृत्तिगुणस्थानक एटले इहांथकी वली पावुं निवर्त्ते, तेथी ए निवृत्तिगुणस्थानक समजवुं. अने नवमाथकी निवर्त्ते नहीं तेथी एतुं नाम अनिवृत्ति ठे, दशमुं सूक्ष्मलोजना विद्यमानपणायें करीने एतुं नाम पण सूक्ष्मसंपराय ठे. अग्यारमुं उपशांतमोह गुणस्थानक; एनेविषे उपशमश्रेणीतुं पडिवजण हार आवीने घणी नवस्थिति ठते वली इहांथी पावुं पडयुंयकुं मिथ्याले जाय, अने जेने थोडी नव स्थिति होय तथा तज्जव मोहगामि होय ते पावो पड्यो थको सातमा गुणगुणा सुधी आवे. अने रूपकश्रेणीवालो ते दशमाथकी बारमे जाय पण अग्यारमे गुणगुणे आवे नही.

द्वापणो थयोठे मोह ज्यां ते द्वाणमोह नामा बारमुं गुणगुणं जाणवुं.

तेरमुं सयोगी नामे गुणगुणं ते इहां मन, वचन अने काययोगना सज्ञावथ की सयोगीगुणगुणं केवाय ठे. एतुं कालमान देशोन पूर्वकोटी प्रमाण जाणवुं. ए केवलीतुं गुणगुणं कहेवाय ठे.

चवदमुं अयोगी गुणगुणं ते आवीरिते; अ इ उ रु लृ एवा पांच ह्रस्व अक्षर नो उच्चार करतां जेटवुं वखत थाय तेदवुं एतुं कालमान जाणवुं. तेने इहां ठतीकायाए कायानो नाव ठे तो पण तेने आगले तुरत कायानो ह्य थयो; ते कारणे एनेकाया संबंधी कार्यना अज्ञावथकी ए अयोगी कहेवाय ठे. एनेविषे वर्ततो शुक्लस्थाननो चोथो जेद थ्यातो ठेदेला समयनेविषे वेदनीथादिक तेर प्रकृति खपावी सिद्ध जगवंत थाय. ए चवदगुणगुणा कहा. ॥ ३१६ ॥ इति गाथार्थ. ॥

अवतरणः—मगण चवदस गोति एटले चवदमार्गणाना स्थानतुं बड़ोने पचीशमुं द्वार कहेवे. मूलः—गइ इंदियकाए, जोए वेए कसाय नाणोय ॥ संजम इंसण जेसा, जवसम्मे सन्नि आहारे ॥ ३१७ ॥ अर्थः—एक, गतिचार ते देव, नर, तिर्थेच, ने नारकी, बीजी इंदिय, पांच, तेमां स्पर्शन लक्षण इंदिय जेने ते एकेंडिय, एम बेंडिय, तेंडिय, चवरेंदिय, पंचेंडियलक्षण पांचे जाणवी. त्रीजी काय ते पृथ्वी, अप, तेज, वायु, वनस्पति ने त्रस लक्षण ठ जाणवी. चोथी योगमार्गणा ते मन, वचन ने काय लक्षण त्रण, जेदेवे पांचमी वेदमार्गणा ते पुरुष, स्त्री ने नपुंसकना जेदयकी जाणवी. बड़ो कषायमार्गणा ते क्रोध, मान, माया ने लोचरूप जाणवी, सातमी ज्ञान

માર્ગેણ તે મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનપર્યવ ને કેવલ એ પાંચ જ્ઞાન તથા મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન ને વિજંગજ્ઞાન એ ત્રણ અજ્ઞાન મળી આઠ જેદે છે; આત્મી સંયમ માર્ગેણ તે સામાધિક, બેદોપસ્થાપનીય, પરિહારવિશુદ્ધિ, સૂક્ષ્મસંપરાય, યથાશ્વાત, દેશસંયમ ને અસંયમના-જેદે સાત પ્રકારે છે. નવમી દર્શનમાર્ગેણ તે ચક્રુદર્શન, અચક્રુદર્શન, અવધિદર્શન ને કેવલદર્શનના જેદે કરી ચાર પ્રકારે જાણવી. દશમી ભેદ્યામાર્ગેણ તે કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, તેજો, પદ્મ ને શુક્લ રૂપ ઠ પ્રકારે જાણવી. અગ્યારમી નવમાર્ગેણ તે નવ્ય ને અનવ્ય લક્ષણ બે પ્રકારે જાણવી. બારમી સમ્યક્ત્વમાર્ગેણ તે વપશમ, સાસ્વાદન, મિશ્ર, ક્ષાયોપશમિકને ક્ષાયક એ પાંચ જેદે જાણવી. તેરમી સન્નિમાર્ગેણ તે સંજ્ઞી ને અસંજ્ઞીના જેદે જાણવી. ચૌદમી આહાર માર્ગેણ તે આહારક અને અનાહારક રૂપ બે જેદે જાણવી. જ્યાં જીવપદાર્થનું શોધ કરવું તે માર્ગેણ મૂલ ચૌદ જાણવી. તેના પ્રતિજેદ કરિયે તેવારે બાશઠ થાય તે કહ્યા. ઇતિ॥

અવતરણ:-ઘવંતંગા બારસત્તિ એટલે બાર વપયોગનું બજોને ઠવીશમું દાર કહે છે:-મૂલ:-મઙ્ સુઅ ડંદી મણ કેવલાણિ મઙ્ સુઅ અન્નાણ વિજંગા ॥ અચરુ ચરુ અવહી, કેવલ ચૌદસણુવંતંગા ॥ ૩૧૮ ॥ અર્થ:-મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનપર્યવજ્ઞાન, કેવલજ્ઞાન, મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, વિજંગજ્ઞાન, ચક્રુદર્શન, અચક્રુદર્શન, અવધિદર્શન, અને કેવલદર્શન. એ ચાર દર્શન અનાકાર રૂપ છે તે મેલ્યાં થકા બાર વપયોગ થાય છે. ॥ ૩૧૮ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ. ॥

અવતરણ:-જોગા પન્નરસત્તિ એટલે પન્નર યોગનું બજોને સત્તાવીશમું દાર કહે છે. મૂલ:-સચ્ચં મોસં મીસં, અસચ્ચ મોસં મણો તહ વર્ણ્ય ॥ ઝરલ વિઘ્વા હારા, મીસ કમ્મયગ મિય જોગા ॥ ૩૧૯ ॥ અર્થ:-સત્યમનોયોગ, અસત્યમનોયોગ, મિશ્ર મનોયોગ, અસત્યામૃષામનોયોગ, જેમ એ ચાર મનના, તેમજ ચાર વચનના યોગ છે તે કહે છે. સત્યવાગ્યયોગ અસત્યવાગ્યયોગ મિશ્ર તે સત્ય, અસત્ય, વાગ્યયોગ, અસત્યામૃષાવચનયોગ. એવં આઠ થયા; અને સાત ઔદારિકાદિક કાયના તે આવીરીતે. ઔદારિક, ઔદારિકમિશ્ર, વૈક્રિય, વૈક્રિયમિશ્ર, આહારક, આહારકમિશ્ર, કાર્મણ યોગ. એ સાત જેલા કરિયે તેવારે પન્નર યોગ થાય. ॥ ૩૧૯ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ. ॥

અવતરણ:-પરલોયગઈ ગુણગણંગેસુતિ એટલે જે ગુણસ્થાનકની સાથે જીવ પરલોકે જાય અને જે ગુણસ્થાનક અહીંયાં હોય પણ જીવની સાથે પરલોકે ન જાય તે નું બજોને અઠવાવીશમું દાર કહે છે. મૂલ:-મિહે સાસાણેવા, અવિરયજાવમ્મિ અહિંગ એ અહવા ॥ જંતિ જિઆ પારલોયં, તેસેકારસ ગુણે મોનું ॥ ૩૨૦ ॥ અર્થ:-મિષ્યાલગુણગ

પુ; સાસ્વાદનગુણગણું અથવા અવિરતિ જાવ ગુણગણું તે અધિગત દટલે પામે
ઠતે એ ત્રણ ગુણગણાં જીવની સાથે પરલોકનેવિષે જાય. શોષ અગ્યાર ગુણગણા
ન જાય. ફહાં દટલું વિશેષ જે મીસે સ્ત્રીણસજોગે, નમરંતે કારસેસુયમરંતિ ॥ જેસુ
વિ તિસુ ગદિ દસું, પરલોચ ગમોન અષ્ટેસુ ॥ ૧ ॥ ૩૨૦ ॥

અવતરણ:-ગુણગણા કાલમાણંતિ દટલે ચઢ ગુણગણાનું કાલમાન કહે
વાનું બંશે ને ઓગણત્રીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-મિહત્તમ નવાણં, અણાશ્ય મણંત
યંચ વિન્નેયં ॥ નવાણંતુ અણાઈ, સપક્કવસિઅંચસમ્મતં ॥ ૩૨૧ ॥ ઠાવલિયં સાસાણં,
સમહિય તેત્તીસ સાયર ચઢં ॥ દેસૂણ પુઠ્ઠકોઢી, પંચમગં તેરસંચ પુઠો ॥ ૩૨૨ ॥
જહુપંચકરચરમં, તર્થં ઠઠાઈ બારસં જાવ ॥ ૩૨૩ ॥ અષ્ટગુણગણા, અંતમુદ્ધતાપમા
ણેણં ॥ ૩૨૪ ॥ અર્થ:-અનવ્યજીવોને અનાદિ અનંત મિથ્યાત્વ જાણવો અને ન
વ્યજીવોને અનાદિ સપર્યવસિત જાણવું સમ્યક્ત્વ પામે ઠતે મિથ્યાત્વ નથાયે, અ
ને જ્યાં નવ્યજીવ પણ સમ્યક્ત્વ ન લહે ત્યાંસુધી અનાદિ મિથ્યાત્વમાંહેજ જીવ
વસતો જાણવો. અને ઠ આવલિકા સાસ્વાદનગુણસ્થાનકનું કાલમાન જાણવું. તે
ત્રીશ સાગરોપમ સાધિક અવિરતિ સમ્યક્દષ્ટિ ચોથા ગુણગણાનું કાલમાન જાણવું.
અને દેશેકળી તે આઠેવર્ષે કળી પૂર્વકોઢી કાલમાન તે પાંચમું દેશવિરતિ, અને તેરમું
સયોગી એ બે ગુણગણાનેવિષે પુઠોકે ॥ પ્રત્યેકે હોય-જહુકે ॥ હસ અ, ઇ, ઊ, ઋ, ઌ,
ઐવા પાંચ અદ્ધર ઝઞ્ઞારસમ કાલમાન ચઢદમા ગુણગણાનું જાણવું. હવે નહી
કહ્યાં એવાં જે ત્રીજું, ઠતું, સાતમું, આઠમું, નવમું, દશમું, અગ્યારમું, બારમું, એ
આઠ ગુણગણાનો કાલ અંતરમુદ્ધર્તપ્રમાણ પ્રત્યેકે જાણવો. ઇતિ ગાથાત્રયાર્થ.

અવતરણ:- નરય તિરિનર મુરણં ઝક્કોસ વિઝવણા કાલોતિ દટલે નારકી
તિર્થંચ મનુષ્યને દેવતા અને ઝલ્લુવિકુર્વણા કરેલી જેટલો કાલ રહે તેનું બંશે ને
ત્રીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-અંતમુદ્ધર્ત નરદસુ હોઈ ચંચારિતિરિયં મણુદસુ ॥ દેવેસુ
અદ્ધમાતો, ઝક્કોસ વિઝવણાકાલો ॥ ૩૨૪ ॥ અર્થ:-નારકીનેવિષે નારકીની કરેલી
વિકુર્વણા એક અંતરમુદ્ધર્તસુધી રહે. એમ ચાર અંતરમુદ્ધર્ત તિર્થંચને અને મનુષ્યનેવિષે
એની કરેલી વિકુર્વણા ચાર અંતરમુદ્ધર્ત સુધી રહેહે. અને દેવતાનેવિષે વિકુર્વણા ક
રી ઠતાં પંચર દિવસ સુધી રહેહે. એ ઝલ્લુવિકુર્વણાનું કાલમાન જાણવું. ॥ ૩૨૪ ॥

અવતરણ:-સત્ત સમુદ્ધાગચિ દટલે સાત સમુદ્ધાતનું બંશેને એકત્રીશમું દાર
કહેહે. મૂલ:-વેયણ કસાય મરણે, વેઠવિય તેય એય આહારે ॥ કેવલિઅસમુદ્ધાએ,
સત્ત ઇમે હુંતિ સત્તાણં ॥ ૩૨૫ ॥ અર્થ:-સમવદત તે આપણા આત્માના પ્રદે

શનું મોકલું કરવું છે જ્યાં; તે સમુદ્ધાત કહિયે. તે ઈરીતે. એક વેદના, બીજી કષાય, ત્રીજી મરણાંતિક, ચોથી વૈક્રિય, પાંચમી તેજસ, ઠઠી આહારક; અને સાતમી, કેવલી સમુદ્ધાત. એ સાતે સમુદ્ધાત સંજ્ઞીને થાય. ॥૩૧૫॥

હવે શેષજીવોને સમુદ્ધાત કહેહે. મૂલ:-એગિંદીણં કેવલિ, આહારગ વક્ષિયા ઇમે પંચ ॥ પંચાવિય વેઠવા, વિગલા સન્નીણ ચત્તારિ ॥ ૩૧૬ ॥ અર્થ:-એકેંદિય જીવોને, એક કેવલી, બીજી આહારક; એ બે સમુદ્ધાત વર્જીને શેષ પાંચ સમુદ્ધાત થાયહે. વિગલેંદિયને અને અસંજ્ઞીને વૈક્રિય સમુદ્ધાત વર્જી શેષ ચાર સમુદ્ધાત થાયહે. એ ગાથા પન્નવણા જીવસમાસ અને પંચસેગ્રહાદિક શાસ્ત્રાંતર સાથે વિષટ-તિ દેખાયહે; સૂત્રકારે કેવા અનિપ્રાયથી કહ્યું છે તે તેજ જાણે. ॥ ૩૧૬ ॥

હવે કેવલી સમુદ્ધાતનું સ્વરૂપ કહેહે. મૂલ:-કેવલિય સમુદ્ધાત, પદ્મ સમ યસ્મિ વિરયે દંડ ॥ બીજી પુણી કવામં, મંથાણં કુણ્ડ તદ્યસ્મિ ॥ ૩૧૭ ॥ અર્થ:-કેવલી જેવારે સમુદ્ધાત કરે તેવારે પહેલા સમયને વિષે દંડ વિરચેકે કરે, બીજે સમયે પોતાના જીવના પ્રદેશ વિસ્તારી કપાટને આકારે કરે, ત્રીજે સમયે મંથાણંકે જેણેકરી દહીંને મથિયે તેને આકારે કરે. ॥ ૩૧૭ ॥

મૂલ:-લોયં જરઝ ચઠહે, પંચમય અંતરાય સંહરઝ ॥ ઠઠે પુણ મંથાણં, હરઝ ક વાહંપિ સત્તમ ॥ ૩૧૮ ॥ અર્થ:-ચોથા સમયને વિષે સમસ્ત લોક પોતાના પ્રવેશે જરે, એ રીતે જરીને પઠી પાંચમા સમયને વિષે અંતરા સંહરે, ઠઠે સમયે વલી પૂર્વે જે પોતાના પ્રદેશે મંથાણું કહ્યું છે તેને સંહરે, સાતમા સમયને વિષે જે કપાટને આકારે પ્રદેશ કહ્યા હતા તેને સંહરે. ॥ ૩૧૮ ॥

મૂલ:-અઠમય દંડંપિદુ, ઠરલંગો પદ્મ ચરમસમયસુ ॥ સત્તમ ઠઠ બિઝ્જેસુ હોઝ ઠરાલમિસ્તેસો ॥ ૩૧૯ ॥ અર્થ:-આઠમા સમયને વિષે જે પ્રથમ સમયે દંડાકારે પ્રદેશ કરેલા હતા તેને સંહરે, પણ હજાં પહેલાને ઠેલા સમયને વિષે ઔદારિક શરીર થાય. સાતમા ઠઠા અને બીજા સમયને વિષે ઔદારિક મિશ્ર થાય.

મૂલ:-કમ્મણ સરીરજોઈ, ચઠઠણ પંચમે તદ્દેકથં ॥ જં હોઝ અણાહારો, સો તમ્મિ તિગે સમયાણં, વિસેસાણં ॥ એમપાતાંતરહે. ॥ ૩૨૦ ॥ અર્થ:-કેવલ કાર્મણ શરીર યોગી તે ચોથા પાંચમા ને ત્રીજા સમયને વિષે હોય. જે કારણે તે ત્રણ સમયને વિષે અનાહારક છે, જ્યાં અનાહારક કહ્યા ત્યાં કેવલીણો સમુદ્ધાત એટલે કેવલી કેવલ સમુદ્ધાત કરે, તેવારે એ ત્રણ સમયને વિષે અનાહારક હોય. ૩૨૦ ॥ ઇતિગાથા શ્લોકાર્થ.

અવતરણ:-ઠપક્કાતીઠતી એટલે ઠ પર્યાંતિનું બંશે ને બત્રીશનું દાર કહેહે.

મૂળ:-આહારસરીરિંદિય, પક્કતી આણપાણ જાસમણે ॥ ચત્તારિપંચ ઢધિય, એંદિય વિગલસન્નીણં ॥ ૩૩૧ ॥ અર્થ:-આહારાદિ પુજલ લેવાને પરિણમાવવાનું કારણજે આ ત્માને શક્તિનું વિશેષ તે પર્યાસિ કહીએ. ત્યાં પહેલી આહારપર્યાસિ, બીજી શરીરપર્યાસિ, ત્રીજી ઇંદિયપર્યાસિ, ચોથી આણપાણ તે શ્વાસોશ્વાસપર્યાસિ, પાંચમી જાણપર્યાસિ અને ઢઠી મનપર્યાસિ. તેમાં ધુરલી ચાર પર્યાસિ એકેંદિયને હોય, વિકલેંદિયને પાંચ હોય અને અસન્નીને જાણાયુક પાંચ હોય; તથા જે સંઘી તેને મનસહિત ઢ હોય.

હવે એનું કાલમાન કહેહે. મૂળ:-પઢમા સમયપમાણા, તેસા અંતોમુદ્ધુતિયાય ક મા ॥ સમગંપિ ઢુંતિ નવરં, પંચમઢઠાઢઅમરાણં ॥ ૩૩૨ ॥ અર્થ:-પહેલી આહાર પર્યાસિ એક સમય પ્રમાણઢે, અને શેષ થાકતી પર્યાસિ અંતરમુદ્ધૂત પ્રમાણની અતુ ક્રમે પ્રલેકે જાણવી. હ્વાં કોઈ કહેશે કે, પહેલી આહારપર્યાસિ એક સમયે થાય; એવાત કેમ જાણિયે? તે ઉપર જગવંત શ્રીઆર્ય શ્યામાચાર્યે પન્નવણાના આ હારપવના બીજા ઠહેસાને વિષે એવું સૂત્ર કહ્યુંઢે. આહારપક્કતીએ અપક્કતિએણંજંતે કિંઆહાર એ અણાહાર એ ગોયમાનો આહાર એ અણાહાર એ. હ્વાં એ જાવ જે આહાર પર્યાસિ અપર્યાસોજીવ વિગ્રહગતિએજ જાય; પરંતુ ઠપપાત ક્ષેત્રનેવિષે અણાહારક ન હોય ત્યાં આવ્યો જીવ પહેલેજ સમયે આહારનું પરિગ્રહણ કરે, તે કારણે એક સામાયિકી આહાર પર્યાસિ હોય. અને જે ઠપપાત ક્ષેત્રે આવ્યો પણ આહાર પર્યાસિ અપર્યાસો થાય તો એવું સૂત્રકહ્યુંઢે. સિઅઆહારએસિઅઅણાહારએતિ. જેમ શરીરાદિક પર્યાસિનેવિષે સૂત્ર પાઠ આવો કહ્યો ઢે. સિઅ આહાર એ સિઅ અણાહાર એતિ એટલે એ પ્રથમ સમયજ આહાર પર્યાસિની સિદ્ધિ થઈ. હવે શેષપ્રલેકે અંતરમુદ્ધૂતપ્રમાણે કહી. એ સામાન્ય પણે સૂત્રકારે કહ્યું તે પણ ઔદારિક શરીર આશ્રી કહ્યું જાણવું. અને વૈક્રિય આહારકને પાંચ પર્યાસિ સમય સમયની થાય. શરીરપર્યાસિ તે અંતરમુદ્ધૂત પ્રમાણ ઢે.

હવે દેવતાને વિશેષ કહેહે. સમગંપિકે ॥ સમકાલેજ પાંચમી જાણપર્યાસિ અને ઢઠી મન:પર્યાસિ એ બન્ને થાય. નવરં હ્વાં એ વિશેષઢે. જે સિદ્ધાંતમાં પંચવિદ્યાએ પક્કતીએતિ; એવા કથનયકી પાંચે સમકાલે જોઈયે અને હ્વાં ઢ કહી તે કાંઈ બદુશ્રુતાનિમત્ત અનિપ્રાય કોઈ જાણવો. અથવા ક્યાંએક ઢ પણ કહીઢે ૩૩૨ ઇતિગાથા હ્યાર્ય.

અવતરણ:-અણાહારગતિ એટલે અનાહારક ચારનું બજોને તેત્રીશનું દાર કહે ઢે. મૂળ:-વિગ્રહગશ્માવન્ના, કેવલિણો સમુદ્ધ્યા અજોગીય ॥ સિદ્ધાય અણાહારા, તેસા આહારગા જીવા ॥ ૩૩૩ ॥ અર્થ:-એકતોવિગ્રહગતે જેવારે જીવ પ્રાપ્ત થાય તેવારે

अणाहारक जाणवुं. बीजुं केवली केवल समुद्धात करे तेवारे त्रण समय आहार न लिये माटे अणाहारक होय. त्रीजुं अयोगी केवली अयोगी चउदमे गुणठाणे अणाहारक होय. चोथा तेमज सिद्धजगवंत सदा अणाहारक ठे अने शेष समस्त जीव आहारक जाणवा. ॥ ३३३ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरण:-सत्तजयठाणाईति एटले सात जयना स्थानकनुं बशेने चोत्रीशमुं द्वार कहेढे. मूल:-इहपरलोयायाणमकन्हा आजीव मरण मसिलोए ॥ सत्तज यछाणाई, इमाई सिद्धांतजणियाई ॥ ३३४ ॥ अर्थ:-इहलोकजय तेने कहिये जे मनुष्यने मनुष्यथकी जय उपजे. बीजुं एमज मनुष्यने तिर्यचादिकथी जय ठप जे ते परलोकजय जाणवुं. त्रीजुं आदानजय ते आदान एटले ग्रहण तेनुं जय एटले कोइ कहेशे ताहारुं धन, राजादिक लइ लेशे ए आदानजय जाणवुं. चोथुं अकस्मात्जय ते बीजली प्रमुखनुं जाणवुं. पांचमुं आजीविकानुं जय ते दुःकाल पड्यो हवे केम जीवता रहीशुं? ते जाणवुं. ठहुं कोइके कहुं जे ताहरुं मरण अमुक दिवसे अशे; तेनाथी जे जय उत्पन्न थाय ते मरणजय जाणवुं. सातमुं अयश ते लोकापवादनुं जय जाणवुं. ॥ ३३४ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरण:-ब्रह्मासुत अप्ससत्ताउत्ति एटले ठ अग्रसस्त नाषाठनुं बशेने पात्रीस मुं द्वार कहेढे. मूल:-हीलिय खिसिय फरसा, लिआय तह गारहड्डिया नासा ॥ ठही पुण उवसंता, दिगरवउल्लाससंजणणी ॥ ३३५ ॥ अर्थ:-जे नाखिये बोलिए ते नाषा कहिये, तेमां अग्रशेस्त कर्मबंधना कारणे करीने माठी नाषा ते ठ प्रकारे थायढे. तेमां पहेली हेलित तेने कहियेके जे रीशेकरी अचगणना पूर्वक वाचक ज्येष्ठ आर्य इत्यादिक कहे ते जाणवी. बीजी खिसित ते जे जन्म कर्म प्रमुख उषाढां पाडवा. अर्थात् जाहेर करवां, ते. त्रीजी परुष दुष्टादिक कर्कश वचननुं बोलवुं ते. चोथी अली क ते शुं दिवशे प्रचला करेढे के इत्यादिक प्रश्ननेविषे प्रचला नकरुंहुं एवुं बोलवुं ते जाणवी. पांचमी गृहस्थनी ए नाषाते गारहड्डिया बेटा बाप मामा नाणोजा इत्यादिक वचन कहे ते जाणवी. ठही पुणःके० वली उपशांतके० उपशम तेनुं अधिकरण ते कलह कहिये तेनो उल्लासके० प्रवर्त्तावुं तेहनी जननीके० उपजावनारी एटले एवुं वचन बोले के जे वचने करी अणबतो क्लेश उत्पन्न थाय इतिगाथार्थ. ॥ ३३५ ॥

अवतरण:-जंगगिहिवयाणंति एटले गृहस्थना व्रतना नांगानुं बशेने ठत्रीस मुं द्वार कहेढे. मूल:-डुविहा अछविहावा, बत्तीसविहाय सत्तपणतीसा ॥ सोलसय सहस्सजवे, अछसयछुत्तरा वड्यो ॥ ३३६ ॥ अर्थ:-डुविहाके० ठे प्रकारे अथ

વા આઠ પ્રકારે અથવા વત્રીશ પ્રકારે અથવા સાતસેને પાંત્રીશ પ્રકારે અથવા શો
લહજાર આઠસેને અષ્ટોત્તર વ્રતિના જંગા હોય. इहां वइणो एवा वचनथकी व्रत
शब्दे नियमविशेष ते जेने ठे तेवा व्रती सामान्य आवक ग्रहण करवा: पण
देशविरति इहां लेवा नही. अविरति सम्यक्द्रष्टि एने पण सम्यक्त्व प्रतिपत्ति लह
ए नियमना सन्नावथकी सम्यक्त्वधारी व्रती इहां जाणवा. ॥ ३३६ ॥

हवे एज चेद प्रत्येके वखाणनार ठतो सूत्रकार धुरजा त्रण चेद कहेठे. मूल:-
डुविहा विरियाविरया, डुविहं तिविहाइए अछहा हुंति ॥ वयमेगेगं ठविह, गुणियं
डुगमिलियवत्तीसं ॥ ३३७ ॥ अर्थ:-विरति जेने ठे ते विरति अने जे व्रत न जाणे
अने व्रतनो अंगीकार करे नही, वली व्रत पालवानो उद्यम न करे ते अविरति संत्य
कि भ्रेणीक तथा कृष्णादिक जेने द्वायिक सम्यक्त्व प्राप्त थयलું एवा आवक जाण
वा. एबेदु जंगे पहेलું द्विविधपणु कहुं; हवे जे अज्ञान अने अनन्युपगम अयत्नादि
क ए त्रण पद कहां ए त्रण पदे करी आठ जांगा होय, ते आठ जंगमांથી धुरजे
सात जंगे निश्चे थकी अविरति जाणवું. कारणके व्रत घुणाहरन्याये पाळ्यां पण
फलवंत न थाय. किंतु सम्यक्ज्ञानने सम्यक्ग्रहणपूर्वक पाळ्याथका सफल थाय
ठे अने आठमे जंगे देशविरति ते एकादि व्रतनो लेनार ज्यांजगे ठेहेलो अनुमति
मात्रजुं सेवनार शेष पाप तेणे सर्व पञ्चख्यो, अने अनुमति पण त्रण प्रकारे ठे;
तेमां जे कोइ पोते अथवा अनेरे कोइ बीजे कहुं जे पाप तेनी श्लाघा करे, सा
वये करी निपन्यो जे आहारादिक ते पोते जमे तेवारे तेने प्रतिसेवा अनुमति होय,
अने जेवारे पुत्रादिकजुं करेलું पाप सांजले ते सांजलीने अनुमोदे, परंतु तेने निवारें न
ही तेवारे प्रतिश्रवणानुमति बीजो चेद जाणवું. अने त्रीजुं वली जेवारे सावधारंजने
विषे प्रवर्त्त्या ठे जे पुत्रादिक, तेहनेविषे मात्र ममता जाव सहित ठे, परंतु अनेरु
सांजले नही, अने अनुमोदे पण नही, तेवारे संवासानुमति ते त्रीजो चेद जाणवो.
हवे जे कोइ संवासानुमति मात्रनो सेवनार ते चरम जंगे देशविरति अने जे सं
वासानुमति थकी विरत्या थका होय तेने यति कहिये. एणे कारणे विरति ने अ
विरतिना चेद थकी बे प्रकारे कहिये.

हवे आठ प्रकार कहेठे. डुविह तिविहाइके० त्यां द्विविधपणु करण करावणरूप
अने त्रिविध ते मन वचन अने कायने चेदे जाणवું. ते द्विविध त्रिविध ए एक
जंग जाणवो. तेज जे जांगाना समूहनेविषे आदिके० घुरेठे ते द्विविध त्रिविधा
दि कहिये. ते द्विविध त्रिविधादि जंगे करी आठ प्रकारे आवक जे आगल डुविह

अने एगविह ए बे गाथामांहे कहेशे, ते सोपयोगपणा लगीने इहां वखाणिये ठैये. इहां व्रतनो पडिवजणहार ते आवकना घणा जंगना विशेषथकीकोइएक कांइक पडिवजे. त्यां पहेलो द्विविधते करण करावणना जेदथकी जाणवो. त्रिविध ते मन वचन कायाये करी जाणवुं. एम पढमके० पेहेलो जंगो होयठे. इहां जावना एमठेके मन वचन अने कायाये करीने स्थूलहिंसादिक पोते न करे, अने अनेरा पासे करावे नही, अने अपत्यादिक परिग्रहना सद्भावथकी अनुमतिने निषेधी नथी ते पुत्रादिके करेली हिंसादिकनेविषे हजी तेने अनुमति लागेठे. अन्यथा प्रकारे जेने एटलुं पण न होय तो परिहृही अने अपरिहृही, प्रवर्जित अने अप्रवर्जितनो मांढोमांढे जेद नथाय. अने वली जे श्रीजगवती प्रमुख सिद्धांतमांहे गृहस्थने त्रिविध त्रिविधनुं पञ्चखाण कसुं ते विशेष विषडु जाणवुं ते आवीरीते ठे.

जे कोइ दीहा लेनार होय अने पुत्रादिकना पालवाने अर्थे विलंब करतो थ को प्रतिमा पडिवजे. अथवा जे कोइ विशेषे करी स्वयंचरमण समुद्रना माठला तुं मांस तेनु पञ्चखाण करे. एम हाथीना दांत, चित्रानां चर्म अथवा स्थूलहिंसादिक कोइक अवस्थाना विशेषेनेविषे पञ्चखे तेज त्रिविध त्रिविधे एवुं पञ्चखाण करे, ए अल्पविषयपणाथकी इहां विवक्ष्यो नथी. वली द्विविध द्विविधे ए बी जो जंग जाणवो. इहां आगले पदे त्रणजांगा कहा ठे त्यां एक जेवारे मने करीने वचने करी न करे तेमज करावे नही, तेवारे मनेकरी हिंसादिकने अनिप्राये रहित अने वचने पण हिंसादिकनुं वचन अणबोलतो ठे; केवल शरीरे करी असत्री नीपरे हिंसादिक करेठे. बीछुं जेवारे मनेकरी अने कायायेकरी नकरे अने न करावे तेवारे चित्तनी अनिसधिरहितथको शरीरे करी दुभेष्टितादिक परिहरतो अना जोगादिकथकी वचनेकरीने हणु एवुं कहे. त्रीछुं एमज जेवारे वचन अने कायां येकरी न करे न करावे तेवारे केवल मनने अनिप्राये करे अने करावे. पण इहां अनुमति त्रणेने ठेज. एम शेषविकल्प पण जाववा. एरीते मूल जंग ठ थया ते ठ ना उत्तर जंग एकवीश थाय, ते आगल कहेशे. उक्तंच॥ दुविह तिविहाविहञ्चिअ, तेसिं जेया कमेण मेहुंति ॥ पढमेको दुन्नितिआ, दुगेगदोढकइगवीसं ॥ १ ॥ अने उत्तरउगुण सत्तमउंके० जेणे त्रण गुणव्रत ने चार शिक्षाव्रत लक्षण उत्तरगुण पडिवज्या ठे. ए सांतमो जेद जाणवो. अने अविरति सम्यक्दृष्टिनो आत्मो जेद जाणवो, ए आठ जेद देखाड्या.

हवे बत्रीश जेद देखाडेठे. वयमेगगंके० एक एक व्रतने स्थूल प्राणातिपात वि

रमणादि लक्षण मूल पांच महाव्रत ठे तेने पूर्वोक्त ठ प्रकारे गुण्यायका त्रीश थाय. अने एक उत्तरगुणप्रतिपत्तिनो, बीजो अविरति सम्यक्दृष्टिनो. ए बे जेद मेलविये तेवारे बत्रीश जेद थायठे ते आवीरीते:-

पहेलुं प्राणातिपात विरमण स्थूल व्रत कोइये ठ जंगामांहे पहेले जंगे पडिवज्युं, कोइएके बीजे जंगे पडिवज्युं, कोइए त्रीजे जंगे पडिवज्युं, एम यावत् कोइए ठठे जंगे पडिवज्युं, एरीते पहेला प्राणातिपात विरमण व्रतना ठ जंग जाणवा. तेमज मू पावाद विरमणादिक पांचे मूल व्रतोना ठ ठ जंग मेलविये तेवारे त्रीश जंग थाय. अने आवश्यकमां एम कथुंठे के कोइएके पांचे अणुव्रत एकठां लीधां. त्यां द्विविध त्रिविधादिक ठ जंगठे. अने वली बीजो कोइ चार व्रतनुं ग्रहण करे त्यांपण ठ जंगठे. ते ज्यांसुधी कोइएक एक अणुव्रतनुं ग्रहण करे त्यां पण ठ जंग जाणवा. ए आवश्यकना अजिप्रायथी जंग देखाड्या. ॥ ३३४ ॥

हवे ग्रंथकर्त्ता सातशें पांत्रीश जंगनी प्ररूपणा करनार उतो श्री जगवतीने अजिप्राये नव जंगी कहेठे. मूल:-तिन्नितिआ तिन्नित्त्या, तिन्निकेकाय हुंतिजो गेसुं ॥ तिडएकंतिडएकं, तिडएकं चेव करणाइ ॥ ३३५ ॥ अर्थ:-योग ते मनोयोगादिक त्रण नेविषे करण करावण ने अनुमतिरूपे करी त्रण त्रगडा ने त्रण बगडा अने त्रण एकडा हुंतिके० होय. योगनेविषे अनुक्रमे त्रण त्रगडा थापी नीचे त्रण बगडा, ते नीचे त्रण एकडा करण मन वचन कायाए स्थापिए. हवे कोइक गूढ स्थ मने करी सावद्य योग करे नही, करावे नही, तथा अनेरो करतो होय तेने अनुमोदे नही; तेवारे ए मन साथे त्रण जंग थाय. एम वचन साथे त्रण जंग तथा कायासाथे पण त्रण जंग करतां मूल नव जंग थाय. तेना उत्तरजंग उंगण पचाश थाय; ते नीचे लखाशे त्यांथी जोवा. ॥ ३३६ ॥

इहां शिष्य पूढेठे के वचन अने काया एणे करी तो करण करावण ने अनुमति देखायठे; परंतु मनने करण करावण ने अनुमति केम थायठे? तेने गुरु कहेठे. काया अने वचने करी निर्व्यापारथको पण मनयकी एतुं चिंतवे जे अमुक सावद्य योग करुं; तेवारे मनेकरी करण थयुं. अने मने करी एम जाणे के अमुक सावद्य योग करावुं, तेपण तेनुं इंगित जाणी तेवा अजिप्राये प्रवर्त्ते तेवारे मने करी करावण थयुं. अने जेवारे सावद्य करी मनमां चिंतवे जे आ में सारुं कथुं तेवारे मने करी अनुमति थइ. एरीते मननां जंग देखाडतां उंगणपचाश जंग देखाड्या जाणवा.

सांप्रत प्रकारांतरे सूत्रकार एज देखाडेठे. मूल:-मणवयणकायजोए, करणे

करावणे अणुमईए ॥ एकगडुगतिगजोगे, सत्तासत्तेव इशुवन्ना ॥ ३३ए ॥ अर्थः—
इहां प्राकृतपणाथकी विजक्तितुं विपरीतपणुं तेथी मन, वचन ने काय साथे योग
संबंध ठते करण करावण ने अनुमति तेणे कारणे एक द्विक त्रिक साथे योग
कीधा ठतां सात सातका थायवे ते आवीरीतेः—

एक स्थूलहिंसादिक मने न करे, बीजुं वचने न करे, त्रीजुं कायाये न करे. ए
त्रण एक संयोगे थया. हवे द्विकसंयोगे कदेवे. चोथुं मन ने वचने न करे, पांचसुं म
ने ने कायाये न करे, ठहुं वचन ने कायाये न करे, हवे त्रिक संयोग ते मन वचन
ने कायाये न करे, ए सातमो जंग थयो. ए सात जंग करणे थया. तेमज बीजा सा
तजंग करावण थकी थाय. तथा त्रीजा सातजंग अनुमतिये थाय. तथा चोथा सातजं
ग वली करणने करावण थकी थाय. तथा पांचमा सात जंग, करण ने अनुमतिये
थाय. तथा ठछा सात जंग करावण अने अनुमतिये थाय. तथा सातमा सात
जंग ते करण करावण ने अनुमति ए त्रणे एकठा करतां थाय. एरीते सातो सति
यु उंगणपच्चाश जंग देखाडया.

हवे मुखे जाणपणुं थवामाटे ए उंगणपच्चाशजंगनो उच्चार जेवीरीते थाय
तेवीरीते जखी देखाडिये ठैये १ मनेकरी करुं नही २ मनेकरी करावुं नही ३ म
ने करी अनुमोडं नही ४ मनेकरी करुं नही करावुं नही ५ मनेकरी करुं नही ने अनु
मोडं नही ६ मनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही ७ मनेकरी करुं नही करावुं न
ही अनुमोडं नही ८ वचनेकरी करुं नही ९ वचनेकरी करावुं नही १० वचनेक
री अनुमोडं नही ११ वचनेकरी करुं नही करावुं नही १२ वचनेकरी करुं नही
अनुमोडं नही १३ वचनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही १४ वचनेकरी करुं न
ही करावुं नही अनुमोडं नही १५ कायायेकरी करुं नही १६ कायायेकरी करा
वुं नही १७ कायायेकरी अनुमोडं नही १८ कायायेकरी करुं नही करावुं नही
१९ कायायेकरी करुं नही अनुमोडं नही २० कायायेकरी करावुं नही अनुमोडं
नही २१ कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडं नही २२ मनेकरी वचने
करी करुं नही २३ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही २४ मनेकरी वचनेकरी अनु
मोडं नही २५ मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही २६ मनेकरी वचनेकरी
करुं नही अनुमोडं नही २७ मनेकरी वचनेकरी करावुं नही अनुमोडं नही २८
मनेकरी वचनेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोडं नही २९ मनेकरी कायायेकरी
करुं नही ३० मनेकरी कायायेकरी करावुं नही ३१ मनेकरी कायायेकरी अनु

मोड़नही ३३ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ३३ मनेकरी कायाये
करी करुं नही अनुमोड़ नही ३४ मनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोड़ नही
३५ मनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही ३६ वचनेकरी का
यायेकरी करुं नही ३७ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही ३८ वचनेकरी काया
येकरी अनुमोड़ नही ३९ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४० वच
नेकरी कायायेकरी करुं नही अनुमोड़ नही ४१ वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही
अनुमोड़ नही ४२ वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही
४३ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही ४४ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी
करावुं नही ४५ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी अनुमोड़ नही ४६ मनेकरी वच
नेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही ४७ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी क
रुं नही अनुमोड़ नही ४८ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करावुं नही अनुमोड़
नही ४९ मनेकरी वचनेकरी कायायेकरी करुं नही करावुं नही अनुमोड़ नही.

हवे ए उगणपचाश जंगना एकशो ने सडतालीश जंग देखाडवा सारुं सूत्रका
र गाथा कहेडे. मूलः—पढमेको तिज्जित्तिआ, दोन्नि नवा तिज्जि दोनवा चेव ॥ का
लतिगेणय गुणिया, सीयालं होइ जंगसयं ॥ ३४० ॥ अर्थः—पहेलो एक पढी
त्रण जगडा पढी बे नवडा वली एक जगडो पढी वली बे नवडा एम अनुक्रमे
मांमिये; पढी काल त्रिक साथे गुणाकार करिये एटले अतीत काले जे कथा ते
नी निंदा करवी, वर्त्तमाने करवानुं संवर करवुं, अने अनागत ने पञ्चस्त्राणो. यडुक्तं.
अर्थयं निंदामि पशुपन्नं संवरेमि अणागयं; पञ्चस्त्रामि एम करतां एकशोने सडताली
श जंग थायडे. इहां एक जंग ते त्रिविध त्रिविधे थाय, तथा त्रिविध द्विविधे त्रण जंग था
य, तथा त्रिविध एकविधे त्रण जांगा थाय, अने द्विविध त्रिविधे त्रण जांगा था
य द्विविध द्विविधे नव जंग थाय, द्विविध एकविधे नव जंग थाय, एकविध त्रिविधे
त्रण जंग थाय एकविधे द्विविधे नव जंग थाय एकविध एकविधे नव जंग थाय
डे एम जंग जाणवा. एम सातशे नें पांत्रीश पण आवकना जेद होय तेज कहेडे.

मूलः—पंचाणुवयगुणियं, सीयाल सयंतु नवरि जाणाहि ॥ सत्तसया पण तीसा
सावयवयगहणकालंमि ॥ ३४१ ॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त एकशो सडतालीश जंगनुं पांचे
अणुव्रतनेविषे प्रत्येके सज्जाव डे. ते आवकने व्रतग्रहणकालनेविषे पांच अणुव्रतना
अंगीकारने प्रस्तावे पांच अणुव्रतनी साथे एकशो समतालीशनो गुणाकार करिये
तेवारे नवरिके० अनंतर तुं जाण के सातशेने पांत्रीश जंग थाय डे. ॥ ३४१ ॥

हवे ए जंग यथार्थपणे जेणे जाण्या तेज पञ्चखाणनेविषे प्रवीण जाणवा एम कहेढे. मूलः—सीयाल जंगसयं, जस्त विसुद्धीइ होइ उवलई ॥ सो खलुपञ्चका णे, कुसलो सेसा अकुसलाउ ॥३४१॥ अर्थः—ए पूर्वोक्त एकशो ने सडतालीश जंग ते जस्तके० जेने विद्युद्ध निर्मलकारी पणे करी होय तेने विद्युद्धपञ्चखाण कहिये. अने तेज पञ्चखाणनेविषे उपलब्ध एटले जाणपणे थया तेज खलुइति निश्चेकरीने पञ्चखाणनेविषे कुशल माह्या जाणवा अने शेष थाकता ते चतुर जाणवा नही.

हवे मूल ठ जंगना उत्तर एकवीश जंग देखाडेढे. मूलः—डुविहतिविद्वाइ ढविय, तेसिं नेया कमे णिमे हुंति ॥ पढमेको डुन्नितिया, डुगेग दो ठक्क इगवीसं ॥३४३॥ अर्थः—द्विविध त्रिविध जेनी आद्यमांढे एवाजे ठ जंग तेसिके० तेना जेद ते कमेणके० अनुक्रमे इमेके० ए हुंतिके० थायढे. पढमेकोके० पहेलुं एको, पढी बीजा बे कोष्टकमां त्रण त्रण वली एक कोष्टके बगडो मांमीये एवुं एककोष्टक, पढी बे कोष्टके ठ ठ मांमिये तेवारे सर्व एकवीश जंग होयढे. ए स्थापनानो उच्चार आवीरीते करिये. द्विविध त्रिविधे एक जंग, द्विविध द्विविधे त्रण जंग, द्विविध एकविधे त्रणजंग एकविध त्रिविधे बे जंग, एकविध द्विविधे ठ जंग, एकविध एकविधे ठ जंग.

हवे डुविह ति विद्वाइ इत्यादिक जंगना समूहे करीने आवकने योग्य पांच अणुव्रतादिकनी संतति तेना जंगनी देवकुलिका सूचवी ते देवकुलिका एकेक व्रत प्रत्ये कही. जे षड्जंगी एकवीश जंगी नवजंगी उगणपचाश जंगी तेणे करी नि पजे अने सर्व देवकुलिकाने विषे प्रत्येके त्रण त्रण राशी थाय ते आवीरीते; धुर मां गुणराशी, वचमां गुणकराशी अने ठेहेढे गतागत राशी.

त्यापहेली एजदेवकुलिकाने षड्जंगी प्रमुखने अनुक्रमे विवक्षित व्रतना जंगनी सर्वसंख्या रूप एवंगारके० जे राशी ते देखाडणहार ठतोपहेलो षड्जंगी ए एवंगारनी राशी देखाडेढे.

मूलः—एगवएठजंगा, निदिघा सावयाण जे सुत्ते ॥ ते स्त्रिय वयनु द्वीए, सत्तगुणा ठ कुआ कमसो ॥ ३४४ ॥ अर्थः—आवकना एक व्रतनेविषे ठ जंग जे आवश्यकदिक सूत्रनेविषे कहा तेज मृषावादादिक एकेक व्रतनी वृद्धि सातगुणा अने ठ ए सहित कख्या बता अनुक्रमे जंगना राशीनी संख्या उपजावे. इहां नावार्थ एम ठे के पहेला प्राणातिपात व्रतनेविषे ठ जंग, ते अवधे स्थापिने सातगुणा करीए; ते वारे बेतालीश थाय. तेमां ठ जेलिये तेवारे अडतालीश थया. वली एने सातगुणा करीने ठ जेलिये: एम अनुक्रमे करतां अग्यारमी वेलाए १३८४१ १८४३०० एटला आवे. अने ६४८३४३ इत्यादिक बारराशी उपर नीचे एवीरीते थापीये तेवारे

अर्द्धि देवकुलिकानी जूमिका समान देखाय, तेने खंमदेवकुलिका एम कहिए. एट ले षमृजंगीनी देवकुलिका जेम उपजे तेम देखाडी. ॥ ३४४ ॥

हवे एकवीश जंगनी देवकुलिका देखाडेढे. मूलः—इगवीसं खलु जंगा, निदिछा सावयाण जे सुते ॥ तेच्चिअ बावीसगुणा, इगवीसं पस्किवेयवा ॥३४५॥ अर्थः—निश्रेयकी एकवीश जंग जे आवकने सूत्रमां कहाडे, तेनेज बावीसगुणा करीने तेमांहे एकवीश जेलिये. इहांपण एकवीशादि अनुक्रमे अग्यार वार गुणाकार करतां अग्यारमी वेलाए १३८५५००३६३१०४९१५ आय. एम एकवीश जंगीये बीजी देवकुलिका होय. ॥ ३४५ ॥

हवे नव जंगीये जे थाय ते देखाडेढे. मूलः—एगवएनवजंगा, निदिछा सावयाण जे सुते ॥ तेच्चिअ दसगुणाकारं, नवपरकेयमि कायवा ॥३४६॥ अर्थः—एक व्रतनेविषे नव मूल जंग जे आवकने कहाडे, तेने दसगुणा कक्षाधका नेहुं थाय; तेमां नव मेलविये तेवारे नवाणुं थाय. एम अनुक्रमे बीजीवार नवाणुंने दशे गुणतां नव शेने नेहुं थाय. तेमां नव जेलिये तेवारे नवशे ने नवाणुं थाय. एम अग्यारमि वेलाए एएएएएएएएएएए एम ए बीजी देवकुलिका एमां नव जंगीना जंग देखाडया.

हवे उंगणपचाश जंगनी संख्या देखाडेढे. मूलः—इगवन्नं खलु जंगा, निदिछा सावयाण जे सुते ॥ तेच्चिअ पन्नासगुणा, इगुवन्ना परिके वेयवा ॥३४७॥ अर्थः—निश्रेयकी उंगणपचाश जंग आवकने सूत्रमांहे जे कहा. ते तेनेज पचाश गुणाकरी उंगणपचाशमांहे जेलाविये तेवारे ३४९९ थाय. एम अनुक्रमे करतां अग्यारमी वेलाए ३४४१४०६३४८९९९९९९९९९९९ एटला जंग थाय. ए चोथी उंगणपचाश जंगनी देवकुलिका कही. ॥ ३४७ ॥

हवे पांचमी एकशोने सडतालीश जंगनी देवकुलिका देखाडेढे. उक्तंचः—सीयालं जंगसयं, वयबुडुडयालसय गुणंकारं ॥ सीयालसएण जुअं, सवगं जाण जंगाणं ॥ १ ॥ अर्थः—एगाथा बीजी कयां कयां प्रत्यंतरे देखाती नथी; परंतु पांचमी देवकुलिका एणेकरी थाय. ते कारणो वखाणिये बैये. एकशोने सडतालीश जंगा व्रतनी शुद्धे ठे, तेने एकशो अडतालीशगुणाकरीने एकशोने सडतालीश युक्त करि ए तेवारे सवगके० एंवकारे ते तूं जाण. एम गुरु शिष्य प्रत्ये कहेढे, एनी जाव ना एम ठे के एकशो सडतालीश, तेने जेवारे व्रतनी वृद्धिये एकशोने अडतालीश गुणा करीए; पढी एकशोने सडतालीशो युक्त करीए तेवारे ३१९०३ जंग थया.

एम वृद्धिये करतां अग्यारमीवेलाए १ १ ०४४३६०४४ १ ए६ १ १ ५३३३ ५६५ ५६५ ५
एटला आय ए संख्याए पांचमी देवकुलिका जाणवी.

ए पांचे देवकुलिका कही ते पांचे खंमदेवकुलिका जाणवी. सांप्रत संपूर्ण देव
कुलिकानो अवसर त्यां व्रत व्रत प्रत्ये एकेक देवकुलिकाने सज्जावे करी पद्मजंगी प्रमुख
नेविषे प्रत्येके प्रत्येके बार बार देवकुलिका उपजे तेवारे बारपंचां शाठ सर्व म
ली देवकुलिका आय. ते सर्व देवकुलिका इहां कहिये, तो घणो विस्तार आय; तेथी
लगारेके देशमात्र देखाडवासारुं पद्मजंगीनेविषे बारमी देवकुलिका कहेनार बतो
ग्रंथकार एक दिकादि संयोगना कहेनार जे पहेली त्रण राशी कही हती. ते माहे
ली गुणाकारक राशी आणवा-सारु उपाय कहेवे.

मूल:- एगाईएगुत्तर, पत्तेयपर्यन्मि उवरिपस्केवो ॥ एकेकहाणिअवसाण संख्या
हुंति संयोगा ॥३४०॥ अर्थ:- जेटला पदोनो एक दिकादिक संयोग आणवावांढि
ए, तेवे प्रमाणेज एक आवेदेइने एकोत्तर वृद्धि करीने उपर उपर क्रमे क्रमे स्थापना
स्थापिये. एम आंकनी स्थापनाकरी प्रत्येके व्रत बारनेविषे उपरे पस्केवोके० उपरला
जे आंक तेमां नीचला घालिये एरीते एकेकहाणि एटले एकेक उपरना आंकनी
हाणी करतां वृद्धि कहिये; ते जेम आय तेम आंकने घालवे करवी, ते ज्यालगे
अवसाणसंख्याके० ठेहेढे समस्त आंकनुं प्रहेपरूप एतावता सर्व आंक पूरा
घाल्या तेवारे जे आंक आय तेटला अनुक्रमे एक बे त्रण प्रमुखपदनुं मेजववुं त
हूप आय तेसंयोग कहिये. ते आवीरीते:-

पहेलो एक आगल बीजो ते ज्यांमुधी ठेहेढे बार आंक आवे, हवे एको, बग
डामां प्रहेपे तेवारे त्रण आय. ते त्रण उपरला त्रण माहे घालिये तेवारे ७ था
य, ते उपरला चारमांहे घालिये तेवारे दश आय. एम दशने पांचमां घालतां पन्नर
आय; पन्नरने डमां नाखतां एकवीश आय, तेने सातमां नाखतां अष्टावीश आय;
तेने आठमां नाखतां बत्तीश आय. तेनेनवमां नाखतां पिस्तालीश आय, तेने दशमां ना
खतां पंचावन्न आय, तेने अग्यारमां नाखतां षासठ आय. हवे उपरे बार ठेहेढे आ
व्या ते तेमज राखिये. जेकारणे कथुं के एकेकहाणि एवा वचनथकी ए गुणा
रकं राशीनी स्थापनाठे.

वली प्रकारांतरे करी देखाडेवे. उजयमुहंरासिडुगं एनुं वखाण करेवे. इहां य
द्यपि बारमी देवकुलिका कहेवा मांभी तो पण संक्षेपने अर्थे पंच अणुव्रत आशी
जावना एम ठे उजयमुहंके० वेडुए करी वे राशी मांभिये, ते आवीरीते. एक

१ ३३ ४ ५ बीजी ५४ ३ ११ इहां करण गाथानो व्यापार न करवो; परंतु दिकसंयोगे दश ते आम जे, नीचेढे एकडो, तेना आगल बगडो, ते बगडा साथे उपरढे चो गडो, तेना धुरे ढे पांचडो, ते पांचे वेँदेचिये तेवारे अढी अढी आवे, तेने उपरला चोगडासाथे गुणाकार करिए तेवारे चार अढीए दश. ए दिक संयोगी थया.

ते हवे दशने बगडा आगल त्रगडोढे तेनी साथे वेँचिए तेवारे सत्रिया त्रण जाग थाय, तेनी साथे उपरलो त्रगडो गुणिये तेवारे त्रिक संयोगे पण दश थया. ते त्रगडा पढी चोगडो ढे तेनी साथे दशने वेँचिये तेवारे अढी आढ्या, ते उपरना बगडा साथे गुणिये तेवारे अढी दू पांच थया. ए पांच जंग चतुसंयोगे थया. ते वली चोगडा पढी पांचडो ढे तेनी साथे वेँचतां एकज आवे तेने उपरला एकमा साथे गुणतां एकेकुं एक आवे, एटजे पंच संयोगे एकज जंग थाय. ॥३४॥

वली प्रकांतरे करी कहेढे. मूलः—अहवा पयाणि विविठं, अस्के पेत्तूण चारणं कुळा ॥ एकगडगाइजोगा, जंगाणं संस्कायवा ॥३४ए॥ अर्थः—अथवा शब्द प्रकारांतरे ढे. पयाणिके० विवक्षित व्रत जह्ण ते स्थापिने पढी अस्केपेत्तूणके० अह्ण ते इने अनुक्रमे एक दिकादिक व्रतनेविषे उच्चारणके० मेलवो करिए, तेवारे एक दिका दिकना योग थकी जंगनी संख्या करवी. इहां जावना एमढे; पांच पदोने एकेक संयोगे पांच जांगा, तेनी स्थापना १११११ दिक संयोगे दश; ते आवीरीते. एक चारणाए चार जंग, दिक चारणाए त्रण जंग, त्रिक चारणाए बे जंग, चतुष्क चारणाए एक. ए पढेली स्थापना एम. हवे त्रिक संयोगे दश. तेमां एक चारणाये ढ, द्वितीय चारणाए त्रण, तृतीय चारणाए एक. ए बीजी स्थापना. हवे चतुष्क संयोगे एक चारणाए चार द्वितीय चारणाए एक एम पांच थाय. एनी त्रीजी स्थापना, अने पांचने संयोगे चारणानो अजाव ढे माटे एकज जंग होयढे. कोइ प हेळुं. व्रत आवेदेइने अंगीकार करे ते ज्या पांचमो व्रत त्यांसुधी ए चोथी स्थापना. हवे. बारमी देवकुलिका तेनी गुणकारकराशी देखाडेढे. ॥३४ए॥

मूलः—बारसठावछिविय, वीसहिया दोय पंच नव चठरो ॥ दोनव सत्तय चठदोत्रि नवय दोनवयं सत्तेव ॥ ३५० ॥ बार, ठाशठ, बरेंने वीश, तथा पांच, नव, चार, ते. ४ए५ तथा बे, नव, सात, जोपण सूत्रमां एमढे तो पण आंकनी वांकी व्रति थायढे तेथी ४ए३ समजवा. ए गाथार्थ ए देवकुलिका पाठलढे त्यांथकी जोइ परीक्षा करजो. मूलः—पण नव चठरो वीसाय दोन्निठावछि बारसेकोय ॥ सावयजंगाणमिसे, सवाणवि हुंति गुणकारा ॥३५१॥ अर्थः ए पण एमज क्रमे करी जाणवुं. एम आ

गल पण आवकना जंग जे ठ पहेला अने पढी ठत्रीश, एम बशेने सोत्र इत्यादिक बारमी देवकुलिकाने अनुक्रमे करीने गुणाकारक राशी जाणवी ॥ ३५१ ॥

हवे गुण्यराशि कहेढे. मूलः—ठचेवय ठचीसा, सोल डंगं चेव ठ नव डगमिक्कां ठ सत्त सत्तसत्तय, ठप्पन्न ठसठि चउठढे ॥ ३५१ ॥ ठचीसा नवनउई, सत्तावीसाय सोलठन्नउई ॥ सत्तय सोलस जंगा, अठमठाणे वियाणाहि ॥ ३५३ ॥ ठाणउई ठाहत्तरि, सत्तडुमुन्नि क हुंति नवमंमि ॥ ठाहत्तरि इगसठ्ठी, ठायालासुन्न ठ चेव ॥ ३५४ ॥ ठप्पन्न सुन्न सत्तय, नवसत्तावीस तह्य ठचीसा ॥ ठचीसा तेवीसा, अठहत्तरि ठहत्तरिगवीसा ॥ ३५५ ॥ अर्थः—ए चार गाथाए करी कहिये ते आवीरीतेः—पहेला ठ, बीजा ठत्रीस त्रीजा बशेने शोल, चोथा बारशें ठनुं, पांचमा सातहजार सातशो ने ठहोत्तेर, ठछ ठेता जीश हजार ठशें ने ठपन्न, सातमा बे लाख उंगणाएंशिहजार नवशे ने ठत्रीश, आठमा शोललाख उंगणाएंशिहजार ठशे ने शोल, नवमा एककोड सिचोतेर हजार ठशेने ठनु, दशमो ठकोड चार लाख वासठहजार एकशेने ठहोत्तेर, अग्यारमा ठत्रीशकोम सत्तावीशलाख सत्ताणुहजार ने ठपन्न, बारमा बे अठ्ठ सत्तर कोड समसठलाख व्याशी हजार त्रणशेने ठत्रीश. ॥ ३५१ ॥ ३५२ ॥ ३५४ ॥ ३५५ ॥

हवे ए राशिने आणवानो उपाय देखामेढे. उक्तंच पढमवएठपंग्गा, ठहंयुणि थाय बारसवेठाणा ॥ संजोगेहिय गुणिया, सावयवयजंगया हुंति ॥ १ ॥ अर्थः—पहेला व्रतनेविषे ठ जंग तेने ठ गुणा करिये तेवारे ठत्रीश थायढे; वली ठत्रीशने ठ गुणा करि ए तेवारे बशेने शोल थाय. एम बारंवार ज्यांसुधी बारगुण्य राशि संपूर्ण थाय, त्यांसुधी करिये. ते हवे ठ ने ठत्रीश प्रमुख गुण्यराशि अनुक्रमे बार ठास ठ प्रमुख बारसवेठाणा एटले बारे स्थानक गुणाकारक राशिस्थाये गुणतां ठतां ३१, १, ३३ ३६, ३४ ३५ ३०, ३, ३६ ४१ ० ५ ५ ३०, ४, ६ १ ५ ० ५ ३ ५, ४ ३ १ १ ० १ ४ ० ६, ३ ३ १ ३ ० ५ ३ १ ३, ४, ० ३ १ ४ ० ५ ३ ०, ०, ३ ३ १ ३ ५ ५ ३ १ ३ ०, ५, ३ ५ ५ ० ३ ६ ३ ६ १ ६, १ ०, ४ ३ ५ ३ ५ ६ ४ ६ ३ ३, १ १, ३ १ ३ ६ ० ३ ३ ३ ६, १ ३, एरीते आवकने व्रतना जंग थायपण विस्तारना जयथकी सूत्रकारे कहा नथी. अने व्रतिनो करनार शिष्यना अनुग्रहने अर्थे चार गाथाये देखाढे ढे. बाहत्तरि १ ठसत्तरि, ३ तेवीसा ३ सुन्नडुपणसीयाला ३ बीसा पनरसचउसठि ४ डुनवपणसीइपन्नरठय ५ ॥ १ ॥ चोयालसयंदसइक्कतीसचउ ६ बारतिनवसयराय ॥ इगडुड ७ बीसानवनव, चालीसा एगतेयासी ० ॥ २ ॥ बीसइगवीसनवसयरि एगबावीस ५ सोलठगसत्त ॥ ठसन्नसुन्नवनव, तिन्निअदसम म्मि ठाणम्मि १ ० ॥ ३ ॥ बाहत्तरिठायाला, ठप्पन्नतिपन्नतिचउ १ १ ठचीसा ॥ तेवीसाअ

ઢદ્તરિ, ઢદ્તરીણવીસાય ॥૧૩૧૪॥ એમ એકવીશ જંગી પ્રમુખમાં જાંગાને નાસવે પ્રત્યેકે બાર બાર દેવકુલિકા જાણવી. સર્વમલી સાઠ દેવકુલિકા થાય.

હવે કુવિહ તિવિહાણછાહાદુંતિ એવું જે પ્રથમ કહ્યું હતું તે વચ્ચાણિયે ઠેયે. મૂલ:-કુવિહતિવિહેણ પઢમો, કુવિહકુવિહેણ બીયત હોઈ ॥કુવિહં એગવિહેણં, એગવિહં ચેવ તિવિહેણં ॥૩૫૬॥ એગવિહં કુવિહેણં, એકેકવિહેણ ઠછત હોઈ ॥ ઉત્તરગુણસત્ત મત, અવિરયત અઠમો હોઈ ॥૩૫૭॥ અર્થ:-દિવિધ ત્રિવિધે પહેલો જંગ, દિવિધ દિવિધે બીજો જંગ, દિવિધ એકવિધે ત્રીજો જંગ, એકવિધ ત્રિવિધે ચોથો જંગ, એકવિધ દિવિધે પાંચમો જંગ, એકવિધ એકવિધે ઠઠો જંગ અને જેણે ઉત્તરગુણ પદ્મિવજ્યો તે સાતમો જંગ અને અવિરતિનો આઠમો જંગ હોય. એ બે ગાથા પ્રથમ વચ્ચાણી બે; માટે ફ્હાં શ્વાર્થમાત્ર સ્થાનકને અશૂન્ય રાખવાસારુ લખ્યોઠે. ॥૩૫૬॥૩૫૭॥

હવે પાંચ અણુવ્રતની દેવકુલિકા કહેવાસારુ પહેલી એકાદિક સંયોગના પરિમાણની કહેનાર ગુણાકારક રાશિ કહેઠે. મૂલ:-પંચાદ્દશમણુવયાણં, એકગકુગતિગચ ઠક્ષપણગેહિં ॥ પંચગવસદસપણ એકગોયસંજોય નાયલો ॥૩૫૮॥ અર્થ:-પાંચ અણુવ્રતને અનુક્રમે એક સંયોગે, દિક સંયોગે, ત્રિક સંયોગે, ચતુ:સંયોગે, પંચક સંયોગે પંચકાદિક એટલે પાંચ દશ દશ પાંચને એક સંયોગે. એ ગુણાકારક રાશિ જાણવી.

હવે પંચમ દેવકુલિકાની ગુણ રાશિ કહેઠે. મૂલ:-ઠચેવય ઠત્તીસા, સોલકુગં ચે વ ઠનવકુગેકં ॥ ઠસત્તસત્તસત્તય, પંચાદ્દશયાણગુણપયં ॥૩૫૯॥ અર્થ:-પહેલા ઠ પઢી નીચે ઠત્રીશ, બસોને સોલ, બારડોને ઠનુ, સાતહજાર સાતશોને ઠોતેર પાંચ વ્રતના એ ગુણવાના પદ ગુણરાશિ જાણવી. ॥૩૫૯॥

હવે ત્રણ ગાથાએ કરી પાંચમી દેવકુલિકાની આગતરાશિ કહેઠે. મૂલ:-વય એ ક્કગસંજોગા ણદુંતિ પંચાદ્દતીસઈ જંગા ॥ કુગસંજોગદસાદંપિ તિન્નિસઠાસયા દુંતિ ॥ ૩૬૦॥ અર્થ:-પાંચ વ્રતને એક એક સંયોગ દિવિધ ત્રિવિધાદિક ઠ જંગ થાય અને ઠ ને પાંચગુણા કરિયે તેવારે ત્રીશ થાય; એકેક સંયોગે પાંચ અણુવ્રતના ત્રીશ જંગ. થયા એમ એક વ્રતનેવિષે દિકસંયોગે દશ જંગ હોયઠે, તેના ઉત્તરજંગ ત્રણશો ને સાઠ હોય. ॥ ૩૬૦ ॥

મૂલ:-તિગસંજોગ વસાદં, જંગસયાએકવીસઈસઠા ॥ ચઠસંજોગપ્પણગે, ચઠસ ઠિસયાણિઅસીયાણિ ॥૩૬૧॥ અર્થ:-ત્રિકસંયોગે દશ જંગ હોય તેના વલી ઉત્તર જંગ એકવીશશે ને સાઠ થાય અને ચતુ:સંયોગે પાંચ જંગ તેના વિષે ઉત્તરજંગ ઠ હજાર ચારશો ને એંશી થાયઠે. ॥૩૬૧॥

મૂળ:-સત્તરીસયાઈં બહતરીંસુ પંચગે હુંતિ ॥ ઉત્તરગુણઅવિરયમે લિઝાણ
જાણાહિ સઘગં ॥૩૬૧॥ અર્થ:-સાતહજાર સાતશોને બેતેર. એટલા પંચકસંયોગે
એક જંગ તેના ઉત્તર જંગ થાય. અને ઉત્તરગુણ તથા અવિરતિના બે જેદ મઘ્યા તે
વારે અનંતરોક્ત ત્રીશ પ્રમુખ જંગ તેની સર્વ સંખ્યા જાણ.

હવે એ ત્રણ ગાથાની જાવના એમઠેકે:-કોઈએક પાંચ અણુવ્રત પઢિવજે તે પાંચ
એકેક સંયોગે થાય. અને એક એક સંયોગે દિવિધ ત્રિવિધાદિક ઢ જંગ થાય. તેને
ઢ ગુણ કરતાં ઢત્રીશ થાય. એક સંયોગે એટલા થયા, એકનેવિષે દિકસંયોગે ઢત્રી
શ તેવારે ધુરલાવ્રત સંબંધી એક ધુરલો જંગ ઢેજ અને મૃષાવાદના ઢ જંગ. ॥૩૬૨॥

હવે સર્વાંગે સર્વ સંખ્યાયે જે થાય તે કહેઢે. મૂળ:-સોલસચેવ સહસ્તા, અઠસ
યાચેવ હુંતિ અઠદિઝા ॥ એસો વયપિંમુઢો, દંસણમાઈંવ પઢિમાઠ ॥ ૩૬૩ ॥ અર્થ:-
સોલહજાર આઠશોને આઠ એ તેને પૂર્વોક્ત પાંચ વ્રતનો સમુદાય અર્થ જાણવો. અ
ને દ્રઢીનાદિક પ્રતિમાના અનિગ્રહનો વિશેષ ઢે પણ તે વ્રત કહિયે નહી. ॥૩૬૩॥

હવે બારવ્રતના સર્વ મલી જેટલા જંગ થાય તે કહેઢે. મૂળ:-તેરસકોઢિસયાઈં, યુજ
સીંજુઝાઈં બારસપજસ્કા ॥ સુત્તાસીં સહસ્તા, દોયસયા તહ ડુરગ્ગાય ॥ ૩૬૪ ॥ અર્થ:-
તેરસો કોમી તે ચોરાશી કોઢિએ કરી સહિત વલી બારલાખ સત્તાશીહજાર બ
સોને બે અધિકા એટલે સંકેપેકરી ગાથાનો અર્થ લખ્યોઢે કે જે વિસ્તારથી થાય.
તેણે બૃહદ્વતિ થકી જોડું. અને નષ્ટઢદિષ્ટાદિક જે જાણવાની વાંઢ કરે તેણે ગુરુ
સેવા કરવી એટલે ગુરુ એનો જાવાર્થ શિખવડો. ॥૩૬૪॥ ઇતિગાથા પંચત્રિંશિકાર્થી ॥

અવતરણ:-અઠારસ્સપાવગાણાંઈતિ એટલે અઠાર પાપસ્થાનકનું બશો ને સાઢત્રી
શમું ઢાર કહેઢે. મૂળ:-સઘં પાણાંઙવાયં, અલિયમદત્તં ચ મેદુણંસઘં ॥ સઘં પરિગ્ગહં
તહ, રાઈંનર્તં ચ વોલિરિમો ॥ ૩૬૫ ॥ અર્થ:-સર્વ પ્રાણાતિપાત તે એકેંઙિય આદે વે
ઙને પંચેંઙિય પર્યંત જે જીવ તે પ્રાણીંડનો અતિપાત એટલે વિનાશ તે પ્રાણાતિપા
ત જાણવું, બીજું ક્રોધાદિકે કરી અલિક જે જૂઠુંબોલવું તે મૃષાવાદ જાણવું, ત્રીજું
જ્યાં અણ દીધી પારકી વસ્તુનું લેવું તે અદત્તાદાન, ચોથું સ્ત્રી પુરુષ લક્ષણ તેનું જે ક
ર્મે તે મૈથુન નર દેવ અને તિર્થંચ સંબંધી જાણવું, પાંચમું પરિકે ૦ સમસ્ત પ્રકારે
ગ્રહિએ તેને પરિગ્રહ કહિએ. તે સમસ્ત ધન ધાન્યાદિકજે ઢે તે અપરિમાણપણે
રાખિએ. તે અમે વોસરિયે ઢે. તહકે ૦ તેમજ ઢધું રાત્રી સંબંધીજે નક્ત અશનાદિક
તે રાત્રીનક્ત જાણવું. તેને પણ અમે વોસરિયે ઢે. ॥ ૩૬૫ ॥

મૂળ:-સઘં કોહં માણં, માયં લોહં ચ રાગદોસેય ॥ કલહંઅપ્રસ્કાણં, પેસુજં પરપરી

વાચ્ય ॥ ૩૬૬ ॥ અર્થ:-સાતમો સમસ્ત ક્રોધ, આઠમો માન, નવમી માયા, દશમો લોભ એ ચાર પ્રસિદ્ધ છે, અગ્યારમો રાગ તે અજિષ્વંશ જલ્દણ, બારમો દેષ તે અપ્રીતિ જલ્દણ, તેરમું કલહ વચન તે કલહાદિક અનેક પ્રકારે છે, ચૌદમું અન્યાસ્વાન તે અનેરાતણે કારણે અણદુંતા દૂષણનું આપવું, પંચમું પૈશ્વન્યપણ તેને કહિયે જે ચા મિત્રુમાનીનું કરવું, સોલમું પરપરિવાદ તે બીજાનાં દૂષણ જે બીજાને પઢવાડે કહીયે.

મૂલ:-માયા મોસં મિહા, દંસણસહ્નં તદેવ વોસરિમો ॥ અંતિમકસાસમ્મિ, દેહંપિ જિણાંપચ્ચક્કં ॥ ૩૬૭ ॥ અર્થ:-સત્તરમું માયામોસ એટલે સ્થાપણમોસો અથવા માયાયેકરી સહિત જે મૃષાવાદ, જે બીજાને ઠગવાને અર્થે કરિએ તે માયામૃષા કહિયે, અઢારમું મિથ્યાદર્શન જે કુગુરુ કુદેવને કુધર્મ જલ્દણ તે રૂપ શબ્દ તે મિથ્યાદર્શન શબ્દ કહિએ, એ અઢાર પાપસ્થાનક કર્મ બંધનાં કારણ જાણી એ થી અમે વોસરિયે બડ્યે. તેમજ વલી અંતિમકે ૦ બેહેલા શ્વાસોશ્વાસને વિષે એ અમારો દેહ પણ જિનાદિ એટલે જિનશબ્દે શ્રીઅરિહંત આદિશબ્દયકી સિદ્ધ કેવલી તેને પ્રત્યક્ષે એવો દેહ પણ વોસરાવિયે ઠેયે. ॥ ૩૬૭ ॥ ॥ સ્તિગાથા ત્રયાર્થ ॥

અવતરણ:-મુણિગુણ સત્તાવીસંતિ એટલે મુનિ જે સાધુ તેના સત્તાવીશગુણનું બ જોને આઢત્રીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-બઘ્ય બઘાયરક્કા, પંચંવિય લોહનિગ્ગહો સ્વંતી ॥ જાવવિસુદ્ધી પહિજેહણાં કરણે વિસુદ્ધીય ॥ ૩૬૮ ॥ અર્થ:-પ્રથમ ૭ વ્રત તેમાં પાંચતો પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક ને ઠઠું રાત્રીનોજન વિરમણ જાણવું, અને ૭ કાય તે પૃથ્વીકાયાદિક પાંચ તથા ઠઠું ત્રસકાય, એરીતે ૭ કાયના રહક તથા સ્પર્શાદિક પાંચ ઈંદ્રિયો, ને ૭ જો લોભ તેનો નિગ્રહ એટલે રંધવું, એ અઢાર થયા, આ ગણીશમું ક્ષમાનું કરવું, વીશમું જાવની વિશુદ્ધિ, એકવીશમું પ્રતિલેખનાદિક જે સાધુનું કરણ કર્તવ્ય તેને વિષે વિશુદ્ધિ નિર્માયપણુ. ॥ ૩૬૮ ॥

મૂલ:-સંજમ જોએજુતય, અકુસલ મણ વચણ કાય સંરોહો ॥ સીયાંપીડસહણં, મરણં ઠવસગ્ગસહણં ચ ॥ ૩૬૯ ॥ અર્થ:-બાવીશમું સંયમના જે યોગકે ૦ વ્યાપાર તેણે કરી સહિતપણુ અને અકુસલ એટલે માતા જે મન વચન અને કાયાના વ્યાપાર તેનું સંરોહકે ૦ રંધન કરવું, એમનાદિક ત્રણે, માટે ત્રણ જેદ થયા; તેથી સર્વ મલી પચીશ ગુણ થયા. ૭વીશમું વલી શિતાદિક પીઢાનું સહન કરવું, સત્તાવીશમું મરણાંત જે દેવાદિકના કરેલા ઠપસર્ગે ઠત્પન્ન થાય તેનું સહન કરવું, સ્તિ ગાથા ૬યાર્થ.

અવતરણ:-એગવીસં સાવચગુણાણંતિ એટલે આવકના એકવીશ ગુણોનું બસોને ઝંગણચાલીશમો દાર કહેહે. મૂલ:-ધમ્મરયણસ્સ જુગ્ગો, અસ્કુદ્ધો રૂવવં પગ્ગસોમો ॥

लोगपियउअकूरो,जिरू असढो सदस्किन्नो ॥३४०॥ अर्थः—परतीर्थीकना प्रणीत जे अनेरा धर्म ते धर्मोमांहे प्रधानपणाथकी जे रत्ननीपरे रत्न तेने धर्मरत्न कहिये; ते श्रीजिनैइनो प्रणीत देशविरति प्रमुख जे धर्म तेने योग्य एवा लहणे सहित जे आय तेहिज देखाढेढेः—एक अस्कुदो तेमां ह्रुड् शब्दे छुष्टस्वजाव कहिए; ते जेमां न होय ते अह्रुड्. गंजीर होय तेनी सूक्ष्ममति होय. तेणेकरिने ते सुखे धर्मेनो प्रति बोध पामे, बीजुं रूववं ते संपूर्ण अंगोपांगपणायेकरिने मनोहर आकारनो धरनार ते रूढे आचारे प्रवर्त्ते; तेरीते प्रवर्त्ततो अको जव्यजीवोने धर्मेनेविषे गौरव उपजावतो प्रजावक आय. इहां कोइ कहेरो के नंदिषेण हरिकेशीबल प्रमुख ने कुरूप ठतां पण धर्मेनी प्रतिपत्ति सांजलियेइये; तो केम तमे रूपवंतनेज अधिकारी कहोढे? तेनो उत्तर कहेढे. इहां रूपवंत बे प्रकारेढे. एक सामान्य रूपवंत ने बीजो अतिशय रूपवंत; तेमां जे संपूर्ण अंगोपांग पांचेइंइये परवमो होय ते सामान्य रूपवंत कहिए, तेवुं नंदिषेणादिकने विषे पण हतुं तेथी अविरोधे, तथा बली शेष गुण होय तो मात्र एक कुरूपपणानो दोष न जाणवो. अतिशयरूपना धरनार तो श्री तीर्थकरज होय, यतः॥सवसुराजेरूवं, अंगुष्ठपमाणयंविउविक्का ॥ जिणपायंगुष्ठपइ. नसोहए जह तहिंंगालो ॥ १ ॥ एवा वचन अकी यद्यपि श्रीजगवंत समस्त रूपनिधान आय तोपण जे रूपे देशकाल वयने विषे वर्त्तमान ठताने जेने लोक रूपवंत कहे ते इहां जेवो,बीजुं पगइसोमोके० प्रकृति एटले स्वजावेज सोम्य अजिषण आकारनो धरनार होय, जेने देखवाथी लोकोने विश्वास उपजे, प्रवाहे एवाने विषे पाप व्यापार संजवे नही अने तेवा प्राणीनो सुखेथी बीजा पण आश्रय करे. चोथुं लोगपियउ एटले इहलोक अने परलोकनेविषे जे विरूद्धाचरण तेना बर्जवा अकी दानादिक गुणेकरिने लोकने प्रिय होय ते धर्मेनेविषे बहु मान उपजावे, पांचमुं अकूरो एटले त्यां जे माता अव्यवसायनो धरनार होय ते पारकां णिइ जोय ते पुरुषनुं सपाप चित्त होय अने तेना करेजा अनुष्ठान पण सफल नथाय, माटे ते अकूरज होय. ठहुं नीरू एटले इहलोक तथा परलोकना अपायथकी बीहितो रहे एवो जे होय ते कारण ठते पण निःशंकपणे पापनेविषे प्रवर्त्ते नही, सातमुं अशठ एटले कपटे करी रहित ठतो अनुष्ठाननो करनार होय, केमके जे प्राणी कपटे करी सहित होय ते परने वंचवानेविषे चतुरपणाने लीषे सर्व लोकोने अविश्वासनुं स्था नक थाय, आठमुं सदस्किन्नो एटले पोताना कार्यने परिहारे पारकां कार्य करवाने विषे रसिक चित्त होय ते समस्त लोकने अनुवर्त्तनीय थाय. ॥ ३४० ॥

मूलः—लङ्कालुठ दयालू, मङ्गळो सोमदिदि गुणरागी॥सकहसपरकञ्जुचो, सुदीहदं
सी विसेसन् ॥ ३४१ ॥ अर्थः—नवमो लङ्कानो धणी ते अकार्य करवानी वातमां
लङ्का पामे, पोतेजे व्रत नियम अंगीकार कखांढे ते ठामे नही, दशमो दयालु एट
ले दयावंत होय. दुःखी प्राणियोने देखी तेनां दुःख जांगवाने विषे अनिजाप क
रे. केमके जे दयाळे ते धर्मनुं मूलळे. यतः दीनहीनं जनं दृष्ट्वा, दया यस्य न जायते॥
सर्वज्ञाषितो धर्मस्तस्य चित्ते न विद्यते ॥१॥ अग्यारमो मङ्गळो एटले मध्यस्थ होय,
राग द्वेषे करी रहित ठे जेनी बुद्धि, एवो जे होय ते अरक्तअदिष्टपणा थकी स
र्वेने वल्लज होय, बारमो सोमदिदि एटले कोइने पण उद्वेगनो करनार न होय एवो
जे होय ते प्राणीउने दर्शनमात्रे करी प्रीति उपजावे, तेरमो गुणरागी एटले गुण
जे गान्धीर्यपणुं, श्रितापणुं, धैर्यपणुं, औदार्यपणुं इत्यादिकने विषे राग करे एवोजे
होय ते गुणना पकृपातपणाने लीधे जे ज्ञानादिक गुणे सहित गुणवंत होय
तेने विषे रागकरे, निर्गुणनी अपेक्षा करे; चउदमो सकहसुपरकञ्जुचो एटले सदाचा
रीपणाथे करी जलीज वात करे पण जूमी वात मात्र नज करे ते सकह एवा जे
मित्र तेणे सहित अथवा धर्मबाधानो परिहरणहार जे परिवार तेणे करी युक्त
होय. एवाने कोइ उन्मार्गे पमाही शके नही. एक वली जली कथानो करनार ए
जुवो गुण कहेळे अने सुपहुयुक्त एटले जला विनयादिक गुणे सहित एवा परि
वारे युक्त ए जुवो गुण मानेळे; अने तेने बदळे मध्यस्थ अने सोम्यदृष्टि ए बे ने
एक गुणकरी मानेळे, पन्नरमो सुदीहदंसी एटले घणा विचारकरी जे कार्य परिणामे
रुडुं होय तेवा कार्यनो करनार परिणामिकी बुद्धिये सहित थको इह लोक संबं
धी जे कार्यकरे ते पण विचारिने करे, सोलमो विसेसन् एटले सारा ने मागना वि
जागनो जाण. होय पण जे गुण दोषना विजागनो जाण न थाय. ते दोपने गुण
पणे करे, अने गुणने दोष पण करे. ॥ ३४१ ॥

मूलः—बुढाणुगो विणीउं, कयलुठ परिहियञ्जकारीय॥तहचेव लक्ष्मको, इगवीस
गुणो हवइ सद्दो ॥ ३४२ ॥ अर्थः—सत्तरमो वृक्षानुग एटले वृक्षते जेनी गुण उपार्जवा
ने अर्थे परिणत मतिळे तेनो अनुग एटले सेवनार एटले वढेरानो सेवनार तेनो कथ
नकारी जे होय तेने आपदान आवे; यतः यदेकः स्थविरो धत्ते, नतत्तरुणकोटयः॥नृपं
यो लक्ष्म्या हन्ति, वृक्षवाक्यात्संपूजितः ॥१॥ ए दृष्टांत जाणवुं. अठारमो विणीउं एट
ले विनीत गुरुजनने गौरवना करनार एवा विनीतने सर्व समीहित संप्राप्ति होय ते
जुर्विनीतने नथाय. यतः वीणीउं आवहइसिरी लहइ विणीउं जसंच किंचिंच ॥ न

કયાં હવિણીં સકલ સિદ્ધિ સમાણે ॥૧॥ ડંગળીશમો કયન્નુડ એલે કલ્યાણ નો જાણ. એલે કોફે થોમો પણ ફહલોક સંબંધી અથવા પરલોક સંબંધી ડપ કાર કીધો હોય તો તેનો કરેલો ડપકાર ડલવે નહીં અને જે કૃતગ્રી હોય તે ફહાં સર્વત્ર નિંદા પામે. વીશમું પરિહિયન્નકારિય એલે પરને કારણે હિતાર્થનાં કામનો કર નાર હોય અને પહેલું જે સદાકૃણ કહ્યું તે અનેરાના કહ્યાથી કામ કરે અને ફહાંતો પરને હિતાર્થકારી તે પોતેજ બીજાના હિતને અર્થે પ્રવર્તે. એલો એ બે ને માંહોમાંહે જેદહે. જે સ્વનાવેજ પરના કહ્યાવિના પરહિતાર્થકારી થાય તે નિરીહ પણાયે કરીને અન્યને ધર્મને વિષે સ્થાપે; એકવીશમું તહેવકે ૦ તેમજ વલી જ-હલ ર્કોકે ૦ જલ્થ, જલ્થ એલે જાલ્થોઠે જલ્થ જેણે એલે શિશ્વવાને યોગ્યજે અર્થે અનુ છાન વિશેષ તે જલ્થ જલ્થ. એતાવતા પૂર્વાન્યસ્તની પરે સર્વ ધર્મકલ્પ તત્કાલ આ દરે એવો જે હોય તે એવાને વાંદણો પન્નિકમણો પન્નિલેહણ પ્રમુખ શિશ્વાવી શકિયે. એવા એ એકવીશગુણેકરી સહિત શ્રાવક થાય. ॥૩૭૩॥ ફિતિગાથાત્રયાર્થે ॥

અવતરણ-તેરિજીણુક્ષિઞ્ઞગપ્પતિયત્તિ એલે તિર્થેચને ડલ્કષ્ટે ગર્જસ્થિતિનું બસોને ચાલીશમું દાર અને માણુસ્સીણુક્ષિઞ્ઞગપ્પત્તિ એલે મનુષ્યની સ્ત્રીની ડલ્કષ્ટીગર્જસ્થિ તિનું બસોને એકતાલીશમું દાર તથા તગ્ગપ્પસ્સકાયત્તિ એલે તે મનુષ્યની સ્ત્રીના ગર્જની કાયસ્થિતિનું બશોને બેતાલીશમું દાર એ ત્રણ દાર ઢોઢગાથાયેકહેઢે. સૂત્ર:- ડલ્કષિઞ્ઞગપ્પતિર્ફ, તિરિયાણં હોફ અઢવરિસાઈ ॥ગપ્પત્તિર્ફ મણુસ્સીણુ ક્ષિઞ્ઞ હોફ વરિસંબા રસગં ॥૩૭૩॥ ગપ્પસ્સયકાયતિર્ફ, નરાણ ચ ડવવીસવરિસાઈ ॥૩૭૪॥ અર્થ:-તિર્થેચને ડલ્કષ્ટથી ગર્જની સ્થિતિ આઠ વર્ષ થાય અને આઠ વર્ષ ડપરાંત પઢી સ્વરી પહે અથ વા પ્રસવ થાય, અને મનુષ્યની સ્ત્રીને ગર્જ સંજવ થાય; તેકોફક જીવને ઘણીજ પાપની રાશિને ડદયે એવા વાત પિત્તાદિકને ઢોષે અથવા દેવતાએ મંત્રાદિકે થંન્યો થકો ગર્જ માંહે બાર વર્ષ ડલ્કષ્ટે સ્થિતિ હોય; જેમ સિદ્ધરાય જે સિંઘદેને બાર વર્ષ ગર્જમાંહે સાવકિ માતાયે મંત્રે કરી બાંધી રાલ્લો સાંજલિયે ઢેયે, પઢી એક યોગિયે ડપાય કરીને ઢોઢાવ્યોઢે તેથી નામને આદે સિદ્ધિ એ બે અક્કર નાસીને સિદ્ધરાજ જે સિંઘદે નામ ઢીધું. એ જવસ્થિતિ જાણવી.

અને કાયસ્થિતિ તે ગર્જમાંહે મનુષ્યમાં કોફ જીવ આવી ડપન્યો તે પૂર્વોક્ત પ્રકારે બાર વર્ષ જીવીને ત્યાંજ મરણ પામિ વલી કર્મના વશથકી તેજ કલે વરમાંહે ગર્જાવાસે તે જીવ ડપન્યો. વલી પણ ત્યાં બાર વર્ષ જીવતું રહે એ કાય સ્થિતિ ડલ્કષ્ટે ચોવીશ વર્ષની જાવના જાણવી. ફિતિ સાદ્ગાથાર્થે. ॥૩૭૩॥ ॥૩૭૪॥

अवतरणः—गप्त्रिय जीव आहारोति एटले गर्जने विषे रह्यो थको जीव जे आहारनुं ग्रहण करे तेनु बशोने तेतालीशमुं ढार कहेवे. मूलः—पढमे समए जीवा, उपपन्ना गप्त्रवासमङ्गमि ॥ उयं आहारंती, सवप्पणयाइअ पुयव ॥३४५॥ अर्थः—पहेले समये जीव गर्जावासमा उपन्या ठतां जे मातातुं शोणित अने पितानुं वीर्य ए उंज आहारनुं ग्रहणकरे ए वात दृष्टांत पूर्वक देखाडेवे, सर्वात्मनाके समस्त आत्माना प्रवेश तेणेकरिने पुयवके पुढानीपरे जेम पुढाने तेलेनरी कढाइमां नाखिये पढी ते पुढो समस्त प्रवेशे तेननुं ग्रहण करे तेम जीव पण आहार लिये.

मूलः—उयाद्वारा जीवा, सवे अपक्कत्ता सुणोयवा ॥ पक्कत्तावण लोमे, परके बे हुंति नई यवा ॥३४६॥ अर्थः—उंजाआहारी जीव ते सर्व अपर्याप्ता ठता जाणवा. अने पर्याप्ता थया पढी लोमाहारी होय अने प्रक्षेपाहारनी नजना जाणवी. इति गाथार्थ ॥

अवतरणः—रिउरुहिरमुक्कजोए जत्तियकालेण गप्त्रसंजूर्ति एटले स्त्रीतुं रुधिर ऋतु संबंधी अने पितानुं शुक्र वीर्य तेने योगे जेटले काले गर्जनो संजव थाय ते तुं बशोने चुमालीशमुं ढार कहेवे. मूलः—रिउसमयाह्वानारी, नरोवजोगेण गप्त्र संजूर्ति ॥ बारसमुद्धत्तमं जे, जायइ उवरिं पुणो नेय ॥३४७॥ अर्थः—महिनामहिनाने प्रांते त्रण दिवस सुधी निरंतरपणे स्त्रीने योनिद्वारे जोही श्रवेवे, तेने ऋतु कहिये; ते त्रण दिवस ऋतु समय कहिए: ते थकी उपरांत छुद्दिने अर्थे स्त्री स्नान करे तैवार पढी पुरुषनी साथे संयोग मलवाथी गर्जनी संजूर्ति एटले उपजनुं थाय; ते बार मुहूर्त्त एटले चौबीश घडी सुधी होय, केमके बार मुहूर्त्त सुधी शुक्र ने शोणित बेदु अविध्वस्त पयो थाय. पढीविध्वंस पामे तैथी उपरांत न संजवे. इति गाथार्थ ॥

अवतरणः—जित्तियपुत्तागप्त्रेति जेत्तियपुत्तोयपियरोय पुत्तस्सति एटले जेटला पुत्र गर्जने विषे थाय तेनु बशोने पिस्तालीशमुं ढार अने जेटला पिता पुत्रने थाय तेनु बशोने ठेतालीशमुं ढार एवा अर्थ जणावतो एक गाथाये करी बे ढार कहेवे. मूलः—सुय लक्खपुद्धुत्त होइ, एगनरञ्जुत्तनारिगप्त्रमि ॥ उक्कोसेणं नवसय, नरञ्जुत्तवी इ एगसुट ॥३४८॥ अर्थः—सुत्तके बेटा ते लाख पृथक्त्व थाय पण ते क्यां थाय के एके नरे जोगवी जे नारी तेनागर्जनेविषे थाय. तेमां एकवे अथवात्रण जीवता रहे. बीजा थोडासा कालमां विनाश पामे. उक्कोसेणंति एटले कोइएक दृढ संघयणनी धरनारी महा कामातुर स्त्री होय अने ते बार मुहूर्त्तमां नवशें पुरुष जोगवे तो ते स्त्रीनेविषे जे पुत्र थाय तेना नवशें पिता जाणवा; एटले ते नवशें पितानो एक पुत्र जाणवो.

अवतरणः—महिजा गप्त्रअजवण कालोति पुरिस अबीयकालोति एटले

મહિલા જે સ્ત્રી તેને ગર્ભ ન હોવાનો કાલ અને પુરુષને અબીજપણાના કાલ સંબંધી બશો ને સહતાલીશમું દારકહેહે મૂલ:-પણપન્નાઈ પરેણં, જોણીપમિલાઈએમહિલિયાણં ॥ પણહત્તરીયપરં, હોઈ અબીઈ નરોપાથં ॥ ૩૪૯ ॥ વાસસયાચયમેયં, પરેણ જા હોઈ પુલ્લકોડીઈ ॥ તસ્સદે અમિલાયા, સવાચયવીસજાગોય ॥ ૩૫૦ ॥ અર્થ:-પંચાવત્ત વર્ષે ઉપરાંત સ્ત્રીની યોની પમિલાઈ એટલે સંકોચ પામે, ત્યાં ઘણી સ્ત્રીને યોનિ સંકોચ પામતા પહેલાં પણ ક્રતુ બંધ થઈ જાય છે; તથાપિ કોઈને બંધ થઈ ન જાય, તોપણ પંચાવત્તમે વર્ષેતો અવશ્ય બંધ થાય છે. ક્રતુ આવે તોપણ તેથી ગર્ભોત્પત્તિ ન થાય અને પંચાવત્તમા વર્ષથી ઉપરાંત તો ક્રતુ પણ ન આવે ને ગર્ભ પણ ન થાય. તેમજ પણહત્તરિકે ૦ પંચોત્તેર વર્ષ ઉપરાંતે પ્રાય અબીજ નર થાય ॥ ૩૪૯ ॥

હવે એ કેટલા વર્ષના પ્રમાણના આગ્રહવાલાને થાય? તે બીજી ગાથાએ દેશાહે છે. એકસો વર્ષના આયુષ્યના ધણી હમણાંના કાલના જે મનુષ્ય છે તેને એ કાલમાન ગર્ભસંજનવતું કહ્યું; અને જે સો વર્ષના આયુષ્યથી ઉપરાંત વસો અથવા ચારસોથી માંમો જ્યાંસુધી વત્કટ્ટે પૂર્વકોડી સુધી જો આયુષ્ય હોય તો તેને અર્થે અર્ધા આયુષ્યસુધી અમ્લાન એટલે સ્ત્રીની યોની ગર્ભધારણ કરવાને સમર્થ હોય, પછી ગર્ભ ધરવાને સમર્થ ન હોય. અને જેને એકવાર પ્રસવ છે, એવી યુગલિયાની સ્ત્રી તેને સદાસર્વદા અવસ્થિતયોવનપણુજ હોય. સવાચયકે ૦ સર્વ પુરુષોને એટલે પૂર્વકોડી આયુષ્યના ધણી અથવા તેથી ઊંઠા આયુષ્યના ધણી જે હોય; એવા પુરુષોને જેને જેટલું આયુષ્ય તેને તે આયુષ્યનો વીશમો નાગ ટાલી બાકીના કાલમાં સબીજપણુ જાણવું. અને વીશમે નાગે અબીજપણુ હોય ॥ ૩૫૦ ॥ ઇતિ ગાથાદ્યથાર્થ ॥

અવતરણ:-સુક્ષ્માઈણ પમાણંતિ એટલે શુક્રાદિકના માનવું વસોને અહતાલીશમું દાર કહેહે. મૂલ:-બીયંમુંસુકંતહસો ણિયંચઠાણંતુજણિગિગ્ગંમિ ॥ ઊંયંતુઝવઠંજ સ્સ કારણંતસ્સરૂવંતુ ॥ ૩૫૧ ॥ અર્થ:-બીજ કહિયે કારણ, તે શરીર તે સંબંધી પિતાનું શુક્ર તેમજ શોણિત એટલે માતાનું લોહી એ બેય; તેમજ સ્થાનક તે ક્ષેત્ર જૂમિકાની પરે માતાને ગર્ભે ઝડરમાહે, ત્યાં જે શુક્રને શોણિતનો સમુદાય તે ઊંજ કહિયે. એવો ઊંજ તે શરીર ઝપઠંજનો હેતુકે ૦ કારણ જાણવું. તસ્સરૂવંતુકે ૦ તે શરીરનું સ્વરૂપ તે આગલી ગાથાએ દેશાહે છે. ॥ ૩૫૧ ॥

મૂલ:-અઘરસપિઠ્ઠકરંમયસ્સ સંધીઠહુંતિવેહમ્મિ ॥ બારસયં સુલિયકરંમયા ઇહ તદ્દહ્મપંસુણિ ॥ ૩૫૨ ॥ હોઈકઢાઈસત્તંયુલાઈ જીહાપલાઈ પુણ ચરો ॥ અઘીઈદોપલાઈ, સિરંતુ નણિયંચઝકવાલં ॥ ૩૫૩ ॥ અર્થ:-મનુષ્યના શરીરનેવિષે ઇષ્ટ કરંમક

ઘટલે વંશષ્ટાદિક ગંતી રૂપતે અઢાર થાયઢે, અને સાંધા પણ અઢાર થાયઢે, એ જેમ વાંશની ગાંઠ થાય તેમ જાણવા. હવે જે અઢાર સાંધાઢે તેથકી બાર પાંશલી નીકળી તે બન્ને પાસે આવરી હૈયાને મધ્યે લાગી ને પાલાને આકારે પરિણમે, એજ કારણે કહેઢે. તદ્વપ્તસુલીએ જેમ બાર પાંસલીરૂપ કરંમકે ૦ વાંસો થાય તેમ વલી ઢા પાંસુલીએ હોડકઢાહોકે ૦ કમ્પાહો તે શેષ ઢ સાંધાથકી થાય, તેજ બે પસવાઢા આવરી બેઠ પસવાઢે હૈયાથકી નીચી ઢલી કૂલથકી ડપર માંહોમાંહે અણમલ તી હોય તે કઢાહ કહિયે.

હવે જીન જે ઢે તે લાંબપણે આત્માંગુલે સાત અંગુલ પ્રમાણ થાય, અને તો લિયે તેવારે મગધદેશ પ્રસિદ્ધ પલ તેવા પલને માને ચાર પલ થાય; અને અઙ્ગિ કે ૦ આંચ તે બે પલ્ય પ્રમાણ થાય અને સિરકે ૦ મસ્તક તે જણિઅંકે ૦ શ્રી અરિદંત દેવે કહ્યું. ચતુકવાલંકે ૦ ચાર કપાલે હામને રાંધે કરી નિપજે. ॥૩૮૧॥ ॥૩૮૩॥

મૂલ:-અદ્રુષ્ટ પલંહિયયં, બત્તીસં દસણઅઙ્ગિસ્વંનાશ ॥ કાલિઙ્ગયંતુ સમણ, પળવીસ પલાંનિદિઠં ॥ ૩૮૪ ॥ અર્થ:-અદ્રુષ્ટકે ૦ સાઢાત્રણ પલપ્રમાણ હૈયું હોય અને બત્તીસકે ૦ બત્તીશ દસનકે ૦ દાંતના અસ્થિકે ૦ હાઢકાંના કટકા હોય. એમ કાલિ ઙ્ગકે ૦ કાલજી તે સમયપણે ૦ સિદ્ધાંતમાંહે પચ્ચીશ પલને માને કહ્યુંઢે. ॥૩૮૪॥

મૂલ:-અંતાશ્વ દોન્નિ શ્વહં ॥ પતેયં પંચપંચવામાઠ ॥ સક્ષિસયંસંધીણં, મમ્મા ણસયંતુ સત્તહિયં ॥ ૩૮૫ ॥ અર્થ:-આંત્ર તે દોન્નિકે ૦ બેજ શ્વહંકે ૦ શરીર નેવિષે પણ પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ વામ કહિણે પુરિસ પ્રમાણ. અને એકસોને સા ઠ સાંધા તે આંગુલી પ્રમુલના મેલાપક સ્થાન જાણવાં, મમ્મ તે શાસ્ત્રાપ્રમુલ એકસોને સાતે અધિક હોય. ॥ ૩૮૫ ॥

મૂલ:-સક્ષિસયંતુ સિરાણં, નાજિવ્યજવાણ સિરમુલગયાણં ॥ રસહરણં નામધેઙ્ગાણ જાણણુગ્ગહવિધાણું ॥ ૩૮૬ ॥ અર્થ:-પુરુષના શરીરનેવિષે સાતશે નસોઢે તેમાં સિ રા જણિયે નસા તે એકસોને સાઠ નાજિથકી પ્રજવકે ૦ ડત્પતિ ઢે જેની. અને મસ્ત કપલ્યે ડપગત ઘટલે જે પ્રાસ થશે તે રસહરીએ, ઘટલા માટે રસહરણી એવું નામધેયકે ૦ નામઢે જેનું, જાણકે ૦ જેને અનુગ્રહ અને વિધાતે જહું અને માતું જે કાંઈ થાય તે કહેઢે. ॥ ૩૮૬ ॥

મૂલ:-સુદ્ધ ચક્ષુવાણ જીહા, ણણુગ્ગહો હોશ્ તદ્વિધાઠય ॥ સક્ષિસયં અન્નાણવિ, સિરાણ હોગામિણીણ તદ્દા ॥ ૩૮૭ ॥ અર્થ:-શ્રોત તે કાન, ચક્ષુતે નેત્ર, ગ્રાણ તે ના સિકા, જીહા તે જીન શ્યાદિક ઇંદ્રિયોને એને અનુગ્રહે જહું હોય, અને એનેજ વિધાતે

માતું હોય. જેમ એ ઝઘ્ઘગામિની કહી તેમજ સઠ્ઠિસયંકે ॥ એકસોને સાત અનેરી પણ નસો તે અધોગામિની જાણવી. ॥ ૩૬૪ ॥

મૂલ:-પાયતલમુવગયાણં, જંઘાબલકારિણીણુવધાણ ॥ ઝવધાણસિરિવિયણં, કુણંતિઅંધત્તણંચ તદ્દા ॥ ૩૬૫ ॥ અર્થ:-જે પાદતલપ્રત્યે નીચો ગઈએ તેડને અનુ પધાતે વિનાશ અણહુંતે જંઘાતું બલ ધાય. પીઠી પ્રમુખને બલની કરનાર ધાય અને તેનેજ ઝવધાતે શિરપીઠા, અનેચકુને અંધપણુ પ્રમુખની કરનાર ધાય. ॥ ૩૬૫ ॥

મૂલ:-અવરાણયુદપદ્ધાણ હોઈ સઠ્ઠિસયંતહસિરાણ ॥ જાણબલેણ પવત્તઈ, વા કમુત્તં પુરીસંચ ॥ ૩૬૬ ॥ અર્થ:-અપરકે ॥ બીજી વલી યુદનેવિપે જે રહીએ તેપણ એકસોને સાત હોયએ, જેના બલેકરી વાયુ, મૂત્ર અને પુરીષકે ॥ વઢિનીતિ પ્રવર્તે. ॥

મૂલ:-અરિસાઝ પંમુરોગો વેગનિરોહોય તાણયવિધાણ ॥ તિરિયગમાણસિરાણં, સઠ્ઠિસયં હોઈ અવરાણં ॥ ૩૬૭ ॥ અર્થ:-એને ઝવધાતે દુરસ ધાય, પાંમૂરોગ, વેગકે ॥ મૂત્ર વઢિનીતિતું રૂંધન ધાય. તેમ તિર્યગામિની નસ તે વલી એકસો ને સાત ધાય.

મૂલ:-બાદુબલકારિણીઠં, ઝવધાણ કુહિંઠયરવિયણાઠં ॥ કુહંતિ તદ્દન્નાઠં, પણ વીસં સિંજધરણીઠં ॥ ૩૬૮ ॥ અર્થ:-તે બાદુને બલની કરનાર અને એનાજ ઝવધાતે કુહી ઝવર તથા પેટની વેદના ધાય, તેમ બીજી પચ્ચીશ નસો તે સિંજકે ॥ શ્લેષ્મની ધરનાર એ અને તેનેજ ઝવધાતે શ્લેષ્મ ધાય. ॥ ૩૬૮ ॥

મૂલ:-તદ્દ પિત્તધારિણીઠં, પણવીસ દસય સુકધરણીઠં ॥ ઇયસત્તસિરસયાઈ, ના જિપ્પનવાઈ પુરિસસ્સ ॥ ૩૬૯ ॥ અર્થ:-તેમજ પિત્તની ધરનાર પચ્ચીશ નસ ધાય એ. વલી દસ નસો તે સુક્ર એટલે વીર્યની ધરનાર. એરીતે સાતસો સિરાકે ॥ નસો તે નાનીથકી પ્રજવકે ॥ ઝવલતુંએ જેડંજું, તે પુરુષનેજાણવી. એ પુરુષ આશ્રી નસો કહીએ.

હવે સ્ત્રી તથા નપુંસકના શરીરમાંહે પુરુષ જેટલીજ હોય કિંવા વિશેષ હોય? તે કહેએ. મૂલ:-તીસૂણાઈ ઇહીણ વીસકણાઈ હુંતિ સંઢસ્સ ॥ નવણ્ઠારૂણસયાઈ, નવધમણીઠંય વેહંમિ ॥ ૩૭૦ ॥ અર્થ:-ત્રીશે કણી સાતશે નસો તે સ્ત્રીના શરીર નેવિષે હોય, અને વીશે હીન સાતસો નસો નપુંસકના શરીરે ધાય એ; વલી નવસો સ્નાયુકે ॥ ન્હાની નસો જેની સાથે અસ્થિ બાંધ્યાંએ તે જાણવીયો. અને નવધમણી કે ॥ રસવહ નાહી એટલે જેના પ્રજાવથકી રસ ઝામો ઝામે પરિણમે એવીએ. ૩૭૦

મૂલ:-તદ્દચેવ સવ્વદેહે, નવનર્હજલ્લક રોમકૂવાણં ॥ અદુદ્ધકોઢીઠં, સમંપુ ણો કેસમંસૂહિ ॥ ૩૭૧ ॥ અર્થ:-તેમ વલી સર્વમલી વેહનેવિષે નવાણુલાલ્લ રોમ કૂપએ અને સાઢાત્રણ કોઢ, નવાણુ લાલ્લ, કેશ મસ્તકના નિમાજા, તેણે સહિત

ઘટલે વંશપ્રદિક ગંતી રૂપતે અઢાર આયઢે, અને સાંધા પણ અઢાર આયઢે, એ જેમ વાંશની ગાંઠ આય તેમ જાણવા. હવે જે અઢાર સાંધાઢે તેથી બાર પાંચલી નીકલી તે બન્ને પાસે આવરી હૈયાને મધ્યે લાગી ને પાલાને આકારે પરિણમે, એજ કારણે કહેઢે. તદ્વપ્તસુલીએ જેમ બાર પાંચલીરૂપ કરંમકે ૦ વાંસો આય તેમ વલી ઢણ પાંચલીએ હોડકઢાહોકે ૦ કમાહો તે શેષ ઢ સાંધાથીની આય, તેજ બે પસવાઢા આવરી બેઠ પસવાઢે હૈયાથીની નીચી ઢલી કૂચથીની ઉપર માંહોમાંહે અણમલ તી હોય તે કઢાહ કહિયે.

હવે જીન જે ઢે તે લાંબપણે આત્માયુલે સાત અંગુલ પ્રમાણ આય, અને તો જિયે તેવારે મગધદેશ પ્રસિદ્ધ પલ તેવા પલને માને ચાર પલ આય; અને અશ્વિ કે ૦ આશ્વ તે બે પલ પ્રમાણ આય અને સિરકે ૦ મસ્તક તે જણિઅંકે ૦ શ્રી અરિહંત દેવે કહ્યું. ચચકવાલંકે ૦ ચાર કપાલે હામને સ્વંને કરી નિપજે. ॥૩૮૧॥ ॥૩૮૩॥

મૂલ:-અતુષ્ઠ પલંદિયયં, વત્તોસં દસણઅશ્વિસ્વંમાડ્ ॥ કાલિઙ્કયંતુ સમયે, પળવીસ પલાનિદિઠં ॥ ૩૮૪ ॥ અર્થ:-અતુષ્ઠકે ૦ સાઢાત્રણ પલપ્રમાણ હૈયું હોય અને વત્તીસકે ૦ વત્તીશ દસનકે ૦ વાંતના અસ્થિકે ૦ હાઢકાંના કટકા હોય. એમ કાલિ ઙ્કંકે ૦ કાલજી તે સમયપણે ૦ સિદ્ધાંતમાંહે પચ્ચીશ પલને માને કહ્યુંઢે. ॥૩૮૪॥

મૂલ:-અંતાડ્ વોન્નિ ઇહડ્ ॥ પતેયં પંચપંચવામાડ ॥ સક્તિસયંસંધીણં, મમ્માણસયંતુ સત્ત્વિયં ॥ ૩૮૫ ॥ અર્થ:-આંત્ર તે વોન્નિકે ૦ વેજ ઇહડ્કે ૦ શરીર નેવિષે પણ પ્રત્યેકે પાંચ પાંચ વામ કહિએ પુરીસ પ્રમાણ. અને એકસોને સા વ સાંધા તે આયુલી પ્રમુખના મેલાપક સ્થાન જાણવાં, મર્મ તે શાસ્ત્રાપ્રમુખ એકસોને સાતે અધિક હોય. ॥ ૩૮૫ ॥

મૂલ:-સક્તિસયંતુ સિરાણં, નાનિષ્પજવાણ સિરમુવગયાણાં ॥ રસહરણં નામધેક્ષાણ જાણુગહવિયાણસું ॥ ૩૮૬ ॥ અર્થ:-પુરુષના શરીરનેવિષે સાતજો નસોઢે તેમાં સિરા જણિયે નસા તે એકસોને સાત નાનિષ્પકી પ્રજવકે ૦ ઇત્પતિ ઢે જેની. અને મસ્તકપ્રત્યે ઉપગત ઘટલે જે પ્રાસ થઈઢે તે રસહરીએ, ઘટલા માટે રસહરણી એવું નામધેયકે ૦ નામઢે જેતુ, જાણકે ૦ જેને અનુગ્રહ અને વિષાતે જહું અને માતું જે કાંઈ આય તે કહેઢે. ॥ ૩૮૬ ॥

મૂલ:-સુહ ચક્ષુવાણ જીહ્વા, ણુગહો હોડ્ તદ્વિષાડય ॥ સક્તિસયં અન્નાણવિ, સિરાણ હોગામિણિણ તદ્વા ॥ ૩૮૭ ॥ અર્થ:-પ્રોત તે કાન, ચક્ષુતે નેત્ર, ગ્રાણ તે નાસિકા, જીહ્વા તે જીન ઇત્યાદિક ઇંદ્રિયોને એને અનુગ્રહે જહું હોય, અને એનેજ વિષાતે

मातुं होय. जेम ए उर्ध्वगामिनी कही तेमज सत्तिसयंक० एकसोने साठ अनेरी पण नसो ते अधोगामिनी जाणवी. ॥ ३८७ ॥

मूलः-पायतलमुवगयाणं, जंघाबलकारिणीणुवधाए ॥ उवधाएसिरिवियणं, कुणंतिअंधत्तणंच तहा ॥ ३८८ ॥ अर्थः-जे पादतलप्रत्ये नीची गड्ढे तेउने अनु पघाते विनाश अणहुंते जंघातुं बल आय. पीमी प्रमुखने बलनी करनार आय अने तेनेज उपघाते शिरपीमा, अनेचहुने अंधपणु प्रमुखनी करनार आय. ॥ ३८८ ॥

मूलः-अवराणशुदपइत्ताण होइ सत्तिसयंतहसिराण ॥ जाणबलेण पवत्तइ, वा कमुत्तं पुरीसंच ॥ ३८९ ॥ अर्थः-अपरके० बीजी वली शुदनेविषे जे रहीबे तेपण एकसोने साठ होयबे, जेना बलेकरी वायु, मूत्र अने पुरीषके० वडिनीति प्रवर्त्तेबे.

मूलः-अरिसाउ पंमुरोगो वेगनिरोहोय ताणयविधाए ॥ तिरियगमाणसिराणं, सत्तिसयं होइ अवराणं ॥ ३९० ॥ अर्थः-एने उपघाते हरस आय, पांमुरोग, वेगके० मूत्र वडिनीतिउं रुंधन आय. तेम तिर्यगामिनी नस ते वली एकसो ने साठ आय.

मूलः-बाहुबलकारिणीउं, उवधाए कुब्धिउंयरवियणाउं ॥ कुर्वंति तद्दन्ताउं, पण वीसं सिंजधरणीउं ॥ ३९१ ॥ अर्थः-ते बाहुने बलनी करनार अने एनाज उ पघाते कुद्दी उदर तथा पेटनी वेदना आय, तेम बीजी पच्चीश नसो ते सिंजके० श्लेष्मनी धरनार बे अने तेनेज उपघाते श्लेष्म आय. ॥ ३९१ ॥

मूलः-तह पित्तधारिणीउं, पणवीस दसय सुक्रधरणीउं ॥ इयसत्तिसिरसयाइं, ना निप्यनवाइं पुरिसस्स ॥ ३९२ ॥ अर्थः-तेमज पित्तनी धरनार पच्चीश नस आय बे. वली दश नसो ते सुक्र एटले वीर्यनी धरनार. एरीते सातसो सिराके० नसो ते नानीयकी प्रजवके० उपजवुंते जेतनुं, ते पुरुषनेजाणवी. ए पुरुष आश्री नसो कहीबे.

हवे स्त्री तथा नपुंसकना शरीरमांहे पुरुष जेटलीज होय किंवा विशेष होय? ते कहेबे. मूलः-तीसूणाइं इडीण वीसकणाइं दुंति संढस्स ॥ नवएह्मारुणसयाइं, नवधमणीउंय देहंमि ॥ ३९३ ॥ अर्थः-त्रीशे कणी सातशे नसो ते स्त्रीना शरीर नेविषे होय, अने बीशे हीन सातसो नसो नपुंसकना शरीरे आय बे; वली नवसो स्नायुके० न्हानी नसो जेनी साथे अस्थि बांध्याबे ते जाणवीयो. अने नवधमणी के० रसवह नाडी एटले जेना प्रजावयकी रस गामो गामे परिणमे एवीबे. ३९३

मूलः-तहचेव सव्वदेहे, नवनउईलक रोमकूवाणं ॥ अयुत्ताकोडीउं, समंपु णो केसमंसूहि ॥ ३९४ ॥ अर्थः-तेम वली सर्वमली देहनेविषे नवाणुलाख रोम कूपबे अने साडात्रण क्रोड, नवाणु लाख, केश मस्तकना निमाळा, तेणे सहित

जाण. अने स्मश्रुके ण्ढाढी तथा मुढ्ढना निमाला तेणे पण सहित जाणवा. ॥ ३९४ ॥

मूलः—मुत्तस्स सोणियस्सय, पत्तेयं आढयंवसाएउ ॥ अ-आढयंनणितिय, पढंमहु लयवढस्स ॥ ३९५ ॥ अर्थः—मूत्र अने शोणित ते लोहीतुं मागध देश प्रसिद्ध मान विशेषरूप आढो थाय, ते आवीरीतेः—समो हाथ धान थकी नस्यो तेने असइ कहीए, एवी बे असइए एक पसइ थाय, तेवी चार पसइए एक सेइ थायढे, तेवी चार सइए एक कुलव थाय, अने चार कुलवे एक पाथो थायढे, अने चार पाथे आढो थाय, चार आढे डोण थाय, इत्यादिक एवो आढो वशानो ते श्रुतना जा ए कहेढे, पढंके० एक पाथा प्रमाणे मस्तुलक नाम माथानुं जेछुं जाणवुं, अने एक वली एम कहेढे के मेद फेफसादिने मस्तुलक कहिये. ॥ ३९५ ॥

मूलः—असुइ मलपढ ढकं, कुलउं कुलउंय पित्त सिंजाणं ॥ सुक्कस अ-इ कुल उं, डुढं हीणा हियं होक्का ॥ ३९६ ॥ अर्थः—अच्छि जे मल तेना ढ पाथा जाणवा. तथा पित्त अने श्लेष्मनुं प्रत्येके कुलव कुलव जाणवुं, वली शुक्र जे सातमी धातु तेनो अ-वो कुजव जाणवो. इहां आढ प्रस्थादि मान जे कसुं ते बाल कुमार युवा न ते आश्री दोअसईउं इत्यादिक क्रमे पोत पोताने हाथ प्रमाणे जाणवुं. हवे उक्त मान थकी शुक्र शोणितादिक ज्यां उठां अधिकां थाय त्यां ते वातादिके दूषित जाणवां.

हवे स्त्री पुरुषना शरीरने विषे श्रोत्र संख्या कहीने उपसंहार कहेढे. मूलः—एक्का रसइडोए, नवसोयाइं हवंति पुरिस्सत्त ॥ इयकिं सुइत्तणं अठ्ठिमंस्स मलरुहिर संघा ए ॥ ३९७ ॥ अर्थः—बे कान, बे आंख, बे नाकना द्वार, एकमुख, बे स्तन, एक पा थु एटले गुदस्थान अने उपस्थ ते योनि, ए अग्यार स्त्रीने मनुष्यगति आश्रयी श्रोत संख्या जाणवी; अने तिर्यंचणीमां जे ढालीप्रमुख बे थान वाली होय तेने अग्यार होय, तथा गाय प्रमुख चार थान वालीने तेर होय, शूकरी प्रमुख आठ थान वालीने सत्तर श्रोत होय. ए निर्व्याघाते एक थानवाली ढालीने दश होय. त्रण थान वाली गायने बार होय. बे स्तन ढालीने नव पुरुषने होय. शेष पूर्वोक्तज जाणवुं. एवो अस्थिके० हाम मांस लोहीनो संघातके० समूहवे जेनैविषे; एवा शरीरने वि षे छुं श्रुचिपणु कहेवाय? अपितु कांइज नही; ए अपवित्रज ढे. इति गायसप्तदशकार्य.

अवतरणः—समत्ताइ उत्तम गुणाण जाहंतरंउ उक्कोसं एटले सम्यक्त्वादिक उ त्तमगुणांतरनो जाचांतर उत्कृष्टे केटले काले थाय, तेनुं बसोने ओगणपञ्चाशमुं द्वार कहेढे. मूलः—सम्मत्तंमिवलद्धे, पलियपुढुत्तेण सावउं होइ ॥ चरणो वसमख पाणं, सायरसंखंतरा हुंति ॥ ३९८ ॥ अर्थः—सम्यक्त्व लाध्या पढी पव्योपम ए

यक्त्वे श्रावक थाय. इहां ए जाव के जेटली कर्मनी स्थिति ठतिये सम्यक्त्व लन्थ मान अयुं होय; तेवार पढी अप्रतिपत्ति सम्यक्त्वे देवता ने मनुष्यमांहे उत्पत्ति थाय ते कहेवे. यतः—एवंअप्यरिवडिए, सम्मत्तेदेव मणुअज्ममेसु ॥ अनयरसेहिं वड्ढं, एग जवेणंच सव्वाइं ॥ १ ॥ सम्यक्त्व सहित नव पळ्योपम स्थितिक, देवतामांहे उप न्यो जीव जेटली स्थिति खपावे तेटली वली बीजीकर्मनी स्थिति नवी बांधे; तेमाटे देशविरतिपणु देवतामां न पामे, अने पळ्योपम पृथक्त्व लह्ण कर्मनी स्थिति ख पावी ठते, देशविरति पामे. अथवा तीव्र छुज परिणामना वशयकी जेणे कर्मनी घणी कर्मनी स्थिति खपावीवे एवा जीवने एक जवनेविषे पण अन्यतर श्रेणी वर्जी शेष सर्व थाय, इहां श्रेणी वर्जी कहुं ते सिद्धांतने मते एक जवनेविषे बे श्रेणी न था य. कोइ उपशमश्रेणी कोइ रूपकश्रेणी पढिवजे. ए नावार्थ ठे.

हवे चरण शब्दे सर्व विरतिरूप ते देशविरति पाम्या पढी संख्याता सागरोपम पूर्वकर्मस्थितिमांथी ह्य जाय तेवारे सर्वविरतिपणु पामे. एम चारित्र पाम्या पढी संख्याता सागरोपम पूर्वली कर्म स्थितिमांथी ह्य अए ठते उपशमश्रेणी करे, तेवारपढी संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपावे थके रूपकश्रेणी पढिवजे, ते कारणे कहुं जे चारित्र, उपशमश्रेणी ने रूपकश्रेणी ए सर्व प्रत्येके संख्याता संख्याता सागरोपम कर्मस्थिति खपाव्याने आंतरे थाय. ॥ ३९८ ॥ इतिगार्थार्थ. ॥

अवतरणः—नलहंतिमाणुसुत्तं सत्ताजेणतबुवट्टति एटले ज्यांथकी निकळ्याथका जीव मनुष्यपणु न लहेके० नपामे तेनुं बसोने पञ्चाशमुं द्वार कहेवे. मूलः—सत्तमि महि नेरईया, तेऊवाक अणंतरुवट्टा ॥ नलहंति माणुसुत्तं, तहा असंखाव आ सवे ॥ ३९९ ॥ अर्थः—सातमी नरकपृथ्वीना नारकी त्यांथकी उड्य्या ठतां मनु ष्यपणुं पामे नही, एमज तेऊकाय अने वाउकाय थकी निकळ्याठता अनंतर मनु ष्यपणुं न पामे, तेमज असंख्यातावर्षेना आउवावाला मनुष्य तथा तिर्यंच जेटला ठे ते सर्व अनंतर जवे मनुष्यपणु न पामे. ॥ ३९९ ॥ इतिगार्थार्थ. ॥

अवतरणः—पुवंग परिमाणंति एटले पूर्वांगना परिमाणनुं बजोने एकावन्नमुं द्वार कहेवे. मूलः—वरिसाणं लस्केहिं, चुलसी संखेहिं होइ पुवंगं ॥ एयंचिय एयगुणं, जायइ पुवं तयंतु इमं ॥ ४०० ॥ अर्थः—चोराशीलाख वर्षे एक पूर्वांग थाय. तथा एज चोराशीलाखने एज चोराशी लाख गुणा करिये तेवारे एक पूर्व थाय. तयं तुइमंके० ते ए आगलि गाथाए देखाडेवे. ॥ ४०० ॥

अवतरणः—माणं पुवस्सत्ति एटले पूर्वना माननुं बजोने बावनमुं द्वार कहेवे:

મૂલ:-પુલ્લસડ પરિમાણ, સયરં સ્વલુવાસકોઢિ લસકાડ ॥ ટપ્પન્નં ચ સહસ્તા, બોધદા
વાસ કોઢીણં ॥ ॥ ૪૦૧ ॥ અર્થ:-પૂર્વતું પરિમાણ સ્વલુ ઇતિ નિશ્ચે સાથે સિત્તેરલા
સ્વ કોમી ટપ્પન્નહજાર કોઢી. ઇટલી વર્ષની કોઢી જાણવી. ॥ ૪૦૧ ॥ ઇતિગાથાર્થ.

અવતરણ:-લવણ સિદ્ધમાણંતિ ઇટલે લવણશિશ્વાના પરિમાણતું બર્જેને ત્રેપ
નમું દાર કહેહે. મૂલ:-દસ જોયણાણ સહસા, લવણસિદ્ધા ચક્રવાલડ રૂંદા ॥
સોલસ સહસ ઝઞ્ઞા, સહસ્તમેગં તુ ઝંગાઢા ॥ ૪૦૨ ॥ અર્થ:-લવણસમુદ્ધની શિશ્વા
તે લવણસમુદ્ધનો બે લાઘ્વ યોજન પટ પહોલાઈ છે, ત્યાં પંચાણું હજાર યોજન જંબુ
દ્વીપની જગતી થકી પરદાં જડ્યે અને લવણસમુદ્ધની જગતિથકી પંચાણું હજાર
યોજન ઘરદાં આવી. વચમાં દશહજાર યોજન પ્રમાણ લાંબી એ શિશ્વા છે. તે જેમ
સ્ફટિકનો પાટો હોય, તેમ ચક્રવાલની પરે ઇટલે પડ્દાને આકારે રૂંદકે ॥ વિસ્તા
રે છે. અને ઝંચપણે સોલહજાર યોજન છે તથા અવગાઢકે ॥ ઝંચપણે એકહજાર
યોજન ધરતિમાહે છે. ॥ ૪૦૨ ॥ ઇતિગાથાર્થ. ॥

અવતરણ:-ઝસ્તેદંઘુલ માર્યંઘુલ પમાણંઘુલ પમાણંતિ ઇટલે ઝસ્તેધાંઘુલ, આ
ત્માંઘુલ ને પ્રમાણાંઘુલના પ્રમાણતું બસોને ચોપન્નમું દાર કહેહે. મૂલ:-ઝસ્તેદંઘુલમા
યં, ઘુલંચ તડ્યં પ્રમાણનામંચ ॥ ઇયતિન્નિઝંઘુલાંઘ્વા વારિકાંતિ સમયંમિ ॥ ૪૦૩ ॥
અર્થ:-ઝસ્તેધ શબ્દેકરી દેવાદિકના શરીરતું ઝંચપણું તેનો નિર્ણય કરવાસારું પ્ર
સિદ્ધ જે ઝંઘુલ તેને ઝસ્તેધાંઘુલ કહિયે, અથવા ઝસ્તેધ શબ્દે અણંતાણં સુદુમ પ
રમાણું પોગ્ગલાણં, સમુદય સમિદ્ સમાગમણ એવેવહાર પરમાણૂ ઇત્યાદિક ક્રમે
કરી જે ઝહૂયકે ॥ વૃદ્ધિ તે થકી થયોજે ઝંઘુલ તે ઝસ્તેધાંઘુલ જાણવું અને
વહ્નમાણ લક્ષણે સહિત પુરુષતું પોતાતું જે ઝંઘુલ તે બીજું આત્માંઘુલ જાણવું,
ત્રીજું પ્રમાણકે ॥ પ્રમાણાંઘુલ તે આવીરિતે:-પરમ પ્રકર્ષરૂપ જે પ્રમાણ પ્રાપ્ત
ઝંઘુલ તે પ્રમાણાંઘુલ જાણવું, એ થકી બીજું કોઈ ઝંઘુલ મહોતું નથી અથવા જો
કને વ્યવહારે રાજ્યાદિકની સ્થિતિ પ્રમાણ તેતું પ્રરૂપણદ્વાર પ્રમાણજૂત આ
અવસર્પિણી કાલે શ્રી આદિદેવ જરત ચક્રવર્તિ એવા પ્રમાણજૂત પુરુષ તેતું જે
ઝંઘુલ તે પ્રમાણાંઘુલ જાણવું. જરતને, આત્માંઘુલને અને પ્રમાણાંઘુલને સરસ્વાપણું
જાણવું. એ રીતે ત્રણે ઝંઘુલ સિદ્ધાંતનેવિષે વાપરિયે. હવે સમસ્ત પ્રમાણની આ
દિ કહેહે; જેણે ઝંઘુલ જાણતાં મુલજ થાય, તે રીત આગલ કહેહે. ॥ ૪૦૩ ॥

મૂલ:-સહેણ મુતિ સ્કેણવિ, હેતુંજતું ચ જં કિરનસક્કા ॥ તં પરમાણું સિધ્ધા,
વયંતિ આઈ પ્રમાણાણં ॥ ૪૦૪ ॥ અર્થ:-અત્યંત તીક્ષ્ણ શસ્ત્રેકરી પણ જે કોઈ રીતે

હેદાય નહીં, કટકો પણ ત્રોટીને જૂદો કરી શકાય નહીં, નેદાય નહીં, તેનેમાંહે નેદી બીજે પાસે કોઈ કાઢી શકે નહીં. એવાને સિદ્ધપુરુષ જે જ્ઞાનના ધણી તે પરમાણુ કહેહે. તે કહેદું હે સમસ્ત જેટલાં પ્રમાણ હે તેની આફકે ૦ આદિ એટલે ધુરે જાણવું.

હવે આગલ પ્રમાણનાં વિશેષ દેખાડેહે. મૂલ:-પરમાણુ તસરેણૂ, રહરેણૂ, અગ્યચવા લસ્ત ॥ લિસ્કાજીયાય જવો, અઠ્ઠયુણ વિવઠિઆ કમસો ॥ ૪૦૫ ॥ અર્થ:-એવા અનંતે સૂક્ષ્મ પરમાણુ એક બાદર પરમાણુ જાણવું. તેવા આઠ બાદર પરમાણુ એક ત્રસરેણુ, આઠ ત્રસરેણુ એક રથરેણુ, આઠ રથરેણુ એક વાલાય, આઠ વાલાયે એક લીચ, આઠ લીચે એક યુકા, આઠ યુકા એક યવ. એમ અનુક્રમે આઠયુણા પરમાણુ આ થકી કરિયે, એટલે એમ સાતવાર આઠયુણા કરતાં જેટલા બાદર પરમાણુ આ થાય તે કહેહે.

મૂલ:-વીસ પરમાણુ લસ્કા, સત્તાણઠઈ નવે સહસ્તાઈ ॥ સયમેગં બાવનં, એગ મિઠ અંગુલે ઢુંતિ ॥ ૪૦૬ ॥ અર્થ:-વીશલાચ સત્તાણુ હજાર, એકશોને બાવન, એટલા પરમાણુ એક આંગુલને વિષે હોય. અર્થાત આઠયવે એક ઠસેધાંગુલ યાયહે. ૪૦૬

મૂલ:-પરમાણું ઇચ્છાઈ, કમેણ ઠસેહ અંગુલં નણિઅં ॥ જં પુણ આયંગુલમે રિ સેણતં નાસિઅં વિહિણા ॥ ૪૦૭ ॥ અર્થ:-ધુરાપરમાણુ ઇચ્છાદિક અનુક્રમે કરી ઠસેધાંગુલનુ માન શ્રીતીર્થકર દેવે કહ્યું, અને બીજું વલી જે આત્માંગુલ કહ્યુંહે તે આમ થાય. તેજ વિધિ દેશ્વામતો ગાથા કહેહે. ॥ ૪૦૭ ॥

મૂલ:-જે જમ્મિ છુગે પુરિસા, અઠ્ઠસયંગુલ સમૂસિયાઢુંતિ ॥ તેસિંજં તિયમંગુલ, માયંગુલમેઢતં હોઈ ॥ ૪૦૮ ॥ અર્થ:-જે યુગને વિષે જે પુરુષ પોતાના આંગુલે કરી એકસોને આઠ આંગુલ ઇંચો હોય તે પુરુષના પોતાના અંગુલ તે ઇહાં આત્માંગુલ થાય.

હવે જે અધિકા ઠંઠા થાય તેની કેવીરીતે વાતહે ? તે કહેહે. મૂલ:-જેપુણયય પમાણા, કણા અદિયાય તેસિમેયંતુ ॥ આયંગુલં નજમ્મુઈ, કિંતુતવા નાસ મેવતિ ॥ ૪૦૯ ॥ અર્થ:-જેકોઈ પુનઃકે ૦ વલી એ પ્રમાણથકી ઠંઠું અથવા અધિકું હોય; તેનું જે અંગુલ તે આત્માંગુલ ન કહેવાય; કિંતુ તે આત્માંગુલ આજાસ જાણવું. ઇહાં વ્યાકરણમાં આજાસ પ્રત્યય કૃત્સાદને એટલે નિંદાને અર્થે હે. એતાવતા એ અંગુલ કાંઈ ગણનામાંહે ન હોય. ॥ ૪૦૯ ॥

એ રીતે આત્માંગુલ કહીને હવે પ્રમાણાંગુલનું સ્વરૂપ જણાવતો ગાથા કહેહે મૂલ:-ઠસેહંગુલમેગં, હવઈપમાણંગુલંસહસ્તયુણં ॥ ઠસેહંગુલકુણં, વીરસ્તાયંગુલંનણિયં ॥ ૪૧૦ ॥ અર્થ:-ઠસેધાંગુલ એક થકી નવફકે ૦ હોય, પ્રમાણાંગુલ સહસ્તયુણો યાયહે. તે આવીરીતે:-ચઠસયુણં પમાણં એવાં વચનથકી ચારસે

ગુણો વિસ્તારે થાય, અને અઢી ગુણો જાઢપણે હોય. તે ચારસે અઢી ગુણા કરિયે તેવારે સહસ્રગુણકે ૭ હજાર ગુણુ પ્રમાણાંગુલ થાય, અને ઠત્સેધાંગુલથી બમણું શ્રી વર્ધમાન સ્વામિનું અંગુલ કહુંઢે, એ ગાથાનો અર્થ માત્ર દેશ્વાઢયો. ઇહાં ઠત્સેધાંગુલ ને પ્રમાણાંગુલની વક્તવ્યતા ટીકાસાં ઘણીઢે, પરંતુ ઘંથ વધે માટે નાવના માત્ર દેશ્વા ઢિયેઢેયે. અઢી ઠત્સેધાંગુલે જેનુ વિષ્કંજ એવા પ્રમાણાંગુલને વિષે ત્રણ શ્રેણિ કલ્પિએ, તેમાં પહેલી ઠત્સેધાંગુલે એક અંગુલ વિષ્કંજ, ને ચારસે આંગુલ દીર્ઘ એટલે લાંબી કરિયે. એવીજ બીજી પણ પંક્તિ એટલાજ પ્રમાણની કરિયે અને ત્રીજી શ્રેણી દીર્ઘપણે ચારસો અંગુલ પ્રમાણ અને વિષ્કંજે અર્ધઅંગુલ પ્રમાણ કરિયે, એના દીર્ઘપણાચકી બે જાગ કરી તેને પરસ્પર મલવિયે તેવારે એક અંગુલ પ્રમાણ વિષ્કંજ થાય, અને બરો અંગુલ દીર્ઘ એવી ત્રીજી શ્રેણી થઈ. તેવારપઢી એ ત્રણે રાશીને લંબાઈ એ મેલવી ઢતા એક હજાર ઠત્સેધાંગુલે દીર્ઘપણે થાય અને એક ઠત્સેધાંગુલ વિષ્કંજ થાય એ પ્રમાણાંગુલની છુદ્ધ સૂચી જાણવી. એ સૂચિ આશ્રયી ઠત્સેધાંગુલચકી પ્રમાણાંગુલ હજાર ગણું જાણવું, અને તત્ત્વવૃત્તેચારણે ગુણુંજ થાય ॥ ૪૧૦ ॥

મૂલ:-આયંગુલેણ વહુ, ઠત્સેહપમાણડમિણસુદેહં ॥ નગપુઢવિવિમાણાઈં, મિણસુપ માણંગુલેણં તુ ॥ ૪૧૧ ॥ અર્થ:-જે આંગુલેકરી જેનું પ્રમાણ કરાયઢે તે કહેઢે. આ ત્માંગુલેકરી વસ્તુનું પ્રમાણ કરાયઢે. તે વસ્તુ ત્રણ પ્રકારનીઢે. એક સ્વાત, બીજી ઠટ્ટિત એટલે ઠની કરેલી અને ત્રીજી ઠજય તેમાં સ્વાત તે કૂપ જૂમિ, ગૃહના તલાવા ઢિક તે ટાંકા જાણવાં. ઠટ્ટિત તે ધવલગૃહાઢિક અને ઠજય એટલે જૂમિ અને ગૃહા ઢિકે યુક્ત ધવલગૃહાઢિક મપાયઢે અને ઠત્સેધાંગુલેકરી દેવાઢિકોના શરીરનું માપ થાયઢે, અને નગ એટલે મેરુ ઇત્યાઢિક પર્વત અને પૃથ્વી તથા દેવાઢિકોનાં વિમાન જે સૌધર્માવતંસકાઢિક આઢિ શબ્દ ચકી જીવન નરકાવાસાઢીપ સમુઢાઢિક તે નું પ્રમાણાંગુલેકરી પરિમાણ થાયઢે ॥ ૪૧૧ ॥ ઇતિગાથા નવકાર્થ. ॥

અવતરણ:-તમસકાય સરૂવંતિ એટલે તમસ્કાયના સ્વરૂપનું બસોને પંચાવનમું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-જંબુઢીવાઠ અસંલેક્ષ ઇમા અરુણવર સમુઢાઠ ॥ બાયલીસ સહ સ્તે જગઈઠજલં વિલંબેઠ ॥ ૪૧૨ ॥ અર્થ:-એ જંબુઢીપચકી તિરઢા અસંલેખાતા ઢીપ સમુઢ અતિક્રમિ જાતાં ત્યાં અરુણવર સમુઢ ઢે તેની જગતીચકી બેતાલી સ હજાર યોજન અવગાઢિયે તેણે પ્રદેશે અરુણવર સમુઢનાં પાણી ઠપર ચકી મહા અંધકારરૂપ અપકાયમય તમસ્કાય નિકલ્યોઢે. ॥ ૪૧૨ ॥

મૂલ:-સમસેણીએસત્તરસ એકવીસાઈજોયણસયાઈં ॥ ઠલ્લસિઠતમરૂવો, વલ

यागारोअउक्काउ ॥ ४१३ ॥ अर्थः—ते तमस्काय समश्रेणीये सरस्वी, जीतने आ कारे सत्तरशेने एकवीश योजन प्रमाण उल्लस्योके० विस्तारो ठे. अंधकाररूप व लयाकारे अपकाय विस्तारो ठे. ॥ ४१३ ॥

मूलः—तिरियं विह्वरमाणो, आवरयंतो मुरालय चउकं ॥ पंचमकण्ये रिंमि पञ्चडे चउदिसिं मिलिउ ॥ ४१४ ॥ अर्थः—ते तमस्काय तिहो विस्तरतो अने व ली सौधमादिक चार देवलोक आवरतो उंचो निकळो, ते पांचमा ब्रह्मनामा देवलो कना रिंमनामा त्रीजा पाथडासुधी जइ त्या चारे दिशाए मळो आवरी रह्यो ठे.

हवे ते तमस्काय केवा आकारे ठे ? ते कहे ठे. मूलः—हेछामल्लय मूलछिं विउ ठवरि बंजलोयंजा ॥ कुकड पंजरगागार संठिउसो तमक्काउ ॥ ४१५ ॥ अर्थः—हेछाके० हेवे मल्लकके० संरावलुं जेवुं थाय. तेने आकारे नीचे सांकडो अने उपर ब्रह्मदेवलोक सुधी कूकडाना पांजराने आकारे रह्यो ठे, ते तमस्काय एटजे तम शब्दे अंधकार, ते संबंधी पुजल जे काय कहिये राशि समूह तेने तमस्काय कहिये.

हवे एनो विष्कंज ने परिधनुं प्रमाण कहे ठे. मूलः—डविहो सेविकंजो, संखिजे अडि तह असंखिजो ॥ पढमंमिय विस्कंजो, संखेज्जा जोयण सहस्ता ॥ ४१६ ॥ परिहिए ते असंखा, बीए विस्कंज परिहि जोएहिं ॥ हुंति असंख सहस्ता, नवरंमि होइ विहारो ॥ ४१७ ॥ अर्थः—डविहोके० वे प्रकारे तेनो विष्कंज, संख्यातो ठे तेमज असंख्यातो पण ठे; त्या पहेलो विष्कंज ते संख्याता सहस्र योजन प्रमाण ठे, अने उपरे यावत् असंख्या ता सहस्र योजन प्रमाण ठे अने परिहिएके० परिहिए मूलथकी आरंजी सर्वत्र ते संख्या ता सहस्र योजन प्रमाण ठे. इहां संख्यातपणु ते त्यां सुधी जाणवुं, ज्यां सुधी बलयने आ कारे ठे. अने बीजो विष्कंज अने परिधीनो योग बलयाकारथकी उंचो ए तमस्का य विस्तरे ठे. तेवारे नवरंके० केवल असंख्याता सहस्र योजन एनो विस्तार होय ठे.

हवे टीकाकार एनुं महत्त्व आगमार्थवेदीना मुखथकी एवीरीते जणावे ठे के, जे देवता त्रण चपटी वगाडतां जेटली वार थाय ते टली वारमां जंबु द्वीपने एकवीश वखत प्रवक्षणा देतो फरे तेवो देवता ठ महिने संख्याता योजन विस्तार सुधी जाय, परंतु ते आंगल जइ शके नही तो बीजानी शी बात ? जेवारे परदेविना सेवणहार अथवा रत्ना विकनी चोरी प्रमुख अपराध करे तेवारे ते देवता बीजा बलवंत देवताथकी बीही ता थका नाशने त्यां पेशे. ते त्यां गया पढी बीजा देवता त्यां बीकनेलीधे जइ शके नही; केमके त्यां जतां तेने गतिनो विघात थाय ॥ ४१८ ॥ इतिगाथा षट्कार्थे ॥

अवतरणः—अणंतं लक्ष्मि एटजे ठ अनंतानुं बशेने ढपल्लुं दारकहे ठे. मूलः

सिद्धां निगोय जीवा, वणस्सई काल पोग्गलाचेव ॥ सव्वमलोगागासं, ठप्पेएणं तथा नेया ॥ ४१७ ॥ अर्थः—एकतो सिद्धना जीवो जे पूर्वे अनन्ते काले अनन्ता सिद्ध यथा अने अनन्ते आगामिक काले अनन्ता सिद्ध यशो ते जाणवा. तेमज बीजा नि गोदना जीव. ते पण अनन्ता ठे. त्रीजा वनस्पति ते निगोद अने साधारण वन स्पतिकाधिक जीवो ते पण अनन्ता ठे. चोथो काल जे ठे ते पण अनन्ति उत्सर्पि णी तथा अवसर्पिणिरूप थइ गयो अने अनागत काले पण अनन्तो यशो. तेम ज पांचमा पुज्जल परमाणुआ पण अनन्ता ठे. एम ठुं सर्व अलोकाकास तेपण अनन्तु ठे. ए ठ वानां अनन्तां जाणवां. ॥ ४१७ ॥ इतिगाथार्थ.

अवतरणः—अल्लनिमित्ता एति एटले आठ प्रकारना निमित्तुं बडोने सत्ताव नमुं द्वार कहेढे. मूलः—अंगं सिविणं च सरं, उप्पार्यं अंतरिक्क जोमं च ॥ वंजण ल रंक्कमेवय, अठपयारंइहनिमित्तं ॥ ४१८ ॥ अर्थः—एक अंग, बीजुं स्वप्न, त्रीजुं स्वर, चोथुं उत्पात, पांचमुं अंतरिक्क, ठुं नौम, सातमुं व्यंजन, अने आठमुं लक्षण; ए आठ प्रकारनां निमित्त जाणवां. इहां निमित्त जे अतीत अनागत ने वर्तमान जाव तेने जाणपणानां कारण तेने निमित्त कहिए. एरीते ए आठे निमित्तनां ना मं कही हवे सूत्रकार अंगादिक आठ बोल गाथाये करी बखाणेढे. ॥ ४१८ ॥

मूलः—अंगप्फुरणा एहिं, सुहासुहं जमिहं जन्नइ तमंगं ॥ तह सुसिविणयइ सिविणएहिं जंसिविण यंतितर्यं ॥ ४१९ ॥ अर्थः—अंगने ग्रहणे इहां अंगना अव यव पण लेवा. ते अंगना अवयवने फरकवेकरी शुजाशुज अतीतादिक विषयिक निमित्त जाणे; ते जाणीने बीजाने कहे के मस्तक फरकेतो पृथ्वीनो जाज थाय, अने निह्नाड फरकेतो स्थानकनी प्राप्ति थाय. इत्यादिक शरीरनो जे जे अवयव फरके ते उपर विचारणा करे. ते पुरुषने जमणे पसवाडे अने स्त्रीने मावे पसवाडे फर केतो जलो कहिये; नही तो मागे कहिये. तो ए पदेजुं अंगनिमित्त जाणवुं. हवे बीजुं स्वप्ननिमित्त ते आवीरीते के, देव, गुरु, जाइ, बेटो, उत्सव, कमलजुं वत्र ए स्वप्नमां देखे तेमज कोट ते गढ, हाथी, वृद्ध, मेघ, पर्वत, प्रासादादिक उपर पोते चढयोढे; एम स्वप्नमां देखे तेमज समुंइजुं तरुं, मदिरा, अमृत, वहि, डधनुं पान स्वप्नमां करे अने चंडमा सूर्यनां ग्रहण देखीने जागृत थाय तो एम जाणवुं के, ए स्वप्ने प्रमाणे तुरत मुक्ति यशो. इत्यादिक ए सर्व स्वप्ने करी कहिये. ए बीजुं स्वप्ननिमित्त कसुं. ॥ ४१९ ॥ हवे त्रीजुं स्वरनिमित्त कहेढे. मूलः—इल्लमणिं जंसरं, विसेसउत्तंसरंति विज्ञेयं रुहिरवरिसाइ जम्मिं, जायइ जन्नइ तमुप्पार्यं ॥ ४२० ॥ अर्थः—इहां इष्ट ते जलुं

अने अनिष्ट जे मातुं इत्यादि जे स्वरना विशेषयकी जाणिए ते स्वर, एक षड्ज बीजो रुषज, त्रीजो गांधार, चोथो मध्यम, पांचमो धैवत, षष्ठो पंचम, सातमो निषाद ए जेदो थकी साते प्रकारे ठे. ते सांजली विचारणा करे. जेम षड्जना सांजलवा थकी सुखे निर्वाह आय. जे कार्य करीए ते विनाश न पामे. गाय प्रमुख चतुःपद मित्र, पुत्र, स्त्री प्रमुखने वल्लभ होय. इत्यादिक जाणी करी कहे अथवा जे शकुन जूए ठे ते ना स्वर उपर सारु मातुं कहे ते त्रीजुं स्वरनामे निमित्त जाणवुं. हवे चोथुं उत्पातनिमित्त कहेठे. रुधिर शब्दे लोहि वसो आदि शब्द थकी हाम, मांस, मज्जा, धातु, अंगार प्रमुखनी वृष्टि ज्यां आय, ते देखी कहेके इहां जय प्राप्त थशे. इत्यादिक बीजापण उत्पात देखीने निमित्त कहे ते चोथुं उत्पातनिमित्त जाणवुं. ॥ ४११ ॥

मूलः—गह्वेयजूअथदृष्ट हासपमुहं जमंतरिकंत ॥ जोमं च नूमिकंपा, इएदिनज्ज इ विचारोहि ॥ ४१२ ॥ अर्थः—ग्रहना वेध जेवारे आय, चंडमानुं मांजुं बृहस्पति प्रमुख जेदे, एमज जूतनुं हास्य अकस्मात् आकाशे कलकलाट शब्द उठे; एमज प्रमुखना ग्रहण थकी गांधर्व नगरादिक देखाय त्या जो कालोवर्ण देखाय तो दुःकाल आय, लाल देखाय तो गायने कष्ट आय, अव्यक्तवर्ण होय तो कटकनो जंग आय, अने महा क्षिप्र संप्राकार सत्तोरण उत्तर दिशि आश्री आय तो गाम तथा राजाने जयकारी आय. इत्यादिक अंतरीह एटजे आकाश ते संबंधी कोइ लक्षण देखीने सारु मातुं कहे ते पांचजुं अंतरीहनिमित्त जाणवुं. बडुं जौम ते नूमिकंपादिके करी. ते आवीरीते. नूमिकामांहेथी अत्यंत महोदो शब्द निकले, निर्घात पडे, नूमिकंप आय. इत्यादिक देखाय त्या जाणवुंके ते देशना राजा प्रधान सेनापति अने देशने जय थशे. ते बडुं जौमनिमित्त जाणवुं. ॥ ४१३ ॥

मूलः—इह वंजणं मसार्हं, लंढणपमुहं तु लक्षणं नणियं ॥ सुहअसुहस्रयगाइं, अंगाइयाइयत्तावि ॥ ४१४ ॥ अर्थः—इहके आ शास्त्रनेविषे व्यंजन शब्दे मसा प्रमुख ते देखीने एम कहेके एने अमुक स्थानके मसो अथवा तल पड्योठे, माटे अमुक शुजाशुज थशे. तेमज लांढन ते लसण प्रमुख लक्षण कहुंठे ते आवीरीते. लांढन ते कंकुना पाणी सरखुं दूटीयकी नीचे लक्षण होय तो अथवा मसो होय तो ते घणुज सारु. एवा जाव देखी शास्त्रने प्रमाणे कहे ते व्यंजननामा सातजुं निमित्त अने लक्षण नामा आठजुं निमित्त जाणवुं. इहां व्यंजन ते मसा तिला प्रमुख अने स्वस्तिक प्रमुख ते लक्षण कहिए. एम ए शुजाशुजना करनार अंग आवेदेइने आठ प्रकारनां निमित्त होय. ॥ ४१४ ॥

॥ निसीथमां कहुं ठे के जे मानादिक ते लक्ष्ण जाणवुं, अने मसादिकने व्यंजन कहिए अथवा शरीरनी साथे उपन्यां ते लक्ष्ण जाणवां, अने पढी उपजे ते व्यंजन कहिए. तथा वली निसीथमां पुरुष विशेष लक्ष्णनो विनाग एम कह्योने. प्राकृत मनुष्यने बत्रीश लक्ष्ण कहाणे, बलदेव तथा वासुदेवने एकशोने आठ लक्ष्ण कहाणे, चक्रवर्त्तिने तथा तीर्थकरने एक हजार ने आठ लक्ष्ण कहाणे, ते जे हाथ, पग, मुख, नख, नेत्र अने गात्रनेविषे पायवे अने प्रगटपणे देखायवे, ए बाह्य जाणवां अने सत्व स्वनावादिक अन्यंतर घणां होय. ॥४३॥ इतिगाथा॥

अवतरणः—माणुस्माण पमाणंति एटले मान ने उन्मानना प्रमाणनुं बशोने अ ठावनमुं धार कहेवे. मूलः—जलदोणमधनारं, समुदाससमूसिउंजो नवठं ॥ माणुस्माणपमाणं, तिविहं खलु लक्षणं योयं ॥४३॥ अर्थः—जे पुरुषना प्रमाणथकी जगारेक महोटी होय एवी कुंडीमां पाणी जरीने तेमां पुरुषने नाख्योथको जल के० पाणीनुं डोण के० मानविशेष ते सवाघडाने डोण एवुं कहेवायवे. तो एट लुं पाणी बाहेर निकले अथवा डोणे उंमी कुंमी माहे पुरुषने बेसाडीए. ते कुंमी पूराये ते पुरुषमानोपेत जाणवुं. ए माननुं मान; अने उन्मान ते आवीरीतेः—

अर्धजार जे सार पुज्जलेकरी नीपन्योने तेणे कारये तुलाए चढयो थको जे अर्धजा होय ते पुरुषउन्मानोपेत जाणवुं. हवे ते नारनुं मान इहां आमने; षट्सर्षपैर्यत्र स्वेको, गुंजैकाच यवैस्त्रिजिः॥ गुंजाऽपेन वल्लः स्यात् गयाणेतेच षोडश ॥१॥ पलेत्र वश गयाणा, स्तेषांसा ऽशतर्मणः॥ मणैर्दशजिरेकाच, षटिका कथिता बुधैः॥२॥ घवैट निर्दशजिस्ताजि, रेकोजारः प्रकीर्तितः॥ तदर्धयो तुलेन्मर्त्यः स उन्मानयुतो मतः ॥

॥ ३ ॥ हवे प्रमाण ते कहेवे. आठपरमाणू एक तसरेणू इत्यादि क्रमे नीपन्यो जे आंगुल, ते आपणे आंगुले करी जेनुं मुख बार आंगुल होय ते प्रमाणयुक्त मुख कहेवाय. ते आपणा प्रमाणोपेत मुखथकी समूसिउंके० उंचपणे नवगुणुं जेनुं शरीर होय एटले बार नवां आंगोचरशो. एम. एकशो आठ अंगुल प्रमाण होय तेने उत्तम पुरुष जाणवा. अने श्री तीर्थकरने मस्तके बार अंगुलनुं उष्णीष थाय. तेमाटे जगवंत पोताने अंगुले एकशोने वीश अंगुल होय. एमज मध्यस पुरुष ते बह्वु अंगुल प्रमाण होय, जघन्य पुरुष ते चोराशी अंगुल प्रमाण होय. ए प्रस्तावथकी वात कही. मान उन्मान प्रमाण तेना तिविहंके० त्रण प्रकारे खलु इति निशे सहित लक्ष्ण ए जाणवां. इतिगाथार्थ ॥ ४३॥

अवतरणः—अक्षरस, नक्षत्रोक्ता इति एटले अक्षर प्रकारना नक्षत्र जोजननुं व

शेने अंगणसातमुं दार कहेले. मूलः—सुउदणो जवन्नं, तिन्निय मंसाइ गोरसो जूसो ॥ जेस्का गुलजावणिया, मूलफला हरियगं मागो ॥ ४३५ ॥ अर्थः—एक सूप शब्दे दाल, बीजो उदण शब्दे क्रूर, त्रीजो जवन्न शब्दे यवनी खीर अने तिन्नियके ० त्रण प्रका रनु मांस, ए ठे थया, अने सातमुं गोरस शब्दे दुध तथा दही प्रमुख, तथा जूसादि चार ते आठ नव दश ने अग्यार थया, अने बारमुं हरिअंग, तेरमुं मागो. ४३५

मूलः—होइरसालूय तदा, पाणं पाणीय पाणगं चेव ॥ अघारसमोसागो, निरुवह उं लोइउं पिमो ॥ ४३६ ॥ अर्थः—चउदमुं रसालुं, तेमज पन्नरमुं, सोलमुं सतरमुं ने अठारमुं ए सूत्रकार सूत्रमांहेज वखाणशे; तेथी नाम इहां लख्यां नथी. निरुपहतके ० निर्दोष, लोइयोके ० जे निर्विवेकी लोकोढे तेउमां ए प्रसिद्ध पिमके ० आहार जाणवो.

हवे मांसादिक वखाणोढे. मूलः—जल यल खयहरमंसाइ तिन्निजूसो उजीर याइ छुठ ॥ मुगगरसोनकाणिय, खंभीखळ्ळयपमुकाणि ॥ ४३७ ॥ अर्थः—जलचर ते माढजां प्रमुख, अने यलचर ते हरणादिक, खेचर ते तेतर प्रमुख. ए त्रण जातनां मांस, अने जूशब्दे जीरं प्रमुख कटुकड्व्य, तेणे करी सहित. मगनो रस ते जूष जाणवुं, अने नकाणिके ० नहू ते खाजादिक दहीथरां प्रमुख, जे वपर पांत खांमनी देखाय ते जाणवी. ॥ ४३७ ॥

मूलः—गुलजावणिया गुलपप्पलडीठ गुलहाणियाववा नणिया ॥ मूल फलंएक पर्यं, हरिय मिह जीरयाईय ॥ ४३८ ॥ अर्थः—गुलजावणी शब्दे जे पूर्वदेशने विषे प्रधान गोलेकरी नीपनी एवी गोलपापडी, अथवा गोले मिश्रपणो कीधी जे घाणी ते गोलधाणी जाणवी. बली मूल अने फलनो एकज नेद ए अग्यारमो जाणवो. तेमां मूल शब्दे अश्वगंधा प्रमुख, फल ते आंबा प्रमुख, तथा हरित शब्दे इहां जीरादिकनां पान तेणे करी नीपजावुं ते जीरकादिक. आदि शब्द थकी एवा बीजा पदार्थो पणलेवा

मूलः—माठवबुल राईण, नळियादिगु जीरयाइ छुअ ॥ सायर साळू जामळियत्ति तंहरकणं चेयं ॥ ४३९ ॥ अर्थः—माक शब्दे, मांजा, वस्तुल राजिकाके ० राजगरा प्रमुखनी नाजीते हींग अने जीरा प्रमुखे करीने जे नलीपरे संस्कारी होय, सांके ० ते नाजी रसाला कहिए; अने लोकने विषे मार्जिता एवी प्रसिद्धे. तेजुं लक्षण आगल देखाहेले.

मूलः—दो घयपला महुपलं, दहिय स्सदाढयं मिरिय बीसा ॥ दसरखंम गुलप लाई, एसरसाळू निवइ जोगो ॥ ४४० ॥ अर्थः—बे पल घृतना, मधनुं एक पल, दहीनुं अर्धो आढो, बीस मरी वाटेलां, दस खांम अथवा गोलनां पल जाणवां. एदला पदार्थो मजेथके रसालु कहेवायले, पण ते केवो होय ? निवइके ० नृपति

एटले राजा तेने योग्य. एना उपलक्षणांकी मोहोटा ईश्वरने पण उचित होय.

मूलः—पाणसुराश्यं, पाणियं जलं पाण्यं पुणोइड ॥ वरका वाणिय पमुहं, सागो सोतक सिद्धं ॥ ४३ ॥ अर्थः—पान ते सुरा मदिरा आदे देइने बीजा पण सर्व मद जाणवा. पानक ते इहां दाखवाणी, साकरनां पाणी, एलची वासित गाढा सुरनि सीतल, कपुरवासित एवा स्वादवंत जाणवां. अने सागोके शाक, सालणो ते जे तक्रके बासथी नीपन्यां वडां प्रमुख जाणवां. ॥ ४३ ॥ इतिगाथा सप्तकार्यः ॥

अवतरणः—ब्रह्माण्डवृद्धिहाणति एटले ब्र स्थानकनी वृद्धि तथा हाणीनुं बशे ने सातमुं द्वार कहेवे. मूलः—बुद्धी वा हाणीवा, अणंत असंख संख जागेहि ॥ व ब्रूणसंख असंख अणंतगुणोणं यविहेया ॥ ४३ ॥ अर्थः—वृद्धि अथवा हाणि ते ब्र स्थानकमाहे त्रण स्थानक जागाकारे वृद्धि अने हानी होय, तथा त्रण स्थानक गुणा कारे वृद्धि अने हानी होय. अणंतके व्यापहेला जागाकारे एम ते के अनंतजाग वृद्धि, असंख्यातजागवृद्धि, संख्यातजागवृद्धि. अने गुणाकारे पण वस्तुनुं एम. संख्यातगुणवृद्धि, असंख्यातगुणवृद्धि, अनंतगुणवृद्धि. जेम वृद्धि तेम हानी पण केहेवी. इहां सर्वोत्कृष्ट देशविरतीनी विद्युद्धि स्थानकयकी सर्व जघन्य सर्व विरतिनुं विद्युद्धिनुं पहेलुं स्थानक अनंत गुणे अधिक जाणवुं. एम अनंतगुणे वृद्धि करवी एतुं विस्तरार्थ कर्म प्रकृति प्रमुख ग्रंथना पटयकी जाणवुं. इतिगाथार्थ ॥ ४३ ॥

अवतरणः—अवहरिउंजाइ नेवतीरंतिचि एटले जेने कोइ अपहरि न शके तेनुं बशेने एकशतमुं द्वार कहेवे. मूलः—समणी मवगयवेयं, परिहार पुलाय मप्यमत्तं च ॥ चउदसपूर्वि आहारगंच नकयाइ संहरइ ॥ ४३ ॥ अर्थः—एक साध्वीउं जे निरतिचार चारित्रनी धरनारीउं होय ते, बीजो अपगतवेद, एटले जेपो वेद खपाव्यो होय एवां केवली; त्रीजां परिहारविद्युद्धि चारित्रना धरनार, चोथा पुंलाकलब्धी ना धणी, पांचमा अप्रमत्त संयतगुणगणानेविषे जे वर्तता होय ते, ब्रह्म संपूर्ण चउदपूर्वना जाण, अनेसातमा आहारक शरीरना धरनार. ए. सातने कोइ संहरेनही.

अवतरणः—अंतरदीवचि एटले अंतरदीपनी वक्तव्यतानुं बशेने बांशतमुं द्वार कहेवे. मूलः—बुद्धिहिमवंत पुवा, वरेण विदिसासु सायारं तिसए ॥ गंतूणं तर दीवा, तिनिसए हुंति विद्धिना ॥ ४३ ॥ अर्थः—महा हिमवंत पर्वतनी अपेक्षाए न्हानो तेथी, चूल जे हिमवंत नाम पर्वत ने अपरे जंबु दीपनी जगति अने जेवण समुद्रना पाणीनो ज्यां स्पर्श थायवे; तेपाणीनां स्पर्शयकी विदिशिएं त्रणशे यो

જન સમુદ્માં જણે, જ્યાં બે બે ગજદંતાને આકારે ઢાઢ નિકલીઢે, તે ડપર ચાર અંતર દીપ ત્રણડો યોજનને વિસ્તારેઢે. ॥ ૪૩૪ ॥

દીપની પરિધીનું પ્રમાણ અને નામ કહેઢે. મૂલ:-અડળાવન્નનવસણ, કિંચૂણે પરિધિ તેસિમે નામા ॥ ંગો રુચ આનાસિચ, વેસાળી ચેવનંગૂલી ॥ ૪૩૫ ॥ અર્થ:-નવડો ંગણપચ્ચાશ યોજન કાંડક માતેરા ંટલી પરિધીનું પ્રમાણ ઢે. અને તેસિકે ૦ તેનાં નામ આવીરીતેઢે. ંક રુચક, બીજો આનાધિક, ત્રીજો વેષાણિક, ચોથો લાંગુલિક. મૂલ:-ંણસિં દીવાણં, પરડ ચત્તારિ જોયણસયાં ॥ ંગાહિકણ લવણં, સપહિદી સંચડસયપમાણો ॥ ૪૩૬ ॥ અર્થ:-ં જે પૂર્વે ચાર દીપ કહ્યા તેયકી આગલ ચાર ડો યોજન લવણ સમુદ્ અવગાહિયે, ત્યારે સપહિદિસંકે ૦ તેનીજપરે પ્રત્યેકે પૂર્વા દિ વિદિશિનેવિષે ચારસે યોજનને પ્રમાણ. ॥ ૪૩૬ ॥

મૂલ:-ચત્તારંતરદીવા, હયગણગોકન્નસંકુલીકન્ના ॥ ંવં પંચસયાં, ડસયસત્તછન વચેવ ॥ ૪૩૭ ॥ અર્થ:-ચાર અંતર દીપઢે તેનાં નામ, હયકર્ણ, ગજકર્ણ, ગોકર્ણ અને સંકુલીકર્ણ ંટલે બે ચતુષ્ક થયા. હવે ત્રીજા આદેવેડ પાંચ અંતર દીપના ચતુષ્ક જગ તી થકી જેટલો લવણસમુદ્ અવગાહિ રહ્યાઢે તે કહેઢે. ંવંકે ૦ ંમજ લવણસમુદ્ માં પાંચડો યોજન જગતીયકી આગલ જડ્યે ત્યાં ત્રીજું ચતુષ્ક જાણવું, ંમ ડડો યોજન જડ્યે ત્યાં ચોથું ચતુષ્ક ઢે, અને સાતતે યોજન અવગાહિયે ત્યાં પાંચમું ચતુષ્ક ઢે, તથા આડો યોજન અવગાહિયે ત્યાં ડડું ચતુષ્ક ઢે; અને નવડો યોજન અવગાહિયે ત્યાં સાતમું ચતુષ્ક ઢે. ॥ ૪૩૭ ॥

મૂલ:-ંગાહિકણલવણં, વિકંજો ગાહસરિસયા જણિયા ॥ ચરો ચરો દીવા, ડમે હિ નામેહિ નાયવા ॥ ૪૩૮ ॥ આર્યસમિંઢગમુહા, અયોમુહાગોમુહાયચરે ॥ અસ્સ મુહા હહિમુહા, સીહમુહા ચેવ વગ્ધમુહા ॥ ૪૩૯ ॥ અર્થ:-અનુક્રમે પાંચડો પ્રમુખ યોજન લવણસમુદ્ અવગાહી ં ત્યાં વિષ્કંજ, તેનો જેટલો સમુદ્ અવગાહિયે તેટલોજ તેનો વિસ્તાર પણ જાણવો. ંવા ચાર ચાર દીપો તે ંવાનામે કરી જાણવા. ંક આર્યસ તે આદર્શમુખ, બીજો મેંઢમુખ, ત્રીજો અયોમુખ, ચોથો ગોમુખ. ં ત્રીજા ચતુષ્કનાં ચારનામ કહ્યાં, ંટલે બાર દીપ થયા; તથા ંક અશ્વમુખ, બીજો ગજમુખ, ત્રીજો સિંહમુખ ચોથો આગ્રમુખ; ં ચોથા ચતુષ્કનાં નામ જાણવાં. ંટલે સોલ થયા.

મૂલ:-તત્તોયઆસકન્ના, હરિકન્નઅકન્નકન્નપાવરણા ॥ ંકમુહામેહમુહા, વિહુ હાવિહુદંતાય ॥ ૪૪૦ ॥ તેવાર પઢી ંક અશ્વકર્ણ, બીજો હરિકર્ણ, ત્રીજો અકર્ણ ચોથો કર્ણપ્રાવરણ, ંવાનામે પાંચમું ચતુષ્કઢે ંટલે વીશ થયા. તેવાર પઢી ંકા

सुख, मेघसुख, विद्युत्सुख ने विद्युदंत एवानामे बहुं चतुष्कं ठे एटले चोवीश थया.

मूलः—घणदंतलघ्वंताय गूढदंतायसु—दंताय॥ वासहरेसिहरमियः एवंचिअअठ
वीसावि ॥ ४४ ॥ अर्थः—एक घनदंत, बीजो निगूढदंत, त्रीजो लघ्वदंत, चोथो सु-
दंत एवे नामे सातमुं चतुष्क जाणवुं एटले अंछावीश थया. जेम अअछावीश चूल
हिमवंते कंझा; एवंके० एमज वर्षधर सिखरिनाम पर्वत तेने विषे पण बीजा अ
छावीश ठे; त्या पण तेदजुंज जवणसमुद्धनुं अवेगाहवुंठे. ॥ ४४ ॥

इत्यादिक अर्थ सूत्रकार देखावेने. मूलः—तिन्नेव दुंति आई, एगुत्तरवट्टियाउनवस याउ ॥ उंगाहिकणलवणं, तावइयंचेव विड्डिन्ना ॥४४५॥ अर्थः—जेम हिमवंतने विषे जगतीथकी त्रणसे योजन लवण समुद्रुं अवगाहवुं कयुं; तेम इहापण ज गतीथकी त्रणशे योजन जइये त्या त्रणसे योजन प्रमाण द्वीप होय, एम पहेलुं चतुष्क आदेवेइने ज्यासुधी एकोत्तर वट्टे चारशे, पांचशे, षशे, सातशे आठशें, नवशे योजनसु धी लवणसमुद्र अवगाहीये त्यासुधीजाणवुं. अने विस्तार पण तेनो तेटलोज जाणवो. अने जेटलो समुद्र अवगाहीये त्यां तेटलाज शैकडा योजनना द्वीपना चतुष्क जाण वा. ए रीते ए पण एवेज नामे अछवीश द्वीप थाय. बेड्ड मली उपन्न अंतर द्वीप थायवे.

હવે એનેવિષે જે યુગલિયા વસેહે તેની વક્તવ્યતા કહેઢે. મૂળ:-સંતિ હમેસુનરાવ
 ક્ષા રિસદનારાયસંહણણજીતા ॥ સમચતુરસસંગાણ સંવિયાદેવસમરૂવા ॥ ૪૪૩ ॥
 અર્થ:-એનેવિષે જે નરકે ૦ મનુષ્ય સંતિકે ૦ હે તે કેવાહે? તો કે વજ્ર કૃષ્ણનારાવ
 સંઘયણ તેણેકરી સહિત હે. વજી-સમચતુરસ સંસ્થાને સંસ્થિહે, વજી દેવતા સમા
 ન રૂપના ધરનાર હે: ॥ ૪૪૩ ॥

मूलः—अथपुस्तकदेहा, किंचूपात् नराणइति ॥ पलियअसंखेकाज्ञाग आव
आलस्कणवेया ॥ ४४४ ॥ अर्थः—आतरो धनुषतुं वंचपणुं जेमना शरीरतुं ठे, उ
पलक्षण थकी चोशत पृष्टीकरंमक होय, एकांतरे आहारनो अनिलाप थाय, उगणा
एसी दिवस अपत्यपालना होय, इत्यादि. उक्तंच जोयणदसमंसंतणु, पिच्छकरंमाणमे
सिचवसही ॥ असणंचउसंर्यात्, गुणसीदिणवच्चपालणया ॥ १॥ वली शरीर प्र
माण जे पुरुषने कहुं तेषकी कांश्क कणु खीने थाय. एतुं जीवितव्य पत्योपमना
असंख्यातमा नाग प्रमाण आयुष्यते. ते समस्त लक्षणेकरी उपेत एट्ठेसंहित होय.

मूलः—दसविहकप्यदुम पचवंडिया तहनतेसु दीवेसु ॥ सतिसूरगहणमंकुण, जू
आमसगाइयाहुंति ॥ ४४५ ॥ ॥ अर्थः—दशप्रकारनां पूर्वोक्त जे कल्पदुम तेथकी
पास्युंठे वांढित जेपोः वली ते ढपन्न अंतराधीपनेविषे चंडमा अने सूर्यना ग्रहणानो

उत्पातरूप न थाय. तेमज मांकण जू मसा, आदि शब्दयकी मनुष्यने क्लेशना करनार एवा दुष्ट वृश्चिक सर्प मांस प्रमुख पण न होय. इतिगाथा द्वादशकार्ये. ॥

अवतरणः—जीवाजीवाणअणबहुअंति एटले जीव अने अजीवनुं अल्प बहु त्वं ते संबंधी बशेने त्रेसवमुं दार कहेने. मूलः—नरनेरइयादेवा, सिद्धा तिरिया कमेण इह हुंति ॥ थोवअसंखअसंखा, अणंतगुणिया अणंतगुणा ॥ ४४६ ॥ अर्थः—नर ते सर्वस्तोक. एम पांचे बोल अनुक्रमे कहेवा; एटले नरयकी नारकी असंख्यातगुणा ठे, अने नारकीयकी देवता असंख्यातगुणा ठे; तथा देवतायकी सिद्ध अनंतगुणा जाणवा. सिद्धयकी तिर्यच अनंतगुणा जाणवा. ॥ ४४६ ॥

मूलः—नारीनरनेरइया, तिरिहसुरदेविसिद्धतिरियाय ॥ थोव असंखगुणा चउ, संखगुणाणंतगुण दोन्नि ॥ ४४७ ॥ अर्थः—नारीके मनुष्यनी स्त्री सर्वस्तोक, ते नारीयकी नर जे मनुष्य ते असंख्यातगुणा, एमां संमूर्द्धिम मनुष्यपणजेवा. नरयकी नारकी असंख्यातगुणा, नारकीयकी तिर्यचनी स्त्री असंख्यातगुणी, तिर्यचनी स्त्रीयकी देवता असंख्यातगुणा, ते देवोयकी देविउ संख्यातगुणीउ बत्रीसगुणीठे माटे. हवे बे अनंतगुणा ते आवीरीते, देवियकी सिद्ध अनंतगुणा, सिद्धयकी तिर्यच अनंतगुणा.

मूलः—तसतेउपुढविजल, वाउकायअकायवणसइसकाया ॥ थोव असंखगुणा हिय, तिन्नि दोणंतु गुण अहिया ॥ ४४८ ॥ अर्थः—त्रस कायिक बे इंदियादिक थोडाठे तेयकी तेउकाय असंख्यातगुणा ठे. हवे त्रण एकबीजाथी विशेषाधिक ठे ते कहेने. तेज कायथी पृथ्वीकाय विशेषाधिक, पृथ्वीकाययकी अपकायिक विशेषाधिक, तेयकी वायुकायिक विशेषाधिक, हवे बीजा अनंतगुणा ठे ते देवाने ठे. वायुकायिकयकी अकायिक जे सिद्धते अनंतगुणा जाणवा, सिद्धयकी वनस्पतिकायिक अनंतगुणा ते यकी सकायिक विशेषाधिक ठे. ॥ ४४८ ॥

मूलः—पण चउ ति दुअ अणिंदिय, एणिंदिय सइंदिया कमा हुंति ॥ थोवा तिन्नि यअहिया, दोणंतगुणा विसेसहिया ॥ ४४९ ॥ अर्थः—पंचेंडियादिक ते अनुक्रमे स्तोकादिक होय ते आवीरीते. पंचेंडियस्तोक तेथी आगल त्रण अधिक तेमां पंचेंडिययकी चउरेंडिय अधिक, चउरेंडिययकी तेंडिय अधिक, तेंडिययकी बेंडिय अधिक, ते यकी वली अनेंडिय जे सिद्धते अनंतगुणा ठे. अनेंडिय सिद्धयकी एकेंडिय अनंतगुणा ठे. केमके वनस्पतिकाय सिद्धयकी अनंतगुणीठे माटे. एयकी सइंदिय जवस्थित विशेषाधिक जाणवा. ४४९ एम जीवनुं अल्प बहुत्व कहीने हवे जीव अजीवनुं अल्प बहुत्व कहेने.

मूलः—जीवा योगल समया, दवपएसाय पळवाचेव ॥ थोवाणंतगुणा, विसेस

અહિંચા હુવેણંતા ॥ ૪૫૦ ॥ અર્થ:-પ્રથમ સર્વથકી જીવ થોડા, તેથકી ત્રણ પ્રકારના પુજા જે પ્રયોગપરિણતિરૂપ તથા મિશ્રપરિણતિ અને વિશ્રસાપરિણત એ ત્રણ જીવ ઇચ્છ્યકી અનુક્રમે અનંતગુણે અધિક જાણવા, તે પુજાથકી વલી કાળના સમયે અનંતગુણા છે. તે સમયથકી ઇચ્છ્યર્માસ્તિકાયાદિક તે વિશેષાધિક છે. હવે હુવેણંતા એટલે બે વલી અનંતા છે તે આવીરીતે, ઇચ્છ્યોષકી ઇચ્છ્યોના પ્રદેશ જે નિર્વિજાગ જાગ લક્ષણ, તે અનંતગુણા છે. કેમકે એક અલોકાકાશ ઇચ્છ્યના પ્રદેશ તે સર્વ ઇચ્છ્યોના પ્રદેશથકી અનંતગુણા છે. તેથકી સર્વ પર્યાય અનંતગુણા છે. કેમકે પ્રદેશ પ્રદેશનેવિષે અનંત અગુરુલઘુપર્યાયના સદ્ભાવથકી જાણવા. સ્તિગાથા પંચકાર્ય અવતરણ:-યુગપ્રધાન સૂરિસંસ્થિતિ એટલે યુગ પ્રધાન આચાર્યની સંસ્થાનું બંશે ને ચોસતમું દાર કહેહે. મૂલ:-જો હુપસહોસૂરી, હોહિતિ હુગમ્પદાણ આચરિયા ॥ અક્કસુહમ્પનિર્દ, ચરહિંચા હુન્નિઅસહસ્તા ॥ ૪૫૧ ॥ અર્થ:-આ અવસર્પિણિ પાંચમા હુમ્પમાનામા આરાને બેહેહે બે હાથ પ્રમાણ શરીર, ચોવીશ વર્ષનું આયુ અને જેના તપેકરીને ઘણાં કર્મો સ્વપ્નાં છે તેણેકરીને અણાહારરૂપ મુક્તિ જેને ઠૂંકડી થઈ છે, અને માત્ર દશવૈકાલિક સૂત્રનો ધરનાર હતો પણ ચત્તદ પૂર્વધરની પેરે શક્તને પણ પૂજનીક એવો સમસ્ત આચાર્યોને પ્રાંતે થશે; એવા જે શ્રી હુપસહનામા સૂરિ તે જ્યાંલગે થશે, અને પહેલા શ્રી સુધર્મસ્વામિ આદેદે સમસ્ત પ્રવચનના જાણ થયા, તેને આદેલેફને એ જરત દેત્રનેવિષે યુગ પ્રધાન આચાર્ય બે હજાર ને ચારે કરી અધિક એટલા થશે. એક આચાર્ય વલી એમ કેહેહેકે બે હજાર તે ચારે કરી, રહિત કરિયે એટલે એક હજાર નવસેને ઠંઠુ થશે. અને વક્તેચ ॥ ૬૩૭ આચરિયાણં, પણપન્ના ઢુંતિ કોહિજસ્કાઉ ॥ કોહિસહસ્તે કોહી, સણ તહ સ્તિયા ચેવ ॥ ૧ ॥ એવું શ્રી મહાનિશીથમાહે પંચાવન કોહી પ્રમુખ કહ્યા છે, તે સામાન્ય આચાર્ય આ શ્રી જાણવા. ત્યાંજ વલી એમ કહ્યું છે કે એમાં કેટલાક ગુરુ શ્રી તીર્થકર સરવા ગુણગણસહિત થશે. ॥ ૪૫૧ ॥ સ્તિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-વસર્પિણી અંતિમજિણ તિષ્ઠપમાણંતિ એટલે વસર્પિણી કાલે ચરમં જિનના તીર્થના પ્રમાણનું બંશેને પાંસતમું દાર કહેહે. મૂલ:-વસર્પિણિ અંતિમજિણ, તિષ્ઠે સિરિરિસહનાણ પક્કાયા ॥ સંલેક્કા જાવડ્યા, તાવયમાણં ધુવં નવિહી ॥ ૪૫૨ ॥ અર્થ:-વસર્પિણી કાલનેવિષે અંતિમજિણ શ્રીજન્મકૃત તેનો તીર્થ તે શ્રીકૃષ્ણ દેવ પહેલો તીર્થનાથ સમજવો. તેનો જ્ઞાનપર્યાય એક હજારવર્ષે જણો પૂર્વલાસ એવા જ્ઞાન પર્યાય તે જેટલા સંસ્થાતા થાય, તે પ્રમાણ વસર્પિણી કાલે ચોવીશમો શ્રી જન્મકૃત

એવેનામે તીર્થકર થશે તેનો તીર્થ તેટલેજ પ્રમાણે સંસ્થાત પૂર્વ લક્ષરૂપ ધ્રુવકે ૦ નિશ્ચેષી થશે ॥ ૪૫૨ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ.

અવતરણ:-દેવાણ્યવિયારોત્તિ એટલે દેવોને મૈથુનના સ્વરૂપનું બશેને ઢાસતમું ઘાર કહેહે. મૂલ:-દોકાયણ્યવિયારો, કળ્યાપરિસેણદોનિદોરૂવે ॥ સદેવો ચઠમણે નહિ વિયારો ડવરિ અહિ ॥ ૪૫૩ ॥ અર્થ:-સૌધર્મ ને ઈશ્વાનરૂપ બે દેવલોક તિહાં કાયાયેકરીને દેવતાને મૈથુનની સેવાહે; તથા સનત્કુમાર ને માહેંડ નામા બે દેવ લોકનેવિપે કામાનિલાષ ઉત્પન્ન થયાથી દેવાંગનાની સાથે સ્પર્શ કરેહે; એમ બ્રહ્મ અને જ્ઞાંતક નામા બે દેવલોકનેવિપે દેવાંગનાનું રૂપ દેખવાયકીજ કામાનિલાષ પૂરણ થાયહે. અને શુક્ર તથા સદ્ગુણવાસી દેવતાડને દેવાંગનાના શબ્દ સાંજ લવાથીજ મૈથુનની ઇજ્ઞા પૂરણ થાયહે. અને આનંત, પ્રાણત, આરણ્ય ને અન્નુત લક્ષણ એ ચારે દેવલોકનેવિપે રહેનારા દેવો માત્ર મને કરીનેજ વિષય સેવા કરે; પણ ત્યાં સ્ત્રીનો વિચારકે ૦ ગમન તે ત્યાં સંજવે નહી. ॥ ૪૫૩ ॥

હવે પ્રૈવેયકાદિકની વાત કહેહે. મૂલ:-ગેવિક્ષણુત્તરેસું, અપ્યવિયારા હવંતિ સઘ સુરા ॥ સપ્યવિયારવિર્ષણં, અણંતગુણસોક્કસંજ્ઞતા ॥ ૪૫૪ ॥ અર્થ:-પ્રૈવેયક અને અનુત્તરવિમાનવાસી દેવોનેવિપે અપ્રવિચાર મૈથુનરહિત સર્વ સુરકે ૦ દેવતા હે, તે સપ્રવિહાર સ્થિતિ કામસહિત સ્થિતિના ધરણહાર જે સમસ્ત દેવોહે તે દેવો તથા દેવી થકી એદેવતા અનંતગુણુ અધિક જે સુખ, તેણે કરી સંયુક્ત હોય હે. ઇતિગાથા દ્વાર્ય

અવતરણ:-કાદુહરાડુણ સરૂવંતિ એટલે કુમ્ભરાજીના સ્વરૂપનું બશેને સઢસતમું ઘાર કહેહે. મૂલ:-પંચમકપ્પેરિઠંમિ પન્નહેઅઠ્ઠકાદુહરાડું ॥ સમચઠરંસક્કાદિય ઠિર્ફિઠ દોદો દિસિ ચઠકે ॥ ૪૫૫ ॥ અર્થ:-કુમ્ભ શબ્દે સચિત્ત અચિત્ત પૃથ્વી પરિણા મરૂપ રાજીકાકે ૦ શાશ્વત આકારે રહી જે પંક્તિ તેને કુમ્ભરાજી કહિયે. તે પાંચમા દેવલોકનેવિપે અરિષ્ટનામે ત્રીજો પાથહો તેને વિષે પૂર્વોક્ત શબ્દાર્થ એવી આવ રુ મ્ભરાજીહે; પરંતુ સમચઠરંસ આપાઢાને આકારે સ્થિતિકે ૦ રહેહુંહે જેહડું, એવી દોદોકે ૦ પ્રત્યેકે ચાર દિશિને વિષે બે બે કુમ્ભરાજી રહીહે. ॥ ૪૫૫ ॥

મૂલ:-પુઘાવરચ્છરદાહિણાદિ મણ્ણિયાહિપુઘાઠ ॥ દાહિણચ્છરપુઘા, અવંરા ડ વહિ કાદુહરાડું ॥ ૪૫૬ ॥ અર્થ:-પૂર્વદિશિ અને અપરકે ૦ બીજી પશ્ચિમદિશિએ જે કુમ્ભ રાજીહે તે ડચ્છર અને દક્ષિણે આયતકે ૦ લાંબી જાણવી. એમજ ડચ્છરની ત્રે કુમ્ભરાજી હે તે પૂર્વ અને પશ્ચિમે લાંબી અને દક્ષિણની બે કુમ્ભરાજી પણ પૂર્વ પશ્ચિમને લાંબી હે; અને મણ્ણિયાકે ૦ પૂર્વદિશિની માંહેલી અને દક્ષિણની બાહિરલી તે માંદોમાંદે સં

લગ્નઠે. એમજ દક્ષિણની માંહેલી અને પશ્ચિમની બાહેરલી માંહોમાંહે સંલગ્નઠે. તથા પશ્ચિમની માંહેલી અને ઉત્તરની બાહેરલી માંહોમાંહે સંલગ્નઠે. તથા ઉત્તરની માંહેલી ને પૂર્વની બાહેરલી માંહોમાંહે સંલગ્નઠે. એમ સર્વ કભરાજીંત માંહોમાંહે સંલગ્નઠે; તે સ્થાપનાથકી પરીક્ષા કરવી. પણ હ્યાં તે સ્થાપના કરી નથી. ॥ ૪૫૬ ॥

હવે વલી એના કુળાના વિનાગનું સ્વરૂપ દેખાહે. મૂલ:-પુઘાવરાંઢલંસા, તંસાપુણ દાહિણુતરાબધ્મા ॥ અગ્નિંતરચઠરંસા, સઘાવિયકેદ્દરાઈંત ॥ ૪૫૭ ॥ અર્થ:-પૂર્વ દિશિની અને અપરાકે ૦ પશ્ચિમ દિશિની એ બેઠ ઢલંસકે ૦ ઢ હાંસ હોય. તથા દક્ષિણ ને ઉત્તરની કભરાજીંત્ર્યંસપણે બાહેરલી અને અન્યંતર ચઠરંસ ઠે. તે સર્વ પૂર્વાદિક ચારે દિશિની કભરાજીંત્ર ચઠરંસઠે. ॥ ૪૫૭ ॥

હવે એનું પ્રમાણ કહેઠે. મૂલ:-આયામપરિક્ષેવેદિં, તાણવિશ્વસંલગ્નોયણસહસ્તા ॥ સંલેક્કસહસ્તા પુણ, વિષ્કંજે કદ્દરાઈંત ॥ ૪૫૮ ॥ અર્થ:-આયામ શબ્દે દીર્ઘપણું અને પરિક્ષેપ શબ્દે પરિધિ કહિએ. તેણેકરી તે કભરાજીંત્ર સર્વસ્થાનકે અસંસ્થાત સદસ્ય યોજન પ્રમાણઠે. હ્યાં એમ કેહેનું જે કોંક્ર દેવતા ત્રણ ચપટી વગાડતાં જેટલો વચ્ચત થાય તેટલા વચ્ચત માંહે એ જંબુ હીપને ફરતો એકવીશ વાર પ્રદક્ષિણા કરે; એવી શક્તિ વાંતો દેવતા ઢ મહિનામુધી ફરે તો પણ પાર પામે નહીં; તો અનેરો બીજો શીરીતે પાર પામે? એટલી દીર્ઘકે ૦ લાંબી ઠે. અને સંલેક્કકે ૦ સંસ્થાતા સદસ્ય યોજન પુનઃકે ૦ વલી વિષ્કંજે એટલે વિસ્તારે પહોળાંદ એ કભરાજીંત્ર થાય.

હવે ફેશનાદિક વિદિશિ તથા દિશિને વિષે વિમાનનું વિશેષ કહેઠે. મૂલ:-ફેશાણદિસાર્ષં, યયાણં અંતરેસુ અષ્ટસુવિ ॥ અષ્ટવિમાણાં તદા, તમ્મજ્જેએકગવિમાણં ॥ ૪૫૯ ॥ અર્થ:-ફેશાનકૂળ આદેવેડ પૂર્વાદિદિશિને અનુક્રમે ચાર વિદિશિઠે, અને ચારદિશિ એમ આઠને વિષે આઠ વિમાન ઠે. તદાકે ૦ તેમજ આઠ વિમાનોને મધ્યજાગે એક વિમાન ઠે

હવે તે વિમાનોનાં નામ કહેઠે. મૂલ:-અર્ચિંતદક્ષિમાલિં, વડ્ડોયણ બંજકરય ચંદાજં ॥ સૂરાજં સુક્ષાજં, સુપંછાજંચ રિષ્ટાજં ॥ ૪૬૦ ॥ અર્થ:-ફેશાનકૂળે અર્ચિં નામે વિમાનઠે; અને પૂર્વદિશિએ અર્ચિંમાલી વિમાન ઠે ને અગ્નિકૂળે વૈરોચન વિમાનઠે; દક્ષિણદિશિએ પ્રજંકર વિમાનઠે, નૈઋત્યકૂળે ચંદાજન વિમાનઠે, પશ્ચિમદિશિએ સૂર્યાજન વિમાનઠે, વાયવ્યકૂળે શુક્ષાજન વિમાનઠે, ઉત્તરદિશિએ સુપ્રતિષ્ઠાજનામા વિમાનઠે અને વચ્ચમાં મધ્યનું નવમું રિષ્ટાજનામા વિમાન ઠે. એ વિમાનોનાં નામ કહ્યાં.

હવે એ વિમાનોને વિષે જે દેવતા વસેઠે તેમની સ્થિતિ, તેમના નવ અને નામ કહેઠે. મૂલ:-અઘાયરદિર્ધ્યા, વસંતિલોગંતિયાસુરા તેસુ ॥ સત્ત્વજનવનવંન્ના. ગિજ્ઞંતિં

ફમેહિનામેહિં ॥૪૬૧॥ સારસ્તય માઈજ્ઞા, વન્ની વરુણાય ગદતોયાય ॥ તુસિઆ અ
વાબાહા, અગિવાચેવ રિદાય ॥ ૪૬૨ ॥ અર્થ:-જેમની આઠ સાગરોપમ આયુષ્યની
સ્થિતિહે એવા લોકાંતિક દેવો તે વિમાનોનેવિષે વસંતિકે વસેહે. વલી સાત અ
થવા આઠજવે સંસારનો અંતકરીને જેમને મોઢે જવુંહે એવા દેવો વસેહે તેમનાં નામ
કહેહે. એક સારસ્વત, બીજો, આદિત્ય, ત્રીજો વન્હિ, ચોથો વરુણ, વલી પાંચમો ગર્દ
તોય, ઢગો તુષિત, સાતમો અવ્યાબાધ, આઠમો અગ્રેય અને નવમો અરિષ્ટ નામે જાણવો.

હવે એ દેવોના પરિવારની સંખ્યા કહેહે. મૂલ:-પઠમશ્રુઅલંભિ સત્તઞ, સયા
ણિ બીર્ધમિ ચઞ્ઢસસહસ્તા ॥ તદ્દે સત્તસહસ્તા, નવચેવ સયાણિ સેસેસુ ॥ ૪૬૩ ॥
અર્થ:-પહેલો સારસ્વત ને આદિત્ય એ યુગલ એટલે બન્નેનો એકતો સાતસે દેવોનો પ
રિવાર જાણવો. એમ વન્હિ ને વરુણ એ બીજા યુગલને ચઞ્ઢદહજારનો પરિવાર જાણ
વો. ત્રીજો યુગલ જે ગર્દતોય અને તુષિત એને સાત હજારનો પરિવાર જાણવો. અ
ને જોપ જે ત્રણ વિમાન રહ્યાં, તેમને નવસેનો પરિવાર હે. ૪૬૩ સ્તિગાથાનવકાર્થી ॥

અવતરણ:-સઘાયસ્સઅકરણંતિ એટલે સઘાય ન કરવો અર્થાત્ અસઘાઈનું
બંશેને અડશ્વમું ધાર કહેહે. મૂલ:-સંજમઘા ડપ્પા એ સા દિવે વુગ્ગદેય સારીરે ॥ મ
હિયાસચ્ચિત્તરઞ, વાસંમિય સંજમે તિવિહં ॥ ૪૬૪ ॥ અર્થ:-ઈહાં પ્રથમ અસ્વાધ્યાયિ
કનો શ્વાર્થ વચ્ચાણેહે; તે આમહે. આ શ્વે મર્યાદાયેકરી સિદ્ધાંતોક્ત ન્યાયે કરી
અધ્યાય એટલે નણવું અને સુણ શ્વે જલો જે અધ્યાય તે સ્વાધ્યાય કહિયે. અને
તે સ્વાધ્યાયિક જ્યાં નથીતે અસ્વાધ્યાયિક કહિયે. તે રુધિરશૂલી પ્રમુખ, મૂલ બે પ્ર
કારેહે. તેમાં એક આત્મસમુહ. અને બીજો પરસમુહ ત્યાં આત્મસમુહ તે જે
સઘાયનો કરનાર. તેના શરીરથકી ડહકે પ્રગટપણે જે થયો તે આત્મસમુહ જા
ણવો; અને પર તે આત્માથી અનેરો તેથકી સમુહકે ડપ્પા તે પરસમુહ.

ત્યાં બહુ વક્તવ્યપણાને લીધે પેહેલો પરસમુહ પાંચપ્રકારેદેલાહે. એક સંયમ શ્વે
ચારિત્ર તેનો જ્યાં ધાત એટલે વિનાશ થાય તે જાણવો, બીજો ઉત્પાતનેવિષે થયો તે
ઉત્પાતિક, ત્રીજો સાદિવ જે દેવતાનો પ્રયૂજવો, ચોથો વુગ્ગદ એટલે વ્યુદ્ધ શ્વે
સંગ્રામ કહિયે, પાંચમો શરીરથકી નીપન્યો તે શારીર. એ પાંચ પ્રકારના અસ્વાધ્યા
યિકનેવિષે સઘાય કરતાં યતિને આજ્ઞાજંગાદિક દોષ થાય.

હવે એ સંયમઘાતાદિક પાંચે વિવરીને વચ્ચાણેહે. તેમાં પ્રથમ સંયમઘાતી અસ્વા
ધ્યાયિક તે ત્રણ પ્રકારેહે. તેજ દેલાહે. એક મહિકા, બીજી સચિત્તરજ અને ત્રી
જી વર્ષા. એ ત્રણ સંયમોપઘાતી અપસ્વાધ્યાયિકહે. ॥ ૪૬૪ ॥

हवे एज महिकादिक त्रण वखाणवाने अर्थे सूत्रकार गाथा कहेले. मूलः—महिया उगममासे, सच्चित्तरज्य ईसिआयवे ॥ वासे तिन्निपगारा, बुब्बुय तवळफुसिएय ॥ ४६५ ॥ अर्थः—प्रथम महियाके० धूहरि ते प्रसिद्धे. ते क्यां थाय? तोके गम मासेके० कार्तिकमासथी मांमीने माहा महिनामुधी ए गर्जमासमांहे धूहरि पढ ती सघलो समकाजे अपकाय जावित करे. बीजो सच्चित्तरज ते कहिये जे वायरा नी उराडी सूक्ष्म धूल ते सच्चित्तरज पढतीथकी त्रणदिवस उपरांत समस्त पृथ्वी काथिक जावित करे, ते जेवारे पढे तेवारे दिशिषत् लगायेक तात्रके० राती थाय. हवे त्रीजी वर्षा, इहां वास एटले वरसवुं. तेने विषे त्रण प्रकार होय ते कहेले. ए क बुब्बुदके० ज्यां वर्षादपढे ते थकी परपोटा थाय ते वर्षा बुब्बुद कहिये. बीजो मेह वरसे अने परपोटा न थाय एवो जे मेह ते तवर्षक कहिये. त्रीजो फुसीआ शब्दे न्हाना न्हाना वर्षादना ठांटा ज्यां पढे ते फुसीआ कहिये.

ए त्रण प्रकारनी वृष्टि ठते जेमां जेटलो काल असबाइ होय ते कहेले. जे वर्षादमां परपोटा थाय तेवो वर्षाद आठ पद्वोर मुधी निरंतर वरसे तो उपरांत असबाइ थाय. वली एक आचार्य एम कहेले के त्रण दिवस उपरांत असबाइ थाय ठे. अने जेवारे परपोटे रहित वर्षाद वरसे तेवारे पांच दिवस उपरांत असबाइ थायले. तथा जे वारे फुसीआ पढे तेवारे सात अहोरात्र उपरांत असबाइ जाणवी.

ए संयमोपघातिक जे जेद ते सर्वने इव्यादिक चार प्रकारे परहरवुं कहेले. मूलः—दवे तंचिअदव, खेते जहिपडइज्जिरंकालं ॥ गणाइजासजावि, मोनुंउस्तास उम्मेसे ॥ ४६६ अर्थः—इव्येतो तेज इव्य जे सच्चित्तरज वर्षादिकनुं वरसवुं. बीजुं खेत्रे तो जेटला खेत्रनेविषे धूहरी प्रमुख पढे तेटले खेत्रे, त्रीजुं कालथी तो जेटला कालमुधी धूहरी पढे. चोथुं जावे तो एक आसोश्वास ने मेषोन्मेषवर्जि शेषअनेरु गणाइके० स्थानादिकवर्जे. इहां आदि शब्दथकी गमनआगमन पडिलेहण प्रमुख अने वली नासके० नाषातुं बोलवुं; उपलक्षणथीतो सर्व कायानी चेष्टाने परिहरे, ए निःकारणे वर्जे; परंतु जे ग्लानादि संबंधी कार्य उपजे तो जयणाये करी दाथनी संज्ञाये, आंखनी संज्ञाये, चट्टनी संज्ञाये, आंगुलीनी संज्ञाये कहे अथवा मुखे वस्त्र आपी बोले, वर्षाकल्प उढीने जाय एटले संयमोपघात असबाइ वखाणो.

हवे उत्पातिक वखाणोले. मूलः—पंसुअमंसरुहिरे, केससिलावुठि तहरउग्याए ॥ मंसरुहिरे अहोरतं अवसेसेज्जिरंसुतं ॥ ४६७ ॥ अर्थः—इहां वृष्टि शब्दे पांछ वृष्टि, मांसवृष्टि, एम रुहिरेके० रुधिरवृष्टि, केसवृष्टि, शिलावृष्टि, इहां वृष्टि शब्द सर्वत्र

જોડિયે. તેમાં પ્રથમ પાંચુવૃષ્ટિ તે જે અચિત્તરજ પહે, તેમજ માંસના સ્વંન પહે તે માંસવૃષ્ટિ જાણવી. રુદિરકે ૦ લોહિના બિંડુ પહે તે રુધિરવૃષ્ટિ જાણવી. કેશ નિમા લા જે ઉપરથી પહે તે કેશવૃષ્ટિ જાણવી. શિલા શબ્દે પાચાણની વૃષ્ટિ અથવા શિલારૂપ કરા પહે તે શિલાવૃષ્ટિ જાણવી. તેમ રજોઘાત તે જ્યાં દિશિ રજસ્વલા સર્વત્ર ધૂંધલા અંધકાર સરસું દશે દિશાએ થાય. હવે ત્યાં અસલાઈ થાય તે કહેહે.

માંસ રુધિરની વૃષ્ટિ એક અહોરાત્ર થાય તો તે થયા પઠી એક અહોરાત્ર વર્જિને સલાય કરિયે. અને અવશેષકે ૦ બીજી જે પાંચુવૃષ્ટિ પ્રમુખ છે તે જહિરકે ૦ જ્યાં લેગે તે થાય ત્યાં લગણ નંદિપ્રમુખ સૂત્ર ગુણિયે નહી. શેષ સમસ્ત ક્રિયા કરિયે.

સાંપ્રત પાંચુ ને રજઘાય એ બે પદ. વચાણતો હતો તેને વિષે અસ્વાધ્યાયિપણુ પણ કહેહે. મૂલ:-પંસૂઅચિત્તરજ, રયસ્સલાઈ દિસા રજઘાઈ ॥ તહસવાનિચ્ચાય એ ચસુંતે પરિહરંતિ ॥ ૪૬૬ ॥ અર્થ:-પાંચુ શબ્દે ધૂમાઢા સરસી લગારેક ધોલી તે પાંચુ અચિત્તરજ કહિએ. અને રજઘાયકે ૦ રજસ્વલા તેને કહિયે કે જ્યાં સર્વ દિશિતને વિષે સમસ્ત પ્રકારે અંધકાર દેવાય તેને રજોઘાત કહિયે. તહકે ૦ ત્યાં હવે સવાત એટલે વાયરે સહિત અથવા નિર્વાત એટલે વાયરે રહિત તો પણ જ્યાં લગી તે રજ પહે ત્યાં સુધી સૂત્ર પરિહરે એટલે સિદ્ધાંતનો સલાય કરે નહી. એટલે ઉત્પાતિક દાર વચાણું. ॥ ૪૬૭ ॥

હવે સાદિવ એ વચાણેહે. મૂલ:-ગંધર્વદિસાવિહ્વલુગ ક્ષિણજૂવજરકઆલિતે ॥ એકેકપોરસિંગક્ષિયંતુદોપોરસીદ્દાઈ ॥ ૪૬૮ ॥ અર્થ:-ગંધર્વનગર તે સંધ્યાસમય ને વિષે ચક્રવર્તિ પ્રમુખના નગરને ઉપરે ઉત્પાતનો કરણદાર નગર અટ્ટાલ પ્રાકાશાદિક રહું દેવાય તે ગંધર્વ કહિયે. બીજું દિશા શબ્દે દિગ્દાહ એ આગલ વચાણશે. તેમજ અકાલે વીજલી તથા ઝલકાપાત અને પ્રકાશ સહિત આકાશને વિષે રેલા દેવાય; વલી ગક્ષિએ તે મેષની ગર્જનાનીપરે અવ્યક્ત ધ્વનિ થાય તે જાણવી. અને જૂવએ આગલ કહેશે. તથા જરકઆલિ તે જે એક દિશિયે વચાલે વચાલે વીજલી ના ઝબુકા સરસો પ્રકાશ દેવાય એ ગંધર્વ નગર આદેદે જે કહ્યા તેમાં એ કે એક પહોરસુધી સલાય કરિયે નહી. અને ગર્જિતમાં બે પહોર હણે. હ્યાં એ વિશેષ છે જે ગંધર્વનગર તે દેવકૃતજ થાય અને શેષ દિગ્દાહ પ્રમુખજે છે તેની નજના જાણવી એટલે કોડકવારે દેવકૃતજ થાય, અને કોડવારે સ્વનાવેજ થાય, તેમાં જે સ્વનાવે થાય ત્યાં સલાય પરિહરવો નહી પણ એ દેવકૃતજ છે એવું જાણી ન શકાએ તે માટે સલાય કરિયે નહી. ॥ ૪૬૯ ॥

हवे दिग्दाह वखाणियेढैए. मूलः—दिसिदाहुडिन्नमूलो, उकसरेहापगाससंछुतो ॥ संजाहेयावरणो, उज्ज्वलसुद्धदिणतिन्नि ॥ ४७० ॥ अर्थः— पूर्वादिक एक दिशिने विषे डिन्नमूलके० नीचो न होय अने उंचो बजता नगरनीपरे प्रकाश देखाय ते दिग्दाह कहिये. अने उल्कापात ते कहीए ज्या रेखा एटलेलीटी प्रकाशकरीसहित जेम ताराउ पडते देखाय. हवे जुहउ वखाणेढे. संजाहेयावरणोके० संध्या ने ठेदनु आवरण ते चंडमाढे ते आवीरीतेः—सांज समये संध्या कहिये तेना विजागनो हेद जेपो करिये ते काल कहिये. तेहनो आवरणहार चंडमा ते चांदरणा पखवाडामां ज्यासुधी चंडमा रहे त्यासुधी जाणवुं. एटले बीज त्रीज चौथ त्यासुधी जुहउ कहिये. इहां संध्याहेदने अणजाणवे करी कालवेलांनुं जाणपणु न होय तेथी ते दिवसनी संध्याए प्रादोषिककाल कल्पे नही, सूत्रपौरसी करिये नही.

हवे जेम ए देवकृतढे तेम बीजा पण देवकृत देखाडेढे. मूलः—चंदिम, सूर, वराणे, निग्धाए गुंजिए अहोरत्नं ॥ संजाचउपाडिवए, जंजहिंसुगिण्हए नियमा ॥ ४७१ ॥ चंदिमके० चंडमांनुं अने सूरके० सूर्यनुं उपरागके० ग्रहण ते जे दिवसे यइने निवर्त्युं एटलुं बाहेर यकी लहिये. वली अत्रे सहित अथवा अत्रे रहित एवा आकाशनेविषे निर्घात एटले गाज समान ध्वनि निकले अने गुंजित ते पण गाजवुं तेनोज विकार जाणवो. ए बत्ते जेवारे थाय तेवारे ते वेला ए आरंजीने अहोरात्र एटले आव पहोर सुधी असबाय ग्रहण करिये तथा निर्घात गाजवानी असबा कही. हवे चउके० चार संध्या ते सूर्यना अस्त वखते अने उदयनी वख ते तथा मध्यरात्रिये अने दिवसना मध्यान्ह ए चार वखते प्रत्येके बे बे घडीसुधी सबाय करवी नही. ए अन्य शासननेविषे पण निषेधुंढे. यतः संध्याकाले च संप्राप्ते, कर्मचत्वारिवर्क्येत् ॥ आहारमैथुनं निद्रा, स्वाध्यायंच चतुर्थकं ॥ १ ॥ हवे एनुं फल कहेढे. यतः आहाराक्कायतेव्याधि, मैथुनाच कुलहयः ॥ दरिद्रताच निद्रायां, स्वाध्यायान्मरणं जवेत् ॥ २ ॥ एरीते अन्यदर्शणीउमां पण सबायनो निषेधे, परंतु बीजी क्रियानो निषेध नथी.

हवे पडिवाए. इहां पडवाना ग्रहण थकी पडवाने अंतना चार महामह जणाव्या ते आगली गाथाए कहेसो. हवे जंजहिंके० जे गाम-नगरादिकनेविषे अनेरो पण पशुवधादिक उडव थाय तेपण नियमके० निषेधुं लहिये. एतावता-ज्यां जेटला कालसुधी पशुवधादिक प्रवर्त्ते त्यांजगे त्यां सबाय करवो नही. ॥ ४७१-॥

हवे चार महामह कहेढे. मूलः—आसाढी इंदमहो; कसियसुगिण्हएय बोधे॥

એ મહામહા ચલુ એસિં જાવ પાઠિવયા ॥૪૭૨॥ અર્થ:-આષાઢ મહીનાની પૂર્ણિ
મા, વલી ઇંદમહો શબ્દે ઇંદોત્સવ તે આસો મહીનાની પૂર્ણિમા અને કાર્તિકી પૂર્ણિમા ત
થા ગ્રીષ્મ શબ્દે ચૈત્રની પૂર્ણિમા એ ચાર પૂર્ણિમા, તે બોધવેકે જાણવી. એનાજ ચાર પઢ
વા તથા મહામહોત્સવ જેહનેવિષે થાય તે મહામહ સમસ્તમાહે એ અતિશયવંત છે.
જે દેશમાં જે દિવસથી જોડલા કાલ સુધી મહામહોત્સવ પ્રવર્તે, તે દેશમાં તે દિવસ
થી આરંભીને તેડલા કાલસુધી અસલાઈ જાણવો. યદ્યપિ સમસ્ત મહામહ પૂર્ણિમા
જગીજ થાય એવી પ્રસિદ્ધિ છે, તથાપિ પઢવાનેવિષે પણ ઉત્સવ પ્રવર્તે, તેથી પઢવો
પણ વર્જીયે. એ કારણેજ કહ્યું કે એસિંજાવપાઠિવયાકે એ પૂર્વોક્ત ચારના જ્યાં
જામે પઢવા થાય ત્યાંસુધી જાણવું. ॥ ૪૭૨ ॥

હવે ચંદ્ર તથા સૂર્યનું ગ્રહણ આશ્રયી જયન્ત અને ઉત્કૃષ્ટે સમ્પ્રાયનો વિષાત
કાલ કહેહે. સૂજ:-ઉત્કોસેણ હુવાલસ, ચંદોજહન્નેણ પોરિસીઅઠ ॥ સૂરો જહન્ન
બારસ, પોરસિઉત્કોસ દોઅઠા ॥૪૭૩॥ સંગહનિબુદ્ધ એવં, સૂરાજ્જેણ હુંતિ હોરતા ॥
આર્યં નંદિણમુક્કો, સો ત્રિય દિવ સોય રાઈય ॥૪૭૪॥ અર્થ:-ઉત્કૃષ્ટચંદ્રમા બારપહોર
હણે અને જયન્તે આઠ પહોર હણે તે આવીરીતે:-ઊગતો ચંદ્રમા જો રાદુએ ગ્રહ્યો
ઊગે તો ચાર પહોર રાત્રી અને ચાર પહોર દિવસના એમ આઠ પહોર થાય; અને
જો ચંદ્રમા ગ્રહ્યોજ આથમે તો ચાર પહોર દિવસના અને ચાર પહોર રાત્રિના તથા
ચાર પહોર વલી બીજા દિવસના એમ બાર પહોર થાય. અથવા ઉત્પાતે સઘલી રાત્રિ
નું ગ્રહણ હોય અને ગ્રહ્યોજ આથમ્યો ત્યાં ગ્રહણની રાત્રીના ચાર પહોર અને અહો
રાત્ર તે વલી બીજો દિવસ તેના આઠ પહોર એમ બાર પહોર થાય. અથવા વાદલાં
આકાશ ઠાયું હોય તેણે કરી જાણું નહીં જે કઈ વેલાયે ગ્રહણ થયું? અને ગ્રહ્યો
આથમતો દેખી પ્રજાત સમયે જાણું; તેવારે તે આશ્વીરાત્ર અને બીજા આઠ પહો
ર થાય. એમ પણ બાર પહોર ચંદ્રમાને ગ્રહણ થાય.

હવે સૂર્યને ગ્રહણે એમ જાણવું તે કહેહે. સૂરોજહન્નકે સૂર્યને ગ્રહણે જયન્તે
બાર પહોર અને ઉત્કૃષ્ટે દોઅઠા એટલે સોજ પહોર થાયહે તે આવીરીતે. સૂર્ય
ગ્રહ્યો થકોજ આથમ્યો તેવારે ચાર પહોર રાત્રિના અને વલી અહોરાત્રિ બીજો એ
મ મલી બાર પહોર થાય. હવે સોજ પહોર તે આવીરીતે, સૂર્ય રાદુએ ગ્રહ્યોજ ઊ
દય પામ્યો અને ઉત્પાતના વશથી ગ્રહ્યોજ આથમ્યો, તેવારે બે અહોરાત્ર અસલાય
જાણવો એ ગ્રહ્યો ઊગે અને ગ્રહ્યો આથમે તેના એ સોજ પહોર દેખાઢ્યા.
અન્યથા સૂરાઈ જેણહુંતિહોરતં એટલે સૂર્ય અને ચંદ્રમાને અહોરાત્રેજ હોય, તેવારે

દિવસે ગ્રહણ થયું અને દિવસેજ મૂકાણુ તેવારે તેટલો દિવસ અને આગલી સામી રાત્રીઆવે તેટલીજ અહોરાત્ર ચંદ્રમાનેગ્રહણે પણ જાણવાં. ચંદ્રમા નગ્નેતો અસપ્તાહ.

અનેરા વલી એમ કહેહે કે આશ્વિનંતિકે ૦ એ આચીણે. દિણમુકોકે ૦ જે વેલા એ ગ્રહણ થયું તેવારે મૂકાણા પઠી તે દિવસ ને તે રાત્રી અને નવો સૂર્યગ્ને ત્યારે અહો રાત્ર પૂરણ થયો. તથા ચંદ્રમાનેપણ એમ રાત્રેજ ગ્રહો રાત્રેજ મૂકાણો તેવારે તે શેષ રાત્રી વર્જીયે. તેમાટેજ કહ્યું કે સાવિયદિવસોયકે ૦ તેજ દિવસ અને રાત્રે પણ તેજ રાત્રિયે અસપ્તાહ થાય. ॥ ૪૪૪ ॥

હવે વુગ્ગહ વચાણે. મૂલ:-વુગ્ગહ દંધિયમાઈ, સંઘોજે દંધિયવ કાલગણ ॥ અણરાયણ સજણ, જશ્વિર નંવોજ્જહોરત્ત ॥ ૪૪૫ ॥ અર્થ:-વિગ્રહ તે વઢવાડ અને દંધી તે ગામાદિકના ધણી તે સંગ્રામને અર્થે વ્યુક્ત થયાહે તેનાં કટક જ્યાંલગે ઇપશમેનહી; આદિશબ્દ થકી સેનાપતિ પ્રમુખને વિરોધ હે ત્યાંસુધી અસપ્તાહ જાણવી.

એમ પ્રસિદ્ધજે બે સ્ત્રીઓ તે પોતામાં વઢવાડ કરતી હોય અથવા મદ્યશુદ્ધ થ તું હોય, વલી બે ગામના તરુણ પુરુષો ઘણા મલ્યા હતા પાસાણ પ્રમુખે વઢવાડ કરેહે, અથવા બાહુએ કરી ઢિંક પાટુ અરસ પરસ એક બીજાને મારતા વઢેહે અથવા હોલિયે પ્રસિદ્ધ કલહ થાયહે, તે જ્યાંલગે ઇપશમેનહી ત્યાંલગે અસપ્તાહ.

કેમકે દંધી સેનાપત્યાદિકને કલહે અનેક કૌતિક થાય તે માટે બ્યંતર દેવો એક વા થાય તે પોતપોતાના પદ્ધતિ કરે તેવારે સપ્તાય કરતાં હલ નાણે અને લોકને પણ અપ્રીતિ ઇપજે અને કહે કે અમે હિંદાં બીહીતા રહ્યાહ્યે, શું જાણિયે જે કાંઈ આપદા આવી પ્રાપ્ત થશે, તે એ શ્રમણ કાંઈ હુ:ખ જાણતા નથી. વેઠા જણેહે. એવો લોકોપવાદ થાય એમ સંદ્ધોજ વિગ્રહસંબંધી કહ્યો.

હવે દંધી એવકાલગણકે ૦ દંધીક જે રાજા તે કાલગત એટલે મરણ પામે હતે અણરાયણકે ૦ અનેરો રાજા જ્યાંસુધી નથાય ત્યાંસુધી પ્રજાને મહા સંદ્ધોજ હોય, સંકોચ અને ચલચિત્ત થાય, તેથી સલાય કરવો નહી. વલી સજણકે ૦ જેવારે મ્હે જાદિકનો જય થાય તેવારે પણ સલાય ન કરવો.

હવે એ વિગ્રહાદિકનેવિષે અસપ્તાહનો વિધિ કહેહે. જશ્વિરકે ૦ જ્યાંસુધી અનિ દોષકે ૦ અનિર્નયપણુ થાય, અસ્વસ્થપણુ હોય ત્યાંસુધી અસપ્તાહ જાણવો. અને પઠી સ્વસ્થતા થઈ હતાં પણ એક અહોરાત્ર સલાય ન કરવો. ॥ ૪૪૫ ॥

હવે સંદ્ધોજ દંધિ કાલગણ. એણે અનેરુ પણ સૂચ્યું હે તેજ કહેણહાર હ તો ગાથા કહેહે. મૂલ:-તદિવસનોહ્યાહ, અંતોસત્તણુજાવસલાઈ ॥ અણદસય

हृदिसयं, दिष्टिविचिन्मि सुदंतु ॥४४६॥ अर्थः—जोइय शब्दे गामनो स्वामि मरण पामे. आदिशब्दकी आगल जे महत्तरकादिक कहेतेनो परिग्रह एनावजाणवो. सात धरोमांहे जो कोइ कालगत थयो तो ते दिवसके० अहोरात्रसुधी असबाइ जाणवो.

वली इहां प्रसंगे अनेरा पण असबाइ कहेवे. अणहस्सके० कोइ अनाथ शो हाथमांहे मरण पामे त्यां साधुने यतना कहेवे. सबातर जे उपाश्रयनो धणी तेने कहे अथवा अनेरो बीजो कोइ तथाविध श्रावक होय तेने वात कहे जे अमने अनाथमृतके सहायनो अंतराय कखो वे. ते एम कह्या ठतां पण जो ते श्रावक परठवे नही तो बीजो कोइ वस्ति ए जतो रहे, अने कदाचित् बीजुं कोइ उपाश्रय न होय तो रात्रे कोइ नदेखे तेवारे ते अनाथ मृतकने वृषज अन्यत्र परठवे. वली ते कले वर कुतरा सृगालादिके फाडी फाडी चुंथी नाख्यो होय तो ते जोइने समस्त प्रकारे परठवे. एम यत्नकसे थके अश्व सुद ते सहाय करे तो प्रायश्चित्तनो विजागीन थाय.

हवे तद्विवसजोइथाइ ए गाथामां आदि शब्दकी जे कह्या हता ते वखाणोवे. मूलः—मयहर पणए बहु परिक्रियसत्तधरअंतरमयमि ॥ निदुक्कत्तियगरिहा, नपढं ति सणीयगंवावि ॥ ४४७॥ अर्थः—महत्तर शब्दे जे गाममांहे प्रधान, प्राकृतके० जे गामनो अधिकारी होय तथा बहुके० घणा जेने स्वजनादिक पढ़वे, ते बहु पाक्षिक जाणवो. तथा च शब्दकी सबातरे अथवा बीजे कोइ सामान्य आपणी वस्ति आ श्री सात धरमांहे मृतक थयेथके ते दिवस अहोरात्रीसुधी असबाइ थाय. इहां कारण कहेवे. निदुक्कत्ति आए एटले निर्डुक्की एवी गहानो संजववे ते कारणे सहाय करे नही; अने जो करे तो सणीयगंके० तेम करे जेम कोइ सांजले नही. वली ज्यांसुधी खीनुं रुदन सांजलिए त्यांसुधी पण सबा वर्जवो कह्योवे. एटले विग्रह दार वखाण्यो,

हवे शारीरिकनो अवसर तेना बे जेदवे. एक मनुष्यसंबंधी बीजो तिर्यंचसंबंधी. तेमां तिर्यंचसंबंधी ते वली जलजादिकना जेदयकी त्रण प्रकारेवे. ते वली एक एक इव्यादिकना जेद थकी चार चार प्रकारेवे. ते सूत्रनो करनार पोतेज देखाडेवे.

मूलः—तिरिपंचेदियदवे, खेत्ते सच्चिहृत्त पोग्गलाइत्तं ॥ तिकुरुत्तमहंतगा, नगरेबाहं तु गामस्त ॥ ४४८॥ अर्थः—विकर्त्तेंडियने लोही नथाय, माटे तिर्यंच पंचेंडिय तेनो रुधिर प्रमुख पडे तेज इव्यथी वर्जवुं अने खेत्रे तो ज्यां पढ्यो त्यांथी साठ हा थसुधी असबाइ करे. ए खेत्रे अने ज्यां यति रहेवे त्यां तिर्यंचसंबंधि पुजलके० मांस तेणोकरि आकीर्णके० व्याप्त थयोवे. कुतरा प्रमुखे गामो गामे गाममां नाख्युंवे तो ते तिकुरुत्तके० त्रण कुरप्पा ते त्रण नानी शेरी ते ज्यां आंतरो होय ते स्थानके

सबाय करिये. अने महुंतेगाके० महुंत महुंटी शेरी होय तो एकज वर्जवी. प्रवाहे नगरनी शेरी महुंटी थाय; केमके ज्यां थइने राजा चतुरंग सेना सहित जाय.

एवी एक शेरीने अंतरे सबाय करवो. अने जो ते गाम सर्वत्र मांसे व्याप्त थयुं होय, अने शेरी त्रण पण न लाजे तेवारे गामस्तबाहिंतुके० गामने बाहेर जइ सबाय करे एटले इव्य अने खेत्रनी वात कही. ॥ ४४८ ॥

हवे काल अने जावनी वात कहेवे. मूलः—कालेति पोरिसिष्ठव, नावे सुतं तु नंदिमार्श्यं ॥ सोणियमंसं चर्मं, अग्नीविय अहव चत्तारि ॥ ४४९ ॥ अर्थः—कालयकीतो लोही प्रमुख दीठा यका त्रण पदोर सुधी असबाइ कह्योवे, ए अ ठप लोही प्रमुखे जाणवुं. अने उंदर प्रमुख बिजाडीए माखो होय त्यां आठ पदो र असबाइ थायवे. तथा जावथी तो नंदिप्रमुख सूत्र गुणिये नही. एम इव्यादि कना जेद यकी चार प्रकारनो असबाइ कह्यो अथवा एम पण चार प्रकारेवे ते देखावेवे. सोणिय एटले एक शोणित शब्दे लोही, बीजुं मांस त्रीजुं चर्म ए प्रसि ष्टे चोथुं अस्थि ते हाम. एवा जेदयकी पण चार प्रकारवे. एटले लोही, मांस चर्म ने हाम ए चारे पूर्वोक्त असबाइमां लेवां, मात्र एक लोहीज लेवुं बीजां न लेवां एम समजवुंनही. ॥ ४४९ ॥

हवे विशेष देखावेवे. मूलः—अंतोबहिचधोयं, सघीहृत्ताव पोरिसी तिल्लि ॥ मह काइअहोरत्तं, रत्ते वूदेयसुंहुंतु ॥ ४५० ॥ अर्थः—जे अंतोके० साठहाथमांहे कोइ पण स्थानके मांस धोयुं होय अने धोइने बाहेर नारखुं पण तेना कोइएक अव यव पड्या होय तो त्रण पदोर सबायनेविषे परहरवा. एम मांस पकवे त्यां पण असबाइवे; पण साठ हाथ यकी बाहेर मांस धोयुं रांछुं पकव्युं होय तो असबा इ न थाय. हवे आठ पदोर कह्या हुता तेनी जावना देखानियेवेये. महकाइ अहोर त्तं एनो अर्थ प्रथम कह्योवे. इहां एक आचार्य वली एम कहेवे के मार्जारि उंदर लीधो अने फाड्या विनाज तेने मात्र मारीनाखीने अन्य स्थानके लइगयो अथ वा त्यांज गलि गयो तो असबाइ न थाय.

अनेरा वली ए वात मनमाने कहेवे के कोणजायो कांइ फाडयो अथवा न फा डयो लइगयो. एक वली एम कहेवेके, ज्यां मांजारादिक विना पोतानी मेलेज मरण पाम्यो अथवा कोइएके माखो परंतु अनिन्न रह्यो; ज्यांसुधी ते जेदाय नही अने तेतुं रुधिरादिक पृथ्वीवर पडेनही त्यांसुधी असबाइ नहोय एम कहेवे. परंतु ते पक्क

નજો નથી. કેમકે સોણિયમસંં ઇત્યાદિક ચાર પ્રકારની અસલાઈ કહી તેથી અનિત્ર તોપણ કલેવર પહે સલાય કરવો નહી.

રત્નવૃદ્ધેયકે ૦ જ્યાં સાત હાથમાંહે લોહી પહચું હોય તે સ્થાનક ઉપર પાણી નો પ્રવાહ વહ્યો હોય તેણે કરી તે લોહી ધોવાઈ જાય પછી તો ત્યાં ત્રણ પહોરમાં પણ જૂમિકા સુઘડ્યઈ; માટે સલાય કરિયે. ॥ ૪૮૦ ॥

ઈહાં તિર્થચની અસલાઈનો પ્રસ્તાવહે તેથી બીજીપણ અસલાઈ દેલાહેહે. મૂલ:- અંગમુષ્ણિકપ્પે, નયજૂમિ સ્વપંતિ ઇચરહા તિત્તી ॥ અસલાઈપ્પમાણં, મહિયપાયા જહિંબુહે ॥ ૪૮૧ ॥ અર્થ:-સાત હાથમાંહે ઇંમું પહે તે ઇંમું હજી ફુટયું નથી તો ઝપાડી પરતવીને સલાય કરિયે. અને તે ઇંમું જો પહતાંવારજ ફુટયું અને તેતું કલલ જૂમિકાયે પહચું ને જૂમિકા સ્વપંતિ નહી તો સલાય ન કરિયે. અને ઇચરહા નિત્તિકે ૦ અન્યથા પ્રકારે જૂમિ સ્વપંતિ જે લાગ્યુંહતું તે દૂર કહ્યું તો પછી ત્રણ પહોર સીમ અસલાઈ જાણવો.

હવે કપ્પે એ બોલ વચાણેહે. કલ્પકે ૦ વચ્ચ તે ઉપર પહચું જે ઇંમું તે પહતાંને ફુટી પહચું. તેતું કલલકે ૦ બિંહ તે વચ્ચને લાગ્યું તે સાત હાથ બાહેરે જઈ ધોડ્યે તો અસલાઈ નથાય, અને સાત હાથની માંહેલી કોરે ધોડ્યે તો અસલાઈ જાણવો.

ઈમાને બિંહતું લોહી કેટલું પહેતો અસલાઈ થાય? એવું પ્રમાણ કહેહે. મહિયકે ૦ માંચીના પગ જ્યાં બુને ઇટલે પણ અસલાઈ જાણવો. ॥ ૪૮૨ ॥

વલી અસલાઈનો જેદ દેલાહેહે. મૂલ:-અજરાયતિત્તિપોરિતિ, જરાયઆણંજરે પહિંતિત્તિ ॥ રાયપહબિંહપહિં, કપ્પેવૃદ્ધેપુણોનહિ ॥ ૪૮૩ ॥ અર્થ:-અજરાયકે ૦ હાથણી પ્રમુખ તેને પ્રસવે જરા પહે નહી ત્યાં ત્રણ પહોર અસલાઈ જાણવો, અને જરાયની જરા પહી એ પણ ત્રણ પહોરજ જાણવા. અને વલી જો લાગી રહેતો અહો રાત્ર ઝેદી પછી ત્રણ પહોરમુધી અસલાઈ જાણવો.

રાયપહકે ૦ રાજમાર્ગનેવિષે રક્તનું બિંહ પહે તો પણ સલાય કરવો કલ્પેહે. ઇહાં કારણ એહે જે આવતા જતા મનુષ્યાદિક તેને પગેકરી તત્કાલ ઝપડીજાય અને ઇહાં નગવં તની આજ્ઞાયે પણ પ્રમાણ હે તેથી દોષ નથી અને રાજમાર્ગવિના સાત હાથમાં બિંહ પહે તો ઉપર વર્ષાદિકના યોગેકરી ધોવાઈજાય. અથવા ઝપડાઈ થકી અગ્નિનાયો ગેકરી બલે ઇટલે સલાયને માટે શુદ્ધ થાય. ઇટલે તિર્થચસંબંધી અસલાઈ વચાણો.

હવે મનુષ્ય સંબંધી અસલાઈ વચાણેહે. મૂલ:-માણુસ્સયં ચઠ્ઠા, અર્ધિમુત્તૂણ સયમહોરતિ ॥ પરિયાન્નવિવન્ને, સેસે તિય સત્તઅઘેવ ॥ ૪૮૪ ॥ અર્થ:-મનુષ્ય

સંબંધી અસલાઈ તે ઇચ્છ. થકી તો પૂર્વોક્ત માંસ ચર્મ લોહી અને હામના જેદ થકી ચાર પ્રકારેહે. ત્યાં અઠ્ઠિમોત્તુણકે ૦ અસ્થિ જે હામ તે મૂકીને શેષ ત્રણને સ્થે ત્રણકી એકશોદાથ સુધીમાં અને કાલ થકી એક અદ્ધોરાત્રસીમ સલાય કરવો નહી.

અને જો મનુષ્ય અથવા તિર્યંચ સંબંધી અસલાઈનું કોઈ કારણ જો ક્યાં પડ્યું હોય તે પરિચાવન્નકે ૦ પરિણામાંતર પ્રાપ્તપણે કરીને સ્વજાવેજ વિવરણજૂત સ્થેરના કાંટાની પરે વર્ણીતરને પ્રાપ્ત થયો તો ત્યાં અસલાઈ ન થાય. અને એ પરિચાવન્નમૂકી શેષ ત્રણ દિવસ સાત દિવસ આઠ દિવસ અસલાઈહે. ॥ ૪૮૩ ॥

એહજ વાત સૂત્રકાર દેસાહેહે. મૂલ:-સ્તૂક્કઢાઢ ઇહી, અઠ્ઠદિણે તેણ સત્તસુક્ક હિણ ॥ તિન્નિદિણા નપરેણં, અણુતંગંતં મહોરત્તં ॥ ૪૮૪ ॥ અર્થ:-ગર્જના આધા નના કાલનેવિષે જો કદાચિત્ સ્ત્રી રક્તોત્કટ થાય તો તે સ્ત્રીયે પુત્રિકા પ્રસવે હતે આઠદિવસ અસલાઈ જાણવી; પણ નવમે દિવસે સલાય કરવો અને દારક જે સ્ત્રી તે શુક્રાદિકપણે હોય ને તે પુત્ર પ્રસવ કરે તેવારે ત્યાં સાત દિવસ અસલાઈ જાણ વો અને આઠમે દિવસે સલાય કરિણ.

સ્ત્રીને મહીને મહીને ક્તુઆવે તે સંબંધી લોહી ઢીલા પઠી ત્રણ દિવસસુધી અ સલાઈ જાણવો અને ત્રણદિવસ ઉપરાંત લોહી ન રહે તો ત્યાં અસલાઈ ન થાય. જે કારણે તે અણુતંગકે ૦ ક્તુતું લોહી કેવાય નહી. કિંતુ તે મહારક્ત કહિયે. ત્રણ દિવસ જેવું લોહી થાય તેવું લોહી પઠી ન થાય. તે પોતાને સ્વજાવેજ પરિચાવ ન્નવિવન્ન હોય તે માટે સલાય કાલને ન હણે. ॥ ૪૮૪ ॥

હવે પ્રથમ જે અઠ્ઠિમુત્તુણ એટલે હામ મૂક્યું હોય એમ કહ્યું હતું તેની વાત કહેહે. મૂલ:-દંતેદિઠિવિગિંચણ, સેસઠીવારિસેવરિસાઈ ॥ દદ્ધીસુનચેવડ, કીરડ સલાયપરિહારો ॥ ૪૮૫ ॥ અર્થ:-દાંતદોઠે એટલે બાલકાદિકને દાંતપહે તે દાંત સો હાથથકી બાહેર વિગિંચણકે ૦ પરતવવો અથવા દાંત પડ્યો અને ઢીળોનહી તો એ સ્થાનક રુહીરીતે જોડે એમ જોતા થકાં દાંત લાજે નહી તો, એ સ્થાનક છુડે એવી કલ્પનાએ કરી સલાય કરિયે. અન્ય વલી એમ કહેહે કે તેનો કાઠસગ્ગ કરીને પઠી સલાય કરવો. હવે દાંત ઢાલીને શેષ અસ્થિની વાત કહેહે. શેષ બી જાં હામ શો હાથમાં પડ્યાં થકાં ત્યાં બાર વર્ષનો અસલાઈ જાણવો અને તે હાડ જો બચાં હોય તો ત્યાં અસલાઈ થાય નહી. ॥ ૪૮૫ ॥ ઇતિ ગાથાર્થ ॥

અવતરણ:-નંદીસર ઢીવહિંસિ એટલે નંદીશ્વર ઢીપની સ્થિતિનું બગેને ડંગણો તેરમું ઘાર કહેહે. મૂલ:-વિરક્તજેકોનિસયં, તિસઠ્ઠોહીઢ લક્કચુલસી ॥ નંદીસરો

पमाणां, गुलेणइयंजोयणपमाणां ॥ ४८६ ॥ अर्थः—नंदि शब्दे समृद्धि ते उद्धार जिनमंदिर उद्यान पुष्करणी पर्वत प्रमुख जे घणा पदार्थ तेना सार्थने अद्भुतप णेकरी ईश्वर तेने नंदीश्वर कहिए. ते नंदीश्वर दीप आ जंबु दीपयकी आठमो दी पढे. ते बलयने आकारेढे. विष्कंने एनुं प्रमाण एकशो त्रेसठ कोडी चोराशी जा ख योजन एटला योजन प्रमाणांगुले करी एनुं प्रमाण ठे. ॥ ४८६ ॥

हवे इहां अंजनगिरि प्रमुखनी वक्तव्यता कहेढे. मूलः—एयंतोअंजणरयण सामकरपसरपूरिउवंता ॥ बालतमालवणामलि, जुयवधणपमलकलियव. ॥ ४८७ ॥ अर्थः—एयंके० ए नंदीश्वर दीपमांहे जे अंजनगिरि ठे ते केवाढे? तो के इया मवर्ये जे रत्नना विशेष तेनांजे करपसरके० किरणना समुद् तेणेकरी पू रिअके० पूछाढे उपांतके० ढेहेडा जेना. वली बालके० नवां एवां जे तमाल ना मा वृद्ध तेना वननी आवलीके० श्रेणी तेणेकरीने सहित. वली घनके० मेघ ते नां पटल तेणे करी कलितके० सहितनीपरे सहितढे. ॥ ४८७ ॥

मूलः—चउरो अंजणगिरिणो, पुवाइदिसासु ताणमेकोके॥ चुलसीसहस्सउच्चो, उ गाढोजोयण सहस्सं ॥ ४८८ ॥ अर्थः—पूर्वली गाथाए जे विशेषण कहां ते विशेष णेकरीने विशेषित एवा चार अंजनगिरि एवे नामे पर्वतढे. ते पूर्वादिक चारदिशि नेविषेढे. ताणंके० ते अंजनपर्वतोनुं एकेकनेविषे प्रमाण चोराशीहजार योजन वंचपणे ठे अने अवगाह नूमिकाने विषे एक हजार योजनढे ॥ ४८८ ॥

मूलः—मूलेसहस्सदसगं, विस्कंजेतस्सउवरिसयदसगं ॥ तेसु घणमणिमयाइं, सिधाययणा इंचत्तारि ॥ ४८९ ॥ अर्थः—मूलमां दश हजार योजन प्रमाण विष्कंन ठे अने तेना उपर दश सय योजन ठे. वली त्यां अंजनगिरिने विषे घणमणिके० घणां नाना प्रकारनां रत्न तेणे करी नीपजाव्याएवा सिधायतन चार प्रासाद ठे.

हवे ए सिधायतननुं प्रमाण कहेढे. मूलः—जोयण सयदीहाइं, बावत्तरि जं सियाइं रम्माइं ॥ पन्नासं विड्डाइं, चउड्वाराइं सधयाइं ॥ ४९० ॥ अर्थः—ते प्रासाद एकशो योजन दीर्घके० लांबपणे अने बहोत्तर योजन ऊसियके० वंचपणे वली रम्मके० महा मनोहर अने पन्नासके० पच्चाश योजन विस्तारेढे. वली जेनेविषे चार बारणांढे तथा सधयाइंके० ते प्रासादोध्वजाएकरी सहित ठे. ४९०

मूलः—पइद्वारं मणि तोरण, पेड्डा मंमव चिराय माणाइं ॥ पंचधणुंस्सय ते सिअ, अछोत्तर संयजिण जुआइं ॥ ४९१ ॥ अर्थः—ते एकेका प्रासादनां चार चार बार णांजे ते एकेकुं बारणुं सोल योजन वंचुढे, अने आठ योजन पढोलुंढे. ते प्रति दार एट

જે બારણા બારણાપ્રત્યે- મણીચંડ્રકાંત પ્રમુખ તેનાં તોરણઢે અને પ્રેક્ષામંડપ નાટક કરવાને અર્થે જે મંડપ તેણેકરી બિરાજમાન એટલે શોનનિક, એવાં પ્રાસાદ વલી જેનું પાંચતે ધનુષ્ય ઝંચપણું દેહમાનજુંઢે, એવાં એકશોને આઠ જિન તેણેકરી યુક્તઢે. હ્રદાં જિન અને જિનપ્રતિમાને જેદ સમજવો નહી. તેમાટેજ સૂત્રકારે મૂળ પાઠમાં જિનયુક્ત કહ્યાઢે. ॥ ૪૯૧ ॥

મૂળ:-મણિપેઢિયા મહિંદગ્ધ યાયપુત્રકરિણિ યાયપાતેસુ ॥ કંકેહ્નિ સત્તવન્નય, ચં પય ચુઅવન્નજ્જુત્તાઈ ॥ ૪૯૨ ॥ અર્થ:- વલી તે સિદ્ધાયતન મણિપેઢિયાકે ૦ ર જ્ઞમય વેદિકા તેણેકરી માંહેલીકોરે સહિત ઢે, અને પ્રાસાદ ઉપર મહાઈંધ્વજો ઢે તેણે કરી સહિત ઢે. વલી પુષ્કરણી વાપિ તે પસવાદાનેવિષે કંકહ્નિકે ૦ અશોક સત્પર્ણે, સદ્ધારની જાતિ, ચાંપો પ્રસિદ્ધઢે, તથા ચ્યૂત તે આંબા તેનાં વન તેણેકરી પ્રયુક્તકે ૦ સહિત એવી વાપિઓઢે તેનાં નામ કહેઢે. ॥ ૪૯૨ ॥

મૂળ:-નંદુત્તરાયનંદા, આણંદાનંદિવદ્ધણાનામા ॥ પુત્રકરિણીઈ ચચરો, પુર્વજણ ચક્રવિસીસંતિ ॥ ૪૯૩ ॥ અર્થ:-હવે ચારદિશિને વિષે ચાર વાપિઢે તેમનાં નામ કહેઢે. પૂર્વદિશિયે નંદોચરાનામે વાપીઢે, તેમજ દક્ષિણે નંદા, પશ્ચિમે આનંદા અને ઉત્તરદિશિયે નંદિવદ્ધના. એ ચાર પુષ્કરણી તે હ્રદાં પૂર્વદિશિનો જે અંજનગિરિઢે તેની ચારે દિશાએ જાણવી. વલી એ વાપિનું વિશેષ કહેઢે. ॥ ૪૯૩ ॥

મૂળ:-વિસ્કંજાયામેહિં, જોયણલક્ષ્મણમાણજ્જુત્તાઈ ॥ દસ જોયણૂ સિયાઈ, ચઙ્ગવિ સિ તોરણ વણજ્જુયાઈ ॥ ૪૯૪ ॥ અર્થ:-વિસ્કંજે અને આયામેલાલ્લ યોજન પ્રમાણ યુક્તઢે અને દશ યોજન ઝંમપણેઢે. ચાર દિશિયે તોરણ અને વન તેણેકરી સહિતઢે.

હવે વાપિમાંહે દધિમુલ્લઢે તેની વાત કહેઢે. મૂળ:- તાસિંમથે દદિમુલ્લ, મહી દુરા હ્રદ દદિ અસિયવન્ના ॥ પુત્રકરિણી કલ્લોલા, હણણુપ્પવર્ણેણ પિંરુહ ॥ ૪૯૫ ॥ અર્થ:-તે વાપિનીમાંહે દધિમુલ્લ એવેનામે કરી પર્વતઢે તે સ્ફટિકના ઢે. તેણે કારણેજ કહેઢે, હ્રદ અને વહીનીપરે સિતકે ૦ ધવલે વર્ણે ઢે. હ્રદાં ઝપમા દેસાઢે ઢે. એ પુષ્કરણી વાપિ સંબંધી જે પાણીના કલ્લોલ તેના આદ્ધણવા અઘી ઝપન્યાં જે ફીણ તેના પિંરુનીપરે. ॥ ૪૯૫ ॥

મૂળ:-ચઙ્ગસઠિ સહસ્તુચ્ચા, દસજોયણ સહસવિહ્વના સથે ॥ સહસ્ત મહોચ્ચા ઢા, ઝવરિ અહો પલ્લયા ગારો ॥ ૪૯૬ ॥ અર્થ:-ચોસઠ હજાર યોજન ઠંચા અને દશ સહસ્ત્ર યોજન પ્રમાણ વિસ્તારે સઘલા દધિમુલ્લ એક હજાર યોજન પૃથ્વીમાં

હે ઝવગાઢકે ૦ રહ્યાઢે. તથા ઝપર ઝને નીચે સરસા, તેણે કારણે પલ્લગકે ૦ પાલો જે ધાન્ય નાસવાનું ગામ વિશેષ, તેને આકારેઢે. ॥ ૪૯૬ ॥

હવે પ્રાસાદની વક્તવ્યતા ઝને રતિકરની વક્તવ્યતા કહેઢે. મૂલ:-અંજનગિરિ સિહરેસુય, તે સુવિજિણ મંદિરાઢ રુદાઢ ॥ વાવીણમંતરાલેસુ પવ્વયડ્ડગં ડ્ડગં ઝ હિ ॥ ૪૯૭ ॥ અર્થ:-પ્રથમ કહ્યા જે અંજનગિરિ પર્વતો, તેમના શિશ્વરોનેવિષે ઝને તે સુવિકે ૦ ઢધિપ્રસુખ પર્વતોનેવિષે જિણકે ૦ શ્રીવીતરાગનાં મંદિરકે ૦ પ્રાસાદ તે રુંદ કે ૦ વિસ્તીર્ણ; તે આમ જે. ઁકશો યોજન લાંબાં ઝને પચાશ યોજન પહોલાં, તથા બહોત્તેર યોજન ંચાં. વલી તેનાં ચાર બારણાંઢે, તે ઁકેક બારણું સોલ સોલ યોજન કતું ઝને આઠ આઠ યોજન પહોલું, ઁનું ઘણું કથન શાસ્ત્રાંતરથકી જાણવું. ॥ ૪૯૭ ॥

હવે વાપિ વાપિના આંતરાનેવિષે બે બે પર્વતોઢે તેમનાં નામ ઝને સ્વરૂપ કહેઢે. મૂલ:-તે રઢકરાજિહાણા, વિદિસિવિઆ ઝઠ પઝમરાયાજા ॥ ઝવરિ ઢિયજિણં ઢસિણાણ ઘુસિણ રસ સંગપિંગઢ ॥ ૪૯૮ ॥ તેરતિકર ઁવેનામે પર્વતો વાપિને આંતરે ઢિશિ વિઢિશિનેવિષે રહ્યા ઁકેક ઢિશિ આશ્રયી બે બે કરતાં આઠની સંસ્યા યાય ઢે. પણ તે કેવાઢે? તોકે પદ્યરાગશબ્દે રાતે વર્ણે જે મણી તેનીપરે ઢે આનાકે ૦ કાંતિ જેમની. ઢહાં ઝપમા કહેઢે. ઝવરિઢિઝકે ૦ તે રતિકરનામા બત્રીશ પર્વતો ની ઝપર રહ્યાઢે જે શાશ્વત જિનેંડ, તેનું જે સ્નાન, તેણેકરી કુંકુમ જલ તેને સંગે કરી જાણે શુલાબી રંગના થયાઢે. ॥ ૪૯૮ ॥

વલી તે કેહેવાઢે? મૂલ:-ઝચંતમસિણફાસા, ઝમરેસરવિંઢવિહિયઝાવાસા ॥ ઢસજોયણસઢસુઝા, ઝચ્ચિઢગાઝઝસઢસ્સં ॥ ૪૯૯ ॥ અર્થ:-ઝચ્યંત મરુણકે ૦ સુકુંમાલઢે સ્પર્શી જેનો ઝને ઝમરેસરકે ૦ ઢેવોના ઈશ્વર ઁવા જે ઢંડ તેને વિહિત કે ૦ કંચુંઢે આવાસકે ૦ રહેવાપણુ જ્યાં, ઁટલે ઝનેક ઢંડ તે ઢેવના સમુઢાયે પર વસ્યાથકા ત્યાં આવી પ્રાસાઢની વંઢનાકરી ક્રીઢા કરેઢે. તેનું પ્રમાણ તે ઢશ હ જાર યોજન ંચા ઝને ઁક હજાર ગાઢ જૂમિમાંઢે ઝઢિઢ. ॥ ૪૯૯ ॥

હવે તેનુ સંસથાન કહેઢે. મૂલ:-ઝલ્લરિસંગાણઠિઆ, ઝચ્ચત્તસમાણવિઢઢાસઢે ॥ તે સુવિ જિણજવણાંઢ, નેયાંઢ જઢુત્તમાણાં ॥ ૫૦૦ ॥ અર્થ:-જાલરને સંસથાને ઠિઆ કે ૦ રહ્યાઢે. તે સર્વેનો વિસ્તાર ંચપણે કરી સરસોઢે ઝને તેનેવિષે પણ શ્રી વીતરાગનાં ઝુવનઢે તેનું યથોક્ત જેવું પૂર્વે માન કહ્યું તેહજ માન ઢહાં પણ જાણવું.

હવે જેમ પૂર્વેઢિશિના અંજનગિરિની વાચ્ય નંઢોત્તરાઢિક નામે કહી, તેમ ઝેપ ઝ્રણઢિશિના અંજનગિરિની વાપિનાં નામ પણ કહેનાર થકો ઢઢિણની ચાર વા

વ્યનાં નામ કહેહે. મૂલ:-વાહિણ દિસાઈ જહા, વિસાલવાવીથ કુમુયપુસ્કરણી ॥ તહ પુંમરીગણીમણિ, તોરણઆરામરમણીઆ ॥ ૫૦૧ ॥ અર્થ:-દક્ષિણદિશિએ પૂર્વ ની બાહુએ જહાનામે વાવ્યહે, એમ અનુક્રમે દક્ષિણની દક્ષિણે વિસાલ નામે વાવ્ય હે, અને દક્ષિણની પશ્ચિમે કુમુદાનામે વાવ્યહે, અને દક્ષિણની ઉત્તરદિશિએ પુંમરીગ ણી નામે વાવ્યહે. પરંતુ એ સમસ્ત વાવ્ય મણિમય, તોરણ, આરામ, વન-તેણે કરી રમણીય મહામનોહર હે. ॥ ૫૦૧ ॥

પશ્ચિમદિશિના અંજનગિરિની વાવિનાં નામ પૂર્વાદિક ચાર દિશિના ક્રમે કરી દે સ્વાહેહે. મૂલ:-પુસ્કરિણિનંદિસેણા, તહાઅમોહાયવાવિગોચૂના ॥ તહયસુદંસણવા વી, પશ્ચિમઅંજણચઢદિસાસુ ॥ ૫૦૨ ॥ અર્થ:-પશ્ચિમદિશિનો જે અંજનગિરિહે તે ની પૂર્વદિશિએ નંદિસેના નામે પુસ્કરણી વાવ્યહે, દક્ષિણે અમોહાનામે વાવ્યહે, પશ્ચિમે ગોચૂનાનામે વાવ્યહે તેમજ ઉત્તરદિશિએ સુદર્શના નામે વાવ્યહે. એ પશ્ચિમદિ શિનો જે અંજનગિરિ-તેની ચારેદિશિને વિષે વાપિઠહે તેમનાં નામ કહ્યાં. ॥ ૫૦૨ ॥

હવે ઉત્તરદિશિના અંજનગિરિની ચારેદિશાની વાપિનાં નામો કહેહે. મૂલ:-વિ જયાયવેજયંતી, જયંતિઅપરાજિઆઝવાવીઠ ॥ ઉત્તરદિસાઈપુવત્ત વાવિમાણાઝબાર સવિ ॥ ૫૦૩ ॥ અર્થ:-પૂર્વદિશિએ વિજયાનામે વાપિહે, દક્ષિણદિશિએ વૈજયંતી, પશ્ચિમ દિશિએ જયંતી અને ઉત્તર દિશિએ અપરાજિતા. એરીતે ઉત્તરદિશિનો અંજ નગિરિ-તેનેવિષે એ પૂર્વોક્ત વાપિને પ્રમાણે એ સર્વમલી બાર થઈ. ॥ ૫૦૩ ॥

હવે સમસ્ત વાપિઠું સરસું વિશેષણ કહેહે. મૂલ:-સઘાઝવાવીઠ, દહિમુહસે લાણગાણૂયાઠ અંજણપમુહંગિરિતે, રસગંવિક્લ્લઙ્ચઢદિસંપિ ॥ ૫૦૪ ॥ અર્થ:- સર્વ વાપિઠ તે દધિમુખ પ્રમુખ જે પર્વતો તેમને સ્થાનકનૂત હે. એ એકેક દિશિએ એક એક અંજનગિરિ, ચાર ચાર દધિમુખ અને આઠ આઠ રતિકર મલી તેર હે. અં જનપર્વત પ્રમુખ વિક્લ્લઙ્કે વર્તેહે; તે સુઠાં તેર તેર પર્વતો ચારેદિશાએ હે. ॥ ૫૦૪ ॥

હવે સર્વ ઓપસંહાર દેસ્વાહેહે. મૂલ:-ઈય બાવન્નગિરીસર, સિદ્ધરઠ્ઠિઅવીયરાયંબિં બાણ ॥ પૂયણકણ્ણચઢવિદ્ધ, દેવનિકાઠ સમેસસયા ॥ ૫૦૫ ॥ અર્થ:-એમ તેરને ચાર દિશિએકરી ચાર શુણા કરિએ તેવારે બાવન્ન પર્વતો આય. તેમનાં જે શિશ્વર-ત્યાં સ્થિર રહ્યાંહે જે શ્રી વીતરાગનાં બિંબ તેની પૂજાને અર્થે હુવનપતિ પ્રમુખ ચતુર્વિંધ દેવનિકાયના દેવો તે સમેઙ્કે આવેહે, સયાકે સદા સર્વદા આવેહે એમ જાણવું.

ઈહાં જીવાનિગમ દીવસાગરપત્તિ અને સંઘયણ પ્રમુખ ગ્રંથ સાથે અન્યથા પણુ દેસ્વાયહે. તે મતાંતર જાણવું. ચક્રત્તં ॥ અંજણગિરીસુદોસું. સોલસસુંદહિમુદેસુ

लेसेसु ॥ बत्तीसरइकरेसु, नंदीसरदीवमझंमि ॥ १ ॥ जोयणसयदीहाइं, पन्नासंवि
ढडाइंसवाइं ॥ बावन्नरूसियाइं, बावन्नोहोतिजिणजवणा ॥ २ ॥ ए वे गाथा शास्त्रो
क्त सोपयोग जणी लखीढे ॥ ५०५ ॥ इति गाथा विंशतिकार्य.

अवतरणः—लब्धीउत्ति एटले अछावीश लब्धीनुं बशेने सीतेरमुं दार वखाणेढे
मूलः—आमोसहिदिविण्णोसहि, खेलोसहिजल्लओसहीवेव ॥ सवोसहि संजिन्ने उंही रि
उविउलमइलब्धी ॥ ५०६ ॥ चारणआसीविसकेवलीयगणधारिणोयपुवधरा ॥ अरहंत
चक्रवट्टी, बलदेवावासुदेवाय ॥ ५०७ ॥ खीरमहुसप्पिआसव, कोठयबुद्धी पयाणुसारी
य ॥ तह बीयबुद्धितेयग, आहारगसीयलेसाय ॥ ५०८ ॥ वेठविदेहलब्धी, अस्कीणम
हाणसीपुलायाय ॥ परिणामतववितेसं, एमाइ हुंति लब्धीउ ॥ ५०९ ॥ इत्यादिक
ए चारे गाथा सुगम ठे, नवरं एटलुं विशेष जे, एमाइके ० इत्यादिक शब्द थकी अने
री पण चुज, चुजतर, चुजतम परिणामना विशेष थकी अने तपना प्रजावे करी ल
ब्धीउ थायढे. एनां नाम मात्र गाथाए करी कहीने हवे एनुं स्वरूप वखाणनार ठतो

प्रथम पांच लब्धीनुं स्वरूप वे गाथाये करी कहेढे. ॥ ५०९ ॥ मूलः—संफरिसणमा
मोसु. मुत्तुपुरीसाणविण्णुसोवावि ॥ अन्नेविडित्तिविघ्न, नासंतिपइतिपासवणं ॥ ५१ ॥
एएअन्नेअबहू जेसं सवेवि सुरहिणोवयवा ॥ रोगोवसमसमज्ञा, ते हुंति तउसहिपत्ता
॥ ५१ ॥ अर्थः—संस्पृशीनाशब्दे करी आमर्ष हाथ प्रमुखनुं स्पर्शनुं तेहज उंसह, ते आम
बौषधि एहज लब्धि जाणवी. इहां लब्धि अने लब्धिवंतने मांहो मांहे नेद जाणवो
नही. अनेलब्धिशब्द प्रत्येके जोडिए. ए आमबौषधि ए संपदा यतिनीढे, एम सर्वत्र
जाणवुं. इहां ए जाव ठे के ज्यां यतिने हाथने स्पर्शवे करीने अनेक प्रकारना रोग
उपशमे. एम मूत्रने पुरीस ते वडीनीति कहिये, तेना विण्णुसोके ० अवयव, ते पण रोग
हरवाने समर्थ होय, ते वप्यौषधि नामा बीजी लब्धि जाणवी. हवे आगलावे
पद ते पांगतरढे, तेनो ए अर्थ जे अन्नेके ० अनेरा वली एम कहेढे. विडत्तिके ० विघ्न
कहेढे अने पइत्तिके ० प्रश्रवण ते मूत्र कहेढे. एएके ० जेम ए बेकह्यां तेम त्रीजी
अनेरा पण खेल शब्दे श्लेष्म तेहज ठे जेनुं औषध ते त्रीजी खेजौषधि लब्धि
जाणवी. चोथी जलशब्दे मज ते दांत, कान, नासिका, नेत्र, जीन तथा शरीरनो
मज ते सुरजीयुक्त होइने रोग उपशमावेढे. ए जेनुं औषध ते चोथीजलौषधिलब्धि
जाणवी. एमज पांचमी नख केश प्रमुख शरीरना कहेला अणकहेला जे अवयव
ते पण जेना उंसहके ० औषध समानढे, ते पांचमी सबौषधि नामा लब्धि जाणवी.
एम तेतदौषधि प्राप्त कहिये. वली एनुं ए विशेषढे जे वरसादनुं पाणी तथा जेना अंग

ના સંગ થકી નવીનું પાણી પણ સમસ્ત રોગ હરણ કરે, તેમજ વિષેકરી મૂર્છાગત થયાં એવાં જે પ્રાણી તેના અંગ તે પણ તેના વાયરે કરી નિર્વિપ થાય, તથા વિષ સંયુક્ત અન્ન પણ તેમના મુખમાં પેતું થકું વિષરહિત થાય, વલી વિષમ વ્યાધિ પીડ્યા એવા જે પ્રાણી તેવા પ્રાણી પણ જેના વચનને સાંજલવે કરી અથવા દર્શન દટલે દેખવે કરી વ્યાધિરહિત થઈ જાય. એ સર્વ સર્વૌષધિ લબ્ધિનો પ્રજાવ જાણવો.

હવે ઢઠી લબ્ધિ કહેહે. મૂલ:-જોમુણદ્વિસવડમુણ, દ્વિસવડવિસવડ વસવડો દિહિ ॥ મુણદ્વિસવડવિસવડે, નિન્નેસંજિન્નસોણસો ॥ ૫૧૩ ॥ અર્થ:-ઢઠી જેકોઈ સર્વેં દિહિ સાંજલે, સર્વેં દિહિવંનો વિષય ગમેતે એક દિહિ કરી જાણે, સાંજલે. ચક્રવર્તિના કટકનો કોલાહલ ઠતાં પણ શંક ખેરી, પણવ પટ્ટાદિ એકઠા કરી વજાવ્યાં ઠતાં પણ તે સર્વના જૂદા જૂદા શબ્દ ને જાણે; એ ઢઠી સંજિન્નશ્રોતલબ્ધિ જાણવી. અને સાતમી અવધિક્ષાની લબ્ધિ તે મુદ્દર્શક દ્વિવિષયિક જ્યાં જ્ઞાન તે અવધિક્ષા નલબ્ધિ સૂત્રકારે મુગમ અને પ્રસિદ્ધપણને લીધે કહી નથી. ॥ ૫૧૩ ॥

આઠમી મન:પર્યવલબ્ધિ કહેહે. મૂલ:-રિચસામન્નતમ્મત્ત ગાદિણિરિચમર્મ્મ ણોનાણ ॥ પાર્યં વિસેસવિમુદ્ધં, ઘટમેત્તં ચિત્તિયં મુણદ્ ॥ ૫૧૪ ॥ અર્થ:-અઢી આંગુલે હીન જે મનુષ્યદેત્ર-તેને વિષે રહ્યા જે સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયજીવો-તેમના મનમાં ચિંતવે લી વાતને સામાન્યપણે જાણે તે રુદ્ધમતિનું જ્ઞાન કહિએ. પણ તે જ્ઞાન કેવુંબે ? તોકે પાર્યંકે પ્રવાહે વિશેષથકી વિમુક્તકે ઠપરાંતુંબે. કેમકે જેવારે કોઈ ઘડો ચિંતવે તેવારે એવું કહેકે એણે ઘડો ચિંતવ્યોબે; દટલું જાણે. પણ તેના દેશ કાલાદિકના કલ્યા જે વિશેષ તે નજાણે. દટલે આ ઘટ અમુકદેશનો કરેલોબે. કલ્યાદિક વિશેષ નજાણે.

હવે મનપર્યવના બીજા જેવની નવમી લબ્ધિ કહેહે. મૂલ:-વચ્ચલં વચ્ચુવિસેસણ, નાણંતંગ્ગાદિણીમર્મ્મવિચ્ચલા ॥ ચિંતઅમણુસરદ્વડં, પસંગઠપચ્ચલદિહિ ॥ ૫૧૫ ॥ અર્થ:-વિપુલકે વિસ્તીર્ણ સંપૂર્ણ મનુષ્યદેત્રમાંહે વચ્ચુ જે ઘટાદિક તેનું વિશેષ જ્ઞાન જે દેશ કાલના પ્રમાણ સંખ્યાનું સ્વરૂપ તગ્રાદિણીકે તેની ગ્રહણ કરનાર મતિ, તે વિપુલમતિ કહિયે. એનું એ વિશેષબે જે વિચ્ચુદતરપણાયે કરીને ચિંતવ્યો જે ઘટ તેને અનુસરે, જાણે અને પ્રસંગથકો તે ઘટ સંબંધી પર્યાયના સંકલ્પ તેણેકરી સહિત દટલે અમુક ઘટ દ્વિવિષયકી સોનાનો રૂપાનો અથવા ત્રાબાનો માટીનો, એમ કાલ થકી ઠક્કાલાદિકનો, દેત્રથકી પાટલીપુરાદિકનો અને જાવ થકી નવપૂરાણાદિક પર્યાય તે સર્વ જાણે. એરીતે આઠમી રુદ્ધમતિલબ્ધિ અને નવમી વિપુલમતિલબ્ધિ

कही अने दशमी चारणलब्धि ठे तेनुं स्वरूप प्रथम जंघाचारण ने विद्याचारणना
द्वारमां वखाणुंढे माटे इहां वखाणता नथी. ए दशमी जंघाचारणलब्धि अर्थ. ५१४॥

हवे अग्यारमी आसीविष लब्धि कहेढे. मूलः—असीदाढातगगय, महाविसासीवि
साडुविहजेया ॥ ते कम्मजाइजेएण षोडशचउविहविगण्या ॥ ५१५ ॥ अर्थः—आ
सी शब्दे दाढ कहिये, तगगयके० ते दाढने विषे जेने गतके० रहुंढे विष ते आसी
विष, ते कर्म अने जातिना जेदेकरी बे प्रकारेढे. त्यां पेजु कर्मकरी ते पंचेंडिय,
तिर्यंच, मनुष्य अने सहस्रार देवलोकसुधीना देवता तेमने ए तपश्चर्यादिक अनुष्ठा
ने करीने अथवा अनेरे गुणे करीने आसीविपादिक साध्य क्रिया करे, शापे करी
मारे, देवता अपर्याप्तावस्थाये ते लब्धिए सहित होय. केमके पहेला मनुष्यना न
वनेविषे आसीविषलब्धिवंत होय, पढी तेना संस्कार लगीने ते लब्धिमंतज कहिए;
परंतु पर्याप्तावस्थाए तेने ते लब्धि न कहिए. यद्यपि देवता शापेकरी, बीजानेमारे
ढे तो पण ते लब्धि न कहेवय. ए तो स्वजावे जवप्रत्येक समर्थाइ समस्त देवोने
ढेज, परंतु गुणप्रत्येक समर्थाइ थायते विशेष जाणवी. तेनेज शास्त्रमां लब्धि कहिये.

हवे बीजो जातिना जेद थकी कहियेढे ठैए. ते अनेक प्रकारेढे, पण तेना चउ
विहंके० चार प्रकारना विकल्प जेद होय ते आवीरीते. एक वृश्चिक, बीजो मेरुर
त्रीजो सर्प ने चोथुं मनुष्य एना जेद थकी ते बहु, बहुतर, बहुतम अने अतिबहुतम
तेनुं वली विशेष आमाढे. बीडीनुं विष अर्ध जरत खेत्र प्रमाण शरीर व्यापे, बी
छुं मेरुरनुं विष संपूर्ण जरतखेत्र प्रमाण व्यापे, सापनुं विष जंबुद्वीप प्रमाण व्या
पे अने मनुष्यनुं विष सर्व मनुष्यखेत्रसुधी व्यापे. ए अग्यारमी लब्धि कही॥ ५१५

हवे बारमी केवलीनी लब्धि, तेरमी गणधरनी लब्धि, चउदमी पूर्वधरनी ल
ब्धि, पन्नरमी अरिहंतनी लब्धि, सोलमी चक्रवर्त्तिनी लब्धि, सत्तरमी बलदेवनी
लब्धि, अने अठारमी वासुदेवनी लब्धि. एटली लब्धिउं प्रसिद्धे.

हवे खीराश्रवादिक लब्धि कहियेढैए. मूलः—खीरमदुसपिस्ताउं, वमाणवयणा
तयासवा हुंति ॥ कोष्ठयधन्नसुनिगल, सुत्तछाकोछुद्धीया ॥ ५१६ ॥ अर्थः—खीर
शब्दे दूध ते इहां चक्रवर्त्तिनी लाख गायने अर्धे अर्धे अनुक्रमे जे एक गाय संबं
धी दूध ते सर्कराने चतुर्द्धातक साथे मिश्रित ते जेम जमतां थका मनने अने शरी
रने सुख उपजावे, तेम ए खीराश्रवलब्धिवंतनुं वचन पण खीरनीपरे आके० समस्त प्र
कारे श्रवे ते खीराश्रवलब्धि कहिए. एमजे मधुके० साकर प्रमुख मधुर इव्यनीपरे
श्रवे ते मध्वाश्रवलब्धि जाणवी; तथा जे चक्रवर्त्तिनी गाय तेनु घृत तेनीपरे व

ચન શ્રવે તે સર્પિરાશ્રવ, ઝપલક્રણથી ફકુરસ જેવું વચન શ્રવે તે ફકુરસાશ્રવ. એમજ અમૃતાશ્રવ એવીરીતે જેના શબ્દને પૂર્વોક્ત સ્વીરાદિકની ઝપમા બે; તે તદા શ્રવ સાધુ હોય. એ ઝંગળીશમી લલ્લિ કહી. કોઠ્યકે ૦ જેમ કોઠાને વિષે સુનિર્ણ લકે ૦ ઘણા ધાન્ય નલીપરે થકા રહેહે; તેમ જેનેવિષે સૂત્ર અને અર્થ પરોપદેશા દિકે અવધાસાહે તેનું જેને વિષે અવિસારવેકરી રહેવુંહે તે કોણ્બુલિલલ્લિ કહિયે. એ વીશમી લલ્લિ જાણવી. ॥ ૫૧૬ ॥

હવે એકવીશમી પદાનુસારિણી લલ્લિ કહેહે. મૂલ:-જો સુત્તપણું બહુ, સુયમ યુધાવડપયાણુસારીસો ॥ જો અઘપણું, અણુસરડસબીયબુઢીડ ॥ ૫૧ ॥ અર્થ:-હાં પદાનુસારિણીલલ્લિ ત્રણ પ્રકારેહે, એક અનુશ્રોતપદાનુસારિણી, બીજી પ્રતિશ્રોત પદાનુસારિણી અને ત્રીજી ઝનયપદાનુસારિણી. ત્યાંજે ધુરાપદનો અર્થ અથવા પદ સાંજલીને અનેરાથકી બેહેલા પદને અર્થની વિચારણાનેવિષે જેમની મહા મહોટી બુદ્ધિ હોયહે તે અનુશ્રોતપદાનુસારિણીલલ્લિ કહિયે. એમજ જે બેલાપદના અર્થને સાંજલવે કરી પ્રતિકૂલપદે કરી ધુરલાપદસુધી વિચારણાએ ચતુર હોયહે તે પ્રતિશ્રોતપદાનુસારિણી લલ્લિજાણવી. એમજ જે મધ્યપદ તેવિચાલે એક પદ સાંજ લે પઢી પહેલાને બેહેલાસુધી સર્વ પદ પદાર્થનું પરિજ્ઞાન જેને થાય તે ઝનયપદાનુ સારિણીલલ્લિ કહિયે. હવે સૂત્રાર્થ એમહે જે કોઈ સૂત્રના એક પદે કરી ઘણા શ્રુ ત પ્રત્યે અનુધાવે પ્રવર્તે તે પદાનુસારણીનામા એકવીશમી લલ્લિ જાણવી,

હવે બીજબુદ્ધિ કહેહે. જેમ નલો કર્ષણી ઘણીજ રુઢીરીતે કમાયલી જૂમિ નેવિષે સમસ્ત જૂમિના ગુણ પાણિયે સહિત એવા સ્થેત્રનેવિષે બીજ વાવે, પઢી તે બીજ અનેક બીજનું આપનાર થાય, તેમ જ્ઞાનાવરણિયાદિક ક્યોપશમના અતિશય થકી એક અર્થ રૂપ બીજને સાંજલવે કરી અનેક અર્થરૂપીઆ બીજોનો પઢિવજાળ દાર થાય; તે બાવીશમી બીજબુદ્ધિનામા લલ્લિ જાણવી. જેમ જગવંતના ગણ ધર તે ઉત્પાદ, બ્યય ને ધ્રુવલક્રણત્રિપદાનુસારી ત્રિપદિ પામીને દ્વાદશાંગીરૂપ પ્રવચન રચનામાં ચતુર હોયહે; તેમ હાં એક પદને જાણપણે અનેરા પદાંતરનું જાણપણુ હોય તે પદાનુસારિણીલલ્લિ કહેવાય. અને એક પદાર્થને જાણપણે અનેક અર્થ જાણે તે બીજબુદ્ધિલલ્લિ કહેવાય. એનું માંહોમાંહે એટલું વિશેષહે તે કહું.

હવે તેજોલેશ્યાદિક ચાર લલ્લિ સુગમપણા થકી સૂત્ર કારે કહી નથી; તો પણ એનું કોંઈક સ્વરૂપ લલ્લિયે હે. ત્યાં તેજોલેશ્યાલલ્લિ તે ક્રોધના અધિકપણા થકી પોતાના શત્રુને સુલે બાલવાને સમર્થ એવી અગ્નિની જાલ સૂકવાની જે શ

ક્તિ, અનેક યોજનને આશ્રીત વસ્તુવિશિષ્ટને બાણે એ ષષ્ટ તપે કરી પારણે વસનસ્વ કુદ્માસના બાકુલાની એક મુઠી અને ચણ્ણર પાણીને લીધે તેને ઠ મહીનામાં તેજો લેદ્યા લલિધિ ઇપજે, તે ત્રેવીશમી તેજોલેદ્યાલલિધિ કહિયે.

ચોવીશમી આહારકલલિધિ તે આહારક શરીર કરવાની શક્તિ, એક હાથ પ્રમાણ શરીર તીર્થકરની કૃદ્ધિ દેશવાસારુ ચણ્ણદ પૂર્વધર કરે તે આહારકલલિધિ જાણવી. પંચીશમી શીતલેદ્યાલલિધિ તે પુણ્યના વશ્યકી જે પ્રસાદનું સ્થાનક તે પ્રત્યે શીત એવુંજે તેજનું વિશેષ તે તેજોલેદ્યાને હાળવાને અર્થે મૂકવાની શક્તિ.

ઠંઘીશમી વૈક્રિયલલિધિ તે વૈક્રિય શરીર કરવાની શક્તિ, તે અનેક પ્રકારેઢે. એક અણુત્વ, બીજું મહત્વ, ત્રીજું લઘુત્વ, ચોથું ગુરુત્વ, પાંચમી પ્રાપ્તિ, ઢઠી પ્રકામ્ય, સાતમી ઈશિત્વ, આઠમી વશિત્વ, નવમી અપ્રતિઘાતિત્વ, દશમી અંતરધાન, અગ્યારમી કામરૂપ ત્વાદિકના નેદ્યકી અનેક પ્રકારેઢે. તેમાં અણુત્વ તે ન્હાનું શરીર કરે જેણેકરી ક મજના તંતુડના ઢિડમાંહે પ્રવેશકરી ત્યાં ચક્રવર્તિના જોગ પણ જોગવે, એવી શક્તિ તે અણુત્વશક્તિ કહિયે, બીજી મેરુપર્વતથકી પણ મહોટું શરીર કરવાની સમર્થાઈ તે મહત્વ જાણવી. ત્રીજી વાયુથકી પણ અત્યંત ન્હાના શરીરનું કરવું તે લઘુત્વ જાણવી. ચોથી વજ્રાદિકથકી પણ જારી શરીરને કરવે કરીને ઇંડાદિક જે પ્રકૃષ્ટ બ લવાન તેને પણ ડુસ્સદ તે ગુરુત્વ. પાંચમી જૂમિકાએ બેઠાથકા પણ મેરુપર્વતના અગ્નને સૂર્યના માંડલાને સ્પર્શવાની શક્તિ તે પ્રાપ્તિ જાણવી. ઢઠી જ્યાં પાણીને વિ પે જૂમિકાની પરે જે ગમનકરવાની શક્તિ અને જૂમિકાને વિષે પાણીની પરે ડન્મ જ્ઞાન નિમજ્જન કરે તે પ્રકામ્ય જાણવી. સાતમી ત્રણ લોકનું પ્રચ્છતાપણુ શ્રીતીર્થકર ચક્રવર્તિ ઇંડાદિકની કૃદ્ધિનું વિસ્તારવું તે ઈશિત્વ જાણવી. આઠમી સમસ્ત જીવોને વશ કરવાની જે શક્તિ તે વશિત્વ જાણવી. નવમી પર્વતને વિષે નિઃસંગ પણે જવું તે અપ્રતિઘાતિત્વ જાણવી. દશમી પોતાના રૂપના અદૃશ્યપણાનું કરવું તે અંતરધાન જાણવી. અગ્યારમી સમકાલે અનેક પ્રકારનાં રૂપ કરવાની જે સમર્થાઈ તે કામરૂપત્વ શક્તિ જાણવી. ॥ ૫૧૪ ॥

હવે સત્તાવીશમી અસ્વીણમહાણસી લલિધિ કહેઢે. મૂલઃ-અસ્વીણ મહાણસિયા, નિકં જેણાણિયં પુણો તેણ ॥ પરિચ્છત્તંચિય ચિલ્લકાં, બહુઈંદિવિન ડણ અન્નેહિ ॥ ૫૧૫ ॥ અર્થઃ-મહાન શબ્દેકરી જ્યાં અન્ન રાંધીયે તે રસોટું તેહને વિષે આશ્રીતપણાએ કરીને અન્નને પણ મહાનશ કહિયે. હવે જેણે અંતરાય કર્મના કૃ યોપશમથકી થોડું પણ અન્ન કોણે નિહાણે કરી આણું ઢતા તે પોતે જમે તો સુ

ટીપહે પણ અન્ય ઘણા જણો જો તે અન્ન જમવા બેસે તોપણ છૂટે નહીં તે અસ્ત્રી
 ણમદ્વાણસિકાલબ્ધિ કહિએ. એ શ્રીગૌતમવાદિકને પ્રસિદ્ધપણે હતી.

હવે અઘ્રવીશમી પુજાકલબ્ધિ તેણે કરી યુક્ત જે યતિ હોય, તે યતિ સંઘ પ્ર
 મુખનું કાર્ય ઠપપ્યે થકે ચક્રવર્તિને પણ ચૂર્ણકરે તે પુજાકલબ્ધિ કહિએ.

એમાર્કે ૦ ઇત્યાદિ એ અઘ્રવીશ લબ્ધિ કહી, અને આદિશબ્દયકી મન વચન
 અને કાયને બલેકરી પ્રાણને શુન્ન, શુન્નતર અને શુન્નતમ પરિણામના વશયકી
 અને અસાધારણ તપના પ્રજાવશ્યકી બીજી પણ અનેકપ્રકારની લબ્ધિ થાયઢે. ત્યાં
 પ્રકૃષ્ટ જ્ઞાનાવરણ વીર્યીતરાયના ક્રયોપશમને વિશેષે કરીને સમસ્ત શ્રુત સમુદ્ધ
 એક અંતરમુહૂર્તમાંહે અવગાહવો, તેને વિષે જેનું મન હોય તે મનોબલીલબ્ધિ કહિ
 એ. તેમજ અંતરમુહૂર્તમાં સર્વ શ્રુતને ઝચ્ચાર કરવાની જે શક્તિ તેણેકરી જે સહિત હોય,
 વલી પદ વચન અલંકારે સહિત વચનને ઝંચેસરે નિરંતર બોલતાંથકાં પણ તેનો
 ઘાંટો રહીજાય નહીં તે બીજી વાગ્બલી લબ્ધિ કહિએ. તેમજ ત્રીજી વીર્યીતરાયના
 ક્રયોપશમયકી પ્રગટપણે થયું જે અસમાન કાય બલેકરીને બાહુબલની પેરે જે
 કાઠસાગે રહેતાં વર્ષાકાલે પણ શ્રમે રહિત હોય તે ત્રીજી કાયબલી લબ્ધિજાણવી.

તેમજ ઘણા કર્મના ક્રયોપશમયકી પ્રગટથયો જે પ્રજ્ઞાનો પ્રકર્ષ તેણેકરી દ્વાદશાં
 ગી ચઢપૂર્વાદિક શ્રુત તેને જણ્યાવિનાજ એટલે અણજણ્યોયકો પણ જેરીતે ચ
 ડપૂર્વના ધારક મુનિઠ અર્થની પ્રરૂપણા કરે તેનીપરે મહા કવિએ વિચારોનેવિષે
 પણ જેની અતિ નિપુણ પ્રજ્ઞાકે ૦ બુદ્ધિ હોય, તે પ્રાજ્ઞશ્રમણ કહિએ. એકવલી
 દશપૂર્વ શ્રુત જણ્યાઢે અને રોહણી પ્રજ્ઞાસિ ઇત્યાદિક મહાવિદ્યાયેકરી આરીસામાં
 હે અંગુલિએ જીતે ષડ્ગમાંહે દેવોને અવતારી પઢી તેને પૂઢી સમસ્ત કાલનો નિર્ણય
 કરે. ધણી રૂઢિના અવશવર્ચી વિદ્યાને વેગના ધરણદ્વાર તે વિદ્યાધરશ્રમણ ક
 હિએ. ઇત્યાદિ યોગજ્ઞાસ્વાંતરની ટુત્તિમાંહે આદિ શબ્દયકી લબ્ધિના વિશેષ કહ્યાં
 ઢે. એટલે એ લબ્ધિઠ કહી. ॥ ૫૧૬ ॥

હવે નવ્યપુરુષને અને સ્ત્રીને એ પૂર્વોક્ત લબ્ધિઠ માંહેલી જેટલી લબ્ધિઠ હોય તે
 કહેઢે. મૂલ:-નવસિદ્ધિ અપુરિસાણં, ણ્યાઠ હંતિ જણિય લક્ષીઠ ॥ નવસિદ્ધિય
 મહિલાણાવિ, જતિયજાયંતિ તંવોઢં ॥ ૫૧૭ ॥ અર્થ:-નવકે ૦ સિદ્ધપણું જેને થવાનું
 ઢે તે નવસિદ્ધિક જાણવા. તે નવસિદ્ધિક પુરુષોને એ પૂર્વોક્ત સમસ્ત લબ્ધિઠ હોય.

હવે નવ સિદ્ધિક સ્ત્રીને જેટલી લબ્ધિઠ હોય તેટલી કહેઢે. મૂલ:-અરહંત ચ
 ક્ષિ કેસવ, વજસંનિન્નેય ચારણે પુત્રા ॥ ગણહર પુજાય આદારગં ચ નદુ નવિધ

મહિલાણં ॥ ૫૩૦ ॥ અર્થ:-એક અરિહંત, બીજી ચક્રવર્તિ, ત્રીજી વાસુદેવ, ચોથી બલદેવ, પાંચમી સંનિવ્રજીતા, ઠીકી વિદ્યાચારણાદિક, સાતમી પૂર્વના ધરણહાર, આઠમી ગણધર, નવમી પુલાક, દશમી આહારક શરીર કરવાની લબ્ધિ. એ દશ લબ્ધિ નવ્ય સ્ત્રીને નથાય. શેષ અઢાર લબ્ધિ થાય. અને શ્રીમદ્ગિનાથને સ્ત્રીપણે તીર્થ કરપણું જેપ્રાપ્ત થયું. તે તો અઢેરુ જાણવું. ॥ ૫૩૦ ॥

હવે અનવ્ય પુરુષ તથા સ્ત્રીને જે લબ્ધિ થાય તે બે ગાથાએ કરી કહેઢે. મૂલ:-અનવિય પુરિસાણં પુણ, દસપુત્રિલિલિલકેવલિતંચ ॥ વઠ્ઠમઈ વિઠલમઈ, તેરસ એઆઠ ન દુઢુંતિ ॥ ૫૩૧ ॥ અનવિય મહિલાણં પુણ, એઆઠ ન દુઢુંતિ નણીય લ-હીઠ ॥ મ દુઢીરાસવલ-હી, વિનેય સેસાઠ અવિરુ-હા ॥ ૫૩૨ ॥ અર્થ:-અનવ્ય પુરુષને દશ તો પૂર્વોક્ત અરિહંતાદિક જે કહી તે, અને અગ્યારમી કેવલી લબ્ધિ, બારમી રુદ્રમતિલબ્ધિ તેરમી વિપુલમતિ લબ્ધિ. એ તેર લબ્ધિ નથાય. ॥ ૫૩૧ ॥ અને અનવ્ય સ્ત્રીને પણ, એહજ તેર લબ્ધિ નથાય; તથા મધુઆશ્રવ અને સ્ત્રીશ્રવ એ પણ નથાય. અને શેષ લબ્ધિઠ તે અવિરુ-હઢે. થાયતો થાય. ॥ ૫૩૨ ॥ ઇતિ ગાથા સસદશકાર્ય ॥

અવતરણ:-તવતિ ઇટલે તપનું બજોને એકોતેરમું ઢાર કહેઢે. મૂલ:-પુરિમદ્દે કાસણ. નિવિગ્નિય આર્યબિલોવવાસેહિ ॥ એગલયા ઇય પંચાર્દિ, હોઈ તવો ઇંદિયજઠતિ ॥ ૫૩૩ ॥ અર્થ:-તપાવેકેઠ અશુનકર્મને બાલે તેને તપ કહીએ. તે અનેક પ્રકારે ઢે; તથાપિ તેમાં મૂલ ઇંદિયજય નામા તપઢે. કેમકે શ્રીવીતરાગનો ધર્મ પણ એવેજ નામેઢે; તેથી એ તપ પણ એજ નામે જાણવું. તે કહેઢે. પેહેલા દિવસે પુરિમદ્દે, બીજે દિવસે એકાસણુ, ત્રીજે દિવસે નીવી, ચોથે દિવસે આંબિલ અને પાંચમે દિવસે ડપવાસ. એ પાંચે પચ્ચાકાણો કરી એકલતા શ્રેણી પરિપાટી. એ સર્વે શબ્દો એકાર્થિકઢે. એવી પાંચેલતાએ પાંચ ઇંદિયોને દમન કરવું માટે ઇંદિયજય નામા તપ થાય. ઇહાં એ જાવ જે પાંચ દિવસે એક ઇંદિયનો જય કરનાર હોય, તેમાટે એમ પચ્ચીશ દિવસે પાંચ ઇંદિયોનો જય થાય. ઇહાં શ્રી જિનશાસનને વિષે જે તપ કરીએ તે સર્વે ઇંદિય ના જયનું કરનાર થાય ઢે, પરંતુ પૂર્વાચાર્યે એને એજ નામે કહું ઢે. ॥ ૫૩૩ ॥

હવે ઇંદિયજય કહ્યા ડપરાંતે યોગશુદ્ધિ કરવી જોઈએ તેજ તપ કહેઢે. મૂલ:-નિવિ ગિયમાયામં, ડપવાસો ઇય જયાઈ તિર્દિં નણિઠ ॥ નામેણ જોગસુ-હી. નવદિણમાણો ત વો-સો ॥ ૫૩૪ ॥ અર્થ:-પેહેલે દિવસે નીવી, બીજે દિવસે આંબિલ, ત્રીજે દિવસે ડપવાસ, એ એકલતા એવી ત્રણ જતાએ યોગ શુદ્ધિનામા તપ નણિઠકેઠ કહુંઢે. ત્યાં

યોગ તે મનોયોગાદિક ત્રણ તેનો વ્યાપાર વિશેષ, તેની જે છુદ્ધિ નિરવચપણું જે થકી થાય તે યોગછુદ્ધિ જાણવી. એનું તપ નવ દિવસ માન હોય છે. ॥ ૫૩૪ ॥

હવે યોગછુદ્ધિ થઈ ઇતાં જ્ઞાનાદિક ત્રણની પ્રાપ્તિ થાય તો જલી જાણવી. તે થી તે જ્ઞાનાદિક ત્રણનું તપ કહેહે. મૂલ:-નાણંમિ દંસણંમિથ્ય, ચરણંમિથ્ય તિન્નિ તિન્નિપત્તેયં ॥ ઝવવાસાતપ્પૂઝ્યા, પુઠંતન્નામગ તવંમિ ॥ ૫૩૫ ॥ અર્થ:-જ્ઞાનનેવિષે, દર્શનનેવિષે અને ચારિત્રનેવિષે પ્રત્યેકે ત્રણ ત્રણ ઉપવાસ કરવા; અને તેની પૂજા પૂર્વક કરતાં તેવેજ નામે તપ થાય છે. તે આવી રીતે. પહેલું એ ત્રણમાં મુખ્ય જ્ઞાન છે, તેને આરાધવાને અર્થે ત્રણ ઉપવાસ અને તેની પૂજા પૂર્વક કરતાં જ્ઞાન નામે તપ થાય. તેમાં સિદ્ધાંતની પૂજા. પુસ્તકને પહેરામણી વીટણા પ્રમુખ જ્ઞાન સાધનોપાય ચઢાવિએ અને જ્ઞાનવંત પુરુષને ઇષણીય વસ્ત્ર, પાત્ર, અન્ન, પાનાદિકે પૂજા કરવી, એમજ દર્શન આરાધવાને અર્થે ત્રણ ઉપવાસ કરવા. ત્યાં દર્શન પ્રજાવક જે સંમત્યાદિક ગ્રંથ અને સજુરની પૂજા કરવી. એમજ ચારિત્રનેવિષે પણ ચારિત્રવંત ની પૂજા કરીએ. એરીતે કરતાં જ્ઞાનતપ, દર્શનતપ ને ચારિત્રતપ થાય. ॥ ૫૩૫ ॥

જ્ઞાનાદિક ત્રિકનો ધણી કષાય જય કરે તો જલું. તેમાટે કષાયજય નામા તપ કહેહે. મૂલ:-એકાસણગં તદ્, નિવ્વિગ્ગયમાયંબિલં અજત્તો ॥ ઇય હોડિજયચ વક્કં, કષાયવિજયે તવે ચરણે ॥ ૫૩૬ ॥ અર્થ:-એકાસણુ, નીવી, આંબિલ ને ઉપવાસ, એ ચાર એકજતાએ થાય. એમ ક્રોધાદિક ચાર કષાયના જયનેઅર્થે ચાર જતા એકરી ચાર ચોક સોલ દિવસ પર્યંત કષાયવિજયનામા તપશ્ચરણા કરીએ. હવે જ્ઞાનાદિકના ધણી કષાયનો જય કરી પઢી વિવિધ પ્રકારનાં તપ કરે, તેથી તેના પ્રકાર દેશાદતો થકો ગ્રંથકાર પ્રથમ ચાર ગાથાએ કરી કર્મસૂદન નામા તપ કહેહે. ॥ ૫૩૬ ॥

મૂલ:-સ્વમણં એકાસણગં, એકગસિઠ્ઠંચ એગણંચ ॥ એકગદિર્ધિ નિવ્વિથ, માર્યંબિલ મઠ્ઠકવલંચ ॥ ૫૩૭ ॥ એસા એગાલહિઆ, અઠ્ઠહિલંઈયાહિં દિવસચવસત્તી ॥ ઇય અઠ્ઠમ્મસૂરુણ, તવંમિ જણિયા જિણિંદેહિં ॥ ૫૩૮ ॥ અર્થ:-પહેલે દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે એકાસણું, ત્રીજે દિવસે એકલસિઠ્ઠો, ચોથે દિવસે એકગણું, પાંચમે દિવસે એકવાતિ, ષષ્ઠેદિવસે નીવી, સાતમે દિવસે આંબિલ, આઠમે દિવસે આઠ કવલ. એ આઠ પચ્ચણાણે એકજતા થઈ. એવી આઠે જતાએ એટલે આઠો અઠિયું ચોસઠ દિવસે થાય એમ આઠ પચ્ચણાણે કર્મસૂદન નામા તપનેવિષે શ્રીજિનવરેંદે કહ્યા. એરીતે એ તપકરી ઠહેલે સ્નાત્રપૂજા શ્રીજિનવરેંદને પહેરામણી પ્રમુખ આપીએ. આગલે

वली विशिष्ट बलीमांहे सुवर्णमय कुहानी ते. कर्मरूपीयां तरुवर ठेदवाने अर्थे
ढोडवो एरीते कर्मनुं सूदनके० विनाश आयबे. ॥ ५३४ ॥ ५३५ ॥

हवे न्हातु सिंहनिःक्रीडितनामा तप कहेबे. मूलः—इगडगइगतिगडगचउ, तिग
पणचउठक्कपंचसत्तठगं ॥ अछगसत्तगनवगं, अछगनवसत्तअछेव ॥ ५३६ ॥ ठगस
त्तगपणठकं, चउपणतिगचउरडगतिगंगं ॥ डगएकगउववासा, लडुसीहनिकीलिय
तवम्मि ॥ ५३७ ॥ अर्थः—एक उपवास करी पारणु करे, एम बे उपवास करी
पारणु करे, एम सर्व उपवासे आगल पारणु जाणवुं. पढी एक उपवास, त्रण,
बे, चार, त्रण, पांच, चार, ठ, पांच, सात, ठ, आठ, सात, नव, आठ, नव, सात,
आठ, ठ, सात, पांच, ठ, चार, पांच, त्रण, चार, बे, त्रण, एक, बे, एक, उपवास,
ए आगले जे कहेबे तेनी अपेक्षाए न्हातुं, अने सिंहना निःक्रीडितके० गमननी
परे ए होय, तेथी ए तपपण सिंहनिःक्रीडित जाणवुं, जेम सिंह जतो थको दूर जइने
वली पाढो ते प्रदेशे जुएबे, तेनी पेरे जे तपने विषे पञ्चखाण कखो तेहज वली
पण करीने पारणुं करी वली आगला तपनुं आसेवन करे तेथी ए न्हातुं सिंहनिः
क्रीडिततप—तेने विषे हवे उपवासना दिवसो अने पारणाना दिवसोनी संख्या कहेबे,

मूलः—चउपन्नं खमणसयं, दिणाणि तद् पारणाणि तेज्रीसं ॥ इहपरिवाडिचउके,
वरिसडुगं दिवसअडवीसा ॥ ५३८ ॥ अर्थः—एकशेनेचोपन्न उपवासना दिवस अ
ने तेज्रीश पारणां, एम ए एक परिपाटी एटले श्रेणी अइ, एवी जेवारे चार परि
पाटी आय तेवारे तेनेविषे बे वर्ष अने अछावीश दिवस आयबे. ॥ ५३९ ॥

हवे ए चार परिपाटीने विषे पारणानुं स्वरूप कहेबे. मूलः—विगईउ निविगइ
यं तद्वा अलेवाडयंच आयामं ॥ परिवाडिचउकमिय, पारणएसुं विदेयवं ॥ ५४० ॥
अर्थः—पहेली श्रेणीए विगइ जमे ते दिवशे सर्व कामगुणित रसोपेत जमे. बीजी
श्रेणीएनीवी अने त्रीजी श्रेणीए अछेपकारी वाल चणादिक जे जमतां थकां हस्त
पात्र प्रमुखने छेप लागे नही. चोथी श्रेणीए आंबिल करे. एम चारे श्रेणीनेविषे
पारणाने दिवसे करनुं एटले लघुसिंहनिःक्रीडित तप कथुं. ॥ ५४१ ॥

हवे महासिंहनिःक्रीडितनुं स्वरूप कहेबे. मूलः—इगडगइगतिगडगचउ, तिगप
णचउठक्कपंचसत्तठगं ॥ अमसत्तनवडदसनव, एकारसदसयबारसगं ॥ ५४२ ॥
अर्थः—इहां पण एकादिक उपवासनी संख्या कहेबे. एक उपवास, बेउपवास, एक
उपवास, त्रण उपवास, बे उपवास, चार उपवास, त्रण उपवास, पांच उपवास,
चार उपवास, ठ उपवास, पांच उपवास, सात उपवास, ठ उपवास, आठ उप

पु. एम पाठा आवतां बहेडे एक उपवास ने उपर पारणु करीए, एम एक उप वासने आंतरे वधता उतरता उपवास थाय ते सोल सुधी चमतां अर्द्ध मुक्ताव ली थाय; अने प्रतिलोमे पूरण मुक्तावली थाय त्यारे सर्व मली त्रणशे उपवास थायते. ॥ ५३४ ॥ हवे बीजी गाथाए पारणाना दिवसोनी संख्या अने सर्व दिव सोनी संख्या कहेडे. पारणयाणंसंघीके सात पारणां एक परिपाटीनेविषे थायते, एरीते चार परिपाटीनेविषे चार वर्ष संपूर्ण थाय. एटजे ए मोतीना हारनी परे मुक्तावली तप ठे ते कहुं. ॥ ५३५ ॥

हवे रत्नावली तप कहेडे. मूलः—इग ड तिकाहलियाहुं, दाडिमपुष्पेसुहुंति अछ तिगा ॥ एगाइसोलसंता, सरिआछुअलंमि ठववासा ॥ ५३६ ॥ अंतस्मि तस्स पय गं, तडं कछा णमिक्क महपंच ॥ सत्तयसत्तयपणपण, तिन्निक्कंतेसुतिगरयणा ॥ ५३७ ॥ पारणय दिणछासी, परिवाडिचउक्कगे वरिसपणगं ॥ नवमासा अछारस, दिणाण रय णावलितवस्मि ॥ ५३८ ॥ अर्थः—जेम रत्नावलिने आनरण विशेष कहेडे, तेम रत्ननी पंक्ति सरखुं जे तप ते रत्नावलीतप कहिये. जेवी रत्ननीपंक्ति ते बंने नणीनी बाजुए प्रथम सूझा अनेपढी स्थूल एवा विजागे करी काहलिका नामे सुवर्णना बे अवयवे क रीशुक्त होयते, तेमज ते दाडिमनां पुष्पोए करी बंने बाजुए शोजित. त्यारपढी सरल बंने तरफनी बाजुनी जे सेरो तेरोकरी शोजनारी अने नीचेना जागनेविषे स्थापन करे ला पदके करी अत्यंत अलंकृत होयते एवुं जे तप, पट्टादिकनेविषे बतावेला आकारने धारण करेते, तेने रत्नावली कहेडे. त्यां एक, बे, त्रण एनीमध्ये अधो जागना अनुक्रमे काहलिका स्थापन थायते. त्यारपढी बंने दाडिम पुष्पना नणी नी बाजुए प्रत्येके आठ त्रिक अने ते बंने नणीनी बाजुए रेखा चतुष्टे करी नव नव कोष्ठक करवा, मध्ये शून्य करी नीचे नीचे अंक स्थापन करेते. त्यारपढी पंक्तिनेविषे सरिकायुगलने विषे एक ठे आदिजेमां, अने सोल जेमां ठेवटे ठे एवां स्थान कर वां, ते सरिकायुगलनेनीचे पदक ते आठ पंक्तिए चोतरीश अंकना स्थान एवुं कोष्ठक थायते. तेमां पहेली पंक्तिनेविषे एक अंकस्थान, बीजी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्था नो, त्रीजी पंक्तिनेविषे सातअंकस्थानो, चौथी पंक्तिनेविषे पण सात अंकस्थानो, पांचमी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, षष्ठी पंक्तिनेविषे पांच अंकस्थानो, सातमी पंक्तिनेविषे त्रण अंकस्थानो, आठमी पंक्तिनेविषे एकज अंकस्थान, एवां ए चोतरी शे कोष्ठकनेविषे त्रण त्रण अंक स्थापन करवा. हवे स्थापन कहेडे.

अदीयां आ नावार्थे के रत्नावली तपनेविषे प्रथम एक उपवास करेते. त्यारप

ઢી બે ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી ત્રણ ઉપવાસ કરેહે. એ એક કાહલિકા એમથે સર્વ ઠેકાણે પારણાં જાણવાં. ત્યારપઢી આઠ ઠેકાણે બંને તરફની બાહુએ ત્રણ ત્રણ ઉપવાસ કરેહે, એણે કરી કાહલિકાની નીચે દાદિમપુષ્પ ઉત્પન્ન થાયહે. ત્યારપઢી એક ઉપવાસ કરેહે. ત્યાર પઢી બે ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી ત્રણ ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી ચાર ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી પાંચ ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી ઠ, સાત, આઠ, નવ; દશ, અગ્યાર, બાર, તેર, ચૌદ, પંદર, સોલ ઉપવાસ કરેહે. એવી દાદિમનાપુષ્પનીનીચે એક સરિકા થાયહે, ત્યારપઢી ચોતરીશ અષ્ટમ કરેહે. એણેકરી પદકઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારપઢી સોલ ઉપવાસ કરેહે. ત્યારપઢી પંદર, ચૌદ, તેર, બાર, અગીઆર, દશ, નવ, આઠ, સાત, ઠ, પાંચ, ચાર, ત્રણ, બે અને એક પર્યંત ઉપવાસ કરેહે. એ બીજી સરિકા (સેર) થાયહે. ત્યારપઢી વલી આઠ અષ્ટમ થાયહે. એણેકરીને પણ બીજા દાદિમનાં પુષ્પ ઉત્પન્ન થાયહે. ત્યારપઢી ત્રણ ઉપવાસ કરેહે, ત્યારપઢી બે ઉપવાસ કરેહે અને ત્યારપઢી એક ઉપવાસ કરેહે, એણેકરી બીજી કાહલિકા ઉત્પન્ન થાયહે. એવું થયું ઠતાં પરિપૂર્ણ રત્નાવલી સિદ્ધ થાયહે. આ રત્નાવલીતપનેવિષે કાહલિકાના તપના દિવસો બાર અને દાદિમના પુષ્પના બંને જણીની બાહુના મલી અઢતાલીશ દિવસ તથા બંને સેરને વિષે બે બાહુના સોલની સંકલના એ દિવસ વસેં બોતેર અને પદકનેવિષે ચોતરીશ અષ્ટમોના દિવસ એકસોને બે થાયહે. એ સર્વે એકત્રકચ્છા ઠતાં ચારસે ચોતરીશ દિવસ થાયહે. અને અઘાસી પારણાના દિવસ થાયહે. બંનેને એકત્ર કચ્છા ઠતાં પાંચસેં બાવીસ દિવસ થાયહે. એની વર્ષસંખ્યા કરીએ તો એક વર્ષ પાંચ માસ બાર દિવસ થાયહે. એ તપ પણ પૂર્વે સરચ્છા ચોપટ્ટે કરી યુક્ત થાયહે. તે ચારે ગુણ્યા ઠતાં પાંચ વર્ષ નવ માસ અને અઢાર દિવસ થાયહે. ॥ ૫૩૯ ॥ ૫૪૦ ॥ ૫૪૧ ॥

હવે કનકાવલી તપ દેખાહેહે. મૂલ:—ચરણાવલીકમેણં, કીરડ કણગાવલીતવો નવરં ॥ કજ્ઞા ડુગાડ તિગપએ દાદિમપુષ્પેસુ પથમેય ॥ ૫૪૨ ॥ અર્થ:—કનકાવલી એટલે સુવર્ણમય મણીઝંથી ઉત્પન્ન થયેલું નૂષણ તે કનકાવલી, તેના આકારની સ્થાપના કરી જે તપ તેને કનકાવલી એવું કહેહે. એ કનકાવલી તપ રત્નાવલી તપના ક્રમેકરીને કરેહે; પરંતુ કેવલ દાદિમપુષ્પના અને પદકનેવિષે ત્રિકોની સ્થાપનાને વિષે બે ઉપવાસની સૂચના કરનારા દિક્ક કરવા. બાકી સંપૂર્ણ રત્નાવલી સરચુંજ જાણવું.

હવે પારણાસંબંધી વિધિ કહેહે. મૂલ:—પરિવાહિચઠકેવરિ, સપંચગંદિણડુગુણમાસ તિગં ॥ પઢમતિવુત્તો કજ્ઞો, પારણયવિહીતવપ્પણમે ॥ ૫૪૩ ॥ અર્થ:—પરિવાહિકે, ૦ શ્રેણી

તેના ચોકડાને વિષે પાંચ વરસ અને ઊપર બે દિવસેકરી ઝણા ત્રણ મહીના થાય તે, પ
ઠમકે ૦ પ્રથમ કહ્યું જે લઘુસિંહનિઃક્રિમિત તથા મહાસિંહનિઃક્રીડિત નામા તપ તેને
વિષે કહ્યો છે જે પારણાનો વિધિ, તેમજ મુક્તાવલી, રત્નાવલી કનકાવલી એને વિષે પણ
જાણવી. એ પાંચેને એ સરસ્વોજ પારણાનો વિધિ જાણવો. એ રત્નાવલી કનકાવલી કહી

હવે જણાવિક તપ કહેશે. મૂલઃ—નદાસ્તવેસુ તદા, ઇયાજયા ઇગ્ગુગતિન્નિચરપં
ચ ॥ તદ્ તિર્ચરપંચઇગદો, તદ્ પણઇગદોન્નિતિચરકં ॥ ૫૪૪ ॥ અર્થઃ—નદા આદેદે
ને તપને વિષે લતાદિક એમજ થાય, પ્રથમ એક ઊપવાસ એમજ બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ,
ઘટલે એકલતા થઈ. તે ચક્રી બીજી લતા તે ત્રણ, ચાર, પાંચ, એક, બે. એ બીજી ઊ
લી થઈ, વલી પાંચ, એક, બે, ત્રણ, ચાર, એ ત્રીજી ઊલી જાણવી. ॥ ૫૪૪ ॥

મૂલઃ—તદ્ ડુતિચરપણગેગં, તદ્ ચરપણગેગડુન્નિતિન્નેવ ॥ પણહત્તરિચરવાસા,
પારણયાણંતુ પણવીસા ॥ ૫૪૫ ॥ અર્થઃ—તદ્કે ૦ તે ચક્રી વલી ચોથી પંક્તિ બે, ત્રણ,
ચાર, પાંચ ને એક, વલી તે ચક્રી પાંચમી પંક્તિ તે ચાર, પાંચ, એક, બે ને ત્રણ, એ
પાંચ ઊલી કહી. તે એકેકી ઊલીને વિષે પન્નર પન્નર ઊપવાસ થાય છે. એમ પંચોતેર ઊ
પવાસ અને એક ઓલી એ પાંચ પારણાં કરતાં પચ્ચીશ પારણાના દિવસો થાય છે. ॥ ૫૪૫ ॥

હવે મહાનિઃપ્રતિમા કહેશે. મૂલઃ—પજણામિ મહાનંદં, ઇગ્ગુગતિગચરપણ ઢ
સત્તેવ ॥ તદ્ ચરપણઢગસત્તય, ઇગ્ગુતિ તદ્ સત્તફકંદો ॥ ૫૪૬ ॥ તિન્નિચરપંચઢ
કં, તદ્ તિગચરપણઢસત્તગેગંદો ॥ તદ્ ઢગસત્તગઇગદો, તિગિચરપણતદ્ ઢગંતિચક
॥ ૫૪૭ ॥ પણઢગસત્તિકંતદ્, પણઢગસત્તિક્કદોન્નિતિયચરો ॥ પારણયાણિયુવ
ન્ના, ઢન્નઊઅસર્યચરઢાણં ॥ ૫૪૮ ॥ અર્થઃ—એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, ઢ ને સાત,
તથા શબ્દ ચક્રી ફહાં પણ ઊલીનું ધુર જાણવું. એ પ્રથમ ઊલી. ચાર, પાંચ, ઢ,
સાત, એક બે, ત્રણ. એ બીજી ઊલી. સાત, એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, ઢ, એ ત્રીજી ઊ
લી. ત્રણ, ચાર, પાંચ, ઢ, સાત એક, બે, એ ચોથી ઊલી. ઢ, સાત, એક, બે, ત્રણ, ચાર
ને પાંચ એ પાંચમી ઊલી. બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, ઢ, સાત ને એક એ ઢઠી ઊલી. તેમ
જ પાંચ, ઢ, સાત, એક, બે, ત્રણ ને ચાર એ સાતમી ઊલી થઈ. એ રીતે સાત ઊલી ત
પની કરીએ. તે સાતે ઊલીમાં ઊગણપચ્ચાશ પારણાના દિવસો થાય છે. અને એકે
કી ઊલીમાં અઠાવીશ અઠાવીશ ઊપવાસ થાય છે. સાતે ઊલીમાં એકશોને ઢનું ચર
ઢકે ૦ ઊપવાસ થાય છે. ॥ ૫૪૬ ॥ ૫૪૭ ॥ ૫૪૮ ॥

હવે નિઃપ્રતિમા કહેશે. મૂલઃ—નિઃપ્રતિપદિમાએ, પણઢગસત્તઢનવ તદ્ સત્ત ॥
અઢનવપંચઢ તદ્, નવપણઢગસત્તઅઢેવ ॥ ૫૪૯ ॥ તદ્ ઢગસત્તઢનવ પણ, તદ્ ઢન

વપણઠસત્તજ્જઞ ॥ પણહત્તરિસયસંસા, પારણગણંતુ પણવીસા ॥૫૫૦॥ અર્થ:-
પાંચ, ઠ, સાત, આઠ ને નવ; એટલા ઉપવાસે પ્રથમ ઝંલી જાણવી. इहाँ પણ तथा
शब्दकी ઝંલીનો પ્રારંભ જાણવો. સાત, આઠ, નવ, પાંચ ને ઠ; એ બીજી ઝંલી જાણ
વી. तथा नव, पांच, ठ, सात ने आव; ए त्रीजी ઝંલી જાણવી. ઠ સાત આઠ નવને
પાંચ; એ ચોથી ઝંલી જાણવી. આઠ, નવ, પાંચ, ઠ ને સાત એ; પાંચમી ઝંલી યાયઠે.
इहाँ एकेकी ઝંલીએ પાંત્રીશ ઉપવાસ યાયઠે, તેવી પાંચ ઝંલી કરવી; તેવારે અજ
कार्यके० ઉપવાસ તે એકશોને પંચોતેરનો સંખ્યા યાયઠે. तथा एकेकी ઝંલીએ પાં
च पांच पारणां करतां पांचे ઝંલીએ પચ્ચીશ પારણાંની સંખ્યા યાયઠે. ॥૫૪૯॥૫૫૦॥

હવે સર્વતોજડ પ્રતિમા કહેઠે. મૂલ:-પઢિમાડસવનદાએ પણઠસત્તઠનવદસિ
કારા ॥ તદ્વચ્છનવદસિશ્કારસ પણઠસત્તયતદ્ધિકારા ॥ ૫૫૧ ॥ પણઠગસત્તગચ્છ
નવ, દસ તદ્ સત્તઠનવદસેકારા ॥ પણઠ તદ્ દસશ્કાર પણઠસત્તઠનવયતદ્ ॥
॥૫૫૨॥ ઠગસત્તઠનવદસગં, શ્કારસપંચતદ્નવગદસગં ॥ શ્કારસપણઠકં, સત્તઠય

જડા તપનું યંત્ર.

૧	૨	૩	૪	૫
૩	૪	૫	૧	૨
૫	૧	૨	૩	૪
૨	૩	૪	૫	૧
૪	૫	૧	૨	૩

જડોત્તર પ્રતિમાનું યંત્ર.

૫	૬	૭	૮	૯
૭	૮	૯	૫	૬
૯	૫	૬	૭	૮
૬	૭	૮	૯	૫
૮	૯	૫	૬	૭

મહાનડપ્રતિમા સ્થાપના.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૪	૫	૬	૭	૧	૨	૩
૭	૧	૨	૩	૪	૫	૬
૩	૪	૫	૬	૭	૧	૨
૬	૭	૧	૨	૩	૪	૫
૨	૩	૪	૫	૬	૭	૧
૫	૬	૭	૧	૨	૩	૪

સર્વતોજડપ્રતિમાનું યંત્ર.

૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
૮	૯	૧૦	૧૧	૫	૬	૭
૧૧	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૫	૬
૧૦	૧૧	૫	૬	૭	૮	૯
૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૫
૯	૧૦	૧૧	૫	૬	૭	૮

काद्वजिका. दाडिमपुष्प.

सरिका.

रत्नावली माया तपनुं यंत्र.

०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

ए रत्नावली तपनी स्थापना; एम कनकावली तप
नेविषे पदके त्रयाने ठेकाणे बगडा करावा. अने अंत
गडदशामाहे रत्नावलीतुं पदक बगडे अने कनकाव
लीतुं त्रयाने करुंवे. ए रत्नावलीनी स्थापनावे.

काद्वजिका. दाडिमपुष्प.

सरिका.

०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

पदक.

इह तवे ह्येति ॥५५३॥ तिस्रिसया बाणउआ, इनुववासाण ह्येति संखाए ॥ पारण याणुणवन्नाण न्दाइतवा इमे जणिया ॥५५४॥ अर्थः—सर्वतोन्ननामा प्रतिमाने विषे पण पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश ने अग्यार ए एक पंक्ति, इहां सर्वत्र तह शब्दथकी पंक्तिनुं धुर जाणुं. तथा आठ, नव, दश, अग्यार, पांच, ठ, सात ए बीजी पंक्ति जाणवी. तथा अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ, नव, दश, ए त्रीजी पंक्ति जाणवी. तथा सात, आठ, नव, दश, अग्यार, पांच ने ठ ए चोथी पंक्ति जाणवी, तथा दश, अग्यार, पांच, ठ, सात, आठ ने नव ए पांचमी पंक्ति जाणवी. तथा ठ, सात, आठ, नव, दश, अग्यार ने पांच ए ठही पंक्ति जाणवी. तथा नव, दश, अग्यार, पांच, ठ, सात ने आठ ए सातमी श्रेणी जाणवी. इहां एकेकी श्रेणीए उपन्न उपन्न उपवास करतां सात श्रेणीमां त्रणसेने बाणु उपवासनी संख्या थाय ठे. अने एकेकी श्रेणीए सात सात पारणां करतां उगणपच्चाश पारणां थायठे. ए नडादिकतप श्रीतीर्थकरदेवे जणियाके० कहांठे. परंतु ए नडादिकतपनेविषे पारणां पूर्वोक्त पांचे तपनी परे प्रत्येके जाणवां; अने चतुर्विधपणु पण प्रत्येके जाणुं.

हवे जेथकी समस्त सुखनी संपदाउं थाय अथवा ए तपना आसेववाथकी एवी वस्तु कोइपण नथी के जे एनुं सेवन कखाथी न संपजे. अर्थात् सर्ववस्तुनी संपत्ति थाय, ते कारणे एनुं नाम पण सर्वसंपत्तिमुख नामा तप ठे. तेज कहेठे. मूलः—पडिवइयाएकविय, डगं डइक्काण जाव पन्नरस ॥ खमणेइमावसाउं, होइ तवो सबसं पत्ती ॥ ५५५ ॥ अर्थः—ए तप पम्वाथकी आरंजीने पडवानो एक उपवास करीए. बीजना दिवसथी बे उपवास करीए, बीजा पकना त्रीजना दिवसथी त्रण उपवास करीए; ते ज्यां सुधी ठेहेला पुनेमना अथवा अमावास्याना दिवसथी पन्नर उपवास करीए त्यांसुधी पन्नर पक थायठे अने एकशोने बीश उपवास थाय. ए तप कलपपकमां अथवा शुक्लपकमां करायठे. एमकरतां सर्वसंपत्तिनामा तप थायठे.

हवे रोहिणीतप कहेठे. मूलः—रोहिणिरिक्तविपोरो, हिणीतवे सत्तमासवरिसा ॥ सिरिवासुपुक्कापूआ, पुवं कीरइ अजत्तछो ॥५५६॥ अर्थः—सत्तावीश नक्षत्रठे तेमां प्रथम अश्विनीनक्षत्रथकी रोहिणी नामा नक्षत्र चोथुंठे; ते नक्षत्र जे दिवसे आवेते दिवसे रोहिणीनामक देवताविज्ञेय, तेना आराधवाने अर्थे सात वर्ष ने सात महिना सुधी श्रीवासुपूज्यजिनेश्वरनी प्रतिमानी प्रतिष्ठा पूजापूर्वक रोहिणी नक्षत्रना दिवसे उपवास करीने ए तप करीए. ॥ ५५६ ॥

हवे मीनएकादशीतप कहेठे. मूलः—एकारससुअदेवी, तवम्मि इकारसीइ मोणे

एवं ॥ कीरंति चउठेहिं सुअदेवीपूअणापुवं ॥५५४॥ अर्थः—अग्यार एकादशीसुधी श्रुतदेवीनी पूजापूर्वक मौनपणु धारण करी चउठ तपे करी श्रुतदेवी आराध वाने अर्थे शुक एकादशीए निरंतर ए तप करीए. उजमपो रुपाना घंट अगीयार तथा जातजातनां फल आपीए. ॥ ५५४ ॥

हवे सर्वगसुंदर नामा तप कहेठे. मूलः—सवंगसुंदरतवे, कृणंति जिएपूअखं तिनिधमपरा ॥ अणुववासे एगंतरं बिसेधवलपस्कंमि ॥५५५॥ अर्थः—ए तपना क रवाथकी समस्त अंगनेविषे प्रधान सुंदरपणु होय, ते कारणे एतुं नाम पण स र्वगसुंदरनामा तप ठे; अने एनेविषे आठ उपवास अने एकांतरे आबिल ते धव लके चोदरणापहनेविषे श्रीवीतरागनी पूजापूर्वक करे, अने क्हातिके कृमा मा र्वेव आर्क्षावादिक नियमनेविषे पण परिचय करे. ॥ ५५५ ॥

हवे निरुजसिख तप कहेठे. मूलः—एवं निरुजसिहोविदु, नवरं सो होइ सामले प र्के ॥ तम्मिय अहिउकीरइ, गिलाणपमिजागरणनियमा ॥५५६॥ अर्थः—एम निरु जसिह एटले निरोगपणानेविषे शिखा समान, एटले ज्यां ए तप होय त्यां रोग नहोय; अथवा निरुज एटले निरोगपणु तेहज ठे प्रधान फलनी विवहाए शिखा के चोटलीनी परे ज्यां, ते निरुजशिख एवे नामे तप जाणवुं. ए तपनेविषे पण पूर्वोक्त सर्वगसुंदर नामा तपनी परे आबिल अने उपवास एकांतरे करीए. नवरंके एटलुं विशेषजे ए तप सामलेके अंधारे पखवाहीए थाय, अने वली एने विषे ग्लाननी प्रति जागरणा वैयावच्च लक्षण, तेनुं अनियह होय एटलुं अधिक जाणवुं. ॥ ५५६ ॥

हवे परमनूषणतप कहेठे. मूलः—सो परमनूसणो होइ जस्स आर्यबिलाणि ब त्तीसं ॥ अंतरपारणयाइ, नूसणदाणंच देवस्त ॥५५७॥ अर्थः—ए तपना करवाथकी शक्र चक्रवर्त्ति आदिकनेविषे योग्य जे नूषण एवा हार कुंमल केयूरादिक अनेक आजरण पामीए, तेथी ए तपनुं नाम पण परमनूषणठे. एनेविषे बत्रीश आबि ल करवा, ते जो लागट करवानी समर्थाइ नथाय तो एकांतरितपणो पारणा क रीए. एम संपूर्ण तप करी पोतानी शक्तिने अनुसारे श्रीवीतरागदेवने योग्य मुगट तिलकादिक नूषण चढावीए. ॥ ५५७ ॥

हवे आयतिजनकतप कहेठे. मूलः—आयइजणगो चेंवं, नवरंसवासु धम्मकिरि यासु ॥ अणिगूहियबलवीरिय, पविच्छिजेहि सो कज्जो ॥ ५५८ ॥ अर्थः—आयति शब्दे करी परजव जाणवो. त्यां जे विशिष्टफलनो जनकके उपजावणहार तेथी एतुं नाम आयतिजनक कहीए. एमां पण पूर्वोक्त रीते बत्रीश आबिल लागट की

री शके नही तो एक दिवस आंबिल करी पारणु करीए. नवरके० एटलुं विशेष जे समस्त जे वंदनक, प्रतिक्रमण, स्वाध्याय, साधु साध्वीनुं वैयावञ्च, ते धर्मक्रिया नेविषे बल अने वीर्यनी प्रवृत्तिने जेणे अणिगृह्यिके० गोपवी नथी, पण तेणे करी सहितठे. एरीते ए तप करवुं. ॥ ५६१ ॥

हवे सौजाग्यकल्पवृक्ष नामा तप कहेठे. मूलः—एगंतरोववासा, सवरसं पारणांच चितंमि ॥ सोहगकप्यरुको, होइ तदादिक्कए दाणं ॥ ५६२ ॥ अर्थः—कल्पवृक्षनीपरे कल्पवृक्ष सौजाग्य फलनादाननेविषे कल्पवृक्ष समानते सौजाग्यकल्पवृक्ष कहीए. ए कांतर उपवास, एकाशणाने दिवसे सर्व रस पारणु कामगुणित जमवुं. ए चैत्र महि नानेविषे सौजाग्यकल्पवृक्ष एवे नामे तप होय ठे. त्यां साधु साध्वीने दान आपवुं.

बली कहेठे. मूलः—तवचरणसमत्तीए, कप्यतरू जिणपरोससत्तीए ॥ कायबो ना णाविह, फलविलसिरसाहियासहिउं ॥ ५६३ ॥ अर्थः—ए तपनुं चरणके० आसे ववुं तेने समासे एटले ए तप पूर्ण थये थके पोतानी शक्तिने अनुसारे एक थाल मां चोखाजुं कल्पवृक्ष करीने श्रीवीतराग आगल मूकीए, पण ते केहेवुं के नाणा विहके० नानाप्रकारनां फल तेणेकरीने विलसति जे शाखा तेणे युक्त होय ॥ ५६३ ॥

हवे तीर्थंकर मातृतपनीविधि कहेठे. मूलः—तिष्ठयरजणिपूआ, पुवं इकासणाइ स सेवा ॥ तिष्ठयरजणिनामग, तवंमि करींति नदवए ॥ ५६४ ॥ अर्थः—तीर्थंकरनी माता-ते नी पूजापूर्वक जाडवाद्युद सातमयकी मांमिने तेरश सुधी सात एकाशणां करवां ते सात वरस सुधी, कोइक कहेठे के त्रण वरस लागट सात सात एकाशणां करवां, पढी उ जमणु करवुं; तेमां प्रधान चोवीश पकवानना थाल आपवा; सपुत्र एटले जे पुत्र सहित होए तेवी चोवीश श्रावकाने जमाववुं; पीलां वस्त्र करी आपीए, उहव करीए ए जिनमातानामा तप ते जाडवा महीनामां करीए. ॥ ५६४ ॥

हवे समवसरण तप कहेठे. शरकाइति प्रसिद्धनाम ठे मूलः—एकासणाइएहिं, नदवयचउक्कगमिसोजसहिं ॥ होइ समोसरणतवो, तपूआपुवविहिएहिं ॥ ५६५ ॥ अर्थः—ए तप एकाशणादिके करीने एटले चार एकाशणां, चारनिवी, चार आंबिल, चार उपवास अने त्यां एक उंलीए एक एकाशणुं, उपर निवी, उपर आंबिल, पढी उपवास करवो. एम एक श्रेणी थाय. एवी चार उंली करीए तेवारे सोज दिवस थाय. तेमां जेजो उपवास पर्युषणाने दिवसे आवे तेवीरीते ए तप करवुं. एवीरीते समवसरण तप होयठे. तपूआके० ते समवसरणनी पूजापूर्वक चारवर्षपर्यंत कीधे ठते ए तपनेविषे सर्व मली चोशठ दिवस थाय. ए तप ते समवसरणना

एकेका द्वारनो आश्रय करीने प्रत्येक द्वारने स्थानके चारचार दिवसजुं तप करे ठे, तेथी द्वारका एवी एनी प्रसिद्धि ठे ॥ ५६७ ॥

हवे नंदीश्वरतप कहेठे. मूलः—नंदीसरपडपूआ, निययसामञ्जरिसतवचरणा होइ अमावस्ततवो, अमावसावासरुद्धि ठे ॥ ५६८ ॥ अर्थः—नंदीश्वर द्वीपसंबंधी जे प्रासाद ते पट उपर लखीने नंदीश्वरना पटनी पूजापूर्वक निययके० पोतानी समर्थाइ सरखुं तप करवुं; अने दीवालीनी अमावास्याथकी आरंजी उपवास करीए; ए अमावास्याए तप उपवास लक्षण करवुं; तेथी ए अमावासी लक्षण तप कहेवाय ठे. ए तप सातवर्षपर्यंत थायठे. अमावास्यानो वासरके० दिवस तेनेविषे उद्दिष्टके० कथुंठे. एनेविषे बावन उपवास, उजमणो बावन वस्तु फल देवां, नंदीश्वर द्वीपनी पूजा करवी. ॥ ५६९ ॥

हवे पुंमरीकतप कहेठे. मूलः—सिरिपुंमरीयनामग, तवंमि एकासणाइ कायवं॥ चित्तस्स पुत्तिमाए, पूएअवातप्यडिमा ॥ ५७० ॥ अर्थः—श्री पुंमरीक नामे जे तप तेनेविषे एकाशणादिक तप करीए. ते चैत्री पूनेमना दिवसे करीए. एम एकाशणु आदेदेइने उपवासपर्यंत बारवर्ष लगण लागट करीए. एक कहे ठे के सात वरस करीए; ते वरसो वरस बार उपवास अने तिहां पुंमरीकने केवलज्ञान उपन्युं, ते कारणे तेनी प्रतिमा पूजवी. ॥ ५७१ ॥

हवे अक्षयनिधितप कहेठे. मूलः—देवगवविअकलसो, जो पुन्नो अक्षयाणमु छीए ॥ जो तत्तसत्तसरिखो, तवो तमस्सयनिहिंबित्ति ॥ ५७२ ॥ अर्थः—श्रीजिनदेव आगले छुन मुहूर्त्ते कलश थापी दर दिवसे मूर्तीनर चोखा नाखतां जे दिवसे कलश पूराणो, ते दिवसे पोतानी शक्तिने अनुसारे एकाशणु व्याशणु करीए. ए तपने अक्षयनिधितप, एवं गीतार्थ कहेठे. इहां ए आम्नायठे के पर्युषणाथकी पन्नर दिवस आगल ए तप मांमीए; पढी अथवा अधिके दिवसे मुहूर्त्ते जोइने पारणां करवां, पढी वासक्रेपादिक विधिपूर्वक अविच्छिन्नधाराए संपूर्ण कलश करी उपाडी ए, अने जिन आगल धरीए. ॥ ५७३ ॥

हवे चंडायणतप ते थवमथ्य वज्रमथ्यना जेदे करी बे प्रकारे कहेठे. मूलः—वड्ड इ जहाकलाए, एकाक्का एणुवासरं चंदो॥ संपुसोसंपुज्जइ, जासयजकलाइ पव्वेमि ५७४ ॥ अर्थः—जेम चंडमा एकेक कलाए करीने वृद्धि पामेठे, पडवाए बीजे, त्रीजे, एम कलाए वधतो जाय, ते ज्यांसुधी समस्त कलाए करी पूर्ण पूनेमने दिवसे थाय. मूलः—तह पडिवयायइक्को, कवलो बिइआइपुसिमा जाव॥ इक्किक्कवज्जुड्डी, जा

तेसिं होइ पन्नरसगं ॥५७०॥ अर्थः—पूर्वोक्त चंडमानी वृद्धि पामती कलानी पेरे पडवा ए एक कवल, बीजना दिवसे बे कवल, एम वधारतां पूनेमना दिवसे पन्नर कवल, एरीते चांडणे पखवामीए एकेका कवलनी वृद्धि करतां ज्यांसुधी पन्नर कवल थाय.

मूलः—एकेकंकिएहंमिय, परकंमि कलं जहा ससी मुयइ ॥ कवलंवि तहा मुच्चइ, जामावस्ताइसोएको ॥ ५७१ ॥ अर्थः—अंधारा पखवामीआनेविषे चंडमा एकेक कलाए दररोज हीन थतो जाय ठे, तेम अंधारा पढमांहे पडवाना दिवसे पन्नर कवल छेइ बीजनादिवसे चउद कवल लीए, एम त्रीजे तेर कवल, एरीते दररोज एकेक कवल मूकतां अमावास्याए एक कवलनो आधार करे. ॥५७१॥

मूलः—एसा चंडप्यडिमा, जवमश्चा मासमित्तपरिमाणा ॥ एहिंदु वज्जमसं, मास प्पमिं पवरकामि ॥ ५७२ ॥ ए चंडनामे प्रतिमा जे यवमथ्य, ते मात्र एक मास प्रमाण कही. एहिंदुके० हवे वज्जमथ्य मास प्रतिमा कहीछुं. यवमथ्य चंडायणने उजमणे रूपानो चंडमा अने सोनाना वत्रीश यव आपीए. ॥५७२॥

हवे वज्जमथ्य चंडायण ते आवी रीते. मूलः—पन्नरसपमिवयाए, एकगहाणीइ जावमावस्ता॥एकेणं कवलेणं, जाया तह पडिवयावि सिआ ॥५७३॥ अर्थः—अंधारे पखवाडे पडवाना दिवसे पन्नर कवल, पढी बीजना दिवसे चउद कवल, त्रीजना तेर कवल. एम एकेकनी हाणी करतां ज्यां अमावास्या थाय त्यां एक कवल होय. तेम आगल चांदरणे पखवाडे पडवाने दिवसे एक कवल होय. ॥ ५७३ ॥

मूलः—बीयाइयासुइक्कग, बुड्डी जा पुंन्निमाइपन्नरस ॥ जवमश्चवमक्काउं, दोविपडि माउजणियाउं ॥ ५७४ ॥ अर्थः—पढी बीज आवेदेइने जे तिथीउ आवे त्यां एके क कवलनी वृद्धि करतां जउं, ते जेवारे पूनेमनो दिवस आवे तेवारे पन्नर कवलनो आधार थाय. एटले यवमथ्य ने वज्जमथ्य ए बेउ प्रतिमा जणियाके० कही. ए वज्जमथ्यने उजमणे रूपानो चंडमा अने वज्ज आपवां. ॥५७४॥

हवे दाति संख्या प्रतिमा त्रण गाथाए करी कहेठे. मूलः—दिवसे दिवसे एगा दत्ती पढमंमि सत्तगे गिश्चा ॥ वड्डइ दत्तीसहस तगेण जा सत्तसत्तमए ॥५७५॥ अर्थः—दिवस दिवसनेविषे एकेक दाती ते पढमके० पहेला सातकाने विषे गिश्चाके० लेवी. एम अन्नना ग्रहणथकी पाणीनी दाती पण एकेकज सात दिवस सुधी लेवी, पढी सातका सातकासाथे दातीनी पण वड्डइके० वृद्धि करवी. एटले बीजे सातके दिवसे दिवसे बे बे दाती लेवी. एम त्रीजे सात के सातदिवससुधी त्रण त्रण दा

તી લેવી, તે જ્યાંસુધી સાતમે સાતકે સાત સાત દાતી દિવસે દિવસે લેવાય, ત્યાંસુધી જાણવી. ॥ ૫૭૫ ॥

મૂલ:-શુવન્નવાસરેહિં, હોઈ સ્મા સત્તસત્તમીપડિમા ॥ અષ્ઠમિયાનવનવ મિયાયદસદસમિયા ચેવ ॥ ૫૭૬ ॥ અર્થ:-સાતો સતીયું ઝંગણપચાશ દિવસે સત્તમી પ્રતિમા હોય. હવે આગલ અષ્ઠમઅષ્ઠમિયા, નવમનવમિયા અને દસમદસમિયા એવનામે ત્રણ પ્રતિમાનેવિષે જે હોય તે કહેહે. ॥૫૭૬॥

મૂલ:-નવરં વઢૂઈ દત્તી, સદ્અષ્ઠગનવગદસગવુઢૂઈહિં ॥ ચઠસઠીફાસી, સયંચદિ વસાણિમાસુક્રમા ॥ ૫૭૭ ॥ અર્થ:-નવરંકે ૦૬૮૯૦ વિશેષ જે સ્માં દાતી તે વઢૂઈ કે ૦ વધે તે આવીરીતે કે સદ્અષ્ઠગકે ૦ આઠકા નવકા ને દશકા સાથે જેમ એની વૃદ્ધિ તેમ દાતીની પણ વૃદ્ધિ થાય, તેમાં આઠમી પ્રતિમાએ ઢેલા આઠે દિવસે આઠ આઠ દાતી લેવી, એમ નવમનવમિકાએ ઢેલા નવે દિવસ સુધી નવ નવ દાતી લેવી તથા દસમદસમિકાએ ઢેલા દશ દિવસસુધી દશ દશ દાતી લેવી. ॥૫૭૭॥

હવે એનેવિષે દિવસની સંખ્યા કેટલી થાય? તે કહેહે. આઠો અઠયું ચોસઠ દિવસ અષ્ઠઅષ્ઠમી પ્રતિમાનેવિષે થાય. એમ નવે નવે એકયાશી દિવસ નવમ નવમિકા પ્રતિમાનેવિષે થાય, અને દશમ દશમિકાના એકશો દિવસ પૂર્ણઅનુક્રમે થાય. એ દાતીની સંખ્યા સૂત્રકારે અંતગમદશાંગને અનિપ્રાયે કહીહે. ત્યાં પણ એમજ કહ્યુંહે, અને વ્યવહાર જાણના ન્યાયથી તો સિત્તેર પ્રમુખ દિવસ થાયહે; અને દાતીની સંખ્યા વૃત્તિકારે એમ કહીહે. સત્તસત્તમિયા એ પહેલી પ્રતિમાએ એકશોને ઠંઠુ દાતી થાય, એમ બીજીએ બશેને અઠાશી થાય, ત્રીજીએ ચારશેને પાંચ થાય, ચોથીએ પાંચશેને પચાશ થાયહે. અને એ ચારે પ્રતિમાના મલી નવમાસ ને ચોવીશ દિવસની સંખ્યા થાયહે, અને ચઠદશેને ઝંગણચાલીશ દાતીની સંખ્યા થાયહે. યદુક્તે॥ચઠવીસદિવસ અદિઆ, નવમાસાસવ્વફલદિવસાણિ॥ચઠદસયાગુણ યાલા, દત્તીણં દવઈ સ્દસંસ્વા॥?

હવે વર્ધમાનઆંબિલ નામા તપ બે ગાથાએ કરી કહેહે. મૂલ:-આગાડ્યાણિઆ યંબિલાણિ ફિક્કિવુઢૂઈમંતાણિ ॥ પશંતઅપ્પત્તછાણિ જાવ પુત્તં સયં તેસિં ॥૫૭૮॥ એયં આર્યંબિલવદમાણ નામં મહા તવચ્ચરણં ॥ વરિસાણિ ફલ ચઠદસ, માસતિગં વીસદિવસોણિ ॥ ૫૭૯ ॥ અર્થ:-એક આદેવેડેને આંબિલ એકેક વૃદ્ધિમંતકે ૦ વધતા હોય. સ્માં એ જાવહે જે પ્રથમ એક આંબિલ, પઠી એક ડપવાસ, પઠી બે આંબિલ વલી એક ડપવાસ, પઠી ત્રણ આંબિલ વલી એક ડપવાસ; એમ વધતાં ઢેહેલે એકસો આંબિલ કરીને તેને પારણે એક ડપવાસ કરે; એમ સર્વમલી એકશો ડપવાસ થાય

अने पांच हजार ने पञ्चाश आंबिल थाय. ए वर्द्धमानआंबिल नामा महातपनुं आसेवन करवुं; ते चउदवर्ष त्रण मास ने उपर वीश दिवसे पूर्ण थायढे. ॥७४८॥

हवे गुणरत्नसंवत्सरनामा तप ते सात गाथाए करी कहेने. मूलः—गुणरयण वञ्जरमि सोलसमासा हवति तवचरणे ॥ एगंतरोववासा, पढमे मासमि का यवा ॥ ५८० अर्थः—गुणरत्नसंवत्सर नामा तप ते सोल माससुधी आसेववुं, त्यां पहेला महीनानेविषे एकांतरे उपवास करवा. ॥५८०॥

मूलः—गायवं उक्कडआसणेण दिवसे निसाइ पुण निच्चं ॥ वीरासणिएण तद्वा, दोअव मवावडेणच ॥ ५८१ ॥ अर्थः—गायवंके ० रहेवुं, उकडू आसणे दिवसनेविषे अने वली रात्रीने विषे तो सदाइ वीरासणिके ० वीरासने रहेवुं अने अप्रावृतके ० वस्त्ररहित थवुं.

मूलः—बीयाइसुमासेसुं, कुळाएगुत्तराइबुड्डीए ॥ जा सोलसमेसोलस, उपवासा हुं ति मासमि ॥ ५८२ ॥ अर्थः—हवे बीजा महीना प्रमुखनेविषे जे करवुं ते कहे ढे. एकोत्तरादिकनी वुड्डीए उपवास करवा ते ज्यांसुधी सोलमे महीने सोल उप वास थाय त्यांसुधी करवा. इहां ए जावार्थ ढे के पहेलामासे एक एक उपवास करीने उपर पारणु करीए, बीजा मासे बे बे उपवास ने पारणु, त्रीजा मासे त्रण त्रण उपवास ने पारणु करीए, चोथा मासे चार चार उपवासने पारणु करीए. तेवारे चोथा आखा महीनामां चोवीश उपवास ने ठ दिवस पारणांना थायढे, एम मासेमासे चढताचढता उपवासने उपपारणु ते यावत् सोल मासपर्यंत करवा.

हवे उपवासनी संख्या अने दिवसनी संख्या ते अन्य कर्तृकी गाथाये देखाडे ढे. उक्तंच ॥ पन्नरस वीस चउवीस चैव चउवीसपन्नवीसाय ॥ चउवीसएगवीसा, चउवीसासचवीसाय ॥ १ ॥ अर्थः—पन्नर, वीश, चोवीश, चोवीश, पचीश चोवी श, एकवीश चोवीश, सत्तावीश, ॥ १ ॥ उक्तंच ॥ तीसात्तिचीसावय, चउवीसठवी सअछवीसाय ॥ तीसाबत्तीसाविय, सोल समासेसु तवदिवसा ॥ २ ॥ अर्थः—त्रीश, तेत्रीश, चउवीश, ठवीश, अछावीश, त्रीश, ने बत्रीश. ए अतुकमे सोल महीना नेविषे एटला तपना दिवसो थायढे. ॥२॥ हवे पारणांना दिवसो महीना महीना आश्री कहेढे. उक्तंच ॥ पन्नरसदसछठपं चचउरपंचसुयतिन्निन्निति ॥ पंचसु दो दोय तद्वा, सोलसमासेसुं पारणगा ॥३॥ अर्थः—पन्नर, दश, आठ, ठ, पांच; चार, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, त्रण, बे, बे, बे, बे, बे, ए सोल महीनानां पारणां जाणवां. जे महीने अष्टमादिक तपना दिवस पूराय नही तेवारे आगला मही नाना दिवसो जेवा. ॥ ३ ॥

हवे अनुष्ठान प्रकारे सर्व दिनमान कहेढे. मूलः—जं पढमंगमि मासे, तमणुछा
णं समग्रमासेसु ॥ पंचसयाइदिणाणं, वीसूणाईइमम्मि तवे ॥५८३॥ अर्थः—जे प्रथ
ममासनेविषे अनुष्ठान कहुं तेहज अनुष्ठान समग्रमासनेविषे आय. पांचशे दि
वस वीशे उणा, तेवारे चारशे ऐसी दिवस ए गुणरयणसंवत्सरतपनेविषे आयढे.
इहां गुणरत्न एवुं नामसार्थकज ढे परंतु निरर्थक नथी, केमके निर्झरादिक जे
गुण—तद्रूप जे रत्न—ते जेनेविषेढे; माटे गुणरत्नसंवत्सर ते सत्रिहाइ संवत्सरे एट
जे एक संवत्सरने तेना उपर वली एक संवत्सरनो त्रीजो नाग एटजे बधा मली
सोल महीने पूर्ण आय. तेथी गुणरयणसंवत्सर कहीए. ॥ ५८३ ॥

हवे प्रवचनरूप समुद्र ते अपारढे, त्यां जे तप कहांढे तेपण घणां कहांढे, अने
तेना आसेवनार पण खंदक प्रमुख पुरुष विशेष घणा साजलीए ढइए, ते जूदा जूदा
केटला कहिए? परंतु दिशि मात्र देखाडीने हवे शेष तपो विशेषतुं अतिदेश कहीएढेए.

मूलः—तह अंगोवंगाणं, चिइवंदणपंचमंगलाईणं ॥ उवहाणाइ जहाविहि, ह
वंति नेयाणि तह समया ॥५८४॥ अर्थः—तथा शब्द समुच्चयने अर्थेढे, अंग जे आ
चारांगादिक अने उपांग जे उववाई प्रमुख, चैत्यवंदना, इरियाविहि, शक्रस्तव, स्था
पना, अरिहंतनी स्तवना, नामार्हंतनी स्तवना, श्रुतस्तव, सिद्धस्तव रूप पंचमंगला
दिकना उपधानादिक, आदि शब्द थकी अनेरा पण तपना विशेष जे ढे ते जे वि
धिए होय ते सर्व सिद्धांत थकी जाणवा. एम त्रेस्तव गाथाए करी तपना जेव
वखाण्या, तथा विधिप्रपाते योगविधि तपोरत्नमालिका, इत्यादिक शास्त्रांतरथकी
अनेरा तपो जाणवां. ॥ ५८४ ॥ इति गाथा त्रिषष्टिकार्थ ॥

अवतरणः—पायालंकलसति एटले पाताल कलशनी वक्तव्यतानुं बडोने बहोते
रमुं धार कहेढे. मूलः—पण नउइ सहस्साइ, उंगाहिताचउदिसिं लवणं ॥ चउरो
लिंजरसंवाण संठिया हुंति पायाला ॥ ५८५ ॥ अर्थः—लवणसमुद्र बे लाख योज
न विस्तारेढे, ते लवणसमुद्रनी चारेदिशाए जंबु द्वीपनी जगतिथकी पंचाणु हजार
योजन अवगाहिए, त्यां बहु मध्यदेशे चार अलिंजरके० महोदुं मटकुं—तेना
संस्थाने संस्थितके० रद्यांढे, एवा चार पातालकलश होयढे. ॥ ५८५ ॥

हवे ए चारेनां नाम ने ठीकरी एनुं जाडपणु कहेढे. मूलः—वलयामुहकेयूरे
जुयगे तह ईसरेय बोधवे ॥ सववईरायाणं, कुधाएएसिदससइया ॥५८६॥ जोयण
सहस्सदसगं, मूले उवरिंच होइ विडिन्ना ॥ मझेयसयसहस्सं, तिनियमित्तंच ऊगाढा
॥५८६॥ अर्थः—एक वलयमुख अथवा वडवामुख, बीछुं केयूर, त्रीछुं शुतक, तेमं

ચોથું શ્વર એવે નામે ચાર કલશહે. તે બોધવા કે જાણવા. સર્વ વજ્રરત્નમય એવી
 એની ઊંકરી તે હજાર યોજન જાડીહે; એનું પ્રમાણ કહેહે. એક પ્રદેશની શ્રેણીયકી
 વિષ્કંજે વધતાં વધતાં મૂલમાં અને ઉપરે દશ હજાર યોજન, એમ વધતાં વધતાં
 મધ્યવિચાલે શતસહસ્ર એટલે લાઘ્ય યોજન પ્રમાણ, અને તિત્તિયમિત્તંકે તેટલી
 માત્રાએ લાઘ્ય યોજન પ્રમાણ નૂમિકામાંહે ળગાઠકે સૂચ્યાહે. ઉપરે પણ દશ હ
 જાર યોજનને વિસ્તારે હે. ॥૫૮૬॥૫૮૭॥

હવે એને આશ્રિત દેવો જે હે તેમની સ્થિતિ અને તેમનાં નામ કહેહે. મૂલ:-પણિ
 ઝવમર્દિશ્ચ, એસિં અ હર્વર્મુરાડણમો ॥ કાલેયમહાકાલે, બેલંબપર્જનજણેચવ ॥
 ॥૫૮૮॥ અર્થ:-એક પલ્લોપમની સ્થિતિના ધરનાર એના અધિપતિ તે ઇણમોકે
 હવે કહોએઢે. તેમાં પૂર્વદિશાએ કાલ, દક્ષિણદિશાએ મહાકાલ, પશ્ચિમે બેલંબ, અને
 ઉત્તરે પ્રર્જન. એ પાતાલ કલશના ધણી જે ચાર દેવતા હે તેમનાં નામ કહ્યાં

હવે લઘુપાતાલ કલશની વક્તવ્યતા કહેહે. મૂલ:-અન્ને વિય પાયાલા, સુહાલિ.
 જરગસંતિઆ જવણે ॥ અષ્ટસયાચુલસીઆ, સત્તસહસ્તાય સર્વેસિં ॥૫૮૯॥ અર્થ:-અ
 નેરા પણ પાતાલ કલશહે તે સુહુકે ન્દાના આલિંજરકે મટકા તેના સંસ્થાને જવ
 ણ સમુદ્ધનેવિષે હે. હ્યાં એ જાવજે જેમ પંચાણુહજાર યોજન જંબુદ્વીપની જગતી
 થકી આઘા જડ્યે તેમ જવણસમુદ્ધની જગતિથકી પણ પંચાણુહજાર યોજન ઝ
 રહ્યાં આવીએ; ત્યાં વચમાં દશહજાર યોજન વિસ્તારે ચક્રવાલ પ્રદેશે મહોટા ક
 લશ કહ્યા. તે બેહુને આંતરે બલી ન્દાના કલશહે એટલે એ ચારે કલશાએ જેટલી
 નૂમિકા રુંધી હે તે મૂકીને વચમાં સર્વ સાતહજાર આઠશેને ચોરાશી કલશા હે.
 હવે એની નવ પંક્તિ મહોટા કલશના મુલથકી બોજા મુલસુધી હે, તેમાં પહે
 લી પંક્તિએ બશેને પન્નર, બીજી પંક્તિએ બશેને શોલ. એમ પરિધિ જેમ જેમ વધે તે
 મ તેમ એકેક કલશ પણ પંક્તિએ વધે; તે જ્યાંસુધી નવમી પંક્તિ ત્યાંસુધી વસેને ત્રે
 વીશ થયા. એ નવે પંક્તિનો સરવાલો કરતાં એકેક મહોટા કલશનેવિષે ળગણીશે
 ને એકોત્તર કલશ થાયહે. એ ચાર કલશે કરી ચતુરુણા કલાથી પૂર્વેક સાત હ
 જાર આઠસેને ચોરાશી થાય. એ ન્દાના કલશોના અધિપતિ જે દેવતા, તેમની આશુ
 સ્થિતિ અર્ધે પલ્લોપમ હોયહે. ॥ ૫૮૯ ॥

હવે એના વિસ્તારનું પ્રમાણ કહેહે. મૂલ:-જોયણસયવિહિન્ના, મૂલુવરિં દસસ
 યાણિમર્જમિ ॥ ળગાઢાયસહસ્તં, દસજોયણિયાયસિંકુહો ॥૫૯૦॥ અર્થ:-મહોટા
 જે ચાર કલશા કહ્યા તેથકી એ ન્દાના કલશા શોમા અંશે હોય, તેવારેશો યોજન

ने विस्तारे मूले अने उपरे ठे, तथा एक हजार योजन विचाले; एम जूमिमाहे ह
जार योजन अवगाढ ठे, अने दश योजननी कुड्डोके० ठीकरी जामीने. ॥५९०॥

हवे समस्त कलशनेविषे वायुप्रमुखनी स्थिति कहेले. मूलः—पायालाणविजागा,
सद्वाणवि तिन्नितिन्नि बोधवा ॥ द्विचिमनागे वाऊ मझेवाऊअउदगंच ॥५९१॥ उव
रिं उदगं जणिअं, पढमगबीएसु वाउसंखुजिउ ॥ उढुंवामे उदगं, परिवहइ जलनि
ही खुजिउ ॥५९२॥ अर्थः— सर्व पाताल कलशाना त्रण त्रण विजाग बोधवाके०
जाणवा. त्यां महोटा पाताल कलशा तेने एकने जागे तेत्रीश हजार त्रणसे ते
त्रीश योजन अने एक योजननो त्रीजो जाग उपर, अने न्हाना कलशने त्रणसे
तेत्रीश योजन अने उपर एक योजननो त्रीजो जाग, एटली जग्यामां समस्त कल
शानेविषे अनेक प्रकारना वायु संमूर्छाएले, अने क्कोज पण पामेले. जेम मनुष्या
विकना उदरमां श्वास वात संमूर्छेले अने क्कोज पण पामेले, तेम त्यांपण जे वारे
महोटा कलशानेविषे वायु क्कोज पामे तेवारे जगना स्वजावथकी न्हाना कल
शानेविषे पण वायु क्कोज पामे, अने ते वारे वेली, गाठ गाठ उंची वधे. एम समस्त
कलशानेविषे पूर्वोक्त त्रण जागमाहेला हेवला जागनेविषे वायु होय अने मझे
के० विञ्जला जागमां पूर्वोक्त योजनना प्रमाणनेविषे वायु अने जल होय; तथा उ
परला त्रीजा जागनेविषे केवल पाणी जणियंके० कहुं ठे. पहेला जाग अने बीजा
जागनो वायु जेवारे खोच्यो एटले उठल्यो थको उठंके० उंचो चाले तेवारे पाणीने
वमेके० नाखे तेथी जलनिधिके० समुद्र पण क्कोच्यो थको समुद्रनुं जल पण वधे. ॥५९३॥

हवे उपशमे वाये जे थाय ते कहेले. मूलः—परिसंतिअंमि पवणे, पुणरवि उदगं
तमेव संताणं ॥ वढेइ तेण उदही, परिहा यणु कमेणंवा ॥५९४॥ अर्थः—परिसंस्थि
तके० वली समस्त प्रकारे वायु उपशमे तेवारे वली तेहीज उदक तेज संस्थाने ते फरी
कलशामाहे पाळुं प्रवेश करे; ते कारण माटे अनुक्रमे करी हियमान तथा वधे त्यारे
जल क्कोज पामे ते अहोरात्रे नियत काळे बे वखत अने पढमाहे चतुर्दशी प्रमुख
तिथीनेविषे पण अनुक्रमेकरीने वृद्धि दानी थाय. ॥५९५॥ इति गाथा सप्तकार्य.

अवतरणः—आहारगसरुवंति एटले आहारक शरीर करे तेना स्वरूपनुं बशे
ने तद्दोतेरमुं द्वार कहेले. मूलः—समउ जदन्नमंतर, मुक्कोसेणं तु जावढम्मासा ॥
आहारसरीराणं, उक्कोसेणं नवसदस्सा ॥५९६॥ अर्थः—आहारक शरीर एकवार की
धुं अने वली कार्यना वशथकी करे तो जघन्यथी एक समयनो आंतरो पडे, अ
ने उत्कृष्ट तो ज्यां लगे ठमहीना अने जीवसमासमाहे वरस पृथक्त्व कहुं

હે તે મતાંતર જાણું. આહારક શરીરવાલા કરનાર ઠલ્કણે સમ કાજે નવ હંજા ર લગ્યમાન થાય. અને જથ્થાથી એક બે ત્રણ હોય; ॥ ૫૯૪ ॥

હવે સંસારમાં વસતો જીવ જેટલા વચ્ચત આહારક શરીર કરે તે કહેહે. મૂલ ચત્તારિય વારાઠ, ચઠવસ પુઠીકરેઃ આહારે ॥ સંસારમાં વસંતો, એગનવે ડુભિવારાઠ ૫૯૫ અર્થ:-ચારવચ્ચત ચઠવપૂર્વનો ધારક મુનિરાજ આહારક શરીર કરે. શેષ શ્રુત ના ધરનારને એ આહારક શરીર કરવાની શક્તિ ન હોય, તેથી ચઠવપૂર્વધરનું ગ્રહણ કહ્યું, અને સંસારમાં વસતો એક જનવેવિષે બે વચ્ચત આહારક શરીર કરે. હવે આ નિહ્યતેકે પ્રયોજનના વશથકી કરીએ, નવું શરીર નીપજાવીએ તે આહારક કહીએ.

તેથી તેજ પ્રયોજન દેવાહેહે. મૂલ:-તિલ્લયરિદિદંસણભમ્ભોવગદ્દણદેવંવા સંસયબુદ્ધેયઠં, ગમણં જિણપાયમૂલંભિ ॥ ૫૯૬ ॥ અર્થ:-સમસ્ત લોકને આશ્ચર્ય ની ઠપજાવણદ્વાર અષ્ટ મહાપ્રતિદ્યાર્ય પ્રમુખ શ્રી તીર્થકરની રૂઢિ તે જોવાને અર્થે આશ્ચર્ય ઠપન્યાયકા અથવા તેવા તેવા નવા અર્થે તેના લેવાને કારણે અથવા કોઈ એક અતિ ગદ્દનાર્થનો સંવેદ ઠપન્યે થકે તેનો નિશ્ચે કરવાને અર્થે કો એક મહાવિદેહનો વાસી શ્રી વીતરગના ચરણકમલને આગલ આહારક શરીર કરી પદોંચે, પઠી નગવંતને દેસી સમસ્ત પોતાનું કાર્ય કીધે ઠટે વલી તે પૂર્વ પ્રવેશે જે આદારીક શરીર ઠાપણનીપરે મૂક્યું હતું તે, પોતાના પ્રદેશની જાલીબદ્દ તેજ અવંસ્યાએ થકો માગી લીધેલા ઠપકરણનીપરે આહારક શરીર મૂકી મૂલગા પ્રવેશના સમૂહનેવિષે પ્રવેશ કરે. એના પ્રારંજ અને મૂકવાના કાલમુધી અંતરમુદ્દ ને જાણું, ॥ ૫૯૬ ॥ ઇતિ ગાથા ત્રયાર્થ ॥

અવતરણ:-દેસાઅણારિયત્તિ એટલે અનાર્થદેશોના નામોનું બસે ને ચુમોત્તેરમું દાર કહેહે. મૂલ:-સગજવણસવરબબ્બર, કાયમુરુંદુહગોણપક્કણયા ॥ અરવાગહો યરોમય, પારસલસલાસિઆ ચેવ ॥ ૫૯૭ ॥ હંવિલયલઠસબુક્કસ, નિલ્લધપુલિદ કુંચનમરુદ્ધા ॥ કોપાવચીણવંચુઅ, માલવદવિહાકુલજાય ॥ ૫૯૮ ॥ કેક્કયકિરા યદ્યમુદ્દ, સ્વરમુદ્દગયતુરયમિંદપમુદ્દાય ॥ હ્યકન્નાગયકન્ના, અન્નેવિ અણારિયા બં હવે ॥ ૫૯૯ ॥ પાવાયવંનકમ્મા, અણારિયાનિગ્ધિણા નિરણુતાવિ ॥ ધમ્મુત્તિઅસ્કરા ડ, સુણેવિનનક્કણતાણ ॥ ૬૦૦ ॥ અર્થ:-શકદેશ, યવનદેશ, શવરદેશ, બાબર દેશ, કાય, મુરુંદ, ઠદ્દ, ગોણ, આસ્થાનક, દુણ, રોમક, પારસ, સ્વસ, કૌશીક, હંવિલ, જલકુશ, બુક્કસ, નિલ્લ, અંબ્ર, પુલિદ, કૌંચ, ત્રમરુચી, કપોત, ચીણ, વંચું ક, માલવ, હંવિન, કુંજાર્ય, કૈકેય, કિરાત, હ્યમુલ, સ્વરમુલ, ગજમુલ, તુરંગમુ

ख, मिठमुख, ह्यकर्ण, गजकर्ण, ए सिवाय बीजा पण अनार्य आयातके० एय एटले धर्म थकी जे दूर थया एटले आर्य थकी विपरीत ते अनार्य जाणवा. ए अपेय वस्तुना पान करनार, अन्नकृना जह्म करनार, अगम्य गमनना करनार. शास्त्रमांहे जे निषेध एवी वेष जाणा आचारादिकना करनार एवा अनार्य देश ते बह्वेके० घणाळे, वली ते केवाळे ? तोके महा पापना करनार, प्रचम रौद्रकर्मने विषे तत्पर एवा अनार्य निग्वणाके० अत्यंत निर्दय; पाप करीने पढी अनुताप न करे, जेने धर्म एवा अह्मर पण सांजल्यामां आव्या नथी. इतिगाथाचतुष्टयार्थ ॥

अवतरणः—आयरियदेसति एटले आर्य देशोना नामोतुं बसेने पंचोत्तरमुं द्वार कहेळे. मूलः—रायगिहमगह चंपा, अंगा तहं तामलिचवंगाया ॥ कंचणपुरं कलिंगा, बाणारसिचेवकासीया ॥ ६०१ ॥ अर्थः—एक राजगृहनगर ने मगधदेश, बीजी चं पानगरी ने अंगदेश, तेमज त्रीजी तामलिसानगरी ने वंगदेश, चोथुं कांचनपुरनगर ने कलिंग देश, पांचमुं बाणारसीनगर ने काशीदेश. ॥ ६०१ ॥

मूलः—साकेय कोसलागय, पुरंच कुरुसोरियं कुसघ्नय ॥ कंपिष्ठं पंचालं, अहिबता जंगला चेव ॥ ६०२ ॥ अर्थः—बछी साकेतनगरी ने कोशलदेश. सातमुं गजपुरनगर ने कुरुदेश, आठमुं सौरिपुरनगर ने कुशावर्चदेश, नवमी कंपिलनगरी ने पंचालदेश, दशमी अहिबता नगरी ने जंगलदेश. ॥ ६०२ ॥

मूलः—बारवर्ष्य सुरघा, महिल विदेहाय वल्लकोसंबी ॥ नंदिपुरं संमिल्ला, जहिल पुरमेव मलयाय ॥ ६०३ ॥ अर्थः—अग्यारमी द्वारावतिनगरी ने सौरतदेश, बारमी मिथुलानगरी विदेहदेश, तेरमी कोसंबीनगरी ने वल्लदेश. चठमुं नंदनपुरनगर ने शंमिल्यदेश, पन्नरमुं जहिलपुरनगर ने मलयदेश. ॥ ६०३ ॥

मूलः—वड्राड मल्ल वरुणा, मल्ला तहं मुत्तियावडसल्ला ॥ सुत्तीमईयचेई, वीयजयं सिंधुसोवीरा ॥ ६०४ ॥ अर्थः—सोलमुं मल्लनगर ने वैराटदेश, सत्तरमी वरुणनगरी ने अल्लदेश, अठारमी मुत्तिकावतीनगरी ने दशार्णदेश, उगणीशमी शुक्तिमतिनगरी ने चेदिदेश, वीशमुं वीतजयनगर ने सिंधुसौवीरदेश. ॥ ६०४ ॥

मूलः—महुराय सूरसेणा, पांवा जंगीयमासपुरिवट्टा ॥ सावड्डी अकुणाला, कोडी वरिसं च लाटाय ॥ ६०५ ॥ अर्थः—एकवीशमी मथुरानगरी ने सूरसेनदेश, बावीशमी पापानगरी ने जंगीदेश, त्रेवीशमी मासपुरीनगरी ने वत्तीदेश, चोवीशमी आवस्तिनगरी ने कुणालादेश, पचीशमुं कोटीवर्षनगर ने लाटदेश. ॥ ६०५ ॥

मूलः—सेयंबियाथिनयरी, केइय अहं च अयरियं जणियं ॥ जह्मपत्तिजिणाणं,

चक्षीणं रामकिण्णं ॥ ६०६ ॥ अर्थः—पढी श्वेतबिकानगरी ने कैकेयदेश, ए अर्धो आर्यदेश कह्योले, ज्यां जिनके० तीर्थकर, चक्रवर्त्ति, बलदेव, वासुदेव प्रमुख उत्तम पुरुषोनुं उपजवुंढे ते आर्यदेश जाणवा. ते साढीपचीश देशले तेमनां नाम कह्यां. ए बहुश्रुत संपदाए प्रमाणले, अने आवश्यकनी चूर्णिमां एवी-व्यवस्था कह्योले के जे जुगलीआना खेत्रे हकारादि नीतिथाय ते आर्य, एटले नरतखेत्रवर्त्ति तेहज आर्य अने उपलक्षणयकी महाविदेहना अंतवर्त्ति विजय मथ्य खंडादिकनेविषे ले ते. पण आर्य जाणवा. ॥ ६०६ ॥ इति गाथा षट्कार्थ ॥

अवतरणः—सिद्धएगतीसगुणात्ति एटले सिद्धना एकत्रीशगुणोनुं बशेने ठोतेरमुं द्वार कहेले. मूलः—नवदरसणंमि चत्वारिआठए पंचआश्मे अंते ॥ सेसे दोदो जेया खीणजिलावेणइगतीसं ॥ ६०७ ॥ अर्थः—नवदर्शनावरणीयना जेद, चार प्रकारनुं आयु, पांच प्रकार ज्ञानावरणीयना, पांच प्रकार अंतके० ठेलुं जे अंतरायकर्मले तेना जाणवा. शेष थाकता चारकर्म. तेमां वेदनीयना बे जेद, अने मोहनीय ते दर्शन तथा चारित्र मोहनीयरूप बे प्रकारे, अने नामकर्म ते शुन अशुन नाम रूप, तथा गोत्रकर्म ते ठंच नीच गोत्ररूप. ए सर्व मली एकत्रीश जेद थाय. ते जेवारे ह्रीण अनिलाष ए बधाने ह्रीण शब्द धुरे आपीने बोलीए एटले ह्रीण चहुदर्शना वरणीय, ह्रीण अचहुदर्शनावरणीय एम सर्वत्र कहेवुं. ते ज्यांसुधी ह्रीण नीच गोत्र कहिए त्यांसुधी एकत्रीश गुण सिद्धना थायले. ॥ ६०७ ॥

अथवा प्रकारांतरे वली बीजा पण सिद्धना एकत्रीश गुण कहेले. मूलः—पडिसेह एसंताणोयवन्न गंध रस फास वेण्य ॥ पणपण डुपणछतिहा, एगतीसमकाय संग रु हा ॥ ६०८ ॥ अर्थः—एटलानो प्रतिषेध करवा थकी एटले तेमां एक लांबो, बीजो वाट लो, त्रीजो पढोलो, चोथुं त्रिखुणु, पांचमु चउखुणु ए पांचतो संस्थान जाणवां अने गंध बे, कस्मादिक वर्ण पांच, रस पांच, स्पर्श आठ, वेद त्रण, ए अष्टावीशनो निषेध करवाथी अष्टावीश गुण उपन्या. उगणत्रीशमुं अकाय ते शरीररहितपणु, त्रीशमु असंग ते स्वजनादिके रहितपणु, एकत्रीशमुं अरु के० जन्मेकरी रहित, ए एकत्रीशगुण श्री आचारांगमांहे संस्थानादिक एमज कह्यांले. यडुक्तं सेनदीहे न वट्टे नर्तसे इत्यादिक एटले ए सिद्धना एकत्रीशगुण कहा. ए सिद्धना एकत्रीश गुणोनुं प्रतिपादक द्वार कहेवा थकी अत्यंत मंगल शिष्य प्रशिष्यादिकने अविभेदादिकनुं कारण कसुं. ए अंत मंगलिक कह्योने बशेने ठोतेरमुं द्वार समाप्त कसुं. ॥ ६०८ ॥

हवे ए प्रकरणनो करनार पोताना वंश प्रकटन पूर्वक पोतानुं नाम देखामतो वली ए प्रकरणनेविषे कारण अने पोताने अनुदत्तपणुं कहेनार थको, एवुं कहेहे. मूलः—धम्मधरुद्धरणमहा, वराह जिणचंदसूरिसीसाणं ॥ सिरिअम्म एवसूरीण पाय पंकयपराएहिं ॥ ६०९ ॥ सिरिविजयसेनगणधर; कणिठ जसदेवसूरिजिणेहिं ॥ सिरिने मिचंदसूरिहिं सविणयंसिस्तजणिएहिं ॥ ६१० ॥ अर्थः—धर्म जे श्री बीतरांग देवनो नाषित तेज जीवा जीवादिकना धरवाचकी धरा जे पृथ्वी तेनुं उद्धरणके० विना शने परिहारे यथावस्थितपणे राखवुं. त्यां महावराह समान श्री जिनचंदसूरि तेना शिष्य श्री अम्मादेवसूरि तेना चरणकमलना पराग समान ॥ ६०९ ॥ श्री विजयसेन नामा गणधर ने न्हाना श्रीयशोदेवसूरि तेना महोटा गुरुजांइ एवा श्रीनेमिचंद सूरि तेयो सविनयपणे पोताना शिष्यना कथन थकी. ॥ ६१० ॥

मूलः—समयरयणायरारुं; रयणाणंपिवसमुद्धदाराइ ॥ निउणनिहाजणपुवं; ग हिउ संजत्तएहिंवा ॥ ६११ ॥ अर्थः—समय जे सिद्धांत तेज अजब्धपारपणा थकी रत्नाकरके० समुद्र कहीए, ते सिद्धांतरूप समुद्र थकी रत्ननीपरे जेम समुद्र मांथी रत्न लइए तेम सिद्धांतरूप समुद्रथकी अर्थे करी सहित बडोने ठोचेर द्वार निपुणमतिपूर्वक लेइने संयात्रिकके० नाखुदानी परे. ॥ ६११ ॥

मूलः—पवयण सारुद्धारो, रइउ सपरा विबोह कळंमि ॥ जं कंचि इह अजुत्तं बहुस्सुआ तं वि सोहंतु ॥ ६१२ ॥ अर्थः—ए प्रवचन सारोद्धार रच्यो सारके० प्रधान पद तेनो उद्धरणके० एकठा करीने रचना कीधी. पोताने तथा बीजाने अवबोधने अर्थे द्वारने अनुक्रमे करी प्रवचनना प्रधान पदने एकठा कळावे. इहां जे कांइ अयुक्त कहेवाणु होय ते बहुश्रुत गीतार्थे विसोहंतुके० शोधजो. शोधने निर्दोष करजो. ॥ ६१२ ॥

हवे जे वात जेम थवानी होय ते तेमज थाय तोपण जला आशयथकी फल ठे. तेथी जला अर्थेने विषे आशंसा करवी. एवुं देखामवाने अर्थे आशंसाकहेहे.

मूलः—जावजइं छुवणत्तय, मेयंरवि सत्सिमुमेरुगिरिजुत्तं ॥ पवयणसारुद्धारो, तानंदउ बहु पढिळंतो ॥ ६१३ ॥ अर्थः—ज्यांलगे स्वर्ग मृदु ने पाताळ लक्षण ए त्रण छुवन जयवंत वर्ते, एने केवे सूर्य चंद्रमा ने सुमेरु पर्वत समस्त ने मध्यवर्ति सुदर्शननामे मेरुपर्वत तेणोकरी सहित ते ज्यांलगे जयवंता वर्ते त्यां लगे ए प्रवचन सारोद्धार प्रकरण ते नंदउके० सर्व समृद्धि पामो. बहु घणा एवा

जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका तेमणे नणतो थको उपलक्षणथकी नणाव
तो थको चिंतवतो थको सांजलतो थको समृद्धि पामो. ॥ ६१३ ॥ इतिगाथार्थे.

अथ प्रशस्ति.

अर्ह॥ विनिहितदोषः सततं, नव्यव्रजवारिजातकृतबोधः॥ गोनिः सकलपदार्थप्रकट
यिता जयति वीररविः ॥ १ ॥ गौतमसुधर्मसुरव्याः प्रख्या आसनगणाधिपा गुरवः ॥
तक्रमवर्ती श्रीजिनचंद्रश्चंद्रइत्युगप्रवरः॥ २ ॥ तस्मिन् गणपे विजयिनि विह्वीनाथप्रबो
धतपनिष्ठे ॥ श्रीमति जिनसिंहानिध सूरिवरे जयति युवराज्ये ॥ ३ ॥ श्रीमत्सागर
चंद्रसूरयइतिख्याताः हितौ धीधनाः पंचानां परमेष्ठिनामिह चये प्राप्तास्तृतीये पदे॥
दत्तं श्रीजिनचंद्रसूरिसुगुरोः सूरैः पदं यैरनूतेषां शुद्धगुणान्वये विजयिनो व्यक्ता इमेज
ज्ञिरे ॥ ४ ॥ श्रीमहिराजः सुदयो दयोदयासागरावराविडुषां ॥ श्रीज्ञानमंदिराब्दास्त्र
योप्यमी वाचकवर्तसाः ॥ ५ ॥ श्रीदेवदेवतिलकोपाध्यायाश्चक्रवर्तिनोऽज्ञानां ॥ त
द्विष्यानूचानाः श्रीमंतो विजयराजाब्दाः ॥ ६ ॥ वाचंयमजननिकरे कोटीरसमाः स
मागमार्थज्ञाः त-द्विष्यपद्ममंदिरगणिरर्थप्रदीपमिमं ॥ ७ ॥ बालावबोधमकरोदवि
बुधबोधाय निजकविदृष्ट्यै ॥ यदशुद्धमत्रकिंचित्तद्वैः शोध्यं घृणावद्भिः ॥ ८ ॥ सुगुण
गणिकनकसारोमेहाजलसाधुसाधुरिणमल्लौ ॥ लिखनसुशोधनकर्मण्येते साहाय्यक
तारः ॥ ९ ॥ विषमपदार्थः पूर्वं साहहमीरोपरोधतश्चक्रे ॥ ततएतर्हि समग्रोन्यर्थनया
जेखि साध्वीनां ॥ १० ॥ वर्षेणशिबाणरसात्रिद्वग्जमाने सहःसिते पद्मे ; लक्ष्मीधस्त्रे
वारेगुरौ च पूर्णकृतोग्रंथः ॥ ११ ॥

इति श्रीप्रवचनसारोद्धार ग्रंथः

बालावबोध सहित समाप्तः

